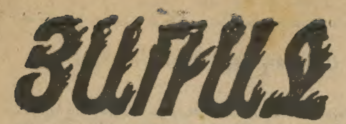

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերջամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 1 Mars 1949 Երեքշաբթի 1 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5783 — Նոր շրջան թիւ 1194

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԻՏԻ ԿՈՐԾԱՆԻ, եթէ...

Ֆրանսայի վարչապետին յայտարարութիւնը

« Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՊԷՏՔ ՉԷ ԹՈՂԼ ՏԱՆ ՈՐ ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ԵՆԹԱՐԿՈՒԻՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ԿՈՂՄԷ».— «ԱՐՇԱՒԱՔԷՆ 15 ՕՐ ՎԵՐՋԸ ՇԱՏ ՈՒՇ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ...» :

Թորէզի ճառին եւ առ հասարակ Ֆրանսայի ներքին խլրտումներուն առթիւ, վարչապետը, Պ. Քէօյ, իր պաշտօնատան մէջ ընդունելով ամերիկեան «Եունայթըտ Փրէս» գործակալութեան փոխ նախագահը, ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ: Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— « Մ. Նահանգները երբեք պէտք չէ թոյլ տան որ Ֆրանսա եւ Արեւմտեան Եւրոպան արշաւանքի ենթարկուին Ռուսիոյ կողմէ, ինչպէս եղան Գերմանիոյ կողմէ: Որպէսզի աշխարհի քաղաքակրթութիւնը պահպանուի, անհրաժեշտ է խուսափիլ այդ արշաւանքէն: Արդ, Մ. Նահանգները միակ պետութիւնն են որ կրնան կանխել այդ աղէտը: Բոլորն գիտեն աշխարհ գիտէ որ Ռուսիա ծրագրած էր տիրապետել միաժամանակ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ, իր ջանքերը կեդրոնացնելով քաղաքական միաաարարութեան վրայ: Ձախողեցաւ այս ճակատին վրայ, բայց այդ չի նշանակեր թէ մէկդի դրած է Եւրոպայի տիրապետելու ծրագիրը :

Արեւմտեան Եւրոպայի դրաւումէն անմիջապէս վերջը, Ամերիկան նորէն օգնութեան պիտի հասնի եւ ի վերջոյ դարձեալ պիտի փրկուինք: Բայց հետեւանքները սարսափելի պիտի ըլլան: Յաջորդ անգամ դուք հաւանօրէն դիակ մը փրկած պիտի ըլլաք եւ քաղաքակրթութիւնը մեռած պիտի ըլլայ:

«Ոչ, արշաւանքը, որքան ալ անկարելի ըլլայ, պէտք է կասեցնել սկիզբէն առաջ իսկ: Եթէ, օրինակ, կարելի ըլլայ յոյս դնել բաւարար ուժի մը վրայ, որպէսզի ռուսական բանակը չանցնի Էլպա գետը, այն ատեն եւրոպական քաղաքակրթութիւնը նորէն կրնայ չինել :

«Արեւմտեան Եւրոպայի այն սահմանագլուխը որ պէտք է պաշտպանուի, իրական սահմաններէն շատ աւելի անդին է, որովհետեւ անգամ մը որ ճեղքուին այդ երկիրներուն աշխարհագրական սահմանները, շատ ուշ պիտի ըլլայ որպէսզի Ամերիկան կարենայ մեծ բան փրկել: Արշաւանքէն միայն տասնըհինգ օր վերջը շատ ուշ պիտի ըլլայ:

«Եթէ, ինչպէս կը նախատեսէ Պ. Թորէզ, Ռուսերը անցնին Հռենոսը, աղէտը կատարեալ պիտի ըլլայ: Մենք գիտենք թէ ինչ պիտի պատահի: Համայնավար մնացորդներ եւ հինգերորդ զօրասիւնի դաւադիրները ձեռք պիտի անցընեն կառավարական մեքենան եւ քաղաքային մնակչութեան զանգուածը անշարժութեան պիտի դատապարտուի, ոչնչացման վախէն: Ահա թէ ինչու կ'ըսեմ թէ Ֆրանսան չի կրնար մինակը դիմանալ: Թերեւս եւասիրական համարէք միտքերս, բայց իմ կարծիքով ամբողջ աշխարհ գիտէ թէ բուն իսկ քաղաքակրթութիւնն է որ վտանգուած է:

« Ազատագրութեան օրերուն, համայնավարները տիրական դիրքեր գրաւած էին երկրին իշխանութեան մէջ, եւ իմ նախորդները հարկադրուած էին մեծ զգուշութեամբ շարժիլ, որպէսզի պայքար մը չծագի, ինչ որ կրնար քաղաքացիական պատերազմի յանգիլ. մինչեւ որ վերջապէս վարչապետ Ռամատիէ քաջութիւնն ունեցաւ վտարելու համայնավարները եւ առանց անոնց կառավարելու Ֆրանսան :

« Երբ ես իշխանութեան գլուխ անցայ եւ հանքափորներու մեծ գործադուլը պատահեցաւ Հիւսիսի մէջ, կը գտնուէինք շատ սուր տագնապի մը առջեւ: Այսօր համայնավարները հեռացուած են համքային շրջաններու վարիչ պաշտօններէն» :

Պատասխանելով զօր. տը Կոլի մասին եղած հարցումներուն, վարչապետը բացատրեց թէ ապահովաբար ան իշխանութեան գլուխ անցած պիտի ըլլար, եթէ կառավարութիւնը չկրնար լուծել զարհուրելի տագնապները եւ պահպանել բարեկարգութիւնը: Յետոյ լաւատես տեղեկութիւններ հաղորդեց երկրին ելմտական եւ տնտեսական կացութեան մասին, հաւատալով թէ պիտի կրնան

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 24.— Երեւանի պետական գեղարուեստների Ինստիտուտը հրատարակութեան է պատրաստում՝ «Հայկական կերպարուեստի պատմութիւն» աշխատութիւնը: Գիրքը ընդգրկելու է հետեւեալ բաժինները.—

1.— Հայկական քանդակագործութիւնը:
2.— Մանրանկարչութիւնը հայ արուեստի մէջ:
3.— Դաշտանկարչութիւն:
4.— Դիմանկարչութիւն, եւայլն:

Գրքի պատրաստման աշխատանքներին, բացի գիտնականներից ու խմբագիրներից, իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն նաեւ՝ Գիւրջեանը, Մ. Սարեանը եւ ուրիշ արուեստագէտներ:

ՓԵՏՐ. 24.— Հայաստանի գիւղական կոմունիստ երիտասարդութիւնը պատրաստւում է դարնանացանին: Ախուրեանի շրջանում կազմակերպուած են գիւղատնտեսական կարճատեւ դասընթացներ, որտեղ սովորում են կոլխոզի նախագահները եւ բրիգադիրները (խմբավար):

Միկոեանի շրջանի Մալիշկա գիւղի կոմերիտմիութիւնը եռանդով մասնակցում է կոլխոզի սերմազտման եւ դաշտերի պարարտացման աշխատանքներին:

ՓԵՏՐ. 25.— Հայաստանի սովետական սոցիալիստական ռեսպուբլիկայի սահմաններում վերջացած են ժողովրդական դատաւորների ընտրութիւնները: Մասնակցել են ընտրողների 90 %ը: Ընտրուած դատաւորները իրաւագիտական միջնակարգ եւ բարձրագոյն կրթութիւն ունեն :

Առենակալներ ընտրուած են անուանի բանուորներ, կոլխոզնիկներ եւ մտաւորականներ: Ատենակալների 85 առ հարիւրը պարգեւատրուած է խորհրդային շքանշաններով :

Սղագրեց՝ Գ. ՄԻՄԵՐՈՆԱԿ

մեծաքանակ արտածումներ կատարել այսուհետեւ :

★ «Փրավտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, խստօրէն կը քննադատէ Ֆրանսայի վարչապետին այս ճառը, «այլանդակ երազ մը» կոչելով կարմիր բանակին արշաւանքը Ֆրանսայի վրայ :

Եւրոպայի միութեան համագումարը

«ՓՐԿԵԼ ԱՅՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ՈՐ ԿԸ ՀԵԾԵՆ ԲՌՆԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ»

Ուրբաթ օր բացուեցաւ Եւրոպայի Միութեան համագումարը, Պրիւսէլի մէջ: Բացման ճառը խօսեցաւ Պ. Չըրչիլ, շեշտելով թէ իրենց վերջնական նպատակն է «փրկել այն երկիրները — այժմ 16 — ենթակայ բռնակալութեան մը որ աւելի տեւականօրէն աւերիչ է քան Հիթլէրի լուծը»:

Անգլիոյ նախորդ վարչապետը այս առթիւ ողջունեց գերման եւ իտալական ներկայացուցիչները, մաղթելով որ գործակցին, գլուխ հանելու համար Եւրոպայի միութիւնը:

Պելժիական պատուիրակութիւնը զգուշական միջոցներ ձեռք առած էր, ի նախատեսութիւն թշնամական ցոյցերու, ընդդէմ Չըրչիլ: Նախորդ վարչապետը այնքան լաւատես կ'երեւար որ, «այս գործը պիտի քալէ», ըսաւ ֆրանսերէն: « Մենք հաւաքուած ենք ոչ միայն իբրեւ դաշնակիցներ հաւաքական պայքարի մը, այլեւ մեր մէջ իբրեւ բարեկամներ եւ ընկերներ կ'ողջունենք ներկայացուցիչները այն մեծ պետութեանց եւ ցեղերուն որոնց հետ ահաւոր ճակատամարտի մը բռնուած էինք վերջերս: Մեր դատը յառաջ կ'երթայ անընդհատ, որովհետեւ միացեալ Եւրոպայի գաղափարը կենդանի ճշմարտութիւն մըն է»:

Պ. Սփաք, Պելժիոյ վարչապետը, բարի գալուստ մաղթելով պատուիրակներուն, յայտարարեց թէ «բացարձակ անհրաժեշտ է որ Եւրոպան միանայ, այլապէս պիտի կորսնցնէ իր հմայքը աշխարհի մէջ, փութացնելով իր ներկայացուցած քաղաքակրթութեան անկումը »:

Պ. Կի Մոլէ, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ Պ. Լէոն Պլումը կը ներկայացնէր (հիւանդ է), Ֆրանսայի եւ ամբողջ Եւրոպայի ընկերվարութեան աջակցութիւնը խոստացաւ :

★ Կիրակի օր բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Պրիւսէլի մէջ, նախաձեռնութեամբ համայնավարներու, որոնք փորձեցին խանգարել հրապարակային ժողով մը, ուր խօսեցան Պ. Պ. Չըրչիլ, Սփաք եւ ուրիշներ: Ոստիկանութիւնը առժամապէս ձերբակալեց 50 համայնավարներ, մէջն ըլլալով ծերակուտականներ եւ երեսփոխան մը : Չըրչիլ ըսաւ թէ «պատերազմը խափանելու միակ միջոցն է Միացեալ Եւրոպան, որ բարօրութիւն եւ ազատութիւն պիտի բերէ: Եւրոպայի կէսը բանտի վերածուած է եւ մնացեալ կէսը հարկադրուած է արթուն հսկել եւ զգուշական միջոցներ ձեռք առնել »:

Նոր խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ

ՉՈՐՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ՊԻՏԻ ԴԱՏՈՒԻՆ, — ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏ ՄԸՆ ԱԼ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Ներքին նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց ուրբաթ օրուան ձերբակալութեանց մասին.—

Ատենէ մը ի վեր երկրին ապահովութեան վարչութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրուած էր կարգ մը անձերու վրայ, որոնք տեղեկութիւններ կը փնտռէին ազգային պաշտպանութեան մասին: Անոնց մէկը, Ժագ Ֆրիտլանտ, նախկին պաշտօնեայ օտար պաշտօնական մարմնի մը եւ աշխատակից Փարիզի Regards թերթին, հարցաքննուեցաւ Փետրուար 24ի իրիկունը, երբ դուրս կ'ելլէր համայնավար կուսակցութեան կեդրոնէն, 44 Շաթոտէօն փողոց, ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ փաստաթուղթեր տանելով, Խուզարկութիւններ կատարուեցան Փետրուար 25ի առտուն եւ կարգ մը անձեր հարցաքննուեցան: Խուզարկուեցան նաեւ այն լրագրական կամ հրատարակչական ձեռնարկները որոնց հետ կապ ունէին այս անձերը: Բռնուած բոլոր փաստաթուղթերը պիտի յանձնուին ընդհ. դատախազութեան, ինչպէս եւ ոմն Ֆրիտլանտ եւ անոնք որ ծանօթ են իր արարքներուն կամ դիւրացուցած են զանոնք:

★ Ընդհ. դատախազը խնդրած է ջնջել համայնավար երեսփոխան Ֆլորիմոն Պոնթի անձեռնմխելի հանգամանքը: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Պոնթ շարք մը գրութիւններ հրատարակած էր ազգ. պաշտպանութեան մասին, անցեալ Նոյեմբերի գործադուլներուն առեն: Միեւնոյն պահանջը դրուած է Մարսէլ Քաշէնի մասին, (81 տարեկան), իբրեւ տնօրէնը «Իւմանիթէ»ի:

★ Regardsի խմբագիրներէն Միշէլ Տըպոն յայտարարեց .— «Մեր շէնքին խուզարկութիւնը սկսաւ ուրբաթ առտու ժամը 6ին եւ տեւեց մինչեւ տասը: Ոստիկանական կառքեր կը յածէին շրջակաները: Ահագին քանակութեամբ լուսանկարներ տարին» :

Առաջին օրը հարցաքննուեցան 30 հոգի, եւ չորս համայնավարներ վար դրուեցան, դատուելու համար զինուորական ատեանի մը առջեւ: Անոնք են — Ժագ Ֆրիտլանտ, խմբագիր Regards շաբաթաթերթին, Փիէռ Ժիւէն, նոյն շաբաթաթերթին խմբագրապետը, Ռոպէռ Փէնեյռօ, վարչական տնօրէն France d'abord շաբաթաթերթին, եւ Պէրթրան Ժուան, գծագրիչ Փարիզի օդանաւային շինութեանց ազգ. ընկերութեան:

Չորսն ալ յանձնուեցան Փարիզի զինուորական կառավարիչին: Նախ բանտարկուեցան Շէռշ-Միտիի մէջ, յետոյ, փոխադրուեցան Ֆրէնի բանտը: Նախապէս կը կարծուէր թէ պիտի դատուին համաձայն պատժական օրէնքի 76րդ յօդուածին, որ մահապատիժ կը տրամադրէ (զինուորական գաղտնիքներ հաղորդել օտար պետութեան մը): Բայց յետոյ որոշուեցաւ դատել 81րդ եւ 83րդ յօդուածներուն տրամադրութեամբ (վնասակար ձեռնարկներ պետութեան ապահովութեան դէմ): Այս յանցանքին պատիժներն են մէկէն տասը տարի բանտարկութիւն եւ 60 հազարէն մինչեւ 1.200.000 ֆրանք տուգանք:

Ամբաստանեալներէն Ֆրիտլանտ յայտարարեց.— «Ես արհեստով օրագրող եմ եւ տեղեկութիւններ հաղորդեցի այն գործարաններու մասին որոնք սպառազինութիւններ պիտի չինեն պատերազմի ատեն: Թոքերս վարակուած ըլլալով, չեմ կրնար դիմանալ բանտային կեանքին: Անկէ զատ, կինս յղի է եւ պարտաւոր եմ քովը կենալ:

Խուզարկութիւնները եւ հարցաքննութիւնները կը շարունակուին: Կասկածելի կը համարուի նաեւ Փոլ Ռասքին, որ կ'աշխատի փարիզեան շրջանի սէնտիքաներու միութեան մէջ եւ որ եղած է պաշտօնեայ Փարիզի խորհրդային դեսպանատան տեղեկատու դրասենեակին մէջ:

Ապահովութեան տեսչութիւնը գաւառի մէջ ալ հետապնդումներ եւ խուզարկութիւններ կը կատարէ :

★ Պ. Ժիւլ Մոք, ներքին գործերու նախարարը, կիրակի օր յայտարարեց ընկերվարական կուսակցութեան ազգ. խորհուրդին մէջ թէ գործօն բանակէն սպաներհարցաքննուեցան եւ հարիւրապետ մը ձերբակալուեցաւ: Նախարարը «յաջող գործողութիւն մը» կոչեց այս ձերբակալութիւնը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդա՛ Դ. էջ)

162 ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԵՐՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« Նիւ Եորք Թայմզ»ի Ուրբաթ օրուան համարէն իմացանք, որ 162 Հայեր՝ Կոլոմպիա–Ամերիքա շոգենաւային ընկերութեան Սոպիէսքի լեհական նաւով Նիւ Եորքի նաւահանգիստէն նոյն օրը մեկնած են Հայաստան :(19 Յունուար) :

Աւելի քան վեց ամիս առաջ այս ափ մը Հայերը, Մ. Նահանգներու զանազան մասերէն, գացած – լեցուած էին Նիւ Եորք : Յայտարարուեցաւ անգամ մը, որ անոնք Հայաստան պիտի մեկնէին անցեալ տարուան Օգոստոսին : Որքան նաւեր եկան ու գացին՝ առանց սակայն այդ օրերուն ոեւէ Հայ իրենց հետ Հայաստան տանելու : Ապա ըսուեցաւ որ Սեպտեմբերին կամ Հոկտեմբերին պիտի մեկնէին : Այդ ամիսներուն ալ չմեկնեցան անոնք : Ծախսերէ, անոնց մէկ մասը հոս – հոն ցրուեցաւ, իսկ շատեր փոխադրուեցան Նիւ Ճըրզի : Վերջապէս, քանի մը օր առաջ լեհական նաւ մը ընդունեց իր մէջ ամիսներէ ի վեր տառապած եւ ալեկոծ մտահոգ բոլորովին քայքայուած այդ դժբախտ Հայերու խումբը՝ զանոնք Հայաստան տանելու համար :

Մենք ուրախ ենք որ Հայաստան մեկնիլ ուզող այս Հայերու թշուառութիւնը գոնէ այս ափերուն վրայ վերջ գտաւ : Երանի թէ անոնք այլեւս չենթարկուին նոր թշուառութեանց, ապահով հասնին մեր հայրենիքը եւ, յարմարելով մեր երկրի պայմաններուն, հանգիստ ապրին այնտեղ :

162 Հայերու Մ. Նահանգներէն Հայաստան մեկնումի առթիւ քանի մը կէտեր չեն կրնար մեր ուշադրութիւնը չգրաւել :

Առաջինը այն, որ Հայաստան ներգաղթել որոշած այս ափ մը Հայերը, ցորչափ Նիւ Եորք ու Նիւ Ճըրզի էին, տեղի չտուին աւելորդ ցոյցերու եւ աղմուկներու : Ուրբաթ մեկնեցան այս Հայերը եւ «Լրաբեր»ի Շաբաթ օրուան թիւն իսկ չտուաւ մեկնողներու մասին ոեւէ լուր : «Լրաբեր» թերեւս անոնց մասին խօսի այսուհետեւ, բայց նշանակալից է ցարդ անոր պահած լռութիւնը : Մօտ երկու տարի առաջ 151 Հայերու մեկնումին առթիւ անոր յարուցած անտեղի աղմուկը, կազմակերպած ցոյցերը եւայլն եղան մեր գաղութին համար չափազանցանպատուաբեր եւ վնասակար : Այս տարի չկրկնուեցաւ հին պատմութիւնը. իր քթին առջեւ 162 Հայեր կը մեկնին Հայաստան եւ «Լրաբեր» երկու տող իսկ չի գրեր իր սիւնակներուն մէջ. Լրագրական տեսակէտէ ասիկա ներելի չէ, բայց ուշագրաւ է երեւոյթը : Այս անգամ Ներսոյեան Եպիսկոպոսներն ալ իրենց տեղը նըստան եւ չկրկնեցին երկու տարի առաջուան իրենց դրդիչ ընթացքը :

Երկրորդ, չիտակ չէ Սոլաքեան կոչուած պարոնի մը «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակցին ըրած այն յայտարարութիւնը թէ՝ մեկնողները բոլորն ալ, բացի 10 երեխաներէ, 50–60 տարեկան Հայեր էին : Ընդհակառակն, մեկնողներու մէկ կարեւոր մասը երիտասարդ ուժեր էին : Եթէ այդպէս ըլլար, Խորհրդ. իշխանութեանց համար ներգաղթը ծառայած պիտի չըլլար իր բուն նպատակին : Մոսկուա 1945 թուին ձեռնարկեց ներգաղթի շարժման ոչ թէ տարագիր հայութիւնը Հայաստան փոխադրելով մեր հայրենիքը հայ տարրով զօրացնելու նպատակով, այլ միմիայն պատերազմի հետեւանքով Խ. Միութեան բոլոր մասերուն մէջ առաջ եկած մարդկային ուժի պակասը դարմանելու համար : Սոլաքեանները կ'ուզեն ներգաղթողները ծերեր ցոյց տալ, պարզապէս ըսելու համար որ, Ամերիկան ոչինչ կը կորմցնէ երբ տարիքնին առած մարդիկ կը թողուն այս երկիրը : Զուր է իրողութեան այս կերպ խեղաթիւրումը, եւ զուր է նաեւ Ամերիկայէն այս ուղղութեամբ երկիւղներ ունենալը :

Երրորդ, եթէ Ամերիկա իրօք ուզէր ներգաղթին արգելք ըլլալ, կրնար առնուազն դժուարացնել այստեղ ծնած ու մեծցած երեխաներու եւ անչափահասներու մեկնումը : Խորհրդային Միութեան մէջ այն ռուս աղջիկները, որոնք վերջին տարիներուն օտարականներու հետ ամուսնացան, չկրցան թողուլ իրենց երկիրը եւ ամուսիններու հետ արտասահման մեկնիլ, միմիայն Մոսկուայի յարուցած արգելքին պատճառով : Ամերիկա չունի նման արգելքներ . ան չարգիլեր նաեւ հայ տարրին մեկնումը իր սահմաններէն դուրս . անոր հանրային կարծիքը կը զգածուի՝ եւ կը խղճայ, երբ մեկնողները անհարկի ցոյցեր կը կազմակերպեն իրեն դէմ : Ահա հոս է Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան մեծ տարբերութիւնը :

Չորրորդ, այդ խնդրի կապակցութեամբ պարագայ մը եւս կը գրաւէ մեր ուշադրութիւնը :

162 Հայերու ամիսներու սպասումը Նիւ Եորք եւ Նիւ Ճըրզի, կապկած չկայ որ բաւական թանգ նստաւ Բարեգործականի գանձին : Անշուշտ ան վճարեց գումարներ ալ ծախսեց անխորհրդաբար, ժամանակէն շատ առաջ Նիւ Եորք բերուած այս Հայերը ապրեցնելու համար : Եւ Բարեգործականը տուաւ գումարներ այն հանգամանքէն, որկատարուեցաւ յօդուտ Ներգաղթին :

Ասկէ երկու շաբաթ առաջ մենք հրատարակեցինք Բարեգործականի մէկ զեկոյցը, որմէ տեսնուեցաւ որ ան 51.000 տոլար ծախսած է միմիայն Իրանի այն Հայերուն վրայ, որոնք անցեալ տարի Հայաստան պիտի գաղթէին, բայց աւելի քան մէկ տարի սպասելէ յետոյ, մնացին իրենց տեղերը : Ահա թէ ներգաղթի անունով հանգանակուած գումարները ինչպէս կը ծախսուին : Ներգաղթի վարիչներուն ապիկարութեան հետեւանքով յումպէտս հսկայ գումարներ ծախսուեցան Ամերիկա, Եգիպտոս, Իրան եւ այլուր :

Նիւ Եորքէն մեկնած 162 Հայերը դրին վերջակէտը 1945ին պաշտօնապէս յայտարարուած, բայց արդէն շատոնց վերջ գտած Ներգաղթին :

Խոստումներ տրուեցան որ ընդամէնը 2—3 տարուան ընթացքին 4—500 հազար Հայեր պիտի փոխադրուէին Հայաստան. իրականին մէջ 90 հազար Հայեր իսկ չփոխադրուեցան Հայաստան . ու չգիտենք, փոխադրուածները բոլորն ալ Հայաստանի մէ՞ջ են այսօր : Այս մասին ոեւէ ստուգում ընելու հնարաւորութենէն բացարձակապէս զըրկուած ենք : Մեկնողները Հայաստանի մէջ ըլլան սակայն թէ դուրսը, ներգաղթը պատճառ եղաւ որ հազարաւոր Հայեր արտասահմանի մէջ մատնուին ծայր աստիճան թշուառութեան : Ասիկա արդէն տխուր պատմութիւն մըն է, որ ծանօթ է ամէնուն : Իսկ այս պատմութիւնը պիտի ըլլայ դատապարտութիւնը անոնց, որոնք սկիզբէն մինչեւ վերջ ներգաղթը ծառայեցուցին յետին նպատակներու :

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»էն)

Ակադեմիկոս Յ. Մանանդեանի յոբելեանը

(Քաղուած խորհրդային թերթերէ)

Դեկտեմբեր 2ին Երեւանի Գիտութեանց Ակադեմիայի շէնքին մէջ տեղի ունեցած է Յոբելենական հանդիսաւոր նիստ նուիրուած ակադեմիկոս Յ. Մանանդեանի ծննդեան 75ամեակին :

Հայ պատմագիտութեան մեծ ներկայացուցիչ՝ գիտնական Յակոբ – Համազասպ Մանանդեան անունը ծանօթ է Խ. Միութեան մէջ : Հին ու միջնադարեան Հայաստանի ընկերային եւ տնտեսական կեանքի ուսումնասիրութեան նուիրուած կարգ մը կարեւոր հետազօտութիւններու հեղինակ՝ Մանանդեան ականաւոր հայագէտ, պատմաբան եւ լեզուաբան է : Ան սկսած է իր գրական գործունէութիւնը 1897ին : Անոր մեծ գործունէութիւնը ամբողջապէս նոր ժամանակաշրջանին կը վերաբերի : Գրած է «Հին Հայաստանի տնտեսական կեանքի պատմութեան վերաբերեալ» գիրքը : Ինչպէս եւ լոյս ընծայած պատմա – աշխարհագրական կարգ մը հետազօտութիւններ : Ան կը զբաղի հելլենական դարաշրջանի Հայաստանի արձանագրութիւններու ուսումնասիրութեամբ :

Իր «Հայաստանի առեւտուրի ու քաղաքների մասին՝ հին ժամանակների համաշխարհային առեւտրի կապակցութեամբ», աշխատութիւնը լուրջ ուսումնասիրութիւն մըն է : Այս աշխատութեան հետ սերտօրէն կապուած է նաեւ «Հայաստանի գլխաւոր ճանապարհները» :

Իսկ « Ֆէոդալիզմը հին Հայաստանում » մենագրութիւնը կ'ուսումնասիրէ նախաբարական Հայաստանի հասարակական հարցերը :

« Տիգրան երկրորդը եւ Հռոմը» գիրքը, հայ ժողովրդի պատմութեան կարեւոր շրջաններէն մէկուն վրայ նոր լոյս մը կը սփռէ :

Իր մատուցած մեծ ծառայութիւններէն մէկն ալ այն է, որ ան վերստին քննադատական մանրազնին վերլուծութեան է ենթարկած հին հեղինակներէն Հայաստանի մասին տեղեկութիւններ : Անոր աշխատութիւնները հնարաւորութիւն տուին մէկ կողմ ձգել ներսոյ. գիտութեան մէջ իշխող սխալ պատկերացումները այդ դարաշրջանի մասին :

« Հայ ժողովրդի պատմութեան քննական տեսութիւնը» հաստատուցած է նորանոր փաստերով մեր գիտութիւնը եւ առաջին անգամ ըլլալով լուսաբանած՝ հեռաւոր անցեալի բազմաթիւ մութ էջերը :

Մանանդեան ՍՍՌՄ Գիտութիւններու Ակադեմիայի եւ Հայկական ՍՍՌ գիտութիւններու Ակադեմիայի իսկական անդամ է, հանրապետութեան գիտութեան վաստակաւոր գործիչ եւ Աշխատանքի Կարմիր Դրօշի շքանշան ստացած է :

Յոբելեարին ողջոյնի խօսք ըսած է Վ. Համբարձումեան՝ Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահը, որ շեշտած է անոր դերը իբրեւ երիտասարդ փարիզներու դաստիարակիչ : Անոր աշակերտներն են՝ Հայաստանի գրեթէ բոլոր երիտասարդ պատմաբաններն ու լեզուաբանները :

Ողջոյնի խօսք արտասանած է Ադրբէջանական ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահութեան կողմէ Ալի – Զատէն :

Ողջոյնի խօսք ըրած են բազմաթիւ գիտահետազօտական կաճառներու եւ այլ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները :

Բանաստեղծ Յովհաննէս Շիրազ կարդացած է յոբելեարին նուիրուած իր բանաստեղծութիւնը :

Ստացուած են բազմաթիւ հեռագիրներ ՍՍՌՄ Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահութենէն : Ուկրանիական, Լատուիական, Լիտվական, Ուզբեկական հանրապետութեանց գիտութեան ակադեմիաներու նախագահութիւններէն, Վրաստանի, Ադրբէջանի, Ղազախստանի գիտական կազմակերպութիւններէն, Ս. Միութեան անհատ մեծ գիտնականներէն :

Մանանդեան շնորհակալութիւն յայտնելով, խօսած է իր յետագայ գիտական աշխատանքի ծրագիրներու մասին :

Մեր ցղալը՝ մեր հոգերը...

Պոլսոյ «Մարմարա» թերթէն արտատպելով, « Յառաջ » կը գրէր թէ հայ նաւազներ կը գտնուէին նաեւ վերջերս Պոլիս այցելող ամերիկեան մարտանաւերու նաւային կազմին մէջ : Անոնք հետաքրքրութեամբ այցելած էին Պոլսոյ զանազան վայրերը, տեսնուած էին «Մարմարայի» խմբագրին հետ : Կը դնէին զանազան առարկաներ, եւ մանաւանդ արեւելեան երգապնակներ իրենց ծընողքին նախկին հայրենիքէն, հաճելի անակնկալ մը ընելու համար :

Անոնցմէ մէկը Գարիթէն Տէտէեան, Սեբաստացի ծնողներու զաւակ, ըսած էր որ իրենց տունը այնքան շատ հայերէն կը խօսին որ իրենց փոքրիկ շունը կը հասկնայ ամէն բառ եւ հրաման որ այդ լեզուով կը տրուի եւ կը գործադրէ զայն իսկոյն :

Եթէ ամերիկեան նաւազ Տէտէեան Սեբաստացի ծնողքի զաւակ չըլլար պիտի ներէի իրեն այս անմեղ պատմութիւնը, անշուշտ միամտօրէն ըսուած, ցոյց տալու համար իր ծնողքին եւ անոնցիններու հետաքրքրութիւնը իրենց բնիկ լեզուին եւ ցեղին հանդէպ : Եթէ Սեբաստիոյ ահռելի կոտորածները, մանաւանդ 1915ինը այնքան ճշգրտօրէն եւ մանրամասնօրէն կարապրուած եւ հրատարակուած չըլլար, պիտի ըսէի որ անմեղ են Տէտէեանները եւ իրենց ծնողները ու միամիտ են նորահաս աղաւնիներու նման :

Մե՞ղք մեզի, հազար մեղք որ չկրցանք գոնէ մեր տղոց հասկցնել մեր պատմութիւնը, ներշնչել արժանապատուութիւն մը իրական, մարդկային եւ գիտակցական :

Ու որպէսզի ամբողջացնեմ Տէտէեանի շունի պատմութիւնը, թող ես ալ ըսեմ որ Նիւ Եորքի մէջ շատեր գիտեն պատմութիւնը ուրիշ շունի մը որ նոյնպէս կը պատկանի Հայու մը :

Այդ Հայը երկար ատեն Թուրքիա ապրած, ջարդերու եւ տեղահանութեանց ականատես դժբախտ հայր Մ...ն է : Երբ իր տան մէջ մէկը « Թուրք » բառը արտասանէ, շունը կատղած կը յարձակի դուռներուն եւ աթոռներուն վրայ, հաչոց մը եւ վայնասուն մը կը սկսի զոր հանդարտեցնելու համար դերյարգելին բացատրել ճիգեր կ'ընէ եւ կէս ժամ տեւող այս իրարանցումը հազիւ թէ կը հանդարտի : Այցելուն կը փորձէ բացատրութիւն մը տալ իր անդրուշութեան մասին եւ վա՛յ իրեն եթէ կրկին արտասանէ այդ անունը, այս անգամ շունը կը բզկտէ զինքը :

Հայր Մ...ն ստիպուած նախապէս զգուշացնել իր այցելուները :

Փ. Յ. ԱԲԻԿԵԱՆ

ԳԱՑԼ ԿՈՐՍԱՆ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Օդանաւով գայլի որսորդութիւնը մեծապէս յառաջդիմած է Ռուսիոյ մէջ :

Ամէն տարի, ձմրան մօտ, գայլերը սուլելով դուրս կ'ելլեն անտառներէն եւ կը տանին հաւեղէնը, արջառը, ոչխարը, վնաս հասցնելով պետութեան եւ անհատական ստացուածքին :

Պատերազմի ատեն ժամանակ չկար գայլերով զբաղելու :Անկէ վերջ մեքենաշարժ կառքերով որսորդութիւն մը հաստատեցին, որով գայլերը հեռու կը պահէին կրակի միջոցով : Այս ձեւ որսորդութիւնը կը կեցնէր թշնամին, բայց չէր բնաջնջեր զայն : Սովետ օդանաւորդ մը բաւական փորձառութիւն ձեռք բերած է այս գետնին վրայ : Ան համոզուած է որ օդէն բացուած կրակը անօթի գայլին պատասխանն է, որովհետեւ օդանաւ մը, որ 100 քիլոմեթր կը կտրէ ժամը, տասը անգամ աւելի արընթաց է գայլէն, որ ժամական տասը քիլոմեթր կը կտրէ, որով փախուստը անկարելի կը դառնայ, եւ քանի մը գայլեր մէկ անգամէն կրնան սպաննուիլ : Գայլը սպաննելէ վերջ,օդանաւը դէպի վար կը սուզի եւ կը վերցնէ գայլերու դիակները :

400 քիլոմեթրի վրայ գայլեր մաքրելու հա–

Եագոպ Քիւնցլէր

Քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններ հանգուցեալ Քիւնցլէրի մասին, որուն մահը հաղորդած էինք արդէն.—

Պազէլի (Զուիցերիա) համալսարանին մէջ, 1898ին իր ձեռքը կ'անցնի՝ անգլերէնէ գերմաներէնի թարգմանուած «Մութ գետին ափերուն» վերնագրով գիրքը, ուր հեղինակը, միս Ալքուք, կը նկարագրէր հայկական ջարդերն ու թշուառութիւնները: «Մութ գետը»՝ Եփրատն է, որուն կոհակները բիւրաւոր սպաննուած Հայերու դիակներ քշած տարած են: Այդ գիրքը կ'ըլլայ առաջին մղիչ ազդակը՝ Ե. Քիւնցլէրը հայ ժողովուրդին հետ ծանօթացնելու տեսակէտէն: Եւ շուտով Քիւնցլէր ինք ալ պատեհութիւն կ'ունենայ Ուրֆա երթալով՝ լծուելու հայանպաստ աշխատանքի: Մեծանուն Տոքթ. Եօհաննէս Լեփսիուս, որ գերման հայասէրներու ընկերութեան նախագահն էր, կը հրաւիրէ Քիւնցլէրը պաշտօնի գերման Արեւելեան Միսիոնի Ուրֆայի հիւանդանոցին մէջ, զոր կը վարէր հայասէր բժշկապետ Հերման Քրիստ: Քիւնցլէր 1899 Դեկտեմբերին Ուրֆա կը հասնի ու եռանդով գործի կ'անցնի: Ինք միայն վկայեալ հիւանդապահ էր, սակայն առենին Պազէլի հիւանդանոցներուն մէջ տարիներու փորձառութիւն էր ձեռք բերած եւ բնատուր ալ ձիրք ունէր հիւանդութիւններ հասկնալու եւ բուժելու: Ուստի եւ, որպէս Տոքթ. Քրիստի օգնական, շուտով լաւ համբաւ կը շահի Ուրֆայի բնակչութեան մէջ: Զինք կը յորջորջեն այնուհետեւ «Տոքթ. Եագուպ, ինչպէս եւ «Պիրատէր Եագուպ» : Երբ 1903ին Տոքթ. Քրիստ կը մեկնի Զուիցերիա, Քիւնցլէր կ'ըլլայ հիւանդանոցին փաստական վարիչը, իսկ պատասխանատու տնօրէնը՝ վկայեալ հայ բժիշկ մը :

1895ի հայկական ջարդերու հետեւանքով կ'ընդարձակուի գերման միսիոնի գործունէութիւնը: «Հրամայականպահանջ զգացուեցաւ օգնելու հայ ժողովուրդին, որ կ'արիւնէր հազարաւոր վէրքերէ», — կ'ըսէ Քիւնցլէր իր մէկ գրքին մէջ:

1905ին ամուսնանալով Եւրոպա դալով, Քիւնցլէր կ'ամուսնանայ Օր. Էլիզապէթ Պէնտէրի հետ: Վերադառնալով Ուրֆա, նոր եռանդով կը սկսի աշխատանքի :

1914ի պատերազմի սկիզբէն կացութիւնը կը ծանրանայ: Հիւանդանոցին մէջ գործող բոլոր հայ բժիշկները կը ցրուին՝ կամ ճակատները ղրկուելով եւ կամ բանտ դրուելով: Եւ Քիւնցլէր մինակը իբրեւ բժիշկ կը գործէ մինչեւ զինադադար: Պատերազմի դժնդակ տարիներուն ան ոչ միայն հիւանդներով կը զբաղէր, այլ նաեւ լայն չափերով նիւթական օժանդակութիւն կը հասցնէ տեղահանուած թշուառ տարագիրներու: Ան դժբաղդութեանց կը բախի ու արգելքներու, Թուրք կառավարութեան կողմէ: Բայց հակառակ բոլոր խոչընդոտներու, կ'օգնէ յամառօրէն՝ ուր ալ որ կարելիութիւն ըլլար:

Զինադադարին յաջորդած գարնան, 1919 ապրիլի սկիզբը Ուրֆա կը հասնին Նիր Իսթ Րիլիֆի առաջին պաշտօնեաները ու կը ստանձնեն հայ որբերու պահպանութեան գործը: Անոնք հետերնին բերած էին ամէն ինչ որ անհրաժեշտ էր օգնութեան գործին համար: Սակայն Թուրք կառավարութեան կողմէ արգելքներ կը յարուցուին եւ դաւեր կը կազմակերպուին՝ որբանոցներու դէմ. ուստի Ամերիկացիք կ'որոշեն բոլոր որբերը փոխադրել Սուրիա եւ Լիբանան: Որբերու փոխադրութեան գործը, որ ծանր էր ու պատասխանատու, կը վստահուի Քիւնցլէր ամոլին: Շուրջ 8000 որբերու եւ որբուհիներու փոխադրութիւնը իրենին կը բաւէր՝ պանծացնելու համար Քիւնցլէրի անունը: Եւ ի զուր չէր, որ այդ որբերը տուին Տէր եւ Տիկին Քիւնցլէրներու՝ փափա եւ մամա յորջորջումը :

Քիւնցլէր 1922ին Լիբանանի Ղազիր գիւղին մէջ նոր բացուած որբանոցին տնօրէն կը կարգուի Ամերիկացիներու կողմէ: Որբանոցը կը համրէր 1400ի չափ հայ որբուհիներ: Ղազիրի մէջ կուրանոց մըն ալ կը հաստատուի: Այնուհետեւ Պէյրութի մէջ, Զուիցերիացի Հայասէրներու Միութեան հրահանգով ու նպաստներով, Քիւնցլէր կը կազմակերպէ օգնութեան ընդարձակ գործ մը, որ օրհնութիւն մը եղաւ բազմահազար հայ որբերու, այրիներու եւ այլ կարօտեալներու համար:

մար, քան խորաղոյց օդարշաւ պէտք է: 80 օդայի՝ Թռիչք 8 հազար մղոնի համար: Իսկ նոյնքան ժամանակի համար ոստրդը ոտքով 30 հազար քիլոմեթր պէտք է քալէ:

Օդանաւորդը վար կ'իջնէ մինչեւ 25 — 30 մեթր հեռաւորութեան մը վրայ գայլէն եւ կը կրակէ: Մնացեալ գայլերը որ կը յառաջանան, կ'առնան եւ ետ կը վերադառնան իրենց մեռած ընկերոջ մօտ: Որսորդը կը սպաննէ միւսներն ալ: Ներկայիս օդանաւով գայլեր որսալու դպրոց մը կը կազմակերպեն, սորվեցնելու համար արդիական որսորդութեան ձեւերը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ հոգաբարձութիւնը վերակազմուելով, իր դիւանը կազմած է հետեւեալ անդամներէ .—

Ա. ատենապետ Տոքթ. Հ. Փէշտիմալճեան, Բ. ատենապետ Տոքթ. Վ. Հինդլեան, Ա. ատենադպիր Ստեփան Կիւլպէնկեան, Բ. ատենադպիր Յակոբ Նարկիլէճեան, գանձապետ Ղազարոս Նըշանեան, հաշուեքննիչ Գրիգոր Շահինեան :

1949ի նախահաշիւը քննելով, այս տարուան համար մուտքի եւ ելքի գումարները միանուագ 307.000ական ոսկիով հաւասարակշռուեցան :

Ելմտական գործավարութիւնը, պատասխանելով նախապէս կատարուած դիմումին, յայտնած է թէ այս տարուան պետական ելմտացոյցին մէջ հիւանդանոցին համար միայն 15.000 ոսկի յատկացուցած են :

Ձեռնարկուած է նաեւ անկողիններու կազմածներու ընդհ. նորոգութեան, որուն անձամբ կը հսկէ Տիկին Պարթեւ Յակոբեան :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Աստանի մէջ մեռած է վեթերան ընկեր մը, Աւետիս Աւետիսեան, որ բոլորին յարգանքը կը վայելէր, իբրեւ անձնուէր յեղափոխական :

Ծնած էր 80ական թուականներուն Վասպուրականի Ծուաստան գիւղին մէջ: Երբ իր ուսումը շարունակելու համար կը ղրկուի Վան, հոն կը մտնէ Հ. Յ. Դ. պատանեկան Միութեան շարքերը: Այնուհետեւ մինչեւ մահը կը մնայ հաւատարիմ զինուորը եւ անշեղ կերպով կը կատարէ իր վրայ դրուած պարտականութիւնները: Բազմաթիւ անգամներ կը վարէ պատասխանատու պաշտօններ կուսակցութեան մէջ, եւ երեւան կուգայ իբրեւ ամրասիրտ, ողջմիտ եւ զոհաբերող ընկեր: Օսմ. Սահմանադրութեան առեն կ'երթայ Ամերիկա եւ կը կատարէ կազմակերպական աշխատանք մինչեւ 1914 — 18 մեծ պատերազմը:

Իբրեւ կամաւոր, կ'ըլլայ առաջին արձանագրուողներէն: Թրքահայաստանէն դարձող զաղթականութեան հետ կ'անցնի Պարսկաստան, յետոյ Միջագետք: 1922ին կ'անցնի Ասպատան եւ կ'աշխատի Անգլօ-Իրանեան Նաւթային ընկերութեան մէջ:

Այնուհետեւ 26 տարի ան եղած է Ասպատանի հայ համայնքի Զաւարեանը — բարի, հեզ, ազնիւ ու հիւրասէր, հայրենասէր ու տիպար կուսակցական: Իր զաւակները բռնած են իրենց հօր ճամբան ու մասնակից են հանրային աշխատանքի: Թաղուած է ազգային յուղարկաւորութեամբ եւ եռագոյն դրօշով, ինչպէս փափաք յայտնած էր մահուան ժամերուն :

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Գթութեան Խաչի (Հ. Կ. Խաչ) օրիորդները եւ տիկինները չնորհաւորելի դաղափար յղացած են հելլէն մարտիկի փաճելայի բերելու իրենց անջատ եւ պատուաբեր մասնակցութիւնը, հիւսելով բուրդէ ֆանելաներ, (50 հատ): Հ. Գ. Խաչի ցուցանիշները բանուած վրան, յանձնած են պատկան մարմիններուն :

ԱԹԷՆՔԻ հայաշատ արուարձանին, Ֆիքս — Տուրզութիի հայ արիները, Ծնունդի տօնին առթիւ, ըմբոստներու կողմէ թալանուած, հրկիզուած եւ ծնողները պատանդ տարուած 60մանուկներու հետ սեղանակից եղած են, զրոյց ընելով անոնց հետ եւ մխիթարելով զանոնք:

ԱՄԱՐՈՒՍԻ արուարձանը (Աթէնք) ունի 38 հայ բնտանիքներ եւ 30—32 դպրոցական փոքրիկներ: Ներգաղթէն վերջ կ'ըսէին թէ հազիւ 8— 10 ընտանիքներ մնացած են, եւ չարժեր ազգային կեանքը վերակազմել, ուստի դպրոցն ալ պէտք է որ ծախուի: Դպրոցին շէնքը խարխուլ վիճակի մէջ է: Եթէ դպրոցը հրամանագիր ունենայ 40 աշակերտ կրնայ հաւաքուիլ(Էրիթրայէն,Քիֆիսիայէն եւ Մելիսիայէն ալ կան) պայմանաւ որ դպրոցը Յոյներու հետ միասին բացուի: 19 աշակերտներ լէնօրէ վերջ կ'երթան եւ կ'ուսանին հայերէն, թուաբանութիւն, դծագրութիւն, ազգային եւ կրօնական գիտելիքներ: Դասարանները խառն են, մէկ ուսուցիչով :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Հայ Տարագիրներու Ազգային Կեդր. Կոմիտէն ձեռնարկած է կազմելու հայ մըտաւորականներու միութիւն մը Շթութկարտի մէջ: Նպատակն է աւելի սերտ կապեր հաստատել հայրենակիցներուն միջեւ, յօգուտ գաղութին : Այս ձեռնարկը գործօն մասնակցութեամբ կը հովանաւորէ Տոքթ. Արտաշէս Աբեղեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

« ՍԱՀՄԱՆ ՔԱՇԱՑ, ՁԷՆՆ ԻՒՐԵԱՆՑ »

Այս խորհրդածութիւններով ձգեց պատերազմին՝ մանաւանդ թէ կոտորածին դաշտը, մատնելով թշնամիին բանակը իր անձնապահապետներու խումբովը. գիշերուան փոթորիկը՝ եւ աւելի սաստիկ առաւօտեան հայ արշաւանքներուն փոթորիկը՝ ամէն բան խառնիխուռն եւ ողորմելի վիճակիմէջ կը ցուցնէր այդ բանակը, կիսակործան եւ կանգուն վրաններ՝ վահաններ, նիզակներ, սուրեր, գետին փռուած թամբուած ձիեր ստնակապ կը խրխնջէին հեծեալներու սպասելով որոնք չկային:

Այս տեսարանին վրայ ակնարկ մը ձգելով Թորոս, ուր գոհութիւն եւ արհամարհանք հաւասար էին, մտաւ Անդրոնիկոսի վրանը որ գրեթէ պալատ մըն էր իւր ընդարձակութեամբ եւ բաժանումներով, իսկ հանդերձներու հարստութեան՝ զեխութեան եւ պերճանքներու չափը չկար. բռնեղեալ անկողիններ՝ ծիրանի վերմակներ, ոսկիէ եւ արծաթէ զէնքեր՝ կիներու զարդարանքներ հրաժշտութիւններու նուագարաններ խառն ի խուռն դրուած էին, այնպէս որ արդի մեծ թատրոնի մը կը նմանէր քան թէ սպարապետի վրանի:

Թորոս այս ճոխութիւնները տեսնելով մեծ ուրախութիւն մը ունեցաւ, ոչ թէ անոր համար որ իր գանձին պիտի երթային անոնք՝ ոչ, այլ անոր համար որ հայ զինուոր զինուորական կանոններուն ու զօրապետին հրամաններու հնազանդիլ սովրեր էր. յետադարձի փողը չհնչած մէկը չէր համարձակեր աւարառութեան ձեռք զարնել, այլ թշնամին հալածելու միայն զբաղած էր:

Ուստի ինքն ալ ցուրտ նայուածք մը ձգելէն վերջ այս թուլամորթութեան կահերուն վրայ, հետաքննին աչքով բան մը կը փնտռէր ովվերջապէս գտաւ, այսինքն բանակին գիւանական գրութիւնները որ վայրկեանին մատանիովը կնքեց եւ իր ատենադպրին յանձնեց:

Անկից վերջը հրաման տուաւ շուտ մը մեռելները թաղելու գործողութեան որպէսզի օդը չապականի :

Նոյն միջոցին էր որ Ստեփանէի բանակն ալ գերիներով ծանրաբեռնուած կը հասնէր՝ կը միանար իր բանակին, իսկ Մլեհի մոլեկան հեծելազունդը անհետ եղած էր բոլորովին, եւ իրօք մեծ բարեբախտութիւն մըն էրհայ իշխաններուն համար որ Ստեփանէի ձեռք ինկած էին, վասնզի Մլեհէն գթութիւն յուսալ անօգուտ էր, նագիշերուան մութին առանց կալանաւորի մը դարձաւ գոհ արիւնաթաթախ :

Նոյն գիշերը զինուորներէն մաս մը Յոյներուն բանակատեղը, մաս մը Մամեստիա անցուցին, թշնամիին զէնքով եւ կերակուրով զուարճացած եւ յղփացած, բայց միշտ գիշերապահ զգուշութեան օրէնքը խստիւ պահելով, վասնզի Թորոս կը տեսնուէր յանկարծ ամէն բան անձամբ քննելով: Բայց իրեն նոյն գիշերուան զբաղումը եղաւ բոլոր Անդրոնիկոսի քով գտնուած թուղթեր հետախոյզ ընել :

Հոն կր տեսնէր չորս տարուան միջոցի մէջ քանի անգամ դրացիներըոր բարեկամութիւն ձեւացնելով չնորհաւորութեան դեսպաններ ղրկած էին՝ իրեն դէմ որոգայթ լարած՝ Յոյներուն դաղտնի դաշինք կը դնէին եւ կը հրաւիրէին պատերազմի :

Հոն կը տեսնուէր մանաւանդ Անտիոքի իշխան Ռընալտի եւ Տաճարականներուն չահասիրութիւնը, որ երբեք վնաս չէին տեսած՝ այլ օգուտ իր իշխանութենէն :

Զարմանքով կը գտնէր նաեւ Հաչիչենց պետին մէկ գիրը՝ որ յորդորուած էր Յոյներէն Թորոսը սպաննել, լի նախատինքով կը պատասխանէր այսպիսի առաջարկութեան մը՝ յիշեցնելով թէ այդ Հայը երբեք անիրաւութիւն մը ըրած չէր Մահմետականներուն դէմ :

Հոն կը տեսնէր թէ իր եղբայրը Մլեհ՝ նշանակուած էր իբրեւ կարելի գործիք մը իր կեանքին եւ աթոռին դէմ. հոն կը գտնէր շատ մը գրգռութեան թղթերու օրինակներ ուղղուած կայսերական կառավարութենէն Մահմետական իշխաններուն Մասուտ սուլթան եւ եւ Նուրէտտին Ամիրային իր նորածին իշխանութիւնը կործանելու համար :

ԾԵՐԵՆՑ

★ Աջակողմեան թերթերը կը պահանջեն աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել համայնավար-ներուն դէմ, յանուն ազգային պաշտպանութեան։ Կ'ըսուի թէ Պ. Ռամատիէ, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, պահանջած է հեռացումներ կատարել համայնավար կեդր. կոմիտէի եւ յարակից վարչութեանց 250 անդամներուն դէմ, որոնց 166ը երեսփոխաններ են։ Պահանջած է նաեւ բանակը մաքրել համայնավար տարրերէ։ Ուրիշներ աւելի յառաջ երթալով, կը պահանջեն օրէնքէ դուրս հռչակել համայնավար կուսակցութիւնը։

Զօր. տը Կոլի կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը անկարող է պաշտպանել երկիրը, թէ իր միացեալ ճակատը (երրորդ ուժ) ուրիշ բան չըներ եթէ ոչ օրակարգեր քուէարկել կամ «ոստիկանական ծիծաղելի միջոցներ ձեռք առնել»։

«Օռոռ» երէկուան խմբագրականով կը յայտարարէ թէ «Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը գործակալն է օտար պետութեան մը եւ անոր վարիչները Խ. Միութեան լրտեսներն են 25 տարիէ ի վեր»։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹՈՐԷԶՆ ԱԼ

Պ. Թոլյիաթթի, Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, պատասխանելով իտալական թերթի մը հարցումներուն, յայտարարեց.

— «Որ եւ է պատճառ չկայ ենթադրելու թէ Խ. Միութիւնը ամենաթեթեւ մտադրութիւնն ունի որեւէ երկրի վրայ յարձակելու։ Իսկ եթէ ռուսական բանակ երբ հարկադրուին նախայարձակ պետութիւն մը հետապնդել մեր հողին վրայ, կը կարծեմ թէ այդ պարագային Իտալիոյ ժողովուրդին բացորոշ պարտականութիւնը պիտի ըլլայ օգնել խորհրդային բանակին, ամէնէն ազդու միջոցներով, արժանի դասը տալու համար այդ նախայարձակին»։

Ուրիշ համայնավար առաջնորդ մը, Լոնկօ, վարիչը դիմադրական ճակատի ռազմիկներու, պատուիրակութեան մը գլուխն անցնելով, Իտալիոյ հանրապետութեան նախագահին ներկայացաւ եւ ազդարարեց թէ վերջին ձերբակալութիւնները կը նման «սպառնալ երկրին խաղաղութեան»։

Կառավարութիւնը վերջերս ձերբակալած էր կարգ մը արձակազէններ, ոճրագործական ամբաստանութիւններով, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ։

Բողոքական Եկեղեցւոյ «Խոստովանութիւնները»

Հեռագիրները զարմանազան տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Պուլկարիոյ 15 աւետարանական պատուելիներու խոստովանութեանց մասին։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Դատավարութեան առաջին օրը, ուրբաթ (25 Փետրուար), պատուելի Նիքոլա Նաումով արտասուալից աչքերով եւ դողդոջուն ձայնով լման երեք ժամ մանրամասնօրէն պատմեց իր յանցանքները (դաւաճանութիւն, լրտեսութիւն, սեւ շուկայ)։

Նաումով, որ 48 տարեկան է եւ նախագահը Պուլկարիոյ աւետարանական եկեղեցիներու Գերագոյն Խորհուրդին, խոստովանեցաւ թէ յանցաւոր է, երբ կարդացին իր ամբաստանագիրը։

Եւ յայտարարեց.— «Անկեղծօրէն կը ցաւիմ բրածներուս համար»։ Երբեմն փսփսալով, երբեմն աղաղակելով, բսաւ.

— Հաւատացէք, կ'ամչնամ ներողութիւն խնդրելու։ Պատեհութիւն շնորհեցէք սրբագրելու սխալներս։ Պուլկարիոյ պատմութեան մէջ երբեք այսքան ազատ եղած չէր կրօնը։ Համայնավարութիւնը նոր աշխարհ մը կը կառուցանէ, հիմնուած արդարութեան եւ ապահովութեան վրայ»։

Ցայտնելէ վերջ թէ շատ լաւ վարուած են իրեն հետ, եօթը ամսուան բանտարկութեան ընթացքին, ամբաստանեալը հաստատեց թէ ամերիկեան Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը կ'օգնէր, կռուելու համար համայնավարութեան դէմ՝ Պուլկարիոյ մէջ, թէ պայքարը կը վարէր հարաւային եւ կեդրոնական Եւրոպայի մեթոտական եպիսկոպոսը, տոքթ. Փոլ Կարպըր։ «Մեթոտական եկեղեցւոյ ետին կեցած են Ամերիկայի Ջոջերը, Մկրտչական եկեղեցւոյ ետին՝ Րոքֆէլլըր»։

Նոյն օրուան երկրորդ ամբաստանեալը, Եանքօ Նիքոլով Իվանով (մեթոտական) նոյնպէս խոստովանելով յանցանքը, պատմեց թէ իր մեծաւորը՝ եպիսկոպոս Ճօն Նիւլըն, ամէն բան կ'ընէր հակադեմոկրատական եւ հակախորհրդային պայքարը վարելու եւ ամերիկեան ազդեցութիւնը աւելցնելու համար Պալքաններու մէջ։ Ինք 1944 Սեպտեմբերին ծանօթացած ըլլալով ամերիկեան պաշտօնատարի մը հետ, տեղեկութիւններ հաղորդած էր Պուլկարիոյ կացութեան մասին, Ամերիկայի միջամտութիւնը խնդրած էր Աւետարանական եկեղեցիներու միջոցաւ եւն.։

Թերթերը կը գրեն թէ աւելի շատ օտար թղթակիցներ կան այս դատավարութեան մէջ, քան Հունգարիոյ կարդինալին դատավարութեան ատեն։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ իր խումբերուն համար։

Ա. շարքին համար կը հրաւիրէ իր խումբերը սովորական հաւաքատեղին, հետեւեալ օրերը.—

Հինգշաբթի 3 Մարտ Beaumontի խումբ ժամը 9ին։

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան սարքած դասախօսութեանց երկրորդ շարքը խումբերու մօտ, իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Եշ. 3 Մարտ Լէ գ'Օլիվ ժամը 9ին։

ՂԱՐԱՊԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

8 Մարտ, երեքշաբթի ժամը 20.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraին մէջ, métro Mairie d'Issy:

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի», (երաժշտութիւն Ա. Գ. Մեսումենցի)։ Բեմադիր՝ Բ. Հայքէեան։ Պարուսոյց՝ Տիկին Հեղ. Թորոսեան։ Դիմայարդար՝ Կ. Օսմանեան։ Ցուշարար՝ Պ. Սա. Միսաքեան։

Նուագախումբ եւ երաժշտական ղեկավարութիւն Աւ. Գ. Մեսումենց։

Տոմսերու գիներն են.— 100, 150 եւ 200 Ֆր.։ Կարելի է ապահովել Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերնդականներէն, իսկ թատրոնի օրը՝ կիշէն։

ԾԱԽՈՒ Է

Արեւելեան անուշեղէններու խանութ մը, նախկին Maison LAMBROU: Դիմել 20 rue de la Huchette, Paris (5)։ Հեռ. Ode. 33–29:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Քան։ Կեդրոնական պողոտայի վրայ նպարեղէն — գինիի խանութ մը։ Լաւ գործառնութիւն։ Գրել Nichanian, 8 Place Vauban, Cannes (A. M.), Tél. 916–58 :

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Փարիզի արուարձաններէն՝ հայաշատ կեդրոնի մը մէջ 4 սենեակով եւ խոհանոցով տուն մը։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, 400 քառ. մեթր հող պտղատու ծառերով եւ հաւնոց մը։ Դիմել «Յառաջ», Ա. եւ Բ. սկզբնատառերով։

, ԳՐԱԽՈՒԱՆ ՕՐ.— Լիոն,— 12 Մարտ 949, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին ՂԱՐԱՊԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ՝ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ ղեկավարութեամբ, դերասան Ուզունեանի (Փարիզէն) եւ Վիէնի կարող ուժերու։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ընկերուհի Ե. Կարապետեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Զորասոյի Կապոյտ Խաչի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի փոքրիկ Արշաւիր Գեւորգեանի դամբանականին մահուան առթիւ։

ՔՐԱՎՁԵՆՔՈՑԻ վկաներէն երեք Ռուսեր, որոնք Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն եկած էին, եւ կը պահանջուէին Խ. Միութեան կողմէ, իբրեւ «պատերազմի ոճրագործներ»։ Ֆրանսական կառավարութիւնը մերժեց, յայտարարելով թէ երեքն ալ առժամապէս եկած էին եւ իրենց տեղերը վերադարձած են, հետեւաբար կապ չունին Ֆրանսայի հետ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ ներկայ կրճատումները պիտի շարունակուին մարտին ալ։ Նոյնիսկ վախ կայ որ նոր սահմանափակումներ հաստատուին։ Ներկայ սպառումն է 77 միլիոն քիլովաթ։ Փետրուար 22ին ջրամբարները լեցուած էին միայն 12 %, մինչդեռ անցեալ տարի նոյն ժամանակաշրջանին 39 առ հարիւր էր։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ ըլլալ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարեանի նուագախումբին։ Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐՈՒԱՆ տօնակատարութիւնը 13 Մարտ, ժամը 4էն կէս գիշեր 76 Bld. du Marechal Joffre, Bourg la Reine:

Ընտրուած գեղարուեստական բաժին, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Պարթեւեանի եւրոպական պարեր։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 19ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Au Palais d'Orի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière: Պարահանդէսին հասոյթը հասոյթը հիւանդ եւ չքաւոր հայ գերիներուն։

Տոմսերը ապահովելու համար, դիմել Պ. Տալքիւրէլեանի, 43 Puits de Chavannes, 22 rue d'Aubagne :

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ մեւական յաճախորդ ըլլալու։ Դիմելով դերձակներու հայթայթիչ՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ
68, Rue Nationale, Marseille Tél.: Colbert 33–22

Պիտի գտնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուսնոց (էփոլէթ) եւն., եւն.։

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի ծանօթ ճաշարանապետ

Պ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը փութայ յայտարարել իր յարգելի յաճախորդներուն որ Rue Nationaleի

LONDRES ՃԱՇԱՐԱՆԸ

փոխադրուած է 6 rue Etoile, rue d'Aixի St. Theodore եկեղեցիին քով։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Երիտասարդ հայ տղայ մը որ լաւ ֆրանսերէն եւ քիչ մըն ալ անգլերէն գիտէ, գրասենեակի մը կամ վաճառատան մը մէջ գործ կը փնտռէ։ Դիմել «Յառաջ»ին։

BONNETERIE

GROS, DEMI - GROS

Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)

Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54

Ձոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մանուածագործ շրջուն վաճառորդներու համար։

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կուգամ յայտարարել յարգելի յաճախորդներուս եւ բարեկամներուս թէ 1948 Դեկտեմբեր 31ին լուծուած է ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ եւ ԹԵԼԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒԸ։

1949 Յունուար 1էն ի վեր հաստատուած եմ վարը յիշուած հասցէին, ուր՝ առաջուան պէս, կը շարունակեմ ԿԵՐՊԱՍԻ եւ ՊՕՆԸԹՐԻԻ գործս, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ։

ԽԱՉԻԿ ԹԵԼԵԱՆ, H. TELIAN, 8 rue Pierre Guys, Beaumont, Marseille:

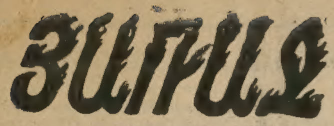

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 2 Mars 1949 Չորեքշաբթի 2 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5784 – Նոր շրջան թիւ 1195 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԴԻՄԻ ԱԶԴԱՆՇԱՆԸ

Ինչ որ Եւրոպայի կամ արեւմտեան քաղաքակրթութեան, ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան փրկութիւն կը կոչեն, վերացական բացատրութիւն մը չէ այլեւս։

Հարցը ձեւակերպուած, թանձրացեալ բանաձեւի մը վերածուած է արդէն։ Եւ այդ հասկացողութեամբ ալ կը յարդարուի ճակատը, ամէն գետնի վրայ,— քաղաքական, տնտեսական, զինուորական։

Չափազանցութիւն պիտի ըլլար ըսել թէ այսօր— վաղը իրար պիտի զարնուին արեւմտեան եւ արեւելեան Եւրոպան, գղրդալից փլուզումներով։

Կան բազմաթիւ բարենշան ազդակներ, խափանելու համար այդ ահաւոր, աներեւակայելի աղէտը։

Բայց, գաղտնիք չէ թէ չափուելու, իրար վախցնելու փորձ մըն է որ կը կատարեն երկու աշխարհամասերը։

Երբեք այսքան իրարու դէմ ծառացած չէին երկու աշխարհահայեացքներ, իրենց յայտնի եւ գաղտնի ծալքերով։

Ոչ ալ այսքան սանձարձակ դիրք մը բռնած՝ իւրաքանչիւր երկրի համայնավար հոսանքները։

Օրուան դէպքերը վճռապէս կը հաստատեն թէ՝ Կոմինֆորմը — նախկին Կոմինտէրնը — շատոնց արձակած է իր ազդանշանը, որպէսզի արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ միեւնոյն դիրքը բռնեն իր հետեւորդները։

Այսպէս, բոլորն ալ միաբերան կը յայտարարեն թէ Անգլօսաքսոնները յարձակողական պատերազմ կը պատրաստեն, թէ խաղաղութեան միակ ախոյեանը Խ. Միութիւնն է եւն.։

Ուրեմն, իբրեւ հիմնական ուղեգիծ, բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները պարտաւոր են ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի իրենց զօրքը ոչ միայն չդիմադրէ կարմիր բանակին, այլեւ բարի գալուստ մաղթէ անոր։

Այսպէս յայտարարեց Մորիս Թորէզ, յանուն Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան։

Թէեւ հարցական եւ թէական ձեւ ունէր իր վերջին ճառը — «կրնա՞յ ուրիշ դիրք բռնել» — բայց, որեւէ բացատրութեան չի կարօտիր ամիսներէ ի վեր արձակուած նշանախօսքը — «Ֆրանսացի ժողովուրդը երբեք պիտի չկռուի Խ. Միութեան դէմ»։

Նոյն ազդանշանը՝ Անգլիայէն, ուր համայնավարները միայն երկու ներկայացուցիչ ունին երեսփ. ժողովի աւելի քան 600 անդամներուն մէջ։

Իրենց վարիչը՝ Հէրրի Փալիթ, Փետրուար 28ին ճառ մը խօսելով կուսակցական համագումարին մէջ, յայտարարեց թէ Խ. Միութեան կողմը պիտի բռնեն, պատերազմի պարագային, «գործադուլներով եւ գործողութեան խորհուրդներով»։

Եւ աւելցուց.— «Ոչինչ կրնայ կասեցնել համայնավարութիւնը։ Ամերիկեան դարը պիտի չըլլայ այս, այլ համայնավարութեան դարը»։

Դեռ անցեալ շաբթու, նոյնիմաստ յայտարարութիւններ կ՚ընէր Իտալիոյ համայնավար առաջնորդը, Թոլյիաթթի։

— «Եթէ ռուսական բանակները հարկադրուին նախայարձակ պետութիւն մը հետապնդել մեր հողին վրայ, Իտալիոյ ժողովուրդին բացորոշ պարտականութիւնը պիտի ըլլայ օգնել խորհրդային բանակին, ամէնէն ազդու միջոցներով, արժանի դասը տալու համար այդ նախայարձակին»։

Նոյն ձայները լսուեցան Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ սկանտինաւեան երկիրներու մէջ։

Ինչպէս կը տեսնէք, յստակօրէն ճշդուած են դիրքերը։

Ատոր համար ալ, միւսները կ՚ուզեն փութացնել արեւմտեան Եւրոպայի վերականգնումը, միացումը եւ վերազինումը։

Ֆրանսայի վարչապետը ինք, Գ. Քէօյ, որ միշտ զգուշաւոր լեզու մը կը գործածէ, տակաւին երէկ հրապարակաւ կը յայտարարէր թէ չեն կրնար առանձին դիմանալ, թէ լրջօրէն կը կարօտին Ամերիկայի օգնութեան։ «Արշաւանքէն 15 օր վերջը շատ ուշ պիտի ըլլայ»։

Թերեւս շատ աւելի ծանրակշիռ կացութիւն մը պարզուի, երբ վերջանան ներքին գործերու նախարարութեան կատարած քննութիւնները, բոլշեւիկեան գործունէութեան մասին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ..

Շատ տարօրինակ խոստովանութեան մը հանդիպեցայ, շաբաթաթերթի մը սիւնակներուն մէջ եւ ուզեցի աւելորդ անգամ մըն ալ հրապարակել զայն, որովհետեւ կենսական նշանակութիւն ունի մեր ազգային կեանքին մէջ։

Թերեւս հասկցաք որ խնդիրը «դրամական» հաստատութեանց մասին է։ Չէ՞ որ «կենսական» բառը գործածեցի։ Իսկ դրամական միակ հաստատութիւնը ո՞րը կրնայ ըլլալ հայ իրականութեան մէջ եթէ ոչ Բարեգործականը։

Ժամանակին այս դրամատունը ունէր տնօրէն մը որ այժմ իր կենսաթոշակով կը հանգստանայ Միջերկրականի գեղածիծաղ ափերուն վրայ եւ սկսած է յօդուածներ թխել, երբեմն ալ բանաստեղծութիւններ հիւսել։

Վերջիններով չեմ կարծեր որ հետաքրքրուողներ ըլլան։ Բայց յօդուածները կարելի է ապշութեամբ կարդալ եւ մտածել.—«Ինչո՞ւ մեռասնեւորդ ժամու այս խոստովանութիւնները, խիղճը հանգստացնելո՞ւ համար, թէ իր Ռամկավար ընկերներուն վերջին «յարգանք մը մատուցանելու»։

Վերջապէս — Գ. Տնօրէնը կը ճշդէ իր 40-տարիներու գործունէութեան մէջ այսինչ դպրոցին օգնելու եւ միւսին չօգնելու պատճառները։

Այսինչ ուսուցիչին պաշտօն տալու, միւսին չտալու իր նախասիրութիւնները։ Եւ կամ այս դասագիրքը Բարեգործականի դպրոցներու մէջ ընդունելու, միւսը սեմէն չանցընելու համար դըրած արգելքները։

Անշուշտ պիտի ենթադրուի որ «ազգային մանկութեան» շահը, այլասերման պայքարին դէմ ազդու միջոցներ գտնելը եւ կամ նման ազգօգուտ նկատումներ եղած են զինքը առաջնորդողները։

Քաւ լիցի։ Մարդը ռամկավար է եւ երեքուկէս միլիոն Հայերու մէջմիայն 250 ռամկավարներ գտած է պարկեշտ, ազգասէր, հայրենասէր, տաղանդաւոր, անշահախնդիր, անձնուէր, զոհաբերուող, եւայլն եւայլն։

Մնացեալնե՞րը։ Կը խօսինք առանձին։

ՍՕՍԻ

Եւրոպան փրկելու համար

Երկուշաբթի օր միացեալ Եւրոպայի համագումարը միաձայնութեամբ քուէարկեց Չըրչիլի մէկ բանաձեւը, որուն համաձայն Խ. Միութեան արբանեակ պետութիւններն ալ պիտի հրաւիրուին մասնակցելու այս շարժումին։ Կազմակերպութեան գլուխը կանգնած են 23 երկիրներու ականաւոր դէմքերը։ Քուէարկուած բանաձեւէն կը հետեւի թէ ձեռնարկին հեղինակները առժամեայ կը նկատեն արեւելեան եւ Արեւմտեան Եւրոպայի միջեւ հաստատուած պատուարը — «Երկաթեայ վարագոյր»։ Իրազեկներ հաւանական կը գտնեն որ ի վերջոյ Սպանիան ալ հրաւիրուի մասնակցելու։

Համագումարին յայտարարութեան մէկ յօդուածը կ՚ըսէ.— «Մեր նպատակն է Եւրոպայի բոլոր ժողովուրդներուն միութիւնը»։ Յետոյ կը բացատրէ թէ խաղաղութեան, ընկերային ապահովութեան եւ յառաջդիմութեան միակ յոյսը կը կայանայ ազատ ազգերու միացման մէջ։ Շարժումին կը մասնակցին 140 անդամներ, բոլոր հոսանքներէն։

Համագումարի վերջին նիստին մէջ կարդացուեցաւ Գալլին մէկ նամակը, որ յաջողութիւն կը մաղթէ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, հաստատուեցաւ թէ համայնավարութեան վտանգը արեւմտեան Եւրոպային կը սպառնայ թէ Խ. Միութենէն եւ թէ իւրաքանչիւր երկրի ներսէն, բոլշեւիկեան կուսակցութիւններէն։ Հետեւաբար պարտաւոր են ներդաշնակութիւն հաստատել իրենք իրենց ճիգերուն միջեւ։

ԱՆԳԱՐՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ Փարիզի գերմանական կաճառին տնօրէնը, Քարլ Էփթինկ, բարեխօսութեամբ ամբաստանեալ դեսպան Ապէցի, որ իր վրայ առաւ բոլոր մեղքերը։

Գործօն բանակի երկու սպաներ զին. ատեանին յանձնուեցան

ԽՈՍՏՈՎԱՆԵՐ ԵՆ ԹԷ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ ՀԱՂՈՐԴԱԾ ԵՆ ՕՏԱՐ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

Ներքին գործերու նախարարութիւնը հետեւեալ գեկոյցը հրատարակեց անցի օր.—

Երկրի ապահովութեան տեսչութիւնը լրտեսութեան նոր դէպք մը երեւան հանեց։

Հրամանատար մը, նախկին արձակաղէն (F. T. P.) որ գործօն բանակին մէջ ընդունուած էր, եւ որ անդամ է համայնավար կուսակցութեան եւ բաժնետէր France d'abord թերթին, որուն վարիչները ամբաստանուած են ուրիշ լրտեսական գործով մը, խոստովանեցաւ թէ օտար դեսպանատան մը զինուորական կցորդին յանձնած է բազմաթիւ փաստաթուղթեր։ Ամբաստանեալը այս թուղթերը կրցած է հաւաքել Սպառազինութեան եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեանց գրասենեակներուն մէջ պաշտօնավարած ատեն։ Ամբաստանեալը պիտի յանձնուի զինուորականատեանին։

Գործօն բանակէն ուրիշ սպայ մը, անդամ France — U. R. S. S. ընկերակցութեան, հարիւրապետ — մարզիչ օդանաւային զօրքի Փոյի մէջ, լսուեցաւ իր յարաբերութեանց մասին այս հրամանատարին հետ, ինչպէս եւ ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ նիւթերու մասին զորս յանձնած է France d'abord թերթին։ Այս սպան ալ պիտի յանձնուի զինուորական ատեանին։

Քննութիւնները կը շարունակուին։

★ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ամբաստանեալ սպան է Լուի Թէօլըրի, 37 տարեկան, որ պիտի դատուի համաձայն դաւաճանութեան օրէնքին որ մահապատիժ կը տրամադրէ։ Այս պարագան հաղորդուած է ամբաստանեալին։ Միւսը, հարիւրապետ Աղէմա, պիտի դատուի համաձայն պատժական օրէնքին 81րդ յօդուածին որ մէկ տարիէն հինգ տարի բանտարկութիւն կը տրամադրէ։

Հրամանատար Թէօլըրի արդէն իսկ յանձնուած է զինուորական ատեանին։ Հարիւրապետ Աղէմա Թուլուզ կը գտնուի եւ հաւանական է որ Փարիզ փոխադրուի։

Հետապնդումները եւ խուզարկութիւնները կը շարունակուին։

★ Թերթերը կը գրեն թէ երկու համայնավար թերթերու, Regardsի եւ France d'abordի խմբագիրներուն ձերբակալութեան առթիւ էր որ Ապահովութեան պաշտօնեաները հաստատեցին թէ գաղտնի տեղեկութիւնները կրնան զինուորական շրջանակներէ բխած ըլլալ։

ԻՆՉՊԷՍ ԲՌՆՈՒԵՑԱՒ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԸ

Անցեալ ուրբաթ օր Փարիզի ապահովութեան պաշտօնեաները Պոտոյի մէջ կը ձերբակալէին հրամանատար Թէօլըրին, այլ անուամբ Վիկէ, որ կանոնաւոր բանակին մէջ առնուած էր 1946-ին, առանց դժուարութեան, երբ համայնավարներն ալ կը մասնակցէին իշխանութեան։ Եղած է դեր – տնօրէն սպառազինութեանց նախարարութեան ապահովութեան բաժնին, 1946 — 1947։ Սպան այդ պաշտօնին մէջ մնացած է երկու տարի, եւ բազմաթիւ գաղտնի փաստաթուղթեր անցած են իր ձեռքէն։

Կիրակի օր Փարիզ փոխադրուելով, հրամանատար Թէօլըրի, որ անդամ է Hier et Aujourd'hui հրատարակչական ընկերութեան վարչական խորհուրդին եւ վարիչ «Ֆրանս տ'ապոռ» շաբաթաթերթին, խոստովանեցաւ թէ 1946ին եւ 1947ին «ռամկավար ժողովրդապետութեան մը» յանձնած է տեղեկութիւններ՝ սպառազինութեանց չինութեան մասին։ (Կը կարծուի թէ ակնարկուած «ժողովրդապետութիւնը» Խ. Միութիւնն է կամ անոր պալքանեան արբանեակներէն մէկը)։

Միւս կողմէ, անցեալ ուրբաթ օր «Ֆրանս տ'ապոռ» թերթին խմբագրատան մէջ կատարուած խուզարկութեան ատեն, ապահովութեան պաշտօնեաները գտեր էին փաստաթուղթեր՝ ղրկուած հարիւրապետ Աղէմայի կողմէ։ Այս վերջինը հարցաքննուելով Թուլուզի մէջ, խոստովանեցաւ թէ «Ֆրանս տ'ապոռ» շաբաթաթերթին հաղորդած է տեղեկութիւններ՝ օդազօրքի կանոնադրութեան եւ ռազմավարութեան, ինչպէս եւ որոշ զօրաբաժնի մը սպառազինութեանց եւ թիւի մասին։

★ Ազգ. ժողովին իրաւասու յանձնախումբը գործի ձեռնարկած է արդէն, անձեռնմխելի հանգամանքէն զրկելու համար կարգ մը համայնավար երեսփոխաններ, որոնց գլուխը կը գտնուին Ֆլորիմոն Պոնթ եւ Մորիս Թորէզ։ Առաջինը տնօրէնն է «Ֆրանս Նուվէլ» շաբաթաթերթին։ Յանձնախումբին քննութենէն վերջը, անհրաժեշտ է Ազգ. ժողովին քուէարկութիւնը։ Նոյն պարագային մէջ կը գտնուի Մարսէլ Քաշէն, իբրեւ տնօրէնը «Իւմանիթէ» օրաթերթին։ Երկուքն ալ դատի կրնան յանձնուիլ այն ամբաստանութեամբ թէ իրենց թերթերուն մէջ հրատարակուած գրութիւնները, եւ մանաւորապէս հետեւեալ խօսքը, «Ֆրանսա

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ. Դ. էջ)

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ԿԱՆԳՈՒՆ ՀՈՂ
(200.000 Ս. ՈՍԿԻ)
ՀԱԼԷՊԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՀԱԼԷՊ, 22 Փետրուար (Յառաջ) — Փետր. 20ին, Գլարիճ Փալասի սրահին մէջ, խանդավառ հանդիպում մը ունեցան մօտ 200 հայրենակիցներ, ժողովականներ, մտաւորականներ եւ ուսուցիչներ, լսելու համար Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ Եպիսկոպոսի եւ Ազգ. Ուսումն. Խորհուրդի բացատրութիւնները՝ Հալէպի «Ազգային Քարէն Եփփէ Ճեմարան»ի մօտ երկու տարուան գործին եւ մանաւորապէս ներկայ եւ ապագայ կրթական դաստիարակչական առաջադրութեանց շուրջ:

Այս հանդիպումը առիթ մը եղաւ շահագրգռութիւն եւ խանդավառութիւն ստեղծելու ձեռնարկի մը շուրջ, որուն արժէքն ու տարողութիւնը ստորագնահատել փորձեցին կարգ մը թերահաւատներ: Ճեմարանի մէկուկէս տարուան գործը ցոյց տուած է սակայն, որ ան պահանջ մըն է աւելի քան երբեք, որ յաջողած ապահով ձեռնարկ մըն է՝ նիւթական թէ բարոյական տեսակէտով. եւ թէ, մանաւանդ, կոչուած է վայելելու հայ ժողովուրդի անվերապահ օժանդակութիւնը՝ իբրեւ շէնք (կառոյց) թէ իբրեւ մակարդակ ու որակ՝ հասնելու արժանի բարձրութեան:

Հանդէսին բացումը կատարեց Զարեհ Եպիսկոպոս, եւ բացատրութիւններ տուաւ վերջին երկու տարուան աշխատանքներու մասին, մէկ կողմէ կրթական այդ հաստատութիւնը վերածելու համար հայ հոգիներու եւ ապագայ հայ մայրերու պատրաստութեան հնոց մը, միւս կողմէ՝ ինքնաբաւ դարձնելու համար զայն նիւթապէս, եւ, մօտաւոր ապագային, կրթական եւ մտաւորական վառարան մը հաստատելու համար այնտեղ:

Առաջնորդը հեռուէն կերպով պարզեց իր, Ազգ. Իշխանութեանց եւ հանրութեան մտածումները՝ ազգային երկրորդական վարժարանի մը բացման եւ ապագայ մտահոգութիւններուն շուրջ.

— «Ծանօթ է ներկաներուն, թէ Հալէպի ազգ. իշխանութիւնները երկար ատենէ ի վեր կ'որոճային արդէն ազգային երկրորդական վարժարանի մը եւ կեդրոնական նախակրթարանի շէնքի մը շինութեան ծրագիրներուն շուրջ, բայց միշտ ալ կը հանդիպէին դժուարութեանց: 1943ի փորձին ալ ձախողանքէն վերջ, այդ ծրագիրները մնացած էին մեր դարակներուն մէջ, սպասելով լաւագոյն օրերու:

«Այդ «լաւագոյն օրերը» հանդիսացան 1947ի քանի մը ամիսները, երբ Դանիայէն քաղաքս եկան «Քարէն Եփփէ» ծանօթ հաստատութեան երկու ներկայացուցիչները, որոնց հետ մեր շփումները, — հպարտ եմ այսօր յայտարարելու, — պսակուեցան ամբողջական յաջողութեամբ: Մօտ 10.000 քառակուսի կանգուն հող, այսօր դարձած է սեփականութիւնը ազգին, պայմանաւ որ ան յատկացուի իր նպատակին, եւ նորաշէն երկրորդական վարժարանիս կողքին՝ հոն ունենանք մեր կեդր. նախակրթարանը, գոհացում տալու համար մեր գաղութի ծով կարիքներուն:

«Ուրախ եմ, ուրախ ենք մանաւորաբար անոր համար, որ բոլոր թերահաւատները սխալեցան իրենց հաշիւներուն մէջ, ու մեր ճեմարանը արդէն մօտ երկու տարիէ ի վեր կը կատարէ բարեբար իր դերը՝ անձնուէր եւ արժանաւոր ուսուցչական կազմի մը հսկողութեան տակ: Անշուշտ թերութիւններ շատ ունինք, մեր պահանջները բազմապիսի են. բայց մենք վստահ ենք՝ որ պիտի կարենանք յաջողութեամբ պսակել մեր բոլոր առաջադրութիւնները:

Ճեմարանի բացումը զուգադիպեցաւ այնպիսի օրերու, երբ կը ձեռնարկուէր ներգաղթին: Այդ օրերու ընդհանուր գինովութեան մէջ, կարգ մը մարդիկ մեր չունեցած մտածումներն ու նպատակները վերագրեցին մեզի, առարկելով թէ «անպէտ է երկրորդական վարժարան մը՝ երբ հայ ժողովուրդը զանգուածային հայրենադարձի մը կը պատրաստուի»: Հարկ չեմ տեսներ այսօր հերքելու այս կարգի անհեթեթ տրամաբանութիւններ: Փաստը ցոյց տուաւ, թէ իրաւունք ունէինք, եւ թէ հարկ է, այսօր, աւելի մեծ ճիգերով եւ անվերապահ աշխատութեամբ իր արժանի բարձրութեան հասցնել «Քարէն Եփփէ Ճեմարան»ը:

Առաջնորդը, ինչպէս Ուսումն. Խորհուրդի անդամներ Տօքթ. Յ. Գասապեան եւ Ա. Ծառուկեան, յաջորդաբար պարզեցին երկրորդական ուսման անհրաժեշտութիւնը, մեր երիտասարդութեան համար, որ, յաճախ, կ'իյնայ շուկայ կամ օտար միջավայր, առանց իր ազգային պատմութիւնը, իր գրականութիւնն ու հոգեկան արժէքները ճանչնալու: Տօքթ. Գասապեան իր խոր շնորհակալութիւնները յայտնեց մանաւորաբար Ս. Օ. Խաչին եւ Հայ Օգնութեան Միութեան Գաւթընի կեդրոնական մարմնին, որոնք ապահովեցին Ճեմարանի պիտոյքին մեծագոյն մասը, եւ յոյս յայտնեց որ այսուհետեւ շատ աւելի լիառատ օժանդակութիւն ցոյց կը տրուի հանրութեան կողմէ:

Ուրախալի է հաստատել, որ այս կոչին պատասխանեցին բոլոր ներկաները՝ որպէս «Ճեմարանի բարեկամներ» յանձնառութիւն ստանձնելով վճարել տարեկան 12 ս. ոսկիէն մինչեւ 60 սուրիական ոսկիի գումար մը: Այս կերպով, երբ մանաւանդ ուրիշներ ալ գան միանալ այս գեղեցիկ շարժումին, ապահովուած պիտի ըլլայ Ճեմարանի տարեկան ելեւմուտքին կարեւոր մէկ մասը:

Ցիրուցան Հայեր Աւստրիոյ մէջ

ՍԱԼՑՊՈՒՐԿ (Յառաջ) — Լրացնեմ տեղեկութիւններս՝ այս քաղաքի Հայերու մասին: (Խմբ. Ա. մասը տես «Յառաջ», 26 Փետրուար):

Տարագիրներու ներկայացուցիչ Գր. Գեորգեանի դրան վրայ գրուած է թէ ժամացոյցներ կը նորոգէ: «Իրա՞ւ, Գրիգոր, նորոգե՞լ գիտես թէ աւելի կը խանգարես», ըսի կատակով: — Ինչ ես ասում, ես լաւ արհեստաւոր եմ, ախ եթէ պէտք եղած գործիքները ունենայի, լաւ կ'ապրէի, լաւ կը շահէի: Մեծ գումար մըն ալ չէ, հազիւ 150 տոլար կամ 5—6 հազար շիլին: Զօր. Շէքէրճեան երբ տեղս այցելեց, խօսեցայ այս մասին, սիրով լսեց եւ թելադրեց դիմում գրել: Գրեցի, երկար ժամանակ է կը սպասեմ:

— Ինչո՞ւ այսքան տարի հոս կը սպասէք:

— Մեր ձեռքից ի՞նչ կուգայ, մենք ամէնից շատ լքուած եւ անկարողներ ենք այս բոլոր ազգերու մէջ: Երբ ամիսը անգամ մը տեղս կուգան Հարաւ. Ամերիկայի եւ այլ երկիրներու հիւպատոսները, ներկայացուցիչներ վիզա տալու համար. կը նմանին այն մսավաճառին որ ոչխարի հօտին մէջ կը մտնէ իրեն համար պարարտ մացու զատելու համար, եկողներն ալ կը զատեն աւելի երիտասարդներ, մանկահասներ եւ լաւ արհեստաւորներ: Կը շրջապատուին Հրեաներու, Բալթեան ազգերու կարող լեզուագէտ, օրէնսգէտ ներկայացուցիչներով, IROի կարեւոր պաշտօնեաներով, որոնք պատրաստած ցուցակը եւ թուղթերը կը ներկայացնեն: Երբեմն կը պատահի որ այս թուղթերու մէջ Հայու մը անունն ալ երեւայ:

Մեր «Անջատ»ի աւելի քան մէկ տարուան գործունէութիւնը նախախնամութիւն կը համարուի: Գիտենք որ ծով կարիքներուն համեմատ իր նիւթականը անբաւարար է:

Բարեբաղդաբար, իր գործունէութեան արդիւնքը իր անաչառ վերաբերումը, եւ իր նախագահին եւ օգնականին Ձ. Մարտիկեանի եւ Զօր. Շէքէրճեանի անձնուիրութիւնները եւ իրենց գործակիցներու աշխատութիւնները տեսնելով, քարացած սրտեր եւ փակուած քսակներ հետզհետէ կը բացուին, յօժարելի գումարներ տրամադրելով:

Բնաւ չեմ մոռնար, տարիներ առաջ հայ երիտասարդ մը եկած էր Վարշաւա: Գորգի գործով զանազան տեղեր կ'երթար իր ապրանքները ծախելու: Երբ գորգերը ինքնաշարժին մէջ կը լեցնէր եւ պիտի մեկնէր, կատարեալ հաւատացեալի մը պէս խաչ կը հանէր եւ Աստուծոյ հետ պայման կը դնէր, որ եթէ իր գործը յաջողի, իր շահէն տասը տոկոսը Պոլսոյ կարօտ մօրը պիտի ղրկէր: Տղան միշտ ալ ճշգրիտ կը կատարէր իր պայմանը եւ միշտ ալ յաջողութեամբ կը դառնար: Գիտեմ, պիտի ծիծաղիք այս խօսքերուս վրայ: «Տուր եւ տացի ձեզ»: Ամէն պարագայի մէջ, հայրենակիցներ, բաժին հանեցէք ձեր շահէն, ձեր սեղանէն, ձեր խնայողութիւններէն, յանձնեցէք «Անջատ»ին ան կը հասցնէ գաղթակայաններու մէջ ծնած եւ նոր ծաղկած Թամարներուն, Արամներուն, Վահրամներուն, Շուշանիկներուն, որոնք ձեզի համար օրհնութիւն եւ կեանք պիտի մաղթեն, նաեւ ձեր զաւակներուն արեւշատութիւն:

Սալցպուրկի մէջ կայ հինէն հաստատուած Գորգ առեւտրող մը, Հիւսէինճեան, որ ոչ միայն ինքզինք հեռու կը պահէ հայ տարագիրներէ, այլ եւ յայտնած է ոմանց թէ «ինք այդ գաղթական Հայերու երես տեսնել չուզեր»: Եւ իրօք քանիներ որպէս ազգակից երբ իր գործատեղին գացած են, երեսը թթուած է, որով այլեւս իրեն մօտեցող չկայ: Արդեօք իր մականունը երբեմն Հիւսէին Զատէ չէ՞ եղած....:

Հոս կ'ապրի նաեւ Գ. Հայկ Արամեան, բնիկ Խարբերդցի: Զինքը չտեսայ, լսեցի որ շրջուն դասատու է, լեզուագէտ եւ այցելու աշակերտներ ունի: Համեստ հայ՝ համալսարանականուսանողմըն ալ կայ որ այս տարի կը լրացնէ իր փիլիսոփայութեան դասընթացքը:

Լինցի դուռ հայ գաղթակայանի մէջ մնացած են հազիւ 60 տարագիրներ: Շատեր Զիլի դրկուեցան: Կ'ըսուի թէ հոն գաղթակայանի կեանքը աւելի տանելի է:

Քաղաքին մէջ կան երկու գորգի վաճառականներ Ս. Փափազեան եւ Ա. Տէոէեան, առաջինը ամուսնացած է օտարուհիի մը հետ եւ ունի քանի մը զաւակներ: Անտարբեր տարագիրներու հանդէպ: Զաւակն ըլլալով Վիէննա հաստատուած

Եողկատցի Արթին էֆէնտի Փափազեանի: Եթէ օգտակար չէ, դէթ վնաս ալ չունի իր ազգին: Իսկ հայրը աւելի քան 25 տարիէ ի վեր չար ոգի մը դարձած է Վիէննայի հայ գաղութին, մտերիմն է Թուրք հիւպատոսին կամ դեսպանատան գործակատարին: Այժմ ալ «Հայաստանասէր» դարձած է, իր մեղքերը պարտկելու համար եւ օրն ի բուն բամբասանքով կ'անցընէ:

ԱՐԱՄ ՏԱՊԱՂԵԱՆ

Ցիրունի.- Սամսոն Մոսիկեան

Ահա դոյժ մը եւս: Սամսոն Մոսիկեան ծնած էր 1890ին, Մշոյ Նորաշէն գիւղը: Իր մեծ հայրը, Մոկցու Մոսէն Մոկունք գիւղէն գաղթած եւ հաստատուած է Նորաշէն գիւղը, ունեցած է բազմանդամ ընտանիք: Ցաղթանդամ Սամսոնը 15 տարեկանին եղած է Հ. Յ. Դ. Գիւղական խումբի անդամ եւ անձնուէր ընկեր: Իր պարտականութիւնը կատարած է լիովին:

Սամսոն ունէր նաեւ մեծ հայր մը, մօրը հայրը որ կը կոչուէր Բաքոյ Գասպար, գիւղին գիւղապետը եւ մեծահարուստ: Հալածանքի օրերուն, (1906) երբ երկու օր Առվալինջ գիւղի կռիւէն վերջ հարկահաւաքները գիւղ կուգան դրամ պահանջելու, Գասպար աղան առանց վարանելու, Թուրքերէն կ'ըսէ.

— Մէհմէտ չավուշ, պէնիմ միւժտէմ պիր խանդ չէքէր, օ իթին պաշընը Մուշա կէօթիւրտիւլէր»: (Մէհմէտ չավուշ, աւետիս քեզի, մէկ խանդ շաքար կ'ուզեմ: Այդ շունին գլուխը Մուշ տարած են):

Կ'ակնարկէր Գէորգ Չավուշին:

Այս խօսքերը գիւղական խումբի կողմէ կը տեղեկացուի Գէորգ Չավուշին, որ գիւղը կուգայ: Գասպար աղան Մուշ փախած էր: Գէորգի համար անհնար է որ այդպիսի դաւաճան մը ապրի: Եւ ահա ամբողջ մէկ շաբաթ գիւղը մնալով կ'ուզէր Գասպարի երկու տղաքները հետը տանիլ: Սամսոն իր մեծ քեռիին հետ Մուշ երթալով, Գասպարը կը յանձնեն Գէորգ Չավուշին: Իրիկուան ժամը 10ի ատեններ գիւղի խումբերու եւ քանի մը ընտրեալներու մէջ կը սկսի Գասպարի դատավարութիւնը: Գէորգ Չավուշ կ'ըսէ.

— Գասպար աղա, դուն հսկայ հարստութիւն ունիս, չէի՞ր կրնար խանդ մը շաքար առնել, որ իմ գլուխս կը ծախէիր: Թող երկտող մը գրէիր ինծի, ես քեզի շաքար կ'ուղարկէի:

Գասպար աղայի լեզուն բռնուած էր: Գիւղական խումբը եւ դատաւորները կ'որոշեն խնդրել Գէորգ Չավուշէն որ նկատի առնէ Գասպարի ծերութիւնը (70ը անց էր), ներէ այս անգամ, իսկ Գասպար աղան իբրեւ տուժանք պատիժ վճարէ 50 կարմիր ոսկի: Այսպէս ալ կը վերջանայ դատը: Սակայն Գէորգ Չավուշ տան սիւնին գնդակ մը զարկաւ որ Գասպար աղան միշտ վրան նայէր եւ նորէն չփորձէր իր գլուխը խանդ մը շաքարի ծախել: Լուրը տարածուեցաւ գիւղին մէջ, եւ պզտիկ տղաքներ կը կանչէին, — կամ յիսուն ոսկին կամ Ափոյ հոգին (ափօ մեծ հայր ըսել է):

Այսպէս Սամսոնի շնորհիւ մեծ հայրը ազատ կ'ազատի: 1912ին Սամսոնն ալ Պոլիս կուգայ, կ'աշխատի ոսկերչութեամբ: 1914ի պատերազմին Սամսոնը զինուոր էր: Հալէպով կ'ազատուի 1919ին: Յոյսը կտրած իր ծննդավայրէն, կ'ամուսնանայ Պոլիս: 1921 — 22ին երբ գաղթականներ կ'ազատուին թէ Թուրքիայէն թէ Ռուսիայէն, Սամսոնը կ'օգնէր իր հայրենակիցներուն: Վերջին ատենները Թրքական նոր օրէնքի համաձայն զրկուած էր իր գործէն: Ծիւրելով ծննդավայրի կարօտէն եւ չքաւորութենէն, կը մեռնի 1948 Դեկտեմբերին եւ կը թաղուի իր կնոջ եւ զաւակի կողմէ իբր «ղարիպ», անտէր անտիրական:

Սիրելի Սամսոն, թող այս երկտողս ըլլայ փունջ մը գինարբ եւ անթառամ ծաղիկ քու գերեզմանիդ վրայ: Երբեք պիտի չմոռնանք սիրական եղբ. —

Ղարիպին կեանքն է լալի, ողբերգական. — Դառն ու լեղի, լի տրտմութեամբ իջնել գնդան:

ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ մէջ զրոյց կը շրջի թէ Խ. Միութիւնը զինուորական շարժումներ կը կատարէ սահմանագլուխին վրայ, ազդելու համար Սկանտինաւեան պետութեանց վրայ: (Նորվեկիա գրեթէ որոշած է միանալ Ատլանտեանի դաշինքին):

ԻՍՐԱՅԷԼ նորէն դիմում կատարեց, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, անդամագրուելու համար:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՐԹԻՌ մը, որ շինուած էր գերմանական V2ով եւ ամերիկեան դրութեամբ, 402 մեթր բարձրութեան հասաւ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային շրջանին զինուորներուն թիւը կը հաշուեն 315.000: Ամերիկեան բանակին շրջանին զինուորներու թիւը նորէն կրճատուելով պիտի իջնէ 92.000ի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած խորհրդային թերթերէ)

ՊԱՀԱԾՈՅԻ չորս գործարանները այս տարի պիտի արտադրեն երեսուն միլիոն տուփ պահածոյ, ընդդէմ վերջացող տարուան քսան միլիոն տուփին։

ԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ դարձեալ զեղչեցին լայն սպառման ապրանքներու գինները։ Ուտեստեղէնի գինները 15—20 առ հարիւր, աղիւսի եւ կղմինտրի գինը 40 առ հարիւր, ներկերու գինը 20 առ հարիւր։

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ շինանիւթերու կաճառը գտած եւ գործածութեան համար պատրաստած է փայտը փոխարինող տեղական շինանիւթեր։ Նոր շինանիւթերով կարելի է փայտէ տախտակամածները եւ տանիքները յաջողապէս փոխարինել։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ համար պիտի տպագրուին մեծ քանակութեամբ դասագիրքեր։ Միայն Երեւանի փոլիկրաֆիկ (բազմագիր) կաճառը պիտի տպագրէ 70 հատ գիրք, 2.400.000 օրինակ։ Կրթական նախարարութիւնը պիտի տպագրէ 40, իսկ Գիտութիւններու Ակադեմիան 5 հատոր գիրք։ Նոր դասագիրքերը պիտի ըլլան աւելի գեղեցիկ, պատկերազարդ եւ ընտիր թուղթի վրայ։

820 ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ վերջերս Խ. կառավարութեան կողմէ պարգեւատրուեցան շքանշաններով։ 22ը՝ ստացան Լենինեան շքանշան, 47ը՝ Աշխատանքի Կարմիր Դրօշի շքանշան, 58ը՝ Պատուոյ Նշան։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տօնուած է Ռուս մեծ թատերագիր Ալ. Ս. Գրիբոյեդովի մահուան 120րդ տարեդարձը։ Այս առթիւ Երեւանի թանգարանը կազմակերպած է անոր նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած է անոր երիտասարդութիւնը, դէպի Քիէվ ճամբորդութիւնը ինչպէս եւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր իր կատակերգութիւններու մասին։

ՀԱՅԿԻՆՕՆ պատրաստած է նոր շարժանկար մը «Աւելի պղինձ, Մոլիբդէնիում եւ Ալիւմինիում», որ ցոյց կուտայ Հայաստանի հանքային հարստութիւնները եւ մետաղագործական ճիւղի նորակառոյց գործարանները։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԱՆ ԴՈՄԻՆԻԿՕ եւ Հայիթի միացեալ կղզին, որ Անթիլեան կղզեխումբի թիւ 2 մեծագոյնն է, Քուպայէն դէպի հիւսիս արեւելք հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի։

Սանթօ Տոմինիկոյի մայրաքաղաքին Սիուտատ Թրուխիլոյի մէջ քառորդ դարէ ի վեր հաստատուած են 7 Հայեր որոնք հետզհետէ կը կորսնցնեն իրենց ազգային դիմագիծը։ Ամուսնացած են տեղացիներու հետ։ Մօտ 15 տարիէ ի վեր Հայիթիի մայրաքաղաքին՝ Փոռ ոէ Փոէնսի ամերիկեան ճեմարանին մէջ կը պաշտօնավարէ բնիկ Խարբերդցի Պ. Զենաս Եղեան։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ ձերբակալուեցան 70 քաղաքացիներ եւ պիտի դատուին զինուորական ատեանի մը առջեւ, իբրեւ համայնավարներ։

18 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան»խումբը Փետրուար 18ի առթիւ կազմակերպած էր հրապարակային դասախօսութիւն մը, Սօսիէթէ Սավան թի մէջ։ Դասախօսն էր ընկեր Ս. Թորոսեան, մանրամասնօրէն ներկայացուց Փետրուարեան ապստամբութեան ծագումն ու զարգացումը։

Ընկեր դասախօսը իր նիւթը բաժնեց չորս գլխաւոր մասերու.—

1) Փետրուարեան ապստամբութեան պատճառները։ 2) Դաշնակցութեան դերը ապստամբութեան մէջ։ 3) Զինուորական եւ յեղափոխական գործողութիւնները։ 4) Արդիւնքն ու հետեւանքները։

Դասախօսը իր մատչելի եւ ոգեւորիչ բանախօսութեամբ խոր տպաւորութիւն մը ձգեց ունկնդիրներուն վրայ։ Դասախօսութենէն վերջ ներկաներէն ընկեր Աշոտ Իսահակեան եւս խօսք առնելով, իբրեւ ականատես մը, բացատրեց ապստամբութեան էութիւնը։

Հաւաքոյթը վերջացաւ «Մշակ բանուոր»ով։

Անդամուհի

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Մոսկուայի անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն յանձնեց երկու ծանուցագիրներ, բողոքելով թէ թոյլ չեն տար որ իրենց հայրենիք վերադառնան Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ գաղթակայաններու խորհրդային քաղաքացիները։ Այդ ծանուցագիրներուն համաձայն 100.000 խորհրդային քաղաքացիներ կը գտնուին ամերիկեան շրջանը, 112.000 հոգի ալ անգլիական շրջանին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ մեկնած կառախումբ մը յարձակում կրեց չարագործներու կողմէ, որոնք իյնալ թափած էին գիծերուն վրայ։ Ժամանակին օգնութիւն հասած ըլլալով, չարագործները փախան։

ԳԻՇԵՐՆ Ի ԲՈՒՆ ժողով գումարելէ վերջ, ազգ. ժողովը 181իդէմ 385 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը, ըստ որուն համաձայն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, հողագործական գիներու անկումը կասեցնելու համար։ Ի միջի այլոց պիտի արգիլուին աւելորդ արտածումները, պիտի բարեկարգուի ներքին շուկան, պիտի զեղչուին ճարտարագործական գիները եւն.։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ պատրիարքը, Յուստինիոս, 500 եկեղեցականներու առջեւ յայտարարեց թէ երկրին ներկայ վարչաձեւը «կ՚ապահովէ կրօնական բոլոր ազատութիւնները»։ Ցետոյ յորդորեց որ չխառնուին քաղաքական գործերու։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ առողջապահական փոխ-նախարարը, Պ. Վինոկուրով, բացատրելով առողջապահական համաշխարհային կազմակերպութենէն հրաժարելու պատճառները, դժգոհութիւն յայտնեց ընդհանուր գործունէութեան մասին։ Ցետոյ ըսաւ թէ «վարչական ահագին մեքենայ մը ստեղծած են, ուր Խ. Միութիւնը հարկադրուած է միայն 1949 տարուան համար մօտ 400.000 տոլար վճարել, պահելու համար ամէն տեսակ անգլիացի եւ մերիկացի պաշտօնեաներ, բոլորովին աւելորդ»։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ. (Ֆ.) Ա. եւ Բ. Cadet խումբերու ախոյենական մրցումները տեղի ունեցան U. S. Montrougeի ուժեղ խումբերուն դէմ, բազմաթիւ հայրենակիցներու ներկայութեամբ։

Բ. խումբին խաղարկութիւնը հետաքրքրական էր։ Երիտասարդ ուժերէ բաղկացած այս խումբը կը խոստանայ փայլուն ապագայ մը։ Մերոնք շահեցան 8—0։

Ա. Խումբը զարշտ եկաւ ներկաներուն ջերմ ծափերուն մէջ։ Հազիւ խաղը սկսած, առանց որ հակառակորդը գնդակին դպչի, Հաբէշեան կը նշանակէ առաջին կէտը։ Տասը վայրկեան չանցած, Montrouge իր կարգին կը նշանակէ կէտ մը օգտուելով մեր վերջապահ գիծին վարանումէն։

Մեր տղաքը ուժգնօրէն կը յարձակին, եւ կը պաշարեն Montrougeի բերդը, բայց բերդապահը աչալուրջ կը հսկէ խլելով բուռն ծափեր։

Գնդակը գեղեցիկ փասերով կը տրուի Քիւփէլեանի որ կը նշանակէ Բ. կէտը։

Երկու կէտ եւս Սահակեանի միջոցաւ։ Եւ խաղը կը վերջանայ մեր յաղթութեամբ 4—1։

Ա. Խումբի բոլոր մարզիկները արժանի են գովեստի։ Անոնք ամէն ջանք թափեցին մարզասէր հասարակութեան ընծայելով գեղեցիկ եւ մաքուր խաղ մը։

Կրտսերներու խումբը յաղթեց նոյնպէս 2—1։

Փ. Ուզունեան

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութեան մէկ զեկոյցին համաձայն, 1650 քաղաքական յանցաւորներ կը գտնուին բանտերուն մէջ.— համայնավարներ, Սիոնականներ եւ Իսլամ Եղբայրութեան անդամներ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ միջեւ ալ բանակցութիւններ պիտի կատարուին, զինադադար կնքելու համար։ Անդրյորդանանի հետ կատարուած բանակցութիւնները դժուարութեանց հանդիպած են։ Կ՚ըսուի թէ Իսրայէլ կը պահանջէ որ զինուորական խարիսխներ չալամադրուին Անգլիոյ կամ Ամերիկայի։ — Երուսաղէմէն հասած հեռագրի մը համաձայն, մօտեւանդ Արաբներ կը մերժեն ճանչնալ Իսրայէլի հետ կնքուած զինադադարը եւ պիտի շարունակեն կռուիլ գաղտնօրէն։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Սթալին տրամադիր է վերջ՝ տալու Պերլինի պաշարումը, պայմանաւ որ Չորս Մեծերը ժողով գումարեն անմիջապէս, լուծելու համար գերմանական խնդիրը։

ՓԱՐԻԶԻ ԳՐԱՒՄԱՆ տանն գերմանական կաճառ մը հաստատուած էր, նախագահութեամբ Տոքթ. Էփթինկի։ Զինուորական ատեանը սկսաւ դատել զայն, այն ամբաստանութեամբ թէ աւարի տուած է գեղարուեստական գանձեր, 1940 յունիսէն սկսեալ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ամերիկացի նոր մասնագէտներ հասած են, արդիացնելու եւ ընդարձակելու համար Հասանիի օդակայանը։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ կ՚աւելնայ Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Տանըմարքայի եւ Իտալիոյ, ինչպէս եւ Գերմանիոյ անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններուն մէջ։ Միայն Իտալիա աւելի քան երկու միլիոն անգործներ կը համրէ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

« ՍԱՀՄԱՆ ՔԱՋԱՑ, ՁԷՆՆ ԻՒՐԵԱՆՑ »

Թէպէտ Թորոսի հանճարը առանց ամէնքը կը գուշակէր, բայց ուրիշ էր վկաներ եւ ստուգութիւններ իր ձեռքը ունենալ, ուստի արշալոյսի մօտ էր երբ պզտիկ քուն մը քաշեց եւ կանգնեցաւ, առոյգ եւ զուարթ որովհետեւ իր կորովի կազմուածքը շատ դիւրութեամբ կը տանէր ամէն տաժանումներու եւ փոքրիկ հանգիստով դիւրաւ կը սթափէր։

Նախ առեան կազմեց իր զօրավարներէն, հոն գերիներուն համար անոնց կարծիքը քննեց, Մլեհ մէկէն առաջարկեց ամէնքը ուղարկել Հալէպ եւ վաճառել, վասնզի կ՚ըսէր այդ անպիտան ժողովուրդը Քրիստոնեայ պէտք չէ համարել։

Ամէնքը Թորոսի կը նայէին եւ մարդ կարծիք չէր տար։

Այն ատեն Թորոսի մարդասիրութեան եւ Քրիստոնէութեան օրէնքներն ինչչափ օգտակար էին, եւ թէ բախտը ինչչափ անհաստատ էր, այսօրուան յաղթողը կրնար վաղը յաղթուիլ, եւ թէ Հալէպ այդ Քրիստոնեաներուն ծախուելովը որքան ուրացութեան մեղք պիտի ծանրանար իրենց վրայ, ուստի կողոպտել եւ ճամբանին թողուլ որոշուեցաւ։

Իսկ Մլեհ իր անհոգ ձեւով կ՚ըսէր թէ իր խղճմտանքը թեթեւ էր, վասնզի ինք գերի մը նաեւ չէր բերած բանակը, եւ թէ որ Ստեփանէ կ՚աւելցնէր ծիծաղելով իրենց պէս շարժած ըլլար թշնամիին հետ, այս խնդիրը հիմա չէր կրնար տեղի ունենալ։

Ուստի հրաման եղաւ որ հասարակ զինուորը կապտուած եւ կողոպտուած ազատ երթան ուսկից որ եկած էին։

Խնդիրը կը մնար ազնուականներուն համար որ բերել տուաւ Թորոս. հոն Հայ եւ Յոյն իշխանաւորներուն կապանքը արձակել հրամայեց, նստեցնել տուաւ, եւ զուարթ կերպարանքով սկսաւ իրենց հետ այսպէս խօսիլ։

— Անկից քանի մը օր առաջ գիտէք թէ մենք ձեզի խաղաղութիւն առաջարկեցինք խոնարհաբար եւ դուք արհամարհանքով մերժեցիք, կ՚երեւայ թէ սխալ իմացեր էիք մեր դիտաւորութիւնը, եւ կարծեցիք թէ վախն էր որ զմեզ խաղաղութեան կը յորդորէր. կը տեսնէք հիմա փորձով թէ մենք խաղաղութեան սիրով միայն շարժեցանք. վասնզի քանի տարի որ ձեզի կը սպասէինք եւ կը պատրաստուէինք, իսկ դուք պատերազմը խաղալիք համարելով, այսպէս խայտառակարար յաղթուեցաք այսչափ մեծ բանակով։

« Միայն կը ցաւինք որ հոս ձեր պարապելոը՝ փոխարքան միատեղ չէ եւ յաջողեր է փախչիլ, հոգ չէ, թերեւս օր մը նորէն կուգայ եւ կը տեսնուինք։

« Իսկ դուք որ մեծ իշխաններ էք եւ բերդերու, պալատներու եւ հարստութեան տէրեր, եւ մենք որ աղքատ եւ միամիտ լեռնականներ ենք, դուք քաղաքակրթութեան վերջին նրբութեան էք հասած, իսկ մենք սախական բարբարոսներ ենք ձեր աչքին, դուք քրիստոնէական ուղղափառութիւնը ունիք իսկ մենք հերետիկոսութեան ժառանգորդներ ենք, կ՚ուզենք ձեզի ալ ձեր զօրքերուն պէս արձակել որ երթաք ձեր տուները, մի այն օրէնք է որ փրկանք մը մեզի վճարէք. եւ որովհետեւ ձեր արժէքը մեզ դժուար է գտնել, եւ գնահատել, ձեզ իւրաքանչիւրներուդ կը թողունք ըսել թէ ինչ կ՚արժէք,վճարել եւ երթալ ձեր ճամբան խաղաղութեամբ։

Հոռոմ իշխանները որ այսպիսի մեծ առաջարկութեան երբեք չէին սպասեր զարմանքով սկսան իրարու երես նայիլ չփոթած։

Լսուած չէր մինչեւ այն օր թէ երբեք կալանաւոր մէկը իր փրկանքին գինը որոշէ. պզտիկ արժէք մը տալ իրենց անձին՝ իրենց մեծամտութեան կը դպչէր, գինը բարձր բռնել՝ յանկական ամբաստանութիւնը գոհ կ՚ընէր, բայց պէտք էր վճարել, ուստի դարձեալ փախուստ տալով որոշեցին որ ինք գին կարէ։ Իսկ Թորոս կերպը փոխելով՝ լեցուն արհամարհանքով։

— Եթէ բան մը արժէիք զձեզ չէի թողուր որ երթաք, ըսաւ. եւ դառնալով իրեններուն՝ տարէք այս իշխանները որ իրենց արժանիքին վրայ մտածեն, մենք բաւական զբաղումներ ունինք հիմա եւ պէտք չէ ժամանակ կորսնցնել։

ԾԵՐԵՆՑ

երբեք պիտի չկռուի Խ. Միութեան դէմ», կը խախտէ բանակին բարոյական կորովը։

★ Երկու սպաներուն ձերբակալութիւնը շատ ծանր տպաւորութիւն գործեց հանրային կարծիքին վրայ, մանաւանդ որ հետապնդումները կը շարունակուին եւ նոր յայտնութեանց կը սպասուի։

Բացարձակապէս գաղտնի կը պահուին նոր խուզարկութիւնները, Փարիզի թէ գաւառի մէջ։ Պէտք սպասել պաշտօնական զեկոյցներու։

Քրավչէնքոյի դատը

ԿԱՐՄԻՐ ԱՒԱԳԵՐԷՑԻՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի օրուան դատավարութեան գլխաւոր վկան էր Տոքթ. Հիւլըթ Ճօնսըն, Քէնթըրպիի «կարմիր աւագերէցը», ինչպէս կը կոչեն։

Վկան, որ չափազանց համակիր է Խ. Միութեան, յայտարարեց թէ երեք ամիս ապրած է հոն, պատերազմէն վերջ եւ տեսած օրթոտոքսներու, Հայոց, Հրեաներու եւ Վրացիներու հոգեւոր պետերը։ «Բոլորն ալ վկայեցին թէ իրենց եկեղեցիները ազատութիւն կը վայելեն. չեմ ըսեր նոր ազատութիւն, որովհետեւ պատերազմէն առաջ ալ ազատ էին, բայց չեշտեցին թէ մանաւանդ պատերազմէն վերջը։ Ազատ է կրօնական պաշտամունքը. պետութիւնը չի խառնուիր իրենց եկեղեցիներու ներքին գործերուն։ Կղերը ազատ է ընտրելու եւ ընտրուելու եկեղեցական պաշտօններու համար։ Կատարեալ հաւասարութիւն կը տիրէ բոլոր կրօններուն միջեւ։ Նիւթական օգնութիւն կ'ընծայուի զանազան եկեղեցիներու։ Ես այսօր նախընտրեցի ծանրանալ հարցին կրօնական հանգամանքին վրայ, որովհետեւ այս պատմութիւնը բացորոշապէս կը հակասէ Քրավչէնքոյի պատմութեան։ Իմ վկայութի՞ւնս վաւերական է թէ անորը։ Ո՞վ պիտի դատէ։ Այս առթիւ կարդաց Ալէքսիյ պատրիարքին Յունուար 26 թուակիր նամակը, որ կը շնորհաւորէր ռուսական եկեղեցւոյ մասին գրուած «անկողմնակալ» գիրքը։

Ցետոյ փաստաբանները կարգ մը հարցումներ ուղղեցին աւագերէցին, կոլխոզներու եւն. մասին։ Քրավչէնքոյի փաստաբանը հարցուց թէ ինք որ այնքան պատրիարքներ եւ եպիսկոպոսներ տեսած է Մոսկուայի մէջ, ինչո՞ւ արտօնութիւն չխնդրեց կարդինալ Մինձենթին ալ տեսնելու։ Աւագերէցը խուսափողական պատասխան մը տըւաւ։

Խօսելով Քրավչէնքոյի գրքին վրայ, վկան «հոպիտ ծանրանկար մը» կոչեց Սթալինի նկարագրութիւնը։

Ուրիշ վկաներ չկային։ Հակառակորդ փաստաբանները նեղացուցիչ հարցումներ ուղղեցին Քրավչէնքոյի, ապացուցանելու համար թէ ինք չէ գրած գիրքը։ Երէկ դատարանը զբաղեցաւ ձեռագիրներու քննութեամբ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՀԱՅԵՐ հինգ միլիոն կեղծ մարք շրջաբերութեան հանած են արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, ինչպէս կը գրէ «Փառի Փրէս»։ Երկու հարիւր հազար մարք բռնուած է առաջին առթիւ։ Կեդրոնը եղած է Փարիզ, Քարտիէ փողոցի մէկ գինետան մէջ։ Թերթը կ'ըսէ թէ «կեղծ մարքերու եւ թուղթերու փրանքեւորման խումբը կազմուած է եղեր Հայերէ եւ Կեդր. Եւրոպայի բնակիչներէ»։

ԿԱՐՕ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ անուն Հայ մը, 15 տարեկան, սպաննած է իր հայրը, Աղոնիս Մանուկեան, Մոնժէռոնի մէջ, պաշտպանելու համար իր մայրը։ Ցետոյ անձնատուր եղած է։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ աւետարանական երէցներէն վեց հոգի եւս խոնարհաբար խոստովանեցան իրենց մեղքերը, զղջում յայտնելով եւ շնորհ խնդրելով։ Ուրեմն 15 ամբաստանեալներէն ութը կ'ընդունին թէ լրտեսութիւն կատարած են ի հաշիւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի, գաղտնի տեղեկութիւններ հաւաքած, սեւ շուկայի գործողութիւններ կատարած են եւն.։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալներէն Փոփով եւ Տրիանով լացին, գթութիւն խնդրելով իրենց կիներուն եւ զաւակներուն համար։ «Նոր կեանք մը պարգեւեցէք ինծի», ըսաւ մէկը. «Գթութիւն կը հայցեմ ես, անառակ որդի», հեծեծեց միւսը։ Պատուելի Զերնով ըսաւ թէ ուզեց փախչիլ, բայց բռնուեցաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 1062 (1260), տոլար 318.40 (412), զուից. ֆրանք 79.80 (102)։ Նափոլէոն 4850, սթերլին 5675, զուից. 4575, տոլար (20) 22.300։ Ձոյլ ոսկի 655.000 ֆրանք։

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐԸ 4 % իջկած են փետրուարի ընթացքին, մասնաւորապէս գետնախնձոր եւ ընդեղէն (16—27 %)։ Առտնին ածուխի վաճառումը ազատ պիտի հռչակուի մօտերս։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ուտեստի գիները զեղչուած են 10—30%, 45 տեսակ նիւթերու վրայ։

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ երկու ռուս զեղծարարներ, սպաներ, իբրեւ գոհարեղէնի գողեր Պերլինի մէջ, Երկու հարիւր հոգի ալ ձերբակալուեցան։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ իր խումբերուն համար։

Ա. շարքին համար կը հրաւիրէ իր խումբերը սովորական հաւաքատեղին, հետեւեալ օրերը. —

Հինգշաբթի 3 Մարտ Beaumontի խումբ ժամը 9ին։

Կիրակի 6 Մարտ, Էքս, ժամը 11ին։

Գշ. 8 Մարտ Սէն Ժէռոմ ժամը 9ին։

Ուրբաթ 11 Մարտ, Սէնթ Անթուան, ժամը 9ին։

Դասախօս՝ ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Նիւթ՝ «Ս. Դրիգոր Լուսաւորիչ եւ Մեծն Տրդատ։ Այս դասախօսութիւններուն կը հրաւիրուին նոյնպէս սիրով, երէց ընկերները, ծնողները եւ բարեկամները։

(Շարունակելի)

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան սարքած դասախօսութեանց երկրորդ շարքը խումբերու մօտ, իրենց սովորական հաւաքատեղին —

Եշ. 3 Մարտ Լէ գ'Օլիվ ժամը 9ին։

Կիր. 6 Մարտ Լա Սիոթայի խումբ ժամը 3ին։

Դասախօս՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ։

Նիւթ՝ «ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՆԱԽՔԱՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ»։ Կը հրաւիրուին նոյնպէս ծնողները ու բարեկամները։

(Շարունակելի)

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի։ Այս շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբը։

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ (Լիոնէն)։

Գեղարուեստական բաժին։ Կ'արտասանէ ուսուցան ընկեր Յ. Ուզունեան Փարիզէն։

Մուտքը ազատ է։

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌՕԶ եւ Օրիորդ Մարօ Հանըմեանները հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկիէնի մասնաճիւղին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ։

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՇԱՀԻՆԵԱՆ եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ եւ գիրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր Պ. Զարեհ Շահինեանի մահուան առթիւ։

ՍԷՎՐԱՆԷՆ Տիկին Վ. Քէօսէեան շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Սէվրանի Ֆր. Կ. Խաչին մասնաճիւղին եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ թէ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իր եղբօր Զարեհ Շահինեանի մահուան առթիւ, 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին։

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ, իր ամուսնոյն Վահրամ Տէմիրճեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ՝ 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ շուքով Պոմոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, գպրոցի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը խօսի Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ինչպէս նաեւ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ժողովրդային խնջոյք մինչեւ կէս գիշեր։ Կը հրաւիրուին շրջաններու բոլոր ընկերները եւ համակիրները։ Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընկերական ժողովը այս հինգշաբթի Sociétés Savantesի G սրահին մէջ, ժամը 9ին։ Հայերէնի դասընթացք 8—9։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ ըլլալ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐՈՒԱՆ տօնակատարութիւնը 13 Մարտ, ժամը 4էն կէս գիշեր 76 Bld. du Marechal Joffre, Bourg la Reine։

Ճոխ գեղարուեստական բաժին, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Պարթեւեանի եւրոպական պարեր։

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 19ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Au Palais d'Orի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière։ Պարահանդէսին հասոյթը հասոյթը հիմնադ եւ չքաւոր հայ գերիներուն։

Տոմսերը ապահովելու համար, դիմել Պ. Տալաքիւրէլեանի, 43 Puits de Chavannes, 22 rue d'Aubagne։

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ 18ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ։ Կիրակի 6 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique։

Մասնակցութեամբ Փարիզի սկաուտական օտար խումբերու, ինչպէս նաեւ ֆրանսական սկաուտական միութեանց։ Սկաուտական ճոխ յայտագիր, երգ եւ պար։

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի հայերէն Molièreի «Les Fourberies de Scapin խմբագրուած բեմադրութեամբ, ինչպէս նաեւ Արենոյշներու կողմէ «Հայկական Հարսանիքը»։

Մուտք՝ 300, 200 եւ 150 ֆրանք։ Հանդէսը կը սկսի ժամը ճիշդ 2.30ին, յայտագրին ճոխութեան պատճառաւ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Լիոն,— 12 Մարտ 949, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին ՂԱՐԱՊԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ՝ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ ղեկավարութեամբ, դերասան Ուզունեանի (Փարիզէն) եւ Վիէնի կարող ուժերու։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

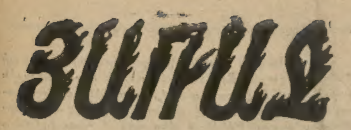

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 3 Mars 1949 Հինգշաբթի 3 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5785–Նոր շրջան թիւ 1196 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՂԸ ՊԱՏՐԱՍՏ Է...

— «Տասը հազար քառ. կանգուն հող, մօտաւորապէս 200.000 սուրիական ոսկի արժէքով»:

Այս ուսմուսը կուտար, երէկ, «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած թղթակցութիւն մը, Հալէպէն:

Հողը կը պատկանէր դանիական ընկերութեան մը, որ տարիներէ ի վեր կը գործէ Միջին Արեւելքի մէջ, խնամելով հազարաւոր հայ որբեր եւ այրիներ: Իսկ այժմ դարձած է ազգային սեփականութիւն:

Երկու տարիէ ի վեր, այդ հողին տաղաւար — շէնքէն մէկը վերածուած է ճեմարանի մը, նախ մէկ, այժմ երկու դասարանով:

«Քառէն Եփփէ» կը կոչուի այդ կրթարանը, պանծացնելու համար յիշատակը դանիացի այն արի կնոջ, որ ամբողջ կեանքը նուիրած էր հայաջինջ սարսափներու զոհերուն խնամատարութեան:

Հալէպի երախտագէտ հայութիւնը միեւնոյն առեն յիշատակարան մը կանգնած է Հայոց գերեզմանատան մէջ, ուր կը հանգչի Օր. Քառէն Եփփէ, այլեւս նոյնացած հայութեան հետ: (Անցեալ տարի նոյն գետնին վրայ թաղուեցաւ ողբացեալ Օշականը):

Հաղորդելով դանիական ընկերութեան հետ կատարուած բանակցութեանց յաջող ելքը եւ մօտ տասը հազար քառ. կանգուն հողին փոխանցումը, Հալէպի ժրաջան առաջնորդը, Զարեհ եպիսկոպոս, պարզած է ազգ. իշխանութեանց առաջադրութիւնները, ի ներկայութեան երկու հարիւր հայրենակիցներու:

— «Հալէպի ազգ. իշխանութիւնները երկար առենէ ի վեր կ'որոճային ազգ. երկրորդական վարժարանի մը եւ կեդրոնական նախակրթարանի շէնքի մը շինութեան ծրագիրներուն շուրջ... Ճեմարանը մօտ երկու տարիէ ի վեր կը կատարէ իր բարերար դերը, անձնուէր եւ արժանաւոր ուսուցչական կազմի մը հսկողութեան տակ... Այժմ անհրաժեշտ է աւելի մեծ ճիգերով եւ անվերապահ աջակցութեամբ իր արժանի բարձրութեան հասցնել «Քառէն Եփփէ» ճեմարանը»:

Առաջին անգամ չէ որ կը խօսինք այս ճեմարանի մասին,— իրական օրհնութիւն մը այդ հոծ գաղութին համար:

Երկու տաղաւարներ են որ դասարաններու վերածուած են: Ամբողջ դասընթացքը պիտի լրանայ աստիճանաբար, քանի որ նիւթական միջոցներ կը պակսին:

Անշուշտ ամէնէն առաջ արդիական շէնք մը՝ ճեմարանին համար:

Պէյրութի Հայ Ճեմարանը այդ բախտին արժանացաւ տարիներ վերջը: Եւ հիմա իր երկրորդ հիմնադիր – տնօրէնը՝ Լ. Շանթ, պտոյտներ կը կատարէ Ամերիկայի մէջ, չօշափելի գումար մը ճարելու եւ պակասները լրացնելու համար:

Պէյրութի բախտը ժպտեցաւ շնորհիւ սրտցաւ երիտասարդի մը՝ Նշան Փալանճեանի կտակին (20.000 սթերլին):

Պիտի չգտնուի՞ն ուրիշներ, —ունեւորներ — նոյն պարտականութիւնը կատարելու համար Հալէպի մէջ: Մանաւանդ որ, հողը պատրաստ է արդէն,— ընդարձակ տարածութիւն մը, օժտուած բոլոր յարմարութիւններով:

Կրթարան մը՝ արդիական կարգուսարքով, պիտի կազմէր ամէնէն փայլուն եւ կենդանի յիշատակարանը, հայրենասէր անհատի մը կամ ընկերութեան մը համար:

Եկած է ժամանակը որ մտածենք հիմնական ծրագիրներու մասին, փոխանակ ազգասիրական փշրանքներ նետելու աջ եւ ձախ:

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ միլիոնաւոր ֆրանքներ կամ հարիւր հազարաւոր տոլարներ մէկ օրէն միւսը կը հալին օտար ափերու վրայ, առանց հետք մը ձգելու:

Հարիւր հազարաւորներ անհետ կորսուեցան այն ճամբաներուն վրայ ուր դպրոցներ եւ ճեմարաններ կը բացուին այսօր:

Եթէ միայն հարիւր կամ տասը՝ ունեւորներ յիշէին իրենց հօր, եղբօր, զաւակներուն եւ զարմիկներու մահուան պարագաները, 1915—18ին, տասը ճեմարան մէկ անգամէն շինուած կ'ըլլային:

Ո՞ր ձեռնարկը պիտի կրնար այդքան սփոփանք պատճառել, քան կենդանի յիշատակարան: Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

28 ՓԵՏՐ.— Երեւանի գործարաններում հիմնարկ – ձեռնարկներում տեղի ունեցան զանգուածային ժողովներ, ողջունելու համար Խ. Միութեան Նախարարների խորհրդի եւ Համկոմկուսի Կենտկոմի՝ Փետրուարի 28ի որոշումը, լայն սպառումի առարկաների գների կրճատման մասին:

Այս առթիւ ճառախօսները շնորհակալութիւն յայտնեցին Հայր Ստալինին եւ Խ. կառավարութեան, աշխատաւորների համար ստեղծուած երջանիկ կեանքի համար: Նրանք ասել են նաեւ, որ՝ մինչ կապիտալիստական աշխարհի աշխատաւորութիւնը ապրում է ծանր պայմաններում, պարենատոմսի դրութեան հետեւանքով, Խ. երկրում օր–աւուր բարւոքւում է աշխատաւոր զանգուածի տնտեսական վիճակը:

Համաձայն վերոյիշեալ որոշման հետեւեալ զեղչերը կատարուած են.— հաց, ալիւր, միս, ձաւար, իւղ, կաթնեղէն, ձկնեղէն, ծխախոտ, մետաղեայ առարկաներ, 10 %, հանդերձեղէն 12—15 %, կօշիկ 15 առ հարիւր, օղի 28 առ հարիւր, գինի – գոնեակ 15 առհարիւր, անասունների կեր 20 %, խոտ 30 առ հարիւր, աղ 30 առ հարիւր:

Խորհրդային Միութիւնը առաջին անգամ գների զեղչ կատարեց 1948ին, դրամի փոխանակութեան հետեւանքով:

★ Երեւանի կարի գործարանում աշխատում են մեծ թիւով հայրենադարձներ: Նրանք օտար երկրներում երկար տարիներ ապրելով, շատ դժուարութեամբ էին գտնում աշխատանք: Հայրենիք գալով, ամէնքն էլ աշխատանք ճարեցին: Հիմա նրանցից շատերը իրենց օրուայ «պլան»ները կատարում են 150 — 200 %ով եւ հնգամեայ «պլան»ը կատարել են 2ուկէս տարում:

Ամփոփեց Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐ պայթեցան արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, անհաշուելի աւերներ գործելով: Մարդկային զոհեր ալ կան, Գերմանիոյ մէջ փլան շատ մը խարխուլ շէնքեր եւ 27 հոգի մեռան: Հիւս. ծովուն մէջ նաւաբեկութիւններ պատահեցան: Ֆրանսայի մէջ փոթորիկին սաստկութիւնը հասաւ ժամական 50 մղոնի: Փլուզումներ տեղի ունեցան մանաւորապէս հիւսիսային շրջանին մէջ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ 15 աւետարանական երէցները իրենց մեղքերը խոստովանեցան նոյն միօրինակութեամբ, ինչպէս կը հաղորդեն Սոֆիայի թերթերը: Ամբաստանեալներէն պատուելի Միտքօ Տիմիթրով յայտարարեց թէ իր մեծաւորը «արիւնարբու» կոչած էր Ստալինը, եկեղեցւոյ բեմէն: Գչ. օր լսուեցան 53 վկաներէն 21ը, որոնց մէջ կային երէցներ եւ ծխականներ: Շատերը խոստովանեցան թէ լրտեսական տեղեկութիւններ հաղորդած էին ամբաստանեալներուն...

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ հովուապետին դատապարտութեան առթիւ ձերբակալուած 14 ամբաստանեալներէն հինգը ետ առին իրենց խոստովանութիւնները, յայտարարելով թէ ահուսարսափի մատնուած էին ոստիկանութեան կողմէ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ) — Սթերլին 1062 (1200), տոլար 318.60 (408), զուից. ֆրանք 79.85 (101): Նափոլէոն 4850, զուից. ոսկի 4575, սթերլին 5650, տոլար (20) 22.500, ձոյլ ոսկի 660.000 ֆր.:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ հարցին վերջնական կարգադրութիւնը նորէն յետաձգուեցաւ: Բայց. ազգ. ժողովը որոշեց որ կառավարութիւնը օրէնք մը պատրաստէ մինչեւ ապրիլ 20, բնակարանի նպաստ յատկացնելով կարգ մը դասակարգերու:

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ միջեւ ալ բանակցութիւններ սկսան, զինադադար կնքելու համար: Յարաբերութիւնները խիստ բարեկամական են:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ շրջանի խորհրդային պատուիրակութիւնը, որ կը զբաղէր տարագիրներու հայրենադարձով, մերժած է հեռանալ Ֆրանքֆորթէն: Ամերիկեան հրամանատարութիւնը որոշեց Դչ. օրէն սկսեալ կտրել պատուիրակութեան ջուրը, ելեկտրականութիւնը, կազը, հեռաձայնը եւն. որպէսզի ստիպուին հեռանալ: Ի հարկին պարէնաւորումն ալ պիտի արգիլեն:

Լրտեսական գործը

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ զարմանազան զրոյցներ շրջան կ'ընեն այն օրէն ի վեր որ Ֆրանսայի Ներքին նախարարութիւնը հետապնդումներ կը կատարէ համայնավարական լրտեսութեանց առթիւ: Այսպէս, առջի օր զրոյց կը շրջէր թէ Խ. Միութիւնը երկու զօրաբաժիններ ղրկած է Կարելիա, Ֆինլանտայի սահմանագլուխին վրայ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ֆրանսայի նախարարներէն մէկը յայտարարած է թէ լրտեսական խնդիրը «ծանրակշիռ հանգամանք ունի»: Երկու քաղաքային պաշտօնեաներ եւս կը հարցաքննուին, եւ մասնաւորապէս մէկը ծանր ամբաստանութեան տակ է, կը գրէ նոյն թերթը: Ուրիշներ ալ կը հաւատան թէ կառավարութիւնը հետապնդումներ կատարելով հանդերձ, չուզեր շատ յառաջ երթալ: Աջակողմեան թերթ մը, Ce Matin այս պարագան յիշելով, դիտել կուտայ թէ «համայնավարները պիտի շարունակեն իրենց խոտելի գործը:»

950 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՍՊԱՆԵՐ

Ուրիշ թերթ մը, l'Aurore, որ բուռն պայքար կը մղէ համայնավարութեան դէմ, կը հարցնէր երէկ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին.

— «Պ. Ռամատիէ, վերջապէս պիտի որոշէ՞ք բանակէն արտաքսել 950 սպաներ որոնք անդամ արձանագրուած են համայնավար կուսակցութեան եւ որոնց անունները ծանօթ են ձեզի: Երկու տարիէ ի վեր, ազգ. պաշտպանութեան նախարարներուն ուշադրութիւնը հրաւիրուած է այս ծանրակշիռ հարցին վրայ, Երկու տարիէ ի վեր ազգ. պաշտպանութեան նախարարները անուններով գիտեն այն սպաները որոնք պատերազմի առեն պիտի դաւաճանեն իրենց երկրին պատեհաժամուն»:

★ Թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, մինչեւ հիմա ձերբակալուած են վեց համայնավարներ,— հազարապետ մը, հարիւրապետ մը, երեք լրագրողներ եւ գծագրիչ մը: Մնացեալ հետապնդումները բացարձակապէս գաղտնի կը պահուին: Ներքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ ամբաստանեալ հազարապետը, Թէօլըռի, խոստովաներ է որ Ֆրանսայի պաշտպանութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդած է օտար պետութեան մը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, ոստիկանութիւնը հետապնդումներ կը կատարէ երկու լրտեսական ցանցերու մասին, մէկը զինուորական, միւսը քաղաքային: Կը կարծուի թէ երկուքն ալ կապեր ունին արեւմտեան Եւրոպայի միւս երկիրներուն մէջ:

Combat կը գրէ թէ այսօր – վաղը պիտի լսուին զօր. Փըթի եւ Պ. Մալըռէ (այլ անուամբ զօր. Ժուանվիլ), որոնք սերտ կապեր ունին համայնավար կուսակցութեան հետ: Զօր. Ժուանվիլի համար կ'ըսեն թէ կը թղթակցէր հարիւրապետ Աղէմայի հետ որ բանտարկուած է արդէն:

★ Համայնավար կուսակցութիւնը որոշած է շարունակել իր պայքարը ներկայ կառավարութեան դէմ: Իր երեսփոխանները անմիջական վիճաբանութիւն մը պահանջեցին վարչապետին վերջին յայտարարութեան մասին, ուր կ'ըսէր թէ Եւրոպայի սահմանագլուխը պէտք է պաշտպանուի Էլպա գետին վրայ: Ժաք Տիւքլօ, ծանօթ համայնավարը, այս յայտարարութենէն կ'եզրակացնէ թէ «կանխարգել պատերազմ մը կը պատրաստուի Խ. Միութեան դէմ»:

★ Քանի մը օրէ ի վեր զրոյց կը շրջէր թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ընդհ. գործադուլ պիտի սարքէ, բողոքելու համար կատարուած խուզարկութեանց եւ ձերբակալութեանց դէմ: Փարիզեան շրջանի սէնտիքաներուն ընդհ. քարտուղարը, Պ. Հէնաֆ, յայտարարեց թէ այդպիսի որոշում տրուած չէ: Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ ծրագիրը ընդունելութիւն չէ գտած բանուորներուն մէջ, մանաւանդ որ ոչ – համայնավար կազմակերպութիւնները հակառակ են:

Ատլանտեան դաշինքը եւ վաղուան Գերմանիան

ԱՐՏ. ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Ռոպէր Շուման, արտաքին նախարարը, կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Հանրապետութեան խորհուրդին առջեւ, պարզելով կառավարութեան տեսակէտը Ատլանտեանի դաշինքի եւ Գերմանիոյ վերածնութեան մասին:

Բացատրեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը մեքենաբար օգնութիւն չապահովեր նախայարձակման զոհերուն, բայց այնպէս մը խմբագրուած է որ «օգնութիւնը կրնայ հասնիլ արագօրէն», երբ իւրաքանչիւր երկրի խորհրդարան քննէ խնդիրը: Դաշինքին մէկ պատճէնը Փարիզ հասած է արդէն եւ կ'ուսումնասիրուի: Տակաւին պատրաստ չեն նախաբանը եւ տասը՝ յօդուածներէն երկու–երեքը: Դաշինքը խորհրդարանին պիտի ներկայացուի վաւերացման համար: Անշուշտ բուռն վիճաբանութիւններ պիտի կատարուին այս առթիւ: Համար-

(Կարդալ շարունակութիւնը կարգ՝ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ՄԻՀՐԱՆԸ

Զինք ճանչցայ Այգեստանի «Արարուց» Ս. Թարգմանչաց» երկսեռ վարժարանը յաճախած ատեն, «Գազազ Վարդանենց Միհրան» անունով:

Չեմ յիշեր թէ որ դասարանի աշակերտներէն էր: Գիտեմ միայն, որ՝ այդ դասարանը մեր վարժարանի զարդն էր, մօտակայ թաղերու պատանեկութեան փառքը եւ թուրք պատանիներու սարսափը:

Սիրեցի Միհրանը թուրք լամուկներու դէմ մղուած անհաւասար կռուի մը ատեն եւ համոզուեցայ որ Հայը քաջ է, մարտնչող եւ ինչո՞ւ չէ, նաեւ յաղթող, եթէ ուզէ մէկդի նետել ստրկութեան անարգ վերաբերումը:

Մինչ այդ, ես կը սարսափէի ամենաթոյլ եւ արհամարհելի լամուկներէն եւ միշտ կը զգուշանայի առանձին դպրոց երթեւեկելէ:

Այդ կռուի ատեն, հիացումով տեսայ որ Միհրան իր փոքրաթիւ ընկերներուն հետ աջ ու ձախ հարուածելով յաղթեց ու փախուստի մատնեց իրմէ մեծ եւ բազմաթիւ լամուկները:

Անկէ ետք, հիացումով եւ հպարտանքով կը դիտէի զինք, մեր դպրոցի վարդնոցին մէջ, միայնակ ու միշտ վառվռուն, «կայծակ» կամ «խենդ»ը թեւին տակ:

Միհրան ուղեցոյց մը հանդիսացաւ ինծի, խանդավառութեան աղբիւր մը, որուն օրինակին հետեւելով, համարձակութիւն ունեցայ հարուածելու «Աղուըսաձորի» ճամբան կտրող Համզենց լամուկները:

Ես որ ամէնէն վախկոտն ու թուլակազմն էի, ըմբռնեցի թէ պէտք է զարնել: Զարկի եւ յաջողեցայ:

Տարիներ վերջ, Միհրան վարպետ ոսկերիչ էր եւ խանութ ունէր: Ըստ տեղական սովորութեան, արձակուրդի ամիսներուն՝ դպրոցականները արհեստ սորվելու կ՚երթային:

Իմ երեւակայութեան մէջ անպարտելի դարձած Միհրանի քով անցուցի երկու մեծ արձակուրդներուս ամիսները:

Լաւ կը շահէր, բայց դրամ չէր աւելցներ:

Իր խանութը ժամադրավայր մըն էր, ուր կը յաճախէին Դաշնակցական գործիչներ ու պատանի «Նոր Սերնդականներ»:

Իր դարակներու մէջ միշտ կարելի էր գտնել «Դրօշակ»ի համարներ, յեղափոխական գիրքեր ու տետրակներ:

Ան զիս քաշեց «Նոր Սերնդական» շրջանակին մէջ Բարոնակի եւ ուրիշներու հետ ծանօթացնելով, միշտ խանդավառելով զիս ու քաջալերելով իմ ձեռնարկներս:

Շատ չանցած, մեր խումբին զինավարժը դարձաւ: Ճկուն էր, արագաշարժ, յանդուգն եւ արի:

Քանի մը անգամ զէնքի եւ յեղափոխական գրականութեան փոխադրական գործին մասնակից ըրաւ զիս, ջանալով որ փորձառութիւն ձեռք բերեմ եւ անվախ դառնամ:

Փոքրիկ յաջողութիւններէս կ՚ուրախանար:

Այլեւս, իրենց տան տղան էի, Տիգրան եղբայրը, Սաթենիկ եւ փոքրիկը քոյրը իմ հարազատներս էին:

Հաճելի էր յաճախ իրենց տանը գիշերելը:

Մանաւանդ որ՝ յաճախ փախստական խումբերը հոն կը պահուըտէին:

Վանի երիտասարդութեան, մանաւորաբար Հ. Յ. Դ. կազմին եւ «Նոր Սերնդական»ներու մէջ Միհրանը աչքառու տեղ գրաւած էր արդէն:

Հիանալի էր, երբ՝ փամփշտակալներու մէջ, մօսինը ձեռքին չորս տալով, զինուած խումբի մը կ՚առաջնորդէր, կամ մեզ զինավարժութեան կը տանէր:

Լաւ նշանառու էր, մանաւանդ երբ տասնոց ատրճանակով կը կրակէր:

Ընկերական շրջանակի մէջ մեղմ էր, միշտ սիրալիր: Իր ընկերասիրութիւնը անսահման էր:

Ինքնագով չէր, սակաւախօս էր իր յանդուգն ձեռնարկներու մէջ:

Իր հասակակիցներ՝ Հմայեակ Մանուկեանի, Բարոնակ Կապուտիկեանի եւ ուրիշներու չափ զարգացում չունէր, որովհետեւ դպրոց աւարտած չէր:

Ան զէնքի եւ գործի մարդն էր ու եթէ իր գործերը ցարդ անծանօթ կը մնան, այդ իրողութիւնն ալ իր անձնական առաւելութիւններէն մէկը կ՚ապացուցանէ:

Արցունքով պատմեց ինծի «Վասպուրականի Հերոսամարտ»ի օրերուն «Շուշանից» կռուի մասին: Առանձին պաշտամունք ունէր Իշխանի եւ Խարակոնցի անմահ հերոս Շիրինի մասին:

Վանէն հեռանալէս ի վեր, երկար տարիներ յարատեւ, Միհրաններ փնտռեցի Պարսկաստանի եւ Կովկասի ընկերներուս մէջ եւ միշտ երջանիկ եղայ նոր Միհրան մը գտնելով:

Ֆրանսա գալէս քանի մը տարի վերջ, խիստ հաճելի անակնկալ մը եղաւ իր հանդիպումը Մարսէյլի մէջ:

Ընկճուած էր ու գլխիկոր: Վաստակաւոր ու ու քաջարի Միհրանը իր սիրտը բացաւ ինծի մտերմօրէն:

1943ին, բոլորովին ճերմկեր էին իր մազերը, կքած էր նիւթական անողորմ հարուածներէն:

Բայց դեռ աւանդապահ էր եւ ընկերասէր:

Շարքային չէր այլեւս, բայց Դաշնակցական էր հոգիով, անդրդուելի կամքով ու հաւատքով:

Վերապրեցանք «Նոր Սերնդական» եւ յեղափոխական փոթորկալի օրերու երանելի վերյիշումներով:

Ուրիշներու յարաբերութիւնները ջերմ էին իրեն հետ: Ըսին որ անձուկ վիճակ մը ունի, բաներ մըն ալ փափացին ...

Այդպէս են մարդիկ:

Երբ՝ անխիղճ ունեւորները իրենց այլանդակ բարքերը կը պարտին հարստութեան վաստակաւոր եւ արժէքաւոր անձերուն մարդկային շատ հասարակ մէկ արարքը աններելի կը համարեն:

Քոյր Սաթենիկենց տունը տարաւ զիս եւ խումբ մը Վասպուրականցիներով, անմոռանալի օր մը անցուցինք:

Մշեցի բարեկամ մը գուժեց իր մահը:

Մեռած է Փարիզի մէջ:

Բայց տող մը չէ գրուած իր մասին, իր զինակիցներու, ընկերներու, մանաւանդ Հայրենակիցներու կողմէ, իբրեւ յարգանքի տուրք մը:

Վասպուրականցին ալ սկսաւ մոռնալ, ուրանալ իր հարազատները, անձնուէրները եւ քաջերը:

Ուստի պարտք սեպեցի առնել այս քանի մը տողերը, միեւնոյն ատեն իբրեւ վշտակցութիւն իր հարազատներուն:

ԱԶԳԻՆ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Արեւմտեան մեքենա՞ն թէ արեւելեան մարդկային ուժը

ԽՄԲ.— Զինուորական մասնագէտ մը, դեր-ընդգապետ Միքշի կը գրէ «Տէյլի Մէյլ»ի մէջ.—

Երրորդ աշխարհամարտի մը պարագային, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, ռուսական ռազմագիտութիւնը պիտի յենու գլխաւորաբար մարդկային ուժի գերակայութեան վրայ, գրաւելու համար ցամաքային բանակներով՝ Արեւմտեան իշխանութեանց օդային, ծովային եւ ցամաքային խարիսխները:

Իր հսկայական մարդկային ուժով, Ռուսիան կրնայ գրաւել ցամաքը, սակայն չի կրնար իշխել ծովուն եւ օդին վրայ, ինչ որ անհրաժեշտ է վերջնական յաղթութեան համար:

Արեւմուտքը պիտի մնայ զօրաւոր հակառակորդ մը զինուորապէս եւ տնտեսապէս, մինչեւ իսկ եթէ իր ուժը հիմնէ միմիայն Ամերիկայի, Բրիտանական կղզիներու, Ափրիկէի եւ Աւստրալիոյ վրայ:

Արեւմտեան իշխանութեանց ռազմագիտութիւնը պիտի հիմնուի արհեստագիտական եւ նիւթական գերակշռութեան վրայ: Բայց ասոնք կրնա՞ն արդեօք առանձին վճռել բախում մը:

Արհեստագիտական գերակշռութեամբ միայն ռազմագիտական վճիռ տալու խնդիրը սերտօրէն կապուած է տարածութեան հետ: Անկարելի է տալ ընդարձակ տարածութեան մը միմիայն մեքենաներով: Եւ անտարակոյս այս պայմաններուն տակ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ պատերազմ մը պիտի փոխուի տարածուն պայքարի մը մարդկային ուժի եւ արտադրութեան միջեւ:

Երկրորդ աշխարհամարտը՝ Միացեալ Նահանգներու անտեսական եւ ճարտարարուեստական ուժը այնպիսի մակարդակի մը հասցուց որ աննախընթաց էր աշխարհի պատմութեան մէջ: Մ. Նահանգներու գլխաւոր ճարտարարուեստները կը հասնէին աշխարհի ամբողջ արտադրութեան կէսը: Ընդհարման մը պարագային այս արտադրութիւնը աւելի պիտի զօրանայ բրիտանական հասարակապետութեան նիւթական աղբիւրներով:

Խ. Միութիւնը անդրլեռնաքան միացեալ արտադրութեան մէկ հինգերորդէն աւելի չի կրնար տալ, բայց իր տնտեսական եւ արհեստագիտական դիրքը շատ պիտի բարելաւուի, Գերմանիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Լիւքսէմպուրկի եւ Ֆրանսայի ճարտարարուեստներու գործակցութեամբ:

Եթէ Ռուսերը գրաւեն Արեւմտեան Եւրոպան, իրենց օդային ուժը դիրք պիտի բռնէ Մանշի ափերուն վրայ, գործելով Մեծն Բրիտանիոյ ճարտարարուեստին դէմ:

Այդ պարագային Խ. Միութեան օդատորմիղին դիրքը աւելի նպաստաւոր պիտի ըլլայ քան թէ Արեւմտեան պետութեանց դիրքը, պարզ այն պատճառով որ Լոնտոն աւելի մօտ է Քալէին քան Ռուրը բրիտանական օդային խարիսխներուն:

Հաւանական է որ երրորդ աշխարհամարտի մը պարագային, Բրիտանիան աւելի նեղուի օդային յարձակումներէ քան առաջ, որովհետեւ մասնաւորապէս հրթիռով հեռազօտութիւնը պատերազմի վերջաւորութենէն ի վեր մեծ յառաջդիմութիւն կատարած է:

Կրնայ պատահիլ որ օդանաւային վիթխարի ճակատամարտի մը մէջ, Ռուսերը ջլատեն բրիտանական ճարտարարուեստը, մինչ Արեւմտեան պետութիւնները, պիտի քանդեն ցամաքային Եւրոպայի ճարտարարուեստական շրջանները:

Գալով մարդկային ուժին, Խ. Միութիւնը 200 միլիոն բնակիչ ունի, Մոսկուայի արբանեակները 96 միլիոն, իսկ Չինաստան 450 միլիոն, ուրեմն համագումար 746 միլիոն:

Արեւմուտքի բնակիչները, այսինքն Ամերիկա, Բրիտանական հասարակապետութիւնը, Հարաւային Ամերիկայի բնակիչներուն ընդհ. գումարը կ՚ընէ 600 միլիոն:

Այսօր դժուար է ճշդել Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մարդկային ուժերու համեմատութիւնը: Յայտնի չէ թէ շատ մը ազգեր որ կողմը պիտի բռնեն:

Չինաստան եւ Գերմանիա կրնան բաժնուիլ երկու ճակատներուն միջեւ: Իսկ Սկանտինաւեան ժողովուրդներու 17 միլիոնը ո՞ր ճակատին վրայ պէտք է աւելցնել: Եթէ օր մը Եւրոպան ողողուի Ռուսերով, 139 միլիոն բնակիչներ եւս պիտի աւելնան արեւելեան ճակատին վրայ:

Խնդիր է թէ Խ. Միութեան ճարտարարուեստները պիտի կրնա՞ն սպառազինել այս հսկայական մարդկային ուժը եւ պաշար հասցնել պատերազմի միջոցին:

Արբանեակ ազգերը այնքան ալ մեծ օգուտ չունին Ռուսիոյ համար, իրենց մարդկային ուժով: Անոնք շատ աւելի կարեւոր են իբրեւ բանուորական ուժ:

Գալով Արեւմտեան ճակատին, վերջին պատերազմին Միացեալ Նահանգները զօրաշարժի ենթարկեցին 11 միլիոն հոգի, որոնց 7.700.000ը կրնային մաս կազմել օդային եւ ցամաքային ուժերու: Անոնք կազմակերպեցին 97 զօրաբաժին, իսկ Բրիտանական հասարակապետութիւնը միայն 58 զօրաբաժին, ընդամէնը 165 զօրաբաժին: Նկատի ունենալով այս ժողովուրդներուն մեծ թիւը, զարմանալի կերպով քիչ է այս համեմատութիւնը:

Ի՞նչ է պատճառը: Բրիտանական Հասարակապետութեան ժողովուրդին մեծ մասը կարելի չէ զօրաշարժի ենթարկել պատերազմի տնտեսութեան եւ զինուորական նպատակներով: Հնդկաստանը իր 400 միլիոն բնակչութեամբ 16 զօրաբաժին հաներ, իսկ Բրիտանական գաղթավայրերը միայն 2 զօրաբաժին: Իրականին մէջ Բրիտանիական Հասարակապետութիւնը կը հաշուէ միայն 75 միլիոն բնակիչ, այսինքն բրիտանական կղզիներու, ինչպէս եւ գաղթապետութեանց սպիտակ ժողովուրդին թիւը:

Եթէ ապագայ պատերազմի մը մէջ Անգլիա-Ամերիկեան 165 զօրաբաժինները բաժնուէին երեք ռազմադաշտերու վրայ, այսինքն Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, միայն 50—60 զօրաբաժին կարելի է նկատել եւրոպական ցամաքամասին պաշտպանութեան համար: Ասիկա բոլորովին անբաւարար ուժ մըն է դուրս հանելու համար զօրք մը որ առնուազն 120—150 զօրաբաժին կը պահանջէ:

Յարձակողական ռազմագիտութիւն մը Խ. Միութեան դէմ, 300էն պակաս զօրաբաժիններով, անգործնական բան պիտի ըլլար: Գերմանները փորձեցին 240 զօրաբաժիններով, բայց կանգ առին Սթալինկրատի առջեւ:

Մարդկային ռազմական ուժը չի կրնար մինչեւ իսկ հակակշռուիլ Հարաւային Ամերիկայի հաւանական օժանդակութեամբը: Միայն Արեւմտեան Եւրոպան կրնայ բարձրացնել կշիռքը ի նպաստ Արեւմտեան պետութեանց: Հակառակ իր աղքատացման եւ բարոյական կորովի թուլացման, արեւմտեան Եւրոպան տակաւին վճռական արժէք ունի զինուորական տեսակէտով:

Արեւմուտքին համար, իր կարեւորութիւնը կը կայանայ մարդկային ուժի հայթայթումին մէջ, Արեւելքի համար պատերազմի տնտեսութեան մէջ:

Միացեալ Եւրոպա մը պիտի ոչնչացնէր համայնավարական երազները, ինչ որ ալ ըլլան: Ան պատերազմի թէ խաղաղութեան ատեն ազդու պատուար մը պիտի կազմէ սովետական յաղթութեան կամ թափանցումի դէմ: Ասոր համար է որ Խ. Միութիւնը կ՚ընդդիմանայ Եւրոպայի միացման, մինչդեռ Արեւմուտքի համար կենսական է գլուխ հանել զայն: Ք.

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ փետր. 11ին մերժեց խորհրդային բանաձեւը, որ կը պահանջէր հինգ մնայուն անդամներէն 1/3 կրճատել իրենց զինեալ ուժերը եւ մանաւանդ յանձնաժողովին հաղորդել լրիւ տեղեկութիւններ իրենց սպառազինութեանց մասին, մէջն ըլլալով հիւլէական զէնքերը:

Հօրակը

Անգարձ հողին յանձնեցինք ամէնուս Հօրաքը, Դաշնակցութեան անմոռանալի մայրիկը՝ Տիկին Մ. Գոնչէկիւլեան, ծնեալ Մեծատուրեան ։

Մեծատուրեան ոսկեւոր ընտանիքը հաւատարմօրէն ծառայած է հայ ժողովուրդին ։

Յիշենք քանի մը դէմքեր ։ Ահա Միսաք Մեծարենց, նուրբ քերթող ու երազուն հոգի ։ Անուրանալի տաղանդ ։ Իր «Ծիածան»ը ու «Նոր Տաղեր»ը յաւէտ պիտի մնան իբրեւ տուրք հայկական մշակոյթին ։ Գաւեգին Մեծատուրեան, դիւզատնտես, անուանի գործիչ, մեռած Հալէպ ։ Ամերիկա ։ Թադէոս Մեծատուրեան, յայտնի Դաշնակցական, մեռած Ֆրանսա ։

Ահա եւ Հօրաքը ։

Բինկեանի զաւակ, Հօրաքը միշտ մնաց հաւատարիմ զաւակը Մեծատուրեան ընտանիքի ։ Բարկէն Սիւնիի հայրենակից, ազնուօրէն մնաց կապուած անոր գաղափարներուն եւ յիշատակին ։ Ծաղիկ հասակին մէջ Հօրաքը ապրեցաւ Հայոց ողբերգութիւնը ։ Հազարաւոր հայ մայրերու հետ տառապեցաւ աքսորի մէջ ։ Իր հոգիով միշտ մնաց արի ։ Տարագրութեան օրերուն, անոր հոգին երբեք չընկճուեցաւ ։ Հայ կնոջ յատուկ անձնուէր կեցուածքով ծառացաւ նահատակ թշնամու դէմ ։ Իր կորովի ընթացքով դատեցանդեց տկարները եւ մարտնչողները, իր հոգածութեամբ քաջալերեց որբերը ու անճարները ։ Իր խիզախութեամբ յանդգնեցաւ իշխանաւորներու բռնութեանց ։ Իր բաժինը հացը կիսեց բախտակիցներու հետ ։

Յեղափոխութեան զարթօնքի օրերուն՝ Հօրաք գաղափարակակից դարձաւ յեղափոխականներու Դաշնակցութեան եւ մինչեւ վերջին օրը մնաց հաւատարիմ երկրպագուն յեղափոխութեան ։

Համիտեան դաժան օրերուն մեծ անձնազոհութեամբ իր մասնակցութիւնը բերաւ մեր ազատագրական գործին ։ Եղաւ զինատար, նամակաբեր, գթութեան քոյր եւ յեղափոխական քարոզիչ կիներու շրջանակի մէջ ։ Միշտ եղաւ հոգածու մայր բոլոր ուխտաւորներուն ։

Բնութիւնը զինքը օժտած էր ուշիմութեամբ, խելքով, ունէր յարատեւութիւն, հանրային գործիչի ջիղ ։ Քաղաքական խօսքը ունէր ու մինչեւ մահը հաւատաց այդ խօսքին ։

Գրասէր կին էր, շատ կարդացած ու իր շրջապատէն բարձր իր զարգացումով ։

Յոնարհ, ինչպէս մեծ մասը հայ կիներու, ան միշտ մնաց բարձր իր նկարագրով ու երազկոտ հոգիով ։ Թէ Թուրքիա, թէ Պուլկարիա, թէ հոս, դժբախտութեան իսկ իր օրերուն, իր անձը նուիրեց հանրութեան օգտին ։

Լեզուանի, սուր յիշողութեամբ, ան անվախ կեցած էր ու իրաւունքի, խեղճի կողքին ։

Տարագրութեան օրերուն տեսած էր ամարդի կեցուածք որոշ Հայերու, իրենց ազգակիցներու հանդէպ ։ Հօրաք չէր մարած խարանել այդ մարդիկը ։ Թէ Թուրքիոյ եւ թէ արտասահմանի մէջ չէր դադրած պայքարել այդ ուխտադրուժներու դէմ ։

Հօրաք չէր սիրեր Թուրքը, այդ իսկ պատճառաւ, լքելով ամբողջ հարստութիւնը, հեռացած էր դժոխքէն, ցմրուր քամելու համար տարագրութեան դառնութիւնները ։

Գուրգուրանք ունէր բոլոր իր հանդէպ ։ Հողիներու բժիշկ էր ։ Կապոյտ Խաչի անձնուէր անդամուհի եւ Դաշնակցութեան հարազատ մայրիկը ։ Մահուան անկողնին մէջ իսկ ապրեցաւ Բարկէն Սիւնիի խօսքով ։ Հայկական Դատը եւ մեծ ժողովուրդի ճակատագիրը չարունակ զբաղեցուց զինքը ։

Քիչերը հայկիներէն իրեն պէս հաստատուն համոզումներ ունէին ու նաեւ քիչերը իրենց անձը նուիրած էին հանրային աշխատանքին ։ Հաշուատիտ էր Հօրաքը, այդ իսկ պատճառով անմոռանալի մեզի համար ։

Խաղաղութիւն քո տառապած ոսկորներուն, սիրելի Հօրաք ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Այս կիրակի, 6 Մարտ, տեղի կ'ունենայ Հայ Արիներուն եւ Արենուշներուն 18րդ տարեկան ցերեկոյթը Սալ տը լա Շիմիի ընդարձակ սրահին մէջ ։ Աւելի քան քսան տարիէ ի վեր հայ արիներու ցերեկոյթը իր տեղը գրաւած է փարիզահայ կեանքին մէջ ։ Ամէն տարի մեր պատանիները իրենց միջոցներով կը ներկայացնեն հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտական տեսարաններ եւ զաւեշտներ ։

Այս տարի յայտագրին մեծագոյն մասը հայերէն է, եւ մասնաւոր խնամքով պիտի ներկայացուի Մոլիէռի «Խարեբայ Սքափէն»ը զոր թարգմանած է Գ. Ս. Նաւասարդեան, յատկապէս Հայ Արիներուն համար ։

Արենուշները իրենց սկաուտական յայտագրին հետ միասին պիտի ներկայացնեն «Հայկական հարսանիքը», գեղջկական երգերու եւ պարերու շարք մը, մոգական լապտերով ցոյց պիտի տրուին տեսարաններ Միութեան 1948ի գործունէութենէն ։

Հանդէսին նախագահութիւնը ստանձնած է Գ. Մարք Սանիէ, անդամ Ազգ. ժողովին, իսկ սկաուտական միջազգային կոմիտէին կողմէ ներկայ պիտի ըլլայ Ֆրանսական Սկաուտական Միութեանց միջազգային պետը Գ. Փիէռ Տէլսիաք ։

Փարիզի սկաուտական օտար խումբերն ալ ներկայ պիտի ըլլան իրենց պետերով, ինչպէս նաեւ Հայ Արիներու Միութեան նախագահը Գ. Զամքերճեան եւ շատ մը հայ եւ օտար անձնաւորութիւններ ։

Հանդէսին համար մասնաւորապէս Մարսէյլէն պիտի գան Արենուշներուն խմբապետուհիները եւ մարիւ կազմը, ինչպէս նաեւ Գելճիքայի Արենուշներու խմբապետուհին ։

Կը յուսանք որ Փարիզի հայ գաղութը այս տարի ալ իր ներկայութեամբ պիտի քաջալերէ հայ Արիներն ու Արենուշները, որոնք նուիրուած են հայ պատանիին հայկական կրթութեան ։

ՀԱՅ ԱՐԻ

ՓՈԽ – ՎԱՐՉՈՒ դրութիւնը վերահաստատելով Ատլանտեան ի անդամակից պետութեանց համար, Մ. Նահանգները պիտի կրնան պէտք եղած զէնքերը եւ ռազմամթերքը ճարել անոնց ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Կեսարիայէն կը գրեն Պոլսոյ թերթերուն (20 Փետրուար) —

Արտասահմանի Գայսէրցիներուն կողմէ իրենց ծննդավայրին հանդէպ ցոյց տրուած գործնական շահագրգռութիւնը մեծ ուրախութիւն պատճառած է ոչ միայն տեղւոյս հայութեան, այլ նաեւ մեր խլամ հայրենակիցներուն, որոնք յաճախ առիթ կը ստեղծեն քաղցր յիշատակներ ոգեկոչելու ։

Փարիզի Հայրենակցական Միութեան նպաստէն վերջ, Նիւ Եորքի Կեսարացիներու Հայրենակցական Միութիւնն ալ 250 տոլար ղրկած է մեզի, յատկացուելու համար նոր բացուելիք վարժարանին նախնական ծախսերուն ։

Մեր ժրաջան Առաջն. փոխանորդը՝ Հայկազուն Ա. քհնյ. Կարապետեան արդէն իսկ անհրաժեշտ պատրաստութեանց ձեռնարկած է, յառաջիկայ տարեշրջանին կանոնաւ բանալու համար վարժարանին առաջին կարգը որ, կը կարծուի թէ, բաւական աշակերտ պիտի ունենայ ։ Միակ ցաւալի պարագան այն է որ, Իսթանպուլ բնակող նախկին Գայսէրիցիները պէտք եղածշահագրգռութիւնը ցոյց չեն տար այս ձեռնարկին հանդէպ ։

★ Օրերէ ի վեր անընդհատ տեղացող ձիւնը սպիտակ սաւանի մը տակ ծածկած է ամբողջ քաղաքը եւ դժուարութեան մատնած է ընթացիկ կեանքը ։ Սակայն, հակառակ ձիւնին ու երթեւեկի այդ դժուարութեանց, ամէն Կիրակի կը շարունակուին եկեղեցական արարողութիւնները ի հարսանիքները, որոնց թիւը երբեմն 3—4ի կը հասնի մէկ օրուան մէջ ։

★ Ամսոյս 14ին, 100 քիլօ ձաւար ղրկեցինք հիւանդանոցին, որպէսզի մենք ալ մեր բաժինը ունեցած ըլլանք Ազգին Տան մէջ ։

×

ՊՈԼՍՈՅ մէջ ելեկտրական գործարան մը պիտի կառուցանէ ամերիկեան ընկերութիւն մը, «ամփուլ»ներ պատրաստելու համար ։ Ծախքը պիտի ըլլայ 30 միլիոն թրքական ոսկի ։

ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՒՍՏՐԻԱՅԷՆ

ԼԻՆՑ, 22 Փետր. (Յառաջ) — Շնորհակալութեամբ ստացանք «Յառաջ»ը, որ մեծ սփոփանք պատճառեց մեզի ։

Երեքից – չորս տարի է ինչ, մօտ150 հայ տարագրեալներ կը գտնուինք Աւստրիոյ այս քաղաքում ։

Դժբախտաբար շատոնց կտրուած ենք եկեղեցուց, դպրոցից, ակումբից եւ վերջապէս որեւէ մի կեդրոնից, որպէսզի կարողանայինք մեր մտաւոր պահանջները գոհացնել ։

Կարդալով «Յառաջ»ի մէջ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. ակումբին բացումը շնորհաւորում ենք եւ խորին սրտով ցանկանում ենք յաջողութիւն ։

Ա. Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

« ՍԱՀՄԱՆ ՔԱՋԱՑ, ՁԷՆՆ ԻՒՐԵԱՆՑ »

Եւ երբ իշխանները դեռ վրանին դռնէն դուրս չէին ելած բոլորովին, լսեց ձայնով աւելցուց.

— Այսօրուընէ տալին հեցուած, պէտք է որ Հռոմ մը չմնայ Կիլիկիոյ մէջ ։ Պատրաստենք եղբայրներ բանակը Տարսոնի վրայ ։

Իրօք բանակը սկսաւ շարժիլ, մեծ էր ուրախութիւնը զօրականին եւ ամէնէն աւելի Մլեհին ուրախութիւնը մեծ էր ։

Իսկ մեր կալանաւորները տեսնելով թէ խնդիրը կը ծանրանար, վասնզի եթէ բանակը Տարսոնի վրայ երթար, Թորոսը գտնել աւելի դժուարին պիտի ըլլար, եւ ով գիտէ յաջողութիւնն ալ աւելի հպարտացնելով վերջը պայմանի զիջուցանել գան աւելի դժուար, մանաւանդ որ կային այնպիսիներ որոնց իշխանութեան երկիր երբ Կիլիկիոյ մէջ ըլլալով՝ թերեւս իրենց ունեցածէն ալ պիտի զրկուէին, ուստի խնդրեցին իրաւախոհ ըլլալ եւ ծանր զիներ որոշելին իմացուցին ։

Եւ շատ մը իրենց ծառաներէն մարդիկ ղըրկեցին, Տարսոն, Լամբրոն, Կոռիկոս, Փայաս, Անտիոք եւ մինչեւ Կիպրոս, որ փրկանքը շուտով հասցնեն եւ ժամ առաջ ազատին ։

Նոյն միջոցին Ատանա քաղաքը Ստեփանէի մէկ փոքր ցոյցին վրայ անձնատուր կ'ըլլար եւ դռները կը բանար Թորոսի եղբօր ։

Իսկ Հայ յաղթութեան լուրը Կիլիկիայէն դուրս առջի տանողը՝ նոյնինքն Անդրոնիկոս եղած էր, երբ իր քանի մը մնացորդներով խայտառակաբար ռազմի կրցեր էր ճողոպրել Անտիոք ։

Կալանաւորներուն մէջ, ինչպէս գիտենք, գըլխաւորն էր Օշին, Լամբրոնի տէրը, զոր ամենեւին ուրիշ Հայ իշխաններուն հետ Թորոս չէր ուզած որոշել Յոյներէն եւ անոնց կարգը դնելով զանոնք միշտ այնպէս կը վարուէր որ իբրեւ թէ Հռոմ եղած ըլլային ազգով եւ կրօնքով ։

Օշին հիմա վախէն ծանր փրկանք մը յանձն առած էր, եւ Լամբրոնէ հասնելուն կը սպասէր իր անդրանիկին հետ, վասնզի քառասուն հազար ոսկի տուգանքին կէսը միայն առժամայն վճարել կարող էր, եւ միւս կէսին համար պատանդ պիտի թողուր տղան ։

Այս պայմաններուն համար ամէն բանակցութիւնները Բարկէ ի միջնորդութեամբ կ'ըլլային, որուն յանձնուած էր բոլոր կալանաւորներուն պահպանութիւնը ։ Բանակը արդէն կը շարժէր երբ փրկանք երուն մեծագոյն մասը հասաւ, հրամայեց Թորոս բերել բոլոր Յոյն իշխանները, բերել նոյնպէս անոնց ազատութեան գինները, եւ երբ ամէն դրամները համրուեցան եւ ճիշդ գտնուեցան.

—Ազատ էք ուրեմն, զացէք ձեր ճամբան ։

Եւ դեռ անոնց ներկայութեան՝ հրաման տըւաւ բաժնել զօրքերուն բոլոր այն ստակը, որ զանձ մըն էր, եւ երբ իշխանները զարմանք յայտնեցին այս հարցումով թէ՝

— Այդչափ ստակ ինչպէս կարելի էր այդ ախոյեանս զօրականին բաժնել.

— Որպէսզի դարձեալ ձեզ եւ ձեր նմանները բանեն խնծի բերեն, եղաւ Թորոսի պատասխանը ։

Ալ սկսաւ Թորոս հայրենական սահմաններէն դուրս ելլել, Տարսոն խիստ պաշարումէ մը վերջը անձնատուր եղաւ՝ իր յաղթող բանակին աջ թեւը մինչեւ Կոռիկոս կը տարածուէր, ձախը մինչեւ Աղեքսանդրիոյ ծոցը, որ անկից ետքը Հայոց ծոց սկսաւ ըսուիլ ։

Իր զօրավարներուն ամէնն ալ վարձատրեց, եղբօրը Մլեհին Կոռիկոսի բերդը իր սահմաններով տուաւ յորդորելով որ Յոյներէն զատ՝ լաւ վարուի ամէնուն հետ ։

Իսկ Փայասի ծովեզերեայ փոքրիկ բերդը Սարգսի յանձնեց յորդորելով որ երբեմն ծովասպատակութիւնը շարունակէ օգուտ իրեն եւ ի վնաս թշնամիներուն, միանգամայն Սարգսի արթնութենէն կը յուսար որ իր խոովայոյզ եղբօրը կերպով մը դէտ կ'ըլլայ դրկից գտնուելով, եւ անոր անճոռնի շարժումները իրեն կ'իմացնէ ։

Բայց միշտ մտքէն չէր կրնար հանել այն գաղտնի նամակներուն ընթերցումները որ բոլոր իր դրացիներուն ոգին իրեն յայտնի կը պայծէր, ուստի պէտք էր զանոնք իրարմէ բաժնել ։

[illegible]

ճամարները պիտի ընդդիմանան վաւերացման, իսկ ուրիշ երեսփոխաններ պիտի պահանջեն աւելի բացորոշ երաշխաւորութիւններ Ֆրանսայի ապահովութեան համար :

Նախարարը բացատրեց թէ Ֆրանսա հարկադրուած է ամերիկեան հզօր բանակին աջակցութիւնը խնդրել, վասն զի Պրիւսէլի դաշինքը (Ֆրանսա, Անգլիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ) գործնական արժէք չունի առ այժմ : «Մեզ կը մեղադրեն թէ կը նպաստենք աշխարհը երկու խմբակցութեանց բաժնելու եւ պատերազմ կը պատրաստենք : Բայց կը մոռնան որ արեւելեան ճակատը արեւմտեանէն առաջ կազմուեցաւ ... Ինչ որ ալ ըլլայ, Ատլանտեանի դաշինքը պէտք է խափանէ երրորդ աշխարհամարտ մը» :

Դաշինքին մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, բայց Պ. Շումանի հաղորդած տեղեկութեանց համաձայն, գոհացուցիչ են, Ֆրանսայի տեսակէտով : Միայն թէ, չեն լուծեր ապահովութեան ամբողջ խնդիրը եւ պէտք է համաձայնութիւն մըն ալ կնքուի Միջերկրականի պաշտպանութեան համար :

★ Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Ատլանտեանի դաշինքը գաղտնի յօդուած մըն ալ կը պարունակէ, որուն համաձայն դաշնակից պետութիւնները յանձն պիտի առնեն խափանել նաեւ ներքին՝ համայնավարական խլրտումները :

★ Նախագահ Թրումըն մօտերս խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ ծրագիր մը՝ Եւրոպայի վերազինման համար : Այս առթիւ պիտի պահանջէ 1.500.000.000 տոլարի վարկ մը, որով զէնք, ռազմանիւթ եւն. պիտի ճարուի զինակից պետութեանց եւ Յունաստանի, Թուրքիոյ, Ճափոնի եւ Քորէայի :

★ Պ. Շուման Գերմանիոյ վերածնութեան մասին ալ խօսելով, յայտարարեց.— «Ես համաձայն եմ Գերմանիոյ վերելքին, որպէսզի կարենան ապրիլ արեւմտեան շրջանին 48—50 միլիոն բնակիչները : Բայց, պայմանաւ որ այս պարագան չվնասէ մեր ապահովութեան :Մենք չենք ուզեր որ Գերմանիան վերադառնէ իր գերակայութիւնը կամ նոյնիսկ վերադառնելու փորձ կատարէ : Ֆրանսա չի կրնար ընդունիլ գերմանական Ռայխի մը վերակազմութիւնը, ըլլայ իսկ ժողովրդավար» :

Նախարարը յայտարարեց նաեւ թէ երեք դաշնակիցները համաձայնած են Գերմանիոյ գրաւման վարչաձեւի մասին, բայց Լոնտոնի մէջ կանխահաս կը նկատեն այս յայտարարութիւնը :

Քրավչենքոյի դատը

ԻՆՉՊԷՍ ԳՐՈՒԵՑԱՒ ԳԻՐՔԸ

Երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, դատական ատեանը երկարօրէն զբաղեցաւ Քրավչենքոյի գիրքին ռուսերէն ձեռագիրներուն քննութեամբ : Նախկին բոլշեւիկ պաշտօնատարը բացատրեց թէ իր ամերիկացի թարգմանիչը երբեք որեւէ փոփոխութիւն կատարած չէ առանց իր արտօնութեան : Եւ մանրամասնօրէն պատմեց թէ ինչպէս նիւթեր կը հաւաքէր, թէ ինչպէս յղացաւ գիրք մը գրելու գաղափարը եւն. : «1943ին Մ. Նահանգներուն հանրային կարծիքը այն չէր ինչ որ եղաւ յետոյ, եւ ես վստահ չէի թէ խորհրդային իշխանութեանց պիտի չյանձնեն զիս : Ես գիրքը խմբագրել սկսայ Նիւ Եորքի մէջ, շարունակեցի Տիթրոյթի մէջ, ուրկէ ստիպուեցայ նորէն Նիւ Եորք վերադառնալ, որովհետեւ կը հետապնդուէի խորհրդային ոստիկանութեան կողմէ : Երբ վաթսուն էջի չափ գրած էի, թարգմանիչ մը յանձնարարեցին ինծի զոր գացի գտայ Նիւ Եորքի մէջ : Երբ գիրքը վերջացաւ, դիմեցինք հրատարակիչի մը որ մերժեց : Թարգմանութիւնը վերջացած չէր, որովհետեւ թարգմանիչս աւելի շահաւոր պաշտօն մը գտած էր : Հինգ հարիւր էջեր անաւարտ մնացած էին, եւ ստիպուեցայ ուրիշ թարգմանիչ մը գտնել : Ուրիշ հրատարակիչ մը խնդրեց ամերիկեան թարգմանութիւնը, ինչպէս եւ ռուսերէն բնագիրը : Որոշ գումար մը ստացայ, ապրելու համար, սպասելով յաւագոյն օրերու» :

Ուրիշ մանրամասնութիւններէ վերջ, ձեռնարկուեցաւ ձեռագիրներուն մասնագիտական քննութեան : Այս առթիւ ալ բուռն վէճեր ծագեցան երկու կողմի փաստաբաններուն միջեւ : Փորձագէտ մը վկայեց թէ ձեռագիրը առնուազն 1ուկէս տարի առաջ գրուած է, մինչդեռ հակառակորդները կ՚ըսէին թէ կեղծ է : Վլատիմիր Փոզնէր, որ ծանօթ է ռուսական գրականութենէն կատարուած թարգմանութիւններով, յայտարարեց թէ երկու տարբեր ոճեր կ՚երեւան ձեռագիրներուն մէջ : Մէկը՝ հազիւ գրել գիտցող Ռուսի մը ձախաւեր ոճը, միւսը՝ մշակուած ոճ մը : Իր կարծիքով, Քրավչենքօ «կարգ մը տարրեր» ճարած է, ռուս տարագիրներ՝ հակախորհրդային նիւթեր, իսկ ամբողջ գործը «յղկուած է» ամերիկացի գրողներու կողմէ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի : Այս շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբը :

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ (Լիոնէն) :

Գեղարուեստական բաժին : Կ՚արտասանէ դերասան ընկեր Յ. Ուզունեան Փարիզէն :

Մուտքը ազատ է :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ շուքով Գոմոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, դպրոցի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկերուհի ՔԻԳՐԻԹՃԵԱՆ

Կը խօսի Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ինչպէս նաեւ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, ժողովրդային խնջոյք մինչեւ կէս գիշեր : Կը հրաւիրուին շրջաններու բոլոր ընկերները եւ համակիրները : Մուտքը ազատ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Օր. Ազգանոյշ Գոնչէկիւլեան, Պ. Զարմայր Մեծատուրեան, Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան եւ Մեծատուրեան ընտանիքը սրտագին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի, Արիներու եւ Արենուշներու, Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան, Գանեքօ Քաչանի եւ Շավիլի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի մօր, քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԳՈՆՉԷԿԻՒԼԵԱՆի

մահուան առթիւ :

★ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԳՈՆՉԷԿԻՒԼԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Վահրամ Մահմուրեան հազար ֆրանք նուիրած է Աղքատախնամին եւ Տիկին Թէպէրիկ Եարմաեան 500 ֆրանք Ֆր. Կ. Խաչի Գանեքօ Քաչանի մասնաճիւղին :

ՇԱԹՈՒԷՆ Տէր եւ Տիկին Իշխանեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Երուսաղէմի աղէտեալներուն իրենց թոռնիկին առաջին տարեդարձին առթիւ : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլէն ընկեր Աստուր Քէօսէեան իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Գէորգ Քիրէճեանի, իր հօր՝ Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի մահուան առթիւ (Վալանս) :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Գէորգ Քիրէճեանի եւ իր պարագաներուն, իր հօր՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի մահուան առթիւ :

★ Վալանսի Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Լուսին եւ Պ. Գ. Քիրէճեանի իրենց հօր Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ընկեր Քիրէճեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ողբացեալ հօր՝ Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի մահուան առթիւ :

★ Ընկեր Գ. Քիրէճեան ներողութիւն կը խնդրէ իր բոլոր բարեկամներէն, որ չէ կրցած ժամանակին իմացնել իր հօր մահը, յուղարկաւորութենէն հազիւ երկու ժամառաջ Վալանս հասած ըլլալով :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ , Յունուար 9—14

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ բաժնեգինները. —

ԳԱՆԵՔՕ Յակ. 1600 ֆրանք, ԳՈՄՈՆ Միգ. 1450, ՄԷՕՏՈՆ Գազ. 1500, ՇԱՎԻԼ Զավ. 1450, Կօչ. 1200, Նիկ. 800, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Թէրզ. 800, ՓԱՐԻԶ (6) Շահ. 1500, ՇԱՎԻԼ Սաթ. 1200, Տ. Գալ. 8 հարիւր, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Յակ. 2 հազար, ԻՍԻ ՍԷՖ. 4 հարիւր, ԱՆԿԷՆ Սարգ. 8 հարիւր, ՓԱՐԻԶ (12) Զառ. 2 հազար, ԼԻՈՆ Օպոզ. 1900, ՄԷԶՈՆ ԱԼՖՈՐ Այճ. 8 հարիւր, ՔԼԱՄԱՐ Տամ. 1200, ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿ Գար. 8 հարիւր :

(Շար.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընկերական ժողովը այս հինգշաբթի Sociétés Savantesի G սրահին մէջ, ժամը 9ին : Հայերէնի դասընթացք 8—9:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակոռնի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին : Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ ըլլալ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Գոմոն - Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Հայկ Միւզիքեան եւ զաւակները Սիլվա եւ Վերժին խորին վիշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, զոքանչմօր, եւ մեծ մօր, ՏԻԿԻՆ ԽՈՍՐՈՎՈՒՀԻ ԿԱՏԱԵԱՆի մահը որ տեղի ունեցած է Պէյրութ, 14 Փետրուարին :

Այս առթիւ հանգուցեալին յիշատակին կը նուիրեն Երուսաղէմի աղէտեալներուն հազար Ֆր., Գոմոնի Կապոյտ Խաչին հազար Ֆր., Գոմոնի աղքատախնամին 500 ֆրանք :

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ 18ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ : Կիրակի 6 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique:

Մասնակցութեամբ Փարիզի սկաուտական օտար խումբերու, ինչպէս նաեւ ֆրանսական սկաուտական միութեանց : Սկաուտական ճոխ յայտագիր, երգ եւ պար :

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի հայերէն Molièreի «Les Fourberies de Scapin խնամուած բեմադրութեամբ, ինչպէս նաեւ Արենոյշներու կողմէ «Հայկական Հարսանիքը» :

Մուտք՝ 300, 200 եւ 150 ֆրանք : Հանդէսը կը սկսի ժամը ճիշդ 2.30ին, յայտագրին ճոխութեան պատճառաւ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարսէյլէն Գագիկ Միրզոեան կը փնտռէ հայրը Արտաշէս Միրզոեան, Ապարանի շրջանէն Քէշիշքէնդ գիւղէն որ Հայաստանէն մեկնած է 1921ին : Տեղեկացնել Տէր Նազարէթեանի, 7 Bld. Mougun, Cabucelle, Marselle:

ԾԱԽՍՈՒ Է

Արեւելեան անուշեղէններու խանութ մը, նախկին Maison LAMBROU: Դիմել 20 rue de la Huchette, Paris (5) : Հեռ. Ode. 33-29:

ԾԱԽՍՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Քան, կեդրոնական պողոտայի վրայ նպարեղէն — գինիի խանութ մը : Լաւ գործառնութիւն : Գրել Nichanian, 8 Place Vauban, Cannes (A. M.), Tél. 916-58 :

ԾԱԽՍՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Փարիզի արուարձաններէն՝ հայաշատ կեդրոնի մը մէջ 4 սենեակով եւ խոհանոցով տուն մը : Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն , 400 քառ. մեթր հող պտղատու ծառերով եւ հաւնոց մը : Դիմել «Յառաջ», Ա. եւ Բ. սկզբնատառերով :

ՀԱՅԱԶԳԻ MEDIUM

Mme S. PAREZ

Կը գրադի աստղագիտութեամբ, ձեռքի գիծերով, Tarots Egyptien եւ Horoscope:

Կ՚ընդունի ամէն օր ժամը 10—6

ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՏՕՆ ՕՐԵՐԷ

Կարելի է գրաւոր հարցումներու ալ պատասխանել հայերէն կամ ֆրանսերէն:

12 Passage Léon, Paris (18) métro Chateau - Rouge

Կատարեալ գաղտնապահութիւն :

ՁԵՐ ՆԳԱՐԱՎԱՃԱՌԻՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մառխայով

Հրուշակը — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, բահամ լօքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են:

Վաճառ. Տնօրէն Պ. ՍՈՒՐԷՆ ՖԷՍՃԵԱՆ

Société «LE BOSPHORE», Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տող. կամ 3 տեղ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 4 Mars 1949 Ուրբաթ 4 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5786—Նոր շրջան թիւ 1197
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ե՛Ւ ՆԵՐՍԷՆ Ե՛Ւ ԴՈՒՐՍԷՆ

Միջազգային մամուլը կը յորդի շռնդալից տեղեկութիւններով, ներքին թէ արտաքին։

Եթէ ուզէինք ամփոփել հիմնական մասերը, մեր առջեւ պիտի պարզուէր հետեւեալ պատկերը.

Բոլոր երկիրներն ալ խոր մտահոգութեամբ կը հետեւին դրացի պետութեանց շարժումներուն, եւ մասնաւորապէս Մեծերու քաղաքականութեան։ Եւ ամէնէն խաղաղասէրն ալ միջոցներ կ'որոնէ, ոտքի տակ չերթալու համար։

Մտահոգութիւնը չի սահմանափակուիր միայն արտաքին ճակատի վրայ։

Ամէնէն փոքր պետութիւնն ալ արթնութեամբ կը հետեւի իր իսկ «անտառակ» զաւակներուն գործունէութեան։

Եւ իրաւամբ։ Բոլշեւիկեան շերտաւորումներն ու խլրտումները ճեղքեր բացած, հետքեր ձգած են արեւելքի թէ արեւմուտքի մէջ։ Դաւադրութեան ցանցեր՝ ամէն երկրի մէջ։ Ծաւալած գործունէութիւն՝ յայտնի թէ գաղտնի, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի պայմաններուն։

Մնաց որ, ամէն տեղ ալ, համայնավարները երբեք չեն ծածկեր իրենց առաջադրութիւնները։

Անոնք վճռած են օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, փութացնելու համար քաղքենի-դրամատիրական կոչուած կարգուսարքին տապալումը։

Մասնաւորապէս վերջին Աշխարհամարտէն ի վեր, թեւ առած են Մոսկուայի վարիչներն ու արբանեակները։ Ուղեկիցներն ու բոլորտիքեաններն անգամ աւելի բարձր կը խօսին, ապաւինած՝ Խ. Միութեան զինուորական ուժին եւ հմայքին։

Եթէ անոնք չարունակ խաղաղութեան մասին կը խօսին, պատերազմի հրձիգ անուանելով հակառակորդ պետութիւնները, այդ ալ տեսակ մը ռազմախաղ է։

Ամէն պարագայի մէջ, հետզհետէ կը ծաւալի փոխադարձ անվստահութիւնը, ներսէն թէ դուրսէն։

Եւ ահաւասիկ շռնդալից լուր մը եւս.— Ատլանտեանի դաշինքը պիտի պարունակէ մասնաւոր յօդուած մը, որուն տրամադրութեամբ արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը օգնութիւն պիտի ստանան նաեւ «ներքին նախայարձակման դէմ»։

Կը նշանակէ թէ՝ դաշնակից պետութիւնները միացեալ ճակատ պիտի կազմեն համայնավարութեան դէմ, դուրսէն թէ ներսէն։ Փոխադարձաբար պիտի օգնեն, եթէ բոլշեւիկները փորձեն խռովութիւններ յարուցանել այս կամ այն երկրին մէջ։

Անշուշտ այս պարագաները գաղտնիք չեն Կոմինֆորմին համար, որ շարունակ նոր հրահանգներ կը հաղորդէ իր մասնաճիւղերուն։

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ, այս միջոցին, Ֆրանսայի մէջ, կրնայ լուսաբանել շատ մը մութ կէտեր։

Պետութիւնները պայմանագիրներ կնքած են, փոխադարձաբար օգնելու համար, երբ քրէական ոճիրներ կը գործուին։

Կը թուի թէ այդպիսի համաձայնութիւն մըն ալ պիտի կնքուի համայնավարական խլրտումներուն դէմ, Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի դաշինքներով։

Անշուշտ իւրաքանչիւր երկիր պիտի պահէ իր անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը։ Պիտի յարգուին միջազգային յանձնառութիւնները։ Քաղաքական յանցաւորները միշտ ալ պիտի պահեն ապաստանի տարրական իրաւունքը։

Բայց, ապահովութեան միջոցները պիտի բազմապատկուին, նոր համաձայնութիւններով։ Միջոցներ պիտի տրամադրուին որպէսզի դաշնակից երկիր մը զոհ չերթայ ներքին խլրտումներու, երբ հակադրուի պատերազմիլ արտաքին ճակատի վրայ։

Գէթ այս կը հետեւի հրատարակուած տեղեկութիւններէն, եւ մասնաւորապէս բոլոր երկիրներու համայնավար հոսանքներուն բացորոշ յայտարարութիւններէն։

Երբ այսպէս օղակները պրկուին իւրաքանչիւր երկրի մէջ, կասկածելի տարրերու դէմ, բնականաբար առաջին հարուածը պիտի կրեն օտարականները։

Ոչ մէկ երկիր, որքան ալ ազատ ըլլայ, չի կրնար հանդուրժել որ եկուորներ խառնուին իր քաղաքական պայքարներուն։ Շ.

Եգիպտոսի թեմական ընտրութիւնները

ԿԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻՆ ՄԷԿ ՏԱՐԻ

«Յուսաբեր»ի մէջ կը կարդանք (24 Փետր.).

Արժանահաւատ աղբիւրէ կը տեղեկանանք, որ Երեքշաբթի իրիկուն, Փետր. 22ին, Էզպեքիէի ոստիկանատունէն ոստիկանական պաշտօնեայ մը Առաջնորդարան գալով կը ներկայանայ Թեմիս Առաջնորդին՝ Մամբրէ արք. Սիրունեանի, եւ անոր կը կարդայ Ներքին Գործոց նախարարութեան մէկ հրահանգը, որով 1949 Փետրուար 27ին կատարուելիք ընտրութիւնները կը յետաձգուին մէկ տարիով։ Այլ մանրամասնութիւններ կը պակսին մեզի։

ՅԱՌԱՋ.— Մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ ընտրութիւնները Գահիրէի մէջ պիտի կատարուէին Փետրուար 27ին, իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ՝ Մարտ 6ին։ Պայքարը սաստկացած էր վերջին շաբաթներու ընթացքին, խորացնելով պառակտումը, որուն գլուխն անցած է խմբակային «միացեալ ճակատ» մը։

Կառավարութեան միջամտութիւնն ալ կ'ապացուցանէ տագնապին ծանրութիւնը։

Զինարան մը պայթեցաւ Պոլսոյ մէջ

ԶՈՀԵՐՈՒ ԹԻՒԸ՝ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 300

Պոլսէն կը հեռագրեն Դշ. օրուան թուականով.

Այս գիշեր պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Նուրի Փաշայի ռազմանիւթի եւ արճճանակի գործարանին մէջ, Սիւտլիճէ, Ոսկեղջիւրի արեւելեան ափին վրայ։ Երկու հարիւր բանուորներ կ'աշխատէին գործարանին մէջ, երբ տեղի ունեցաւ պայթիւնը, բոլորովին քանդելով հաստատութիւնը։ Բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուեցան փլած տուներու բեկորներէն։ Ապակիներ ջախջախուեցան մինչեւ հինգ մղոն անդին։ Մեռեալներու թիւը կը հաշուուի աւելի քան 300։

Նոր պայթիւններէ վախնալով՝ ազատարարները չկրցան անմիջապէս օգնութեան հասնիլ։ Տասը հրշէջներ անհետացան, երբ կը փորձէին մտնել բոցավառ գործարանէն։ Կը կարծուի թէ մեռած են։ Ոստիկանները եւ զինուորները պարպեցին շրջակայ փողոցներու բնակիչները, պաշարելով ամբողջ շրջանը։

Պայթիւնէն ժամեր վերջը գործարանը տակաւին կը վառէր։ Կը կարծուի թէ պայթիւնը հետեւանք է քիմիական աշխատանոցի մը մէջ ծագած հրդեհին։

Կ'ըսուի թէ գործարանը զէնքեր կը շինէր Պաղեստինի Արաբներուն, ինչպէս եւ հակօդային ռումբեր՝ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ համար։

140 ՏԱՐԵԿԱՆ Թուրք մը երեւան հանուած է Անատոլուի մէջ, ծաղկախտի դէմ կատարուած պատուաստի մը առթիւ։ Ծերունին ամուսնացած է երկու անգամ եւ հինգ զաւակ ունեցած՝ երկրորդ ամուսնութենէն։ Ինքզինքը ազգական կը նկատէ հռչակաւոր Զարօ աղային, որ մեռաւ 1934ին, 157 տարեկան։ Նոր ակռաներ հանած է։ Թուրք թերթերը կը խօսին նաեւ 151 տարեկան կնոջ մը մասին որ մածունով եւ բանջարեղէնով կ'ապրի եղեր։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան շրջանին հրամանատարութեան որոշումով, ոստիկանութիւնը պաշարեց Ֆրանքֆուրթի այն շէնքը ուր հաստատուած է ութ հոգիէ բաղկացած խորհրդային մարմինը, ռուս տարագիրները հայրենիք վերադարձնելու պաշտօնով։ Այս գործողութեան նպատակն է հեռացնել այդ մարմինը, որ կը մերժէ մեկնիլ, առանց իր կառավարութեան հրամանին։ Պաշարեալները զրկուած էին ջուրէ, կազէ, ելեկտրականութենէ, հեռաձայնէ եւն.։ Ամերիկեան հրամանատարը անխախտ կը մնայ իր որոշման վրայ։ Խորհրդային հրամանատարը, մարէշալ Սոքոլովսքի, «ամօթալի գործողութիւն» կոչեց այս արարքը։

ՓԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ պիտի ջնջուի, պարզ հսկողութիւն մը հաստատելով բաժնեչափի ենթակայ ուտեստներու վրայ։

Բարձր պաշտօնեայ մը եւս ձերբակալուեցաւ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՀԵՏԱՊՆԴԵՆ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑԸ

Պ. Ժիւլ Մոք, ներքին գործերու նախարարը, նոր տեղեկութիւններ հաղորդեց նախարարական խորհուրդին, լրտեսական գործի մասին, որուն բոլոր ծալքերը չեն բացուած տակաւին։ Առ այժմ ամբաստանութեան տակ են ութ համայնավարներ, եւ քննութիւններ կը կատարուին 20 — 25 կասկածելի դէպքերու մասին։

Նախարարը այս առթիւ յայտնեց թէ Անգլիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնն ալ (Ինթէլիճընս) կը հետապնդէր կասկածելի անձնաւորութիւններէն մէկը։ Միեւնոյն ատեն պարզեց լրտեսական գործունէութեան մանրամասնութիւնները եւ ձեռք առնուած միջոցները։

Հետապնդումները կը շարունակուին։ Առջի օր իբրեւ վկայ կանչուած անձերէն մէկը ձերբակալուեցաւ Ապահովութեան Տեսչութեան պաշտօնեաներուն կողմէ։ Կալանաւորն է Պ. Փոլ Մոռէ, դիւանապետը ճարտարագործութեան նախկին նախարարին՝ Մարսէլ Փոլի (համայնավար)։

Ամբաստանեալը Շէռշ Միտիի զինուորական բանտը փոխադրուելով, անմիջապէս հարցաքննուեցաւ եւ վար դրուեցաւ, երկու ամբաստանութիւններով,— Ա.— Չէ յայտնած լրտեսական գործ մը (103րդ յօդուած պատժական օրէնքի) — Բ. Չէ յայտնած կարգ մը արարքներ որոնք կրնան վնասել ազգ. պաշտպանութեան (յօդ. 104)։ Այս յանցանքներուն պատիժներն են մէկէն տասը տարի բանտարկութիւն, 60.000էն 1.200.000 ֆրանք տուգանք։

Ուրիշ «վկաներ» ալ կանչուած են Ապահովութեան տեսչութեան կողմէ, ստուգումներ կատարելու համար։

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ինթէլիճընսի պաշտօնեաներուն կողմէ հաղորդուած տեղեկութիւնները մեծապէս օգնած են Ֆրանսայի Ապահովութեան Տեսչութեան, լրտեսական ցանցին ծալքերը բանալու համար։ Այս պարագան հաստատեց նաեւ Ֆրանսայի տեղեկատու նախարարը, Պ. Միթրան։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, բրիտանական իշխանութիւնները աչալուրջ կը հսկէին Ֆրանսայի համայնավարներու գործունէութեան վրայ, այն օրէն ի վեր որ բոլշեւիկները կարեւոր դիրքեր գրաւած էին ֆրանսական կառավարութեան մէջ։

Ութերորդ ամբաստանեալին՝ Փոլ Մոռէի համար կ'ըսեն թէ ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններ հաղորդած է օտար պետութեան մը։

★ Կատարուած հետապնդումներուն առթիւ, կարգ մը շրջանակներ դիտել կու տան թէ կառավարութիւնը «համայնավարներու ստորերկրեայ գործունէութեան եզերը միայն կը քերէ» եւ թէ բուն վարիչները ազատ են տակաւին եւ կրնան յայտօրէն գործել։

★ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ՝ ամբաստանեալ Մոռէ երբ դիւանապետն էր համայնավար նախարար Մարսէլ Փոլի, իր մտերիմը, նոյնպէս ամբաստանեալ հրամանատար Թէօլըրի, դեր տնօրէնն էր սպառազինութեանց նախարարութեան ապահովութեան բաժնին։ Այդ միջոցին սպառազինութեանց նախարարն ալ համայնավար մըն էր, Պ. Շարլ Թիյոն։ Երկու ամբաստանեալներն ալ իրար կը ճանչնային, իբրեւ գործօն համայնավարներ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, եթէ հազարապետը գաղտնիքներ հաղորդած է օտար պետութեան մը, Ֆրանսայի սպառազինութեանց մասին, միւսն ալ տեղեակ էր իր գործունէութեան։

Ճարտարագործութեան համայնավար նախարարին յաջորդը՝ Պ. Ռոպէռ Լաքոսթ (ընկերվարական) պահած էր Պ. Մոռէն, ուրիշ պաշտօնատան մը մէջ։

Վերջին լուրերու համաձայն, Ապահովութեան Տեսչութիւնը ձերբակալութիւններ կատարած է կամ պիտի կատարէ գաւառի մէջ ալ։ Աւելի քան 50 գաղտնի ոստիկաններ կը շրջին զանազան վայրերու մէջ, ստուգումներ կատարելու եւ փաստեր գտնելու համար։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

Համայնավարները հրապարակային ժողով մը սարքած էին առջի օր, Փարիզի Ձմեռնային մարզարանին մէջ, բողոքելու համար «հակախորհրդային պատերազմին դէմ»։ Օրուան բանախօսներն էին Մորիս Թորէզ, Ժաք Տիւքլօ եւ Մարսէլ Քաշէն, որոնք խստօրէն դատապարտեցին Մ. Նահանգներն, իբրեւ դրդիչ պատերազմի։ Թորէզ մասնաւորապէս քննադատեց Ֆրանսայի վարչապետը, ըսելով թէ ան կ'ուզէ որ Ամերիկացիները գրաւեն Ֆրանսան, որպէսզի Ռուսերը չկարենան անցնիլ Էլպա գետը։ Քննադատեց նաեւ ազգ. պաշտպանութեան ընկերվարական նախարարը, Պ. Ռամատիէ, դիտել տալով.— «Ան կը վախնայ Ֆրանսայի ժողովուրդէն եւ կ'ուզէ ամերիկեան

(Կարդալ շարունակութիւնը կարգ՝ Դ. էջ)

«ԽՕՍՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԸ»

Ցակաւին միտքերու վրայ թարմ է այն տխուր տպաւորութիւնը, զոր թողուց Էջմիածնի գահակալ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի 1948ի կոնդակը։

Աւելա, իր բովանդակութեամբ, խմբագրման ձեւով ու ոգիով, ոչ թէ հայրապետական պատկառելի թուղթ մընէր, ինչպէս որ վայել էր որ ըլլար Հայոց ընդհանրական կաթողիկոսի մէկ կոնդակը, այլ չեկայական դեկրէտ (հրամանագիր) մը, որուն բացայայտ նպատակն էր, համայնավարական նորօրինակ խաչակրութեամբ մը, նորանոր ճեղքուածներ բանալ կամ գոյութիւն ունեցող ճեղքուածքը խորացնել, Սփիւռքի հայութեան այլազան խաւերուն մէջ։

Շատեր Էջմիածինէն եկած այս անօրինակ ու տարօրինակ թուղթին ի տես միամտօրէն հարց տուած են, թէ հնարաւո՞ր է որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս մը ստորագրէ գրութեան մը տակ, որու մէջէն իսպառ կը բացակայի քրիստոնէական ներողամտութեան, անաչառութեան ու արդարամտութեան ոգին եւ ուր կը սաւառնի մերօրեայ դաժան բռնակալութեան մը խամրեցուցիչ, ատելավառ, Աստուած ու բարոյականութիւն ժխտող շունչը։

Մեզ համար եւս չափազանց դժուար, չըսելու համար տաժանելի, է հաւատալ թէ Էջմիածինը, հայութեան վերին հոգեւոր իշխանութիւնը, ատելութեան ու բաժանականութեան այսպիսի դընդակներ արձակէ իր հօտին մէջ, երբ գիտենք որ դարերու ընթացքին, իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր, իր ամէնէն թշուառ ու անշուք օրերուն իսկ, ան այդպիսի հայուրաց ու կրօնուրաց խորխորատի մը մէջ չէ ինկած։

Մենք խոր կասկած ունինք, որ ներումնազարդ հայրապետը տեղեակ իսկ չէ այս անցուդարձին եւ Սփիւռքի մէջ իր անունով կը խաղցուի, չեկայի նենգութիւններով, կոնդակի այս ողբերգութիւնը։

Այս կասկածը կը ներշնչեն մեզ քանի մը տուեալներ։

Առաջին՝ Խորհրդային Հայաստանի մէջ մասնաւորապէս եւ Խորհրդային Միութեան մէջ ընդհանրապէս ոեւէ տեղ խնդրոյ առարկայ կոնդակը տպագրուած չէ։

Երկրորդ՝ նոյն կոնդակը հրատարակութեան տրուած է ամէնէն առաջ Ռումանիոյ Հայաստանեան Ճակատի թերթին մէջ եւ անկէ ալ արտատպուած Սփիւռքի համայնավար եւ ուղեկից մամուլին մէջ. մինչ եկեղեցական աւանդական կարգը այն էր, որ Էջմիածին զայն ղրկէր իր Առաջնորդական Թեմերուն անխտիր ամենուրեք, բոլոր լուսաւորչական եկեղեցիներու մէջ պատշաճ հանդիսաւորութեամբ կարդացուելու համար։

Երրորդ՝ համայնավար վարչակարգը ընդունակ է, իր ամենազօր Չեկայով, ամէն աններելի նենգութեանց ու խարդաւանանքներու։ Երեւանէն կաթողիկոսին անունով կոնդակ հրամանագրել ու արտասահման փութացնել, առանց հայրապետին գիտակցութեան, ամէնէն դիւրին ու անմեղ խարդախութիւնն է, որուն ընդունակ են, եւ որուն մէջ թրծուած են մինչեւ իրենց ուղն ու ծուծը, Քրեմլինի գործակատար Երեւանի իշխանաւորները։

Չորրորդ՝ ահա Ս. Ծննդեան տօնն է, հին տօմարով։ Յունուար 5, 1949։

Եւ «խօսում է Երեւանը»։

Խորհրդային Հայաստանի մայրաքաղաքի ձայնասփիւռի գլուխն է չեկիստ խօսնակը. —

— «Այսօր, դրամատիրական երկիրները կ'ուզեն շահագործել ՄՏԱՑԱԾԻՆ երեւոյթ մը — Քրիստոսի մը ծնունդը, որպէս զէնք իրենց շահերուն։ Մարդկութեան եւ մանաւանդ աշխատաւոր բազմութիւններու կեղեքիչ կրօնականները չեն մոռնար չպատուած ու այլանդակ հագուստներով բեմ գալու եւ քարոզելու ՍՈՒՏԻ ԵՒ ԽԱԲԵԲԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄՏԱՑԱԾԻՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ, որոնք տեղի ունեցած են 2000 տարիներ առաջ։ Գիտական եւ պատմական ոչ մէկ ճշմարտութեան հիմք՝ ապացուցանելու գոյութիւնը այն ՄՏԱՑԱԾԻՆ ՀՐԷԱՅԻՆ, որ կոչուած է «Աստուծոյ որդի»։ Եթէ այդպէս եղած է, հապա ինչո՞ւ Աստուած թոյլ տուաւ, որպէսզի խաչուի ա՛ն՝ ամենանենգ ձեւով։ ՉԵՆՔ ՀԱՒԱՏԱՐ։ Բոլորովին այլաբանական երեւոյթ է Յարութիւնը, զոր կ'ուզեն վերագրել այս ՄՏԱՑԱԾԻՆ ՄԱՐԴՈՒՆ։ Եկեղեցիներ ու տաճարներ կը կանգնեն, ծծելու համար տառապող մարդկութեան արդար աշխատանքը, չմոռնալով ծառայել նաեւ դրամատիրական երկիրներու քաղաքական շահերուն։

... Այժմ, դուք որ կոչուած էք վաղուան մարդկութեան առաջնորդը հանդիսանալու, խօսքս ձեզի է՝ աշխատաւորներ, ՄԻ ՀԱՒԱՏՔ ԸՆԾԱՅԷՔ ՈՉ ԱՅԴ ՀՐԷԱՅ ՄՏԱՑԱԾԻՆ, ԵՐԵՒՈՅԹԻՆ, ՈՉ ԾՆՆԴԵԱՆ ՕՐՈՒԱՅ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԱՆԱՒԱՆԴ ԿԵՂԵՔԻՉ ՈՒ ՍՈՒՏԻ ԵՒ ԳԱՐՇԱՆՔԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԿՐՕՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ։

Այսքան չէ ամէնը։ Երեւանի ձայնասփիւռի խօսնակը ուրացած է նաեւ Աստուծոյ գոյութիւնը, ջանալով, գիտական տուեալներով փաստելու, թէ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԻ, ԱՐԱՐԻՉ ՄԸ ՉԿԱՅ։

— Գիտական (աստուածաշնչական) աւանդութիւնները օգտագործելով՝ կղերականները աշխատաւորութիւնը մոլորեցուցած են դարեր շարունակ տիեզերքի արարիչ մը հրամցնելով անոր։

Ոչինչէն ոչինչ չի կարելի ստեղծել։ Մատերիան (Նիւթը) է յաւիտենականը։ Ոչինչ չի կորչում բնութեան մէջ։ Մատերիան (Նիւթը) տեւականօրէն փոփոխւում է, մի վիճակից մի այլ վիճակ։

Ահա Ծննդեան տօնին առթիւ Երեւանէն հասած պատգամը հայութեան։

Այս պատգամը լսուած է, Երեւանի ձայնասփիւռէն թէ Պէյրութի եւ թէ Հալէպի մէջ, եւ հրատարակած են զայն Պէյրութի «Ազդակ» եւ Հալէպի «Արեւելք» օրաթերթերը։

Քրիստոնէական կրօնի, եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականութեան դէմ այս զարշելի արշաւանքը պերճախօս փաստ է ինքնին, թէ Մոսկուայի հիդրան է կեցած Կաթողիկոսի նշանաւոր կոնդակին ետին։ Աւելա աւելորդ ա՛նգամ մը եւս կուգայ շառաչուն կերպով ամէ՛ն թերահաւատներն իսկ համոզելու, թէ երկաթէ վարագոյրէն ներս ոչ Աստուած պաշտող կայ, ոչ եկեղեցի ճանչցող, ոչ ալ կաթողիկոս յարգող, այլ եկեղեցի, կրօն ու կաթողիկոս ուրիշ նպատակի կոչուած չեն ծառայելու, եթէ ոչ համայնավար նենգութեանց եւ քաղաքական դաւերուն։

Եւ տակաւին մարդիկ, խմբակցութիւններ ու հաստատութիւններ կան Սփիւռքի մէջ, համայնավար կամ ուղեկից, որոնք կոկորդ կը պատռեն հայութեան կլլեցնելու այն թունաւոր ՍՈՒՏԸ, թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին կաթողիկոս ընտրած է, կը բարգաւաճի ու կ'ուռճանայ համայնավար րէժիմի տակ ...

Աչքդ լոյս, հայ ժողովուրդ, «խօսում է Երեւանը» ...

(Խմբագրական «ԱՍՊԱՐԷԶ»-ի)

«Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր ազգին վիճակը»...

1939 Սեպտեմբեր 1։ Աշխարհաւեր հրդեհին առաջին կայծը, անխուսափելիօրէն բռնկած էր այդ առաւօտ, Եւրոպայի սրտին վրայ։

Միլիոնաւոր բազմութիւններ, աղէտին յանկարծական ազդեցութեան տակ, կը մատնուէին խոր անձկութեան։ Արդարեւ, քանիերորդ դարու յառաջդիմութիւնը, պատերազմհրէշին կ'ընծայէր ամէն հնարաւորութիւն՝ խորտակելու համար մարդկային կեանքերը ոչ միայն կռուի դաշտին վըրայ, այլեւ ամենուրեք, զէն ի ձեռին զինուորէն մինչեւ քաղցր քունով ննջող երախան։ Երկնային ռումբերէն զերծ չէին նաեւ երկրի սուրբերը «ի մարդիկ հաճութիւն եւ յերկիր խաղաղութիւն» դէպի երկինք՝ իրենց բազկատարած աղօթքին մէջ...։ Առաւօտեայ օրաթերթերը յափշտակուած էին ակնթարթի մէջ։ Եւ հազարաւորներ, մէկ կողմ թողած աւուր վաստակի իրենց վազքն ու հոգը, ինկած էին փողոց, խռնուած լրագրատուններու առջեւ, վայրկեան մը առաջ կարդալու, իմանալու համար լուր մը՝ դէպքին ընթացքն ու ծաւալումը ծանուցանող։ Հարիւրաւորներու կարգին, ես ալ կը գտնուէի Լիոնի մեծ թերթերէն մէկուն խմբագրատան ընդարձակ սրահին մէջ։ Անզուսպ հետաքրքրութեամբ, այլայլած աչքեր, իրենց նայուածքը կ'ուղղէին դէպի խոշոր սեւ գրատախտակները, ուր սակայն, առաջին լուրերը դեռ կը մնային, կարծես փորագրուած. ...«Հիթլեր հրամայեց իր զօրքին անցնիլ լեհական սահմանագլուխէն...»։ Գերման բանակը, հակառակ Լեհերու հերոսական դիմադրութեան, կը յառաջանայ կայծակնային արագութեամբ. ... Եթէ քսանըչորս ժամուան մէջ Նացի ուժերը Լեհաստանէն չհեռանան, Անգլիա, Ֆրանսա, պատերազմ պիտի յայտարարեն Գերմանիոյ դէմ։

Մինչ այդ պահուն, զգացի որ ձեռք մը կը դպչի ուսերուս։ Ետ դառնալով, տեսայ որ ընկերներէս Մելքոն Գ. էր ան. թունդ հայրենասէր մը.. որ իսկոյն յարեց.— Միակ մտածումս այն է թէ, այս նոր փոթորիկին մէջէն ի՞նչպէս դուրս պիտի գայ մեր խեղճ ազգը։ Առաջինին, կոտորուեցանք, ջարդուեցանք եւ կռուեցանք հերոսաբար ալ, բայց խաբեցին... Իսկ այս երկրորդին մէջ կամ անկէ վերջ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր ազգին վիճակը»։

Սիրելի բարեկամս իր այս խօսքերը կ'ըսէր այնպիսի բարձր ձայնով մը որ ես իսկ, ախոյեան մը հռարձրախօսութեան», նկատի առնելով ներկաներու սրտնեղութիւնը եւ որոշ փափկանկատութենէ մըն ալ մղուած, աղաչեցի իրմէ որ ցածձայնով շարունակէր խօսիլ, մեր վրայ սուր նայուածքներ չհրաւիրելու համար։

Վայ դուն ես այս ըսողը, փրփրեցաւ մեր Մելքոնը եւ զայրագնոտ ալ աւելի բարձր կարծես գոռաց.— Ի՞նչ, ինչո՞ւ կամաց պիտի խօսիմ, ի՞նչ մնաս կայ, ես չեմ սիրեր ազատ կամքի բռնութիւն»։ Սիրելի հայրենակիցս, նման առթիւ այնքան միամտօրէն, այնքան ինքնաբուխ արտասանած այս վերջին նախադասութիւնը որ մեր հայրենասիրական ամէնէն հրաշունչ երգերէն մէկուն քառեակը կը կազմէին, ինծի այնպիսի զուարճութիւն մը պատճառեց որ այդ օրէն ի վեր ես զինքը «ազատ կամք» անուանեցի եւ իր ընտանիքի անդամներն ալ այնուհետեւ այդ մակդիրով կը կանչէին զինքը։

... Տարիներ անցան այդ օրէն ի վեր։ Եւ այսօր չգիտեմ ինչու, ցիր ու ցան մտածումներու մէջ, երեւակայութիւնս գնաց գըկեց այդ վայրկեանը լսելով այդ ձայնը՝ «Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր ազգին վիճակը»։

Տառապակոծ ազգի մը զաւակները, խոր դառնութեամբ լեցուած էինք արեւմտեան աշխարհի դէմ, որ ուրիշ ազգերը իրենց արդար իրաւունքով գոհացնելէ վերջ, յամառօրէն ուրացաւ նուիրական մեր դատը, փոխարէն շռայլելով խոստումներու, որպէս քնարեր օրօրներ։ Իսկ այսօ՞ր։

«Երկրորդէն» վերջ։ Մեր Մայր Հայրենիքէն, հայորդիներու վիթխարի ուժ մը ժայթքելով, իր յորդառատ աջակցութիւնը կը բերէր ընդհանուր յաղթանակին։ Անդին, Եւրոպա-Ամերիկեան ափերուն վրայ, հայ գաղթականութեան երիտասարդ տարրը իր մասնակի օժանդակութիւնը կ'ընծայէր, յանուն ազգերու ազատութեան մարտնչող ուժերուն։

Գիշատիչ տիեզերամարտին դադարումէն գրեթէ չորս տարի վերջ, նորանոր զոհաբերութիւններով արիւնաքամ, ափսոս, տխուր բան է որ քաղաքական մթագնած հորիզոնին վերեւ, դեռ չենք տեսներ ոչ մէկ նշոյլ յոյսի, մեր սրբազան Դատին համար։

... Այս առաւօտ, ուժգին հնչեց իմ ականջիս, անցեալի խօսակցիս ձայնը՝ — «Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր ազգին վիճակը»։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Գէորգ Սարաֆեան

Գէորիկ կը կոչէինք զայն, ներքին անօրէն Գ. Լեւոն Թաշճեանի, մեր լաւագոյն ու պատրաստուած ուսուցչին որոշումով։

Պէրպէրեանի այս յաջողագոյն աշակերտը վերամուտէն մէկ ամիս վերջ, ցուրտ ու անձրեւոտ օր մը, երկու եղբայրներ դպրոցէն ներս կը մտնէին։ Կռճկուած, թանձր վերարկուներով, թաւշեայ օձիքով։ Մեծը — Յարութիւնը — մեր դասարանը բերին իսկ փոքրը, որուն աչքերը հրավառ ու կայծկլտուն, անտարբեր ու արհամարհական ժպիտով մը, դեռ կեցած էր սրահին մէկ անկիւնը։

Նորեկը, ուսուցչին ցուցմունքին վրայ եկաւ գրաւել կողքիս նստարանը։

Ու, մինչ դասը կը շարունակուէր մենք արդէն իսկ մտերմացած էինք, իրար լաւ մը չափած, եւ բարեկամացած։ Ու, այդ բարեկամութիւնը մնաց միշտ, հակառակ այնքան փոթորիկներու։

Պուլկարիայէն եկած էին, եւ այս պարագան աւելի քան հետաքրքրաշարժ էր, համիտեան այդ յարաշուք օրերուն։ Զօլեան ամոլի վարժարանէն կուգային ...

Իրիկունը, ճաշէն վերջ, երբ սրահի մեծ վառարանը իր շուրջ կը հաւաքէր ուսանողութիւնը, շուտով ընտելացան մթնոլորտին, քիչ ատեն վերջ, երկու եղբայրներն ալ յաջողագոյն աշակերտներէն հանդիսանալով։

Անխտիր բոլորէն ալ սիրուած էր Գէորգ, միջահասակ, սեւ մազերով, հրաչեայ, յարաշարժ, հեգնոտ ու կատակող, չէնող ու զուարթ դպրոցականի տիպարն էր ան։ Սիրտմօտ էր որ կը հանէր տկարներուն եւ անիրաւուածներուն, ըմբոստ ու խելացի։

Իր մեկնումը, անակնկալ մը եղաւ։

Պալքանները բռնկած էին։

Հայկական Խնդիրը օրուան հրատապ նիւթն էր, ու մեր հոգիները բռնկած էին։ Արշալոյսին [illegible]ձայնը կ'առնէինք։

Երէկուան ստրուկները եկած կանգնած էին հոն ուր դարեր առաջ, Յուլիոս Կեսար Պոմպէոսը առ յաւէտ ջախջախած էր, եւ ան որ Վահանի դաւաճանութեամբ Մեծն Տիգրանին յաղթած էր, պատմութենէն դատապարտուած, Կղէօպատրայի գանգուրներուն տակ կը փնտռէր իր ապաստանը։

Ու, հօտ էր որ պուլկար բանակը, կազմ ու պատրաստ հրամանի կը սպասէր գրաւելու, փշրելու ու սրբելու համար պատմութենէն, այն չարաղէտ կայսրութիւնը որ մեզ գերութեան դատապարտած էր …

Զօրական վարժարանի մէջ ուսած, պուլկար Մակեդոնական ազատատենչ գաղափարներով սընած ու հասակ նետած Գէորգին համար նեղ կուգային Պէյպէրեանի պատերը …

Ուիլսոնի հրաման վերջալոյսի մը, երբ հօրիզոնը գոյներու լիճիմը կը վերածուի, գերմաներէնի դասէն վերջ, Գէորգ կամաց ու յուշիկ մօտեցաւ ինծ, երբ, արդէն ամէն ոք սերտողութեան մտած էր, իբրեւ երէց եղբօր մը եւ «գիտե՞ս Փափազ որոշած եմ մեկնիլ ծնողքիս մօտ, մարդուսն մի ըսեր, միայն կարծիքդ յայտնէ :»

Ըմբռնելով որ իր որոշումը անբեկանելի էր ու վերջնական, դարձեալ ջանացի համոզել որ իր ապագան չխորտակէ հապճեպ որոշումով :

Մտիկ չըրաւ ու յաջորդ օրն իսկ մեկնեցաւ։

Համաշխարհային պատերազմը վերջացած էր։ Զինադադարին, Թիւնէլէն քիչ մը վեր, անսպասելի վայրկեանի մը ճակատ ճակտի կանգ կ'առնենք, ակնթարթի մը մէջ կ'ողջագուրուինք ու ծայր կուտայ պատմութիւնը մեր ոդիսականներուն …

Ոհ, քաղցր զոհաբերումի եւ չարաչար յուսախաբութեան պատմութիւնը մեր տենդահար կեանքին որ միանգամայն ազգինը եղաւ …

Ան յաջողած էր մեկնիլ Կովկաս, մասնակցիլ ազատագրական պայքարին, իսկ մենք հարկադրուած գինուորեալ թշնամիին :

Մնացեալը պարզ է, թանցր ու դարշելի ճամբուն մը, ինչպէս այսօր։

Նախորդին Լօզանի մէջ քարիւզով' իսկ այսօր Նեղուցներով փոխանակուելի։ Այն ատեն դէթ Սէվր մը ունեցանք իսկ այսօր Վիշինսկի մը։

Սիրելիդ իմ Գէորգ, երբ հող հանդիպիս այն անուշ տղոց, որոնք մեզ հետ չարաթ մը դիպահող ի դասարանի եղան, Դաշնակցութեան մէկ երեկոյթին երթալու ոճիրը գործած ըլլալով, մի մոռնար պատմել թէ՝ հոս, ազատ Ֆրանսայի մէջ, գտնուեցան Հայեր որոնք եղբօր արիւն խմեցին, թէ պսակաւոր անբարոյականներ ամէն օր բարոյականի դաս կուտան, թէ դրամով իրենց կուսակցութիւնը վաճառողներ ի պատուի են, թէ հասարակ խմաստակներ հայրենիքէն իբրեւ դրագէտ ճանչցուած են, թէ հայանուն բանաստեղծ մը, յուն կ'անուանէ իր ազգակիցները, թէ երկակենցաղ վոհմակ մը, հանապազօրեայ թմբուկ ու ծափ կը զարնէ յանուն սուրկամիտ խուժանավարութեան փոխանակ իրար հոգալու …

Գէորգ, անմոռանալի յիշատակ, մշտավառ հողի. թող հողը թեթեւ գայ վրադ։

ՏՈՔԹ. ՅՈՎՀ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՐՍ ԵՒ ԱՐՏԱՀԱՆ, պատմական հաւաստիք եւ հայրենաւանդ իրաւունք։ Գրեց՝ Փրոֆ. Լեւոն Կիւրեղեան։ Վենետիկ, Ս. Ղազար։ 1949։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՋԱԽՋԱԽԻՉ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

ՄԻՒՆԻԽ, 24 Փետր. (Յառաջ) — Փետրուար 20ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Միւնխէնի «Zirkuskrone Bau», որահը կը յորդէր մարզասէրներու հոծ բազմութեամբ։ Կռփամարտի երկրորդ մրցում մը տեղի պիտի ունենար, մասնակցութեամբ նաեւ հայազգի Գ. Վարդանեանի իր նոր մրցակցին Ֆրից Քնօրի հետ, որ 10 տարիէ ի վեր Գերլինի ախոյեանն էր։ Վիթխարի Գերմանացի մը, առաջ սկարգ «թէքնիք»ով, եւ տասնըվեց ֆունտ աւելի ծանր քան Վարդանեանը :

Մրցումի նախօրեակին, գերմանական թերթերը սապէս արտայայտուեցան — Փարիզէն նոր եկած կռփամարտիկ Վարդանեանին, իր առաջին յաղթանակէն վերջ,ահաւասիկ կը ներկայանայ երկրորդ առիթ մը, համբաւ շահելու համար։ Վարդը պիտի չափուի Գերլինցի հսկայի մը հետ։ Ամէն պարագայի տակ, Ֆրից Քնօր, վտանգաւոր մրցակից մըն է եւ Վարդանեանին համար գխօսանք մը պիտի չըլլայ անոր դէմ ելլելը եւն.։

Ուրիշ շատ մը Հայերու կարգին հոն էին Վարդապետեան եղբայրները, Մաքս Գալոնեան եւայլն։

Նախ Ֆրից Քնօրին կարծիքը կը չօշափենք, իր հակառակորդի մասին։ Վարդանեանին ակնարկելով կ'ըսէ.

— Առաջին անգամ պիտի մրցիմ անոր հետ : Չեմ գիտեր ինչ կարգի Boxer է, սակայն վստահ եմ որ, ինք աւելի երիտասարդ ու թեթեւ ըլլալով, ծանր հարուածներուս պիտի չտոկայ իր մարմինը։ Շատ շատ 2—3 հարուածով նոք աութ կ'ընեմ զայն։

Կ'անցնինք Վարդանեանին խցիկը, եւ կը հարցնենք իր կարծիքը.

— Վճռական բան մը չեմ կրնար ըսել՝ որքան կամքի եւ ուժի, նոյնքան ալ բախտի կը կարօտի մրցում մը։ Սա ըսեմ որ 11 ամիսէ ի վեր դադար ունէի, Փետրուար 4ին առաջին խաղս էր, որով մկաններս երկարատեւ անշարժութենէ թուլցած ըլլալով, ինչպէս տեսաք հազիւ կրցայ գլուխ ելլել Փոցլիպլուքիի հետ, փոքրիկ յաջողութիւնով մը։ Գալով այսօրուան մրցակիցիս, կրկնապէս զօրաւոր եւ փարպետ է քան առաջինը, այսուհանդերձ կարելիս պիտի ընեմ, ձեզ ամօթով չձգելու համար, անհոգ եղէք։

Ցետոյ խնդալով ու իր հագած կարճ տափատը վրայի գօտիով ցոյց տալով ըսաւ.— «Աշխարհի վարպետը Marcel Cerdan, Ամերիկա, միջազգային յաղթանակը տանելով նուէր առացած էր։ Ֆրանսա վե, ադարձին երբ դիարձ կ'ընէինք, մտերմաբար ինծի նուիրեց իր կարգին իբրեւ յիշատակ, ըսելով.— Օն Վարդանեան, գործածէ եւ իշէ դիս, արժանի ես անոր, սակայն զգոյշ, չըլլայ որ պարտութիւներով ամպատուես զայն»։

Ուստի, պիտի ջանամ այս երկրորդ մրցումս ալ [illegible]պատուել :

Երեքս ալ կը խնդանք ու ձեռքը սեղմելով յաջողութիւն կը մաղթենք։ Ճիշդ այն ատեն բարձրախօսը կ'ազդարարէ խաղին սկսիլը։

Երբ մեր զոյգ մրցակիցները դէմ դիմաց եկան չուանները մէջ, շուրջի հանդիսականները, իրենց ակնարկը Վարդանեանի վրայ, անոր մարմնական արտակարգ դեղեցկութեան դովքը կը հիւսէին :

Հինգերորդ շրջանին, Ֆրից տատանելով հազիւ ոտքերուն վրայ կայնեցաւ։ Խեղդուած շնչառութիւնը վարէն կը լսուէր, այնքան ընկճուած վիճակ ունէր որ, հանդիսականներս ալ համոզուեցանք թէ, մինչեւ վեցերորդ շրջանը չէր տոկար, կամ նոք աութ պիտի ըլլար, եւ կամ անձնատուր։ Վարդանեան խելքին հասկցաւ թէ հասած էր վճռական բոպէն, որսին վրայ նետուելով հաշիւը կարգադրել ։ Եւ ահա կայծակի արագութեամբ, վինք սեղմեց չուաններուն առջեւ նորէն, ու մէկ, երկու, երեք, չորս, անվրէպ հարուածներու տակ, խեղճ Ֆրիցի ամբողջ դէմքէն արիւնժայթքել սկսաւ։ Ալ անկարող շուրջը տեսնելու, սկսաւ հառաչել, ու ի վերջոյ, ձեռքը վեր բռնելով, անձնատուր եղաւ։

Վարդանեան վազեց ու կարեկցութեամբ ողջագուրեց իր մրցակիցը եւ իրաւարարին հետ, տեղաւորեցին աթոռին վրայ։ Բարձրախօսը յայտարարեց թէ Ֆրից Քնօր, աչքերէն ու դէմքէն վիրաւորուելով, անձնատուր եղաւ, որով, Վարդանեան KOի համահաւասար յաղթող կը հանդիսանայ։ Ալ կարելի է երեւակայել Հայերուն եւ Հրեաներուն բացագանչութիւնները, խանդավառ կեցցէները :

Մերինները իրենց հայրենակիցին յաղթանակէն գինովցած իսկ Հրեաները հակադերման ոխակալութեամբ։ Ֆրիցի կողմնակից Գերմանացիներն իսկ, թէեւ տխուր եւ ընկճուած, չկրցան ծածկել իրենց հիացումը։

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով։

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Ընկեր Աստուր Քէօսէեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր ազգականին Գ. Մամբրէ Քէօսէեանի, Սան — Փոլօ (Պրազիլիա)։

★ Լիոնէն Գ. Զօյաքեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Յ. Գույումճեանի, Մարսէյլ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սէնժերոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէէն կազմակերպած էր Ա. Ահարոնեանի կեանքին նուիրուած շարժանկարի ցուցադրութիւնը՝ հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, Փետրուար 21ին, Trianon Cinémaին մէջ։

Ժամէն առաջ խուռներամ բազմութիւն մը կարգի կը սպասէր դրան առջեւ, ոչ միայն Լա Ռօզէն, այլեւ ուրիշ թաղերէն :

Հրաւիրուած էին նաեւ թաղին Ֆրանսացի ընկերվարականները, որոնք ղրկած էին երկու ներկայացուցիչներ, իսկ թաղապետական խորհուրդի անդամ Գ. Փոլ Թրոմփէթ նոյնպէս հրաւիրուած ըլլալով, որոշեալ ժամուն ներկայ էր։

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ապահոված էր նաեւ Ֆրանսական ժապաւէն մը :

«Հայաստան» ենթակոմիտէէն ընկ. Յ. Դաւիթեան քանի մը խօսքով բացուած յայտարարեց երկու ժապաւէններու ներկայացումը :

Ֆրանսական շարժանկարին ներկայացումէն վերջ Օր. Ալիս Ցարութիւնեան յաջողապէս արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Մասիս»ը։ Ցետոյ ընկեր Յ. Դաւիթեան բեմ հրաւիրեց Գ. Փոլ Թրոմփէթը, որ գովեց հայ ժողովուրդի աշխատասիրութիւնը եւ ուրախութիւն յայտնեց որ ունեցանք Ահարոնեան ի նման քաղաքական դէմքեր։ Ցիշելով Սեւրի դաշինքի ծանօթ յօդուածը՝ մաղթեց որ մօտ ապագային ազատագրուի Ուիլսոնեան հողամասը եւ հայ ժողովուրդը վերագտնէ իր ազատութիւնը ։ Խօսքը վերջացուց բուռն ծափերու մէջ, գոչելով «կեցցէ հայ գաղութը, կեցցէ Ֆրանսան»։

Մեծ Հայուն կեանքին նուիրուած շարժանկարը սկիզբէն մինչեւ վերջ, խոր տպաւորութիւն ձգեց ներկաներուն վրայ։ Գնահատելի էր հանդիսականներուն կատարեալ կարգապահութիւնը։

Թղթակից

ԼԱ ՄՈԹ Տ'ԷԿ (Վօքլիւզ) երկու հայ ընտանիքներ ենք, եկած Մարսէյլի Սէնթ Անթուան արուարձանէն։ Մեր երրորդ ընտանիքն է մեր անգլիաւան «Յառաջ»ը։ Կը սորվեցնենք հայերէն մեր փոքրերուն։ Գիւղը գեղեցիկ է, ունի լաւ օդ եւ տեսարան։

Մեր գիւղէն քիչ հեռու, Լա Թուռ տ'Էկի մէջ բաւական թիւով Հայեր կան, որոնք գաղթականութեան առաջին օրերէն ի վեր հոն հաստատուած են։ Բոլորն ալ բարեկեցիկ վիճակ ունին։

Մ. Գ.

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

« ՍԱՀՄԱՆ ՔԱՇԱՑ, ՁԷՆՆ ԻՒՐԵԱՆՑ »

Այն նամակները յայտնի իրեն կ'իմացնէն թէ Անտիոքի իշխանը խոստացեր էր Յոյներուն օգնել, եւ կը գուշակէր թէ Անդրոնիկոսի ամբարտաւանութիւնն էր միայն պատճառ որ այս օգնութիւնը տեղի չէր ունեցեր, եւ իրօք այնպէս էր։

Ուստի Թորոս երբ այս խորհրդածութիւններուն վրայ էր, Տարսոն՝ ուր իր գործողութիւններուն կեդրոն ըրած էր այն ժամանակին, ահա յանկարծ հին բարեկամ մը, սպիտակ մը՝ Բարսեղ վարդապետ, առաջնորդ Կիպրոսի Հայ վանքին՝ ներս կը մտնէ։ Կոստանդինի հետ մէկտեղ։

— Ոհ, ըսաւ Թորոս խնդալով, ահա մեր հին երկու սուրբ միանձունները, ուր գտայ, Հայր սուրբ. քու հին միաբանդ, թէ ոչ նա զքեզ գտաւ, քանի տարի է որ զմեզ մոռցար, մենք ալ զքեզ չկրցանք յիշել. նեղ է, գիտես թէ Եփիմէ միշտ զքեզ կը դրուցէ։ Բայց տխուր կ'երեւիս… խօսէ ինչ ունիս։

— Մեծ իշխան, մենք գիտենք թէ դուք զմեզ կը յիշէիք, վասնզի քանի մը անգամ իշխանուհին թէ մեր վանքին եւ թէ մեր Կիպրոսաբնակ Հայ կարօտեալներուն համար օգնութիւն ղրկեց, իսկ ես քանի անգամ ուզեցի գալ ձեր հզօր պաշտպանութիւնը խնդրելու մեր խեղճ ժողովուրդներուն համար, բայց Յոյներուն չարութենէն արգիլուեցայ, տարիմըն էր որ բանտ էի Նիկօսիա վանքի զմեզ իբրեւ հերետիկոս չարչարել հալածել սովորութիւն ըրին Կիպրոսի Յոյները, եւ ինչ որ մինչեւ հիմա Արարացիներէն չը տեսանք սանցմէ կը տեսնենք, կրօնք՝ կեանք՝ ստացուածք՝ ամէն բան վտանգի մէջ է։

Որո՞ւ դիմէ, չփոթած էի, ուխտ ըրի Աստուծոյ որ բանտէն ազատած միջոցիս Կիլիկիա ձեզի դիմեմ, եւ ոսկի խաչ մը՝ որ միայն մնացեր էր՝ կաշառք տալով բանտապահին, ազատեցայ եւ փախայ եկայ ։

Իմ խեղճ վանքս, դռները այրած, միաբաններս՝ ոմանք լեռները ցրուած՝ փախած, ոմանք սպաննուած, եկեղեցին պղծուած, սուրբ սպասները յափշտակուած գտայ ։

« Թէ որ ալ արական նաւ մը զիս հոս չհանէր, չեմ գիտեր ինչ մահուամբ ալ զիս պիտի սպաննէին այդ նզովեալ ազգը՝ ահա իմ վիճակս. եթէ Կոստանդին իշխանը ինծ շնորհ չընէր այս հագուստները ճարելու՝ զիս մուրացկանի հագուստներով հիմա պիտի տեսնէիք ։

— Ցաւալի եւ անդարմանելի բան մը թէ կայ, միայն մեռածներն են, Հայր Սուրբ, որոնց ճար չեմ կրնար ընել, իսկ մնացեալ ամէնուն հնարքը դիւրին է, փառք Աստուծոյ. դուն հիմա քիչ մը հանգչէ, Հայր սուրբ, քիչ մը հանդարտէ, ես բոլոր քու կորուստներուն փոխարէն տասնապատիկը հատուցանել կուտամ։

ՇԱՐ.[illegible]

զինուորներու սուիններով պաշտպանուիլ Ֆրանսայի ժողովուրդին դէմ։ Խաղաղութեան եւ ժողովրդապետութեան ուժերը յառաջ կը խաղան ամբողջ աշխարհի մէջ, աջակցութեամբ Խ. Միութեան։ Ֆաշիստ հարկատու պետութեան մը վերածուած է» եւն ։

Ժագ Տիւքլօ եւս կրկնեց թէ «երբեք պիտի չպատերազմին Խ. Միութեան դէմ»։ Մարսէլ Քաշէնի ճառէն վերջը, բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ, որ «Փարիզցիներու եւ Փարիզուհիներու խանդավառ եւ անվերապահ համաձայնութիւնը կը յայտնէ Մորիս Թորէզի հիմնական յայտարարութեան եւ հոյակապ ճառին ազգ. ժողովին մէջ, կ'ողջունէ Սթալինի եւ Խ. Միութեան կրկնակի կոչերը խաղաղութեան համար» եւն.։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻ մասին կատարուած բանակցութիւնները պիտի վերջանան մօտերս, ինչպէս յայտարարեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ։ Դաշինքին ամբողջական բնագիրը պիտի չհրատարակուի, մինչեւ որ բոլոր զինակիցները ստորագրեն։ Հաւանական է որ ուրիշ ազգեր ալ հրաւիրուին մասնակցելու,— Իտալիա, Նորվեկիա, Տանիմարքա, Իսլանտա, Փորթուկալ։

ԱԹԷՆՔԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց 12 ամբաստանեալ ուսանողներէ հինգը, որոնք փորձած էին պայթեցնել ելեկտրական ձողեր, հեռաձայնի գիծեր եւն.. քաղաքին գլխաւոր փողոցներուն մէջ։

ՋԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ կը շարունակուի ամբողջ Եւրոպայի մէջ, հիւսիսային ծովէն մինչեւ Միջերկրական։ Փարիզի մէջ ալ ձիւն տեղաց առջի օր։ Փոթորիկը հինգ հարիւր միլիոն ֆրանքի վնաս պատճառեց Տէօնքէրքի մէջ։ Մարդկային կորուստներ ալ կան Գերմանիոյ, Պելժիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ։ Կը կարծուի թէ դեռ մէկ շաբաթ ալ պիտի շարունակուին ցուրտը եւ ձիւնամրրիկները։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ապահովելու համար, Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը բանաձեւ մը քուէարկեց, որով կը հրաւիրէ կառավարութիւնը միջազգային ժողով մը սարքել Փարիզի մէջ, եւ լուծել բոլոր առկախ հարցերը։

ՔՐԱՎՉԵՆՔՕՅԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ 17րդ նիստն ալ (չորեքշաբթի) անցաւ ձեռագիրներու քննութեամբ եւ թեր ու դէմ վկայութիւններով ։ Ինչպէս դիտել կուտան թերթերը, դատը հետզհետէ տաղտկալի կը դառնայ։ Նախագահն անգամ, հակառակ իր համբերութեան, հարցուց թէ «դեռ քանի՞ ամիս պիտի տեւէ»։ Քրավչենքօյի փաստաբանը բողոքեց թէ վերջին պահուն դատարան բերուած են «ուղղակի խորհրդային կառավարութենէն ստացուած թղթածրարներ», վարկաբեկելու համար իր փոխանորդեալը։ Lettres Françaisesի փաստաբանն ալ դիտել տուաւ թէ հակառակորդները կ'օգտագործեն Փարիզի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնական վաւերագիրները։ Հրաւիրուած վկաներէն Պ. Ժան Քասու, նախկին նախարար Իվ Ֆարժ եւ Փիէռ Քոթ խօսեցան Քրավչենքոյի դէմ, պաշտպանելով Խ. Միութիւնը, իսկ ուրիշ նախկին նախարարներ, Անտրէ Ֆիլիփ եւ Լը Թրոքէր (ընկերվարական) նպաստաւոր վկայութիւններ տուին։

3000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ անգործութեան դատապարտուած են Ռընոյի հաստատութեան մէջ։ Նոյն տագնապը կը սպառնայ Սիթրօէնի, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով։ Վնասաբարութեան փորձերը յաճախադէպ կը դառնան հիւսիսային ածխահանքերուն մէջ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ծանուցագիր մը ուղղած էր Շուէտի, զանգատելով թէ կը հալածէ Պալթեան երկիրներու բնակիչները։ Շուէտ մերժեց ընդունիլ այս բողոքագիրը ։

ՓԷԹԷՆԻ առողջական վիճակը ծանրացած ըլլալով, երեք մասնագէտ բժիշկներ ղրկուած էին ։ Կառավարութիւնը տրամադիր կ'երեւայ բանտարկեալը այլուր փոխադրելու ։

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ կատարեց ամերիկեան հսկայ օդանաւ մը, 94 ժամուան մէջ, առանց որ եւ է տեղ կանգ առնելու ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան ծրագիրը նորէն առնելի մատնուեցաւ։ Խ. Միութիւնն ալ կը պնդէ որ գոհացում տրուի Եուկոսլաւիոյ հողային պահանջներուն ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դ.)․— Սթեռլինի 1062 (1225), տոլար 318.60 (420), զուից․ ֆրանք 79.95 (104)։ Նափոլէոն 4950, զուիցյ. ոսկի 4675, սթերլին 5800, տոլար (20) 23.200, ձողյլ ոսկի 682.500 Ֆր.։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ 15 բողոքական հովիւներուն դէմ վկայութիւն պիտի տային դեռ 42 հոգի, բայց վերջին պահուն աւելորդ համարուեցաւ։ Դատարանը բաւական կը նկատէ մինչեւ հիմա տրուած փաստերը։ Ուրեմն վճիռը զաղտնիք չէ այլեւս ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ թերթերը կը գանգատին թէ ֆրանսական կառավարութիւնը թոյլ չի տար որ իրենց հայրենիքը վերադառնան լեհ աշխատաւորները ։

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

8 Մարտ, երեքշաբթի ժամը 20.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraին մէջ, métro Mairie d'Issy:

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի», (երաժշտութիւն Ա. Գ. Մեսումենցի)։ Բեմադիր՝ Բ. Հապէշեան։ Պարուսոյց՝ Տիկին Հեղ. Թորոսեան։ Դիմայարդար՝ Կ. Օսմանճեան։ Յուշարար՝ Պ. Ստ. Միսաքեան։

Նուագախումբ եւ երաժշտական ղեկավարութիւն Աւ. Գ. Մեսումենց։

Տոմսերու գիներն են — 100, 150 եւ 200 Ֆր. ։ Կարելի է ապահովել Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերնդականներէն, իսկ թատրոնի օրը՝ կիշէն ։

★ Գաւառի մէջ ներկայացուած Ղարաբաղի Մելիքները որեւէ կապ չունի Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ ներկայացուած նոյն անունով օփերէթին հետ։

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՁՈՅՔ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի։ Այս շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբը ։

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ (Լիոնէն)։

Գեղարուեստական բաժին։ Կ'արտասանէ դերասան ընկեր Յ. Ուզունեան Փարիզէն։

Մուտքը ազատ է ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ շուքով Գոմոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, դպրոցի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը խօսի Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ինչպէս նաեւ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, ժողովրդային խրախճանք մինչեւ կէս գիշեր։ Կը հրաւիրուին շրջաններու բոլոր ընկերները եւ համակիրները։ Մուտքը ազատ է։

INSTITUT ARMENIENի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

NUIT DE LA VOILETTE

Շաբաթ 19 Մարտին, ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Copacabanaի շքեղ սրահին մէջ, 168 rue Fbg. St. Honorée, Yoska–Nemethի Tzigane նուագախումբը։

Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ է ։

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 19ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Au Palais d'Orի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière։ Պարահանդէսին հասոյթը հիւանդ եւ չքաւոր հայ գերիներուն։

Տոմսերը ապահովելու համար, դիմել Պ. Տալաքիւրէլեանի, 43 Puits de Chavannes, 22 rue d'Aubagne :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ․— Այրի Տիկին Նազլը Քէօլէեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչին, իր հօրը Պ. Դանիէլ Սաքըզլեանի եւ աղջկան Օր. Սիրարփի Քէօլէեանի մահուան տարելիցին առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք արդիւնաւորեցին իր կազմակերպած գթութեան շաբաթը։ Ընդհ. հասոյթ 37.700 Ֆր.։

Շնորհակալութիւն նաեւ ընկեր Մ. Զօպոյեանի որ 1500 ֆ. անք նուիրած է ընկեր Նաճարեանի զաւկին ամուսնութեան առթիւ։ Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Մուրատեաններու որ իրենց զաւկին մահուան քառասունքին առթիւ հազար ֆրանք նուիրեցին ։

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ Մեծ Պահքի կիրակի օրերու արարողութիւններուն, Մարտ 6էն սկսեալ ։ Արեւագալը պիտի կատարուի յաւարտ պատարագի. Արտաւազդ արք. պիտի քարոզէ Արեւագալէն վերջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Սէն Ժերոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ․— Մարսէյլէն Գաբիկ Միրզոեան կը փնտռէ հայրը Արտաշէս Միրզոեան, Ապարանի շրջանէն Քէշիշքէնդ գիւղէն որ Հայաստանէն մեկնած է 1921ին։ Տեղեկացնել Տէր Նազարէթեանի, 7 Bld. Mougun, Cabucelle, Marselle:

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Փարիզի արուարձաններէն՝ հայաշատ կեդրոնի մը մէջ 4 սենեակով եւ խոհանոցով տուն մը։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, 400 քառ. մեթր հող պտղատու ծառերով եւ հաւնոց մը։ Դիմել «Յառաջ», Ա. եւ Բ. սկզբնատառերով ։

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ, ԹԷ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ, ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ։

63 RUE DE MAUBEUGE, PARIS

Métro Poissonniere, Autobus 49, Հեռ. TRU. 12—05

ԲԱՑՈՒԱԾ է

IMPRIMERIE PAUL

36, rue Monsieur – le – Prince, Paris (6)

DANton 90 – 60

(ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ ԴԻՄԱՑ)

Մատչելի գիներով կը տպէ ֆրանսերէն ամէն տեսակ առեւտրական թուղթեր (travaux de ville), գոհացնելով բոլոր ճաշակները։

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթերցողներուն համար մասնաւոր գին ։

ՍԱՄՈՒՆԻԻ Նոր եւ աղիական

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Ընդարձակ սրահ, համեղ կերակուրներ

Մատչելի գիներ

Անգամ մը եթէ ճաշէք, միշտ պիտի փնտռէք հասցէն՝ 31 Rue d'Alexandrie, métro Sentier կամ Réaumur

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ, ղեկավարութեամբ քանունի Յակոբի, մասնակցութեամբ, ուտի Բալունակի ։

Մ. ՆՈՒՊԱՐ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

վկայեալ Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն

Վարձակալութիւն, ընկերակցութեանց կազմութիւն, առեւտրական շէնքերու պայմանագրութիւն, ժառանգական խնդիրներ, արկած եւ ամէն տեսակ տուրքի հարցեր ։

Պաշտօնաթուղթերու խմբագրութիւն, անշարժ կալուածներու փոխանցման գործողութիւններ, fonds de commerce Փարիզի թէ գաւառի մէջ, եւ մատակարարութիւն (gérance), առեւտրական արտօնագրի (régistre de commerce) ձեւակերպութիւն, փոխատուութիւն գրաւի փոխայէն, վարչական ամէն կարգի գործերու հետապնդում, եւն.

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 10—12

ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

27, rue des Petites – Ecuries — PARIS (10)

Հեռաձայն՝ PROvence 24-87։ Métro: Gare de l'Est — Château d'Eau եւ Cadet :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 5 Mars 1949 Շաբաթ 5 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5787–Նոր շրջան թիւ 1198 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱԹՍՈՒՆ ԺԱՄ ԾՈՄ

Սրտառուչ պատմութիւն մը երբեմնի Տիգրանակերտէն, հրատարակուած՝ Պոլսոյ թերթերուն մէջ.—

« Աւանդական սովորութեան մը համաձայն, Առաջաւորաց պահքին, Տիարպաքըրի մէջ բազմաթիւ հաւատացեալներ ծոմապահութիւն կը կատարեն երկուշաբթիէն մինչեւ չորեքշաբթի երեկոյ, այսինքն 60ժամ, առանց բան մը ուտել–խմելու, իրենց ուխտին իրագործումը տեսնելու համար :

« Այս տարի ծոմապահութիւն կատարողներու թիւը կը հասնէր 152 հոգիի, որոնց մէջ կային 8էն 80 հաւատացեալներ, այր թէ կին, եւ քսան կիներ ծծկեր մանուկներով» :

Վերջին օրը հաւատացեալները կ'երթան Ս. Կիրակոս եկեղեցին, միասին տանելով զանազան նուէրներ :

Անոնք որ չատոնց կտրած են իրենց կապերը երէկուան աւանդութեանց եւ սովորութեանց հետ, ապահովաբար քմծիծաղ մը պիտի արձակեն, այս պատմութեան առթիւ : Եւ կամ քանդիտութեան դոհարներ պիտի թափեն :

Իրականին մէջ, Անատոլուի խուլերը մնացած այս անտէր բեկորներն են որ իրաւունք ունին արգահատելու իրենց վրայ :

Ամէն բան կորսնցուցած են անոնք: Միտքէ հեռու, սրտէ հեռու։ Զրկուած տարրական իրաւունքներէ :

Ի վերջոյ ինչո՞վ պիտի մխիթարուին, եթէ ժամն ու աղօթքն ալ պակսին: Կամ եթէ պահք եւ ծոմ չպահեն, մոմ չվառեն եւ խունկ չծխեն, իբրեւ յիշատակ մը անցեալէն :

Երէկ հարիւր հազարաւորներ էին անոնք որ այդ սովորութեանց կը հետեւէին, նոյն հողերուն վրայ: Անշուշտ նոյն ջերմեռանդութեամբ:

Ճզակտոր զանգուածէ մը հազարաւորներ յաջողեցան դուրս նետուիլ, բոլորովին տարբեր կեանք մը վարելով ի սփիւռս աշխարհի :

Արդ, մնացողները իրաւունք չունի՞ն հարցնելու, բարձրաձայն.—

Մենք դիմացա՞նք, ամուր կառչելով մեր հաւատքին եւ բարեպաշտական սովորութեանց: Մեր հոգին կը պաղչէր, երբ երկու բառ հայերէն կ'աղօթենք, կամ վաթսուն ժամ ծոմ կը պահենք : Իսկ դո՞ւք․․․

Եթէ ամէն մէկր համարձակէր հարցումը ուղղել ինքն իրեն. — «Իսկ ե՞ս » : Կամ իր մտերիմին. — « Իսկ դո՞ւն »․․

Այո, իսկ ե՞ս ,ես դո՞ւն: Ինչո՞վ կ'ապացուցանենք մեր դերազանցութիւնը, այս ազատ ափերուն վրայ:

Ի՞նչ կը բանինք, դիմանալու, աւելի երկար տեւելու համար, ազգային ածուներ բանալով մեր բոլորտիքը :

Ի՞նչ կ'ընենք մեր զաւակները, գոնէ մէկ – երկուքը փրկելու համար :

Ինչո՞վ կ'արդարացնենք մեր գոյութիւնը, իբրեւ ժառանգորդները անցեալ փառքերու :

Անդին մարդիկ կամքի ուժ կ'ունենան վաթսուն ժամ անօթի ծոմ պահելու, յանուն հայրենի աւանդութեան մը:

Իսկ մենք որ կը յաւակնինք նոր սերունդ փրկել աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ, ամիսը գոնէ երեսուն ժամ կը տրամադրե՞նք այդ գործին: Ոչ թէ ծոմ պահելով, այլ կուշտ ու կուռ ուտելով եւ ազատօրէն գործելով :

Արտակարգ զոհողութիւններ չեն որ կը պահանջուին: Ոչ ալ զրկանք՝ այս ու այն վայելքէն, ժամանցէն:

Պարզապէս գիտակցութիւն եւ պարտաճանաչութիւն: Գոնէ այնքան հաւատք որքան ունին սա ցիրուցան բեկորները, երբ կիսափուլ մատուռի մը պաղ պատերը կը համբուրեն, գեղջուկ տէրտէրի մը փիլոնին կառչելով :

Անհրաժե՞շտ է որ մենք ալ հալածուինք, տրորուինք օտարութեան մէջ, որպէս զի կայծ մը բռնկի մեր հոգիներուն խորը :

Օտար ափերու ազատութիւնը պիտի թմրեցնէ՞ մեզ, փոխանակ թեւ տալու եւ գործի մղելու:

Շ.

«Ե՞րբ պիտի ունենանք մեր թուրքերէն Գուրանը»

«ՄԵՆՔ ԿԵԱՎՈՒՐԻ ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ»

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին Փետր. 23ի նիստին մէջ յուզումնալից վիճաբանութիւն եր տեղի ունեցան, երբ կը քննուէր Կրօնից Տեսչութեան նիւթոցոյցը: Ել եսփոխան Համտի Շարլան ըսաւ թէ «մեր կրօնական դասագիրքերը բան չեն արժեր »:

— Այս երկիրը հարիւրին 95 Իսլամներէ կը բաղկանայ: Պէտք է որ ունենանք բարեկարգուած եւ յառաջադէմ կրօնից տեսչութիւն մը:

Ցետոյ բեմ բարձրացաւ Ահմէտ Համիտ Սէլկէլ, որ յուզումնալից ձայնով մը ըսաւ.

— Արդիական ժամանակներու մէջ կ'ապրինք: Ամէն ազգ իր սեփական լեզուով կը կարդայ իր աղօթագիրքը: Իսկ մենք մեր կրօնական պաշտամունքը կը կատարենք տարբեր լեզուով մը: Կը հարցնեմ կառավարութեան, Գուրանը ե՞րբ թրքերէնի պիտի թարգմանէ, որպէսզի մեր լեզուով կատարենք մեր պաշտամունքը: Քսան միլիոն Թուրքերու անունով կը խօսիմ, ե՞րբ պիտի ունենանք մեր թրքերէն Գուրանը:

Այս խօսքերը փոթորիկ առաջ բերին ժողովին մէջ եւ քիչ մնաց կռիւ պիտի ծագէր դարձեալ :

Նէճաթի Էրտէմ բողոքեց եւ պոռաց.— Գուրանը Քէրիմը չենք կրնար թուրքերէնի թարգմանել, անոր բառերուն մէջ հրաշքներ կան: Կը յիշեցնեմ Գուրա նին «այէթ»ը որ կ'ըսէ — Անոնք որ չեն հաւատար Աստուծոյ հրաշքին, թող ժողով գումարեն եւ պիտի հասկնան որ նոյն զօրութիւնը չունին: Հետեւաբար դուք բոլորդ եթէ օրերով ժողով գումարէք եւ խորհրդակցիք, պիտի չկրնաք նոյն զօրութիւնը ունենալ:

Այս խօսքերուն վրայ յուզումը իր գագաթնակէտին հասաւ Ազգ. ժողովին մէջ: Երեսփոխանները խումբերու բաժնուեցան եւ սկսան պոռչտալ եւ բողոքել: Նախագահը անընդհատ զանգակը կը հնչեցնէր եւ լռութեան կը հրաւիրէր երեսփոխանները :

Իպրահիմ Արվաս նստած տեղէն պոռաց Համիտ Սէլկիլի.

— Դուն ո՞վ կ'ըլլաս կոր, ելեր ես մեր կրօնքին լեզու կ'երկարես: Ասիկա միւսլիմանութեան չի վայլեր, կեավուրի աղօթագիրք չենք ուզեր մենք:

Սէլկիլ ոտքի ելաւ սպառնալից եւ ուզեց փոխադարձել Արվասի: Կարգ մը երեսփոխաններ քիչ մնաց իրարու վրայ պիտի քալէին:

Զօրավար Վէհպի Գօճակիւնէյ եւս ջղագրգռուած ոտքի ելաւ եւ Իպրահիմ Արվասի կողքին կանգնեցաւ: Նոյն պահուն Տօքթ. Նէճտէթ ըսաւ Գօճակիւնէյի .

— Էյ Թիւրք փաշասը, դուն այս գործին մի խառնուիր:

Այս իրարանցումին մէջ էր որ վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայ բեմ բարձրացաւ եւ պարզեց խնդիրը.

— Մենք աշխարհիկ պետութիւն մըն ենք, եւ այստեղ եկած չենք իբր կրօնի օրէնսդիրներ: Կղերականները միայն իրաւունք ունին իւրաքանչիւր կրօնքի սկզբունքներուն վրայ խօսելու: Մենք ի վիճակի չենք այսպիսի նիւթերու վրայ խօսելու: Մեր երկրին մէջ ամէն ինչ ազատ է, ոչ ոքի խղճմտանքին վրայ իրաւունք ունինք ճնշում բանեցնելու: Անտարբեր ենք անոնց հանդէպ որ այդ վարագոյրին ետին ապաստանած, կ'աշխատին խանգարել հանրային անդորրութիւնը :

Վարչապետին այս խօսքերէն ետք ալ ժողովարահը հանդարտած չէր տակաւին :

Ահմէտ Սէլկիլի արդիապաշտ գաղափարները գնահատուեցան մեծամասնութեան կողմէ, եւ կառավարութիւնն ալ հաստատեց թէ ինքն ալ նոյն ոգին կը կրէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ համար 350 միլիառ ֆրանքի ծախք մը կը նախատեսուի , 1949ին: Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան: Կարգ մը թերթեր գիտել կուտան թէ բանակը տկար է, բաղդատելով ուրիշ պետութեանց հետ: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը կ'առաջարկէ աւելցնել զինամթերքը, արդիական սպառազինութիւնները, կրճատելով զինուորներուն թիւը :

Վաղուան Գերմանիան

Արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական հրամանատարները վերջապէս համաձայնեցան գերման նոր հանրապետութեան կազմութեան մասին: Սահմանադրութիւնը կը բաղկանայ 149 յօդուածներէ, որոնք խմբագրուած են համաձայն Դաշնակիցներու թելադրութեանց:

Զօր. Քլէյ, ամերիկեան հրամանատարը դոհ յայտնած համաձայնութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց գերման ներկայացուցիչներուն, որոնք չատ դոհ կ'երեւային :

Համաձայնութեան մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին. բայց իրազեկներ կը հաստատեն թէ ամերիկեան, անգլիական եւ Ֆրանսական հրամանատարները ուզած են զօրացնել ապագայ հանրապետութեան դաշնակցային հանգամանքը: Ահա իրենց գլխաւոր թելադրութիւններն են.

1.— Կեդրոնական կառավարութիւնը, որ տուրքերը պիտի հաւաքէ, պէտք է բաշխէ հետեւեալ ձեւով.— մէկ երրորդը բաղկացուցիչ գերման պետութեանց, մէկ երրորդը կեդրոնական կառավարութեան , մնացեալ մէկ երրորդն ալ՝ 11 պետութեանց եւ կեդրոնական կառավարութեան միջեւ, փոխադարձ համաձայնութեամբ: Դաշնակիցներուն գլխաւոր մտահոգութիւնը այն է որ ապագայ հանրապետութեան նիւթական միջոցները բաժնուին բոլոր պետութեանց միջեւ, փոխանակ նախկին կեդրոնացման :

2.— Կարգ մը օրէնսդրական իրաւունքներ վերապահել բաղկացուցիչ պետութեանց:

Եթէ գերման ներկայացուցիչներու խորհուրդը հաւանի այս թելադրութեանց, նոր սահմանադրութեան վերջնական բնագիրը պատրաստ պիտի ըլլայ այս շաբթու, եւ նորէն պիտի ներկայացուի երեք զինուորական կառավարիչներուն, վաւերացուելու համար:

★ Գերմանիոյ համայնավարներն ալ, որոնց կեդրոնը ռուսական շրջանին մէջ կը գտնուի, բանաձեւ մը քուէարկեցին, աշխարհիամէնէն խաղաղասէր մեծ պետութիւնը» հռչակելով Խ. Միութիւնը: Բանաձեւը կը հրաւիրէ գերման ժողովուրդը ծառանալ արեւմտեան պետութեանց «պատերազմի գրգռութեան եւ հակախորհրդային պատերազմի պատրաստութեան դէմ»: Եւ կը յայտարարէ թէ նախայարձակ պատերազմի մը պարագային գերման ժողովուրդը պարտի կռուիլ նախայարձակներուն դէմ եւ ուժ տալ կարմիր բանակին, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար»:

Աշխարհային Խաղաղութեան

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱ՞Յ ՅԱՐՁԱԿԻԼ ՃԱՓՈՆԻ ՎՐԱՅ

Զօր. Մաք Արթըր, Ծայր. Արեւելքի Դաշնակցային սպարապետը, պատասխանելով հարցումի մը, յայտարարեց թէ անգլեւսաքսոն չահերը բոլորովին ապահով են Ծայր. Արեւելքի մէջ, հակառակ Չինաստանի համայնավարներու յաղթանակին: Եւ շարունակեց.

— « Մ. Նահանգներուն ռազմագիտութիւնը բոլորովին փոխուած է: Նախապէս մեր պաշտպանողական դիրքերը հաստատուած էին ամերիկեան ցամաքամասի արեւմտեան ափերուն վրայ. Խաղաղականը կը համարուէր ճամբան հաւանական յարձակումի: Այժմ Խաղաղական ովկիանոսը անգլեւսաքսոն լիճ մըն է եւ մեր պաշտպանողական գիծը կ'անցնի Ասիոյ ծովեզերեայ կղզիներուն ցանցէն:Կը սկսի Փիլիպպեան կղզիներէն եւ կը շարունակուի աւելի հեռուները: Թէեւ Չինաստանի կարմիր բանակներուն յառաջխաղացութիւնը կրնայ ազդել այդ գիծերուն վրայ, բայց իրողութիւնը այն է որ մեր միակ հաւանական թշնամին բաւարար չափով ճարտարագործական խարիսխներ չունի, ուժ ճայելու համար ծովէն թէ ցամաքէն: Խ. Միութեան ռազմական ճարտարագործութիւնները կը գտնուին Ուրալի շրջանին մէջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ ստիպուած են 4000 մղոն ճամբայ կտրել մինչեւ Վլատիվոսթոք, միագիծ երկաթուղիով:

Ճափոնի մասին ալ խօսելով, զօրավարը ըսաւ.

— Մենք միտք չունինք իբրեւ զինակից գործածելու Ճափոնը : Միայն կ'ուզենք որ չէզոք մընայ: Մենք ամէն օգնութիւն կ'ընծայենք որպէսզի զարգանայ ինքնաբաւ, թեթեւցնելով մեր բեռը: Կը յուսամ թէ երեք – չորս տարիէն պիտի կրնայ ճարել իր ուտելիքը, տեղական արտադրութեամբ կամ ներածեալ ուտեստներուն փոխարէն արտածումներ կատարելով: Մենք չենք ուզեր որ Ճափոնը կռուի: Իր դերն է դառնալ Խաղաղականի Զուիցերիան: Եթէ յարձակում կրէ, անշուշտ պիտի պաշտպանենք, բայց ես չեմ հաւատար թէ Ռուսիա պիտի յարձակի Ճափոնի վրայ: Նոյնիսկ եթէ խորհրդային կառավարութիւնը յարձակո–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդա՛լ Դ. էջ)

ԶՈՀ ՄԸ ԵՒՍ

Նոյեմբեր 7ին տեղի ունեցած է Երեւանի Համալսարանի ուսանողներու եւ ուսուցչապետներու խառն ժողով մը, ուր «քննարկած» է Հայաստանի կենսաբաններու գործունէութիւնը՝ համաձայն Կոմկուսի նոր հրահանգներու, որոնք կը դատապարտեն հրապարակաւ կենսաբաններու «պուրժուական» տեսութիւնը եւ պարտադիր կը դարձնեն Սովետական նոր «կենսաբանական» ըմբռնումները։ Բազմաթիւ խօսողներ բուռն կերպով քննադատած ու դատապարտած են համալսարանի կենսաբանութեան ուսուցչապետ Տէր Պօղոսեանը եւ ուրիշներ, իբրեւ «պուրժուական յետադիմական» գաղափարներու պաշտպան։ —

Ուրեմն, զոհ մը եւս՝ Օրբելիներու եւ Ալիխանեաններու հաշուեյարդարէն յետոյ։ Ո՞վ է բոլշեւիկեան մանգաղի բերանը ընկած այս նոր զոհը։

Փրոֆ. Աւ. Տէր Պօղոսեան եօթանասունը անցած վաստակաւոր գիտնական մանկավարժ մըն է։ Աւարտած է Գէորգեան ճեմարանը եւ բարձրագոյն բնագիտական կրթութիւն ստացած Գերմանիոյ մէջ։ Ապա՝ երկար տարիներ բնական գիտութիւններ դասաւանդած Գէորգեան Ճեմարանի մէջ։ Հայաստանի անդրանիկ համալսարանի մէջ ան եղաւ առաջին ուսուցչապետներէն մէկը Մ. Աբեղեանի, Յ. Մանանդեանի, Գարեգին եպս. Յովսէփեանի, Փրոֆ. Ղամբարեանի եւ ուրիշներու հետ։

Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ, Ա. Տէր Պօղոսեանը ատեն մը մնաց անգործ, բայց յետոյ նորէն հրաւիրուեցաւ պաշտօնի եւ մինչեւ վերջ համալսարանի մէջ կը դասախօսէր կենսաբանութեան եւ բնագիտական այլ առարկաներ։

Եթէ կարելի է երեւակայել բոլորովին ապաքաղաքական, ընթացիկ կեանքի երեւոյթներով չզբաղող ամբողջ էութեամբ գիտութեան նուիրուած մտաւորական մը, Փրոֆէսէօր Տէր Պօղոսեանը մէկն է ատոնցմէ։ Ան երբեք ոեւէ կուսակցութեան անդամ չէ եղած, ոեւէ հանրային գործունէութիւն չէ ունեցած։ Դպրոց եւ գիտութիւն — ատկէ դուրս աշխարհ չկայ անոր համար։ Ունի նաեւ հրատարակութիւններ՝ բոլորը գիտութեան նուիրուած։ Իբրեւ մարդ, մեղմ եւ համակրելի բնաւորութեամբ, սիրուած է թէ շրջապատի եւ թէ ուսանողութեան կողմէ։ Ոեւէ ժողովրդի համար պատիւ բերող գիտնական քաղաքացի կարող է համարուիլ։

Եւ այս մարդը ահա բուռն քննադատութեան եւ յանդիմանութեան է արժանացած, իբրեւ «կուսակցական գիծէն» շեղող։ Իսկ թէ ինչ կը նշանակէ «կուսակցական գիծէն» շեղիլ «աշխարհիս ամենազատ» վարչաձեւին տակ, յայտնի է ամէնուն։ Այդ կը նշանակէ, լաւագոյն պարագային պաշտօնազրկում, որ ըսել է մնալ առանց ապրուստի միջոցներու։

Փրոֆ. Տէր Պօղոսեանի, ինչպէս եւ Փրոֆ. Օրբելիի մեղքը եղած է այն, որ ան հետեւած է կենսաբանական Մենտելեան տեսութեան, որ ընդունուած է ամբողջ աշխարհի կողմէն եւ որ Խորհրդային Միութեան մէջ ալ, մինչեւ վերջերս առնուազն, հանդուրժելի էր։ Մենտելեան տեսութիւնը կ'ընդունի մարդ անհատի բնա ժառանգական յատկութիւնները, այսինքն՝ որ մարդու անհատականութեան մէջ կան բնածին յատկութիւններ, որոնք կը փոխանցուին սերունդէ սերունդ։ Ասոր հակառակ, այսպէս կոչուած, սովետական տեսութիւնը կը պնդէ, թէ բնածին ժառանգական ազդակներ գոյութիւն չունին. մարդ անհատը իր միջավայրի պտուղն է եւ միջավայրի փոփոխութեամբ եւ դաստիարակութեան միջոցով մարդ կարող է այս կամ այն բնաւորութիւնը ստանալ։

Գիտական տեսութիւններ են ասոնք, որոնք կրնան ըլլալ ճիշդ կամ սխալ։ Գիտութիւնը ինքը եւ գիտնականները հետախուզութեամբ պէտք է ջանան գտնել ճշմարտութիւնը։ Ցամենայն դէպս, կուսակցութեան կամ կառավարութեան ղեկավարները չեն այս հեղինակութիւնը, որ ընդունակ են լուծելու նման հարցեր։ «Ստալինեան լուսաւոր դարաշրջանում», սակայն, գիտութիւնն ալ ենթակայ է Կոմկուսի հակակշիռին։ Ինչպէս հասարակութեան շրջանին ամէն ճշմարտութիւն Պապի ձեռքին էր եւ պապական ճշմարտութեան հակառակ կարծիք ունեցողը խարոյկի վրայ կ'այրուէր, իբրեւ հերետիկոս, Կոմկուսի տիրապետութեան տակ եւս ճշմարտութեան միակ աղբիւրը «Արեւ Առաջնորդն» է։ Նոյն իսկ գիտական ամենանուրբ հարցերու համար ան է բարձրագոյն դատաւորը, ճշմարտութեան գերագոյն հեղինակութիւնը — մեծահռչակ կենսաբան Ստալինը։ Ոեւէ գիտնական պիտի չյանդգնի Ստալինեան ճշմարտութենէն տարբեր ճշմարտութիւն դաւանիլ, եթէ չուզեր «պուրժուա յետադիմական» դառնալ եւ այրուիլ նոր ժամանակներու խարոյկի վրայ։

Դժբախտաբար, Օրբելիները ու Տէր Պօղոսեանները ոչ առաջինն են, ոչ ալ, ի հարկէ, վերջինը։ Պահ մը արեւի լոյս տեսնելէ յետոյ, մեր հայրենիքը նորէն ծածկուեր է միջնադարեան խաւարով։ Երբ կենսաբանութեան նման գերազանցապէս ապաքաղաքական գիտութիւն մը դարձած է «հակայեղափոխական», ալ անկէ անդին ի՞նչ կը մնայ։ Կը մնայ միայն, որ մաթեմաթիքը, մեքենագիտութիւնն ու աստղաբաշխութիւնն ալ յայտարարուին «յեղափոխական» կամ «հակայեղափոխական», որպէսզի ամենայն ինչ կատարեալ լինի։

Ս. ՍԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Միջերկրականեան դաշինքը

Ինչպէս հաղորդած ենք օրը օրին, արեւմտեան պետութիւնները կ'աշխատին Ատլանտեանի դաշինքին հետ զուգընթաց գլուխ հանել նաեւ Միջերկրականեան դաշինք մը որ առաջինէն բոլորովին տարբեր համաձայնութիւն մըն է։

Ատլանտեանի դաշինքի մասնակցող երկիրներ մը ժողովրդավար պետութիւններ են, որոնք վարժուած են փոխելու իրենց կառավարութիւնները քուէարկութեամբ, փոխանակ բիրտ ուժի։ Անոնք մէկ դարէ ի վեր իրարու դէմ պատերազմած չեն։ Այս հաստատուն վիճակը գոյութիւն չունի Միջերկրականեան շրջանի պետութեանց միջեւ, որոնք բախումներ ունեցած են իրարու դէմ քաղաքական թէ գաղափարաբանութեան գետնի վրայ։

Երկրորդ, մինչդեռ Ատլանտեան պաշտպանողական դաշնակցութեան մը մէջ բանակը հաւասար առաջնութիւն ունի ծովային եւ օդային ուժին հետ, Միջերկրականեան զինակցութեան մը մէջ բանակը եւ օդային ուժը գերակշռող ազդակներն են։

Կարելի չէ զօրք համախմբել Իտալիոյ Արեւելեան կողմը, առանց ծովային ուժի օժանդակութեան, եւ նաւատորմը չի կրնար իր գործը կատարել, եթէ լաւ ձեւով պաշտպանուած չէ իր սեփական օդանաւորդակիրներով եւ ծովեզերեայ խարիսխներէ թռած սաւառնակներով։

Այս կացութիւնը նկատի ունենալով է որ ռազմագէտներ դիմեցին Ուոշինկթըն՝ ծովակալ Քարնիին, Միացեալ Նահանգներու նաւատորմին սպարապետ Միջերկրականի մէջ եւ մասնագէտ օդանաւորդակիրներու։

Ներկայ դիւանագիտութիւնը կրնայ ճնշում բանեցնել քաղաքականին վրայ, իսկ Միջերկրական ծովը նաւային եւ օդային խարիսխներու ցանցով մը զօդելու համար, Ռուսիոյ հետ պատերազմի մը պարագային, պէտք է ապահովել հետեւեալ պայմաները.—

1.— Անարգել անցք նաւախումբերու, Ճիպրալթարէն դէպի Սուէզ եւ Միջին Արեւելքի կենսական կէտերը։

2.— Պաշտպանուած պարենաւորման գիծեր դէպի Յունաստան եւ Թուրքիա։

3.— Պաշտպանուած ծովային նրբանցքներ Ֆրանսայէն Իտալիա այն պարագային երբ անոնց անապահով ցամաքային հաղորդակցութիւնը կ'անջատուի եւ կը սեղմուի թշնամի յառաջխաղացութեամբ մը Լոմպարտեան դաշտէն (Իտալիա)։ Հարց է թէ խաղաղութեան ատեն որքան կարելի է գործադրել այս ծրագիրը։

Ամերիկացի աշխարհահռչակ ռազմագէտը, ծովակալ Նիմից, հետեւեալ կարծիքը յայտնած է.

« Սովորական խաղաղութեան ատեն, կարելի պիտի չըլլայ պահել պահակազօրքեր եւ խարիսխներ աշխարհամարտի մը համար, այն շրջաններուն մէջ որ մեր տիրապետութեան տակ չեն։ Դիւանագիտօրէն անմիտ բան պիտի ըլլար պահել այսպիսի խարիսխներ եւ պահակազօրքեր այն շրջաններու մէջ որ մեր հսկողութեան տակ են, եթէ այդ ընթացքով կրնանք վտանգել աշխարհի խաղաղութիւնը։

« Այսուհանդերձ Միացեալ սպարապետ եւ զինեալ սպասարկութիւնները պէտք է ծրագրեն հիմնելու համար նման խարիսխներ եւ պահակազօրքեր արագօրէն որոշ շրջաններու մէջ»։

Ասկէ զատ ծովակալ Նիմից Միջերկրականը կը նկատէ առաջնակարգ կարեւորութիւն ներկայացնող շրջան մը։

— « Հետեւաբար, Միջերկրականեան Դաշինքի առաջին նպատակակէտը պիտի ըլլայ ապահովել որոշ երկիրներէ, որոնք մեր տիրապետութեան տակ չեն, խարիսխներ հասարակաց տագնապի մը ատեն։

Առաջին անհրաժեշտ բանն է յաւելեալ նաւային խարիսխ մը Արեւմտեան Միջերկրականի մէջ, Մ. Նահանգներու ատուարաթիւ Նաւատորմին համար։

Նախապատուութիւն կը տրուի Կարթագինէի, (Հարաւային Սպանիա), այն պատճառով որ այս նաւահանգիստը ունի իր սեփ. պողպատի ճարտարարուեստը, որ կենսական է նաւերը նորոգելու համար։

Իրազեկներու կարծիքով, Ատլանտեանի դաշինքը կրնայ դուրս ձգել Սպանիան, բայց ոչ Միջերկրականի պաշտպանողական դաշնակցութենէ մը։

Այս նաւահանգիստի մասին քննութիւններ կը կատարուին Մատրիտի մէջ։

Իտալիան՝ թէ Ատլանտեան եւ թէ Միջերկրականեան դաշինքներուն հաւանական ստորագրող մը, կը դրուէ Ատլանտեանի հարաւային կողմը եւ կեդրոնը Միջերկրականին։

Իր դերը Միջերկրականի մէջ պիտի ըլլայ հսկել Սիկիլիոյ նեղուցներուն վրայ։ Իրմէ կը սպասուի օդանաւային խարիսխներ տրամադրել հարաւային Իտալիոյ եւ Սիկիլիոյ մէջ։ Հաւանաբար նաւային խարիսխ մը Թարանթոյի մէջ։ Ասոնցմէ զատ մեծ օդային խարիսխ մը պիտի հաստատուի Ափրիկեան Տրիփոլսոյ մէջ։ Մալթան պիտի պահէ իր նախկին կարեւորութիւնը։

Յունաստանի ճակատագիրը կախում ունի սա պարագայէն.— Որքա՞ն կրնայ պահել իր հիւսիսային սահմանագլուխը։ Սակայն մեծ օդային խարիսխ մը Կրետէի մէջ՝ ապահովութիւն մը կը ներկայացնէ, եթէ պաշտպանուած է ռազմական խարիսխներով հարաւային Յունաստանի մէջ։

Թուրքիան քիչ բան ունի տալիք, բաց ի օդային խարիսխներէ։ Սխալ պիտի ըլլար փակել մարտանաւերը Պոլսոյ մէջ, Տարտանէլի հակառակ կողմը։ Իզմիրը եւ Աղեքսանդրէտը յարմար են միայն թորփիլանաւերու համար։

Արդարեւ յարմար մեծ խարիսխներ չկան Արեւելեան Միջերկրականի մէջ՝ Աղեքսանդրիոյ հիւսիսը։ Այդպիսի խարիսխ մը կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է։

Իրենց իսկ ապահովութեան համար, Եգիպտացիները հաւանական է որ դաշինքին մաս կազմեն եւ համաձայնին որ Աղեքսանդրիա գործածուի անակնկալի մը պարագային թէ բրիտանական տորմիղին եւ թէ Միացեալ Նահանգներու նաւատորմին կողմէ։

Եգիպտացիները արդէն յայտնած են իրենց վախը Համայնավարութեան մասին եւ իրենց ցանկութիւնը յարելու Մարշըլի ծրագրին։

Յոյս կայ որ ընդունին Մ. Նահանգներու պաշտպանութիւնը։

Եթէ կարելի ըլլայ նախապէս ապահովել վերի պահանջները մասնաւոր համաձայնութեամբ մը, Միջերկրականի դաշինքը իր նպատակին հասած պիտի ըլլայ »։

Ք.

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ՋԻՔԸՆ ՏԻՆԸՐ »...

Ամերիկայէն է ընթերցուածս։

Հայկական Միութիւն մը «Ջիքըն Տինըր»ի կը հրաւիրէ տեղւոյն Հայերը։

Բաւական չարչարեցի ուղեղս, իմաստը հասկնալու համար։ «Անշուշտ ամերիկերէն պէտք է ըլլայ» ըսի, քանի որ Քալիֆորնիահայ թերթի մը մէջ կարդացի զայն։

Վազեցի Հրանտ Սամուէլին գրատունը։

Գրաբլուրի մը ետեւ, եպիսկոպոսավայել դիրքով մը բազմած գտայ մեր Հրանտը։

Քիչ մնաց, «Աստուած օգնական սրբազան»ով պիտի բարեւէի զինքը։

— Աղբարիկ Հրանտ, անգլերէնէ հայերէն բառագիրք ունի՞ս։

— Անգլերէ՞ն, անգլերէն բառգիրք՞։ Լաւ չեմ գիտեր։ Կարծեմ ունիմ։ Սակայն ինծի այնպէս կուգայ որ չունիմ։ Սպասած պէտք է ըլլայ։

«Գիտես որ ես այդ եւելեան ժողովուրդներու կեանքով կը զբաղիմ, չարունակեց։

Ունիմ չինարէն։ Ճափոներէն։ Աննամերէն։ Հնդկերէն։ Պարսկերէն։ Արաբերէն բառարաններ։

Անգլերէն բառարանը ինչ պիտի ընես, եկուր քեզի Թիպեթերէն բառարան մը տամ, հազուագիւտ գործ է։ Դրամդ պարապի չերթար։

— Աղբեր ջան, ես անգլերէն բառարանի պէտք ունիմ։ Բառ մը պիտի փնտռեմ։ Թէեւ լաւ չեմ գիտեր թէ այդ բառը անգլերէ՞ն է։

— Ես բաւական լաւ անգլերէն գիտեմ, բէք տեսնեմ, ի՞նչ բառ է այդ փնտռածդ։

— « Ջիքըն Տինըր»։ Կարծեմ երկու բառ է։

— Հա՛, հա՛, հա, սիրելիս անգլերէն են այդ բառերը։ Հասկնանք։ Ես ալ կ'ուզեմ սանկ գիտս մը այդ հաւէն...

— Ի՞նչ հաւ, բարեկամ։ Ուրկէ՞ հանեցիր հաւը։

— «Ջիքըն Տինըր» անգլերէն է, «վառեակ, հաւ ուտելու հրաւէր» ըսել է։ Լուր ալ չես տար, հէ՞...

— Վայ հաւկերոյթ չըսե՞ս։ Եթէ կը փափաքիս մասնակցիլ, օդանաւ մը առ եւ հասիր Քալիֆորնիա, Ֆրէզնօ ....

Եւ մտածումները իրար հրմշտկել սկսան գլխուս մէջ։ Գնե՞մ արդեօք ըսի, սա միւս բառարաններն ալ։ Հնդկերէն, չինարէն, Թիպեթերէն։

Թերեւս պէտք կուգայ օր մը, այդ երկիրնե-

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

ՄԻՒՆԻԽ. — Կռփամարտիկ Վարդանեանի ջախջախիչ յաղթանակէն վերջ, գերման Ֆրից Քեօլին դէմքը դրեթէ անճանաչելի դարձած էր ուռ վէրքերէն: Քիչ մը շունչ առաւ իրեն գլանիկ մը հրամցնելով՝ իր կարծիքը հարցուցինք: Նկարագրով տիպար անձ մը, առանց վարանելու, կատարեալ համեստութեամբ ըսաւ մեզի.

— Իմ կռփամարտի ասպարէզիս մէջ առաջին անգամ է որ այսպէս ծեծ մը կ'ուտեմ: Այդ պատիւը ունեցաւ Վարդանեանը: Անկեղծօրէն կը շնորհաւորեմ զինք: Մենք Sportի պաշտօնակիցներ ենք, խաղէն վերջ եղբայրներ ենք նորէն: Մինչեւ այսօր մրցումի սկսելէս առաջ, բարեկամներուս յայտնած վճիռս, երբեք ի դերեւ չէր ելած: Եթէ ըսած եմ, կը յաղթեմ, յաղթած եմ միշտ: Այս անգամ չարաչար սխալեցայ: Վարդանեան շատ զօրաւոր բազուկներ, վագրի սիրտ եւ ընտիր «թեքնիք» ունի, ինծի յաղթելէն վերջ, վստահ եմ, որ իր հարուածներուն տակ, շատ մը գերմանացի մեծ կռփամարտիկներ «KO» պիտի ըլլան:

Խաղէն վերջ մասնագէտները խոստովանեցան որ, Վարդանեան խաղացած էր, խիստ օրինաւոր ու պատուաւոր առանց չեղում ունենալու կանոններէն:

★ Երկուշաբթի օրուան գերմաներէն թերթերուն մէջ, քիչ մը յանդիմանողական տեսութիւն մը գրուած էր, սապէս.— Zirhusի մէջ, Կիրակի 20 Փետրուար, մեր աչքին պարզուեցաւ Boxի արիւնոտ շարժանկար մը: Վարդանեանի յաղթութիւնը շնորհաւորելով հանդերձ, բարեկամաբար կը թելադրենք որ, սակէ վերջը իր զարկերուն մէջ այդչափ անգութ չըլլայ, անախորժութիւններու չհանդիպելու համար:

★ Վարդանեան Մարտի սկիզբները Շթութկարտի զաղթակայանը պիտի այցելէ, հեռն ունենալով նաեւ կռփամարտիկ Գասպարեանը: Կը մտադրէ նաեւ հրաւիրել Փարիզէն Նոր կռփամարտիկ Համբարձումեանը, որպէսզի երեքը մէկ հակառակորդներ ճարելով տեղացիներէն, լաւ խաղարկութիւն մը սարքեն, հայկական մեր մարզական ընդունակութիւնը ճանչցնելու համար Եւրոպացիներուն:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած խորհրդային թերթերէ)

ԿՈՄԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ Միութեան 14րդ համագումարը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ Յունուար 23ին: Այս առթիւ Պիոնէրներու պալատին մէջ սարքուած է ցուցահանդէս: «Սպենդիարեան» դպրոցի ուսանողները ցուցադրած են իրենց շինած մեծ ռատիօընդունիչը: «Լիսեցիան» դպրոցի ուսանողները իրենց գծած Սեւան Զանգու Նախագիծը, իսկ գեղարուեստական դպրոցներու ուսանողները իրենց գծագրութիւններն ու ձեռագիրները, որոնց գլխաւոր նիւթերը եղած են Հայրենիքի վերադարձողներու կեանքը:

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ակադեմիայի անդամ Արամ Նաայեան իր իբրեւ տոքթորայի աւարտաճառը պաշտպանած է «իրաւունքը Հայաստանի մէջ», ուր լայնօրէն կը պարզէ Հայաստանի գիւղացիներու կեանքը եւ վիճակը 1912ին եւ ցարական իշխանութեանց գաւազրութիւնները:

ՀԱՅԿ. ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻ խմբակը մինչեւ հիմա տուած է 200 հայկական երգահանդէսներ: Այցելած է Մոսկուա, Վրաստան եւ քոյր հանրապետութիւններու մայրաքաղաքները, իսկ պատերազմի տարիներուն այցելած է հիւանդանոցները եւ պատերազմի ճակատները:

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ 30է աւելի բանուոր երիտասարդներ թէ կ'աշխատին եւ թէ կ'ուսանին Երեւանի պոլիտեխնիկումին մէջ: Ցարդ 200 ուսանողներ աւարտած են իրենց ուսումը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԷՆ կը գրեն Պոլսոյ թերթերուն.— Աւանդական սովորութեան մը համաձայն, Առաջաւորաց պահքին, Տիարպէքիրի մէջ բազմաթիւ հաւատացեալներ ծոմապահութիւն կը կատարեն Երկուշաբթիէն սկսեալ մինչեւ Չորեքշաբթի երեկոյ, այսինքն 60 ժամ, առանց բան մը ուտել եւ խմելու, իրենց ուխտին իրագործումը տեսնելու համար: Այս տարի ծոմապահութիւն կատարողներու թիւը կը հասնէր 152 հոգիի, որոնց մէջ կային 8էն 80 տարեկան երկսեռ հաւատացեալներ, ընդորս եւ ծծկեր մանուկներ ունեցող 20 կիներ:

Բոլոր այս ուխտաւորները Չորեքշաբթի առաւօտ կանուխէն փութացած էին Ս. Կիրակոսի մատուռը, ուր հոգեւոր հովիւը Արսէն քհնյ. եկեղեցական արարողութիւններէն վերջ կատարեց նաեւ խաչհանգիստ եւ խօսեցաւ գեղեցիկ խրատական մը, եղբայրասիրութեան ոգին հրահրելով հաւատացեալներուն մէջ:

Արարողութեանց փութացող ուխտաւորները բերած էին նաեւ զանազան նուէրներ եկեղեցիին յատուկ, ինչպէս մոմ, խունկ, ձէթ, Ս. Սեղանի ծածկոցներ, եւայլն: Նուիրատուութիւններ եղան նաեւ Ս. Խորանին նորոգութեան համար: Տիկին Զարուհի տրամադրեց 40 ոսկի, Պ. Պօղոս 27ուկէս ոսկի եւ ուրիշ տիկիններ ալ 10ական ոսկի: Մեր մատուռը դժբախտաբար խորանի վարագոյր ալ չունի: Այս պարագան կը յանձնենք Իսթանպուլի հաւատացեալներու ուշադրութեան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԸ

ՏԷՍԻՆ.— Տր. Կարապետ Խաչի Ազգ. վարժարանը երրորդ տարին է որ կանոնաւորապէս կը շարունակուի Տէսինի մէջ: Կ. Խաչը եւ իր վարժարանի կրթական մարմինը, իրենց բոլոր ուժերը լարած են որ դպրոցը նախանձելի մակարդակի մը հասնի թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս: Հըպարտօրէն կրնանք ըսել թէ Ֆրանսայի մէջ միակ գաղութն է որ ունի իր ամենօրեայ երեկոյեան կանոնաւոր դասընթացքները, շնորհիւ երկու կրթական մշակներու (Տէր եւ Տիկին Մ. Փափազեան) որոնք իրենց բոլոր կարողութիւնը ի սպաս դրած են մեր մատաղ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան նուիրական գործին: Դպրոցը ունի 147 աշակերտներ, 20 հատ աշակերտական (2ական հոգիի համար) եւ երկու հատ ալ ուսուցչի գրասեղաններով:

Հասարակութիւնը ջանք չի խնայեր օգնելու դպրոցին նիւթապէսեւ բարոյապէս: Ապացոյց այն դրամական նուիրատուութիւնը (32.400 ֆրանք) զոր ընծայեցին կրթական մարմնին, երբ շնորհաւորական այցելութիւններ կը կատարուէին Նոր Տարուան առթիւ: Իսկ Ս. Սարգսի տօնի առթիւ (ընկեր Ս. Առաքելեանի անուան տօնը) Տիկին Համասփիւռ Ժամկոչեանի բնակարանին մէջ, ի նըպաստ դպրոցին եղաւ ինքնաբուխ նուիրատուութիւն մը — 3000 ֆրանք:

Յետոյ վերջին պատերազմի մէջ նահատակուած Արսէն Կարապետեանի վերաթաղման առթիւ (Վիէն) փոխան ծաղկեպսակի Տէսինի Բուդմիկներու միութիւնը դպրոցին նուիրեց 500 ֆր.: Շնորհակալութիւն բոլոր նուիրատուներուն:

Դպրոցի առաջին դասարանի աշակերտները կողմէ հովանաւորութեամբ ուսուցչուհի Գ. Փափազեանի կը պատրաստուի «Բարեկենդանի Անկուտիները» կատակերգութիւնը, որ պիտի ներկայացուի յառաջիկայ Մարտի 13ի կիրակի ցերեկը: Անշուշտ այս անգամ ալ թէ ծնողները եւ թէ հասարակութիւնը, հոծ բազմութեամբ մը պիտի քաջալերեն մեր մատաղ սերունդի առաջին ձեռնարկը:

★ Սեբաստացի Պետրոս Թաշճեանի (Պապէ) մեծ մանչը Պօղոս, որ Տէսինէն Հայաստան գացած էր, երկու ամիս Լենինական մնալէ վերջ փախած էր, Տէսին հասաւ Փետրուար 19ին, իր ազգականներու եւ հայրենակիցներու նիւթական աջակցութեամբ: — Վ.Իհոսեֆի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի 27 Փետրուար, Վալանսի Հայ Մարզականին՝ U. S. A.ի երկու մրցումները տեղի ունեցան՝ ի ներկայութեան մեծ բազմութեան:

Բացումը կատարեցին մեր պատանիները Ռոտիս clube զօրաւոր պատանի խումբին դէմ: Մերոնք շահեցան 2—0:

Հակառակ իրենց պարտութեան պէտք է խոստովանիլ որ հակառակորդ խումբը ունէր տեղացիներու յատուկ առաւելութիւններ ինչպէս իրենց կազմը, հանդստաւէտ կեանքը եւայլն:

Իսկ մերոնք կը թուէին ազգային, նախանձախնդրութեամբ: Այս կամքին առջեւ ժայռերն իսկ տեղի կուտան: Ահա այս էր տպաւորութիւնը դաշտը եղող անհամար բազմութեան՝ որ հիացումով կը ծափահարէր: Մերոնք ամբողջ 45 վայրկեան դիմադրեցին:

Մարտ 13ին Lavoultի դէմ demi final մրցում մը եւս ունին, եթէ շահին՝ ճամբան բաց է finalի համար:

Ժամը 3ին խանդավառ ծափերով դաշտ մտան Auhenasի division d'Honneur խումբը եւ մեր առաջինը, coupe de Lyonaiseի 16րդ մրցումին համար ախոյեանական: Մինչեւ հոս շահած էինք, մեղք որ այս խաղը կորսնցուցինք 4—1:

Առաջին կիսախաղին կողմերը մնացին հաւասար, Հայ Մարզականը գեղեցիկ դիմադրութիւն մը ցոյց տուաւ: Հոյն ալ նպաստաւոր էր հակառակորդին: Բ. կիսախաղին կը հաւասարէինք: Մեր յոյսը ի դերեւ ելաւ սակայն, 9 վայրկեանի մէջ հակառակորդը յաջորդաբար երկու նշանակէտ շահեցաւ: Մերոնք ճիգ մը աւելի պէտք էր ընէին, վազելու եւ թոյլ չտալու որ հակառակորդներդապահըեւ վերջապահները գնդակը կարենան կեցնել: Ուրեմն հակառակորդը շահեցաւ խաղը 4 նշանակէտով: Այս խաղը լաւագոյն փորձառութիւնը պիտի ըլլայ մեր տղոցը համար, երբ մրցին երկու զօրաւոր խումբերու դէմ::— Թղթակից

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

« ՍԱՀՄԱՆ ՔԱՋԱՑ, ՁԷՆՆ ԻՒՐԵԱՆՑ »

Կոստանդին իշխան, քեզի կ'իյնայ առնել քու վանահայրդ, շինել տալ անոր ցուցակ մը բոլոր իր կորուստներուն, եւ տանիլ զինք ամենայն քաղաքավարութեամբ ու քաղցրութեամբ հոն՝ Տարսոնի Յունաց արքեպիսկոպոսին, եւ ինծմէ բարեւ ընելով յորդորել զինք որ անոնց փոխարէնը տայ, վասնզի ինչպէս օրէնք է որ սպասաւորը սեղանէն ուտէ, նոյնպէս արդար է որ հարուստ սեղանը կողոպտուած սեղանին բաժին հանէ:

Մենք Յունաց եկեղեցիներուն ամենեւին չդըպանք, բայց անոնց եկեղեցիները պէտք է գոնէ մեր եկեղեցիներուն վնասը տուժեն, երբ իրենց կրօնակիցները զանոնք կը կողոպտեն:

Իսկ քու կխպըռոցիներդ, հոգ մի ըներ, Հայր սուրբ, իրենց պատիժը կը գտնեն:

Վանահայրը եւ Կոստանդին ելան իրենց պաշտօնը կատարելու:

Կրնան երեւակայել ընթերցողները թէ՝ Կոստանդին եւ թէ Հայր սուրբ քանիցս բազմապատկեցին իրենց կորուստները, եւ թէ ինչչափ ճուացուցին խեղճ արքեպիսկոպոսը որ իր վիճակին աղքատութիւնը՝ պատերազմներու պատճառաւ իր եկամուտներուն կորուստը, եւթէ Ջրհեղեղէն եւՊօղոս առաքեալին Տարսոնի քաղաքացի ըլլալէն ի վեր ինչչափ վնաս կրած էր իր եկեղեցին՝ զանոնք կը համրէր:

Բայց ոչ վեղարաւոր եւ ոչ անվեղար գլուխը այս խլաւարանութեան ուշադրութիւն տալու փափկութիւնն ու թափանցութիւնը չունէին, մէկ կողմէն ապառաժի պէս անդրդուելի՝ իրենց պահանջումները կը նորոգէին եւ միւսէն զլանալու ամէն ջանք կ'ընէին եւ այս խաչի, սկիհի, աւետարանի, պատկերի, միւս ձանց ապրուստի եւ վանքի եկամուտներու առեւտուրին մէջ՝ Կոստանդին զինուոր մարդ՝ անհամբերութեամբ երբեմն կ'ելնէր, երբ արքեպիսկոպոսը եւ վանահայրը՝ թէպէտ ոսոխ կը միանային զինքնատեցնելու, իմացնելով գոնէ այս հրաւէրով թէ եկեղեցականը գիտէ տեղի տալ միշտ, բայց վերջին կէտին:

Այսպէս նաեւ եղաւ հիմա, Յոյնը՝ որ Կիպրոսի մէջ կողոպտեր էր Հայուն վանքը՝ Կիլիկիա կը տուժէր քառապատիկ. ոսկիները համրուեցան, արծաթներու կապոցները շինուեցան:

Հայ կրօնաւորը ամենայն յարգանքով եւ խոնարհութեամբ իր Յոյն պետէն դասակարգութեան աջն առնելուն եւ օրհնութիւնը խնդրելուն մօրուքն ի վեր կը ծիծաղէր, եւ փոխարէն անոր բերանը երբ անուշ օրհնութիւն կը բխէր՝ հազար զանանէծքներ սրտին խորէն կը տեղացնէր, դժբախտաբար Աւետարանի բարոյականին համար անշահախնդրութեան քարոզը Քրիստոս հոն չէր որ չուանէ խարազանով մը այս իր երկու սիրելի աշակերտները լաւ մը դրոշմէր:

Կողոպուտը բեռնակիր շալակով բեռնաւոր — ուած՝ մեր Հայր սուրբը կը դառնար Թորոսի իր շնորհակալութիւնը ընելու. եւ երբ իշխանական պալատին դրան մօտեցաւ՝ ոչ սպասաւորներու բազմութիւն, ոչ սպաներու եկեւմուտ, ոչ սուրհանդակներու երթեւեկ՝ ոչինչ չէր երեւար այլ խաղաղ լռութիւն մը կը տիրէր եւ դրան քով լռիկ երկու զինուորներ սուր ի ձեռին կայնած էին:

ՇԱՐՈՒՆ.

ղական դիտումներ ունենայ, չի կրնար գործադրել զանոնք, առանց ապահովելու օդին տիրապետութիւնը կամ առանց զօրաւոր տորմիղ մը ունենալու Ծայր. Արեւելքի մէջ: Ռուսիա չի կրնար օդանաւային գերակշռութիւն ստանալ»:

Պարզելով Ճափոնի ներքին կացութիւնը, ամերիկացի սպայակոյտը բացատրեց թէ բանակ մը կազմելու խնդիր չկայ, քանի որ հաշտութիւն կնքուած չէ: Ճափոն ունի 125.000 ոստիկաններ, որոնց հազիւ 25 %ը ատրճանակներով զինուած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Մարտ 2ին դասընթացքներ բացուեցան դիդապետներու եւ զօրավարներու համար, ուր պիտի դասախօսեն անգլիացի եւ ամերիկացի սպաներ: Ամբողջ Թուրք բանակին ուսուցումը պիտի վերակազմուի ամերիկեան դրութեամբ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնները կը շարունակեն դիրք ճշդել ամէն կողմ, ի նախատեսութիւն պատերազմի: Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութեան նախագահը, Պ. Ֆոսթըր յայտարարեց թէ նախայարձակ պատերազմի մը պարագային երբեք պիտի գործակցին ժողովրդավար տարրերուն: Նորվեկիոյ համայնավար կուսակցութեան նախագահն ալ յայտարարեց.— «Մենք Խ. Միութեան հետ պիտի ըլլանք պատերազմի թէ խաղաղութեան ատեն: Նախայարձակ պատերազմի պարագային, մենք պիտի բռնենք այն դիրքը ինչ որ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնները»:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔ արտադրող ջրակայաններէն շատերը ցամքած են, ուրիշներ երեք չորրորդով պարապ են: Այնպէս որ, կը վախցուի նոր կրճատումներէ: Մասնագէտներու հաշուով, եթէ Ֆրանսայի ելեկտրակայանները օրական 15 միլիոն քիլովաթ ժամ կ'արտադրեն, երկիրը 19 միլիոն քիլովաթ կը քաշէ պահեստի ուժէն, որով ամէն օր հինգ միլիոն քիլովաթ ժամ կը պակսի պաշարը:

ՍԻՊԵՐԻԱՅԷՆ Ճափոն հասած խորհրդային սպայ մը կը պատմէ թէ Խ. Միութիւնը 1200 ռազմական օդանաւեր ունի այդ շրջանին մէջ, կեդրոնական Սիպերիայէն մինչեւ ծովափ: Նոյն շրջանին մէջ կան մօտ քսանուն օդակայաններ, որոնց 15ը կրնան արդիական օդանաւեր ընդունիլ: Ճամբորդը, որ 23 տարեկան է եւ քաջ օդաչու, կ'աւելցնէ թէ ուզեց հեռանալ իր երկրէն, «աշխարհին ծանօթացնելու համար Խ. Միութեան իրական վիճակը եւ դիկտատուրան»:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավարները կը ծանուցանեն թէ ազգայնական բանակէն 300.000 զինուորներ իրենց միացած են եւ թէ 25 զօրաբաժիններ վերակազմուած են իբրեւ «ժողովրդային ազատարար բանակներ»: Կարմիր հրամանատարը յայտարարեց թէ Չանկ Քայ Շէքի ուժերը ջախջախուած են եւ թէ համայնավար բանակը դարձած է «անդիմադրելի»: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ հաշտութեան բանակցութիւնները պիտի սկսին երկու շաբաթէն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ներգաղթի օրէնքը պիտի բարեփոխուի: Երեսփ. ժողովը մարտ 2ին ջախջախիչ մեծամասնութեամբ քուէարկեց օրինագիծ մը, որ կը ջնջէ Ծայր. Արեւելքի ժողովուրդներուն դէմ հաստատուած սահմանափակումները — ցեղային խտրութիւնները — եւ տալեչափ (քոթա) կը հաստատէ: Այժմ օրինագիծը կը քննուի ծերակոյտին կողմէ: Եթէ այս վերջինն ալ վաւերացնէ զայն, Ծայր. Արեւելքի 250 միլիոն բնակիչները պիտի կրնան հիւս. Ամերիկա մտնել անխտրական համեմատութեամբ: Օրինագիծը տարին 100 հոգի կը սահմանէ իւրաքանչիւր երկրի, սկսելով Ճափոնէն: Միւս կողմէ, օրէնքը կ'արտօնէ իրը եւ քաղաքացի ընդունիլ այն օտարականները որոնք Մ. Նահանգները կը գտնուին օրինապէս: Այսով ջնջուած պիտի ըլլայ 1924ի օրէնքը՝ որ այդ իրաւունքէն կը զրկէր Արեւելցիները:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ապստամբները ծանր կորուստներ մը կրեցին Քարփենիսիի ճակատին վրայ, 56 մեռեալ եւ բազմաթիւ գերիներ ձգելով: Կառավարական զօրքին համար մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի այս կռիւը, 1946էն ի վեր, մէկ գոյծողութեան ընթացքին:

ԾԽԱԽՈՏԻՆ ԾՈՒԽԸ կրնա՞յ խլիրդ (քանսէր) յառաջ բերել: Այս խնդրի մասին վիճաբանութիւն մը բացուած է ամերիկացի գիտնականներու միջեւ: Ուոշինկթընի համալսարանին բժշկական ուսանող մը փորձեր կատարած է 200 քաղաքացիներու վրայ, բոլորն ալ վարակուած՝ թոքերու խլիրդէ եւ ծխամոլ՝ 95ուկէս առ հարիւր համեմատութեամբ: Ուրիշ գիտնական մը, մասնագէտ խլիրդի, կ'առարկէ թէ մէկ տարի առընդհատ ծխախոտի ծուխով փորձեր կատարեց մուկերու վրայ, խլիրդ յառաջ բերելու համար, բայց արդիւնքը ժխտական եղաւ: Վիճաբանութիւնը կը շարունակուի, հիւանդութիւնն ալ իր կարգին: Յուլիս 15—22 համաժողով մը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, աւելի լայնօրէն քննելու համար խնդիրը:

ՂԱՐԱՊԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

8 Մարտ, երեքշաբթի ժամը 20.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraին մէջ, métro Mairie d'Issy:

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի», (երաժշտութիւն Ա. Գ. Մեսրոպեանցի): Բեմադիր՝ Բ. Հայկէշեան: Պարուսոյց՝ Տիկին Հեղ. Թորոսեան: Դիմայարդար՝ Կ. Օսմանճեան: Յուշարար՝ Գ. Սա. Միսաքեան:

Նուագախումբ եւ երաժշտական ղեկավարութիւն Ա. Գ. Մեսրոպեանց:

Տոմսերու գիներն են — 100, 150 եւ 200 Ֆր.: Կարելի է ապահովել Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերնդականներէն, իսկ թատրոնի օրը՝ կիշէն:

★ Գտուսի մէջ ներկայացուած Ղարաբաղի Մելիքները որեւէ կապ չունի Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ ներկայացուած նոյն անունով օփերէթին հետ:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի: Այս շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբը:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն):

Գեղարուեստական բաժին: Կ'արտասանէ դաշնակցական ընկեր Յ. Ուզունեան Փարիզէն:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ 18ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: Կիրակի 6 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique:

Մասնակցութեամբ Փարիզի սկաուտական օտար խումբերու, ինչպէս նաեւ ֆրանսական սկաուտական միութեանց: Սկաուտական ճոխ յայտագիր, երգ եւ պար:

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի հայերէն Molièreի «Les Fourberies de Scapin թնամուած թարգմանութեամբ, ինչպէս նաեւ Արենոյշներու կողմէ «Հայկական Հարսանիքը»:

Մուտք՝ 300, 200 եւ 150 Ֆրանք: Հանդէսը կը սկսի ժամը ճիշդ 2.30ին, յայտագրին ճոխութեան պատճառաւ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ԱԶՆԻՒ ԿՕՇԿԱՐԵԱՆ
Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՆԱՃԱՐԵԱՆ

Վիէն Ամուսնացած 19 Փետր. 1949

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի ընկերական հաւաքոյթը՝ Կիրակի 6 մարտ ժամը 4ին Քաֆէ Նօայլ: Կը հրաւիրուին երկսեռ անդամները: Մինչեւ 15 Մարտ բաց է նոր անդամներու արձանագրութիւնը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մասնաւոր մանկապարտէզին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարսէյլէն Գագիկ Միրզոեան կը փնտռէ հայրը Արտաշէս Միրզոեան, Ապարանի շրջանէն Քէչիչքէնց գիւղէն որ Հայաստանէն մեկնած է 1921ին: Տեղեկացնել Տէր Նազարէթեանի, 7 Bld. Mougun, Cabucelle, Marselle:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ շուքով Գոմոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, դպրոցի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկերուհի ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը խօսի Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ինչպէս նաեւ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴԵՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, ժողովրդային խնջոյք մինչեւ կէս գիշեր: Կը հրաւիրուին շրջաններու բոլոր ընկերները եւ համակիրները: Մուտքը ազատ է:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, 13 Մարտ ժամը 14.30էն 24, Hôtel de Franceի սրահին մէջ, 23 Place de la Libération à Livry-Gargan, (S. et O.): Կը ներկայացուի Սիպիլի «ՄԱԳՆԻՍ»Ը եւ «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂԸ»:

Հայկական պարեր, կը մասնակցի «Գուսան» երգչախումբը եւ Սէվրանի նորակազմ «Նոր Սերունդ» նուագախումբը, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Հաղ. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս մինչեւ Place de Libération:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ, 13 ՄԱՐՏԻՆ Bourg la Reineի մէջ, 76 Bld. Marechal Joffre ժամը 4— 11:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Bourg la Reine կամ Porte d'Orléansէն 185 թիւ օթօպիւսով մինչեւ Place Condorcet:

ՀՐԱՒԷՐ.— Հ. Բ. Ը. Միութիւնը տրամադիր ըլլալով հովանաւորել Մարսէյլի եւ արուարձաններու հայկական դպրոցները, միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ անխտիր այն բոլոր դպրոցական իրաւասու մարմինները՝ որոնք փափաքող են այդ ձեռնտուէն օգտուելու, մինչեւ Մարտ 15 գրաւոր դիմում կատարել, մաս կազմելու համար ծրագրուած կազմակերպութեան:

ԾԱԽՈՒԻ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Փարիզի արուարձաններէն՝ հայաշատ կեդրոնի մը մէջ 4 սենեակով եւ խոհանոցով տուն մը: Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, 400 քառ. մեթր հող պտղատու ծառերով եւ հաւնոց մը: Դիմել «Յառաջ», Ա. եւ Բ. սկզբնատառերով:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB 15-70 — CCP Paris 1678-63
Dimanche 6 Mars 1949 — Կիրակի 6 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5788 — Նոր շրջան թիւ 1199 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ

Կը թուի թէ միայն մենք ենք որ բան չենք հասկնար աշխարհի կացութենէն, մանաւանդ այս օրերու իրարանցումէն։

Ամէնէն հզօրներն ալ խոր անձկութեան մը մատնուած՝ արտակարգ միջոցներ կ՚որոնեն, ի նախատեսութիւն ապագայ վտանգներու։

Խորհրդարաններու մէջ անգամ, բացէ ի բաց կ՚արտասանուին պայթուցիկ բառեր, — պատերազմ։ Ցեղափոխութիւն։ «Ահարկու անակնկալներ»։ Կատարեալ մղձաւանջ։

Ցաղթականները երկու թշնամի ճակատներու բաժնուած, իրար կը լրտեսեն բոլոր ասպարէզներու մէջ։ Գաղտնի ուժեր կը սպասեն դարանակալ, առաջին հարուածը տալու, խռովութիւններ յարուցանելու համար։

Միայն մեր մէջ է որ մարդիկ ամէն հոգ մէկդի դրած, քնարեր տաղասացներ կը հիւսեն, ճեղքերը խորացնելու, որեւէ հաւաքական գործունէութիւն ջլատելու համար։

Այսպէ՛ս էինք 1914ին ալ, երբ ահաւոր փոթորիկ մը կը սարքուէր օրուան Մեծերուն ձեռքով, սարսելու համար բովանդակ Եւրոպան։

Եւ մինչ իրար բզկտելով զբաղած էինք, թըշնամին չարախինդ քրքիջ եր կ՚արձակէր, վճռած ըլլալով բոլորս միասին յօշոտել անճիտել պատեհ ժամուն։

Սխալած չէր չանտատակ թալէաթը, երբ կը մեղադրէր ձէմալ փաշան, «Ազատամարտ»ի փակման առթիւ.

— Ինչո՞ւ կը դադրեցնես, ա՛յ մարդ։ Որքան շատ ըլլան հայերէն թերթերը, ա՛յ քան լաւ է մեզի համար։ Իրար կը բզկտեն, մեզ կը մոռնան...

Այդպէս ալ այսօր, գաղութէ գաղութ։

Օտարական մը եթէ լաւ հայերէն գիտնար եւ հետեւէր արտասահմանի մեր մամուլին, կրնար հատոր մը գրել, պարզելու համար իրապէս անտարանական երեւոյթ մը։

Ո՛վ որ քանի մը տող չարադրել գիտէ, դարձեր է ազգային եւ քաղաքական առաջնորդ։

Ո՛վ որ գոց բրած է քանի մը ճարտասանական բացատրութիւններ, պատգամներ կ՚արձակէ։

Եւ տարապիր բազմութիւնները ի դուր նայուածքներ կ՚արձակեն աջ ու ձախ, ելք մը գտնելու համար։

Մանաւանդ որ, հայրենիքն ալ — հէյ վա՜խ, Երեւան — անդադար խաղ կը լեցնէ կրակին վրայ։

Եթէ առեն մըն ալ այսպէս շարունակուի, ոչ մէկ տարակոյս, որ տարագիր բազմութեանց միջեւ բացուած ճեղքերը պիտի վերածուին վիհերու։

Երբ Մեծերը, երէկուան յաղթականներն անգամ չեն համարձակիր գուշակել վաղուան դալիքը, մենք չենք որ վճիռներ պիտի արձակենք։

Բայց, տարրական պարտականութիւն մը կը սեպենք հարցնել, հրապարակաւ.

— Ո՞վ պիտի առաջնորդէ այս ցիրուցան բազմութիւնները, եթէ փոթորիկ մը պայթի, հակառակ բոլոր խաղաղասէր հոսանքներուն ընդդիմութեան։

Ունի՞նք, պիտի կրնա՞նք ունենալ կեդրոնական մարմին մը, կանխելու համար զանազան սայթաքումներ եւ արկածախնդրութիւններ։

Դեռ չենք խօսիր քաղաքական պահանջներու մասին, որ կը պահանջեն լուրջ ուսումնասիրութիւն։

Պարզապէս ինքնապաշտպանութեան, հայկական բազմութեանց ապահովութեան, ղեկավարութեան խնդիրն է որ ուշադրութեան կը յանձնենք, այս անձկութեան ժամերուն։

Եթէ այս տարրական հարցին մէջ անգամ իրար չենք հասկնար, կը նշանակէ թէ աւելի ետ գացած ենք, երեսուն տարուան ընթացքին։

Միջկուսակցական մարմիններ ունէինք երբեմն։ Ապահովութեան Խորհուրդներ՝ աւելի ծանրակշիռ պարագաներու մէջ։

Պոլսոյ մէջ իսկ, մարդիկ իրար կը փնտռէին, երբ արտակարգ տագնապներ կը ծագէին։ Եւ խորհրդակցութիւններ տեղի կ՚ունենային, համազգային գետնի վրայ։

Անոնց յաջորդած է արեւելեան անտարբերութիւն մը։ «Որո՞ւ հոգ»։ Եւ կամ ինքնահաւան եւ բարբարոս մարտակոչ մը,— «Անձնատո՛ւր եղիր»։

Այս այն ժողովո՞ւրդն է որ կը պարծենար, իբրեւ Արեւմուտքի յառաջապահը Արեւելքի մէջ։

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԽՄԲ.— Կը վերածենք արեւմտահայերէնի, այլապէս շատ քիչեր բան պիտի հասկնան։

ՄԱՐՏ 2.— Հայաստանի հանքային ջուրերը իրենց բուժիչ յատկութեամբ յայտնի են ոչ միայն Խ. Միութեան, այլեւ արտասահմանի մէջ։

Վերջերս, Դիլիջանէն 7 քմ. հեռու երեւան հանուած է հանքային ջուրի նոր ակունք մը, որ կը կոչուի «Դիլիջան», եւ կը նպաստէ ստամոքսի, աղիքներու եւ ջիղերու բուժման եւ կը դիւրացնէ մարսողութիւնը։

Այսպիսով Հայաստանը ունի՝ Արզնի, Ջերմուկ եւ Դիլիջան հանքային ջուրերը, որոնք կը ծառայեն Հայաստանի եւ միւս հանրապետութիւններու անհրաժեշտ պահանջներուն։

★ Հայաստանի գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ գրադարաններու թիւը կը հասնի 2110ի, 6.250.000 գրքերով։ 1915ին Հայաստանի մէջ կային ընդամէնը 10—15 գրադարաններ, քանի մը տասնեակ գրքերով։ 1948ին գրադարաններէն ըստացած են 4 միլիոն ռուբլի արժողութեամբ գիրքեր։

Ցառաջիկայ տարի իւրաքանչիւր գիւղական խորհուրդ կ՚ունենայ իր սեփական գրադարանը։

★ Հայ. Ս. Ս. Ռ. ժողովրդական արտիստ Գուլակեան պարգեւատրուած է ստալինեան մըրցանակով, թատերական ժամանակակից եւ լաւագոյն գործերու բեմադրութեան համար։ Պարգեւատրումը կատարուած է Փետրուար 25ին, Մոսկուայի մէջ, գրականութեան եւ արուեստի «Ժիւրի»ի կողմէ։

Աղաւաղեց՝ Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԷԹԷՆԻ ակալութիւնը նկատի առնելով, կառավարութիւնը որոշեց մեղմացնել բանտարկութեան պայմանները։ Նախկին մարէշալը նոյն կղզին պիտի մնայ, բայց այլեւս ինք պիտի չպատրաստէ իր անկողինը եւ պիտի չմաքրէ սենեակը։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ետ կանչեց տարագիրներու ներգաղթի մարմինը, որուն հեռացումը պահանջած էին արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան իշխանութիւնները, անելի մատնելով զայն։ Ռուսերն ալ փոխադարձաբար ճամբեցին իրենց շրջանին մէջ հաստատուած ամերիկեան յանձնախումբ մը, որ կը զբաղէր մեռած զինուորներու գերեզմաններուն խնդրով։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ երկու մասի բաժնելու ծրագիր մը կ՚որոճայ ՄԱԿի հաշտարար յանձնախումբը, մէկդի դնելով միջազգայնացման խնդիրը։ Յանձնախումբին ամերիկացի եւ թուրք անդամները տրամադիր են քաղաքին նոր մասը յանձնելու Իսրայէլի, հինը՝ Արաբներուն։ Ֆրանսացի անդամը, որ միջազգայնացման հրահանգ ստացած էր իր կառավարութենէն, Փարիզ պիտի դայ, խորհրդակցելու համար։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ձախակողմեան «Թուտէհ» կուսակցութեան 14 վարիչները զինուորական ատեանի մը յանձնուած են, եւ պիտի դատուին իբրեւ բոլշեւիկներ։

1949Ի ԶՕՐԱԴԱՍԻՆ զինուորցուներու զօրակոչի մասին օրէնսդրութիւն մը յանձնուած է Ազգ. ժողովին։ Այս ծրագրին համաձայն, ապրիլի Բ. կիսամեայն պիտի կանչուին անոնք որ ծնած են 1929 Յունուար 1էն ապրիլ 30. իսկ հոկտեմբերի Բ. կիսամեայն՝ անոնք որ ծնած են 1929 Մայիս 1էն Օգոստ. 30։

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Պուլկարիոյ 138 աւետարանական երէցներէն 40ը ձերբակալուած են, մէջն ըլլալով այն 15 ամբաստանեալները որ կը դատուին։— Մարտ 3ին հազարաւոր Պուլկարներ թափօրներ կազմեցին Սոֆիայի մէջ, տօնելու համար իրենց երկրին ազատագրումը թրքական բռնակալութենէն (1878)։ Այս առթիւ կարմիր բանակն ալ փառաբանուեցաւ, իբրեւ երկրորդ ազատարար։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ)— Սթեռլին 1062 (1225), տոլար 318.40 (425), զուից. ֆրանք 79.95 (105): Նափոլէոն 5025, զուից. ոսկի 4775, սթեռլին 6025, տոլար (20) 24.100, ձոյլ ոսկի 696.250 ֆրանք։

Նոր ամբաստանեալ մը հիւլէականի ուժի կեդրոնէն

Ապահովութեան տեսչութիւնը ձերբակալեց համայնավար պաշտօնատար մը եւս, Փարիզի հիւլէական հետազօտութեանց կեդրոնէն, եւ Սանթէէ բանտը ղրկեց։ Նոր կալանաւորը, որ երկրաբան մըն է, կը կոչուի Փէյլաս։ Մեղադրանքը.— «Ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ յայտնած է անիրաւասու անձերու»։

Ութերորդ կամ իններորդ ամբաստանեալն է այս որ կը ձերբակալուի համայնավարական լրտեսութեան դէմ կազմակերպուած հետապնդումներէն ի վեր։ Առ նուազն քանի հոգի ալ քննութեան տակ են։

Ֆրանսայի Հիւլէական ուժի պաշտօնատան վերատեսուչն է Ֆ. Ժոլիօ Քիւրի, Եւրոպայի ամէնէն ականաւոր գիտնականներէն մէկը, անդամ համայնավար կուսակցութեան։ Վերջերս հարցումի մը պատասխանելով, այս գիտնականը կը յայտարարէր.— «Կարելի է համայնավար ըլլալ, առանց իր հայրենիքին գաղտնիքները յայտնելու օտար պետութեան մը»։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, առնուազն վեց համայնավարներ շատ կարեւոր պաշտօններ կը վարեն Հիւլէական Ուժի վերատեսչութեան մէջ։

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, անցեալ Դեկտ. 15ին այս հաստատութիւնը լրացուց Ֆրանսայի առաջին հիւլէական բարդը, մեծ հետաքրքրութիւն շարժելով։ Ուրիշ երկու բարդեր (փիլ) եւս կը շինուին։

Նոր ամբաստանեալը, Փէյլաս, կ՚աշխատէր իւրանիումի հետազօտութեանց բաժնին մէջ, իբրեւ մասնագէտ երկրաբանութեան։ Ինքն ալ միւսներուն հետ պիտի դատուի զինուորական ատեանի մը առջեւ։ Օրէնքը մէկէն տասը տարի բանտարկութիւն եւ 60 հազարէն 1.200.000 ֆրանք տուգանք կը տրամադրէ։ Միւս բանտարկեալներն են երկու բարձրաստիճան սպաներ, օդանաւային գծագրիչ մը, երեք համայնավար լրագրողներ եւ նախկին համայնավար նախարարի մը դիւանապետը։

Փէյլասի հետ կը հաջաքննուէր ուրիշ կասկածելի մը, բայց արձակուեցաւ վերջին պահուն։

Պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Զինուորական վարկերու քուէարկութեան առթիւ, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին մէջ։

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ռամատիէ, 58.966.477.000 ֆրանքի առժամեայ վարկ մը կը պահանջէր, մարտ եւ ապրիլ ամիսներուն համար։ Ազգ. ժողովը արդէն ընդունած է 350 միլիառ ֆրանքի գումար մը՝ բանակին, նաւատորմին եւ օդատորմիղին համար, բայց վարկերը մաս-մաս կը քուէարկուին, մինչեւ որ կառավարութիւնը վերջնական ծրագիր մը պատրաստէ։

Ֆրանսական բանակը այժմ կը բաղկանայ 350 հազար զինուորներէ։ Օդանաւային ուժը՝ կը հաշուէ 60.000, նաւաղներուն թիւը՝ 50 հազար։

Պ. Ռամատիէ նախապէս աւելի ամսուան վարկ պահանջած էր, բայց յետոյ տեղի տուաւ, տեսնելով ելմտական յանձնաժողովին բուռն ընդդիմութիւնը։

★ Վիճաբանութեանց ընթացքին, համայնավար երեսփոխան մը առիթէն օգտուելով, քննադատեց վարչապետին վերջին յայտարարութիւնը, որ ահ հրաժեշտ կը գտնէր Ամերիկայի օգնութիւնը՝ Եւրոպայի փրկութեան համար։ Վարչապետը անմիջապէս պատասխանեց, յիշեցնելով Մորիս Թորէզի ծանօթ ճառը։ Եւ շեշտեց.

— «Ֆրանսացիները այնքան արշաւանքներ տեսած են որ, իրաւունք ունին ամէն բան փորձելու, միանգամ ընդ միշտ խուսափելու համար որ եւ է արշաւանքէ, որու կողմէ ալ կատարուի»։

Այդ միջոցին բեմ ելաւ Պ. Մալրոէ, այլ անուամբ Ջօր. Ժուանվիլ (համայնավար)։ Ժողովրդական երեսփոխան մը ոտքի ելլելով յայտարարեց, հեգնութեամբ.

— Ես ալ այսուհետեւ պիտի պահանջեմ որ պաշտօնաթերթին մէջ իմ անունիս առջեւ դրուի. — «տասնապետ Ռիկալ» (ծիծաղներ)։

Համայնավար զօրավարը բացատրեց թէ կառավարութեան ներկայ քաղաքականութիւնը «ճշմարիտ դաւաճանութիւն մըն է։ Ինչպէս գերմանական գրաւման ատեն, արդէն կը խօսուի նոր Եւրոպայի մասին եւ հակաբոլշեւիկ լեգէոններ կը կազմուին։ Եթէ համայնավարները կը հետապնդուին, պատճառը այն է որ խաղաղութեան համար կ՚աշխատին»։

»ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԵՆՔ, ԵԹԷ ՄԻՆԱԿ ՄՆԱՆՔ»

Պ. Ռամատիէ պատասխանելով եղած քննադատութեանց, յայտարարեց թէ երկրին պաշտպանութիւնը կրնայ ապահովուիլ միայն միջազգային համաձայնութիւններով։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդա՛լ Դ. էջ)

ԱՆԱՆՈՒՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆ

Երեւան, կէսօր:

Ամառուայ արեւը հնոցի էր վերածել ամբողջ քաղաքը: Մայթերը բոց, փողոցների կպրածածկոյթը եռում էր համօրէն, հեղում: Ոչ մի անցորդ չէր երեւում:

Արեւը մեխուել էր, ասես, զենիթի կեդրոնում եւ ասպարէզ կարդում ժամանակին: Հողմը անձնատուր էր եղել վաղուց: Փախել էին մարդ, թէ գետնի ստուերոտ պատսպարան մտել: Աշխատանոցներում եւ խանութների մէջ եղած արհեստական քամին, սամումի պէս տաք էր եւ հեղձուցիչ:

Տների արեւկող բոլոր լուսամուտները սքողուած էին թանձր, անթափանց վարագոյրներով, որպէս պատուաստ՝ լոյսի հետ ներխուժող տապի դիմաց:

Դատարկ էին փողոցները եւ հնամեայ մայթերը սալարկած: Գուրակի հաստաբեստ ծառերի տակ, առուների մէջ, սպասումի տաղտապով լի, ճեմում էին հատուկէնտ օտար, անծանօթ աղջիկներ կապուտաչեայ:

Երեւանում ամառ էր, կիզիչ արեւ, անշնչելի տօթ: Քաղաքից դուրս, Հրազդանի բարձրադիր ափին, խարխուլ պարիսպների օղակում սեղմուած, ննջում էր կիսաւեր, հին գերեզմանոցը Երեւանի: Անշուք էր նա: Առանց ծառ ու ծաղկի: Միայն, եզակի դամբանաքարերը պերճաշուք, մի առանձին խորհրդաւորութիւն էին տալիս այդ մոռացուած շիրմատանը:

Շիրմատանը անդորր էր եւ խաղաղ: Մի կողմում Հրազդանն էր աղմկում, ժայռերի հետ մենամարտող կոհակների շաչիւնով, իսկ միւսում՝ գործարանային թաղամասն էր հեւում, իր ամէնօրեայ աշխատանքային ժխոր – աղաղակով:

Դէմը փռուած Արարատեան դաշտի ամենաչելի հեռւում, զոյգ Մասիսներն էին կանգնած՝ սր բու մենակ... շուրջը թափուր, աւեր...

Մասիսների դէմ յանդիման, լեռների զըմբուխտ գահոյքին բազմած՝ Արագածն էր, ձիւնապատուած դալարախիտ արօտներով ու ծաղկաստաններով հազար երանգ:

Շիրմատանի ծայր եզրերքէն, որտեղից Հրազդանը օրօրող ձորի վայրէջքն էր սկսւում, ծուարել էին կողք կողքի մի քանի նոր դամբարաններ: Մեր օրերի հայկական Պանթէոնն այդ, քառակուսի փոքրիկ ածուի պէս, զատուած ընդհանուր դամբանաշխարհից:

Պանթէոնից ոչ շատ հեռու, երկու գերեզմանափորներ փորում էին մի անանուն փոս:

Նրանցից մէկը տարիքոտ էր, միւսը՝ երիտասարդ, երկուսն էլ բանտարկեալ, Երեւանի բանտից: Նրանց հսկիչ ոստիկանը, մի բարձր շիրմաքարի ստուերում նստած, ներքուստ մոլեգնում էր, ճգնում, իր մտքերի հակասական հանգոյցները լուծել:

Բանտարկեալ գերեզմանափորները փորում էին հերթով, միշտ անխօս: Նրանք գունատ էին, ուժասպառ ու յոգնած, բայց փորում էին անտրտունջ, առանց իմանալու, թէ ո՞ւմ գերեզմանն են փորում: Նրանք վաղուց արեւի տակ չէին եղել, եւ այժմ ագահութեամբ էին ըմբոշխնում այդ կիզիչ շողերի տապը:

Տարիքոտը, ինչ որ անյայտ մի պատճառով շտապում էր, մէկ – մէկ դիմում պահակ ոստիկանին, թէ «չէ՞ բաւեր...» Իսկ երիտասարդը, նախատում էր ընկերոջը եւ համոզում, որ կամաց աշխատի, եւ մի քանի րոպէ աւելի վայելեն այդ «անուշ արեւն ու ազատ օդը»:

Փորում էին նրանք, ու նայում մերթ պահակ ոստիկանին, եւ մերթ, հայրենի հեռաւոր լեռներին սէգ: Նայում էին ու նախանձում բոլոր թըռչուններին ազատ, նոյնիսկ միջատներին, մրջիւններին ու բզեզին ...

Իսկ հսկիչը՝ միշտ մտասոյզ՝ իր հաշիւներն էր քրքրում, ծամելով կտորները անմարս:

★

Աղասի Խանջեան... երէկ ճեմում էր նա Աբովեան փողոցում: Եւ ամէն երեկոյ, առհասարակ, երբ դուրս էր գալիս նա Կենտկոմի շէնքից, դիտում էր Նալբանդեան փողոցը՝ վերից վար, ապա անցնում Հրապարակը Լենինեան, այն տեղից Աբովեան փողոց, ու մայթերով նրա քայլում, քայլում, մինչեւ համալսարանական թաղը Պոլի–կառոյց, յետոյ՝ Սունդուկեան պողոտան, ու գնում տուն:

Նա սիրում էր ամենօրեայ պտոյտներով՝ դիտել հայրենի քաղաքի ամէն անկիւն ու ամէն քար: Նա մեծ ծրագիրներ ունէր երկրի կառուցման ու բարգաւաճման, եւ ամէն ջանք, ամէն միջոց տրամադրում էր այդ վսեմ կառուցման գործին:

Երազում էր քաղաքամայր Երեւանը տեսնել մեծ եւ շքեղ, դարձած անպարտելի ոստանը հայկական: Եւ կրում ձեւ ու մարմին առնող ամէն քար եւ աղիւս, նրա հոգին լցնում էին անհուն մի հրճուանքով: Եւ նորաշէն ամէն տան եւ ամէն քարի վրայ, նա տեսնում էր հայկական հանճարըն–զուգական: Իւր ձրինակ իմաստը պարունակող նրանց խոյակներն ու կամարները հնաւանդ, խըրոխտ ու տոհմական: Տեսնում էր ու արբում հպարտութեան հրով:

Աղասի Խանջեանը, նաեւ, անողոք էր, մոլեռանդ հետեւորդ էր տիրող կարգ ու սարքի... Գուցէ կամքից անկա՞խ... գուցէ եւ ստիպումով... Անուամենայնիւ, նա իր իշխանութեան օրով, հազարաւոր անմեղների խլեց տաքուկ տնից ու քշեց հեռաւոր անյայտութիւն: Նա շատերի օջախները մարեց .. գուցէ զղջու՞մ էր նա, միայն հրամա՞ն կատարել... այդ բոլորը խաւար «գուցէներ» են: Բայց գործում էր անխոնջ ու անդադրում կառուցանում:

Դպրոցներ, գործարաններ, տուներ եւ պարտէզներ, աւաններ ու գիւղեր, ջրանցքներ ու ելեկտրակայաններ: Չէր վարանում անել կարելին եւ անհրաժեշտը: Նա շրջում էր անդադար, ստանում ամէն աշխատանք: Լինի շինարարութիւն, ուսման գործ, թէ մշակոյթ: Ամէն ինչի հետամուտ էր եւ ականատես: Երեւանի համալսարանի քննութիւններից մէկին ներկայ էր Աղասի Խանջեանը, եւ ուսանողներից մէկը պատմութիւնն էր տալիս Մեծն Աղեքսանդրի: Բոլոր ներկաները հիացմունքով էին լսում այդ խոստմնալից երիտասարդներին: Երբ նա աւարտեց իր ճառը, Խանջեանը հարցրեց.

— Ընկեր ուսանող, իսկ Մեծն Տիգրանի մասին կարո՞ղ էք որեւէ բան պատմել:

Ուսանողը շառագունում է, եւ չի գտնում պատասխանի բառեր... Ապա երկչոտ եւ ամօթխած՝ փորձում է արդարանալ:

— Ընկեր Խանջեան՝ Հայոց Պատմութիւն չենք սովորել, եւ մեզ արգիլուած է որեւէ գիրք կարդալ Հայոց պատմութեան մասին:

Խանջեանը գիտէր ամէն ինչ, բայց նրան խոցոտում էր Հայկազեան արիւնը, որ եռում էր իր երակներում: Ուսանողի պատասխանից նա ժպտաց դառնօրէն: Եւ այդպէս նա ամէն տեղ էր եւ ամէն գործի մասնակից, բաժանող ամէնքի զգացումները, լաւ թէ վատ:

Երէկ ճեմում էր նա Աբովեան փողոցում: Իսկ այսօր... ռադիօն քիչ առաջ գուժեց եղերական մահը նրա, որ Թիֆլիզում, հիւրանոցի՝ իր աշխատած սենեակի մէջ «անձնասպան է եղել, անյայտ պարագաների տակ»: Գլխաւոր մղիչ ազդակը իբր թոքերի երկարատեւ եւ անբուժելի հիւանդութիւնն է եղել: Բայց շրջած զրոյցներն ուրիշ բաներ էլ աւելացնում: Այդ զրոյցներին ամենազարմանալին այն էր, որ անձնասպանի սենեակն առաջին այցելուներից ոմանք տեսել էին նրա գանկի վրայ երկու գնդակի հետք...: Ուրեմն «անձնասպան» էր եղել երկու գնդակով: Եւ ահա, առանց նախօրօք լուր տալու, Թիֆլիզից ժամանող գնացքով բերել էին նրա դիակը: Մի վաճառաբարձ վակոնի մէջ, մետաղեայ դագաղում զետեղուած: Դագաղը փակ էր եւ զօդուած ամէն կողմից: Նրան հսկում էին երեք անծանօթներ:

Թէ որտեղից եւ ինչ ճանապարհով լուրը եկել, հասել էր Երեւան եւ մտել տնից տուն: Արդ դուրս էին թափուել մեծ ու փոքրիկ...Մարդկային հեղեղը Աբովեանը լցրել, լեցուել էր Մարքսի փողոցը եւ ձգուելով հարաւային պողոտայով՝ հասել էր կայարան: Այդ ընդհանուր ժխորի մէջ՝ լալիս էին շատեր, բարձրաձայն հայհոյում ինչ որ մէկին, եւ ամէն մէկն աշխատում էր շուտ հասնել տեղ, տեսնել դիակը Խանջեանի: Ամբոխի մէջ ուրախացողներ էլ կային: Ներքնապէս հրճւում էին նրանք, ուրիշ սպանալիքների երազներով պարուրուած... Բայց տիրող ցասումը ստիպում էր նրանց լռել... եւ շտապում էին հեղեղի հետ:

Մինչ ամբոխը շրջապատել էր կայարանն ամէն կողմից, Խանջեանի դագաղը գաղտնի եւ մէկ ուրիշ ճանապարհով տարել էին քաղաք, ուղիղ կուսակցական Կենտկոմ:

(Մնացեալը յաջորդով)

Գ. ՍԻՍԵՌՆԱԿ

Կանաչենց պարտէզին մէջ

Հինգշաբթի: Ծաղկամօր կիրակին: Ամբողջ գիւղը հաւաքուեր էր Կանաչենց պարտէզը Համբարձումը տօնելու: Հոն էին գիւղի հասուն աղջիկներէն՝ Խորէնենց Գայծառը, Զարդարենց Մարգրիտը, Թուխենց Մարիամը, Գէլոնց Շուշանը, Կարմրուկենց Սուսուն եւ Օխիկենց Ալիսը:

Զրոյց ու կատակ: Պար ու երգ: Առաջին երգողը Զարդարենց Մարգրիտն էր,

Լուսնակը բակ է ձըգեր,
Քեզ ամպի տակ է ձըգեր,
Իմ կուրացած բախտըն էլ՝
Ինծի մինակ է ձըգեր:

Երգեց Մարգրիտը սիրտը բզկտող ցաւովը: Դէմքին վրայ տրտմութիւն կար, եւ աչքերուն մէջ՝ արցունքի կաթիլներ: Անոր նայուածքին շողերը գաղտնի նետերու պէս իյնան Միքայէլենց Արշակին վրայ: Սէր ու հրաւէր: Տխուր էր երգը, որուն խորունկէն կուգար, երգը հարազատ էր ու զգայուն, Արշակը գլուխը վար կախեց, ամբոխը ծափեց ու հրհռաց,

— Զա՞րդ անուշ, Մարգրիտ:

Թուխենց Մարիամը ետեւ նետեց ծիրանի մազերը, սրբեց բերնին ճօթերը, նայեցաւ մանչերուն կողմը, գտաւ իր սիրածը, մեղմ խնդաց ու երգեց,

Աղջի՛կ, դուն հուր ու մուր ես,
Ես ծարաւ եմ, դուն ջուր ես,
Էս Համբարձման գիշերը՝
Քեզ ման կուգամ, դուն ո՞ւր ես:

Մարիամին երգն ալ յաջող անցաւ: Անոր երգը՝ կռնծած արտերու վրայ իջնող անձրեւին պէս բաղձալի էր, ու ծիրանիներու վրայ կաթկթող [illegible] նման քաղցր: Մանչերուն կողմը ծափեր: Ամէնէն շատ ծափողը իր նշանածն էր:

— Զարմ՞դ գալար, Մարիամ, կանչեցին կիններ:

— Հայտէ, Շուշան, կարգը քուկդ է, մէջ մըտաւ Գըլոն կնիկը:

Շուշանը յամառեցաւ, գլուխը վար կախեց, սկսաւ ծիլ ու տերեւ փետտել: Չերգեց: Բայց ասիկա չէր նշանակեր թէ չէր ուզեր երգել, ընդհակառակն, երգելու շատ փափաք ունէր, որովհետեւ գիտէր թէ գիւղին մէջ իրեն չափ գեղեցիկ ձայն ունեցող աղջիկ չկար, ասկէ զատ՝ իր դէմքին աննման համաչափութիւնը, վայելուչ հասակը, հարուստ մարմինը, երկար ու գանգուր մազերը զինքը դարձուցած էին փնտռուած հարսնցու:

Շուշանը գիւղի հասուկ տղոց կողմը նայեցաւ, հոն տեսաւ Անթառամենց Կարօն, որ աչքով ու յօնքով հասկցուց թէ պէտք էր երգել: Շուշանն ու Կարօն դրկից էին, գրեթէ հասակակից, անոնց ծնողները տարի մը առաջ՝ նշաներ էին զիրենք, բայց պաղութիւն մը ինկաւ երկու ընտանիքներու մէջ, սակայն սէրը միշտ վառ մնաց երկու նշանածներու քով, յաճախ ժամադրուեցան, գաղտնի՝ նուէրներ փոխանակեցին, իրարու նայեցան մարմրուն աչքերով դէմ դէմի եկած առտնը իրարու խնդացին, սիրոյ ամէնէն վառ կրակովը վերար բարեւեցին:

Սիրոյ այս մտերմութեան ուժովն էր որ Կարօն՝ Շուշանին կը ստիպէր երգել: Հրաման ընողը Կարօն էր, չէր կրնար մերժել, Գէլոնց Շուշանը գլուխը բարձրացուց, տխրամած արեւ մը փռեց գեղեցիկ դէմքին վրայ, ձեռքովը շտկեց ճակտին ծամերը ու երգեց,

Ես աղբիւր եմ, դուն ջուր ես,
Ես զըզզամ, դուն խմես:

Մանչերու կողմէն ծափեր: Շուշանը զգացումով երգածէր: Կանաչենց պարտէզի թռչունները լռած էին: Երգին յուզականութենէն կարկամեցան ունկնդիրները: Կանաչներու վրայ՝ սիրոյ թախիծը կար...:

Սկսաւ պարը: Պարագլուխը Սարգիսենց Հայրան էր, Շուշանը ինկաւ Կարոյի քով, Գայծառը բռնած էր Տիգրանի ձեռքը: Միքայէլը պարին չմասնակցեցաւ, ասոր համար էր որ Զարդարենց Մարգարիտը կոտրած սիրտով կը պարէր:

Տիգրանը պարի մէջ էր, ու բռներ էր Գայծառին ձեռքը, ինչ ուրախութիւն, Գայծառը դրախտին մէջ էր, ու դրախտ մը կար նաեւ իր սրտին մէջ: Տիգրանին մօտն էր, անոր շունչի կաթուկին տակ, անոր սիրոյ արեւին մէջ: Գայծառը կը պարէր խանդավառօրէն, կը ցնցէր ու հովին կուտար գլխուն ծամերը, կը թօթվէր կուրծքը, կը խաղցնէր միսերը, կարծես հով ըլլար, կարծես հողի վրայ կոխած չըլլար...: Տիգրանը Գայծառի հոգիին մէջ էր իր առնականութեան անթերի պերճութեամբը: Անոր աղջիկնութեան երազին մէջ կը լողար խնդուն ճակատագրի մը հաւանականութիւնը:

Տիգրանի հետ պարելուն եւ անոր ձեռքը բռնելուն համար՝ Գայծառը ուրախացաւ: Երեւակայութեամբ դարձուց կեանքին անիւը, նշանուեցաւ Տիգրանին հետ, անոր հետ պտոյտի ելաւ, կատակեց ու խնդաց, յետոյ՝ ամուսնացաւ...: Գայծառը գոհ էր, պրկեց իր ջիղերը, շարունակ պարեց, կը թռէր թիթեռնիկի պէս, իր մարմնի բոլոր մասերը կը խաղցնէր, Տիգրանի եւ իր ձեռքին մէջ տարածուած թաշկինակին տակէն պտոյտներ ըրաւ քանի մը անգամ, ծամերովը դէմքը գոցեց ու գաղտագողի խնդաց, նոյնիսկ աչք ըրաւ: Գայծառը սէրէն գինովցած էր, մոռցեր էր ժողովուրդն ու իր պարի ընկերները, կարծես թէ Կանաչենց պարտէզին մէջ միայն ինքն ու Տիգրանը կային...:

Կարմրուկենց Սուսունը Գայծառի վարմունքին համար արհամարհական խնդուք մը արձակեց: Օխիկենց Ալիսը՝ ակնարկներ ըրաւ: Թուխենց Մարիամը՝ դէմքը ծռմռեց...: Գայծառը դուրս ելած էր իր շրջապատի մտայնութենէն, օր ցերեկով Տիգրանին աչք ըրած էր, իր միսին ու ծայրուածքին կարթովը ուզած էր որսալ զայն...:

Իրիկուան շուքերու հետ՝ գիւղացիները շարժեցան դէպի գիւղը: Ճամբան ճռճռաց ու տըքաց ոտքերու ծանրութեան տակ: Հեռուէն՝ կը լսուէր ձորին յատակը գահավիժող ջուրին մրմունջը: Եւ՝ առաջին անգամ ըլլալով՝ ոտքերս տարին գիս Թաղազած էր Կանաչենց պարտէզը եւ աստղերը կը բացխփէին անհանդարտ:

Երբ նոր կը սկսէր գրել

ԽՄԲ.— Եղիա Գասպարեան, ողբացեալ նկարիչ – Թատերագիրը, երբ Եգիպտոս կը գտնուէր 1912ին, իր առաջին գրութիւնները ուղարկած էր Սուրէն Պարթեւեանի «Հոսանք»ին, «ՎԻՐՋԻՆ-ԳՐԻՁ» ծածկանունով: «Հայրենիք»էն կը քաղենք հետեւեալ նմոյշները.—

Պարտէզին մէջ էինք:

— Ինչ գեղեցիկ է, յարեց նէ, ցոյց տալով ինծի խատուտիկ թռչուն մը:

Հրացանիս հարուածով գետին ձգեցի թռչնիկը:

Տակաւին աչքերը բաց իրեն կընայէր, երբ գետնէն վերցուց զայն, ու համբուրեց: Արիւնը կը կաթկթէր հեգին մարմնէն: Գիտի մեռնէր:

Նէ ըսաւ ինծի.

— Որչափ չար էք, մեղք չէ՞ր... Ան եթէ ոյժ մը ունենայի, նորէն կեանք կուտայի անոր, թող ապրէր... Տես, սա միւսը, ծառին վրայէն մեզի կը նայի, տխուր է, թերեւս անոր ընկերն ըլլայ...

— Այդչա՜փ գութ... Ուրեմն տուր համբոյր մը եւ կենդանացուր սա կիսամեռ սիրտս...

Բայց նէ լուռ մնաց, եւ առջին նայելով հեռացաւ ինծմէ, թողլով զիս առանձին՝ մեռած թռչնիկին հետ....

(«Հոսանք», 1912, Փետրուար) ՎԻՐՋԻՆ - ԳՐԻՁ

Մ Ե Ղ Ա՛ Ց ...

Քոյր,

Երէկ միտքս չէր գործեր, հոգիս ալ թմրած էր. վայրագ գազան մը միայն ներսս կը տիրէր: մեղքին ճամբայէն:

Այդ վայրկեանին յիշատակ չունէի, սէր չունէի, եւ ոչ ալ անցեալ...

Ու աղիճի մը դրկին մէջ գտայ ինքզինքս:

Ինչո՞ւ համար... Ձեռքերս դողալ սկսան, աչքերս մթագնեցան՝ երբ կինը ինծի ըսաւ.

— Դուն զիս կը սիրե՞ս ...

Ծիրդ այն հարցումը զոր ինծի ըրիր մութ գիշերին մէջ՝ օտար նայուածքներէ հեռու՝ գլուխդ կուրծքիս վրայ ձգած ...

Առանց խօսելու ոտքի կանգնեցայ. յիշողութիւնս թեւ առաւ: Յիշատակներ... բոլորը անցան միտքիս առջեւէն ... Աչքերս գետին խոնարհած՝ կը զգայի զղջումի արցունք մը, որ այտերէս վար կը գլորէր:

Ու քեզի համար, սիրելիս, երէկ ես կոյս դուրս ելայ մեղքի ովկիանէն:

ՎԻՐՋԻՆ – ԳՐԻՁ

ՍԻՐՈՅ ԾԱՂԻԿԸ

Նոր հարսին սենեակը, թաղարին մէջ, նուրբ ցօղունով եւ փափուկ տերեւներով բոյս մը կ'աճէր:

— Սիրոյ – ծաղիկ է անունը, ըսաւ բարեկամս, հարսը հետը բերած է: Գիտե՞ս ինչու այդ անունը տուած են իրեն. որովհետեւ սիրոյս պէս միշտ թարմ, միշտ կանանչ կը մնայ ամառ ու ձմեռ:

— Իսկապէս ալ կը վայելէ այդ անունը... Ուրեմն՝ այս մշտադալար ծաղիկը երկու սիրտերու փոխադարձ սիրոյն խորհրդանշա՞նն է...

Խնդաց:

Ծաղիկը խօսեցաւ իմ զգացումներուս, եւ անոր բաժակէն թերթիկ մը փրցուցի, զետեղեցի յուշատետրիս մէջ:

Երկու ամիս ետքը; խեղճ բոյսը դեղնիլ սկսաւ: Հարցուցի. բարեկամս ոչ պատասխան չտուաւ:

Քանի մը օր վերջը՝ երբ կրկին այցելեցի, թաղարը նորէն իր տեղը գտայ, բայց այս անգամ պարապ ...

Հիմա ամիսներ անցած են, եւ բարեկամէս օրեր հեռու, Յուշատետրիս այն էջը բացի. ինչ յարմանք. բոյսը գտայ ճիշդ այն տեսքով ու գոյնով, երբ մօտէն բաժնեցի:

Անթարթ կը նայիմ վրան... Ու չեմ գիտեր ինչ կ'անցնի միտքէս ...

«Փարոս», 1912 Մարտ ՎԻՐՋԻՆ – ԳՐԻՁ

Մարգրիտը, Մարիամն ու Գեղոնց Շուշանը թեւ թեւի կը քալէին, կը խօսէին նոյն օրուան պատահած դէպքերու մասին, կը խօսէին համադար, հազիւ լսելի ձայնով:

— Մարգրիտ, ամէն ինչ լաւ անցաւ, կերանք, խմեցինք ու պարեցինք, բայց Գայծառը չափը անցուց:

— Այդ ինչ պարել էր, Գայծառը դէչ կնկայ մը պէս միսերը խաղցուց, աչք ու յօնք ըրաւ, քիչմնացեր էր որ Կանայենց Տիգրանը ողջ-ողջ կլլէր, անամօթ:

— Գայծառը խենթեցած էր, վեր – վեր կը ցատկէր, կը պարէր ու կը պարէր որ Տիգրանի աչքը մտնէ, իր ծոծրակը երբ տեսնէ՝ Տիգրանը այն ատեն անոր հետ կ'ամուսնանայ... :

Ժողովուրդը կը հոսէր դէպի գիւղը:

Վերջացած էր Համբարձման տօնը: Կանաչենց պարտէզը քօղուեցաւ մութով եւ լռութեամբ: Խոտերու վրայ՝ ծաղիկ ու ճիչի փշրանքներ: Գաղտնի հեծկլտանքներ՝ ծառերու տակ, ակօսներու մէջ՝ սիրոյ կայծեր ....

Գիշեր: Գայծառի անառակ աչքը կարծես կիներու շուրթին ու լեզուին՝ գիւղմուաւ նորօրինակ դէպքի մը տխուր սարսուռովը...

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

Մամուլի աշխարհ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Վերջերս Նիւ Եորքի օրաթերթերէն «Սթար» յայտարարեց, «ցաւ ի սիրտ» թէ պիտի չկրնայ շարունակել իր հրատարակութիւնը որովհետեւ նիւթական շատ անձուկ պայմաններու մէջ կը գտնուի:

«Սթար» ժառանգորդն էր ուրիշ օրաթերթի մը — P. M. — եւ սեփականութիւնը՝ մեծահարուստ հաստատութեան մը: Իր առաջին թիւը լոյս տեսաւ անցեալ յունիս 23ին եւ 186 թիւ հրատարակելէ ետք «հանգեաւ ի Տէր»:

Դիւրին գործ չէ թերթ հրատարակել Ամերիկայի մէջ: Նիւ Եորքը ունի միայն ութը օրաթերթեր եւ միլիոնրդի մը համար շուկայ եւ դրամագլուխ չկայ: Նոյնն է երեւոյթը Լոնտոնի մէջ ուր կը հրատարակուին հինգ առաւօտեան ու երեք իրիկուան թերթեր:

Ֆրանսայի մէջ կացութիւնը բոլորովին տարբեր է: Այնտեղ, հասնողը թերթ կը հրատարակէ՝ ընդհանրապէս առանց նիւթական ապահովութեան: Փարիզը ունի մօտաւորապէս քսան օրաթերթեր: Հազիւ մէկէ կամ երկու օրկաններ՝ ինքնաբաւ են, իսկ մնացեալները իրենց իւղով կը տապկուին: Ամէնէն բախտաւորն է — շատ հասկնալի պատճառներով — համայնավար «Իւմանիթէ»ն որ ունի օրական կէս միլիոնի սպառում:

Նիւ Եորքի թերթերուն սպառումի հաւաքական քանակն է 6 միլիոն ութ հարիւր հազար: Լոնտոնի համապատասխան գումարն է աւելի քան տասը միլիոն, որովհետեւ բրիտանական մայրաքաղաքին ութը օրաթերթերը ազգային օրկաններ են եւ կը ծախուին երկրին չորս կողմը:

Ֆրանսայի մէջ մեծ յաջողութիւն է երբ օրաթերթ մը ծախուի հարիւր հազար: Նըկերվարականներու «Փօփիւլէռ»ը վերջերս իր ծաւալը կիսեց: Մեր բարեկամները օտար պետութեան մը դանձը չունին իրենց տրամադրութեան տակ:

Հապա՞ մեր թերթերը:

Բացի «Հայրենիք»էն, չեմ կարծեր որ ունինք երկու կամ երեք թերթ՝ բոլորովին ինքնաբաւ: Դարձեալ, բացի «Հայրենիք»էն, չեմ կարծեր որ երկու կամ երեք թերթ ունին «ձեռքով» տպարան եւ խմբագրատուն:

Այս թշուառութեան առաջին պատասխանատուն, բնական արար, հայ ժողովուրդն է, որուն սախական չնեսութիւնը թոյլ չի տար իրեն որ հայերէն թերթ կարդալու չափ «նուաստանայ»:

Արտասահմանեան Հայաստանի մէջ, ամէնէն մեծ սպառումը ունի «Հայրենիք»ը մօտաւորապէս օրական 4500՝ ամբողջովին վճարովի: Երկրորդը Փարիզի «Յառաջ»ը: Մնացեալներուն համրանքին ծանօթ չեմ:

Անոնք որ երկու բառ անգլերէն կամ ֆրանսերէն գիտեն, աչք անգամ չեն նետեր հայերէն թերթերուն վրայ... որովհետեւ «Թայմզ»ը 50—60 էջ ունի, իսկ հայերէն թերթը, ամէնէն շատը, չորս էջ:

Անարդար է, անշուշտ պատասխանատու բռնել միայն ընթերցող հասարակութիւնը: Խմբագրութիւններն ալ ունին իրենց մեղքը: Երբ համեստ թերթ կը հրատարակէ — առանց բան հասկնալու լրագրական արուեստէն կամ հայերէն շարադրութենէն — շատ բնական է որ ժողովուրդը պէտք եղած հետաքրքրութիւնը ցոյց չտայ մեր մամուլին հանդէպ:

Անցեալ օր, այս թերթը համրեց արտասահմանի հայերէն օրկանները — եօթանասունը եօթը: Բուն թիւը կը հասնի ինըսունի:

Ինչո՞ւ այս թեթեւսոլիկութիւնը: Տասը, քսան օրաթերթ ու շաբաթաթերթ չէի՞ն գոհացներ մեր ընթերցասէր ժողովուրդը:

Պատասխանը կուտայ բարեկամս.

—Զէվզէկ են եւ քիչ մըն ալ ինքնահաւան...

Համաձայն եմ: Ժ.

ՓԵՏՐ. 26.— Հայաստանի Պետհրատը լոյս ընծայեց Ռոմէն Ռոլանի «Ժան Քրիստոֆ» վէպին հինգերորդ հատորը: Առաջին չորս հատորները շատոնց լոյս են տեսել:

★ Իրանից հայրենադարձ Իշխան Գասեանը տեղաւորուած է Արտաշատի շրջանի Աղաստաւանի գիւղում: Ստալինի անուան կոլխոզը նրանց ապահովել է աշխատանքով, բնակարանով եւ սնունդով: Անցեալ տարուանից Աղատաւանի տները օժտուած են ելեկտրական լոյսով եւ ռատիօ բարձրախօսներով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

« ՍԱՀՄԱՆ ՔԱՇԱՑ, ՋԷՆՆ ԻՒՐԵԱՆՑ »

— Կ'երեւայ թէ Իշխանը մեկնած պիտի ըլլայ, ըսաւ Կոստանդին:

— Ո՞ւր, պատասխանեց Եկեղեցականը:

— Ով գիտէ, այնպիսի մարդ մըն է որ դուն դատաղը չգիտեր, մենք երբեմն իր հօրեղբօր վրայ կը զարմանայինք, բայց այս անցաւ զայն, լռիկ անխօս կը մտածէ, երբ որոշէ, ալ դանդաղիլ դադրիլ չի գիտեր, իր նպատակին կը վազէ, տեսնենք, իմանանք թէ ո՞ւր է:

Մտան պալատը եւ տեսան Բարկէն որ ձեռքերը ետին կապած կը շրջագայէր, եւ երբ այս մեր երկու բարեկամները եւ բռնակիրը ետեւէն տեսաւ որ կուգային, անհաշմարելի ծիծաղ մը երեսին եկաւ, յիշելով այն Կիպրոսի Ս. Մակարայ Թաքստեան տալտամ վիճակի օրերը, երբ նոր դեռութենէ ազատած սիրտը ի դող, դէպքերու ելքին կը սպասէին՝ անփորձ երիտասարդ Իշխան մը գլուխնին ունենալով, որ յոյս կուտար իրենց Բարթիւն այնչափ քաջութեան եւ նախատեսութեան կենի, բայց ով կը կարծէր թէ այսչափ խոհեմութեան պիտի ընկերացնէր եւ բոլոր իր պապերուն ըրածը քանի մը տարուան մէջ աւելիովը պիտի ընէր եւ գերազանցէր.

— Ոհ, Աստուած օգնական, հայր սուրբ, բարի ես եկեր:

— Ողջոյն, Բարկէն հայրիկ, Աստուած պահապան, պատասխանեց Հայր Սուրբը:

— Բայց իշխանը ո՞ւր է, կը հարցնէր Կոստանդին:

— Իշխանը Փայաս գնաց:

— Փայաս գնա՞ց: Բայց քու Իշխանիկդ յիրաւի զարմանալի մարդ է Բարկէն, յանկարծ կ'ելլէ ...

— Իմ իշխանիկիս ըրածը թագաւորները չեն կրնար ընել, ես կ'ըսէի երբեմն թէ իր հօրեղբօր պէս թէ ըլլայ շատ է մեզի, բայց հիմա, հէ, ոչ հօրեղբայր, ոչ հայրը, ոչ պապը, Լուսաւորչայ պէս մարդ է պիտի ըսեմ, թէ Աստուած չբարկանայ, քանի տարի է օր մը թեթեւ գործ մը չտեսանք:

« Դու, ես, այս Հայրը սուրբը իր կարգովը, Կաթողիկոսը իր սուրբ մեռոնով. Աստուած վկայ թող ըլլայ, եղբայրապան կ'ըլլար թէ որ Մլեհի խօսքերը օր մը միայն սէր... բայց իմ Իշխանիկս ամէն բան կը լսէր, գիտէր, ձայն չէր հաներ, սուտ խուլ կ'ըլլար:

« Օր մը՝ խոստովանանք թող մնայ, քանի մը ամիս կայ Իշխանուհին ինչ ըսաւ.

« — Բարկէն հայրիկ, կ'ըսեն թէ Մլեհ իշխանը իր եղբայրը չսիրեր եւ անոր դէմ երբեմն կիրքով կը խօսի եւ սպառնալիք ալ կ'ընէ, իրա՞ւ է, պէ՞տք է հաւատալ:

« Հաւատա Կոստանդին, մեր եղբայրութիւնը վկայ, պաղեցայ մնացի: Իշխանուհին տեսնելով իմ շփոթութիւնս մէկէն վրայ բերաւ... շատ խելօք կին է. իրաւ որ մեր լեռներուն մէջ նմանը չկայ:

— « Ես չեմ հաւատար ինչ որ լսեմ, Բարկէն հայրիկ, մայրիկ չարալեզու են, խօսքերը ծուռ կը մեկնեն, վերադիր կը մեկնեն, վերադիր կ'ընեն, դուն որ ամէնուն հօր պէս ես, թէ որ օգտակար գտնես՝ խրատէ զինքը որ խոհեմ ըլլայ. իրաւ եղբայր են, բայց կրնայ մէջերնին պաղութիւն մտնել:

«Ես ամչցայ այս խօսքերէն, գիտէք թէ ամօթը ինծի համար էր, Մլեհին բան գրուցել պարապ էր, բայց պարտք է ըսի, զրուցեմ խղճմտանքէս ազատիմ, այս միտքին մէջն էի, մէկ մըն ալ Իշխանը ինծի օր մը յանկարծ եկաւ մինակ էինք.

— « Բարկէն հայրիկ, ըսաւ, քանի օր է դուն միտքդ կը յոգնեցնես, գիտեմ Մլեհին հետ խօսիլ կ'ուզես, կը պատրաստուիս շատ անգամ, կը տեսնեմ երբ Մլեհ իմ քովս գայ, ներս կը մտնես, դուրս կ'ելնես, միշտ հոս կ'ուզես գտնուիլ, հոգ մի ըներ, անոր սիրտը դէչութիւն չկայ, ան որ կը զրուցէ, չը գործադրեր. պարապ տեղ մի յոգնիր, շատ գնաց քիչ մնաց. Մլեհ խենթ խելօք դուրս կուտայ, անոր ամէն պակասութիւնը անգործութենէ է, չափը լեցուեցաւ, քանի մը օրէն Մլեհ գոհ եւ երջանիկ պիտի ըլլայ, դարձեալ կ'ըսեմ, հոգ մի ըներ եւ ոչ մէկու բան մը մի ըսեր:

«Իրօք, մէյ մըն ալ լսեցինք թէ մեր վրայ[illegible]ները պատերազմի կուգան. Մլեհ փոխուեցաւ եղբօրը պէս ոչ մայր կար՝ ոչ իշխան:

ՇԱՐՈՒՆԱԿ

— «Կ'ըսեմ թէ դաշինքներու քաղաքականութիւնը նախայարձակման քաղաքականութիւն մըն է։ Դաշինքները կը կնքուին ի նախատեսութիւն ստորագրող պետութիւններէն մէկուն դէմ կատարուած յարձակումի, պաշտպանողական գործողութիւն մը կատարելու համար, համաձայն Միացեալ Ազգերու դաշինքին։ Կղզիացեալ երկիր մը դատապարտուած է կորուստի»։

Սպառազինութեանց մասին ալ խօսելէ վերջ, նախարարը շարունակեց.

—«Երբեք այնքան ճշգրիտ յանձնառութիւններ չենք ստանձնած որքան Պրիւքսէլի մէջ ստորագրուած պայմանագիրներով եւ Ուաշինկթընի մէջ պատրաստուած համաձայնութիւններով։ Այս կարգադրութեանց շնորհիւ պիտի կրնանք խուսափիլ կարգ մը աղէտալի անակնկալներէ։ Որպէսզի կարենանք կազմակերպել մեր ազգ. պաշտպանութիւնը, պէտք է որ առողջ ելեւմուտք մը ունենանք»։

★ Դպրոցական հարցի մասին ալ բուռն վիճաբանութիւններ ծագած ըլլալով, վարչապետը հարկադրուեցաւ թախանձագին կոչ մը ուղղել Ազգ. Ժողովի մեծամասնութեան.—

— «Կը խնդրեմ մեծամասնութենէն չխզել գինադադարը, նախ կայ գի դնենք մեր ելեւմուտքը։ Յետոյ մի մոռնաք որ մօտ են նահանգային ընտրութիւնները»։

Ասպլիւան ալ մտահոգ

«ՅՈՐՁԱՓ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՅ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ»

Անգլիոյ երեսփ. Ժողովին առջեւ ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ալեքսանդր, պարզելով Արեւմտեան Միութեան անդամ պետութեանց զինուորական կացութիւնը։ Այս առթիւ ըսաւ թէ մարէշալ Մոնթկոմըրիի նախագահութեամբ կազմուած յանձնախումբը ծրագիրներ կը մշակէ, «ի նախատեսութիւն անակնկալ եւ ստիպողական պարագաներու»։ Յետոյ բացատրեց թէ Անգլիա միշտ իր յոյսը դրած է հաւաքական պաշտպանութեան վրայ։ Եւ շարունակեց.

— «Աշխարհի ներկայ վիճակին մէջ բոլորովին անկարելի է երկրի մը պաշտպանութիւնը ապահովել առանձին։ Մենք այս տեսակէտը գործնապէս պարզած ենք Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի հետ կնքուած համաձայնութեանց առթիւ։ Յորձանք Ռուսաստան կը պահէ իր վեթօն (մերժում) խաղաղութեան եւ ապահովութեան մասին, մենք պարտաւոր ենք ստանձնել որեւէ բեռ որ անհրաժեշտ է, մեր դերը կատարելու համար ի պաշտպանութիւն աշխարհի ազատ ժողովուրդներուն»։

Նախարարը յետոյ խօսեցաւ դաշնակից պետութեանց սպառազինութեան մասին։ Ալդէն իսկ ռազմական օժանդակ կը ճարուին Ֆրանսայի, Պելժիոյ եւ Հոլանտայի եւ աւելին պիտի հայթայթուի այս տարի։ «Հինգ երկիրներուն ազգ. պաշտպանութեան նախարարները սերտօրէն կ'աշխատին ելմտական նախարարներուն հետ, որովհետեւ իւրաքանչիւր երկիր իր մասնաւոր խնդիրները եւ արտադրութեան կարողութիւնն ունի»։

Պատասխանելով համայնավար երեսփոխանի մը որ մտահոգութեան կը յայտնէր սպառազինութեանց մեծագումար ծախքերուն համար, նախարարը յայտարարեց.

— «Ասոնք այն պարոններն են որոնց ընկերները Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ, յայտնապէս գործելով միեւնոյն օտար ներշնչումին տակ, վերջերս յայտարարեցին թէ պիտի ողջունեն ռուսական բանակները իրենց երկիրներուն մէջ։ Անոնց նպատակն է սա առասպելը տարածել թէ Արեւմուտքի խաղաղասէր եւ ժողովրդավար ազգերը յանկարծ փոխուած են աշխարհակալ նախայարձակներու։ Անոնց ուզածն է կասկած եւ պառակտում սերմանել, խախտելով երկրին դիմադրութեան կամքը համայնավարութեան դարանակալ յարձակման դէմ»։

★ Նորվեկիա պաշտօնապէս հրաւիրուեցաւ մասնակցելու Ատլանտեանի դաշինքին խորհրդակցութեանց։ Խորհրդարանը հաւանութիւն յայտնած է արդէն, բացի 11 համայնավարներէ։ Նորվեկիա միեւնոյն ատեն պատասխանեց Խ. Միութեան ծանուցագրին, որ կ'առաջարկէր ոչ – յարձակման դաշինք մը կնքել։

Կը կարծուի թէ Տանըմարքան ալ պիտի մասնակցի։ Իտալիա եւս դիմում կատարեց, մասնակցելու համար։

★ Նախագահ Թրումըն «դաւաճան» կոչեց Ամերիկայի համայնավար առաջնորդները, որոնք յայտարարած էին թէ Խ. Միութեան կողմը պիտի բռնեն, եթէ պատերազմ ծագի Մ. Նահանգներուն հետ։

«ՖՐԱՆՍ-ՍՈՒՐԱՌ»ի սեփականութեան վէճին առթիւ, պաշտպան փաստաբանի գլխաւոր դերը ստանձնած է երիտասարդ հայ իրաւագէտը, Պ. Արման Իւթիւճեան, ընդդէմ Հաշէթի։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ իր խումբերուն համար։

Ա. շարքին համար կը հրաւիրէ իր խումբերը սովորական հաւաքատեղին, հետեւեալ օրերը.—

Կիր. 6 Մարտ Լա Սիոթայի խումբ ժամը 3ին։

Ուրբաթ 11 Մարտ, Սէնթ Անթուան, ժամը 9ին։

Դասախօս՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ։

Նիւթ՝ «ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՆԱԽՔԱՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ»։ Կը հրաւիրուին նոյնպէս ծնողները եւ բարեկամները։

(Շարունակելի)

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան սարքած դասախօսութեանց երկրորդ շարքը խումբերու մօտ, իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Կիրակի 6 Մարտ, Էքս, ժամը 11ին։

Գշ. 8 Մարտ Սէն Ժէռոմ ժամը 9ին։

Գշ. 8 Մարտ Պ. Օտտօի խումբ ժամը 9ին։

Դասախօս՝ ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

(Շարունակելի)

Այրի Տիկին Մարիամ Բաբաջանեան, Պարոն Յովհաննէս Բաբաջանեան, Տէր եւ Տիկին Բավէլ Բաբաջանեան, Տէր եւ Տիկ. Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան, Այրի Տիկ. Թ. Բաբաջանեան (Թէհրան), Տէր եւ Տիկին Յ. Բաբաջանեան (Ռուսիա), Տիկին Շ. Մանուսաճեան (Մոսկուա), Տէր եւ Տիկին Բ. Մանուսաճեան (Մոսկուա), Տէր եւ Տիկին Կ. Մանուսաճեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Բէկոֆ եւ զաւակները (Մոսկուա), Տէր եւ Տիկին Յ. Իսահակեան եւ զաւակները (Մոսկուա), Տէր եւ Տիկին Գասապեան եւ զաւակները (Մոսկուա), ինչպէս նաեւ Մեծատուրեան, Գոչէկիւլեան, Արամեան, Ախնազարեան, Զրուանդեան, Տապաղեան, Մանուկեան եւ Մելքոնեան ընտանիքները անհուն տխրութեամբ կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին, ազգականին ու բարեկամին՝

Պ. ԲԱԲԱՋԱՆ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ 3 Մարտին, 69 տարեկան, Նէօյիի Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, երկուշաբթի ժամը 2.15ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ժան Կուժոն եւ մարմին ը պիտի ամփոփուի Bagneuxի փարիզեան գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՂԱՐԱՊԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

8 Մարտ, երեքշաբթի ժամը 20.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraին մէջ, métro Mairie d'Issy:

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի», (երաժշտութիւն Ա. Գ. Մեսումենցի)։ Բեմադիր՝ Բ. Հայէչեան։ Պարուսոյց՝ Տիկին Հեղ. Թորոսեան։ Դիմայարդար՝ Կ. Օսմանեան։ Յուշարար՝ Պ. Ստ. Միսաքեան։

Նուագախումբ եւ երաժշտական ղեկավարութիւն Աւ. Գ. Մեսումենց։

Տոմսերու գիները են — 100, 150 եւ 200 Ֆր.։ Կարելի է ապահովել Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդականներէն, իսկ թատրոնի օրը՝ կիշէն։

★ Գաւառի մէջ ներկայացուած Ղարաբաղի Մելիքները որեւէ կապ չունի Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ ներկայացուած նոյն անունով օփերէթին հետ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՂՆԻՔ

Բացուած է Այարական Մզկիթին կից Արեւելեան ծաւօթ բաղնիքը։

ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ Հինգշաբթի ամբողջ օրը։ Իսկ ուրբաթ եւ շաբաթ կէսօրէ առաջ։

Իսկ ԱՅՐԵՐՈՒ համար Ուրբաթ եւ Շաբաթ կէս օրէ վերջերը եւ կիրակի ամբողջ օրը։

Մաքուր ու տաքուկ։ Բոլորդ վազեցէք Rue Goffroy St. Hilaire, métro Monge կամ Jussieu:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի ընկերական հաւաքոյթը՝ Կիրակի 6 Մարտ ժամը 4ին Քաֆէ Նօայլ։ Կը հրաւիրուին երկսեռ անդամները։ Մինչեւ 15 Մարտ բաց է նոր անդամներու արձանագրութիւնը։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մատուռ մանկապարտէզին մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ-Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Դասախօս՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Նիւթը՝ «Արեւմտահայ գրական ձգտումները»։ Կը հրաւիրուին համակիրները եւս։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ, 13 ՄԱՐՏԻՆ Bourg la Reineի մէջ, 76 Bld. Marechal Joffreժամը 4— 11։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Bourg la Reine կամ Porte d'Orléansէն 185 թիւ օթօպիւսով իջնել Place Condorcet :

ՀՐԱՒԷՐ.— Հ. Բ. Ը. Միութիւնը տրամադիր ըլլալով հովանաւորել Մարսէյլի եւ արուարձաններու հայկական դպրոցները, միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ անխտիր ամբողջ դպրոցական իրաւասու մարմինները՝ որոնք փափաքող են այդ ձեռնալկէն օգտուելու, մինչեւ Մարտ 15 գրաւոր դիմում կատարել, մաս կազմելու համար ծրագրուած կազմակերպութեան։

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ 18ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ։ Կիրակի 6 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique:

Մասնակցութեամբ Փարիզի սկաուտական օտար խումբերու, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական սկաուտական միութեանց։ Սկաուտական նոր յարդարանք, երգ եւ պար։

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի հայերէն Molièreի «Les Fourberies de Scapin խնամուած բեմադրութեամբ, ինչպէս նաեւ Արենոյշներու կողմէ «Հայկական Հարսանիքը»։

Մուտք՝ 300, 200 եւ 150 ֆրանք։ Հանդէսը կը սկսի ժամը ճիշդ 2.30ին, յայտագրին ճոխութեան պատճառաւ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

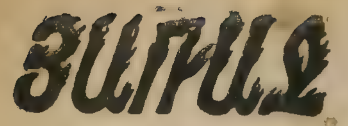

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARAICH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15.70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 8 Mars 1949 Երեքշաբթի 8 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5789–Նոր շրջան Թիւ 1200
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ԱՆԿՈՒՄ ԹԷ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄ

Միջազգային մամուլը եւ ականաւոր դէմքեր կը շարունակեն զանազան կարծիքներ յայտնել, Խ. Միութեան Նախարարական փոփոխութեանց մասին։ Մանաւանդ որ, խնդիրը կապ ունի Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութեան, հետեւաբար եւ միջազգային կացութեան հետ։

Ամփոփենք վերջին տեղեկութիւններն ու տեսութիւնները, որոնք որոշ լոյս կը սփռեն փոփոխութեանց հետեւանքներու մասին։

Արտաքին գործերու նոր նախարարը, Գ. Վիշինսկի իբրեւ առաջին օգնական պիտի ունենայ Գ. Կրոմիքօն, որ արդէն այդ պաշտօնը կը վարէր 1946 Դեկտեմբերէն ի վեր, երբ նշանակուեցաւ գլխաւոր պատուիրակ Միացեալ Ազգերու։ Նշանաւոր հանդիսացաւ իր կարուկ «ոչ»երով, Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ։ Անգամ մըն ալ առաւ քալեց, Իրանի հարցին առթիւ։

Կը նշանակէ թէ Վիշինսկի եւ Կրոմիքօ ուղղակի պիտի վարեն Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, իսկ Գ. Մոլոթով պիտի գրաւէ առաջնակարգ դիրք մը, ներքին քաղաքականութեան մէջ։

Այս տպաւորութիւնը կը գործեն Մոսկուայէն հասած վերջին լուրերը։ Այս կարծիքն ունի նաեւ... Քրավչէնքօ, որուն հետ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր «Տէյլի Մէյլ»ի աշխատակիցը։

Նախկին բոլշեւիկ պաշտօնատարին յայտարարութեանց համաձայն, եթէ Սթալին բացակայի հիւանդութեան կամ ուրիշ զբաղումներու պատճառով, Մոլոթով պիտի ստանձնէ ղեկավարութիւնը ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան։ Ուրիշ խօսքով, կատարուած փոփոխութիւնը զգալապէս կը թեթեւցնէ Սթալինի բեռը։ Ուրեմն Մոլոթով ոչ թէ աչքէ ինկած, այլ աւելի բարձրացած է։

Քրավչէնքօ նշանակալից կը գտնէ նաեւ որ Գ. Միկոյեան թէեւ առձակուած է արտաքին առեւտուրի նախարարի պաշտօնէն, բայց կը մնայ փոխ վարչապետ։ Իր կարծիքով, այս պարագան ալ կ'ապացուցանէ թէ Սթալինի պարտականութեանց մէկ մեծ մասը այժմ կ'իյնայ Մոլոթովի եւ Միկոյեանի վրայ։ Միկոյեան պիտի շարունակէ ճարել կարմիր բանակին ամբողջ մթերքը եւ պաշարը, բացի զէնքերէն եւ ռազմանիւթերէն, կարճ խօսքով, ամբողջ սպառողնութիւններէն, որոնք ձգուած են հռչակաւոր Բերիայի (երբեմն փոխ-արքայ Կովկասի, դիրագոյն վարիչը՝ Ջեկային, այժմ ներքին գործերու նախարար)։

Գ. Վիշինսկիի անուանումը կ'ապացուցանէ թէ ամենազօր Քաղաք. Բիւրօն համաձայն է անոր վճռական քաղաքականութեան՝ արեւմտեան պետութեանց հանդէպ։

Ուրեմն, յարաբերութիւնները աւելի պիտի լարուին Խ. Միութեան եւ Անգլեւսաքսոններուն միջեւ։ Միւս կողմէ զարկ պիտի տրուի բոլշեւիկեան գործունէութեան, ամբողջ Եւրոպայի մէջ. (Վիշինսկի Փրակա կը գտնուէր վերջերս, գաղտնի պաշտօնով մը)։

Քրավչէնքօ դիտել կուտայ նաեւ թէ Քաղաք. Բիւրոյին ներսը կը գտնուի գերագոյն բիւրօ մը, որուն վեց անդամները կը մնան անփոփոխ,— Սթալին, Մոլոթով, Միկոյեան, Անդրէյեւ, Վորոշիլով եւ Քականովիչ։

★ Ինչպէս Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի, նոյնպէս Փարիզի մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Մոսկուայի նախարարական փոփոխութեանց, որոնք բարենշան չեն համարուիր։ Ընդհակառակն, կը վախցուի որ Խ. Միութիւնը ճնշում բանեցնէ սկանտինաւեան երկիրներուն, Ֆինլանտայի եւ Եուկոսլաւիոյ վրայ։ Կ'ըսուի թէ Խ. Միութիւնը զինուորական շարժումներ կը կատարէ Ռումանիոյ մէջ։

★ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը պիտի գումարուի հինգշաբթի օր, մասնակցութեամբ աւելի քան հազար պատգամաւորներու (դեպուտատ!)։ Կը կարծուի թէ Սթալին եւս ներկայ պիտի ըլլայ։

★ Վիշինսկի, որ Ֆրանսերէն եւ անգլերէն գիտէ, Ամերիկայի մէջ անուն շինած է. իբրեւ «մեզ ամէնէն աւելի ատող մարդը»։ Աւելի շատ փաստաբան եւ փաստաբանէ է քան քաղաքագէտ։

Այլանդակ պատմութեան մը առթիւ

Ազգ. Ժողովի Փետրուար 24ի նիստին մէջ, առաջնորդական երեսփոխան մը, Գ. Անտէ Միւթէր, պարզելով բոլշեւիկեան գործունէութեան զանազան ծալքերը, հետեւեալ քնարեր առասպելը պատմած էր.—

«... Դիտել կուտամ թէ—ասիկա իրողութիւն մըն է զոր ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ, որովհետեւ կարեւոր է — աւելի քան 250.000 Հայ, գաղթականներ կը գտնուին խորհրդակցական մարմնի մը հրամանին տակ։ Ես ունիմ ամբողջական ցանկը անոր բոլոր անդամներուն, որոնք մեծ մասով համայնավարներ են,— Զոր. Կորկասով, Բժ. Գալճեան, Աճէմեան, Գահրի, Ֆրէնկեան։

«Ահաւասիկ վարիչները այդ կոմիտէին որոնք պիտի համախմբեն վերոյիշեալ 250.000 Հայ գաղթականները, եւ հետեւաբար վաղը մեր երկրին մէջ պիտի կազմակերպեն բանակ մը, ուղղակի հաւատարիմ՝ Մոսկուայի»։ (Ծիծաղներ եւ բացագանչութիւններ ծայրայեղ ձախակողմէն)։

Ամբողջ պատմութիւնը այնքան այլանդակ է որ, տեղական մամուլն անգամ չարձանագրեց, բացի մէկ–երկու անկարեւոր թերթերէ։

Ցետին ստուգած ալ գիտէ թէ որքան Հայեր կը գտնուին Ֆրանսայի մէջ եւ ինչով կը զբաղին։

Մենք յուզեցինք զբաղիլ այս ցնդաբանութեամբ, տպաւելով որ Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակը անմիջապէս յայտարարութիւն մը կը հրատարակէ տեղական մամուլին մէջ։ Կը թուի թէ նորէն Գ. Զօպանեանի ձգեր են այդ հոգը։

Փարիզի խարդախ «Ձայն»ը եւ ռամկավար շաբաթաթերթը այս պատմութիւնն ալ կը շահագործեն, «բաներ մը հասկցնելու համար»։

Կը սպասենք որ աւելի բաց խօսին։

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱՐՉԱՊԵՏ HENRI QUEUILLEԻ

Օտար Մամուլի Ընկերակցութիւնը իր հերթական ճաշերուն վերջինը կազմակերպած էր ի պատիւ վարչապետ Գ. Henri Queuilleի (Մարտ 4)։

Ճաշէն անմիջապէս վերջ, Գ. Վինտէ, Ընկերակցութեան նախագահը, խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնեց վարչապետին որ հաճած էր պատուել օտար լրագրողները։ Միեւնոյն առեն շնորհաւորեց վարչապետին կորովի գործունէութիւնը։

Գ. Քէօյ, իր կարգին բացատրելով Ֆրանսայի ներկայ կացութիւնը, յայտարարեց թէ՝ հակառակ բոլոր անախորժութեանց, պէտք չէ յուսահատիլ Ֆրանսայի ապագայէն։ Յիշեցուց թէ օտար լրագրողներու դերն է միշտ հաւատարիմ մնալ յաւիտենական Ֆրանսային։ Յետոյ հրաւիրեց ներկայ լրագրողները հարցումներ ուղղել որոնց սիրայօժար պիտի պատասխանէր։

Պատասխանելով նահանգային ընտրութեանց մասին եղած հարցումի մը, վարչապետը բացատրեց թէ այդ ընտրութիւնները քաղաքական նշանակութիւն չունին։ Իր կարծիքով, ցանկին գլուխը պիտի ըլլան ընկերվարականները, անկախները եւ արմատականները։

Ճաշին ներկայ էին նաեւ «Յառաջ»ի երկու աշխատակիցները։

ՍՈՖԻԱՅԻ 15 աւետարանական պատուելիներուն վճիռը պիտի արձակուէր երէկ, երկուշաբթի։ Ընդհ. դատախազը ծանրագոյն պատիժները պահանջած էր չորս գլխաւոր ամբաստանեալներուն համար։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ դատավարութեան վերջին օրը բոլորն ալ կրկին զղջում յայտնեցին, հետեւեալ յայտարարութիւններով.— «Կ'ուզեմ Հայրենասիրական Ճակատի հերոս մը դառնալ»— Թոյլ տուէք որ ծառայեմ ընկերվարութեան — «Գթացէք մեր կիներուն եւ զաւակներուն»։ Երկու ամբաստանեալներ յայտարարած են թէ 3000 — 16000 էջ համայնավար գրականութիւն կարդալով բանտին մէջ, հասկցած են ճշմարտութիւնը եւ չարաչար կը զղջան։— Ազատ մնացած 60 պատուելիներ նոր Գերագոյն Խորհուրդ մը պիտի ընտրեն, ճանչնալով Պուլկարիոյ ներկայ վարչաձեւը եւ ամէն կապ խզելով արտասահմանի հետ։

Մոլոթով եւ Միկոյեան պաշտօնանկ

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

Մարտ 4ին Մոսկուայի ռատիոն եւ գործակալութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հաղորդեցին, որ կը ծանուցանէր թէ փոխ-վարչապետ Մոլոթով արձակուած է արտաքին գործերու նախարարի պարտականութեանէն եւ իրեն յաջորդած է Գ. Վիշինսկի։ Զեկոյցը միեւնոյն առեն կը հաղորդէր թէ Գ. Միկոյեան եւս արձակուած է արտաքին առեւտուրի նախարարի պաշտօնէն, եւ իրեն յաջորդած է Գ. Մենշիկով։

Աւելորդ է ըսել թէ երկու լուրերն ալ շատ խոր տպաւորութիւն գործեցին Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ, տեղի տալով զանազան մեկնութեանց։

Առենէ մը ի վեր խորհրդաւոր զրոյցներ կը շրջէին Մոսկուայի մէջ, կառավարութեան անդամներու եւ Քաղաք. Բիւրոյի յարաբերութեանց մասին։ Իրազեկներ կ'ըսէին թէ Բիւրօն երկու մասի բաժնուած է։ Այսպէս, թղթակից մը կը պատմէր թէ Քաղաք. Բիւրոյի 13 անդամներէն խօթին կարծիքով, պաղ պատերազմը չափազանց երկար տեւեց եւ հարկ է վերջ տալ, եթէ չեն ուզեր տեղի տալ յարաճուն վտանգներու։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, միւս վեցը կուսակից էին մինչեւ ծայրը երթալու։ Եօթը չափաւորներուն մէջ ամէնէն կարեւոր դէմքերը կը համարուէին արտաքին առեւտուրի նախարարը, Անաստաս Միկոյեան փոխ վարչապետներէն Քականովիչ եւ ներքին նախարարը, Բերիա։ Այսպէս կամ այնպէս, վերջերէն խախտած էր Մոլոթովի դիրքը։ Մանաւորապէս անոր կը վերագրէին Պերլինի պաշարման առթիւ ծագած դժուարութեանց պատասխանատուութիւնը։

Ամէն պարագայի մէջ, խնդիրը չէ լուսաբանուած տակաւին։ Եթէ Սթալին դժգոհ էր Մոլոթովի քաղաքականութենէն եւ կ'ուզէ կարգադրութեան եղանակ մը գտնել արեւմտեան պետութեանց հետ, ինչո՞ւ ասպարէզ կը քաշէ Վիշինսկին, որ շատ աւելի անհաշտ է, ինչպէս տեսանք Միացեալ Ազգերու ժողովներուն մէջ։ Յետոյ, նոյնիսկ անգլեւսաքսոն շրջանակներու մէջ Միկոյեան համբաւ կը վայելէր իբրեւ չափաւոր տարր։

Կարծողներ ալ կան թէ Սթալին կ'ուզէ իրեն յաջորդ նշանակել Մոլոթովը, առանց հիմնական փոփոխութիւն մը կատարելու արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

Հաւանական է որ Վիշինսկի աւելի վճռական դիրք մը բռնէ արեւմտեան պետութեանց հանդէպ, մանաւորապէս նկատի առնելով Ատլանտեան դաշինքին յաջողութիւնը։ Բայց, ինչպէս դիտել կուտայ Le Mondeի թղթակիցը, այս պարագան չի կրնար պատերազմի յանգիլ։ Ուոշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ այն կարծիքն ունին թէ Խ. Միութիւնն ալ պատերազմ չուզեր, ծանրաբեռնուած ըլլալով երկրին վերաշինութեամբ եւ ուրիշ հոգերով։

ՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԵՐԸ՝ ԻՐԵՆՑ ԳՈՐԾԵՐՈՎ

Վիաչեսլաւ Մոլոթով, որ տասը տարիէ ի վեր կը վարէր Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, ծնած է 1890ին եւ բոլշեւիկեան կուսակցութեան յարած է 1906ին։ Անդամ Փեթրոկրատի (Լենինկրատ) յեղափոխական կոմիտէին, 1921ին ընտրուեցաւ ընդհ. քարտուղար կեդր. կոմիտէին, 1930ին նշանակուեցաւ վարչապետ, իսկ 1939ին՝ արտաքին նախարար, յաջորդելով Լիթվինովի։ Եղած է գործակիցը Սթալինի՝ առաջին Մեծ Պատերազմէն ի վեր եւ այդ մտերմութեան շնորհիւ էր որ Քաղաք. Բիւրոյին անդամ նշանակուեցաւ 1925ին, Լենինի մահէն վերջ։ Իբրեւ արտաքին նախարար, իր ամէնէն «պատմական» գործն եղաւ 1939 Օգոստոս 23ին Հիթլէրի հետ կնքած դաշինքը, որ փութացուց պատերազմը։

1941ին, երբ սպարապետ Սթալին կը ստանձնէր վարչապետութիւնը, Մոլոթով նշանակուեցաւ փոխանորդ, պահելով հանդերձ արտաքին գործավարութիւնը (1946 Մարտ 20էն վերջն էր որ գործավարութիւնները կոչուեցան նախարարութիւն,—իրենց բառով՝ «մինիստրութիւն»)։

Նոր նախարարը, Անտրէյ Վիշինսկի, այն որ Վրացիներուն կը պարգեւէր Կարս – Արտահանը, ծնած է Օտեսա, 1883ին։ Արհեստով փաստաբան, անդամ սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութեան, բոլշեւիկեան կառավարութեան միացաւ հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն վերջ (1917)։ Հետզհետէ բարձրանալով Խ. Միութեան ընդհ. դատախազի օգնական նշանակուեցաւ 1933ին։ Ինքն էր գլխաւոր ամբաստանիչը քաղաք. կարեւոր դատերու, մասնաւորապէս 1937—38ի մաքրագործումներուն առեն, երբ խմբովին մահուան դատապարտուեցան կուսակցութեան հիմնադիր եւ վարիչ անդամները, Զինովիեւ, Պուխարին եւն.։ 1940ին նշանակուեցաւ առաջին օգնական արտաքին նախարարութեան, 1943ին Ալժէ գնաց իբրեւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը միջդաշնակցային յանձ–

([illegible] Դ. էջ)

ԱՆԱՆՈՒՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երեկոյ էր։ Այդ ժամերին, բոլոր Երեւանցիները, թողած պատսպարան եւ ամէն գործ, դուրս են գալիս զբօսանքի, մեծ մասամբ Աբովեանի վրայ։ Մայթերով շարժուել չի լինում, զբօսնող խմբերը, քայլում են փողոցի ամբողջ լայնքով։ Երթեւեկող բազմութիւնը այնքան խուռն է լինում եւ մարդաշատ, որ դժուար է առանց որոշեալ ժամադրավայրի՝ հանդիպել փնտռած մէկին։ Այդ ժամերին կառքեր չէին անցնում Աբովեանից։ Զբօսնում են մինչեւ ուշ երեկոյ, պատմում իրար ամենօրեայ գործերի եւ հոգսերի մասին։

Այդ երեկոյ Երեւանին սո՞ւգ էր պատեր, թէ մի տագնապային իրարանցում, չէր հասկացւում։ Մի սեւ հարցականի տխուր քանդակներն էին սառել ամէն մէկի դէմքին։ Մի գոյժ, մի երկու նախադասութիւն, տակն ու վրայ էին արել բոլոր հոգիները, եւ հիմա, ամէն մէկն իր մտերիմն էր փնտռում, մի ստոյգ լուր իմանալու։ Չնայած իրողութիւնը գաղտնի էր եւ անորոշ, բայց գաղտնիքի խաւար ծալքերն անմատչելի էին, բացարձակօրէն։

— «Ե՞րբ ...», «Ո՞ր տեղ ...», «Ի՞նչպէս...», «Ինչո՞ւ» հարցերն էին գնդակի պէս արձակւում ամէնքի շրթներից, երբ հանդիպում էին փնտռած մէկին։ Դիմացինը անակնկալի եկած՝ քարանում էր տեղում ... բայց չկար պատասխան, շրթունքները սեղմած, եւ աչքերում արտասունքը խեղդելով, աշխատում էր խոյս տալ խօսակցի կասկածոտ հայեացքից ...

Երեւանի երեկոյեան լրագրերում ոչինչ կար որ լուսաբանէր հարցի մութ ծալքերը։ Գրագէտ թէ անգրագէտ, այն օրն ամէն մէկի ձեռքին լրագիր կար։ Շատեր կարդում էին, ուրիշներ ունկնդրում։ Նրանք նայում էին յաճախ սեւ շրջանակի մէջ, Խանջեանի նկարին։ Սուգը յառել էր նրանց կոկորդում։ Ճմլում էին լրագիրը, ճմրթում իրենց ափի մէջ, ճմլում այնպէս անողոք, ինչպէս իրենց սիրտն էր ճմլւում այդ պահին։

★

Արտակարգ գիշեր էր Երեւանում։ Լուսին չկար, զեփիւռ չկար։ Աստղեր՝ էին նայում վերից։ Փողոցների լոյսերն աղօտ, երթեւեկող ամբոխը ահարեկ։ Յոյսի ոչ մի նշոյլ։ Թատրոն իր ամենօրեայ մեղեդին էր մանում։

Այդ երեկոյ, ժամանակից առաջ, ոստիկաններ երեւացին փողոցում։ Երեւան քաղաքի դարպասները, արդէն՝ հանդրիճուած էին զինուոր խմբերով։

Երկրում, սահմանների վրայ, արտակարգ վիճակ էր յայտարարուած։ Ամէն տեղ ժողով, հաւաքոյթ։

Կենտրոնի շէնքի լոյսերը վառուեցին մինչեւ առաւօտ։ Զինուած պահակները հսկում էին շէնքին, շրջում փողոցներում։

Հեռաւոր ոսկեմայրաքաղաքներից եկել էին անուանի, մեծ մարդիկ, այլ եւ անյայտ մարդիկ։ Եկել էին պատժելու հայ ժողովուրդին։

Նոյն գաղտնապահութեամբ, Խանջեանի դագաղը զետեղել էին զոյգ բանտարկեալների փորած գերեզմանափոսում եւ կրաշխուսի թանձր շապիկով ցրել փոսը, ծածկել անհետ։ Ոչ սուգ, ոչ ծաղկեպսակներ, ոչ իսկ յուղարկաւորների թափօր ... Գերեզմանոցի մուտքը արգիլուած էր ամէն կողմից։

Երեւանում, մի քանի օր, եւ ոչ մի թերթ լոյս չտեսաւ՝ չէր խօսում նաեւ ռատիօ Երեւանը։

Օրուայ նորութիւնները՝ Մոսկովայից փոխանցուող կարճ ու աղօտակալի լուրերն էին միայն, շատերին անհասկնալի։

Օտար եւ անծանօթ եկուորներով լեցուել էր Երեւանը։

Հազար գլխանի մի հրէշ էր ծնկել Հայաստանի կրծքին, եւ լլկում էր, յափշտում նրա սիրտը հայրենասէր։ Եւ երկրի ամէն անկիւնում, դարանակալ աչքերը խուզարկու, զննում էին, հետեւում ու հետապնդում, որսում, բռնի կորզում ամէն նուիրական գաղտնիք։ Կեանքը մահուան ճիրաններում իր օրհասն էր ապրում։

Համալսարանները թափուր էին, ոչ ուսանող, ոչ դասախօս էր մնացել։ Դպրոցները դարձել էին աղմուկի եւ խաղերի վայր։ Գործարան թէ գրասենեակ, խանութ թէ ճաշարան, բոլորը, բոլորը կանչւում էին հաւատաքննութեան, տնօրէնից, մինչեւ վերջին ծառան։ Եւ ով տեսել, ու ճանաչում էր Խանջեանին, բանտէր առաջնորդւում։

Ամբողջ Հայաստանի մտաւորականութիւնը, առանց դաւանանքի եւ կուսակցական խտրութեան ձերբակալուեցին ու քշուեցին, աքսորուեցին սառնատառ հեռաւոր հիւսիսի։

Հայ ժողովուրդը գլխատուեց, զրկուելով իր մտքի եւ բազուկի լաւագոյն մարդիկներից։ Մեր մատեանները ու գրքերը այրեցին։ Խորտակեցին մեր վերելքի ճամբաները բոլոր։

Դեռ հոսում է Հրազդանը, զարնւում ժեռոտ ափերին եւ աղմկում առաջուան պէս։ Տարեցտարի մեծանում է Պանթէոնի անուն։ Իսկ այդ բոլորի մէջ, մի անյայտ գերեզման կայ, հողին հաւասարուած։ Շղթայել են նրան, իր ժողովուրդի պէս, բանտել կրաշխուսի ահաւոր կապանքներում։

Աղասի Խանջեանի անանուն գերեզմանն է այդ։

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Հայ երիտասարդութիւնը

Երիտասարդութիւնն է ազգի մը յոյսն ու ապագան։ Հիները այսօր կան, վաղը չկան։ Աղէկ կամ գէշ՝ անոնք իրենց դերը կատարեցին եւ մի առ մի կ՚անհետին պատմութեան բեմէն։ Երէց եւ կրտսեր սերունդներուն միջեւ դիրքի եւ ղեկավարութեան պայքարը թէեւ միշտ ալ գոյութիւն ունեցած է, բայց ըստ էութեան անիմաստ պայքար մըն է։ Կեանքը իր օրէնքները ունի եւ անյեղլի ընթացքը։ Աշխարհի բնական կարգը այսպէս է, որ ուզեն թէ չուզեն ծերացածները իրենց տեղը պիտի զիջին երիտասարդներուն, որոնք իրենց թարմութեամբ ու եռանդով կուգան իրենք զիրենք պարտադրելու։

Մեր իրականութիւնը քիչ մըն ալ տարբեր պատկեր կը պարզէ ուրիշներուն հետ բաղդատած։ Հայութեան ենթարկուած կոտորակումները, բռնաջնջումը եւ գաղթը պատճառ եղան որ սերունդներու յաջորդականութիւնը ընկալեալ սովորութեամբ տեղի չունենայ։ Նախորդ մեծ պատերազմը խոշոր բաց մը առեղծեց, մեր ղեկավարներն ու մտաւորականները մէկ առ մէկ, զանգուածաբար անհետացան եւ ազգային շղթան փշրուեցաւ։ Ժամանակէն առաջ հայ երիտասարդութիւնը ղեկավար աթոռներու կոչուեցաւ եւ պատասխանատու դերեր ստիպուեցաւ վերցնելու։

Աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր հինի եւ նորի պայքար չունինք։ Ընդհակառակն ամէն տեղ եւ ամէն ժամ գործի հրաւէր կայ նորերուն՝ որովհետեւ մեր կարիքները չափազանց շատ են եւ գործող ուժերը անբաւական։

Մշակոյթի, հանրային ասպարէզի թէ քաղաքական գետնի վրայ, տարեց սերունդէն քանի մը նմոյշներ միայն մնացած են, իբրեւ հեղինակութիւն ու սրբութիւն։ Անոնք շարունակ կոչ կ՚ուղղեն նորահասներուն, որպէսզի յառաջ անցնին, տեղ գրաւեն եւ արժեցնեն իրենց ուժերը։ Ոչ մէկ ազգի մէջ կը հանդիպինք հայրական այն գուրգուրանքին եւ սրտագին քաջալերանքին, զոր մեր մեծերը կ՚ընծայեն կրտսերներուն։

Մրցակցութի՞ւն, անհանդուրժողութի՞ւն, նախանձ.— Աւելորդ է այդ մասին խօսիլ իսկ։ Հայ ժողովուրդի պարզած գործի ասպարէզը փառքի աթոռներ չունի, ոչ ալ նիւթական վարձատրութիւններ։ Զոհաբերման, ինքնամխումի, տառապանքի եւ յարատեւ մաշումի անհրապոյր դաշտ մըն է մեր ազգային կեանքը, որ պէտք ունի ուժեղ եւ աննահանջ բազուկներու՝ արգասաւորելու համար։ Ով որ կոչում եւ ուժ կը զգայ իր մէջ այդ խոպան գետինը հերկելու, ով որ նուիրումով գիտէ երջանկանալ՝ անոր առջեւ բաց է ասպարէզը։ Թող հրամմէ եւ թող վստահ ըլլայ որ ջերմ ընդունելութիւն պիտի գտնէ՝ ամէնէն առաջաւոր դիրքերու վրայ։

Ամբողջ խնդիրը թեկնածուներու գործի ընդունակութիւնն է, հաւատքը, գիտակցութեան աստիճանը, պատրաստութիւնը եւ զոհողութեան պատրաստակամութիւնը։

Որքա՜ն երջանիկ պիտի զգար ինքզինք վաթսունամեայ կամ եօթանասնամեայ յոգնատանջ հայ քաղաքական գործիչը, վաստակաւոր կրթական մշակը եւ դէպի մայրամուտ հակուած հայ գրագէտը, տեսնելով խումբ մը երիտասարդ, որ իր ձեռքէն կը խլէ գաղափարի դրօշը, որ տիրաբար կը գրաւէ իր տեղը եւ ջլապինդ բազուկներով կը շարունակէ բանալ իր կէս ձգած ակօսը։ Կա՞յ աւելի մեծ մխիթարութիւն քան հանգիստ սրտով մեռնելու գոհունակութիւնը։ Գիտնալ որ աչքդ բաց չպիտի հեռանաս այս աշխարհէն, վստահ ըլլալ որ գործդ արժանաւոր ձեռքերու յանձնեցիր։

Ո՞ւր է մեր երիտասարդութիւնը, որ անդիմադրելի ալիքի մը պէս փոթորկէր Հայոց կեանքը եւ պարտադրէր իր հզօր կամքն ու ինքնութիւնը։

Ոմանք շատ յոռետես են այս հարցին մասին եւ խիստ դժգոհութիւններ կ՚արտայայտեն, կրկնելով անվերջ սովորական դարձած գանգատ մը. — «Նորերը զուրկ են գաղափարական թռիչքէ, ոգեւորումէն եւ պարահանդէսը իրենց հետաքրքրութեան կեդրոնը կը կազմեն. լուրջ գիրքեր չեն կարդար, լուրջ խնդիրներէ հաճոյք չեն առներ, եւն»։

Ուրիշներ հաստատելով հանդերձ յիշեալ մեղքերը, աւելի ներողամիտ են եւ տիրող աննպաստ պայմաններու չքմեղանքով կը փորձեն արդարացնել երիտասարդութեան մեղկութիւնը։

Առարկայական եւ սրտցաւ քննութիւն մը ցոյց պիտի տայ սակայն թէ գաղթաշխարհի հայ երիտասարդութիւնը, իր հաւաքականութեան մէջ, երբեք չէ դաւաճանած իր կոչումին եւ դրական բազմաթիւ երեւոյթներու հետ կապած է իր անունը։ Հաւանաբար ան նման չէ բոլորովին մեկնող սերունդին, մտածումի եւ գործելակերպի տարբերութիւններ ունի. սակայն անխուսափելի է հայրենի հողէն կտրուած տղոց համար, որոնք նոր միջավայրի մէջ հասակ նետեցին։ Պակաս չեն հաճոյամոլներ, եսասէրներ եւ անպատասխանատուներ։ Ինչպէս միշտ, այսօր ալ կան իրենց պատեանէն դուրս չելլող սահմանափակ նեղ հոգիներ։ Եւ սակայն ինչո՞ւ այս նմոյշներով դատել եւ դատապարտել մեր բովանդակ երիտասարդութիւնը. ինչո՞ւ չտեսնել այն աքանչելի տղաքը, որոնք իրենց հայի ճամբան չգտած՝ գաղափարի ճամբան որոնեցին եւ գտան։ Առանց հեռուները երթալու տեսնենք Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայ երիտասարդութիւնը։ Ազգային առողջ շարժումներու կեդրոնական ջիղն է ան ամէն ճակատի վրայ։ Ան է որ ջերմութիւն եւ խանդավառութիւն կը մտցնէ մեր հանդէսներուն, զանազան ձեռնարկներուն, կրթական եւ գրական գործին մէջ։ Ո՞ւր նետել Հ.Մ.Ը.Մ.ը իր հիանալի ծաղկումով եւ բազմաճիւղ գործունէութեամբ, որ երիտասարդութեան աւիւնով կը սնանի եւ երիտասարդութեան շունչը կը տարածէ այս օտար ափերուն։ Ի՞նչ վիճակ պիտի ներկայացնէին մեր ուսանողական միութիւնները եւ մեր կուսակցութեան շարքերը, որոնք անդադար հոսող երիտասարդներով կը խտանան ու կը կենդանանան։

Արդարութիւնը կը պահանջէ, որ թերութիւններու հետ մէկտեղ տեսնենք նաեւ մեր երիտասարդութեան ներկայացուցած հաղուագիւտ առաւելութիւնները եւ ջանանք մասնաւոր մտահոգութեամբ եւ գուրգուրանքով բազմապատկել զանոնք։

Հայ երիտասարդութիւնը ոչ ժլատ է, ոչ ալ փճացած արարած։ Ան յաճախ կը տառապի հայեցի դաստիարակութեան պակասէն։ Տուէք անոր պայքարի գաղափար, զէնքեր, բացէք անոր առջեւ մեր պատմութեան եւ մշակոյթի գանձարանը եւ վստահ եղէք որ պիտի գիտնայ [illegible] առաւելագոյն չափով տալ ժողովուրդին եւ արժանի ըլլալ իր հայրերու փառքին։

(Խմբագրական «ԱԶԴԱԿ»ի)

Թուրքիոյ ելեւմուտքը միշտ խախուտ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, նոր ելմտացոյցին քննութեան առթիւ։ Ընդդիմադիր երեսփոխանը, Ատնան Մենտերէս, քննադատելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը, յայտարարեց.

— Իրողութիւն է որ պետական պարտքերը կ՚աւելնան օրէ օր, եւ երկրին տնտեսական կացութիւնը կը վատթարանայ հետզհետէ։ Երկրին վճարողական կարողութիւնը ցամքած է եւ հայրենակիցներու ուսերուն վրայ դրուած են անհաշիւ տուրքեր։ Տնտեսական պետականացումի դրութիւնը իր սխալ կիրարկումով՝ ժխտական ազդեցութիւն գործած է գործի աշխարհին եւ արդիւնաբերական կեանքին վրայ։ Կառավարութիւնը վտանգաւոր միջամտութիւններով խափանեց երկրին տնտեսական զարգացումը։ Փոխանակ ընդգրկելու չափաւոր եւ երկրին շահերուն համապատասխան քաղաքականութիւն մը, կառավարութիւնը հետեւեցաւ անծրագիր քաղաքականութեան մը, առանց իր միջամտութիւններուն եւ իրաւասութեանց սահմանները գծելու։ Իր այս ընթացքով իսկական բեռ մը հանդիսացաւ մեր տնտեսական կարգուսարքին վրայ։

Մեր երկրագործութիւնն ալ գրեթէ բախտի թողի եղած է, Երկրագործական Դրամատունը որ ութսուն տարուան կեանք ունի, դեռ 80 միլիոնի դրամագլուխ չունի, մինչ Սիւմէրպանքի, Էթիպանքի, Էմլաք պանքասիի նման հաստատութիւններ, որո՛նք հազիւ քանի մը տարուան կեանք ունին, արդէն իսկ միլիոններ բարդեցին իրենց դրամագլխուն վրայ։ Մեր հողագործական արտադրութիւնը չորս միլիառի կը մօտենայ, մինչ երկրագործութեան համար բացուած վարկը 150—200 միլիոնը չանցնիր։ Ջրաբաշխական կազմակերպութիւնը չափազանց նախնական է, «Թրաքթէօր»ը 30 տարի առաջ մտաւ մեր երկիրը եւ սակայն հազիւ 300—500 հատ ունինք այսօր անկէ։ Այն երկիրները, որ երկու տարի առաջ անօթի էին գրեթէ, այսօր ինքնաբաւ եղած են եւ ցորեն կ՚արտածեն նոյնիսկ։

Միւս կողմէ, ապրուստի սղութիւնը ճշմարիտ տառապանք մը եղած է հայրենակիցներուն համար։ Ոչ միայն տառապանք մը, այլեւ տնտեսական հիւանդութիւն մը եւ ցաւ մը։ Պաշտօնեաները սահմանափակ եկամուտ ունեցողները եւ մա—

նաւանդ գործաւորները չափազանց կը նեղուին ։ Մեր բնակչութիւնը չաւելնար առաջուան պէս։

Չէ՞ որ կրնար հաւաքաբար կրճատել սա հինգ միլիոն ոսկին, զոր յատկացուցեր ենք Ազգ. ժողովի շինութեան։ Չէ՞ որ կրնար խնայողութիւններ ընել Հանրապետութեան Նախագահութեան, երեսփոխաններու, ազգ. Թանգարաններու ծախսերէն, մարմնակրթական ընդհ. տեսչութեան պիւտճէէն, պետական ինքնաշարժներէն եւ այլ շռայլութիւններէ։ Կառավարութիւնը մեզ չի կրնար համոզել թէ յառաջիկայ տարիներու մէջ ալ պիւտճէի բաց չպիտի տայ։ Չենք գիտեր թէ եկամուտի տուրքն ալ ինչ պիտի բերէ երկրին, վնա՞ս թէ օգտակարութիւն։

Սուլհի Պաթուր յանուն «Միլլէթ» կուսակցութեան բսաւ.

—Մեր ելմտական գործերը հիմնուած են խախուսիկ ենթադրութիւններու վրայ։ Մեր ազգային եկամուտը տկար է, մեր տուրքերը արդար չեն եւ կը կարօտին ամբողջական բարեկարգումի մը։ Շատ մը ազգ. դրամագլուխներ անհետեւ նպատակներու յատկացուած եւ փճացած են։ Սիսթէմ չենք ունեցած, պետական «քափիթալիզմ»ով վարած ենք մեր գործերը ։ Այժմու պիւտճէն մեր ամբողջ ելմտական կացութիւնը պիտի ցնցէ, երկիրը դէպի անդունդ կ'երթայ։

Անկախ Դեմոկրատներէն Ահմէտ Օկուզ եւս բսաւ.— Ամէն ինչ մեզի աննպաստ կ'ընթանայ։ Պիւտճէն հետզհետէ բաց կուտայ, արտաքին առեւտուրը կը կասի, վճարում եւ վաճառականութիւն չեն համապատասխաներ իրարու։ Թուրք ազգը պէտք է այլեւս գիտնայ թէ կառավարութիւնը չի կրնար ստանձնել երկրին կենսական դատերը»։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՍԹԸՆԻ Մշակութային Յանձնախումբը փետրուար 6ին հանդէս մը սարքած է ի յարգանս վերջին երկու տարուան ընթացքին մեզմէ յաւէտ բաժնուած հինգ մեծ դէմքերուն,— Ա. Ահարոնեան, Նիկոլ Աղբալեան, Յ. Օշական, Տօքթ. Հ. Օհանջանեան եւ Լիպարիտ Նազարեանց։

Նախագահը, ընկեր Յովհ. Տ. Յովհաննէսեան բացատրութիւններ տուած է Մշակութային Յանձնախումբին կազմութեան եւ նպատակ գործունէութեան մասին ։ Յայտնած է թէ ամէն տարի որոշ օր մը դասախօսութիւններ պիտի կազմակերպուին հայ մշակոյթի, գրականութեան, պատմութեան ու հայ դատի շուրջ, [illegible] վիճաբանութիւններ եւ գրական դասեր կազմակերպելով ։

Բանաստեղծ ընկեր Թախտալեան ներկայացուցած է Ահարոնեանի գրականութիւնը վերլուծելով յատկապէս Ահարոնեանի հայրենաշունչ գրականութիւնը, ուր կայ ոչ միայն Հայուն վիշտը, այլեւ կայ Հայութեան ըմբոստ ոգին։

Երկրորդ բանախօսը՝ ընկ. Համաստեղ խօսած է Նիկոլ Աղբալեանի եւ Յ. Օշականի մասին։ Ցեցուած է մասնաւորապէս Աղբալեանի ընդդիմութեան գրական յատկանիշը, Օշականի յարձակողական ոգին, երկուքն ալ անհրաժեշտ՝ Հայ «հրաշ»գրականութեան զարգացման եւ մնայուն արժէքներուն յայտնաբերման համար։ Անդրադառնալով քննադատութեան, անհրաժեշտ դատած է զայն մեր գրականութեան դաշտին ու զարգացման համար, Աղբալեանի եւ Օշականի քննադատութիւնը կոչելով ստեղծագործող ։

Ընկեր Գ. Մխիթարեան ներկայացուցած է Համօ Օհանջանեան ու Լիպարիտ Նազարեանցը, գծելով իւրաքանչիւրին դիմանկարը։ Առաջինը ներկայացուցած է իբր եւ մարդկային ու յեղափոխական ազնուական տիպար մը, որ եղած էր միա դէմքը Դաշնակցութեան քաղաքականութեան հարազատ արտայայտիչը, իսկ երկրորդը բազմակողմանի զարգացման տէր մտաւորական մը, արուեստագէտ խառնուածքով։ Երկուքն ալ արժանի են լաւօրէն ծանօթացնելու նոր սերունդին ։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Քէմպրիճի (Մ. Նահանգներ) մէջ մեռած է Յարէթ Փիլիպպոսեան 80 տարեկան։ Ծնած էր Խարբերդ, շրջանաւարտ Եփրատ գոլէճէն։ Աւարտած նաեւ Էտինպըրկի Աստուածաբանական վարժարանը եւ զբաղած է մասնակի քարոզչութեամբ։ Գրած է առողջապահութեան գիրք մը, որ լաւ սպառում ունեցած է։ Քէմպրիճի հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ գնման եւ ապա պահպանման մէջ կարեւոր ազդակ մը եղած էր։ Երբ ժողովականներ լուրջ դժուարութեան մէջ ինկան եկեղեցին մասնավճարում երբ կատարելու եւ առաջարկեցին դիմել Ամերիկեան Յանձնախումբին՝ ան ուժգին կերպով ընդդիմացաւ որպէսզի հայ անունը չվարկաբեկուի։ Հայու արժանապատուութիւնը վեր պահելու համար, զոհողութեան մեծ բաժին մը կը վերցնէր, բեռան տակ կքելով. [illegible]։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (Մ. Նահանգ.) նոր արշաւ մը բացած է, 577 նոր անդամներ առնելու համար իր շարքերէն ներս։ Արդէն ունի աւելի քան 2000 անդամներ։

ՆԻՐԳԶՈՒՀԻ Օր. Ալիս Աւագեանի մասին մեծ գնահատանքով կ'արտայայտուին եգիպտական թերթերը ։ Միջազգային հանդէսի մը մէջ մեծ յաջողութեամբ երգած է «Մատամ Պըթըրֆլայ»ի «Էօն պէլ տի Վեդրամոյեն» ի յայտ բերելով սոփրանոյի գեղեցիկ ձայն մը։ Օր. Աւագեան ըստացած է առաջին պարգեւը ։

ՏՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 27ի տեղի ունեցաւ մասնաճիւղիս պարահանդէսը Օթէլ Տը [illegible] սրահին մէջ։ Հակառակ խաչաձեւումներու որոնց կը յուշէ՝ եւ հակառակ վերջին եկող հիւրերուն համար սեղան եւ աթոռ կարելի չ'ըլլար ճարել։

20 տարի եւ աւելի Տ. Կ. Խաչի պարահանդէսները միշտ յաջողութեամբ պսակուած են։ Ժողովուրդին համար է անոնք եւ հոն եկողները երբեք չեն մտածեր իրենց բացարձակ արդիւնքին մասին։ Մ[ը] պատճառ չունենալիք հագուստի մը մտահոգութիւնը չկայ։ Այս բազմութիւնը, իրար հասկցող ու Տ. Կ. Խաչի նպատակներուն ծանօթ ու միշտ անոր ձեռնարկները քաջալերող մարդիկն են, այդ մթնոլորտ իրենց աւելի հաճելի, աւելի ջերմիկ է, մէկ կողմէ սրտի գոհունակութիւնը կ'ունենան որ իրենց այն տեղ ձգած դրամներով այնքան ցաւեր եւ հոգեր պիտի դարմանուին։

Այո, Կապոյտ Խաչն է որ ամէն մէկ մարդիմէջ ընկերներ ունի, ան հիւանդներուն դեղ եւ դարման պիտի հասցնէ իր դարմանատունով, չքաւորին ու ծերին պիտի օգնէ, մանուկներուն հայեցի դաստիարակութիւն պիտի տայ, եւ անոնց ֆիզիքական պահպանման համար օդ ու արեւ պիտի ջամբէ անոնց։

Այս բոլորը կը կատարուի մեր ժողովուրդին լումաներով ու Խաչուհիներու զոհաբերութեամբ, որոնք երբեք յոգնիլ չեն գիտեր։ Ահաւասիկ գաղտնիքը իր սարքած հանդէսներու յաջողութեան ։

Տ. Կապոյտ Խաչը թէ իր եռանդուն եւ օգտաշատ գործունէութեամբ, տարեկան աւելի քան 4 միլիոն պիւտճէով մը եւ թէ հրապարակային հանդէսներով հաստատուն դիրք մը գրաւած է գաղութին մէջ, եւ չի կարօտիր մասնաւոր «ռէքլամ»ներու ։

Վստահ եմ որ Փետրուար 27ի հանդէսը, լաւագոյն ապացոյց մը իր ժողովրդականութեան, պըսակած է կազմակերպողներուն ջանքերը նիւթապէս ալ։— Ներկայ մը

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ, (Ցապաղած)— Հայ Կաթոլիկ երիտասարդներէ կազմուած Արարատ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. Յովսէփ Վ. Լեւոնեանի, Փետրուար 27ին տուաւ հանդէս մը «Վարդանա՛նց»ի յիշատակին ։ Սրահը լեցուած էր ամբողջութեամբ, մասնաւորաբար երիտասարդներով որոնք դեռ երկու տարի առաջ չէին գիտեր իրենց մայրենի լեզուն եւ այսօր, շնորհիւ Լեւոնեան վարդապետի անխոնջ ջանքերուն ոչ միայն կը խօսին հայերէն, այլ հանդէսին արտասանեցին ու երգեցին մեր մեծասքանչով ։ Երգուեցաւ «Բամ Փորոտա՛», Նոյահրաշը Վարդանանցշարականով, մեր մեծ Կոմիտասէն, «Իմ հայրենեաց հողի Վարդա՛» եւ ուրիշ ժողովրդական երգեր։

Վարդանանցի պատմականն ըրաւ Պ. Գրիմիթէլ, Պ. Է. Մայոյեան ֆրանսերէն լեզուով պարզեց Վարդանանցի նշանակութիւնը ։

Առնուվիլի քաղաքապետը քաջալերական խօսքերով յորդորեց գաղութը համերաշխութեամբ աշխատիլ ։

Գեղարուեստական բաժնին մաս առին [illegible] եւ Մխիթարեան [illegible] եւ եւրոպական պարեր, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր։ Գ. Ծ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԻԿՈՅԵԱՆ պողոտայի բարեկարգման աշխատանքները արագ թափով կը շարունակուին, Լենինի եւ Մարքսի փողոցներու մէջտեղ գտնուած հատուածի վրայով հանրակառք պիտի անցնի։ Հանրակառքը պատրաստ պիտի ըլլայ մինչեւ Մարտ մէկ։ Իսկ Մարտ 15էն սկսեալ պողոտան ամբողջովին պիտի ծածկուի կուպրով։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

«ՍԱՀՄԱՆ ԽԱՉԱՑ, ՁԷՆՆ ԻՒՐԵԱՆՑ»

Հիմա դնա այս միջոցիս Մլեհը կը գտնէ, Կոռիկոսի դղեակին աղջեւ՝ ծովեզրը նստած, օղին կը նետէ եւ եղբօրը գովասանութիւն կը կարդայ, ինչպէս սակից քանի մը ամիս առաջ Վահկայ հովանոցին մէջ նստած օղին կը նետէր՝ նզովք կը կարդար։

Մլեհին ինչ զարմանամ, Թորոսի կը զարմանամ, որ եղբօրը ամէն ըսածը գիտէ, իմ մտքէս անցածը գիտէ, Հռոմի Թագաւորին ձեւերը գիտէ... ա՛ս մարգարէ՞ է, ի՞նչ է, դուն բսէ Հայր սուրբ, դուն որ շատ կարդացեր ես, բայց գիտցիր թէ մեր իշխան ինկը քեզմէ շատ կը կարդայ.

— Եղբայր, Հայր սուրբէն ի՞նչ կ'ուզես, կանչեց Կոստանդին, թէ որ Մլեհ՝ որ Կոռիկոսի իշխան եղաւ, օղին կը խմէ եւ եղբօրը գովասանք կը կարդայ, օղի՛ բերել տուր մեզ ալ, տես թէ Հայր սուրբը ինչ օրհնութիւն պիտի կարդայ մեր իշխանին. այս բեռը կը տեսնե՞ս, բոլոր արծաթ ու ոսկի է, բոլոր եկեղեցական սպաս ու դրամ է, անոր խմբով մէկին տեղ տասը առաւ Հռոմ Եպիսկոպոսէն, տես ի՛նչ խեղճ մարդը, մինչեւ մօրուքը քրտնեցաւ։

Տէ, օղին, օղի՛, օղին բերել տուր, ըսաւ Կոստանդին եւ իր ահագին հասակով տարածուեցաւ գետին։

Եւ մեր ելեքքարեկամները բոլորեցան սեղանի մը շուրջը, անցեալին, ներկային եւ ապագային վրայ խօսելով՝ մինչեւ քունը իրենց աչքերուն վրայ ծանրացաւ։

Բայց երբ Կոստանդին եւ Հայր սուրբ կը խօսային բոլոր գիշեր, Բարկէ՝ որու յանձնուած էր Տարսոնի կառավարութիւնը, երեք չորս սպայ յղեց նոյն միջոցին, պահապաններուն հսկողութեան ուշադրութիւն ընելով ։

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

ԱՆՏԻՈՔԻ ԲՐԷՆՍԸ

Իսկ Թորոս այս միջոցիս կը սուրար՝ կ'երթար տասներկու հեծեալներով միայն, ինչպէս իր սովորութիւնն էր, հասնելու իր բանակին ձախթեւին, որ արդէն մինչեւ Փայա իջած էր, եւ հասած ասորիներուն դուռը, եւ հոն իրեն կը սպասէր։

Ոչ թէ ինք անցնելու միտք ունէր այն դուռերը, ոչ, վասնզի միտքը չէր դրած Անտիոքի սահմանները կոխել՝ այլ միայն այնպէս կարծեցնել տալ Բրէնսին, վասնզի իր քաղաքագիտութիւնը շատ հեռու էր այն յանձնարարութիւնէն ու բոլոր դրացիները իրեն դէմ կը ա՛ռ հանել, իրմէ ոտքը ցայց մը ըել եւ մտքէն հանելու էր մարդ մը՝ որու յանդգնութեան եւ շահասիրութեան համբաւը իրեն ծանօթ էր, եւ որ յունական կայսրութենէն կ'ուզէր խոտորցնել։

Իսկ քիչ մը հանդիստ չառած՝ պատգամաւոր մը ղրկեց այս Անտիոքի Բրէնսին, իրեն տեսութեան փափաք յայտնելով. ապահով էր որ յաղթող իշխանի մը այսպէս առաջարկը սիրով պիտի ընդունուէր, ինչպէս որ եղաւ. երկու օր վերջը սուրհանդակը կը դառնար, եւ երկու իշխանները ամէն զգուշութեան պայմանները պահելով, հարիւրական ձիաւոր զինուոր հետերնին առած, կիրճերուն վերեւը բլուր մը կը հասնէին՝ ուր վրան մը պատրաստուած էր։

Հոն երկուքն ալ ձիերէն իջան մտան պատրաստուած վրանը մէկմէկ թարգման առած, թէպէտ երկուքն ալ բաւական յունարէն գիտէին իրարու միտք հասկնալու համար։

Սովորական քանի մը խօսքերէ վերջը, ուր Բրէնսը Թորոսի շնորհաւորութիւններ կ'ընէր իր յաղթութիւններուն վրայ, եւ թէ ինչպէս սխրաժելի էր իրեն նման դրացի ունենալ քան Յունաց կայսրութիւնը, որուն ոչ միայն մեծութիւնները այլ խորհրդաւոր դրութիւնը, սիրտուինքը նաեւ բարեկամութեան ապահովութիւն չէին տար։ Թորոս կրճատեց խօսքը ըսելով թէ՝

— Երկուքս ալ կը տեսնեմ թէ գործի մարդ ենք եւ մեր նպատակին կը ձգտինք, այսինքն մեծնալ եւ ընդարձակուիլ. ուրեմն բարեկամութեան եւ լաւ դրացնութեան վրայ ձայն չբարձրացնենք, ո՛չ ես եւ ոչ դու այդ տեսակ խօսքերու չենք հաւատար (եւ Բրէնսը սկսաւ ծիծաղիլ), ուրեմն մեր օգտին խօսինք, հարցնեմ, ըսէ՛ք թէ ինչ պէտք է ընել շահաւոր ըլլալու համար։

ԾԵՐԵՆՑ

նախօրօքին մէջ: Մասնակցած է Եալթայի ժողովին (1945ին), Գերմանիոյ անձնատուութեան պայմանագրին ստորագրութեան (1945 Մայիս): Եղած է Խ. Միութեան ներկայացուցիչը Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովներուն:

Անաստաս Իվանովիչ Միկոյեան հայ բանուորի մը զաւակն է, 54 տարեկան, ծնած՝ Թիֆլիս: Ինքն ալ դպրանոց մը յաճախած է ինչպէս Սթալին, բայց յետոյ աստուածաբանական ուսումը մէկդի դնելով, նուիրուած է յեղափոխական գործունէութեան: Մասնակցած է Ա. Մեծ պատերազմի կամաւորական գունդերուն: Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն վերջ կարգ մը քաղաքական պաշտօններ վարեց Կովկասի մէջ, յետոյ ընտրուեցաւ անդամ Կեդր. Կոմիտէին, իսկ 1943ին Քաղաք. Բիւրոյին: Պարենաւորման գործավար էր 1931էն 1938, երբ ուսումնասիրական պտոյտ մը կատարեց դէպի Մ. Նահանգները: Անդամ էր երկրին պաշտպանութեան կոմիտէին, գերմանական արշաւանքէն վերջ, միշտ պահելով արտաքին առեւտուրի նախարարի պաշտօնը: Պատերազմի շրջանին կը վարէր ամբողջ երկրին պարենաւորումը:

Մենշիկով, որ Միկոյեանի կը յաջորդէ, անոր օգնական էր 1948 Յունուարէն ի վեր: Նախապէս եղած է օգնական անտառային ճարտարագործութեան նախարարին, եւ նախագահ՝ Գահիրէի խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան: 46 տարեկան է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ Մարտ 4ին 1ի դէմ 9 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց որ Իսրայէլի պետութիւնն անդամ ընդունուի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան: Տասնըմէկ անդամներէն դէմ քուէարկած էր Եգիպտոս, իսկ ձեռնպահ մնացած՝ Անգլիա:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 221ի դէմ 296 ձայնով մերժեց անձեռնմխելի հանգամանքէն զրկել Գ. Մարսէլ Քաշէնը, իբրեւ տնօրէն «Իւմանիթէ»ի, նկատելով որ անուանարկիչ գրութիւնը ստորագրուած է, բայցնոյն իրաւունքէն զրկեց ուրիշ համայնավար երեսփոխան մը, Կարոտի, որ «տոլարի կառլաւ Թըրը» (մարզպետ)անուանած էր Գ. Ռ. Շումանը, 1947ին, երբ ան վարչապետ էր:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը յուշագիր մը ուղղեց Թէհրանի խորհրդային դեսպանին, բողոքելով այն ամբաստանութեան դէմ թէ ամերիկեան պատուիրակութիւնները զինուորական խարիսխի մը վերածած են երկիրը, ընդդէմ Խ. Միութեան, թէ իրանեան իշխանութիւնները կը գործեն իբրեւ «օտար գործակալներ» եւն.:

ԻԲՐԵՒ ԼՐՏԵՍ ձերբակալուեցան Միացեալ Ազգերու խորհրդային պատուիրակութեան անդամներէն մէկը, Վալանթէն Կուպիչեւ, 32 տարեկան, եւ Ամերիկուհի մը, Օր. Ժիւտիթ Քափլըն, 27 տարեկան: Այս վերջինը ժամադրութիւն տուած էր ռուս պաշտօնատարին, անոր յանձնելու համար կարգ մը գաղտնիքներ՝ Մ. Նահանգներու դատական նախարարութենէն: Գաղտնի ոստիկաններ փողոցէ փողոց հետապնդելով երկուքն ալ ձերբակալեցին: Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպան- բողոքեց, բայց անօգուտ: Հարիւր հազար տոլար երաշխաւորութիւն պահանջուած էր, առժամապէս ազատ արձակելու համար Գ. Կուպիչեւը, քան հազար ալ՝ ամերիկացի օրիորդէն:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ բանակցութիւնները կը շարունակուին Ուաշինկթընի մէջ: Նորվեկիայէն վերջ, Տանըմարքան ալ պատուիրակութիւն մը ղրկած է, մասնակցելու համար: Նորվեկիա պատասխանելով Խ. Միութեան Փետր. 5ի ծանուցագրին, մերժեց ոչ – յարձակման դաշինք մը կնքելու առաջարկը:

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԿԻՆԵՐ կիրակի օր ցոյցեր կատարեցին Փարիզի եւ գաւառի մէջ, նախաձեռնութեամբ համայնավարներու, բողոքելու համար «հակախորհրդային պատերազմին դէմ»: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ երկու հազար կիներ ալ ցոյց մը սարքած էին Ֆոնթէնպլոյի մէջ, դաշնակցային սպայակոյտին շէնքին առջեւ, աղաղակելով. — «Ելէք գացէք, Գ. Մոնթկոմըրի» (Մեծն Բրիտանիոյ սպարապետը):

ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏ 10 Թերհաշիւ մը վճարելու պարտաւոր են այն հարկատուները որոնց 1948ի տուրքը 20.000 ֆրանքէն աւելի է. հակառակ պարագային 10 % յաւելում պիտի կատարուի:

ԱԾՈՒԽԻ վաճառումը ազատ է Մարտ 7էն մինչեւ Յուլիս 1:

ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ թիւը, որ 27.496 էր Յունուար 1ին, 30.254ի բարձրացած է Փետրուար 1ին: Միայն Սէնի նահանգին մէջ 16.708էն բարձրացած է 18.471ի:

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցան երկու քահանաներ, Լեհաստանի մէջ, իբրեւ անդամ ահաբեկչական կազմակերպութեան մը որ կ'ամբաստանուի թէ 55 հոգի սպաննած է: Վարիչն ալ մահուան դատապարտուեցաւ, իսկ ուրիշ քահանայ մը՝ ութ տարուան: Պատերազմէն ի վեր միայն մէկ քահանայ մահուան դատապարտուած, բայց յետոյ ներում ստացած էր:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ իր խումբերուն համար:

Ա. շարքին համար կը հրաւիրէ իր խումբերը սովորական հաւաքատեղին, հետեւեալ օրերը. — Գշ. 8 Մարտ Սէն Ժէռոմ ժամը 9ին:
Ուրբաթ 11 Մարտ Ste. Marguerittei խումբ ժամը 9ին:

Դասախօս՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ:
Նիւթ՝ «ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՆԱԽՔԱՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ»: Կը հրաւիրուին նոյնպէս ծնողները եւ բարեկամները:
(Շարունակելի)

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան սարքած դասախօսութեանց երկրորդ շարքը խումբերու մօտ, իրենց սովորական հաւաքատեղին —

Գշ. 8 Մարտ Գ. Օտտօի խումբ ժամը 9ին:
Ուրբաթ 11 Մարտ, Սէնթ Անթուան, ժամը 9ին:
Դասախօս՝ ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
(Շարունակելի)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարխանի նուագախումբին: Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ:

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Salle de Géographieի (184 Bld. St. Germain: Métro St. Germain des Près) մէջ տեղի պիտի ունենայ յիշատակի երեկոյ ողբացեալ գրագէտ Յ. ՕՇԱԿԱՆի համար:

Պիտի նախագահէ Գ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆ:

Պիտի խօսին Գ. Գ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի հայ եկեղեցիին երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Գ. Ն. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի, Օր. ՀԱՑԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Տիկ. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Տիկ. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Գ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Ա. ՈՒԼՈՒՊԷՅԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է: Ծախքերուն մասնակցելու համար շրջաբերութեան հանուած են 150 հրաւիրատոմսեր: Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրատունը, Մ. ՓԱՐՍԱՄԵԱՆի գրատունը, Իսի լէ Մուլինօ ՋԱՏԻԿԵԱՆի սրահարանը, Ալֆորվիլ դերձակ Գ. ԱՇՈՏ ՆՇԱՆԵԱՆին:

ԱՆԱՅԻՍԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Այս կիրակի ցերեկ ժամը 2.30ին, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ տեղի կ'ունենայ վաթսունամեայ գրական եւ հանրային գործունէութեան յոբելեանը ՏԻԿԻՆ ԵՒՓԻՄԷ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆի (ԱՆԱՅԻՍ): Նախագահութեամբ Գ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆի: Այս առթիւ ուղերձներ պիտի արտասանեն զանազան միութեանց ներկայացուցիչները, ծանօթ արուեստագէտներ: Մուտքը ազատ է:

Նուէրները ուղարկել յանձնախումբի նախագահ Գ. Նուպար Յովհան-էսեանի, 14 rue du Soleil, Paris (20), C. Ch. Postaux, Paris 7065–15:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Ընկեր Գօղոս Գոյզիկեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Գ. Քիրէճեանի իր հօր Գ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Գահրի ընտանիքը Դպլըոցաւէր Տիկնանց վարժարանին հազար ֆրանք կը նուիրէ Գ. Գր. ԵԱԶԸՃԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԱՄ ենթակոմիտէին (Անիէռ–Գ. Քոլոմպ) ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մատուռ մանկապարտէզին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ–Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ: Նիւթը՝ «Արեւմտահայ գրական ձգտումները»: Կը հրաւիրուին համակիրները եւս:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փիւժէէն Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Կիրակոսեան իրենց սիրելի հօրաքրոջ զաւկին ԱՒԵՏԻՍ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆի մահուան առթիւ (Ապատան) ցաւակցութիւն կը յայտնեն տիկնոջը, զաւակներուն եւ եղբայրներուն (Ամերիկա), (Պարսկաստան) եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին, «Յառաջ»ի միջոցով, եւ հազար ֆր. ալ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ԱԶԱԶՈՒՐԿ Կրետեանի համար հարիւր ֆրանք կը տրամադրէ Գ. Արամ Արթին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբի կողմէ, 12 Մարտ շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 66 Պուլըվար Սէն Լու, լ'Էօվրի սրահին մէջ: Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի ՊԵՐՃ ՊՌՕՇԵԱՆի

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ (4 արար)

Պատրաստուեցէք այս գեղեցիկ հանդէսին:

INSTITUT ARMENIENի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ
NUIT DE LA VOILETTE

Շաբաթ 19 Մարտին, ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Copacabanaի շքեղ սրահին մէջ, 168 rue Fbg. St. Honorée, Yoska–NemethiTzigane նուագախումբը:
Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ է:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վիլ Ժիւիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի լաւ գործաւոր մը որ գիտնայ թէ հին եւ թէ նոր գործեր չինել:

Դիմել Գ. ՎԱՆԼԵԱՆի ամէն օր կէսօրէ վերջ, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Հեռաձայն Opéra 01–08:

Chaussures «GIB—ERT»

18 Ave. de Paris Vincennes — Dau. 18.01:
10 % զեղչ անոնց որ կը ներկայացնեն «Յառաջ»ի այս կտրօնը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՂՆԻՔ

Բացուած է Արաբական Մզկիթին կից Արեւելեան ծանօթ բաղնիքը:

ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ Հինգշաբթի ամբողջ օրը: Իսկ ուրբաթ եւ շաբաթ կէսօրէ առաջ:

Իսկ ԱՅՐԵՐՈՒ համար Ուրբաթ եւ Շաբաթ կէս օրէ վերջերը եւ կիրակի ամբողջ օրը:

Մաքուր ու տաքուկ: Բոլորդ վազեցէք Rue Goffroy St. Hilaire, métro Monge կամ Jussieu:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15.70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 9 Mars 1949 Չորեքշաբթի 9 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5790 — Նոր շրջան թիւ 1201

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի 21րդ Շրջանային Ժողովը, Մարտ 1ին յաջողութեամբ աւարտեց իր աշխատանքները։

Չորս օր տեւող այս ժողովը, նախանձախնդրութեամբ եւ մանրամասնօրէն քննելով լրացող տարեշրջանի մեր գործունէութիւնը, գոհունակութեամբ եւ արդար հպարտութեամբ հաստատեց նոր եւ կարեւոր նուաճումներ՝ նախորդ Շրջ. Ժողովի գծած ծրագրով։

Համեմատաբար երիտասարդ մեր կազմակերպութիւնը այս շրջանին մէջ, դարձեր է այլեւս ամրակուռ եւ ինքնավստահ ուժ մը։ Մեր ընկերներու զոհաբերութեան բարձր ոգին, ջերմեռանդ հաւատքն ու գործելու վճռական կամքը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան նպատակներու իրականացման համար, իրական աղբիւրը կը հանդիսանան մեր ուժին։

Մեզմէ անդարձ հեռացողներու եւ մեր պայքարի սպասիչ բեռան տակ յոգնած տարէց ընկերներու տեղ, միշտ նորերն են, որ ամուր դիրքեր կը գրաւեն մեր շարքերուն մէջ։

Նոր Սերունդը՝ կազմակերպուած եւ դաստիարակուած Դաշնակցութեան շունչին տակ, այլեւս իր տեղն ունի մեր բոլոր շարժումներուն մէջ։

Հաւատարիմ մեր վերջին Ընդհ. Ժողովի գծած հիմնական ուղեգծին, մեր ընկերներու եւ մարմիններու յարաճուն ճիգերով, մենք նոր դիրքեր ապահոված ենք հանրային կեանքին մէջ

Մեր գաղութի պարկեշտ եւ ողջամիտ լայն զանգուածները — համակիր եւ չէզոք — մեզի հետ են միշտ, հակառակ թշնամիներու կողմէ հիւսուած զռեհիկ բանսարկութեանց։

Կուսակցական թէ հանրային կեանքին մէջ մեր ձեռք բերած իրական արդիւնքներէն մեկնելով, մեր Շրջանի Գերագոյն Ժողովը գծեց յառաջիկայ տարեշրջանի գործունէութեան ծրագիրը։

Ընդհանուր եւ համազգային հարցերու շուրջ, պիտի շարունակենք մեր ուղին՝ ճշդուած եւ ձեւակերպուած մեր Ընդհ. Ժողովին կողմէ։

Ծանօթ ներքին եւ արտաքին բոլոր աննպաստ պայմաններուն եւ դժուարութիւններուն, պիտի շարունակենք մեր ճիգը, միշտ քայլ մը աւելի յառաջանալու վճռական հաւատքով։

Ազգային ներքին կեանքին մէջ, ամրապնդելով իրական գործակցութիւնը հայկական շահերուն նուիրուած տարրերուն հետ, պիտի շարունակենք մեր պայքարը անոնց դէմ որ մեր արժէքները կը զոհեն օտար շահերու։

Միշտ պարկեշտ եւ հաւատարիմ՝ հիւրընկալ երկրին հանդէպ, աւելի քան երբեք զգուշանալով խառնուելէ անոր ներքին գործերուն, մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ արթուն պահել հանրային կարծիքը, որպէսզի տեղի չտրուի որեւէ թիւրիմացութեան, մանաւանդ ներկայ տագնապալի օրերուն։

Մեր պարտաւորութիւնները յաջողութեամբ իրականացնելու համար, պիտի կրկնապատկենք մեր աշխատանքները, ալ աւելի զօրացնելու, զարգացնելու եւ թարմացնելու մեր ուժերը։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը այս պարագային ալ պիտի դառնայ մեր զուրգուրանքի առարկան։

Այս ընդհանուր գիծերուն մէջ ներկայացնելով մեր տարեկան գործունէութեան հաշուետուութիւնը, եւ նոր տարեշրջանի ծրագիրը, մենք կոչ կ'ընենք մեր համակիր եւ չէզոք հայրենակիցներուն օժանդակել մեզի, աւելի գործնական եղանակով, իրականացնելու մեր առջեւ դրուած խնդիրները։

Վստահաբար անկուսակցական զանգուածին կ'ուղղենք մեր այս կոչը, որովհետեւ մենք այն համոզումն ունինք, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր հիմնական առաջադրութիւններով եւ նպատակներով կը ներկայացնէ հայ ազատատենչ ժողովուրդին կամքն ու ճիգը։

Դաշնակցութեան դրօշին տակ, Դաշնակցութեան կազմակերպուած եւ միշտ կենդանի ուժը արթուն պահակն է մեր ազգային պայքարին։

Միացեալ ճիգերով ամրապնդենք մեր պայքարը, ապահովելու համար ազգային յաղթանակը —

Միացեալ, անկախ եւ ազատ Հայաստան։
Կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը։
Կեցցէ՛ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ

Եղիկեանն Արէլ յամառօրէն շարունակելով օրն ի բուն սուտեր թխելու, մաղձ թափելու եւ մուր քսելու պաշտօնը, երէկ քութիւն մը եւս թողուցած էր իր բանջարանոցին մէջ։

Երրորդ էջի վերջին սիւնակին վրայ, դիմակաւոր շոշորթի մը ստորագրութեան տակ, տպած էր գրութիւն մը, որ Շ. Միսաքեանի կը վերագրէր Կովկասեան համադաշնակցութեան նուիրուած խմբագրական մը, 1930 Սեպտ. 30 թուականով։ (Զայն Փարիզի, 8 Մարտ 1949)։

Կը հրաւիրենք Գ. Արէլ Նազարեանը անմիջապէս հրատարակել «Յառաջ»ի 1930 Սեպտ. 30ի խմբագրականին լուսանկարը — այն մասը ուր կ'երեւայ իր արտատպած գրութիւնը, մեր խմբագրին ստորագրութեամբ։

Ընթերցողները կը յիշեն թէ ուրիշ առթիւ ալ հարցումներ ուղղած ենք այս պարոնին, զզուելի վերագրումներու առթիւ, բայց քաջ Նազարը խուսափած է։

Կը սպասենք լուսանկարին, լրացնելու համար մեր ըսելիքը։

Ատլանտեան դաշինքը պատրաստ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ատլանտեանի դաշինքը պատրաստ է արդէն եւ պիտի հրատարակուի այս շաբթու։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը երկուշաբթի օր իր մօտ հրաւիրեց եւրոպական վեց պետութեանց եւ Գանատայի դեսպանները, լրացնելու համար դաշինքին բնագիրը։ Այս առթիւ զրոյց կը շրջէր թէ Իտալիան ալ պիտի հրաւիրուի մասնակցելու, մանաւանդ որ ամերիկեան Ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովը այլեւս չընդդիմանար անոր անդամակցութեան։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, քանի մը վիճելի կէտեր ալ կարգադրուելէ ետք, դաշինքը վերջնական ձեւ ստանալով, պիտի հաղորդուի անդամակից պետութեանց։

★ Տանըմարքայի արտաքին նախարարը, որ Ուաշինկթըն հրաւիրուած է, յայտարարեց թէ ստիպուած են դէպի արեւմուտք ուղղել իրենց աչքերը, իրենց իսկ պաշտպանութեան համար։ Ուրեմն այս փոքր երկիրն ալ պիտի միանայ Ատլանտեանի դաշինքին։

★ Մոսկուայի նախարարական փոփոխութեանց առթիւ, Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ դիտել կու տան թէ Խ. Միութեան մղած պայքարը սաստկանայ թէ մեղմանայ, արեւմտեան պետութեանց առաջին պարտականութիւնն է պատրաստ գտնուիլ ամէն պատահականութեան հանդէպ։

★ Կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգները թելադրած են Շուէտի որ նուազեցնէ իր արտածումները դէպի Խ. Միութիւն եւ արեւելեան Եւրոպայի միւս երկիրները։ Կ'ըսեն թէ նոյն առաջարկը պիտի ըլլայ 19 «Մարշըլեան» երկիրներու։

★ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան մասնակցելու համար, պաշտօնական հրաւէրներ ուղղուեցան ուրիշ հինգ պետութեանց,— Իտալիոյ, Իրլանտայի, Տանըմարքայի, Շուէտի եւ Նորվեկիոյ։ Ուրեմն տասը պետութեանց ներկայացուցիչները Մարտ 28ին ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, հաստատելու համար Եւրոպայի Միութեան Խորհուրդը։ Լաւատեսներ կը կարծեն թէ այս ծրագիրն ալ պիտի յաջողի, ամուր ճակատ մը կազմելու համար Խ. Միութեան դէմ, քաղաքական թէ տնտեսական։

★ Ուաշինկթընի զինուորական շրջանակներուն մէջ ծրագիրներ կը մշակուին, ռազմական պիտոյքներ ճարելու համար եւրոպական պետութեանց,— հրասայլ, թնդանօթ, օդանաւ եւն.։ Առ առաւելն երկու միլիառ տոլար ծախս կը նախատեսուի, վերազինելու համար արեւմտեան Եւրոպան։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ).— Սթերլին 1062 (1225), տոլար 318.60 (416), զուից. ֆրանք 79.90 (103)։ Նափոլէոն 4925, սթերլին 5925, զուից. ոսկի 4725, տոլար (20) 23.500, ձուլ ոսկի 682.500 ֆր.։

Պաղ պատերազմը պիտի շարունակուի

ՆՈՐ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ աւելի կամ նուազ վաւերական տեղեկութիւններ հրատարակել, Խ. Միութեան նախարարական փոփոխութեանց մասին, որոնց մանրամասնութիւնները հրատարակած էինք երէկ։

Ինչպէս բացատրած էինք, իրազեկ շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Մոլոթով եւ Վիշինսկի ոչ թէ պաշտօնանկ եղած, այլ արձակուած են իրենց պարտականութիւններէն, ուրիշ աւելի կարեւոր պաշտօններ ստանձնելու համար։ (Երէկ «Ֆիկարօ»ն ալ կը բացատրէր թէ հեռագրին ռուսերէն բառը պաշտօնանկութիւն չէ, այլ «պարտականութենէ արձակում»։ Տես երէկուան «Յառաջ»ը)։

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ մամուլը նոյն ձեւով կը շարունակէ պայքարը Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան պետութեանց դէմ, ապացուցանելու համար թէ անոնք նախայարձակ պատերազմ կը պատրաստեն Խ. Միութեան դէմ, իսկ այս վերջինը յաջողութեամբ կ'ընդդիմանայ, աջակցութեամբ շատ մը բարեկամներու։ Մայրաքաղաքի օտար դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ ալ այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ Մոլոթով եւ Միկոյեան աւելի բարձր պաշտօններ պիտի վարեն, արձակուելով նախարարական պարտականութիւններէն։ Մանաւանդ որ, երկուքն ալ կը պահեն իրենց միւս պաշտօնները,— անդամ Քաղաք. Բիւրոյի եւ փոխ-վարչապետ։ Մանաւորապէս Մոլոթով պիտի կրնայ աւելի սերտօրէն գործակցիլ Սթալինի հետ, տիրաբար վարելով երկրին գործերը։

Մոսկուայի մամուլը նախարարական փոփոխութիւնը հաղորդեց 12 տող զեկոյցով մը, որ կը բաղկանար 60 բառէ։

«Կարմիր Աստղ», Խ. Միութեան բանակին պաշտօնաթերթը, շաբաթ օր խմբագրականով մը կը կրկնէր թէ Մեծն Բրիտանիոյ վարիչ շրջանակները «զանազան յարձակողական զինակցութիւններ կը դարբնեն տենդագին աճապարանքով»։ Միեւնոյն ատեն կ'ազդարարէր թէ մօտերս տընտեսական տագնապ մը պիտի ծագի դրամատիրական աշխարհին մէջ։

Թերթը այս առթիւ կը յիշէ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ մղուած պայքարը՝ ի նպաստ Խ. Միութեան եւ ի պաշտպանութիւն խաղաղութեան։ Իր տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութեան Ամերիկացի բարեկամները շարք մը բանախօսութիւններ եւ ժողովներ սարքած են եւ թռուցիկներ պիտի ցրուեն ամրապնդելու համար երկու երկիրներուն բարեկամութիւնը։ Անգլիոյ մէջ ալ մօտ մէկ միլիոն բանուորներու ներկայացուցիչները կ'աշխատին նոյն ուղղութեամբ եւ կը յայտարարեն թէ թոյլ պիտի չտան որ պատերազմ յայտարարուի Խ. Միութեան դէմ։ Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Ֆրանսայի մէջ «խաղաղութեան եւ ազատութեան ռազմիկները» որոշած են նամակ մը ուղղել Նախագահ Թրումընի, յայտնելու համար իրենց ընդդիմութիւնը՝ Ատլանտեանի դաշինքին։ Թերթը նոյն տրամադրութիւնները կը տեսնէ սկանտինաւեան երկիրներուն մէջ, ուր հազարաւոր Շուէտացիներ, Նորվեկիացիներ եւ Դանիացիներ «զանգուածներու զայրալից բողոքները կը յայտնեն միջազգային յետաշրջութեան զինուորական արկածախնդրութեանց դէմ»։ Եւ վերջապէս կը յիշէ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Իտալիոյ, Գերմանիոյ, Նորվեկիոյ, Մեքսիկայի եւ ուրիշ երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց յայտարարութիւնները, որոնք արեւմտեան աշխատաւորներու անհուն յարգանքը եւ սէրը կը յայտնեն Խ. Միութեան հանդէպ եւ գործօն ընդդիմութիւն՝ միջազգային յետաշրջութեան ճակատին դէմ»։

ՋՐՈՅՑ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Թուրք մամուլին կարծիքով, Պ. Վիշինսկիի անուանումը բան մը պիտի չփոխէ Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութենէն։ Անշուշտ Մոսկուա ուշադրութեամբ կը հետեւի այն խորհրդակցութեանց որ կը կատարուին Եւրոպայի մէջ, Միջերկրականի դաշինք մը եւս հաստատելու համար։ Անգարայի խորհրդային դեսպանը լուսաբանութիւններ պահանջած է այս մասին։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, պատասխանած են թէ Թուրքիա պատրաստ է ի հարկին յարելու այդպիսի դաշինքի մը, որ միայն պաշտպանողական հանգամանք պիտի ունենայ։

Անգարայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ այս պատասխանը պիտի չգոհացնէ Խ. Միութեան դիւրազգածութիւնը։ Հաւանական կը համարուի որ Մոսկուա ծանուցագիր մը ուղղէ Թուրքիոյ, ինչպէս ուղղեց Նորվեկիոյ, Ատլանտեանի դաշինքին առթիւ։

★ Զարմանազան զրոյցներէն հատ մըն ալ,— իբրեւ թէ Վիշինսկիի առաջին գործը պիտի ըլլայ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂԵԳԻԾ ՄԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Եգիպտոսի Թեմական ընտրութեանց առթիւ, որոնք յետաձգուեցան մէկ տարի, կառավարութեան որոշումով, Ժողովրդային Ցանկի Յանձնախումբը գործունէութեան ուղեգիծ մը ներկայացուցած էր ընտրողներուն:

Կ'ամփոփենք հիմնական տեսակէտները, որոնք միայն տեղական հանգամանք չունին, եւ արժանի են ուրիշ գաղութներու լուրջ ուշադրութեան.—

★

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ.— Ամէն հայ գաղութ պարտաւոր է հետեւիլ իր գտնուած երկրի քաղաքականութեան: Առաւել եւս Եգիպտոսի հայ գաղութը իբրեւ օրինապահ դիրք մը ունեցած է հանդէպ եգիպտական իշխանութիւններուն, եգիպտացի ժողովուրդին, որոնց բարեացակամ վերաբերումը պէտք է գիտնալ պահպանել: Ոչ թէ խօսքով, այլ գործով պէտք է հետապնդել այս քաղաքականութիւնը:

Այս նկատումներով ալ, թոյլ պիտի չտանք արտաքին որեւէ միջամտութիւն, որ միշտ վնաս պիտի պատճառէ մեր ժողովուրդին:

Եգիպտական կառավարութեան կողմէ մեր գաղութին տրամադրուած կանոնադրութիւնը պիտի յարգենք ամբողջական կերպով: Անկէ առաջնորդուելով, թոյլ պիտի չտանք նաեւ մուտ եւ անհարազատ տարրերու մուտքը մեր ազգային իշխանութիւններէն ներս:

ՄԵՐ ԿԱՊԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՀԵՏ.— Զուտ կրօնական է: Կը յարգենք Հայ Լուսաւորչական Եկեղեցիի պետը, որ իր հնարաւորութիւններու սահմանին մէջ պիտի աշխատի օգտակար ըլլալ Հայ Եկեղեցւոյ բարգաւաճման: Բայց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը զրկուած է կարգ մը ազատութիւններէ, եւ իր դիրքը խիստ փափուկ է: Այս նկատումներով ալ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդը զուտ կրօնական խնդիրներու շուրջ միայն կապ պիտի պահէ Կաթողիկոսին հետ եւ հրահանգներ ստանայ անկէ: Այս սահմանէն դուրս՝ Էջմիածինը միջամուխ դարձնել քաղաքական վէճերու, պիտի նշանակէր մեծագոյն չարիքը գործել Հայ Եկեղեցիին դէմ:

ԿՐԹԱԿԱՆ.— Եգիպտոսի հայ գաղութի թիւը աւելցած է, որակը՝ բարձրացած, տնտեսական պայմանները՝ գոհացուցիչ: Բայց մեր կրթական գործը ետ մնացած է: Մեր վարժարանները, փոխանակ յառաջդիմելու, ինչպէս արաբական ուրիշ երկիրներու, օրինակ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, մեր դպրոցները Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ խղճալի վիճակ մը կը ներկայացնեն բազմաթիւ տեսակէտներէ:

Նախ մեր վարժարաններուն պիտի ապահովենք ձեռնհաս կրթական մշակներ, որոնք պատրաստութիւն եւ կոչում ունենան այդ ասպարէզին համար: Այս նպատակին հասնելու համար, նպաստընկալի դիրքէն մէջ պիտի չդնենք մեր ուսուցիչները, անոնց տնտեսական վիճակը պիտի բարելաւենք եւ պիտի բարձրացնենք ուսուցչութեան վարկը:

Երկրորդ՝ զուտ ազգային դաստիարակութիւն պէտք է ստանան մեր աշակերտները, որոնք պիտի սորվին, թէ մշակոյթով բարձր եւ քաջարի ազգի մը զաւակներն են եւ իրենց այսօրուան հայրենիքը՝ Հայաստանը կերտուած է Հայու արիւնով եւ քրտինքով, ոչ թէ բոլշեւիզմի մէկ շնորհն է:

Երրորդ՝ իրականութիւն պիտի դարձնենք հիմնարկումը երկրորդական վարժարանի մը, որուն շնորհիւ է, որ մենք պիտի ունենանք մտաւորական նոր տարրեր:

Եգիպտոսի հայ գաղութէն կրթասէր ազգայիններ ծնունդ տուին Կիպրոսի Մելգոնեան կրթարանին, Պէյրութի Հայ Ճեմարանին: Մեր Ազգային Իշխանութիւնները եթէ լրջօրէն մօտենան զգացուած պահանջներուն, մեր գաղութը անպայման կ'ունենայ իր երկրորդական վարժարանը, ուր միայն հնարաւոր է տալ հայեցի կրթութիւն եւ միաժամանակ պատրաստել մեր զաւակները յաճախելու օտար համալսարաններ:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ.— Նիւթական համեստ միջոցներու տէր ընտանիքներ կանուխէն իրենց զաւակները կը հանեն վարժարաններէն եւ կը ղրկեն արհեստի:

Մեր ազգային իշխանութեանց ղեկավարութեան տակ եւ նիւթական աջակցութեամբ պէտք է հաստատուին կանոնաւոր գիշերային դասընթացքներ ապահովելու համար վարժարան չյաճախող հայ պատանիներու, երիտասարդներու հըմտացումը լեզուներու եւ գիտութիւններու մէջ:

Այս մարզին մէջ ակումբներու կողմէ տարուած աշխատանքը բաւարար չէ: Որովհետեւ պէտք է մասնաւոր պիւտճէ յատկացնել եւ գիշերային դասընթացքներու համար հրաւիրել հայ եւ օտար մասնագէտ կարող ուսուցիչներ:

ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Հին սերունդէն ազգասէր Հայեր Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ համայնքներուն նուիրած են արժէքաւոր կալուածներ, որոնց հասոյթներով է, որ կը մատակարարուին մեր դպրոցներն ու եկեղեցիները իրենց յարակից հաստատութիւններով:

Կալուածներու մատակարարութեան մէջ, անցեալին, տխրահռչակ «պլոքի» օրով, մեծ չարաշահութիւններ կատարուեցան: Անցնող տարիներու ընթացքին որոշ բարեկարգութիւն մտցուեցաւ, բայց եղածը դեռ բաւարար չէ:

Մասնագէտներու կարծիքով՝ կարելի է շինարարական նոր ձեռնարկներու սկսիլ եւ բարձրացնել կալուածներէ ստացուած հասոյթները:

Այս ուղղութեամբ աշխատանք չտարուեցաւ, ընդհակառակն, գտնուեցան բախտախնդիր մարդիկ, որոնք Ազգային Իշխանութենէն պահանջեցին եւ մամուլի մէջ ալ գրեցին, թէ կալուածներու մէկ մասը ծախելու եւ յատկացնելու է ներգաղթողներուն: Այդ մարդոց ծրագիրն էր, եւ դարձեալ է, սնանկ վաճառականի մը պէս հաշուեյարդարի ենթարկել մեր կալուածները, փոխանակ նորեր աւելցնելու անոնց վրայ:

ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ.— Բարեկեցիկ հայ գաղութ մըն ենք, եւ մեզ համար ամօթ մըն է, որ մինչեւ այսօր չունինք մատենադարան մը: Տասը տարի է, որ թուղթի վրայ գոյութիւն ունի Թորգոմեան Մատենադարանը: Ազգային իշխանութիւնը դեռ չկարողացաւ Մատենադարանի սրահ մը ճարել: Միայն պիւտճէի հարց չէ: Պէտք է հայ գրքի արժէքը ըմբռնել եւ մանաւանդ գիտնալ ծառայել հայ մշակոյթին: Մատենադարանը հաստատելէ ետք պէտք էզայն մեղուանոցի մը վերածել, անոր կապելով մանաւանդ նոր սերունդը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ.— Չկայ ժողովուրդ մը, որ այնքան տառապած, այնքան արիւն թափած ըլլայ իր հայրենիքին համար, որքան հայութիւնը: Ազգասէր ու հայրենասէր է Հայը, մենք չենք ճանչնար «հայաստանեան», «հակահայաստանեան» ճակատներ: Հայրենիքը սիրելու, անոր ծառայելու համար պայման չի կրնար ըլլալ սովետական իրաւակարգին ընկալումը: Ընդհակառակն, մենք խորթ կը նկատենք այդ իրաւակարգը հայութեան ազգային ըմբռնումներուն:

Կ'ուզենք լուսաւորել «Արեւելեան նահանգները»

ԽՄԲ.— Թուրք հրապարակագիր մը, Ճէվատ Նիզամի, կը գրէ Պոլսոյ «Ագշամ» թերթին մէջ.—

Արեւելեան նահանգներու բարենորոգումը օրուան խնդիրն է: Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք թէ այս ուղղութեամբ ծրագիրներ կը մշակուին: Մտաւորական զօրաշարժ դէպի արեւելք, այս է օրուան կարգախօսը: Պէտք է մեր մօտքի մարդիկը ղրկել Անատոլուի ներսերը, ոպէսզի լոյս սփռեն այնտեղ: Ի հարկին պէտք է նուիրական ալ քաջալերենք զիրենք: Մեր գեղեցիկ երկիրը օժտուած է ամէն տեսակ կարելիութիւններով, պետութեան աւագ պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ մեր մշակութային մակարդակին բարձրացումը: Պետութիւն մը որ ամէնէն յետին խնդիրներուն վրայ ուշադրութիւն կը կեդրոնացնէ, մինչեւ իսկ լուցկիի, օդիի, պարկի շինութեան դարկ կուտայ, հարկաւ պիտի չհանդուրժէ որ այլանդակ ժողովուրդ մը ունենանք հոկայ, գլուխով եւ դաճած մարմինով:

Անատոլուն լուսաւորելու համար էական պայման է իմացապէս զարգացնել գաւառները, մեծ ու փոքր քաղաքներու մէջ հիմնել լուսամիտ մարդոց խմբակներ եւ բոյներ, զարկ տալով հրատարակութեանց եւ քարոզութեան:

Ընկերաբանները հաստատած են թէ փոքր գիւղաքաղաքի մը բարոյական դիմագիծը ամբողջապէս կը փոխուի, երբ քանի մը առաքինի մարդիկ առաջնորդ հանդիսանան իրենց: Գիւղերու ագաները կենդանի ապացոյց մըն են այս երեւոյթին: Իրողութիւն է որ մեր գիւղաքաղաքներուն եւ նահանգներուն մէջ զօրաւոր եւ հեղինակաւոր մարդիկ հմայք եւ ազդեցութիւն ունեցած են տեղական կեանքին վրայ: Այսպիսի անհատական հըմայքներու մասնաւոր կարեւորութիւն պէտք է ընծայենք: Այսպիսի հեղինակութիւն մը շատ աւելի նախընտրելի է, քան դրամի ազդեցութեամբ հիմնուած կործանարար հեղինակութիւն մը:

Այսօր ընկերային եւ բարոյական հեղինակութիւնը կը կրթէ լոկ մշակոյթի եւ առաքինութեան սկզբունքներուն: Այսպիսի ազդեցութիւն մը օգտակար է մեզի եւ կոչուած է ազնուացնել միջավայրը:

Միայն թէ կանազան պայմաններ կան: Մեր լուսամիտ տարրերը պէտք է արեւելք ղրկենք, շատ լաւ, բայց գիտին պէտք է պատրաստենք նաեւ իրենց, որպէսզի անվտանգ եւ անխափան գործունէութեան դաշտ մը ունենան հոն, պահեն իրենց կորովը, իրենց նիւթական եւ բարոյական գոյութիւնը:

Այն երիտասարդ մտաւորականները որոնք պիտի հաստատուին Անատոլու, արդար իրաւունքով պէտք է պահանջեն գոնէ կեանքի նախնական հանգստաւէտութիւն մը: Մաքուր եւ հանդիստ բնակարաններ պէտք է ունենան:

Եթէ մեր բնակութեան քաղաքականութիւնը մեծամասնութեամբ դառնայ քանի մը մեծ քաղաքներու, մենք ալ կը մերժուինք օսմանեան կայսրութեան շրջանի սխալներուն մէջ: Սխալ ճամբու մը հետեւեր ենք մինչեւ հիմա, որով մեծ քաղաքներու արիւն ներարկեր ենք եւ միւս կողմէ առեր ենք երկրորդական քաղաքներու կամ աւաններու կենսունակութիւնը: Ահա թէ ինչու շատ շատեր նախընտրած են ապրիլ մեծ քաղաքներու մէջ, մերժելով վերադառնալ Անատոլու: Մեր շատ մը մեծերն ալ չեն մոռցած Իսթանպուլի հրապոյրին եւ սխալ ուղղութեան հետեւած են:

Անկէ դուրս Անատոլու գացող երիտասարդութիւնը պէտք ունի բարոյական եւ մտաւորական քաջալերութիւններու: Առաջին առթիւ միամիտ պիտի մնան այդ միջավայրին մէջ, ինչ որ կրնայ կացինահարել իրենց կորովը: Հակառակ բոլոր կամխակալ կարծիքներուն, մեր մէջ ամէնէն լուսամիտ դասախօսը պաշտօնէութիւնն է: Հանգստեան կոչուած պաշտօնեաները հիանալի օրինակներ են եւ կրնան երթալ Անատոլու, իրենց փորձառութեամբ եւ հմտութիւնով մասնաւոր օգտակարութիւն ունենալ:

Այսպիսի փորձառութեան տիրացած անհատ մը գիւղաքաղաքի մը մէջ կ'ընտելանայ միջավայրին, հաճոյքով կը ստանձնէ դաստիարակի դերը, ժողովուրդին վրայ ազդեցութիւն կը գործէ, առաջնորդ կը հանդիսանայ երիտասարդութեան, կը սրտապնդէ զանոնք, երբ տկարութեան նշաններ ցոյց տան:

Կառավարութիւնը պէտք է հետեւի նաեւ «ապակեդրոնացման» դրութեան եւ միայն քանի մը քաղաքներու մէջ չսահմանափակէ բարձրագոյն վարժարաններու թիւը:

Իզմիրի պէս ծաղկեալ քաղաք մը անգամ այսօր մշակոյթի տեսակէտով յետադիմութեան ճամբուն մէջ մտած է: Կարելի չէ՞ որ այդ քաղաքին մէջ բանանք համալսարան մը, քանի մը բարձրագոյն վարժարան, մշակոյթի, գիտութեան օճախներ, արժէքաւոր մարդիկ կեդրոնացնենք հոն:

Ինչո՞ւ, օրինակ, աստուածաբանական կամ փիլիսոփայական համալսարան մը չունենանք Գոնիայի մէջ, տնտեսական կաճառ մը Իզմիրի եւ ձիավարժութեան վարժարան մը Ուրֆայի մէջ:

Եթէ մեր գիտական ուժերը ցրուենք այսպէս հոս ու հոն, բազմաթիւ կրթարաններու եւ համալսարաններու միջեւ մրցակցութիւն մը կը սկսի ինքնին, բարերար նախանձ մը, եւ մեր բոլոր գիտուններն ու մասնագէտները զօրաշարժի կ'ենթարկուին այս նպատակով:

Եթէ մեր կառավարութիւնը բարձրէն նայի օրուան քաղաքական նկատումներուն եւ աւելի լայնախոհութեամբ մօտենայ երկրին ապագային եւ բարգաւաճումին, ամբողջ ազգը ներդաշնակօրէն կը բարձրանայ եւ Թուրքիոյ ամէն տեղը կը դառնայ մշակոյթի, բարօրութեան եւ ընտիր ձիրքերու կեդրոն մը:

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ, 3 Մարտ.— Հայաստանի (ռեսպուբլիկայի) կերպարուեստագէտներն աշխատում են մի շարք նկարների վրայ, ինչպէս՝ ընկ. Ստալինը Սպանդարեանի հետ, Սիբիրի աքսորավայրում, «կարդում են Լենինի նամակը»: Ընկեր Ստալինը եւ Լենինը Սմոլնիում: Լենինի զրոյցը Ստալինի եւ Ս. Շահումեանի հետ, ընկերային գիւղի աշխատանքը Բայազիտում եւն.:

★ Հայաստանի գիտութիւնների ակադեմիան պատրաստում է թարգմանաբար հրատարակել ակադեմական Լիսենկոյի՝ «Բիոլոգիական գիտութեան մասին» (երկրաբանութիւն) աշխատութիւնը:

★ Համաշխարհային ախոյեան Սերգօ Համբարձումեանի ղեկավարութեամբ, Կիրովականում մարզւում են 20 առաջաւոր մարզիկներ, յառաջիկայ մրցումներին մասնակցելու համար:

★ Մայրաքաղաքի Կիրով թաղամասին Շրջկոմը կազմակերպել է 30էց աւելի Համ.Կոմ. պարտիայի պատմութիւնն ուսումնասիրող խմբակներ:

★ Երեւան, Միկոյեանի պողոտայի վրայ այս տարի պիտի կառուցուեն ջրոյարկանի չորս բընակելի տներ: Անցած տարի կառուցուած են եղել հինգ՝ նոյն տեսակի տներ:

★ Լենինականի պղտաբուծական փորձակայանը զգալի յաջողութիւններ է ձեռք բերել, Շիրակում ցրտադիմացկուն տունկեր աճեցնելու գործում:

Կայանի գիտ. աշխատող՝ գիւղատնտես Արովեանի ջանքերով, այժմ Շիրակի դաշտում աճում են՝ ծիրան, տանձի մի քանի տեսակներ եւ այլ

մրգեր։ Առովեանը լայն կերպով կիրառում է Միչուրինեան մեթոդները ։

★ Երիտասարդ ստախանովականները մեծ դեր են կատարում արտադրութեան մէջ։

Երեւանի կօշիկի գործարանի խմբավար Մարիա Թումանեանի խմբակը՝ հնգամեայ «պլան»ը կատարել է 2ուկէս տարում։ Այժմ աշխատում են 1951 թուի հաշուին։

★ Հոկտեմբերեան շրջանի Արմաւիր գիւղը տարուէ տարի մեծանում ու ծաղկում է։ Գիւղը շրջապատուած է մրգաստանով։

Կոլխոզի խմբավար Նազանի Գէորգեանը իր «պլան»ները կատարում է ժամանակին ։

★ Կոտայքի շրջանի կոլխոզներն այս տարի հասաքել են եւ պետութեան յանձնել մեծ քանակութեամբ պէս – պէս անտառատերմեր ։

★ Երեւանի Պետհրատը լոյս ընծայեց բանաստեղծուհի Աղաւնիի «Սակրաւոր Սաքօն» պօէմը, որի առաջին մասը նկարագրում է Սաքոյի զինուորական քաջագործութիւնները, իսկ երկրորդը՝ Սաքօն որպէս առաջաւոր՝ երկրի շինարարութեան գործում։

★ Հայաստանի ՍՍՌ-ի մեքենատրակտորային կայանները պատրաստւում են գարնանացանին ։ Այս տարի ստացել են 40 նոր «տրակտոր»ներ, 100 կալսիչներ, 120 գութաններ եւ այլ մեքենաներ ։

★

ՈՒՐԻՇ ԼՈՒՐԵՐ

(Քաղուած խորհրդային թերթերէն)

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ «Իշխանուհի» տրաման որ ժամանակին խիստ քննադատութեան ենթարկուած ըլլալով փճացուցած էր հեղինակը, վերջերս Սովետահայ բանասիրութիւնը մէջտեղ հանած է։ Սովետահայ գրագէտներու ուշադրութեան արժանացած է որովհետեւ Շիրվանզադէն այդ տրամայով քննադատած է վաճառական դասակարգի արատները ։

« ՀԱՅՐԵՆԻՔ » մեծ համերգը, բաղկացած երկու խմբերգներէ, երկու մեներգէ եւ խմբանուագէ, երգահան Ալեքսանդր Յարութիւնեանի կողմէ, տեղի ունեցած է Մոսկուայի հայկական մշակոյթի տան մէջ։ Սովետ. Միութեան երգահաններու լիագումար նիստին մէջ գնահատանքով խօսուած է երաժշտական այս կտորի մասին ։

ԿԻՒՄՈՒՇԳԷՍԻ Ջրաելեկտրակայանի աշխատաւորները պիտի կառուցանեն 162 շէնք կայանի աշխատաւորներուն համար։ Երեւանի Ստալին – եան եւ Բաղրամեան պողոտաներու անկիւնը պիտի կառուցուի հինգ յարկանի շէնք մը բանուորներու։ Իսկ անոնց զաւակներուն համար պիտի շինուին 2 դպրոց, բուժարան եւ ակումբ ։

ԳԻՒՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ փորձառական խարխսի կառուցման սկսած են Երեւանէն 10 քմ. հեռաւորութեան վրայ, որ Սովետական Միութեան մէջ ամէնէն մեծն է։ Միացեալ փորձառական կայանը պիտի տարածուի 500 հեկտարի վրայ։ Փորձեր պիտի կատարուին Թեմիրեազեւի, Միչուրինի եւ Լըսենքոյի տեսութեանց ուղղութեամբ։ Կայանին պիտի աշխատակցին Հայաստանի գիտութիւններու Ակադեմիայի գիւղատնտեսական կաճառի 7 գիտահետազօտական հիմնարկները եւ գիւղատնտեսական կաճառի ուսանողները։ Փորձառական կայանի մէջ պիտի մշակուին հացահատիկի, բանջարեղէններու, պտղատու ծառերու նոր տեսակներ, ինչպէս նաեւ լեմոններ, մանտարինի ծառեր եւ հարաւային այլ պտուղներ։ Կայանի հողին վրայ կը կառուցուին բնակութեան շէնքեր, դպրոց, մանկամսուր, հիւանդանոց, ջերմութեան դրութիւն, հեռախօսի ցանց եւ այլ յարմարութիւններ։ Կայանը պիտի ունենայ նաեւ գեղեցիկ պարտէզներ, ծառուղիներ եւ կրպապատ փողոցներ ։ Այս տարի պիտի վերջանայ փորձառական կայանի գլխաւոր մասը։ Կայանը կը գտնուի Զանգուի ափին, պիտի կցուի Երեւանին ինքնաշարժի դծով։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՌՏՕ, 2 Մարտ (յապաղած).— Սիրելի «Յառաջ», Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ն. Աղբալեան» խումբը կիրակի օր հաճելի խնջոյք մը սարքած էր Բարսեղ Շահպազ նոր ակումբին մէջ։

Բացումը կատարուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով զոր Նոր Սերունդի անդամները երգեցին ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտիրեանի։ Ս. Տօնէրեան իբրեւ նախագահ գլխաւոր ճառով մը ամփոփեց իրենց նպատակը։ Կը խոստանան յաճախ կազմակերպել այսպիսի հաւաքոյթներ, որպէսզի կարենան բարձր պահել ազգային ոգին, սերտել մեր լեզուն եւ պատմութիւնը։

Արտասանեցին Յ. Նաթրեան, Գ. Հալաճեան եւ Վ. Վարդանեան, մեներգեցին Օր. Վ. Քէնտիրեան եւ Գ. Քէնտիրեան, բոլորն ալ Նոր Սերունդէն, ինչպէս նաեւ Յ. Միքայէլեան եւ Ս. Տօնէրեան, առաջինը դաշնակ, երկրորդը ջութակ։

Հանդէսի պաշտօնական մասը վերջացած էր, ներկաները շարուած էին սեղաններու շուրջ. տեղը նեղ կուգար։ Օրուան սեղանապետ ընտրուեցաւ Գ. Միքայէլեան, որ հրամայեց առաջին բաժակները պարպել այս երիտասարդ երիտասարդուհիներու կենացը։ Յետոյ յաջորդաբար արտայայտուեցան սեղանակիցները արտասանութիւններով, մեներգներով, սրամտութիւններով կամ բաժակաճառերով։

Գ. Շ. Սուքիասեան թելադրեց երիտասարդութեան որ նախանձախնդիր ըլլան ազգային մշակոյթին, Իսկ Գ. Ս. Քէօշէրեան յանձնարարեց լաւ ուսումնասիրել մեր պատմութիւնը։

Պոռտոյի ծանօթ Մարգարը իր գեղեցիկ «Փանթէզի»ներով զուարճացուց ներկաները։ Ոգեւորութիւն ստեղծեց նաեւ Պօղոս Քէնտիրեան (Ն. Ս.)։ Մէջ ընդ մէջ կը թնդային ազգ. եւ յեղափոխական երգերը ստեղծելով հայրենասիրական տաք մթնոլորտ մը։Մեծթաչուհիները եւ Նոր Սերունդի անդամուհիները հայկ. քանի մը պարեր պարեցին։ Բաժակաճառեր արտասանուեցան մեր ազատագրութեան պայքարի հերոսներու յիշատակին ։ Գ. Կ. Վարդանեան — « Դուք մեր բազմաչարչար ցեղին տարագիր հայրերու նորաբողբոջ ծիլերը, դուք էք որ վաղը հայկ. հորիզոնին վրայ պիտի փայլիք շատ մը աստղերներու մէջ։ Գ. Զ. Քէնտիրեան — « Սիրելի երիտասարդներ, փոքր – ճառու հայր մըն է որ կը խօսի ձեզի։ Եթէ այս քանի մը տարիներս հայկ. մթնոլորտը չափազանց լղրճուած եւ անչնչելի դարձած է, պատասխանատուները կարգ մը այլասերած եւ մեր ազգային կեանքէն անտեղեակ, կամ վարձուած անհատներ են։ Անոնք մամուլով թէ բեմով կը հայհոյեն կուսակցութեան մը որ հայ ժողովուրդը կը ներկայացնէ իր բարձր արժէքներով։ Արհամարհանքի միայն արժանի են այդ գաճաճները»։ Դուք բարձր բռնեցէք ազատագրութեան դրօշը»։

Ապրիք, տղաք քանի կ'ապրիք այսպէս գործելով հայ ժողովուրդի կռնակը գետին չի գար։

Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ նահատակ»ով։

Ներկայ մը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ.Մ. Ը. Մ.ի «դարձ»ի Գ. մրցումը տեղի ունեցաւ Choisy le Roiի մարզադաշտին վրայ U. S. Saintryի խումբերուն դէմ։

Սաստիկ հով կար եւ ցուրտ էր, բայց. հակառակ այս աննպաստ պայմաններու մարզասէրներ եկած էին քաջալերելու։

Մրցումներու արդիւնքներ եղան.— Հ. Մ. Ը. Մ. (Ա. խումբ) կը շահի 3—0։ Հ. Մ. Ը. Մ. (Բ. խումբ) 6—0։ Հ. Մ. Ը. Մ. (Cadet խումբ) 4—0։

Կարելի չէ ճշգրիտ քննադատութիւն մը ընել օրուան մրցումներուն։ Հովը արգելք եղաւ լաւագոյն խաղարկութեան մը։ Ուշադրաւ խաղարկութիւն մը ունեցան Ա. խումբէն Մութաֆեան եւ Ակրաբեան։

Ա. խումբէն կը պակսէին Սրապ (վիրաւորուած) եւ Քիւփէլեանն էր տիրապետողը։ Ա. կէտը նշանակուեցաւ ինքնաձիր յարձակողականի մը միջոցին, հակառակորդ վերջապահի մը կողմէ։ Երկրորդ կիսախաղին, Խութէլէկեան կը նշանակէ երկու կէտ վարպետօրէն։ Մանաւանդ գովեստի արժանի են Խութէլէկեան, Մատճալեան, Մկրտիչեան ։

★ Կիրակի 27 Մարտ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Souppesի ուժեղ խումբերուն դէմ։ Անոնք որ կը փափաքին ճամբորդել մարզիկներուն հետ, թող հաճին արձանագրուիլ Գրիգորի, սափրիչի խանութը, 27 rue Et. Dolet, Alfortville:

Ք. Ուզունեան

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պաշտօնաթերթը, «Օսսերվաթորէ Ռոմանօ», խմբագրականով մը կը մեղադրէ Փարիզի արքեպիսկոպոսը, կարտինալ Սիւհառ, որ վերջերս հաւանութիւն յայտնած էր կաթոլիկ – համայնավար գործակցութեան, կարգ մը պարագաներու մէջ։ Այս առթիւ կ'ըսէ — «Եթէ նոյնիսկ կարգ մը քրիստոնէական կէտեր գտնուին համայնավարութեան մէջ, քրիստոնէութիւնը երբեք պէտք չունի համայնավարութեան։ Սովորական եւ խոր գործակցութիւն համայնավարներու եւ կաթոլիկներու միջեւ ոչ միայն տեղի պիտի չունենայ, այլեւ հարկ է առաւելագոյն արթնութեամբ հսկել նոյնիսկ անհատական խնդիրներու վրայ, ուր գործակցութիւն կրնայ հաստատուիլ։Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ թէ ճարպիկ համայնավարները ինչպէս իրենց կուսակցական շահերուն կը ծառայեցնեն ուրիշ կազմակերպութեանց մարդիկը, եթէ անոնք ամենաթեթեւ հաւանութիւն մը յայտնեն ։

ՊՈԼՍՈՅ զինարանի պայթումին հետեւանքով մեռած են 150 հոգի, համաձայն պաշտօնական դեկոյցին։ Խուզարկութիւնները կը շարունակուին, ուրիշ զոհեր երեւան հանելու համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

ԱՆՏԻՈՔԻ ԲՐԷՆՍԸ

« Ձիրա՞ր ջարդել, ինչ վաստակ կայ մեզի, թէ որ դու իմ լեռներս կուխես՝ աւերես՝ քանի մը բերդ յափշտակես՝ ի՞նչ զարմանալի կարողութիւն պիտի քաղես. ես քու հողերուդ վրայ գամ, թէ որ յաջողիմ, ինչ աւար կը տանիմ։

Անոր համար փնտռենք տեղ՝մը ուր քիչաշխատութեամբ մեծ օգուտ կր՞այ քաղուիլ»։

Հոս Թորոս դադրեցաւ խօսելէ, եւ Ռընալտի աչքերը սկսան փայլիլ բոլոր իր մթերուած շահասիրութեէնէն գրգռուած եւ անհամբեր՝

— Այդ տեղը, այդ տեղը անուանէ, կ'ըսէր։

— Այդ տեղը, ըսաւ Թորոս անհոգ ձեւով մը, այդ տեղը... դու ամէն միջոց ունիս այդ տեղն եյլելու եւ ես չունիմ.. բոլոր օգուտը քեզի պիտի ըլլայ ։

— Ը՛ կերաբար ամէն բան կ'ընենք, կը կարգադրենք ։

— Լաւ, թէ որ այդպէս յանձն կ'առնես, ահա տեղը, ըսաւ Թորոս, մատնանիշ ընելով ծովուն անհունութիւնը ։

— Ուր, ծովուն վրայ, ինչ...։

— Կիպրոս. ահագին՝ հարուստ՝ անպատուպար՝ անդուռ կղզի մը, բաց ամէն յարձակումներու։ Թէ որ ես նաեւ ունենայի, ժամանակ ունենայի ...

— Ես նաեւ կը գամեմ, հոգ մի ըներ։

— Ես՝ շատ շատ՝ խումբ մը զօրք նիզակակից կրնամ տալ քեզ, թէ որ կը հաճիս։

— Ամենայն հաճութեամբ, մանաւանդ որ աւարը գտնողին իրաւունք ունի մասնակցելու ։

— Երբ որ պատրաստ ըլլան նաւերդ՝ իմ գունդերս պատրաստ է իր զօրավարին հետ ։

Երբ Թորոս տեսաւ իր մարդուն յափշտակութիւնը այդ գիւտին՝ եւ հարուստ աւարին վրայ, եւ իմացաւ թէ հարուածը տեղը գտաւ, վասնզի մարդը չէր կր՞ար հանգարտ տեղը նստիլ, ալ ոտք ելաւ եւ պատշաճ հրաժարական ողջոյնը տալու ժամանակ, մէկ կողմ առնելով զայն.

— Բայց, ըսաւ, պէտք չէ մոռնալ որ գիտուորը նաւ մտնելու ժամանակ նաեւ պիտի չգիտնայ թէ ուր կ'երթայ, եւ դուն հիւր մը ունիս, թերեւս բարեկամ մը որ քու տունդ է եամէնըրածներդ կրնայ իմանալ, պէտք է արթուն կենաս իրմէ, որովհետեւ շատ խորամանկ ու վտանգաւոր մարդ է։

— Կ'իմանամ, Անդրոնիկոսի համար կ'ըսես, թէ որ կ'ուզես՝ կապած քեզի ղրկեմ վաղը, իբր նշան դաշնակցութեան ։

— Ոչ, անոր պէտք չունիմ, բաւական է թէ հեռացնես զինքը. վտանգաւոր հիւր մըն է, ոչ միայն դրացիներուս, այլ եւ ասպնջականին համար ։

— Հոգ մի ըներ, դիւրին գործ մըն է այդ ինծի համար, ութ օր չեղած իմ նաւերս պատրաստ են արշաւանքի համար։

Եւ ահա մեր իշխանները բաժնուեցան։ Թորոս կ'երթար Տարսոն իր երկիրը բարեկարգելու, իսկ Ռընալտ իր զօրքերը պատրաստելու՝ որ շատ դըժուարին չէր այնպիսի մարդերու համար, որ ուրիշ գրաւում մը չունէին պատերազմէ զատ. եւ իրօք այս գործին մէջ ամենայն գգուշութեամբ եւ գաղտնապահութեամբ վարուեցաւ։

Մլեհ իր հազար հոգիի գնդովը եւ Ս. Մակարի հայր սուրբին հետ, Աղեքսանդրիայի նաւը մըտաւ եւ հեռացան Փռանգները իրենց նիզակակից խմբովը ։

Ինչ որ պատմութիւնը գրուցած է, աւելորդ է հոս յիշել, վասնզի ամէն ազգի հեղինակները, Հոռոմները, Փռանգները եւ Հայերը միաբան են պատմելու թէ Կիպրոս ոչ երբեք այնպիսի բարբարոսական հարուած մը ընդունած էր եւ ոչ իսկ Սարակինոսներէն։

ԾԵՐԵՆՑ

Մ. Նահանգները երթալ, տեսակցութիւն մը ունենալու համար իր ամերիկացի պաշտօնակցին, ինչպէս եւ Նախագահ Թրումընի հետ։

Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Ա. Միկոյեան արձակուելով արտաքին առեւտուրի նախարարի պաշտօնէն, պիտի զբաղի «րուբլիի դրամական շրջան մը» հաստատելու ծրագրով։ Հայազգի նախարարը մօտէն ծանօթ ըլլալով արեւմտեան պետութեանց դրամական սակերու փոխանակութեան հարցին, պիտի լրացնէ այս ծրագիրը, որ կրտրամադրէ ոսկի րուբլին հիմ բռնել Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ։ Ուրիշ խօսքով սատակեցնել տնտեսական պայքարը։

Քրավչենքոյի դատը

ԳԱՏԱԳԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐՆ ՍԿՍԱՆ

Երկուշաբթի օր լսուեցան վերջին վկաները։ Գլխաւորն էր Պ. Ժոլիօ-Քիւրի, Ֆրանսայի հիւլէական մասնագէտը, որ պատմեց թէ երեք անգամ Ռուսաստան գացած է եւ ծանօթ է երկրին կացութեան։ Առաջին անգամ այցելած է 1933ին եւ 1936ին, երբ համայնավար չէր։ Իբրեւ գիտնական, Քրավչենքոյի գիրքը կարդացած է գիտնականի անկողմնակալութեամբ։ Իր տպաւորութիւնը այն է թէ գիրքը գրուած է «դոհացնելու համար անձնական ատելութիւն մը, մթնոլորտ ստեղծելով ի նպաստ նոր պատերազմի մը զոր չենք ուզեր»։ Վկան մեծապէս ազդուած է Խ. Միութեան նոր սերունդին կրթութեան համար կատարուած աշխատանքէն։

Յետոյ կարդացուեցան կարգ մը գրաւոր վկայութիւններ։ Անգլիացի երեսփոխան մը, Փրիթ, իր նամակով «դաւաճան» կ'անուանէր Քրավչենքօն։ Ամերիկացի փաստաբան մը կը գանգատէր թէ Մ. Նահանգները խախտած են միջազգային օրէնքը, կեդրոնուն անցագիր մը ճարելով Քրավչենքոյի։ Այս վերջինը դիտել տուաւ թէ «Խ. Միութեան գործակալները վտանգաւոր ցանց մը կազմած են Ֆրանսայի մէջ եւ այլուր, այնատրեան որ իր հակառակորդները գաղտնի թուղթեր կը ճարեն։

Նոյն օրը շարունակուեցաւ ձեռագիրներու քննութիւնը։ Քրավչենքօ 400 էջ ձեռագիր եւս ստացած էր Ամերիկայէն, եւ ուժգնօրէն ճակատեցաւ հակառակորդ վկաներէն Փողնէրի դէմ, ապացուցանելու համար թէ ինքն է գրած «Ազատութիւնն ընտրեցի» գիրքը։ Այս առթիւ ըսաւ թէ մաս մը ձեռագիրներ վերապահած է, երկրորդ գիրք մը հրատարակելու համար Չեկայի մասին։

Վկայութիւնները վերջացած ըլլալով, սկսան պաշտպան ողականներ։ Քրավչենքոյի փաստաբաններէն Հայզման կը խօսի երկու օրէ ի վեր, ապացուցանելու համար թէ Lettres Françaisesի խմբագրութիւնը անուանարկած է իր փոխանորդեալը, 26 տեսակ զրպարտութիւններ կատարելով։

★ Քրավչենքօ նոր դատ մը բացաւ, այս անգամ Ce Soirի խմբագրապետին՝ գրագէտ Արակոնի դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ հետ կատարուած բանակցութեանց առթիւ, Իրաքի վարչապետը յայտարարեց թէ Անդրյորդանան իրաւունք չունի խօսելու Իրաքի անունով։ Լիբանանի հետ կատարուած բանակցութիւնները յաջող ճամբու մէջ են։ Սուրիա դահլիճը ժողով գումարեց, որոշելու համար իր դիրքը։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մասին համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Աննամի նախորդ կայսեր՝ Պաօ-Տայի հետ, որ Փարիզ կը գտնուի։ Ձախակողմեան հոսանքները գիտել կուտան թէ վտանգաւոր է այս համաձայնութիւնը, քանի որ Հնդկաչինի ներկայ վարիչները (համայնավար) չեն ճանչնար կայսրը։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին առթիւ, Ռուսիա նոր պահանջներ դրաւ, դժուարացնելով բանակցութիւնները։ Պահանջներէն մէկն է՝ հաշտութեան դաշնագրին կնքումէն երեք ամիս վերջ հեռացնել Աւստրիա ապաստանած բոլոր տարագիրները։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ 13 Գերմաններ, իբրեւ պատասխանատու աւելի քան մէկ միլիոն անձերու սպանութեան (մեծ մասով Հրեաներ)։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Յունուար 9–14

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններր. —

ՎԻԷՆ Սուք. 8 հարիւր, Մաղ. 6 հարիւր, Թորոս. հազար, Մուր. 650, Ման. 800, Լուս. հազար, Երամ. 8 հարիւր, Խաչ. 1500, Քէք. 1500, ԿԱՐՏԱՆ Քին. 2 հազար, Աճէմ 8 հարիւր, Այվտ. 8 հարիւր, Աստ. 8 հարիւր, Տոն. 1450, Կար. Յ. 3 հազար, Կար. Ա. 1500, Կիւր. 1450, Համ. 1450, Ստ. Համ. 1450, Յովս 1450, Քնա. 8 հարիւր, Մատ. 1450, Մարգ. 8 հարիւր, Մարտ. 3 հազար, Մեր. 1450, Նորտ. 8 հարիւր, Թում. 1450, Թաշօ. 8 հարիւր Ֆրանք։

(Շար.)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, St. Germain des Prés։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարեանի նուագախումբին։ Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Salle de Géographieի (184 Bld. St. Germain: Métro St. Germain des Près) մէջ տեղի պիտի ունենայ յիշատակի երեկոյ ողբացեալ գրագէտ Յ. ՕՇԱԿԱՆի համար։

Պիտի նախագահէ Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ։

Պիտի խօսին Պ. Պ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի հայ եկեղեցիին երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Ն. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի, Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Տիկ. Ա. ԳԷՈՐԵԱՆ, Տիկ. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԳԷՈՐԵԱՆ եւ Ա. ՈՒԼՈՒՊԷՅԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։ Ծախքերուն մասնակցելու համար շրջաբերութեան հանուած են 150 հրաւիրատոմսեր։ Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրատունը, Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի գրատունը, Իսի լէ Մուլինօ ՉԱՏԻԿԵԱՆի սրահարանը, Ալֆորվիլ դերձակ Պ. ԱՇՈՏ ՆՇԱՆԵԱՆին։

ԱՆԱՅԻՍԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Այս կիրակի ցերեկ ժամը 2.30ին, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ տեղի կ'ունենայ, վաթսունամեայ գրական եւ հանրային գործունէութեան յոբելեանը ՏԻԿԻՆ ԵՒՓԻՄԷ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆի (ԱՆԱՅԻՍ)։ Նախագահութեամբ Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆի։ Այս առթիւ ուղերձներ պիտի արտասանեն զանազան միութեանց ներկայացուցիչները, ծանօթ արուեստագէտներ։ Մուտքը ազատ է։

Նուէրները ուղարկել յանձնախումբի նախագահ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue du Soleil, Paris (20), C. Ch. Postaux, Paris 7065-15:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» խումբի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը. — 22, 195, 68: Դիմել ընկեր Յովսէփ Օհանեանի սափրիչի խանութը։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԵԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտուան ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահին մէջ։ Կը խօսի Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Արմէն Գարօ»։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8–9:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԱՄ ենթակոմիտէին (Անիէռ-Պ. Քոլոմպ) ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մատուռ մանկապարտէզին մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանթէօ-Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Դասախօս՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Նիւթը՝ «Արեւմտահայ գրական ձգտումները»։ Կը հրաւիրուին համակիրները եւս։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ցերեկոյթ, կազմակերպուած Մարսիլիոյ Հայ Արենուշներու կողմէ, Ապրիլ 3ին, կիրակի օր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Théâtre Verdiի մէջ (Ex Casa d'Italia) Rue d'Alger։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբի կողմէ, 12 Մարտ շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 66 Պուլըվար Սէն Լու, լ'Էօվրի սրահին մէջ։ Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի ՊԵՐՃ ՊՌՕՇԵԱՆի

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ (4 արար)

Պատրաստուեցէք այս գեղեցիկ հանդէսին։

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ընկերահամակրական խնջոյքը կիրակի 27 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3–11: Porte des Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք արդիւնաւորեցին իր կազմակերպած «Գթութեան Շաբաթ»ը։ Ընդհ. հասոյթ 27.780Ֆր։

ՄԵԾ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ.— Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Նոր Սերունդի կողմէ, 26 Մարտ, Երեկոյթ պարահանդէսին։

100է աւելի առարկաներ, ինչպէս 1.—Րաֆֆիի ամբողջական գործը, 2.— Արժէքաւոր իւղաներկ նկար մը, 3.— T. S. F. մը, 4.— Թէյի սպաս մը, 5.— Ինքնահոս ոսկի գրիչներ, 6.— Հայկական տիպեր... եւայլն։ Տոմսերը կը գտնուին բոլոր Նոր Սերունդի անդամներու մօտ, ինչպէս նաեւ Բալըեանի, Պարսամեանի, Հ. Սամուէլ գրատուններէն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վիլ Ժիւիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի լաւ գործաւոր մը որ գիտնայ թէ հին եւ թէ նոր գործեր շինել։

Դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆի ամէն օր կէսօրէ վերջ, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9)։ Հեռաձայն Opéra 01-08:

ԾԱԽՍՈՒԻ ԷՆ

Կարի երկու Սինկըր մեքենաներ 31 K 15, լաւ վիճակի մէջ։ Կարելի է նաեւ թիժի վերածել։ Դիմել 6ter Rue Elie, Gentilly (Seine):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

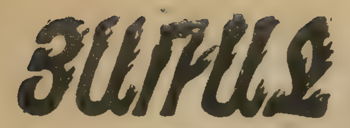

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տեզլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 10 Mars 1949 Հինգշաբթի 10 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5791—Նոր շրջան թիւ 1202

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ԱՅՍՔԱՆԸ ՍՈՐՎԷԻՆ...

Երէկ արտատպեր էինք յայտարարութիւն մը, որ կը պարզէր Գահիրէի Ժողովրդական Ցանձնախումբին ուղեգիծը, Թեմական ընտրութեանց առթիւ։

Թէեւ ընտրութիւնները յետաձգուած են կառավարութեան որոշումով, բայց ուղեգիծը կը պահէ իր ուժը, որեւէ ժամանակի համար։

Այդ ուղեգծին մէջ կան երեք հիմնական տեսակէտներ, որոնք միայն տեղական հանգամանք չունին։

Ամփոփենք անգամ մը եւս, ի գիտութիւն անոնց որ կը հետեւին հանրային գործունէութեան, այս կամ այն գաղութին մէջ —

1. Ամէն հայ գաղութ պարտաւոր է հետեւիլ իր գտնուած երկրին քաղաքականութեան։

2. Էջմիածնի հետ մեր կապը զուտ կրօնական է։ «Կը յարգենք Հայ Լուսաւորչական Եկեղեցիին (ՅԱՌԱՋ.— Գրել՝ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ) պետը, որ իր հնարաւորութեանց սահմանին մէջ պիտի աշխատի օգտակար ըլլալ Հայ. Եկեղեցւոյ բարգաւաճման։ Բայց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը զրկուած է կարգ մը ազատութիւններէ, եւ իր դիրքը խիստ փափուկ է»։

Ուրեմն, որեւէ Թեմի առաջնորդը «զուտ կրօնական խնդիրներու մասին միայն կապ պիտի պահէ կաթողիկոսին հետ»։

— «Այս սահմանէն դուրս՝ Էջմիածինը միջամուխ դարձնել քաղաքական վէճերու, պիտի նշանակէր մեծագոյն չարիքը հասցնել Հայ. Եկեղեցւոյ»։

3. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ.— «Մենք չենք ճանչնար «Հայաստանեան», «հակահայաստանեան» ճակատ մը։ Հայրենիքը սիրելու, անոր ծառայելու համար պայման չի կրնար ըլլալ սովետական իրաւակարգին խնկարկումը, Ընդհակառակն, մենք խորթ կը նկատենք այդ իրաւակարգը հայութեան ըմբռնումներուն»։

Երեքն ալ տարրական գիտելիքներ, որոնց շուրջ եթէ համաձայնութիւն գոյանար, շատոնց պայծառացած պիտի ըլլար մթնոլորտը։

Դժբախտաբար կանխակալ կարծիքները, կիրքը եւ տգիտութիւնը աւերներ կը գործեն այս ճակատին վրայ եւս, անշնչելի դարձնելով մթնոլորտը։

Ուրիշ բան չեն ապացուցաներ Եւրոպայէն մինչեւ Հարաւ. Ամերիկա պարզուած տեսարանները։

Ամէն տեղ ալ նոյն դրդուիչ աղաղակը։ Նոյն տմարդի մարզանքները՝ յանուն ... հայրենասիրութեան։

Նոր ժամանակներու սա կարմիր – դեղին խաչակիրները ինչո՞վ կը տարբերին այն տիրացուներէն, որոնք օր իրիկուն կ'ընէին զարմանազան ցնդաբանութիւններով, պատմական Բիւզանդիոնի մէջ։

Անոնք չե՞ն գիտեր, օրինակ, թէ չարաչար գործածելով մամուլի բացարձակ ազատութիւնը այս կամ այն երկրին մէջ, կրնան միտք պղտորել։ (Ինչ պատկերազարդ նմոյշներ, մանաւորապէս Ամերիկայէն)։

Չե՞ն գիտեր թէ ինչ որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւն կը կոչենք, աթոռ մըն է, ոչ թէ իրականութիւն։ Հաստատութիւն մը, որուն պատմական հմայքը կ'ուզեն շահագործել, որոշ ցանկերու համար գաղութներուն մէջ։

Եթէ ազատ Արտասահմանի մէջ հաստատուած առաջնորդները, տեղապահները կամ արտակարգ պատուիրակներն ալ չեն ըմբռներ այս տարրական ճշմարտութիւնը, կամ գիտնալով . հանդերձ կը կեղծեն, կը նշանակէ թէ հասարակ խամաճիկներ են, ոչ թէ արթուն եւ գիտակից հովիւներ։

Այլեւս չենք ուզեր հարցումներ ուղղել երրորդ կէտին.— «Հայաստանեան» եւ «հակահայաստանեան» բացատրութեանց մասին, որոնք ամէն բանէ առաջ հոգեկան թշուառութիւն, անբարոյականութիւն կ'ենթադրեն։

Այդ բոշայական բառերը գործածողները իրենք են թէ՛ հայրենիքին թէ՛ տարագիր ժողովուրդին բուն թշնամիները։

Անոնք ի զուր կը ճգնին ծառայել հայրենիքին — ըլլայ իսկ սովետական — օրն ի բուն ստելով, կեղծելով, անմէջ «ռէքլամ»ներ թխելով։

Մանաւանդ որ, նախ իրե՛նք չեն հաւատար իրենց գրածին եւ խօսածին։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՐԶԱՆՔՆ ԱԼ ...

Ամէն շաբթու նորութիւն մը՝ «էնգի դէմքին»։

Այլեւս չմնաց ասպարէզ մը ուր սեւ ցանկը չանցնին առ ու ան, «գիծէն շեղած» ըլլալու յանցանքով։

Գրականութիւն, գիտութիւն, նկարչութիւն, թատրոն, բանաստեղծութիւն, երաժշտութիւն, կինոարանութիւն, ճարտարապետութիւն, պատմութիւն,— բոլորն ալ ունեցան իրենց զոհերը։ Մեծ մասով՝ ականաւոր, աշխարհահռչակ դէմքեր։

Այժմ կարգը եկած է.. կրկէսներուն եւ մարզական խաղերուն։

«Կոմսոմոլսկայա Պրաւդա» Խ. Միութեան երիտասարդական կազմակերպութեանց պաշտօնաթերթը, դառնօրէն կը գանգատի թէ «աշխարհաքաղաքացի քաղքենի հայրենադաւերներու հրոսախումբ մը կը ճարակի մարզական լրագրութեան մէջ»։

Եւ կը բացատրէ թէ գաղափարական տեսակէտով անոնք նոյնքան վնասակար են որքան միւս աշխարհաքաղաքացիները որ կը գործեն գրականութեան եւ արուեստի մէջ։

— «Զարմանալի չէ որ հակահայրենասէր աշխարհաքաղաքացիներ իրենց աղտոտ ձեռքերը դրած են մարզական գրականութեան վրայ...

«Ասոնք թափառաշրջիկներ են առանց անցագրի. պղտոր անձեր որոնք որեւէ խնամութիւն չունին իրարու հետ եւ չարաչար կ'աշխատին, խորհրդային մարզիկներուն մէջ տարածելու համար արտասահմանի եղանակներն ու ճաշակները։ Անոնց քարոզն է՝ անհատապաշտութիւն, փառամոլութիւն եւ բերանաբաց հիացում քաղքենի մարզանքի»։

Եզրակացութիւնը.— «Օր առաջ աւլել ընկերվարական հայրենիքին բոլոր թշնամիները որոնք սողոսկած են մեր երկրի մարմնակրթական կազմակերպութեան մէջ»։

Դեռ ամէն բան չպատմեցի։ ՎԱՀԷ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ.— Մարտ 1ին Զօր. Շէքէրճեան դեկոյց մը տուաւ գաղթակայանին մէջ, խօսելով այս անգամ հայերէն, առանց թարգմանի։ Յայտնեց թէ Գ. Գ. Ճ. Մարտիկեան եւ Ս. Սարոյեան Գոմթըն գացած են դրամ հաւաքելու համար ի նպաստ «Անչայ»ի։

Գ. Մարտիկեան յայտնած է թէ հարիւրաւոր «էֆիտէվիթներու» պատրաստութիւնը յառաջ կը տարուի։ Ցարդ «Անչա»յի հակառակ անձերէն շատեր միացած են արդէն անոր եւ կ'օգնեն։ Ապա աւելցուցած է թէ մօտաւորապէս պիտի երթայ Հարաւային Ամերիկա, ապահովելու համար բազմաթիւ տարագիրներու այնտեղ փոխադրութիւնը։

Արեւմտեան Գերմանիոյ պրազիլիական ներկայացուցիչը խոստացած է Զօր. Շէքէրճեանին յաջողցնել հարիւրաւոր Հայերու փոխադրութիւնը իր երկիրը։ Զօրավարին կարծիքով հայ տարագիրներու մեծ մասին փոխադրութիւնը պիտի յաջողի այս տարի, բայց առ նուազն 20 %ին փոխադրութիւնը պիտի դժուարանայ հիւանդութեանց եւ այլ պատճառներով։

Խօսած են նաեւ IROի ներկայացուցիչները հրաւիրելով ներկաները արձանագրուիլ Ֆրանսայի համար, ուր այնքան նպաստաւոր պայմաններ կան աշխատելու ընդունակ տարագիրներուն համար։ (Բանբեր)։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ բժշկական գործողութեան մը պիտի ենթարկուի, համաձայն վեց մասնագէտ բժիշկներու յանձնարարութեան։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ձախ սրունքին արեանը շրջանը վերահաստատուած է գլխաւոր երակներուն մէջ. բայց աջ սրունքին մայր երակը դեռ խցուած է, հետեւաբար անհրաժեշտ կը համարուի գործողութիւն մը կատարել։ Ուրեմն պիտի հանեն կարգ մը ջիղեր, արեան շրջանը դիւրացնելու համար։ Ընդհանուր առողջական վիճակը գոհացուցիչ կը համարուի։

Ատլանտեանի դաշինքին պայմանները

ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՔՍԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վերջին լուրերու համաձայն, Ատլանտեանի դաշինքը արդէն իսկ հաղորդուած է դաշնակից պետութեանց, եւ պիտի ստորագրուի երկու շաբթէն։ Հաւանական է որ բնագիրն ալ հրատարակուի միաժամանակ, կամ յառաջիկայ շաբթու։ Մ. Նահանգներու Ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովը իր հաւանութիւնը յայտնած է Մարտ 8ին։

Առաջին ստորագրողները պիտի ըլլան Մ. Նահանգները, Ֆրանսա, Անգլիա, Քանատա, Նորվեկիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ։ Հաւանական է որ Տանըմարքան ալ միանայ վերջին պահուն։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին միւս հաւանական թեկնածուներուն հետ,— Իտալիա, Փորթուկալ եւ Իսլանտա։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, դաշինքը իր ընդհանուր գիծերով կը նմանի Մ. Նահանգներուն եւ Հարաւ. Ամերիկայի հանրապետութեանց միջեւ կնքուած դաշնագրին։ Պայմանաժամը քսան տարի է եւ կրնայ նորոգուիլ առաջին տասը տարիներէն վերջը։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Նորվեկիոյ եւ Լիւքսէմպուրկի արտաքին նախարարները Ուաշինկթըն պիտի երթան Ապրիլի սկիզբը, ստորագրելու համար դաշինքը։ Առաջարկողներ կան որ այս արարողութիւնը կատարուի Պերմուտայի մէջ, բայց մեծամասնութիւնը կը նախընտրէ Ուաշինկթընը։

Դաշինքին կուսակիցները այն հաւատքն ունին թէ այս զինակցութեան շնորհիւ աւելի պիտի զօրանայ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը։

Իրազեկ աղբիւրէ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդուին դաշինքին հիմնական տրամադրութեանց մասին.—

Ա. յօդուածով կ'ընդունուի միջազգային վէճերը խաղաղութեամբ կարգադրելու սկզբունքը։ Բ. յօդուածը կը հրաւիրէ ստորագրողները գործակցիլ՝ տնտեսական թէ քաղաքական եւ զինուորական գետնի վրայ։ Գ. եւ Դ. յօդուածներով Դաշնակիցները յանձն կ'առնեն խորհրդակցիլ եւ իրարու օգնել։ Ե. յօդուածը, որ ամէնէն կարեւորն է, կը տրամադրէ թէ դաշնակիցներէն մէկուն դէմ գործուած յարձակումը բոլորին դէմ ուղղուած պիտի համարուի, հետեւաբար պէտք է անմիջապէս գործի ձեռնարկել, անջատօրէն կամ հաւաքաբար, զինեալ ուժ գործածելով, ապահովութիւնը պահպանելու կամ վերահաստատելու համար։

Վեցերորդ յօդուածը կը բացատրէ զինեալ յարձակման իմաստը, ճշդելով այն աշխարհագրական սահմանները ուր գործադրելի կը համարուին Ե. յօդուածին տրամադրութիւնները։ Է. յօդուածը կը ճշդէ Ատլանտեանի դաշինքին եւ Միացեալ Ազգերու յարաբերութիւնները եւ կ'ընդունի Ապահովութեան Խորհուրդը իբրեւ գերագոյն հեղինակութիւն՝ խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Ը. յօդուածը կը հաստատէ դաշնակից պետութեանց կնքած միջազգային յանձնառութիւնները։ Թ. յօդուածը կը վերաբերի կազմակերպական խնդիրներու, իսկ Ժ. եւ ԺԱ. յօդուածները կը պարունակեն սովորական տրամադրութիւնները՝ ուրիշ թեկնածուներու ընդունելութեան, դաշինքին տեւողութեան եւ վաւերացման մասին։

Պաստորներ դատապարտուեցան

ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԳՈՀ ԵՆ ՏՐՈՒԱԾ ՊԱՏԻԺՆԵՐԷՆ ...

Մարտ 8ին Սոֆիայի դատական ատեանը արձակեց իր վճիռները՝ 15 աւետարանական պատուելիներու դէմ։ Ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջած էր, բայց դատարանը վճռեց ցկեանս բանտարկութիւն, մեծագումար տուգանք, բոլոր գոյքերու գրաւում եւ քաղաքային իրաւունքներէ մշտական զրկում՝ չորս գլխաւոր ամբաստանեալներուն համար։ Այս չորս դատապարտեալներն են.— 1. Պատ. Վասիլի Զիափքով, 48 տարեկան, ներկայացուցիչը Միացեալ Աւետարանական եկեղեցիներու՝ Պուլկարիոյ մէջ.— 2. Պատ. Յանքօ Իվանով, 48 տարեկան վերատեսուչ Պուլկարիոյ Մեթոտական եկեղեցւոյ.— 3. Պատ. Նիքոլա Նաումով, 48 տարեկան, նախագահ Մկրտչական եկեղեցւոյ գերագոյն խորհուրդին. — 4. Պատ. Կէորկի Չերնով, 46 տարեկան, քարոզիչ Հոգեգալստեան աղանդին։ Բոլոր պատիժներէն զատ, իւրաքանչիւրը պիտի վճարէ մէկ միլիոն լեվա տուգանք։

Միւս 11 ամբաստանեալները դատապարտուեցան մէկ տարիէն 15 տարի բանտարկութեան եւ 5000 լեվայէն (16 տոլար) մինչեւ չորս միլիոն լեվա (14.036 տոլար) տուգանքի, գոյքերու գրաւման, քաղաքացիական իրաւազրկութեան։ Երեք հոգի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻ ՏԱՐՈՒԻՔ ԵՐԱԶՆԵՐԷ...

ԽՄԲ.— Հալէպի «Արեւելք»ը շարք մը խմբագրականներով զգաստութեան կը հրաւիրէ անոնք որ արտագաղթի ճամբան բռնած են: Ահաւասիկ վերջինը (11 Փետրուար) —

Անոնք որ «ոսկեհանք» մը գտած ըլլալու փութկոտութեամբ կը մեկնին Եւրոպա թէ Ամերիկա, 99առհարիւր համեմատութեամբ կը զղջան:

— «Ջուրին ձա՛յը հեռուանց անուշ կուգայ», կ՚ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը: Ու այս է պարագան բոլոր անոնց՝ որոնք խոշորացոյցով կը դիտեն փոքրիկ խայծեր, ու անձրեւէն խոյս տալու իրենց խուճապին մէջ՝ կարկուտի կը բռնուին:

Ընթերցողներու մտքին մէջ դեռ թարմ պէտք է ըլլան տպաւորութիւնները Մարսէյլէն ընկերոջ մը՝ Յակոբ Հացագործեանի, որ քայլ առ քայլ չափելէ վերջ «կոյս երկիր»ները,— Արժանթին, Ուրուկուէյ, եւայլն — ահազանգ կը հնչեցնէր լաւատեսներուն համար.

— «Ուր որ էք՝ մնացէք: Մի երթաք»:

Եւ կուտար շօշափելի վկայութիւններ. Թիւ ու հաշիւ: Բարքեր, սովորութիւններ: Միջավայր եւ մթնոլորտ: Մեկնողը հիասթափ ըլլալու դատապարտուած է, երբ մանաւա՛նդ Սուրիոյ — Լիբանանի նման շրջաններէ թեւ կ՚առնէ:

Եթէ գործելու, աշխատելու, շահելու մտադրութեամբ կ՚երթան, կրնա՞ն վստահ ըլլալ թէ այս երկիրներուն մէջ շատ աւելի լայն ասպարէզ կայ «ապրելու»: Օրէ օր պիտի ընդարձակուին աշխատանքի մարզերը: Երկու երկիրներն ալ նոր կ՚արթննան. պէտք չէ յուսահատիլ անցաւոր տագնապներէ:

Մե՛նք կ՚ենթադրենք, թէ հոգեբանական սխալի մը մէջ են յուսահատները: Առատութեան եւ ազատութեան այս երկիրներուն մէջ, ուր մինչեւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմ — եւ պատերազմի ալ ընթացքին — ամէն մարդ գոհ էր իր կեանքէն, — առնուազն դժգոհ չէր ապրուստի պայմաններէն,— վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին միայն այսքան յուսահատ դարձաւ: Անոնց անդրադառնալու՝ որ փոթորիկը հոս եւս իր անդրադարձումը ունեցաւ, ինչպէս աշխարհի բոլոր անկիւններուն մէջ: Տնտեսական եւ ընկերային անհաւասարակշռութիւն, քաղաքական ցնցումներ եւ անստուգութիւն, չէին կրնար չազդել նաեւ մեր կեանքին վրայ: Համեմատական անգործութիւնն ու առուտուրի կայունացումը՝ հետեւանք էր պատերազմին:

Միւս կողմէ, մասնաւորաբար հայ կեանքին ներս, ներգաղթի խեղկատակութիւնը պատճառ դարձաւ տնտեսութիւններու փճացումին: Շատերը մեկնողներէն՝ անորակելի չարագործներու զոհեր են. անոնցմէ որոնց «թիւը ելած էր», բայց բախտն ու ճակատագիրը անիծուած: Տուն ու տեղ ծախեցին, բան գործ թողուցին՝ «զանգուածային»ի երազով, հացկատակներու անյատակ խաբեբայութեանց պատճառաւ: Ու այսօր՝ իրենց գլուխը չորս պատերուն կը զարնեն: Սպասելու եւ տոկալու ուժն ալ չունին, որովհետեւ երկու տարիէ ի վեր ի զուր կ՚երազեն...: Իսկ Երեւանէն բուսած խաբրիկները՝ ծանօթ են: Անհանդուրժելի պայմաններ՝ շնչելու թէ ապրելու: — Այս կացութեան մէջ, բնականաբար խուճապի եւ իրարանցումի կը մատնուին՝ թարթափող թռչուններու պէս:

Ուրիշներ, բոլորովին անտարբեր դասակարգ մը, առեւտրական եռուզեռի մը հե[illegible]կարէն տարուած են: — «Հարստանալ. դիրք ու գործ շտկել»: Տարբեր խնդիր, որ իրենց տարիներու խնայողութիւնն ալ վրայ կուտան: Այսպիսիները պէտք է գիտնան, թէ այդ երկիրներուն մէջ շուկան յագեցած է արդէն, ու իրենք՝ իմինճակի չեն հեւ ի հեւ այդ կեանքին հասնելու: Տնտեսական մրցակցութիւն, առեւտրական սեղմումներ, տուրքերու ծանրութիւն, օտար միջավայր ու լեզու, բարքերու աննախատեսելի տարբերութիւններ եւ այլ դժուարութիւններ՝ ամէնէն մեծ խանդավառութիւններն իսկ կը հալեցնեն, կը սպառեն ուժն ու դրամագլուխը ենթականերուն: Օրինակներ ունինք մեր աչքին առջեւ: Իրե՛նց իսկ վկայութիւններն ու խոստովանութիւնները՝ զորս պիտի հրատարակե՛նք առանձին:

Դէպի Եւրոպա եւ զոյգ Ամերիկաներ հայ մարդոց եւ ընտանիքներու գաղթը՝ փճացում ու գունատում է նաեւ ազգային տեսակէտով: Նիւթական ակնկալութիւններով գինով բազմութիւններ՝ չեն զգար այսօր այս վտանգին անդրադարձութիւնները: Բայց շուտով պիտի սթափին՝ երբ հասկնան թէ իրենց եւ իրենց զաւակներուն համար կորստեան նոր դուռեր կը բանան: — Բարոյական այլասերումը, ազգային առաքինութիւններու ամբողջական ոչնչութեան հաւանականութիւններ կը ստեղծէ. վրայ կուտանք պատմութիւն, աւանդութիւն եւ ընտանեկան սրբութիւններ՝ որոնց չքացումով դատապարտուած ենք ձուլուելու: Դառնալու հետեւակներ: Ծառայ եւ սողուն:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

Ո՞ւր է դարմանը

Սիրելի ՅԱՌԱՋ, սիրով կը կարդամ զանազան առիթներով հայ, վերազարթումի նուիրուած ձեր խմբագրականները, հոս՝ գաղթային կազմակերպութեան մասին, հոն՝ Հայը արտասահմանի մէջ պահելու շուրջ, ազգին երիտասարդութեան ուղղուած, անդին դպրոցական խնդրին, անոնց կից՝ լեզուի պահպանումի եւ մաքրացումի ճիգին մէջ մխրճուած, ինչպէս քաղաքական շրջահայեցութեան, սայթաքումներու դէմ պայքարումին նուիրուած եւայլն:

Ասոնց հետ կը ներկայացուին նաեւ երկտող լուրեր տեղ մը Կազապլա՛նքայի մէջ ապաստանած ափ մը Հայերու մասին որոնց համար «տէրտէրն ալ մոմով» կը փնտռուի, կամ Սպանիա, Վիէննա, կամ Աւստրալիա, կամ Շթութկարտ, Հնդկաստան կամ Շանկայ հաստատուած համրանքներու շուրջ:

Դեռ, ինչո՞ւ չըսել, ունինք «էմլաքի մէտրուքէ»ի խնդիր, որ ոչ մէկ առեն լքուած չեն կրնար ըլլալ, ապահովագրական խնդիրներ, ազգային սեփականութիւններու, կտակներու հարց եւ դեռաւելին՝ անհատական ժառանգներու եւ դժուարութիւններու պատահար, ինչպէս վերջերս Ժընեւէն հաներէն Հայ մը, (միայն նախատառերը տուած էին զուիցերիական թերթերը եւ ապատուելէ վերջ իր ինքնութեան թուղթերէն հասկցուած էր թէ Հայ մըն է):

Ի՞նչ է այս ամբողջին դարմանը: Ինչպէ՞ս կարելի է պայքարիլ այս բոլոր չարիքներուն դէմ կամ փրկել ի՛նչ որ փրկելի է:

Չէ՞ք կարծեր թէ միակ միջոցը համահայկական ընդհանուր կազմակերպութիւնն է, որ ընդգրկէ բոլոր հայութեան հոգատարութիւնը եւ ստեղծէ երախտագիտութիւն բոլոր հայ անհատներուն մէջ, կապելու համար զանոնք զօրաւոր կերպով հայ ընտանիքին եւ հայրենիքին: Չէ՞ք կարծեր որ ժամանակը եկած է մտածելու, կապելու համար Հայը Հայուն՝ Հնդկաստանէն մինչեւ Ամերիկա, Աւստրալիայէն մինչեւ Ֆրանսա կամ Քանատայէն մինչեւ Հարաւային Ամերիկայի նոր գաղութները: Բաւական չէ ըսել թէ Հայերը պէտք չէ այդքան ցրուին. իրականութիւնը մեզ կը պարտադրէ հետեւիլ այդ ցրուումին: Աւելի ճիշդ չէ՞ զանոնք իբրեւ հայ վերապրեցնելու ձեռնարկին նուիրուիլ:

Իմ մտածումով, մեր ապահովութեան եւ պահպանութեան միակ միջոցը, մեր վերակենդանացը եւ փրկութիւնը կը կայանայ հայկական ընդհանուր համագործակցականկազմակերպութեան մը մէջ, ճիշդ Հրեաներու Alliance Israeliteի նման եւ աւելի լայն, մեր պայմաններուն յարմարցուած:

Պիտի փափաքէի որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իբրեւ հեղինակաւոր կազմակերպութիւն, եւ իսկական հայկական եւ հայանուէր հիմնարկութիւն, նախաձեռնութիւնն առանձնէր այս գործին, հաւաքելով իր շուրջ ոչ միայն համակիրներ, ու չէզոքներ, այլ եւ կամովին կամ ակամայ սայթաքածները, ճիշդ այդ անվերապահ չէզոքներու եւ անկախներու միջոցով: Այս մասին կայ ծրագիր մը, յատկօրէն ուսումնասիրուած:

Կը մնայ զայն հրապարակ դնել եւ գործի ձեռնարկել:

Կարգ մը սխալ շարժումներ մեզ դէմ հանեցին նոր թշնամիներ ինչ որ անխուսափելի էր իբրեւ հետեւանք անհեռատեսութեան:

Այդ կարգի ժխտական երեւոյթներէն մէկն էր երեսփոխան Մութէֆի յարուցած խնդիրը Ազգ. Ժողովի Փետրուար 24ի նիստին մէջ:

Շատ գործ կայ կատարելիք: Ոչ մէկ մարմին, ոչ այս կամ այն կուսակցութիւնը, ոչ մէկ կազմակերպութիւն առանձին կրնայ այդ գործը գլուխ հանել: Այդ աշխատանքը պէտք է կատարուի ազգովին, ընդհանուր գաղթային ընդհ. միութեան մը կազմակերպումով:

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Վրթանէս Մարտիկեան

ԽՄԲ.— Ընկեր Գ. Իփէկեան ներբողական մը նուիրած է մեր ողբացեալ ընկերոջ յիշատակին, «Ազդակ» շաբաթօրեակի մէջ (18 Փետր.): Կ՚ամփոփենք հիմնական մասերը: Ճշդում մը՝ այս առթիւ,— Վրթանէս Մարտիկեան արտօնատէրն էր ոչ թէ Պոլսոյ «Ազատամարտ»ին, այլ «Ճակատամարտ»ի, (պատասխանատու տնօրէն Շ. Միսաքեան) —

*

... Արտասահման անցնելէ վերջ (1922), իր անհատական, տնտեսական, ընտանեկան հոգերը սակայն չեն զլատեր մեր արի ընկերոջ հանրային եւ կուսակցական ջիղը: Գոյութեան կռուի այդ ծանր պայմաններուն մէջ իսկ, ան կը շարունակէ նուիրուիլ Պելճիքայի եւ Պրիւքսէլի հանրային գործերուն եւ այդ փոքրաթիւ բայց կարեւոր հայ գաղութի վարչական կազմակերպման, Դաշնակցականի նախաձեռնութեամբ: Իր գաղափարական, անշահախնդիր կեցուածքով, մեր ողբացեալ ընկերը ոչ միայն կը պարտադրէ ինքզինքը եւ իր դաւանած սկզբունքները բոլորին, այլ կը դառնայ բոլորէն անխտիր յարգուած ու գործօն դէմքը: Վարչութեան անդամ կամ ոչ, իր կարծիքը եւ խօսքը միշտ ծանր կը կշռեն:

Կը պայթի համաշխարհային պատերազմը. Պելճիքա կը գրաւուի գերման բանակներէն, ստեղծելով ծանր ու տագնապալի կացութիւն մը մեր փոքր հայկական գաղութին համար եւս: Այդ ծանր վայրկեանին ամէնուն աչքերը կը դառնան մեր ընկերոջ: Հարուստ ու չքաւորը իրմէ կը սպասեն ելք մը: Մարտիկեան միաձայն կ՚ընտրուի լիազօր նախագահ, եւ կը նշանակուի իբրեւ միակ յարմար անձը Գերմանացիներու հետ յարաբերութիւն ստեղծելու:

Այդ նոյն մտահոգութիւ՛նը կը մղէ գրաւուած երկիրներու Հ. Յ. Դ. Մարմինները տէր կանգնելու հայապահպան գործին, եւ կազմակերպելու պահանջուած ծանր ու պատասխանատու աշխատանքը:

Մեր ողբացեալ ընկերը իսկոյն սերտ կապ կը հաստատէ կուսակցական ղեկավարութեան հետ, եւ կ՚որդեգրէ անոնց հրահանգած ուղղութիւնը, իբրեւ փորձուած ու հաւատաւոր կուսակցական:

Այդ ճակատագրական օրերուն՝ Մարտիկեան կ՚արժեւորէ իր բնածին ձիրքը կապեր ստեղծելու, եւ իր անշահախնդիրու պարկեշտ կեցուածքով կը յաջողի գերման գրաւող զինուորական իշխանութիւններու յարգանքը եւ վստահութիւնը շահիլ, առանց սակէ ձեւով դաւաճանելու հիւրընկալ Պելճիքայի եւ իր ժողովուրդի շահերուն:

Այս բոլորը մեր ընկերը կը դնէ ի սպաս հայ գաղութի տնտեսական եւ ֆիզիքական պահպանման եւ առաւելագոյն ապահովութեան, առանց խտիր դնելու հարուստի եւ աշխատաւորի, չէզոքի, կուսակցականի թէ համայնավարի միջեւ: Իր մասնաւոր հոգածութեան առարկայ կը դարձնէ նիւթական նեղութեան մատնուածները, եւ կը հայթայթէ առանց ամէն հնարաւորութիւն, օգտուելու պատերազմի ստեղծած կացութենէն, դիմագրաւել կարենալու համար կեանքի բացառիկ սղութիւնը եւ պաշարեղէններու սակաւութիւնը:

Շնորհիւ իր ստեղծած հեղինակութեան, ընկեր Վրթանէս կը յաջողի փրկել Գերմանիա ղրկուելէ հայ աշխատաւորներ եւ իբրեւ համայնավար կասկածելի դարձած տարրեր: Յաճախ անձամբ կ՚երթայ, սահմանագլուխէն ետ դարձնելու ճամբայ հանուած Հայեր, ծանր պատասխանատուութեան ենթարկելով իր անձը:

Երբ դաշնակից բանակները կը սկսին մօտենալ Պելճիքայի, կը ստեղծուի ներքին անիշխանական կացութիւն, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ եւ Résistant անունին տակ ծպտուած տականքներ, կը սկսին ոճիրներ գործել՝ իբրեւ թէ Գերմաններու հետ համագործակցող՝ երը պատժելու համար: Մարտիկեան կը յաջողի անցնիլ Գերմանիա, Պերլին, ուրկէ կ՚ապաստանի դաշնակիցներէ գրաւուած շրջան մը եւ Պելճիքայի ազատագրումէն վերջ կը վերադառնայ Պրիւքսէլ, իր ընտանիքին քով:

Իր իսկ միջոցով փրկուած հայ համայնավարներ կը մատնեն զինքը, իբրեւ գերմանական գործակատար եւ պելճիքական զինուորական դատարանը կը ձերբակալէ զինքը եւ կը բանտարկէ այդ ծանր ամբաստանութեան հիման վրայ:

Ի պատիւ Պելճիքայի հայ գաղութին, յիշենք որ մեծ յուզում առաջ կը բերէ այդ ձերբակալութիւնը: Կը շարժին ամէնքն ալ եւ կը լծուին ուղղակի եւ անուղղակի աշխատա՛նքի: Մեր ընկերը իր խրոխտ, անվախ եւ համարձակ յայտարարութիւններով կը յաջողի անմիջական վտանգի առաջքը առնել եւ զինուորական իշխանութիւնը կը վճռէ կա՛նոնաւոր դատավարութիւն, համաձայն օրինական ամէն երաշխաւորութեանց:

Զինուորական դատարանի առաջ ընկեր Վրթանէս իր պաշտպանողականով կը ջրէ իր դէմ եղած ամէն ամբաստանութիւն կ՚ապացուցանէ բազմաթիւ վաւերաթուղթերով, որ ինք իրեն վստահուած նախագահական լիազօրութեան սահմանին մէջ գործած է եւ պաշտպանա՛ծ իր հայրենակիցներու շահերը, առանց որեւէ նիւթական կամ փառքի ակնկալութեան եւ իր յարաբերութիւնները գրաւող իշխանութեանց հետ այդ սահմաններէն անդին չեն ա՛ցած: Գաղութի ամենածանօթ եւ ազդեցիկ դէմքեր կուգան վկայել ի նպաստ իրեն, մինչ ապերախտ սրիկաներ, իրենց վկայութիւններով կ՚աշխատին վտանգել մեր ընկերոջ կեանքը: Զինուորական դատաւորները եւ ատեանը կը համոզուին ընկեր Մարտիկեանի անմեղութեան, կը գնահատեն անոր անձնուէր գործունէու-

Թիմը եւ կը վճռեն ազատ արձակումը :

Հրճուանքի մէջ է Պելճիքայի հայ գաղութը եւ Սփիւռքի Դաշնակցութիւնը, որուն մամուլը կ'արձագանգէ ամէն կողմ այդ նոր բարոյական յաղթանակը գաղափարական ընկերոջ մը:

Բանտարկութեան առթած ծանր յուզումներէն կը տուժէ ծանրապէս Տիկին Անթուանէթի առողջութիւնը. Վահէ այդ օրերուն արտասահման բուժարան մը մէջ է և բացակայ։ Մարտիկեան տնտեսապէս կը քայքայուի, բայց չի կորսնցներ իր արիութիւնը, թէեւ իր առողջութիւնը խորապէս ազդուած է։ Կը գանգատի, որ առաջուան պէս չի կրնար աշխատիլ ու շարժիլ եւ կը յոգնի շուտով։

Շատ խոր ազդուած է նաեւ բանտարկութեան շրջանին իր տիկնոջ կրած հոգեկան տանջանքներէն եւ իր զաւկին անբուժելի հիւանդութենէն։

Հակառակ իր չէնչող բնաւորութեան, շատ զգայուն սիրտ ունեցող մեր ընկերը կը կրէ ճակատագրի վերջին զգետնող հարուածը, կը կորսնցնէ ողբերգական պայմաններու մէջ իր կեանքի ընկերը։

Անոնք որ մօտէն կը ճանչնային զինքը, դառնօրէն կը նախազգային որ պիտի չտոկայ մեր ընկերը այդ կորուստին :

Եւ ահա հասաւ սոյժը, հազիւ մէկ-երկու կարճ ամիսներ անցած իր սիրելի Անթուանէթի մահէն :

Բոլոր անոնք որ վայելած են իր անկեղծ, սրտագին բարեկամութիւնը, դառնօրէն կ'ողբան իր կորուստը:

Ան եղաւ ընկեր մը արի եւ հաւատաւոր, որ առանց աղմկալից ու ցուցադրական գործունէութեան, դրաւ իր կարողութիւնները, ինչքն ու կեանքը ի սպաս իր հայրենակիցներուն եւ իր կուսակցութեան, առանց ոեւէ փառք կամ փոխարինութիւն ակնկալելու :

Այդ համեստ, մեծահոգի նուիրեալներն են որ կը կազմեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան բարոյական անփոխարինելի ոյժը։ Անոնք են համեստ, անանուն զի՛նուորները հայ գոյամարտի մշտատեւ պայքարին :

Նազովրեցին, մարդկութեան աղը կ'որակէ այդպիսիները :

Այո, անոնք են նաեւ հայութեան աղը :

Գ. ԻՓԷԿԵԱՆ

ԼՈԶԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ դեղագործական վարժարանին ուսուցչապետ, Պ. Լ. Թօփճեան քննիչներու առջեւ կարդացած է Պ. Կարապետ Ենիկեանի աշխատութիւնը կպչունութեան (viscosité) մասին, անոր սեռանիթիւնը, ջուրը, կիրարկումը դեղագործութեան մէջ։ Հայ երիտասարդը, որ դասակիցն է Միր. Էնէկեանի, մրցումի համար եղած այս աշխատութենէն 150 զուիցերիական ֆրանք ստացած է, իբրեւ պարգեւ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ, գիրք Ա.: Գոնց՝ Կոմս: Տպ. Հայ Ճեմարանի, Պէյրութ, 1949։ Գի՛նը՝ մէկ տոլար։ Հասցէ.— Vahan Papazian, rue Hussein Byehum 5, Beyrouth (Liban).

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու տարեկան ցերեկոյթը այս տարի ալ պսակուեցաւ յաջողութեամբ։ Արիներու եւ Արենոյշներու ծնողները, բարեկամները, ինչպէս եւ Մուրատեան վարժարանի աշակերտներ, օտար սկաուտներ, Գուա Քոլոմպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը եւ բազմաթիւ հանդիսականներ խուռներամ եկած էին լեցնելու Սալ տը լա Շիմիի ընդարձակ սրահը :

Բոլոր անոնք որ քանի տարիէ ի վեր ներկայ կը գտնուին այս հանդէսներուն, հրճուանքով կը դիտեն այն փոքրիկ գայլիկները, ապա սկաուտ, արի, որոնք այսօր հասակ նետած երիտասարդներ բռնած իրենց փոքրիկներուն (նոր Թեւիկներ եւ գայլիկներ) ձեռքէ, կուգան ողջունել իրենց կազմակերպութեան կրտսեր եղբայրները :

Արիներու եւ Արենոյշներու յայտագիրը միշտ ճոխ է եւ այլազան։ Խմբերգ, մեներգ, հայկական պար եւ արտասանութիւն իրարու կը յաջորդեն։

Նախ խօսեցաւ Արիներու պետը, Բժ. Գուրգէն Մեծատուրեան, կարդալով Միջազգային սկաուտական խումբերու ընդհ. պետ Գ. Ուիլսընի նամակը, ուր ցաւ կը յայտնէր թէ անձամբ չէ կրցած ներկայ ըլլալ, ինչպէս եւ Մարսէյլի շրջանի հայ արենոյշներու նամակը որով կը շնորհաւորէին Արիներու 18րդ ցերեկոյթը։ Ծնողներուն եւ բարեկամներուն իր շնորհակալութիւնը յայտնելէ վերջ, բանախօսը շեշտեց թէ Հայ Արիներու եղբայրական կազմակերպութեան նպատակն է, ընդհ. սկաուտական շարժումին հետեւելով հանդերձ. վառ եւ արթուն պահել հայ արիներուն մէջ, ամէնէն առաջ ազգային եւ հայկական ոգին:

Գ. Մարք Սանիէ, Հայ Արիներու անձնուէր եւ անխոնջ հայրիկը, հիւանդութեան պատճառով կը բացակայէր այս տարի։ Անոր տեղ խօսեցաւ իր տղան՝ Գ. Ժան Սանիէ, նախկին սկաուտ, որ մեծ համակրանք ունի Հայ Արիներու հանդէպ: Ըսաւ թէ «Երբ մեր խեղճ երկիրն ալ տառապեցաւ օտար տիրապետութեան տակ, այն ատեն խորապէս ըմբռնեցինք հայկական մեծ տառապանքը»:

Ապա մոգական լապտերով ցոյց տրուեցան պատկերներ հայ սկաուտական կեանքէ, 1947ի ճամբարէն եւ 1948ի սկաուտական գործունէութենէն։ Արենոյշներու կեանքը կափի դեղատեսիլ բնութեան ծոցին մէջ։ Ինչպէս եւ պատկերներ երէց սկաուտներու որոնք այց մը կատարած էին դէպի Ս. Ղազարու վանքը:

Յաջողապէս ներկայացուեցաւ Մոլիէռի «Լէ Ֆուրպըրի տը Սքափէն» տալով երբեմն պատրանքը թէ վարժ դերասաններու առջեւ կը գտնուէինք։ Մոլիէռի այս զաւեշտը գեղեցիկ եւ մաքուր հայերէնի էր վերածած Հայ Արիներու բարեկամ՝ Գ. Սուրէն Նաւասարդեան :

Կարգը եկած էր «Հայկական հարսանիքին» որ սկսաւ «Թէ հայրենեաց պսակադիր» երգով, համաձայն հայկական հնամենի հարսանիքներու սովորութեան։ Մեներգ, մենապար, խմբապար իրարու կը յաջորդեն։ Իսկ հարսնեւորները կ'ուտեն կը խմեն ու կը պարեն բոլորը, բոլորը մեծ, պզտիկ, տղայ, աղջիկ:

Ահաւասիկ հարսնուկը որ կը պարէ նազելաճեմ՝ ստանալով բուռ բուռ դրամներ գլխուն։ Հապա սափորբիկ սեւազգեստ «կինտոն», ի՞նչ վարպետ է։ Տես միւսը կարմիր մոյկերով գայլիկը, քիչ կը մնայ խորտակէ բեմը... Ահա եւ բարեձեւ ճերմակ զգեստաւորը լայնարաց թեւերով որ կը հալածէ կարմիր զգեստ քողաւոր օրիորդը իր պարով: Իսկ Թամամեան, շատ համարձակ, կը վարէ հարսանեկան այս խնճոյքը: Արմենակ Պաղտասարեանի մասին չեմ խօսիր, ան ճկուն է մենապարի մէջ:

Երկու տարիէ ի վեր Փարիզեան շրջանի Հայ Արենոյշներու խումբը նոր կենսունակութիւն ստացած է շնորհիւ Օր. Անահիտ Գշիկեանի ջանքերուն։ Ան միեւնոյն ատեն մանկավարժ է եւ դասախօս Ֆրանսական լիսէներուն մէջ:

Հանդէսի վերջաւորութեան սկաուտական պատուանշան ստացաւ Հայ Արի՝ Արմենակ Պաղտասարեան, տասնըհինգ տարուան իր անխոնջ գործունէութեան համար։

Հանդիսատես

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵԹՈՎՊԻԱՅԷՆ ԱԼ ԵՏ ՄՆԱՑԱԾ — ՆՈՐԱԾԻՆՆԵՐՈՒ ԿԷՍԷՆ ԱՒԵԼԻՆ ԿԸ ՄԵՌՆԻ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին Փետրուար 26ի նիստին մէջ, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան հանրօգուտ շինութեանց ելմտացոյցի մասին:

Նախ խօսք առաւ դեմոկրատ երեսփոխան Քէմալ Զէյթինօղլու եւ մանաւորաբար ըսաւ.

—Մեր երկիրը միջազգային ճամբաներու կայութեան տեսակէտէն բաղդատմամբ մեր Պալքանեան հարեւաններուն քանի՛ գամ յետադէմ տեսարան մը կը պարզէ եւ նոյնիսկ ափրիկեան պետութիւն Եթովպիայէ ալ վերջը կուգայ։ Ոռոգումի գործերու մէջ ալ աշխարհի ամէնէն յետադէմ երկիրներն ենք: Երկրին հանրօգուտ շինութեանց դատը, 25 տարիէ ի վեր հետապնդուած սխալ շինարարութեան քաղաքականութեան հետեւանքով դաւաճանութեան ենթարկուած է: Այս պարագան պէտք է դաս մը ըլլայ կառավարութիւններուն :

Ապա Ահմէտ Զընար շեշտեց որ, երբ շինութեան կարօտ բազմաթիւ գիւղեր ունինք, չի հասկնար որ ինչու այսքան շատ դրամ կը ծախսուի Ազգ. Ժողովի շէնքին շինութեան համար:

Սաւրզ Այտօղան ըսաւ.— Մե՛նք Զուիցերիոյ մեծութեամբ նահանգներ ունինք: Անոնք փոքր կառավարութեանց ձեւին տակ պէտք է կազմակերպուին: Հեղեղի աղէտ մը կը պատահի, Հանրապետութեան նախագահը հոն կ'երթայ, ձեր գլուխը ողջ մնայ կ'ըսէ: Ի՞նչ կ'ելլէ ասկէ:

Ապա հանրօգուտ գործավար Շէվքէթ Ատալան պատասխանեց եղած քննադատութեանց եւ խոստացաւ նկատի առնել զանոնք: Գործավարը յիշեցուց նաեւ որ ամերիկեան օժանդակութիւնը մեծ դեր պիտի խաղայ երկրին շինարարական ծրագրին իրագործման մէջ: Գործավարութեան պիւտճէն ընդունուեցաւ:

Ապա ձեռնարկուեցաւ առեւտրական եւ տնտեսական գործավարութեան ելմտացոյցին վիճաբանութեան: Այս առթիւ բազմաթիւ ճառախօսներ պահանջեցին որ կառավարութիւնը գծէ պետականացումի դրութեան սահմանները:

Ժողովը յետոյ ձեռնարկեց առողջապահական գործավարութեան ելմտացոյցին վիճաբանութեան: Դեմոկրատ երեսփոխան Տօքթ. Ահմէտ Կիւրոյի շեշտեց որ հիւանդանոցները ո՛րքան անբաւական են երկրին պահանջներուն եւ նորածիններուն կէսէն աւելին կը մեռնի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

ԱՆՏԻՈՔԻ ԲՐԻՆՍԸ

Այս մոլեգին զունդը, որ հազիւ թէ տկար դիմադրութիւն մը գտաւ խեղճ բնակիչներուն կողմէ, հուր՝ սուր ի ձեռին կը վազէր կուիլին ամէն կողմը, ոչ տարիք՝ ոչ սեռ՝ ոչ կրօնք՝ ոչ պատիւ չէր խնայեր. ամէն տուն՝ ամէն պալատ, ամէն եկեղեցի աւար եւ կողոպուտ ըլլալէն վերջը՝ մեծ ու պզտիկ՝ աշխարհական ու եկեղեցական կը համբէր, կը դիզէր ծովեզրը, եւ այն ահագին բազմութիւնն որովհետեւ կարելի չէր տանիլ մէկտեղ, պատուաւոր եկեղեցականները եւ իշխանաւորները միայն կ'առնէր կը տանէր Անտիոք որպէսզի ահագին փրկանքներու գինը ամբողջ վճարուի:

Հոն Մլեհ իմացաւ թէ աւազակութեան եւ անզգամութեան արհեստին մէջ իրմէ յառաջադէմն ալ կար, Ռընալտ Անտիոքցին. Հոն տեսաւ թէ այն փռանկ զօրքերուն մէջ, եկեղեցական, տաճարական ասպետներ (զորս հայ պատմագիրները Փռեռները Դամբրունայ կ'անուանեն) շատ յարմար ընկերներ էին իրեն. թէ քաջութեան եւ թէ անգթութեան մասին. եւ այն ատեն հակամիտեցաւ թէ օր մը անոր կարգակից պիտի կրնար ըլլալ:

Ինչ մեծ տարբերութիւն կար Մլեհի եւ Ռընալտի գործողութիւններու եւ Թորոսի գրաւումներուն մէջ :

Թորոս կը նորոգէր, կը շինէր, իր տիրած երկիրներուն մէջ ամէն ազգի ամէն կարգի անձերու եւ կեանքի եւ ստացուածքի ապահովութիւն կը հայթայթէր, աւարառուն եւ կաշառակուրծը խստիւ կը պատժէր, կողմնապահներով եւ բերդերով իր երկիրը կը ջանար ամրացնել ամէն յարձակումներու դէմ:

Մենք գրուցեցինք վերը թէ առջի օրէն ի՛նչ փոյթ եւ ջա՛նք ցուցուց զինուորութեան յառաջդիմութեան համար, եւ անոր շարունակութիւնն էր՝ որ երբ Ռուբինեանց տէրութիւնը շատ տկարացեր էր նաեւ, ամէն Հայ զինուոր ըլլալուն համար դեռ երկրի կերպարանք մը կուտար:

« Հայերը ամէնքը զինուոր էին. գրեթէ նոյնչափ վայրենի՝ որչափ իրենց լեռները, ուր կը բնակէին, կ'ըսէ պատմիչ մը. եւ գրեթէ միշտ զէնքը ձեռքերնին, եւ բոլոր պատմիչները զանոնք կը ցուցնեն [illegible] դաշնակցութիւններ լուծելու ինչպէս կապելու՝ միշտ իրենց շահուն համար»:

Իսկ ճանապարհորդ մը, որ մեր Թորոսի եղբօրորդիին ժամանակ Հայոց թագաւորութեան երկիրներէն կ'անցնէր, այսպէս կ'ըսէ Կիլիկիոյ բնակիչներուն համար.

«Երկիրը բնակուած է Փռանգներէն, Յոյներէն, Ասորիներէն, Թուրքերէն, Հայերէն եւ ուրիշներէ, բայց սակայն Հայերն են որ կը տիրեն: Այս Հայերը շատ կրօնասէր են եւ [illegible] քրիստոնեաներ»:

Այս գրաւումներուն հետ էր Թորոս. դուլ եւ դադար չունէր. երկիրը կը պտըտէր անձամբ քննելու ամէն բան:

Այսպէս անգամ մըն ալ երբ Ռապան կ'երթար տասներկու ձիաւորով եւ ջոկատ մը հետեւակներով, աւարառու Թուրքերու խումբ մը զինք շրջապատեցին յա՛նկարծ, իսկ նա անվեհեր աջ ու ձախ կոտորելով երեք հազար հոգի՝ մնացածը կը հալածէր եւ չէք կը դարձնէր:

Իսկ յունական կայսրութիւնը երբ իմացաւ իր զօրավարին խայտառակ պարտութիւնը եւ Կիլիկիոյ ամբողջ կորուստը եւ Անտիոքի իշխանին Հայոց մասնակցութեամբ Կիպրոսի չարաչար աւերքը, որովհետեւ կայսրը գրաւած էր պատերազմիլ Եւրոպայի մասին մէջ՝ դեսպան կ'ուղարկէր՝ գանձ կը խոստանար Իկոնիոյ սուլթան Մասուտին որ Հայոց վրայ դիմէ եւ իր վրէժը առնէ:

Մասուտ ալ բարեպատեհ առիթ համարելով այս հրաւէրը, մեծ բանակով յարձակեցաւ Կիլիկիոյ վրայ, կարծելով որ անպատրաստ պիտի գտնէ Թորոսը եւ զարմացաւ երբ քնած կարծած թշնամին դիմացը պատրաստ գտաւ ամուր դիրք մը բռնած եւ անխռով:

Մեծ բանակի մը առջեւ պզտիկ բանակ մը զարմացուց սուլթանը, ուստի դեսպան ղրկեց իմացնելու թէ ինք թշնամութեան ոգի չունէր Հայոց իշխանին դէմ, այլ կ'ուզէր որ Հայերը հնազանդին եւ Յոյներէն առած քաղաքներն ետ դարձնեն :

ԾԵՐԵՆՑ

անպարտ համարուեցան լրտեսական գործերու մէջ, բայց տուգանքի դատապարտուեցան, իբրեւ սեւ շուկացի եւ վրդովիչ լուրեր տարածող: Երկու հոգի որոնք մէկ մէկ տարուան դատապարտուած էին, ազատ արձակուեցան :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ «բոլոր դատապարտեալներն ալ գոհ էին տրուած վճիռներէն եւ մերժեցին վերաքննութեան դիմել: Ընդհ. դատախազն ալ ըսաւ թէ գոհ է, հետեւաբար վճիռները գործադրուեցան անմիջապէս: Վճիռներուն ընթերցումը տեւեց 55 վայրկեան:

Նոյնագիրներն համաձայն, ամէնէն աւելի յուզուած էր պատուելի Զիափքով, որ յայտարարեց, արտասուալից աչքերով.

— «Չեմ ուզեր վերաքննութեան դիմել: Գոհ եմ: Կը խոստանամ նոր մարդ մը դառնալ եւ օգնել մեր ընկերվարական հարենիքին վերաշինութեան:

Ուրիշ դատապարտեալ մը, Պատ. Լատին Փոփով, «արտանց շնորհակալութիւն յայտնեց դատարանին դթառութեան»: Իր պատիժն է հինգ տարի բանտարկութիւն եւ չորս միլիոն լեվա տուգանք :

Քրավչենքոյի դատը

ՏԱՍԸ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷՆ

Քրավչենքոյի երկրորդ փաստաբանը, Հայդման, երեքշաբթի օր վերջացուց իր պաշտպանողականը, տասը միլիոն ֆրանք վնասուց հատուցում պահանջելով Lettres Françaisesի տնօրէնէն եւ խմբագրէն: Բացատրեց թէ նախապէս որոշած էին մէկ միլիոն, բայց «անսպասելի ծախքեր» կը հարկադրեն աւելին պահանջել: Ահաւասիկ իր հաշիւը — Երեք միլիոն ֆրանք հատուցում՝ ձախակողմեան շաբաթաթերթին մէջ հրատարակուած գրութեան մը համար որ ստորագրուած էր Սիմ Թոմաս. չորս միլիոն ֆրանք՝ Գ. Անտռէ Վուրմսէրի մէկ յօդուածին համար, երեք միլիոն ֆր. ալ՝ Գ. Քլոտ Մորկան (շաբաթաթերթին տնօրէնը):

Ինչպէս յայտնի է, թերթին խմբագրութիւնը եւ աշխատակիցները Քրավչենքօն կ'ամբաստանեն թէ ինքզինք հեղինակը «Ազատութիւնն ընտրեցի» գրքին, թէ սուտ կը խօսի, դաւաճանած է իր հայրենիքին եւն.: Փաստաբանը դիտել տուաւ, արդարացնելով մեծագումար հատուցումի պահանջը.

— «Կ'ըսեն թէ ծանր տուգանքները կը սպաննեն ազատ մամուլը: Բայց կը մոռնան որ ազատ մամուլ մը կրնայ սպաննուիլ նաեւ զրպարտութեամբ, եթէ զրպարտութիւնը դառնայ արտայայտութեան սովորական զէնք մը»:

Ցետոյ բացատրեց թէ ամբաստանեալները կրնան ճարել պահանջուած գումարը, որովհետեւ «համբաւ շահեցան շնորհիւ այս դատին, աւելցաւ իրենց շաբաթաթերթին սպառումը, հանգանակութիւններ կը կատարուին ժողովներու մէջ, լայնօրէն կը սպառին Վուրմսէրի գիրքերը որոնց վրայ նշանակուած է.— «Քրավչենքոյի հակառակորդէն»»: Եթէ մէկ ֆրանք հատուցում պահանջէինք իբրեւ խորհրդանշան, Վուրմսէր պիտի ըսէր. — «Կ'արժէ վերսկսիլ դատավարութիւնը»:

Երէկ խօսեցաւ Քրավչենքոյի գլխաւոր փաստաբանը, Գ. Իզառ, հաստատելով անուանարկութեան պարագաները: Այժմ կարգը եկած է Lettres Françaisesի փաստաբաններուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մասին կնքուած համաձայնութեամբ, Անամ, Թոնքին եւ Հնդկաչին միանալով պիտի կազմեն անկախ պետութիւն մը, Վիէթ-Նամ, Ֆրանսական Միութեան մէջ: Նոր պետութիւնը պիտի ունենայ իր առանձին բանակը եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ: Ֆրանսական զօրքը պիտի կրնայ ազատօրէն շրջիլ Վիէթ Նամի մէջ:

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ նոր վարձքերուն վրայ զեղչեր պիտի կատարուին, 1949ի առաջին վեցամսեային համար, համաձայն Ազգ. Ժողովի որոշման: Այսպէս, 10 % զեղչ՝ 2B եւ 2C դասակարգի բնակարաններուն համար, 15 % 3A եւ 3B դասակարգին համար, 20 առ հարիւր 4րդ դասակարգի բնակարաններուն համար: Զեղչերը կէս առ կէս պիտի կրճատուին Բ. վեցամսեային համար:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ տագնապը սաստկացած ըլլալով Պելճիոյ մէջ, վարչապետը՝ Գ. Սփաք Պրիւսէլ վերադարձաւ Փարիզէն :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գ.) — Սթերլին 1062 (1175), տոլար 318.60 (412), զուից. ֆրանք 79.90 (101), նափոլէոն 4800, զուից. ոսկի 4550, սթերլին 5750, տոլար (20) 22.800, ձոյլ ոսկի 665 հազար ֆրանք:

ՀՐԴԵՀ ծագեցաւ Ժընեւայի ամբարտակներուն մէջ, մեծ աւերներ գործելով :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Ե. ԾՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարեանի նուագախումբին: Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Ե. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Salle de Géographieի (184 Bld. St. Germain: Métro St. Germain des Près) մէջ տեղի պիտի ունենայ յիշատակի երեկոյ ողբացեալ գրագէտ Ե. ՕՇԱԿԱՆի համար:

Պիտի նախագահէ Գ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ :

Պիտի խօսին Գ. Գ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի հայ եկեղեցիին երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Գ. Ն. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի, Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԻԿ. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, ՏԻԿ. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Գ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Ա. ՈՒԼՈՒՊՋԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է: Ծախքերուն մասնակցելու համար նուիրաբերութեան հանուած են 150 հրաւիրատոմսեր: Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրատունը, Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի գրատունը, Իսի լէ Մուլինօ ՋԱՏԻԿԵԱՆի սրաճարանը, Ալֆորվիլ դերձակ Գ. ԱՇՈՏ ՆՇԱՆԵԱՆին:

ՏԷՍԻՆ.— Ս. Սարգիսի տօնին առթիւ, ի պատիւ ընկերներ Ս.Առաքելեանի, Ս.Կարապետեանի եւ Գ. Ս. Քէօլէեանի ի նպաստ դպրոցին հաւաքուեցաւ 3000 ֆրանք .— Վեհունի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

« ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ » Սուրէն Պարթեւեանէ (3 արար), ղեկավարութեամբ ընկեր Ե. Սրապեանի եւ Գ. Ե. Տէրկոմսեանի, մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու:

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, St. Josephի (Bld. des Adieux) սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը, եւ Նոր սերունդականները, իր կազմակերպած պարանցիկ հանդէսին, Նոր Սերունդի օրուայ տօնակատարութեան առթիւ, այս կիրակի, 76 Bld. Maréchal Joffre à Bourg la Reine, ժամը 4էն 11 :

Ճոխ յայտագիր— Խմբերգ ղեկավարութեամբ Գ. Ա. Պարթեւեանի, մեներգ, արեւելեան պար, (Քոչարեան), մենապար, արտասանութիւն :

Եւրոպական պար, նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ:: Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Bourg la Reine, ligne de Sceaux, Autobus métro Porte d'Orléans, autobus 188 descendre Place Condorcet:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Օփերէթ 4 արար

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ, սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած դերասան Ե. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի (Փարիզէն հրաւիրուած) եւ տեղական կարող ուժերու:

Մարտ 13ին, կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Լիոն,— 12 Մարտ 949, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին ՂԱՐԱՊԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ՝ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ ղեկավարութեամբ, դերասան Ուզունեանի (Փարիզէն) եւ Վիէնի կարող ուժերու :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտուան ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահին մէջ: Կը խօսի Ս.ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Արմէն Գարօ»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մատուռ մանկապարտէզին մէջ : Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ միութեան հաւաքատեղին Bar du Globeի մէջ, Մարտ 19, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին: Ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին ամէն անոնք որ վճարած են իրենց 1948—1949 տարեշրջանի ամսականները: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ցերեկոյթ, կազմակերպուած Մարսիլիոյ Հայ Արենուշներու կողմէ, Ապրիլ 3ին, կիրակի օր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Théâtre Verdiի մէջ (Ex Casa d'Italia) Rue d'Alger: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻՍԱՄԱՆԹՕ խումբի կողմէ, 12 Մարտ շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 66 Պուլըվար Սէն Լու, լ'Էօվրի սրահին մէջ: Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի ՊԵՐՃ ՊՌՕՇԵԱՆի

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ (4 արար)

Պատրաստուեցէք այս գեղեցիկ հանդէսին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ընկերահամակրական խնջոյքը կիրակի 27 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—11: Porte des Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

1923 — ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ — 1949

Ժողովրդական մեծ ցերեկոյթ, 8 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iena: Տրդատ Նշանեան կը ներկայացնէ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած եւ յայտնի ակադեմական՝ Ժան Էքառի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

(Le père Lebonard), (Comédie Françaiseի խաղացանկէն), թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ.Նշանեանի: Գիները սովորական:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը եւ չի խաչաձեւել :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէրեւ Տիկին ընկեր Գրիգոր Գոյաճեանի իրենց հօրեղբօր մահուան առթիւ (Ամերիկա):

★ Հ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Միւղիքեաններու իրենց մօր մահուան առթիւ (Պէյրութ): Շնորհակալութեամբ ստացած ենք այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր.:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վիլ Ժիւիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի լաւ գործաւոր մը որ գիտնայ թէ հին եւ թէ նոր գործեր շինել:

Դիմել Գ. ՎԱՆԼԵԱՆի ամէն օր կէսօրէ վերջ, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Հեռաձայն Opéra 01–08:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 11 Mars 1949 Ուրբաթ 11 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5792 — Նոր շրջան թիւ 1203 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ի՞նչ կ'արժէն արթնութեան եւ լրջութեան կոչերը, երբ նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի պայքարը՝ Խ. Միութեան, հետեւաբար եւ Երեւանի դէմ։

= Գաղափարներու պայքարը երբեք ալ չի կրնար դադրիլ, որեւէ ժողովուրդի մէջ, կը բաւէ որ հիմնուած ըլլայ պայծառ վերլուծումներու եւ փաստացի ճշմարտութեանց վրայ։

— Մեր կացութիւնը որոշ զգուշութիւն եւ համբերութիւն կը պահանջէ ։

= Զգուշութեան եւ համբերութեան դիտակցութիւնը երբեք չէ պակսած Դաշնակցութեան այս կամ այն պայքարին մէջ։ Բայց ամէն բան սահման մը ունի։ Մանաւանդ քաղաքական կուսակցութեան մը համար որ ունի հիմնական դաւանանք եւ ուղեգիծ, գիտէ թէ ի՛նչ կ'ըսէ եւ ի՛նչ կ'ուզէ։

— Իրաւունք չունիք պահանջելու որ մէկ անգամէն իրագործուին ձեր բոլոր պահանջները ։ Իբրեւ երկարամեայ եւ հասուն կազմակերպութիւն, դուք ալ գիտէք որ ժողովուրդներու ճակատագիրը չի կրնար լուծուիլ հրաշքներով կամ պատգամներով։

= Մենք երբեք այդպիսի պահանջներ դրած չենք։ Ինչ որ կ'ըսենք եւ կը հետապնդենք, հիմնուած են փաստացի պատճառաբանութեանց եւ երկարատեւ փորձառութեան վրայ։ Բայց, պահանջներ կան որոնք եթէ անտեսուին, խեղաթիւրուին կամ պարտկուին, հետեւանքները անդարմանելի կը դառնան։

— Եթէ ձեր ակնարկը հողային պահանջներու մասին է, գիտէք թէ Երեւանի ուժէն վեր է լեռներ շարժել։ Նոյնիսկ Մոսկուան կը նախընտրէ լռութիւն պահել, գոնէ առ այժմ ։

= Բոլոր դժուարութիւնները նկատի առնելով հանդերձ, մենք պարտաւոր ենք միշտ յիշեցնել մեր արդար իրաւունքը,— Հայկական Դատը։ Մնաց որ, եթէ ի վիճակի չեն գոնէ Կարս — Արտահանը ետ առնելու, ինչո՞ւ Հայաստանի չեն վերադարձներ Նախիջեւանը, Ղարաբաղը, Ախալքալաքը եւ մնացեալը։ «Ժողովուրդներու հանճարեղ հայրը» այդ հայկական ժառանգութիւնները պարգեւած է Հայաստանի դրացիներուն, նոյնիսկ հակառակ իր կուսակցութեան որոշումներուն։ Ուրեմն իր ձեռքն է վերահաստատել արդարութիւնը ։

— Հայկական Հարցը կը լուծուի՞ այդ կարգադրութիւններով։

= Բոլոր Հայկական Դատին հետ կապ չունին այդ խնդիրները։ Բայց երբ օրինաւոր տէրոջը վերադարձուին այդ հողերը, մեր հայենիքը որոշ չափով կ'ընդարձակուի, տնտեսապէս կը զօրանայ, ռազմական տեսակէտով ալ՝ կ'ամրապնդուի։ (Զափազանց արհեստական են եւ խախուտ՝ Հայաստանի ներկայ սահմանները)։ Դեռ աւելին, — կրնան շարունակել ներդաշնը, որ դարձած է վրդովիչ հարցական մը։

— Ազատութեան մասին ալ շատ կը խօսիք, մինչդեռ ձեր հակառակորդները կը հաւատան թէ Հայաստանը երբեք այսքան ազատ եւ անկախ չէ եղած ։

= Մեր ձեռքը չէ դարձի բերել անոնք որ կը նախընտրեն ապուշի կամ կեղծարարի դեր կատարել, ժխտելով իրենց իսկ տեսածը, յածր եւ կարդացածը։ Եւ այս՝ նոյնիսկ այն պահուն երբ արեւելեան Եւրոպայի կէսէն աւելին եւս կը հեւայ նոյն բռնութեանց մղձաւանջին տակ։

— Անշուշտ չէք ժխտեր թէ նոր աշխարհ մըն է որ կը կազմակերպուի, փոխան քաղքենի — դրամատիրական կարգերու։

= Ի՞նչ կ'արժէ իրաւակարգ մը որ ծաղրանկարի վերածեր է ազատութեան գաղափարը, որ միլիոններ կը տորէ հարթիչ գլանին տակ, որ գեղարուեստ մը դարձուցեր է լրտեսութիւնը եւ բռնութիւնը, որ մարդուն մէջ կը սպաննէ մարդը ...Եթէ Քարլ Մարքսն ու միւսները ողջ ըլլային, ապահովաբար անձնասպան պիտի ըլլային, տեսնելով իրենց քարոզած վարդապետութեան ահաւոր խեղաթիւրումը ։

— Մեզի համար էականը Ֆիզիքական ապահովութիւնն է։ Չէ՞ որ դուք ալ համրանքի պահպանում կը քարոզէք, տարիներէ ի վեր ։

= Այդ մասին ալ կը խօսինք։

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՅՈՎՀ. ԳԱՊԱՍՏԱՑԵԱՆ

Խորին ցաւով կ'իմանանք մահը վաստակաւոր ընկերոջ մը, Յովհ. Գապաստայեանի (Փետր. 14, Լոս Անճելըս, Քալիֆորնիա)։

« Հայրենիքէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները ողբացեալ ընկերոջ մասին, որ այնքան գործօն դեր կատարած է Քալիֆորնիոյ շրջանին կազմակերպութեան մէջ. —

Որքան գիտենք, Ատափազարցի էր մեր ընկերը։ Երկար տարիներ ապրած է այնտեղ եւ ըրած է ուսուցչութիւն։ Լրիւ տիրապետած ըլլալով հայերէն եւ անգլիերէն լեզուներուն, դպրոցներու մէջ եղած է գլխաւոր ուսուցանողը այդ լեզուներուն։ Իբրեւ ուսուցիչ միշտ ալ սիրուած ու յարգուած է իր աշակերտներէն։ Ունենալով մեղմ, հաճելի եւ դիւրահաղորդ բնաւորութիւն, ուր որ եղած է, նաեւ վայելած է յարգանքն ու սէրը ժողովրդական լայն շրջանակներու ։

Զհանդուրժելով Թրքական բռնակալ ռէժիմին, շատ կանուխէն եկած է Ամերիկա եւ հաստատուած՝ Քալիֆորնիոյ մէջ։ Ամերիկայի մէջ միացած է Դաշնակցութեան եւ մինչեւ իր մահը հաւատարմօրէն ծառայած է անոր։ Իր գործունէութեամբ եւ նուիրումով ան շուտով աչքի ինկած է. սիրուած է բոլոր ընկերներէն, Քալիֆորնիոյ հայ հասարակութենէն, ինչպէս նաեւ իր ամերիկացի բազմաթիւ ծանօթներէն։

Հանգուցեալ Գապաստայեան եղած է մէկը այն խումբ մը անձնուէր ու գաղափարական ընկերներէն, որոնք 1908ին Ֆրէզնոյի մէջ, նիւթական մեծ զոհողութեամբ հիմը դրին «Ասպարէզ»ին։ Ընկեր Ա. Սէքլէմեանէն վերջ, որ եղած է «Ասպարէզ»ի առաջին խմբագիրը, ընկեր Գապաստայեան եղած է անոր ամէնէն վաստակաւոր մշակը։ Ոչ միայն խմբագրած է իր եւ իր ընկերներու նախաձեռնութեամբ հիմնուած շաբաթաթերթը՝ յաճախ բոլորովին ձրի, այլեւ երկար տարիներ եղած է վարիչը անոր տնտեսական բաժնին։ «Ասպարէզ» առաջին քանի մը տարիներուն հրատարակուած է իբրեւ անկախ օրկան մը, ապա ան, հիմնադիր ընկերներու համաձայնութեամբը, փոխանցուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի մեր կազմակերպութեան ։

Երկայնահասակ, ամուր կազմով, մեղմ դիմագծով եւ աչքերով ընկեր մըն էր Գապաստայեան։ Անոր խորապէս բարի եւ ազնիւ հոգին զայրոյթով կը համակուէր, երբ կը տեսնէր մարդոց մէջ կեղծիք եւ խարդախութիւն։ Իր ամբողջ կեանքի ընթացքին ան շատ տեսաւ չարիք ու կեղծաւորներ, որոնք սակայն երբեք չկրցան ազդել անոր բարի, միամիտ ու մանկունակ հոգիին։

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՄԱՐՏ 7.— Մարտ 8ի Միջազգային Կանանց օրուան առթիւ Հայաստանի քաղաքներում ու գիւղերում, աշխատանոցներում ու կոլխոզներում ժողովներ գումարուեցին, ուրեղ փառաբանութեան խօսքեր ուղղուեցին «աշխարհի ամէնէն ազատ երկիր» Խորհրդային Իշխանութեան եւ նրա մեծ առաջնորդին։ Չմոռացան ձաղկել դրամատիրական երկիրների «յետադէմ կարգուսարքը» ուր կինը զրկուած է ազատութիւնից, աշխատելու հնարաւորութիւնից, եւ զրկանքների մէջ թաղուած, կիսաքաղց է անցկացնում իր սեւ օրերը»։

Աշխատաւոր կիներ եւ կանանց խմբակները մի անգամ եւս խոստացան բարձրացնել աշխատանքի արտադրական կարողութիւնը ։ Ուխտեցին՝ մինչեւ մարտի 15ը կատարել եւ գերակատարել մարտ ամսուան «պլան»ները, Մարտ 8ի օրը կրկնակի արտադրանք տալ երկրին։ Որոշ խմբակներ ուխտեցին՝ մինչեւ Մարտի 8 կատարել ամսուան «պլան»ները։

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ԿԱՅԱՆԻՆ, Ժընեւայի մէջ ծագած հրդեհը կարելի եղաւ մարել չորս ժամ վերջը, գերագոյն ճիգերով։ Նիւթական կորուստը կը հաշուեն քանի միլիոն տոլար։ Ֆրանսայի ելեկտրական ուժին 10 % կը հայթայթէ այս կայանը, որ վերջացաւ անցեալ տարի։ Նորոգութիւնները պիտի տեւեն երկու — երեք շաբաթ։ Օրական կորուստը կը հաշուեն 2 միլիոն քիլովաթ ժամ։ Հրդեհը արկածի կը վերագրուի ։

Ատլանտեանի դաշինքին յենուցիւնը

ՄՈԼՈԹՈՎ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻ՞ՒՆ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ

Ատլանտեանի դաշինքի մասին նոր լուսաբանութիւններ հաղորդեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ք. Էչիսըն, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ։ Ըսաւ թէ ան հիմնուած է կարգ մը երկիրներու հասարակաց գաղափարներուն եւ օրէնքներուն վրայ որոնքբոլորը միասին կը կազմեն ազատութեան գաղափարը։ Բանագնացները բան մը չեն ստեղծեր կամ հնարեր, այլ կը հաստատեն իրականութիւն մը։ Մ. Նահանգներուն ընկերակցութիւնը Եւրոպայի հետ արհեստական բան մը չէ, այլ գոյութիւն ունէր 300 տարիէ ի վեր։ Դաշինքին բանագնացները իրական կեանքին կուտան օրէնսդրական կեանք։ Ինչ որ ըրած են անոնք եւ կամ պիտի ընեն, համաձայն է Միացեալ Ազգերու Դաշինքին։ Ծրագրուած դաշնագրին մէջ չկայ բառ մը կամ տրամադրութիւն մը որ չհամապատասխանէ ՄԱԿի ուխտին։ Բանակցող պետութիւնները դաշնագրին մէջ բացորոշապէս կը յայտնեն իրենց վճռականութիւնը՝ հաւաքաբար պաշտպանուելու նախայարձակման դէմ։ Անոնք կ'ուզեն փարատել անապահովութեան զգացումը որ կը խափանէ Եւրոպայի վերականգնումը։

Նախարարը հաստատեց թէ դաշնագիրը պիտի ստորագրուի Ուաշինկթընի մէջ, ապրիլի առաջին շաբթուն։ Գաղտնիք չեն մասնակցողները,— Մ. Նահանգներ, Անգլիա, Ֆրանսա, Քանատա, Նորվեկիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ ։ Բայց նախարարը չուզեց խօսիլ հրաւիրուած երկիրներու մասին, մինչեւ որ իւրաքանչիւրը որոշէ իր դիրքը։

★ Իտալիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ պիտի մասնակցին Ատլանտեանի դաշինքին, հաւասար իրաւունքներով։ «Գալով ափրիկեան գաղթավայրերու հարցին, Անգլիա տրամադիր կ'երեւայ նախապէս բանակցելու անոնց մասին, որպէս զի վէճեր չծագին դաշնակից պետութեանց միջեւ»։

★ Պ. Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, զեկուցում տալով Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, բացատրեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը պաշտպանողական հանգամանք ունի եւ կը համապատասխանէ ՄԱԿի ուխտին, ինչպէս եւ Փրանքեւխորհրդային դաշնագրին տրամադրութեանց։ Յետոյ խօսելով Ռուրի վերաբերեալ խնդիրներու մասին, ըսաւ թէ Ֆրանսա 4.650.000 թոն հանքածուխ ստացած է 1948ին, իսկ 1949ին պիտի ստանայ 7—8 միլիոն թոն։ Նոյն շրջանին պողպատի արտադրութիւնը որ այժմ ամսական 650.000 թոն է, հաւանաբար 750 հազար թոնի պիտի բարձրանայ 1950ին։ Ֆրանսա մինչեւ 1948 Դեկտ. 31 ստացած է 31700000 տոլարի ապրանք, իբրեւ հատուցում ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՉԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՐ

Պ. Նէճմէտտին Սատակ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Պոլիս մեկնելէ առաջ քանի մը ժամ կանգ առնելով Պրիւքսէլի մէջ, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը որեւէ պատճառ չունի մտահոգութեան մատնուելու, կարծելով թէ Թուրքիան ալ պիտի մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին։ Եւ աւելցուց — «Իր անունովն իսկ, Ատլանտեանի դաշինքը կը սահմանափակուի աշխարհագրական շատ ճշգրիտ սահմանի մը մէջ, Թուրքիան չի պատկանիր այդ շրջանին։ Միւս կողմէ, կանխահաս է խօսիլ Միջերկրականեան դաշինքի մը մասին որուն պիտի մասնակցի Թուրքիա։ Մենք որեւէ գործ չունինք Ատլանտեանի դաշինքին մէջ»։

★ Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, գրաւորապէս պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումին, յայտարարեց թէ «որեւէ ձեռնարկ չի կատարուիր այս միջոցին, արեւելեան Միջերկրականի զինակցութիւն մը կնքելու համար, զուգընթաց՝ Ատլանտեանի դաշինքին հետ»։

★ Հեռագրի մը համաձայն, Պ. Մոլոթովի նոր պաշտօնը պիտի ըլլայ արեւելեան զինակցութիւն մը կազմակերպել արբանեակ պետութիւններէն, իբրեւ պատասխան Ատլանտեանի դաշինքին։

Քրավչենքոյի դատը

ԳԼԽԱՒՈՐ ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ ԿԸ ԶՐԷ ԲՈԼՈՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ

Չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ պատմական ճառ մը խօսեցաւ Քրավչենքոյի գլխաւոր փաստաբանը, Իզառ, հերքելով իր փոխանորդեալին դէմ եղած մեղադրանքները եւ պնդեց թէ ան է բուն հեղինակը «Ազատութիւնն ընտրեցի» գրքին։ Յայտարարեց թէ կեղծիք մըն է Սիմ Թոմըս անունով հրատարակուած գրութիւնը, որ կ'անուանարկէր Քրավչենքօն, թէ Սիմ Թոմըս երբեք գոյութիւն չէ ունեցած։ «Այդ յօդուածը գրուեր է անձեռնհաս անձերու կողմէ որոնք չէին գիտեր թէ ինչ բանի մասին կը խօսին»։

Փաստաբանը յետոյ բացատրեց թէ կ'ուզէին

(Կարդացէք շարունակութիւնը [illegible] Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Ուաշինկթընի թերթի թղթակից մը, որ վերջերս Իրան եղած է եւ պտոյտներ կատարած այդ երկրի զանազան մասերուն մէջ, անցեալները շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդած էր իր թերթին։

Արտաքնապէս խաղաղ է Իրանը, կը գրէր թղթակիցը, բայց այդ երեւութական է․ Իրանը կ'ապրի լուրջ տագնապ, այնտեղ ռուս-ամերիկեան յարաբերութիւնները կը մնան նոյն լարուած վիճակին մէջ։ Երկու մեծ պետութիւններն ալ՝ Ամերիկա եւ Ռուսաստան, Իրանի մէջ ուշի-ուշով կը հետեւին իրարու քայլերուն։

Բայց նախ քան Իրանի մէջ ռուս-ամերիկեան յարաբերութեանց մասին թղթակցի քանի մը գըլխաւոր մտքերը ներկայացնելը, ըսենք որ այդ նոյն թղթակիցը շատ տխուր տպաւորութիւն ստացած է Իրանէն եւ անոր ժողովուրդէն։

Ան կը գրէ որ, այդ երկրին մէջ ամէնէն աւելի նորեկի մը ուշադրութիւնը կը գրաւեն ծայրայեղ աղքատութիւնը, հիւանդութիւնները եւ անգրագիտութիւնը։

Իրանի մէջ, կը շարունակէ թղթակիցը, կան աղքատ, թշուառ զանգուածներ, կան նաեւ հարուստներ ու մեծ կալուածատէրեր, որոնք անգթօրէն կը շահագործեն թշուառները եւ անոնց ծանր աշխատանքը։

Երկրագործութիւնը չափազանց ետ է հոն․ ամէն ինչ կը կատարուի նախնական գործիքներով․ գիւղացին չարաչար կը տքնի՝ հողէն բերք ստանալու համար եւ ինչ որ կը ստանայ ան, պարտաւոր է իր ստացած խղճուկ արդիւնքի 60—80 տոկոսը տալ կալուածատիրոջ։

Գործաւորներու դաս մըն ալ կայ այնտեղ, կը գրէ թղթակիցը, որ նոյնպէս չարաչար կ'աշխատի, բայց չստանար համապատասխան վարձատրութիւն․ ան չի վայելեր օրէնքի պաշտպանութիւն։ Անոնք որ առեն-առեն փորձ ըրած են գործաւորութիւնը պաշտպանելու կամ ընկերային բարենորոգումներ մտցնելու, չարաչար ձախողած են՝ ինքզինքնին գտնելով լուրջ դժուարութեանց առաջ։

Երկրին մէջ տարածուած են նաեւ զանազան հիւանդութիւններ, միլիոնաւորներ կը տառապին վեներական հիւանդութիւններէ եւ աչքի ցաւերէ․ մասնաւորապէս տարածուած է թրաքոմա կոչուած հիւանդութիւնը, իսկ մալարիան կամ ջերմը աւերներ կը գործեն հոն․ ժողովուրդի 80 տոկոսը կը տառապի այդ հիւանդութեամբ։ Թղթակիցը տեսած է ջերմէ բռնուած հազարաւոր մարդիկ, որոնք արեւին տակ, փողոցներու մէջ պառկած են։

Չենք կարծեր որ կը չափազանցէ թղթակիցը։ Ուրիշներ ալ, որոնք տեսած են Իրանը, ժամանակ մը ապրած են այնտեղ, շփուած են ժողովուրդին հետ, ստացած են նոյն տխուր տպաւորութիւնները։

Իրանի մէջ գոյութիւն չունին առողջապահական պարտադիր կանոններ․ ժողովուրդի ճնշող մեծամասնութիւնը տգէտ է հոն․ փոխադրական միջոցներու տեսակէտէն եւս աղքատ է ան․ այս պայմաններուն մէջ բնական է այն վիճակը, զոր ներկայացուցած է թղթակիցը իր թերթին մէջ։ Ուժեղ ձեռք մը պէտք է Իրանը ոտքի կանգնեցնելու համար։ Թերեւս, վերջ վերջը այդ ձեռքը ըլլայ Ամերիկան․ վերջինս իր շահերու պաշտպանութեամբ կրնայ նաեւ մեծապէս օգտակար ըլլալ այդ երկրին։

Անդրադառնալով Իրանի մէջ ռուսեւամերիկեան յարաբերութեանց, թղթակիցը իր ընթերցողներու ուշադրութեան կը յանձնէ քանի մը կէտեր։

— Ամերիկա եղաւ գլխաւոր պատճառը, կը գրէ թղթակիցը, որ Իրանի կառավարութիւնը 1946 թուին դիմադրեց Սովիէթներու ճնշման՝ ստիպելով այս վերջինները, որ քաշեն իրենց ուժերը հիւսիսային Իրանէն։ Եթէ Ատրպատականի մէջ ստեղծուած Սովիէթներուն խամաճիկ պետութիւնը եւս խորտակուեցաւ, այդ ալ, դարձեալ, Իրան կը պարտի Ամերիկայի իրեն ընծայած դիւանագիտական աջակցութեան։

Ամերիկա եղաւ պատճառ, որ Իրանի կառավարութիւնը չտայ Սովիէթներուն իր երկրի հիւսիսային մասին մէջ գտնուած քարիւղի շահագործման իրաւունքը, մինչ անդին հարաւ-արեւմուտքի մէջ Անգլիացիք հանգիստ կը վայելեն քարիւղի շահագործման իրաւունքներ։

Պատերազմէն անմիջապէս յետոյ, կը շարունակէ թղթակիցը, Ամերիկա սկսաւ Իրանին դարձնել մեծ ուշադրութիւն․ ան բրաւ անոր հարիւր միլիոն տոլարի ռազմական օգնութիւն՝ տրամադրելով թէնքեր, թնդանօթներ, սաւառնակներ եւայլն։ Իրապէս այդ օգնութիւնը ոչ թէ հարիւր միլիոնի էր, այլ մէկ միլիառ տոլարի, քանի որ ամէն մէկ տոլար տրուած էր 10 սէնթի հաշւով։

Ամերիկա ուրիշ օգնութիւններ ալ ըրած է․ ան վերակազմած է Իրանի ոստիկանութիւնը․ խորհրդականներու միջոցաւ ան այսօր կ'աշխատի օգտակար ըլլալ նաեւ անոր բանակին, որ շատ թոյլ է եւ անկազմակերպ եւ որ վաղը, եթէ պատերազմ պայթի, ռուսական ուժի առաջ կրնայ դիւրութեամբ խորտակուիլ։

Ամերիկեան մասնագէտներու կարծիքով, կը շարունակէ թղթակիցը, Ուաշինկթընի կառավարութիւնը պէտք է Իրանի հետ համագործակցութեան գայ՝ ի գործ դնելու այդ երկրին մէջ շինարարական ընդարձակ ծրագիր մը՝ պատրաստելու համար մասնագէտներ, շինելու ճամբաներ, արդիականացնելու երկրագործութիւնը, մղում տալու ճարտարարուեստին եւայլն։

Ի տես Ամերիկայի Իրանի հանդէպ վարած քաղաքականութեան, Խորհրդ․ Միութիւնը այսօր չափազանց անհանգիստ է․ ան չուզեր որ իրեն դրացի եւ Բագուի քթին առջեւ գտնուած երկիր մը դիմաւորապէս ամրանայ․ ճիշդ է պատերազմի մը պարագային Իրանի բանակները կրնան դիւրութեամբ ճզմուիլ, բայց պարտուած Իրանի իսկ, շնորհիւ Ամերիկայի աջակցութեան, կրնայ մեծ դժուարութիւններ տալ խորհրդային ուժերուն, կրնայ երկաթուղագծեր փճացնել, զինական ուժերու հոս-հոն փոխադրութիւնը խանգարել, կրնայ քարիւղի աղբիւրներու օգտագործումը դժուարացնել։

Այսպէս, թէեւ երեւութապէս հանգիստ է Իրանը, բայց ներքնապէս կ'ապրի խռովայոյզ վիճակ մը եւ կրնայ շուտով դառնալ «պաղ պատերազմի» ամէնէն պայթուցիկ ճակատներէն մէկը։

Ահա մօտաւորապէս այն, ինչ որ ամերիկացի թղթակիցը գրած է իր թերթին։

Այսպէս, յանձին Ամերիկայի, Ռուսիա Իրանի մէջ կը տեսնէ վտանգուած իր ամէնէն կենսական շահերը, այդ պատճառով ալ ան իր գործակալներու միջոցաւ թունդ պայքար կը մղէ այնտեղ Ամերիկայի դէմ․ ժողովրդական զանգուածները իրեն գրաւելու համար ան ամէնէն աւելի կը շահագործէ այդ զանգուածներու թշուառութիւնը։

Իրանի անցքերը չեն կրնար չշահագրգռել մեզ։ Այնտեղ կ'ապրի հայկական խոշոր գանգուած մը, որ տարիներէ ի վեր կապուած է Իրանին իբրեւ իր հայրենիքին։ Իրանի լաւ կամ վատ վիճակը, ա՛նմիջապէս պիտի անդրադառնայ նաեւ այնտեղի հայութեան վիճակին վրայ։

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Վիշինսկին իր գործով

Ամերիկեան թերթ մը կը գրէ թէ երեք մարդեր կան Գ. Անտրէյ Վիշինսկիի մէջ.— Համալսարանի դասախօսը, դատախազը եւ դիւանագէտը։

Վիշինսկին հինգերորդ արտաքին նախարարն է սովետական պատմութեան մէջ։ Ան բաւական նորութիւններ բերած է դիւանագիտական մարզին մէջ, մանաւանդ դիւանագէտներու կաչին կարծրացնելու տեսակէտէն։ Թէեւ «մաղձոտ խաղաղութեան» մը համար իր ըրածները, իր կեանքը շատ տնգամ վտանգի ենթարկած են։ 1947ին Նիւ Եորքի մէջ մէկ միլիոն տոլարի ամբաստանութեան դատի համար սպառնալիք ստացաւ, երբ «Ռուսական աշխատաւորական ճամբարներու» մասին հրատարակուած գրքի մը համար ըսաւ թէ հեղինակները «կամ ապուշ են, եւ կամ դրչի յայտնի դրամաշորթներ»։ Իսկ Փարիզի մէջ 1946ին մենամարտի հրաւիրուեցաւ երկու Իտալացիներու կողմէ իր մէկ յայտարարութեան համար թէ «որոշ Իտալացի զօրավարներ աւելի վարժուած էին փախչելու քան թէ կռուելու»։

Անոր յարձակումները կ'ըլլան ուսումնասիրուած հեգնութեամբ մը, այնպէս որ անգամ մը իր հակառակորդը ըսած է իր մասին թէ «Աստուած ստեղծած է Վիշինսկին իբրեւ վայելուչ մարդկային էակ մը»։

Լուրջ մարդ է, եւ նուիրուած մարքսական մը։ Վերջերս լուրեցաւ թէ կը տառապէր ջղային խանգարումէ եւ Քարլսպատ գացած է դարմանուելու։

Վիշինսկի ծնած է Օտեսա 1883ին, լեհական զաւակը քաղքենի ընտանիքի մը։ Այդ միջոցին առաջատար Աղեքսանդր Բ. նոր սպաննուած էր եւ Ռուսիան կը դիմէր դէպի ճարտարարուեստ, իսկ թշուառ աշխատաւորութեան մը եւ սովահար գիւղացիներու գոյութիւնը կարծես թէ աւելի խելացնոր կընդարձնէին Աղեքսանդր Գ.ը որ դէպի ետ Միջին դար կը վերադառնայ։ Դեռ շատ առաջ մարքսականութիւնը չափաւոր ձեւի տակ մտած էր արդէն Ռուսիա։ Այդ միջոցին Անտրեայ Վիշինսկի փայլուն ուսանող էր Քիէվի իրաւաբանական համալսարանին մէջ։ 1902ին անդամ էր սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան։

1905ին Կովկասի մէջ կուսակցական աշխատաւոր էր, երբ 23 տարեկան էր քարտուղար եղաւ Բագուի կարճատեւ Սովետին։ Բազմաթիւ անգամներ ձերբակալուեցաւ ցարական ոստիկանութեան կողմէ եւ մէկ տարի բանտ մնաց։ 1917ի Հոկտեմբերի յեղափոխութեան յարեցաւ կարճ ժամանակով Մենշեւիկ ընդդիմադիրներուն ընդդէմ Լենինի, իսկ 1920ին անդամագրուեցաւ բոլշեւիկ կուսակցութեան։

Վիշինսկի Խ. Միութեան ամէնէն շատ յարգուած գիտուններէն եւ ուսուցիչներէն մէկն է։ Ռուսիոյ նշանաւոր դատախազ իրաւաբանը եւ ամէնէն կորովի դիւանագէտը։ 1925ին Մոսկուայի համալսարանին օրէնսգիտութեան ուսուցչապետն էր, երբ սկսաւ գրել իր մեծածաւալ Սովետական Օրէնսգիրքը, երիտասարդ ռուս իրաւաբաններու համար։

1917ին տրուեցաւ իրեն դատախազներու ուսումնարանին ղեկավարութիւնը, որ մարքսեան տեսութեան վրայ հիմնուած՝ վերաքննութիւն մը պիտի կատարէր սովետ կրթական դրութեան։ 1936ին քննիչն էր խմբագրական յանձնախումբի մը որ կը վերաքննէր եւ կ'ամբողջացնէր Սովետական Սահմանադրութիւնը։

Սովետական Գիտութեան Ակադեմիային օրէնսդրութեան բաժնի նախագահն է եւ հեղինակը 100ի չափ գիրքերու ոճրային, քաղաքային եւ «քաղաքական» օրէնքի մասին։ Այդ գիրքերէն մէկն է «Սովետ Պետական Օրէնքը» որ լոյս տեսաւ 1938ին։ Վերջերս պաշտօն ունի սովետական դիւանագիտական համալսարանին մէջ, որ հրատարակուելու վրայ է, եւ որ կը ջանայ մարքսեան իրաւական տեսութիւնները փոխադրել միջազգային բանակցութեանց մէջ։

Վիշինսկեան դիւանագիտական դպրոց մը կը կազմուի ներկայիս։ Իր ճառերուն մէջ երբեմն մարդկային ոգի մը յայտ կը բերէ, կ'ըսէ Բոյ Մէք Միւլըն, եւ մեծ կարեւորութիւն կուտայ դատախազական եւ դատողական դերին, զոր դատարաններու բանտերը պէտք է կատարեն յառաջդիմական ընկերութեան մը մէջ։ 1936—38 Մոսկուայի մաքրագործումներուն հետեւեցաւ անողորմ վճռականութեամբ։

Իր սիրական բառերն են «ժողովրդավար բռնապետութիւն» եւ «աշխատանքի սկզբունք»։ Տեսակ մը մաքիավելական է եւ կը հաւատայ թէ բռնապետութիւն մը կրնայ ժողովրդավար ըլլալ, «երբ ժողովուրդին շահուն համար կը գործէ»։

Վիշինսկին ընդհանուր դատախազ էր 1923—25 Ռուսական Հանրապետութեան մէջ, որ դաշնակցային սովետ հանրապետութեանց ամէնէն մեծն է, բայց իր իրական գործօն դերը սովետ իրաւական ատեաններուն մէջ սկսաւ 1928ին, երբ կը նախագահէր իբրեւ դատաւոր Շախթի դատին ատեն, ուր 50 Ռուսեր եւ երեք Գերմաններ կը դատուէին իբրեւ հակայեղափոխական։

1933ին դատախազ էր Մեթրօ—Վիքըրս դատին ուր կը խառնուէին բրիտանացի քաղաքացիներ ալ Ռուսերուն հետ եւ առաջին անգամ ներմուծեց զանգուածային խոստովանութիւնները, որոնք այնքան խորհրդաւոր գոյն առած են համայնավար դատավարութեանց ատեն։

Այս շրջանին Վիշինսկի աստիճանի բարձրացում ունեցաւ եւ 1935ին դատական գործավար եղաւ։ Սակայն 1936—1938ի մաքրագործումի շրջանին էր որ միջազգային ուշադրութեան արժանացաւ, մահուան դատապարտուեցան ականաւոր դէմքեր,— Պուխարին, Քամենեւ, Ռիքով, Եակոտա, Զինովիեւ եւն.։

1920էն 1923 Վիշինսկի պարենաւորման յանձնախումբի անդամ էր, ինչ որ իրեն տուաւ դիւանագիտական ասպարէզին համար որոշ դաստիարակութիւն։ Քաղաք. Բիւրոյին մէջէն տուած էր իր ըմբռնումը արտաքին յարաբերութեանց մասին։ 1940ին փոխանորդն էր արտաքին նախարար Մոլոթովի։

Պալքաններու մէջ յետ-պատերազմեան կառավարութիւնները Խ. Միութեան հետ կապելու յաջողութիւնը իրեն տուաւ V—3 մակդիրը։

Վերջին երկու տարիները ան իր ժամանակը տրամադրեց հետապնդելու պաղ պատերազմը Միացեալ Ազգերու մէջ։

Ք.

ՔԷՐՔՈՒՔ (Իրաք) — Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին՝ հազիւ քանի մը տուն Հայեր կային Քէրքուքի մէջ, որոնք մեծ մասով կաթոլիկ եկեղեցիին կը հետեւէին։ Իսկ 1917էն ի վեր Հայերու թիւը շատցաւ։ Այսօր Քէրքուք ունի մօտ 1600 անձերով հայ գաղութ մը։ Հայ համայնքին մեծագոյն մասը կ'աշխատի նաւթային ընկերութեան մէջ։ Ունին եկեղեցի մը եւ վարժարան մը 260 երկսեռ աշակերտներով։ Սակայն չունին միայուն քահանայ մը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

—

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ, պատկերներ եւ պատմուածքներ։ Գրեց՝ Արամ Հայկազ։ Նիւ Եորք, 1949։ Գին 2 տոլար։ Հասցէ.— A. Haigaz, 6307 Everton Street, Rego Park, New York (U. S. A.)։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՓ ՄԸ ՀԱՅԵՐ ՏԷՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

Ներկայիս 40 ընտանիքներ կան Տէր Զօրի մէջ (նախապէս 190): Անցեալ տարուան ընթացքին ունեցած է ազգային բեղուն կեանք: Ժողովուրդը անխտիր բոլորուած է իր դպրոց եկեղեցիին շուրջ: 1945էն ի վեր մնայուն քահանայ չունի, կ'ընդունի հերթական այցելութիւնները Հասիչէի Գէորգ քահանային, որ յաճախ 8—10 օր կը մնայ: Ազգային վարժարանը այս տարի ունի 60—65 աշակերտներ, մանկապարտէզ եւ նախակրթարանի հինգ դասարաններ, 4 հոգինոց ուսուցչական կազմով: Անոնք ամէն ջանք կը թափեն հաւասարեցնելու համար ուսման մակարդակը Հալէպի նախակրթարաններու մակարդակին: Դպրոցը կու տայ տարեկան երկու հանդէս, ամանորի եւ ամավերջի:

Տէր Զօրի մէջ հայկական լաւ կեանք մը ստեղծուած է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Ս. Օ. Խաչը իրենց հանդէսներով, հաւաքոյթներով եւ մարզական խաղերով պաղութիւն գուրգուրանքին առարկան են: Հ. Մ. Ը. Մ.ը գոյութիւն ունի 1930էն ի վեր: Տարիներէ ի վեր իր մասնակցութիւնը կը բերէ Հալէպի տարեկան մարզահանդէսին (Ջամպի), Ֆութպոլի երկրորդ խումբով: Շահած է Բ. դասի ախոյեանական բաժակը հաւասար մնալով Պուրճ-Համուտի հետ: Այս տարի Եփրատի շրջանի Ֆութպոլի ախոյեանական մրցումներուն մէջ խաղացած է չորս անգամ:

Ս. Օգն. Խաչը գոյութիւն ունի 1934էն ի վեր: Գլխաւոր [...]հոգութիւնն է դպրոցը, որուն կը տրամադրէ իր ելեւմտացոյցին 80 առ հարիւրը: Կը հաշուէ ներկայիս 60 անդամ անդամուհիներ: Տարուան ընթացքին գործի հանած է երկու վիճակախաղեր, որոնք կոկիկ հասոյթ մը տուած են: Տեղի ունեցած են երկու անդամական հաւաքոյթ-թէյասեղան, որու ընթացքին եղած են բանախօսութիւն, արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր ու դուարճալի անակնկալներ: Այս տարի դպրոցին կը նպաստէ 300 ս. ոսկիով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Անցեալ շաբաթ իրիկուն Իէ՛այի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Սէվրի Մուրատեան վարժարանի աշակերտներուն կողմէ պատրաստուած թատերական ներկայացում մը:

Սրահըլեցուն էր ամբողջութեամբ: Դպրոցին տեսուչ Հ. Սահակ վրդ., երեկոյթը բանալով, վերլուծումն ըրաւ Վարդանանց պատերազմին, անոր դրդապատճառներուն եւ հետեւանքներուն: Ցորդորեց Հայերուն միանալ, ճակատագրական վայրկեանին միացեալ ուժերով դիմադրաւելու համար վտանգը, որ կողմէն ալ գայ:

Ցայտագիրը կը պարունակէր հայերէն եւ ֆրանսերէն թատերախաղեր եւ հատուածներ՝ Մոլիէրէն, Լաֆոնթէնէն, Հիւկոյէն եւն.:

Մէջ ընդ մէջ եղան խմբերգներ, դաշնակ եւ ջութակ, ղեկավարութեամբ դպրոցի ուսուցիչներէն Պ. Պ. Օ. Տուրեանի, Րաֆֆիի եւ Օր. Մարգարեանի:

Հաճելի էր տեսնել պատանի աշակերտները իրենց այլազան դերերու համապատասխան հագուստներով, պեխ ու մօրուքով եւ զրահով զինուած: Անշուշտ Ֆրանսա ծնած մեր պատանիներէն չենք սպասեր անթերի խաղարկութիւն բեմին վրայ, ուր անոնք իրենց առաջին փորձը կը կատարէին: Բայց լաւ սորված ու հասկցած էին իրենց դերերը եւ հայերէն առոգանութիւնները յստակ էին:

Մասնաւորաբար լաւ խաղարկութիւն մը ունեցան, արտասանողներէն զատ, Գզիրեան, Թաշճեան, Սարգիսեան, Կաւվարճ ց Տ., Բարսեղեան, Անդրէասեան, Դաւիթեան, Աշրաֆեան, Սէմէրճեան, Մելքոնեան, Մուրատեան, Ալէքսանեան:

Ներկայ մը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԾԱՂԻԿԸ ՈՂ ԵՒՍ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Փետրուար 28ին Գոնսէփսիօն հիւանդանոցին մէջ իր աչքերը փակեց, մեր սիրելի ընկերուհին՝ Ծաղիկ Ղարիպեան, իր ետին թողելով դժբախտ եւ հիւանդ ամուսինը եւ միակ անչափահաս աղջիկը:

Ընկերուհի Ծաղիկը տասնըհինգ տարիէ ի վեր անդամ էր Կապոյտ Խաչին, եւ անձնուիրութեամբ կը կատարէր ինչ պարտականութիւն որ տրուէր:

Այս տարի վարչութեան անդամ ընտրուած ըլլալով, յանձն առաւ ամէն ամիս հիւանդանոց այցելել: Ամսուան առաջին օրը կուգար գանձապահին ծրարները կ'առնէր եւ կ'երթար հիւանդանոց: Բայց երկար չտեւեց: Անբուժելի հիւանդութենէ մը, չորս ամիս տառապելէ վերջ, փակեց իր աչքերը: Հակառակ իր ընտանեկան անձկութեան երբեք չտրտնջաց, որովհետեւ լաւ կը հասկնար հիւանդներու եւ չքաւորներու վիճակը:

Հանգիստ ոսկորներուդ, սիրելի ընկերուհի:

Արաքսի Սուքիասեան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի հանդէսը տեղի ունեցաւ Փետրուար 26ին: Այս տարի ալ յաջողութեամբ անցաւ պարահանդէսը: Օրուան նախագահուհին, ընկերուհի Սուքիասեան քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը: Գեղարուեստական բաժինը շատ կոկիկ պատրաստուած էր ղեկավարութեամբ ընկերուհի Արզումանեանի: Տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ մեներգներ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ: Կ'արժէ յիշել այն փոքրիկները որ շատ եռանդուն եւ հայկական շունչով երգեցին. Եւարտասանեցին, Մարինոս Աղամեան, Ալիս Գէորգեան, Իսկուհի Տէր Նազարէթեան, իսկ մեներգ՝ Զուարթ Սարգսեան, Արաքսի Արզումանեան եւ Հ. Տօփկեան:

Ցետոյ ներկայացուեցաւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, երկու «Ծանրայեղներ», ղեկավարութեամբ Աշոտ Ցակոբեանի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի անդամներու (Անդրանիկ Խաչատուրեան, Գալուստ Հայրապետեան եւ Պետրոս Աւագեան):

Գեղարուեստական բաժինէն վերջ սկսան եւրոպական եւ հայկական պարերը: Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի «Խատիսեան»ը նուագախումբը կրկնապատկեց ոգեւորութիւնը:

Ահա այսպէս Հայ Կապոյտ Խաչի այս գեղեցիկ ձեռնարկներն են որ երիտասարդութիւնը կը մղեն հայկական մթնոլորտին մէջ, վառ պահելով մայրենի լեզուին սէրը եւ ազգային ոգին:

Շատ ապրին Խաչուհիները որ ամէնէն նեղ պայմաններու մէջ իսկ յարատեւօրէն կը պայքարին այլասերման դէմ, իրենց ձաղկոցներով եւ հանդէսներով:

Ունկնդիր

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 6 Մարտ.— Փետրուար 27ին Վալանսի Հայ Մարզականին՝ (U. S. A.) պատանիներու խումբը շահեցաւ Rodia clubի զօրաւոր խումբին դէմ demi finaleի մրցումը: Իսկ մեկրասերներու խումբը՝ նոյնքան զօրաւոր Chereuseի Cadetին դէմ նոյնպէս demi finale մեր դաշտին վրայ, յաղթեցին 3—0ով: Հիւսիսային պաղ հովը երկու կողմին ալ խաղարկութիւնը կը կաշկանդէր: Բայց եւ այնպէս թէ հակառակորդը եւ թէ մերինները մաքառեցան: Բոլոր անոնք որ դնդախաղի եղանակին սկիզբէն մինչեւ հոս հետեւած են մրցումներուն գիտեն թէ ինչքան տաժանելի են այս մաքառումները եւ թէ քիչերուն տրուած է բախտը ախոյենական «երթուղարձ» խաղերէն վերջ, արժանանալու finalisteի շարքին:

Մեր մարզական յաջողութեանց գլխաւոր հիմքն իր վայելած աջակցութիւնը ամբողջ գաղութին կողմէ, մինչ հակառակորդ խումբերը կը վայելենպետութեան կամ հարուստներու հովանաւորութիւնը:

★ 6 Մարտի կիրակին մեր առաջին խումբը ճակատեցաւ Վիէնի խումբին դէմ, հակառակորդին դաշտին վրայ: Promotion d'Honneurի «դարձ»ին մրցումին վերջինն էր այս: Մեր հակառակորդը «փուլ»ին առաջինը կը հանդիսանայ. Հակառակ այս առաւելութեան և մեր տղոց երկար ճամբորդութենէն զգացած յոգնութեան արդիւնքը հաւասար եղաւ 2—2:

Մեզի համար ճակատագրական էր այս մրցումը: Պէտք էր կամ շահէինք զայն եւ կամ գոնէ հաւասար մնայինք հասնելու համար «Փի՛ալիստ»ի շարքին: Մեր կեդրոնի յառաջապահին՝ Ցակոբ Գազանճեանի բացակայութիւնը, որունքը կոտրելէն ի վեր, դժուար թէ փոխարինուի, այսպէս division d'Honneurը մեզի համար շատ ալ հեռու չէր ըլլար:

Մեր վերջին ախոյենական մրցումը 27 Մարտին է F. C. V.ի դէմ, մեր դաշտին վրայ: Վստահ ենք որ մեր տղաքը իրենց անկարելին պիտի ընեն հասնելու inter — poolին:

Թղթակից

ՀԱՅ-ԲՈՅԺԻ Բ"ԺԱՆՈՐԴ՝ ԵՐՈՒՆ

Լոյս տեսաւ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 97րդ թիւը (Յունուար): Իսկ Փետրուարի թիւը լոյս կը տեսնէ գալ շաբթու: Պիտի դրկուի 1949 տարուան բաժնեգինը վճարողներուն միայն: Անոնք որ բարեկամ են ՀԱՅ-ԲՈՅԺի, թող փութացնեն իրենց բաժնեգինը, հաստատելու համար իրենց բարեկամութիւնը: Այս խիստ կարգադրութիւնը անոր համար, որովհետեւ չենք կրնար աւելորդ ծախքեր ընել: Ամէն մարդ ալ դաղափար մը ունի հայկաւ տնտեսական տագնապին մասին:

Մեր ներկայացուցիչներէն եւս կը խնդրենք, որ մեզի անյապաղ տեղեկացնեն թէ քանի՞ բաժանորդ վճարած են, ըստ այնմ ծրարով դրկելու համար իրենց:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

ԱՆՏԻՈՔԻ ԲՐԷՆՍԸ

Իսկ Թորոս քաղաքավար եւ անուշ լեզուով շահեցաւ դեսպաններուն սիրտը, տարտամ պատասխաններ տուաւ.

— Մեծազօր թագաւորներու հնազանդիլ մեզ նախատինք չէ, կ'ըսէր, բայց Յոյներուն քաղաքը դարձնել անհնար է:

Սուլթանը մեծ օգուտ չտեսնելով այս արշաւանքէն, ետ դարձաւ Թորոսին աւելի իրաւունք տալով՝ քանկայսեր:

Բայց տարի մը չեղած դարձեալ Յոյներուն գրգռութեամբ աւելի մեծ պատրաստութեան ձեռք զարկաւ Կիլիկիա մտնելու համար:

Բայց ի՞նչ բանակը դեռ չշարժած երբ Կիլիկիու լուրը ձեռք կառնէր, Թորոս իր լրտեսներէն իմացած, բոլոր իր բնակիչները ապահոված, լեռներու, ամրութիւններու, բերդերու եւ բերդաքաղաքներու մէջ, եւ անոնց հսկողութիւնը Ստեփանէի յանձնած՝ բանակին մէկ մասը անոր հաւատալով, ինքը բանակին մեծ մասովը իջաւ լեռնետում դժուարին անցքերէն եւ ափերէն, Իկոնիոն երկիրը սկսաւ աւարել, քանդել եւ կործանել:

Սուլթանը իր երկրին պաշտպանութեան դիմեց եւ Թորոս իր աւարովը ու գերիներովը քաշուեցաւ իր լեռները:

Մաղսուտ այս վնասակար պատերազմին վերջ տալ կը մտածէր խաղաղութեամբ, երբ Յոյներուն Կայսեր դեսպանները հասան յորդորներով եւ մեծագոյն ընծաներով:

Կայսեր այս վերջին փաստը անհերքելի էր, ուստի Մաղսուտ իր բանակը աւելի ստուարացնելով մտաւ Կիլիկիա ամենայն զօրութեամբ, բայց պարպապատ քաղաքներ կը գտնէր եւ աւերակ գիւղեր, դաշտերը ապականուած էին բոլորովին, ոչ հունձք կար եւ ոչ արմտիք եւ ոչ իսկ խոտ, ամառուան արեւը կը տոչորէր, մարդ եւ կենդանի կարեւորը չէին գտներ, ուր մնաց աւարն ու կողոպուտ:

Իսկ Իկոնիոյ եւ Սեբաստիոյ կողմերէն շարունակ սուրհանդակ սուրհանդակի վրայ կուգար իմացնելու վնասն ու կոտորածը՝ որ կը հասցնէր Թորոս իր երկրին գիւղեր, աւերակ կը դառնային, երկիրը դուրկ զինուորներէն կը հեծէր այս նոր տեսակ պատերազմին առջեւ: Իսկ Սուլթանը առանց այս լուրերուն միտ դնելու կը յառաջանար աւերակ երկրին մէջ, կը հասնէր, կ'ողողէր, կ'անցնէր բոլոր դաշտը, կը պաշարէր Մամեստիան ու Անարզաբան:

Մամեստիան՝ յանձնուած էր Թորոս երիտասարդի մը, որուն անունը Թոռնիկ էր, եւ որ յաելով Իշխանին գալուստն ու համբաւը՝ թողած էր իր Սասունի գաւառը, եկեր էր անոր զինուորութեան մտնելու. Թորոս շատ մը տեսաւ եւ որոշեց անոր քաջութիւնն ու սրամտութիւնը, հարցուց ով ըլլալը եւ իմացաւ թէ համբաւաւոր Սասունցի Թոռնիկի Թոռնիկ էր:

Ուստի այս քաղաքին պաշտպանութիւնը երթալէն առաջ իրեն յանձնելով ըսաւ.

— Նայէ, քաջ տղայ, ես ոչ միայն քեզի, այլ նաեւ պապուդ համբաւին կը յանձնեմ այս քաղաքս. բայց քաջ ըլլալը բաւական չէ, քաջութեան հետ խոհեմութիւն ալ ունենալու է. մեռնիլ յիմարաբար անօգուտ տեղ քաջութիւն չէ. ես քեզի քաղաք մը կը յանձնեմ, ալ միտքդ դիր թէ քու դիակդ չէ որ կը փափաքիմ տեսնել, այլ իմ քաղաքս ողջ առողջ ինծի յանձնելդ կ'ուզեմ:

Թոռնիկ, որ քիչ կը խօսէր պատասխանեց.

— Աստուծով, Իշխան, քաղաքդ քեզ կը դարձնեմ:

Թորոս Անարզաբան կնկան մը յանձնեց, եւ կինը կը ճանչնանք. Մարգրիտ՝ պարզ խոհեմ եւ միշտ գեղեցիկ, երբ իմացաւ թէ Թորոս կուգայ, Միջնաբերդէն քաղաքը իջաւ զինքը դիմաւորելու, իսկ Թորոս որ քիչ ժամանակ ունէր, ոտքի վրայ հարսին հարցումները կ'ընէր. թէ բաւական բերդապահ ունէ՞ր, թէ բաւական երկար ժամանակի պաշար ունէ՞ր, եւ թէ քաղաքացիներուն վրայ վստահ էր, երբ ամէնուն համար ճիշդ ու գոհացուցիչ պատասխան առաւ, երբ իմացաւ ինչպէս կ'երեւակայէր թէ այդ իմաստուն կինը կարծածէն ալ աւելի պատրաստ էր եւ մանաւանդ թէ թեւը մտածկոտանէր կրցուցնէր ցորենի շտեմարաններ, զէնքերու մթերանոցները, զինուորներու եւ քաղաքացիներու խումբերը իրեն ակնարկութեան միայն կը սպասէին: Թորոս հրաժեշտի համբոյրը տալով իրեն, ըսաւ.

ՇԱՐ. ՅԱՋ.

վարկաբեկել Քրավչէնքօն, ուրկէ սուտ հանեն անոր յայտնութիւնները՝ Խ. Միութեան ներքին կացութեան մասին։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ հակառակորդ կողմին վկաները երբեք չպատասխանեցին եղած հարցումներուն։ «Քրավչէնքօ կը նկարագրէ Ռուսիոյ ներքին կեանքը։ Դուք վկաներ կը բերէք Ռուսաստանէն, ապացուցանելու համար թէ սուտ խօսած է։ Իսկ այդ վկաները կը մերժեն խօսիլ։ Խաւարակո՞ւռ եւ լռութիւն Ռուսաստան։ Իսկ Ֆրանսացի վկաները կը խօսին այնպիսի բաներու մասին զոր չեն գիտեր»։

Ցեստոյ մրցարգան փաստեր յիշեց, ապացուցանելու համար Քրավչէնքոյի նկարագրութեանց ճշդութիւնը։ Նոյնիսկ իբրեւ վկայ յիշեց Սթալինը, որ 1930 ապրիլին խօսած ճառով մը կը դատապարտէր հաւաքական հողագործութեան (կոլխոզ) հաստատման առթիւ կատարուած բռնութիւնները.— «Կարգ մը ընկերներ գինովցած՝ յաջողութենէն, ծայրայեղ անճապարանք մը ցոյց տուին եւ կոլխոզներ հաստատեցին բռնութիւն բանեցնելով»։

Փաստաբանը նկարագրեց նաեւ 1933էն 1938 կատարուած զանգուածային մաքրագործումները, որոնց ներկայ եղած է Քրավչէնքօ։

— «N. K. V. D.ի (Չեկա) գործելու եղանակը ճիշդ այն է ինչ որ Կեսթափոյի մեթոտը։ Մենք զայն տեսանք մեր երկրին գրաւման ատեն։ Կեսթափօն երբեմն դատարան կը ղրկէր դիմադրող ըմբոստները, երբեմն հաշուեյարդարի կ'ենթարկէր վարչական եղանակով եւ առանց դատի։ Միեւնոյն դրութիւնն է։ Բոլշեւիկեան կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն 71 անդամներ ունէր 1934ին, իսկ 1939ին մնացեր էին միայն 15. Հոգի,— հինգ տարուան մէջ, 17րդ եւ 18րդ համագումարներուն միջեւ»։

Նկարագրելով խորհրդային աքսորավայրերու վիճակը եւ բռնի աշխատանքի սարսափները, փաստաբանը ներկայացուց մամնաւոր թղթադրամ մը որ յատուկ էր արգելարաններուն։ Երբ մասնաւոր դրամ կը հանեն արգելարաններու համար, կը նշանակէ թէ ինչ ընդարձակ համեմատութիւններ առած է բռնի աշխատանքը»։

Գ. Իզառ հեգնեց նաեւ բոլշեւիկեան մեթոտները։ «Ով որ համայնավար չէ, դաւաճան է։ Պլում դաւաճան է, Պլումի բարեկամները եւ ոչ-համայնավար հակառակորդները դաւաճան են։ Դաւաճան, դաւաճան, դաւաճան»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, հրէական զօրամաս մը յարձակում գործելով, յառաջ կը խաղայ դէպի Աքապա (Կարմիր ծով), որուն պահակազօրքը անգլիական է։Ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ արաբական լեգէոնը կեցուցած է հրէական զօրամասը, Աքապայէն 35 մղոն անդին։

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը ազդարարեց Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան թղթակցին որ «մպատակաւոր լուրեր չհաղորդէ երկրին ապահովութեան մասին, այլապէս պիտի արտաքսուի»։

ԱՆԿԱԽ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ մը հաստատելու ծրագիր ունին Յունաստանի համայնավարները համաձայն Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան քաղած տեղեկութեանց։ Իրենց նպատակն է եղեր բուն Մակեդոնիան անջատել Յունաստանէն, Եուկոսլաւիայէն եւ Պուլկարիայէն։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ փոխ-վարչապետ նշանակուեցաւ Ալեքսանդր Եֆրեմով, մեքենաներու եւ գործիքներու նախարարը։ Տասը-տասներկու փոխ-վարչապետներ կան այժմ մօտ 50 նախարարներու մէջ, բայց իրական արժէք ունին անոնք որ միեւնոյն ատեն անդամ են Քաղաք. Բիւրոյին։— Գերագոյն խորհուրդին բացումը կատարուեցաւ երէկ, հինգշաբթի, մասնակցութեամբ 49 ազգութեանց։ Գերագոյն խորհուրդը կը բաղկանայ 682 անդամներէ, որոնց մէջ կան 287 բանուորներ, 157 հողագործներ, 18 ակադեմականներ, 116 կիներ եւ 48 «Խ. Միութեան հերոսներ»։ Ասոնց 576ը համայնավար են։ Ազգութեանց խորհուրդը կը բաղկանայ 496 այրերէ, 161 կիներէ, 224 բանուորներէ, 198 գիւղացիներէ եւն.։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարութեան նախկին մնայուն խորհրդականը, լորտ Վէնսիթարթ, յայտարարեց Լորտերու Ժողովին մէջ թէ Խ. Միութիւնը լրտեսական ընդարձակ ցանց մը կը հաստատէ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, օգտագործելով արքանեակ պետութեանց դիւանագիտական միջոցները։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դ2) — Սթերլին 1062 (1150), տոլար 318.80 (400), զուից. ֆրանք 79.90 (100)։ Նափոլէոն 4775, զուից. ոսկի 4525, սթերլին 5700, տոլար (20) 22.500, ձուլ ոսկի 655.000 Ֆր.։

ՊԵՐԼԻՆ հասած լուրերու համաձայն, 300 հրասայլեր եւ զրահապատ կառքեր, ինչպէս եւ 4000 խորհրդային զինուորներ հասած են քաղաքին հիւսիսային շրջանը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, métro St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարեանի նուագախումբին։ Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

« ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ » Սուրէն Պարթեւեանէ (3 արար), ղեկավարութեամբ ընկեր Յ. Սրապեանի եւ Գ. Ե. Տէրկոմսեանի, մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու։

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, St. Josephի (Bld. des Adieux) սրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. ԳԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը եւ նոր սերնդականները իր կազմակերպած պարանցիկ հանդէսին, Նոր Սերունդի օրուայ տօնակատարութեան առթիւ, այս կիրակի, 76 Bld. Maréchal Joffre Bourg la Reine, ժամը 4էն 11։

Ճոխ յայտագիր— Խմբերգ ղեկավարութեամբ Գ. Ա. Պարթեւեանի, մեներգ, արեւելեան պար, (Քոչարեան), մենապար, արտասանութիւն։

Եւրոպական պար, նուագախումբ։ Ճոխ պիւֆէ։ Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Bourg la Reine, ligne de Sceaux, Autobus Porte d'Orléansէն թիւ 188 իջնել Place Condorcet :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Օփերէթ 4 արար

Կազմակերպուած Յ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ, սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած դերասան Յ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի (Փարիզէն հրաւիրուած) եւ տեղական կարող ուժերու։

Մարտ 13ին, կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱՊԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

(Օփէրէթ), ղեկավարութեամբ ծանօթ դերասան Գ. Յ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի (Փարիզէն)։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, Սալ Սէնթ Սէսիլի մէջ, 257bis, rue Boilleau, Լիոն։

Տոմսերու գինն է 100 Ֆրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ընկերահամակրական խնջոյքը կիրակի 27 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—11: Porte des Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՂՆԻՔ

Բացուած է Արարական Մզկիթին կից Արեւելեան ծանօթ բաղնիքը։

ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ Հինգշաբթի ամբողջ օրը։ Իսկ ուրբաթ եւ շաբաթ կէսօրէ առաջ։

Իսկ ԱՅՐԵՐՈՒ համար Ուրբաթ եւ Շաբաթ կէս օրէ վերջերը եւ կիրակի ամբողջ օրը։

Մաքուր ու տաքուկ։ Բոլորդ վազեցէք Rue Goffroy St. Hilaire, métro Monge կամ Jussieu:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Յ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մատոււ մանկապարտէզին մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ միութեան հաւաքատեղին Bar du Globeի մէջ, Մարտ 19, շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին։ Ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին ամէն անոնք որ վճարած են իրենց 1948—1949 տարեշրջանի ամսականները։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՄՐՑՈՒՄ.— Այսօր, ուրբաթ, ժամը 20.45ին, Ring Delhor, 45 Bld. de Charonne, մասնակցութեամբ Հայրապետեանի։

ԲԱՑՍՈՒԹԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻՍԱՄԱՆԹՕ խումբի կողմէ, 12 Մարտ շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 66 Պուլվար Սէն Լու, ը'Էօվրի սրահին մէջ։ Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի ԳԵՐՃ ԳՌՕՇԵԱՆի

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ (4 արար)

Պատրաստուեցէք այս գեղեցիկ հանդէսին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Գ. Օտոյի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Գ. Համբարձում Ղարիպեանի եւ իր աղջկան ու իրենց պարագաներուն, իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականներուն Տիկին ԾԱՂԻԿ ՂԱՐԻՊԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՀԱՅԱԶԳԻ MEDIUM

Mme S. PAREZ

Կը գրաւէ աստղագիտութեամբ, ձեռքի գիծերով, Tarots Egyptien եւ Horoscope:

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10—6

ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՏՕՆ ՕՐԵՐԷ

Կարելի է գրաւոր հարցումներու ալ պատասխանել հայերէն կամ Ֆրանսերէն:

12 Passage Léon, Paris (18) métro Chateau - Rouge

Կատարեալ գաղտնապահութիւն։

Մ. ՆՈՒՊԱՐ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

վկայեալ Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն

Վարձակալութիւն, ընկերակցութեանց կազմութիւն, առեւտրական շէնքերու պայմանագրութիւն, ժառանգական խնդիրներ, արկած եւ ամէն տեսակ տուրքի հարցեր։

Պաշտօնաթուղթերու խմբագրութիւն, անշարժ կալուածներու փոխանցման գործողութիւններ, fonds de commerce Փարիզի թէ գաւառի մէջ, եւ մատակարարութիւն (gérance), առեւտրական արտօնագրի (régistre de commerce) ձեւակերպութիւն, փոխատուութիւն գրաւի փոխարէն, վարչական ամէն կարգի գործերու հետապնդում, եւն.

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 10—12

ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

27, rue des Petites - Ecuries — PARIS (10)

Հեռաձայն՝ PROvence 24-87։ Métro: Gare de l'Est — Château d'Eau եւ Cadet :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վիլ Ժիւիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի լաւ գործաւոր մը որ գիտնայ թէ հին եւ թէ նոր գործեր շինել։

Դիմել Գ. ՎԱՆԼԵԱՆի ամէն օր կէսօրէ վերջ, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9)։ Հեռաձայն Opéra 01-08:

ՁԵՐ ՆԿԱՐԱՎԱՃԱՌԻՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մատխայով

Հրաշալիք — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անապատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, բահամ լօքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են։

Société «LE BOSPHORE», Marseille

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

Վարիչ Տնօրէն Գ. ՍՈՒՐԷՆ ԹԷՍԾԵԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 12 Mars 1949 Շաբաթ 12 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5793—Նոր շրջան թիւ 1204

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Կը սիրենք մեր զրոյցը: Կը խօսէինք Փիւթաքեան ապահովութեան մասին: Գոհ չէ՞ք որ Հայաստան խաղաղութիւն կը վայելէ շնորհիւ դրացիներու հետ հաստատուած բարեկամութեան եւ գործակցութեան:

= Մենք չենք որ պիտի ժխտենք խաղաղութեան եւ բարի դրացնութեան բարիքները: Բայց այն բռունցքը որ այդ խաղաղութիւնը եւ բարեկամութիւնը կ՚ապահովէ, գիտէ՞ք թէ ինչ գին պարտադրած է Երեւանի, «աղքատ ազգականին»:

— Մենք տկար ենք, դրացիները՝ զօրաւոր: Մոսկուան հարկադրուած է նկատի առնել այս պարագան եւ անոր համաձայն դասաւորել իր քաղաքականութիւնը: Կ՚ուզէիք որ իրեն դէ՞մ հանէր Վրաստանն ու Ազրբէջանը:

= Ուրեմն Խ. Միութեան համար ալ կեղծիք են արդարութիւնը, հաւասարութիւնը, ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը եւ ուրիշ նշանախօսքեր: Եւ յետոյ, կը կարծէք թէ Թբիլիսին (Թիֆլիս) եւ Բագուն պիտի ապստամբէի՞ն, եթէ Հայաստան վերստանար իր պատմական հողերը:

— Ամէնէն զօրաւոր պետութիւնն ալ փորձանքներէ խուսափելու պատճառներ ունի, որոշ պարագաներու մէջ:

= Զգուշութեան խնդիր չէ, այլ յառկապէս մշակուած քաղաքականութիւն: Այն իշխանութիւնը որ մէկ հրամանի վրայ փոխադրեց Խրիմի Թաթարներուն եւ Հիւս. Կովկասի երեք-չորս ռազմիկ ժողովուրդներու ինքնավարութիւնը, նոյնիսկ զանգուածային տեղահանութիւններ կատարելով դէպի Սիպերիա...

— Ուրեմն ոչ-բարեացակամ քաղաքականութի՞ւն մը կը վարեն Հայաստանի հանդէպ:

= Հարցումն իսկ տարօրինակ պարզամտութիւն մը կ՚երթադրէ, 25—30 տարուան ջախջախիչ փաստերէն վերջ: Թողունք անցեալը եւ ամփոփուինք վերջին պատերազմէն ի վեր պարզուած կացութեան վրայ:

— Գլուխ քերելու ժամանակ չունեցան որ մեզմով զբաղէին:

= Առիթներ երբեք ալ չպակսեցան, կարգ մը դոհացումներ տալու համար հայ ժողովուրդին: Եթէ համարձակէի՛ն բաղդատել Հայաստանի ժողովուրդին անհնարին զոհողութիւնները դրացիներու ճիգին հետ: Միայն Խրիմի (Կերչ) ճակատին վրայ 42—44.000 հայ զինուորներ կրակը նետեր էին անուխի պէս, եւ հազիւ 7000 հոգի փրկուեցան: Ամբողջ հայկական զօրամասեր ոչնչացան հիւսիսի սառուցեալ գօտիներուն մէջ...

— Այդ բոլորը վարկ մը չահեցուցին մեզի, Կովկասի պատմութեան մէջ:

= Այո, անհամա՛ր շքանշաններ բաշխեցին հայ զինուորներուն. աւելի շատ քան Վրացիներուն եւ միւսներուն որոնք շատ լաւ սորված էին կրակէն հեռու մնալու գաղտնիքը: Պիտի չնախընտրէի՞ք որ քառասուն արտավար հող աւելի ունենայինք, փոխանակ 30—40.000 շքանշաններու, իբրեւ փոխարինութիւն 80—100 հազար երիտասարդ արեններու խաւարման:

— Ես օգուտ մը չեմ տեսներ այս գանգատներուն եւ բողոքներուն մէջ, որքան ալ արդար ըլլան:

= Ո՞ւր է օգուտը այն միւս քաղաքականութեան, որ տարիներէ ի վեր սաղմոս կ՚երգէ բաղկատարած եւ ճիտը ծուռ, աչքերը փակելով հրէշային դաւերու, բռնութեանց, անիրաւութեանց եւ բարբարոսութեանց դէմ:

— Ի՞նչ կրնանք ընել, երբ ուժ չունինք, ոչ ալ որեւէ ապաւէն:

= Բայց ինչո՞ւ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Հայկական Արտասահմանի տարագիր բազմութիւններն ալ ոչ տեսակէտ ունին, ոչ կամք: Որեւէ իշխանութիւն նկատի կ՚առնէ՞ զանգուած մը որ կորսնցուցեր է մտածելու ազատութիւնը, դատելու, սեւն ու ճերմակը զանազանելու կարողութիւնը: Բանաւոր հօ՞տ ենք թէ պատուախնդիր եւ գիտակից ժողովուրդ:

— Գոնէ այս գետնին վրայ ինչո՞ւ չէք համաձայնիր ձեր կուսակցութեան հակառակորդներուն հետ:

= Ա՛նոնք ժամանակ չունին այսպիսի մանրամասնութիւններով զբաղելու ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ ՄՆԱ՞Ց ...

— Երբեմն կը չափազանցէք, պարոն Դաշնակցական, չըսելու համար աւելի ծանր բառ մը ...

— Նորէ՞ն գանգատ ...

— Ձեր ժամուլին մէջ անգամ, անդադար կը բամբասէք Երեւանի հայերէնը... իբրեւ թէ օտար բառեր կը գործածեն եւ լեզուն կ՚աղճատեն եղեր...

— Չէ՞ք հաւատար ...

— Ինչպէս հաւատամ... տհաւատքիկ ձեզի Երեւանեան թերթուածներու փունջ մը... նայեցէք, փնտռեցէք, մէկ հատիկ օտար բառ կա՞յ ...

— Երեւի մեր գրածներուն միայն կէսը կը կարդաք, իսկ միւս կէսին վրայ աչք չէք նետեր...

— Բացատրեցէք, խնդրեմ ...

— Մենք երբեք չենք ըսած որ թերթուածներուն մէջ օտար բառեր մտցուած են... երբեմն, նոյնիսկ չտեսնելու կը զարնենք «եարշ» ուաջանը, «ազիզ»ն ու «եարար»ը եւ ուրիշ շարք մը թաթարաբանութիւններ ...

— Անգին ի՞նչ մնաց ...

— Արձակին եւ լրագրական լեզուին մէջն է որ տեսը կը գործուի ...

— Փառք տիրոջը, Երեւանի թերթերուն երեսը տեսած չեմ... այնպէս որ պատրաստ եմ լսելու ձեր փաստերը ...

— Ահաւասիկ... Փարիզի «Յառաջ»ը վերջերս «Հայերէն»ի դասընթացք մը բացաւ՝ հաւաքելով հետեւեալ բարբարոսութիւնները, որոնք մեր մեծաքանչը լցրեցին... Համրեցէք եթէ համբերութիւն ունիք — նացիոնալիստական, ինպերիալիստական, ռէակցիա, կոնտրռէվոլուցիոն, տենդենց, Ֆիլոլոգիա, բուրժուա, տրադիցիա, պատոլոգիա, չաթեոտիկա, դեմագոգիա, նորմ, իդէոլոգիա, պրովինսիալ, կոմենտար, Ֆորմալիստական, պեսիմիստական, խաբաշեր, լիկվիդացնել, Փաշիզմ, ռեսպուբլիկա, ռէալիզմ, սոցիալիստ, կոնցեպցիա, ժանր, Ֆարսա, ինտելիգենցիա, Ֆրազէոլոգիա, արխայիկ, էպոխա, պոէտիկ, էրուդիցիա ..

— Կը բաւէ ...

— Զի բաւեր, մտիկ ըրէք — ակտիվօրէն, օբեկտիվօրէն, սոցիալապէս, էթիկական, կուլտ, էկսպերիմենտ, ինտիմ, տեկստ, իլլուստրացիա, էկսպերիմենտասիրութիւն, Ֆրագմենտային, նատուրալիստ, կոնֆլիկտ, դուպլիտալ, լիապաուս, սկզբունքայնութիւն, վուլգար, էգօիստ, պատրիոտ, սիւժետային, սուբեկտիվ, օբեկտիվ, դեկադենտական, էվաքուացնել, տերիտորիա, ասիմիլյացիա, պրէսիդենտ ..

— Գլուխս ցաւ առաւ, կը բաւէ ... բայց, ժամանակին, ձեր Վարանդեանն ալ միեւնոյն սխալը չգործե՞ց ...

— Գործեց, բայց իրեն պատուանշան չտուինք:

— Ուրեմն այս բոլոր բառերը առատ — իրիկուն կը գործածուի՞ն մեր լեզուին մէջ ...

— Այո, առատ — իրիկուն... դուք միայն մէկ մասը լսեցիք... կրնայի քանի մը հարիւր հատ եւս յիշել... Նոյնիսկ ներդաղթողները —Սամաթիացի թէ Նարլը Գաբուցի — այս «հայերէն»ով կը բարբառին հիմա...

Ժ.

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն խորհուրդին եւ Ազգութեանց Խորհուրդին գումարման առթիւ, թերթ մը նկարագրելով պատգամաւորներուն ճամբորդութեան միջոցները, կը գրէ — Սառուցեալ շրջաններէն եկած պատգամաւորները ճամբորդած են շարաթներով, նախ եղջերուի, յետոյ ձիու վրայ, վերջապէս կառախումբով կամ օդանաւերով: Կեդր. Ասիոյ պատգամաւորները եկած էին ուղտերու վրայ նստած: Մոսկուայի պանդոկները լեցուած են 49 ազգութեանց ներկայացուցիչներով, շատերը իրենց ազգային տարազները հագած: Երկու Խորհուրդները կը ներկայացնեն 193 միլիոն բնակիչներ:

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ գոյացաւ Անգլիոյ հետ, Ֆրանսական ապրանքներու արտածման մասին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլեւամերիկեան շրջանին մէջ կան 1.019.000 գործազուրկներ, համաձայն զօր. Քլէյի տեղեկագրին: Ամենաբարձր թիւն է այս, Գերմանիոյ գրաւումէն ի վեր: Գործազուրկներուն կէսը ապահովագրութեան նպաստներ կը ստանան, 250.000 հոգի ալ անդործութեան նպաստներ:

Լոնդոնէն յայտնութիւններ լրտեսական ցանցի մասին

«ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ՉԵՆ ԵԼԼԵՐ ՄՈՒԹԸ ԿՈԽԵԼԷ ՎԵՐՋ»

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Լորտ Վէնսիթարթ, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան երբեմնի ամենազօր խորհրդականը, ծանրակշիռ յայտնութիւններ ըրաւ խորհրդային լրտեսութեան լրտեսական ցանցի մասին, Լորտերու ժողովին Մարտ 9ի նիստին մէջ:

Կ՚ամփոփենք հիմնական մասերը—

«Մեծն Բրիտանիա բարեմոյն եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ կը ղրկէ երկաթեայ վարագոյրի երկիրներուն մէջ, իսկ համատիրական պետութիւնները մեզի կը ղրկեն կալիտ եւ թշնամի գործակալներ: Վերջերս տարօրինակ եւ նշանակալից բան մը պատահեցաւ Լոնտոնի չեխական դեսպանատան մէջ: Դիւանագիտական պաշտօնակի մը կեցծ յատակին տակ երեւան հանուեցան մեծ քանակութեամբ արուեստական դոհարեղէններ, որոնց արդիւնքը յատկացուեցաւ Անգլիոյ համայնավար կուսակցութեան սնտուկին, այլ մանաւանդ լրտեսական ցանց մը կազմակերպելու համար մեր գործարաններուն մէջ: Ցանցին Փրակայի ճակատին վրայ կը գործէր համայնավար ռատիկանատեսը, որ Լոնտոն էր պատերազմին ատեն: Լոնտոնի ճակատին վրայ՝ Տոքթ. Ջեման, որուն իրական անունն Աքէրման: Երկուքն ալ գործակալներն են N. K. V. D.ի (ռուսական գաղտնի ոստիկանութիւն): Մեր երկիրն ապաստանած նշանաւոր տարագիրներէն ոմանք երբեք դուրս չեն ելլեր մութը կոխելէ վերջ: Կը վախնան այդ գործակալներէն: Ջեմանի գլխաւոր զբաղումներէն մէկն էր լրտեսել փախստականները: Անգլիան ազատ երկիր մընէր ուր մարդիկ կրնային պատսպարուիլ: Կը՞ յուսամ թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, խափանելու համար այս անէծքը»:

Այստեղ լորտը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց միւս դեսպանատուներու մասին:—

Պուլկարական — Կոմինֆորմի գլխաւոր գործակալ՝ դեսպանատան մէջ, Փեթաշեւն էր. բայց երբ հոս էր, կը կոչուէր Պօեւ: Խորհրդային քաղաքացի եղած է 1928ին, Կոմինֆորմի (բոլշեւիկեան տեղեկատու դիւան) գործած է Պոլսոյ, Վիէննայի եւ Շանկայի մէջ, երեւութապէս իբրեւ առեւտրական գործակալ: Յետոյ Մոսկուայի մէջ միանալով N. K. V. D.ին, 1945ին մասնաւոր պաշտօնով ղրկուեցաւ Պուլկարիա եւ նշանակուեցաւ ռազմական քննիչ, միեւնոյն ատեն դառնալով ռուսական եւ պուլկարական գաղտնի ոստիկանութեան:

Ռումանացի Քորնէա, որ կրթուած է Ռուսերու ձեռքով, յայտնի անձ մըն էր Լոնտոնի մէջ եւ սերտ կապեր ունէր Կոմինֆորմի հետ: Մակովեսկու, Լոնտոնի ռումանական դեսպանատան խորհրդականը, գերմանասէր գրութիւններ հրատարակեց ռումանական «Թիմփուլ» թերթին մէջ, պատերազմի շրջանին: Երրորդն էր Պիրման: Այս երեքին առաջնորդութեամբ 75 Ռումանացիներ արտաքին նախարար Աննա Փաուքէրինցագրերով համախմբուեցան անգլեւռումանական ընկերութեան կողմը: Միութեան գլխաւոր Ռումանացի անդամներէն մէկն էր Նեկրէա, նախկին նաւազ, որ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէ Լոնտոնի ելեկտրական բանուորներու միութեան մէջ: Իր օգնականը, Զայտման, կը պատկանի թէ ռումանական եւ թէ բրիտանական համայնավար կուսակցութեան:

Հունգարական դեսպանատան գործակատարը կը կոչուէր Երոս, բայց իրական անունն էՍթարք: Իր քարտուղարներէն մէկն է Փուլէյ, նախկին նացի եւ հետեւաբար թշնամի Անգլիոյ:

Այս տեղեկութիւնները տալով, լորտը պահանջեց լուծել անգլեւռումանական, հունգարական եւն. ընկերակցութիւնները: Եւ եզրակացուց հանդիսաւորապէս.

— Կը պահանջեմ աւլել մաքրել Աւգէասի ախոռները: Բոլոր արբանեակ պետութեանց դեսպանատուները վերածուած են Ռուսիոյ գաղտնի ոստիկանութեանց մասնաճիւղերու: Խորհրդային կառավարութիւնը դիւանագիտական, զինուորական մարմին մը կազմած է, իբրեւ մէկ ճիւղը կարմիր բանակի սպայակոյտին: Եւ Մեծն Բրիտանիա ուրիշ բան չըներ եթէ ոչ ուղեցոյցներ հրատարակել երիտասարդ դիւանագէտներու համար, բացատրելու համար թէ ինչպէս պէտք է վարուին յուղարկաւորութեան ատեն, բացի իրենց յուղարկաւորութենէն: Ժողովուրդը պէտք է հասկնայ, վերջապէս, թէ այս մարդիկը ինչպէս սողոսկած են մեր մէջ դիւանագիտական ճամբով, իբրեւ արուեստագէտներ, երկդիմի գործակալներ, լրտեսներ, նոյնիսկ ահաբեկիչներ:

Այս յայտարարութիւններէն վերջ, խօսեցաւ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը, յայտնելով թէ Չեխեր, Ռումանացիներ եւ խորհրդային պաշտօնեաներ արտաքսուած են արդէն 1946էն ի վեր: Եւ աւելցուց — «Մի կարծէք թէ լուր չունինք անցած դարձածէն կամ չենք հետեւիր»:

(Հաւաքեր. շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ...

Այսօր, 12 Մարտ կը լրանայ երկու տարին այն օրէն, երբ նախագահ Թրումըն խորհրդարանէն պահանջեց 400 միլիոն տոլարի վարկ մը, յատկացնելու համար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ տնտեսական եւ զինական զօրացման։

Այս յայտարարութիւնը եկաւ պաղ ջուր լեցնելու Մոսկուայի խորհրդաժողովին վրայ, որ կը գումարուէր ճիշդ այդ օրերուն եւ ուր Մարշըլ, Պեւին, Բիտօ եւ Մոլոթով կը վիճէին Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ եւրոպական խնդիրներու շուրջ։ Թերեւս Թուրքիոյ հարցն ալ պաշտօնապէս դրուէր Խ. Միութեան կողմէ, եթէ Թրումընի յայտարարութիւնը նոր վիճակ ստեղծած չըլլար։ Անշուշտ չէ մոռցուած այն յուշագիրը զոր վրացի պատմագէտներ, պահանջելով Վրաստանի կցել Տրապիզոնը, Կարսն ու Արտահանը եւ ուրիշ նահանգներ։

1947 Մարտ 12ը նշանակելի թուական մը պիտի կազմէ աշխարհի պատմութեան մէջ եւ դարձակէտ մը Մերձաւոր Արեւելքի պատմութեան համար։

Համաշխարհային տեսակէտով նշանակելի է այդ թուականը անոր համար որ, Թրումընի որոշումով, Մ. Նահանգները վերջնապէս կը լքէին չէզոքացման քաղաքականութիւնը եւ գէնքով կը նետուէին Եւրոպայի եւ Ասիոյ քաղաքական վերիվայրումներուն մէջ։ Անոնք հիմա կը ստանձնէին պատասխանատուութիւնը, որ իրենց կ՚իյնար՝ ինչպէս յայտարարեց Մարշըլ երբ կ՚անցնէր Պերլինէն։ Եթէ այդ օգնութիւնը միայն տնտեսական եղած ըլլար, պիտի չունենար հիմնական նշանակութիւն։ Բայց առջի մէկ օրէն յայտարարեցին թէ Ամերիկան, թէ Յունաստանը եւ թէ Թուրքիան որ այս օգնութիւնը զինուորական օգնութիւն մըն է, զօրացնելու համար այս երկիրները ընդդէմ Խ. Միութեան նուաճողական ձգտումներուն։

Նշանակալի է այս թուականը նաեւ անոր համար որ, Եւրոպայի ձեռքէն կ՚ելլէր քաղաքականութեան վարելու նախաձեռնութիւնը եւ կ՚անցնէր Մ. Նահանգներուն։ Անգլիան կը կորսնցնէր իր դերը Միջին Արեւելքի մէջ։ Դեռ երկրորդ համաշխարհային պատերազմին ընթացքին՝ Չըրչիլ Իսմէթ Ինէօնիւի խոստացած էր՝ Ատանայի իր տեսակցութեան ատեն, ապահովել Թուրքիոյ ամբողջականութիւնը։ Իրականին մէջ, սակայն, Անգլիոյ ուժերը առանձինն չէին բաւեր Թուրքիան այնքան զօրացնելու, որ ան ի վիճակի ըլլար դէմ դնելու Խ. Միութեան։ Անգլիան մէկիկ մէկիկ կը թողուր արդէն իր դիրքերը Ասիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ։ Ստիպուած էր, օրինակ, հեռանալ Պաղեստինէն եւ Եգիպտոսէն, ու սահմանափակուիլ միայն Սուէզի ջրանցքին շուրջ։ Սէուտի Արաբիան հակած էր Ամերիկայի, Հնդկաստանը անկախութեան կը ձգտէր։ Ֆրանսան արդէն շատոնց քաշած էր իր ձեռքը Միջին Արեւելքէն, շնորհիւ Ֆրանքլէն Պույեօններու կարճատես քաղաքականութեան, կորսնցնելով դիրք դիրքի ետեւէ։

1947 Մարտ 12ը դարձակէտ մը եղաւ եւ Մ. Նահանգները գործնապէս ստանձնեցին Անգլիոյ դերը, պաշտպանելով Խ. Միութիւնը եղերող պետութիւնները, առաջին առթիւ Յունաստանը եւ Թուրքիան։

Հայկական տեսակէտով ալ այս թուականը եղաւ յարաբերական, որովհետեւ նախագահ Ուիլսընէն ի վեր Հայերս Ամերիկայի մօտ կը յուսայինք գտնել հասկացողութիւն մեր քաղաքական ձգտումներուն։ Ամերիկան չէր հաստատած Լօզանի դաշնագիրը եւ համամարդկային սկզբունքներէ կ՚առաջնորդուէր աւելի քան եւրոպական ուրիշ մեծ պետութիւններ։ Ամերիկա օգնած էր 1918—1922ին հայ գաղթականներուն եւ Հայաստանի հանրապետութեան։ Այս անցքերը Հայերուս մէջ տեսակ մը վիպական համակրանք ստեղծած էին Ամերիկայի հանդէպ։ Թրումընի յայտարարութեամբ միանգամայն կը ջնջուէին բոլոր պատրանքները եւ յոյսերը, որոնք տրուած էին Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ եղած հայկական ձեռնարկներուն։ Իսկ վրացի պրոֆէսէօրներու միջոցաւ եղած խորհրդային նախափորձը, Թրքական հարցը արծարծելու, կը կորսնցնէր իր ուժը եւ կը դառնար միայն մամուլի նիւթ։

Եթէ Ամերիկա իր պատեանին մէջ քաշուելու, չէզոքանալու տեսակէտը մէկդի դրած ըլլար երեսուն տարի առաջ, այսօր աշխարհի քարտէսը տարբեր կ՚ըլլար եւ ամենայն հաւանականութեամբ Հայաստանն ալ Միջին Արեւելքի ազատ երկիրներէն մէկը։ Պայմաններու նոր դասաւորումը ահա դարձուց Ամերիկան այսօրուան մեծ բարեկամը Թուրքիոյ։

Չմոռնանք որ Թուրքիան մեծ բարեկամներ յաճախ ունեցած է, որոնք զէնքով, զինուորով եւ քաղաքական խաղերով պաշտպանած են զայն։ Յիշենք քանի մը օրինակներ.— 1855ի Խրիմի պատերազմին Անգլիա եւ Ֆրանսա մեծ բարեկամներ էին։ 1877 – 78ին Անգլիան՝ գլխաւորութեամբ տ՚Իզրաէլիին (Լորտ Պիքընսֆիլտ). 1890 — 1918 կայսերական Գերմանիան. 1918—1939 Խորհրդային Ռուսիան. 1939 — 1944 հիթլէրական Գերմանիա եւ Անգլիա. 1944 — 1947 Անգլիան, իսկ 1947էն ի վեր Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները։ Այս բոլոր բարեկամները, դաշնակիցները եւ զէնքի եղբայրները նորանոր զէնքերով եւ ռազմամթերքով զօրացուցին Թուրքիան, որ, իբրեւ ժառանգորդը 600 տարուան օսմանեան ռազմաշունչ պետութեան, կրցաւ տակաւ առ տակաւ իւրացնել այդ նորութիւնները եւ ռազմագիտական ձեւերը։ Ամէնէն ազդեցիկ օգնութիւնը սակայն պիտի ըլլայ հաւանաբար ամերիկեանը։ Անոր միջոցաւ մէկդի պիտի դրուին Թուրքիոյ բազմատեսակ զէնքերը եւ պիտի փոխարինուին նորագոյն ամերիկեան տեսակներով՝ հրացան, հրետանի, հրասայլ, գնդացիր, սաւառնակ, հեռախօս, ռադաւարտ, կօշիկ ու ամէն բան։

⁂

Ամերիկան շատ գոհ կը թուիլլայ Թուրքիայէն։ David Douglas Duncan, ամերիկեան Life ամսագրի 14 Փետրուարի թիւին մէջ 15 հետաքրքրական լուսանկարներով ցոյց կուտայ Թուրքիոյ տրուած զինական օգնութեան արդիւնքները եւ յառաջդիմութիւնները։

Օգնութեան առաջին 18 ամիսներուն 61000 թոն զինուորական կազմածներ եւ ծանր հրետանի, ինչպէս նաեւ ճամբաներ շինելու գործիքներ, սաւառնակներ, 11 փոքր նաւեր եւ 4 ընդծովեաներ ղրկուած են Թուրքիա։ Աւելի քան 500 թուրք սպաներ ղրկուած են Մ. Նահանգներ մարզուելու համար եւ սորվելու համար նոր զինարուեստը, իսկ Թուրքիոյ մէջ բացուած են բազմաթիւ զինուորական դասընթացքներ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Չինաստանի եւ Յունաստանի մէջ Ամերիկայի զինուորական օգնութիւնը սպասուած արդիւնքը չէ տուած, իսկ Թուրքիան լրիւ գոհացուցած է ամերիկեան ձրգտումները եւ միակ 363 սպաներէ կազմուած ամերիկեան զինուորական առաքելութիւնը բաւականեղած է ի գլուխ հանելու գործը։

Ամերիկացիները անհրաժեշտ կը համարեն զօրաւոր Թուրքիա մը։ Անիկա կղպանք մըն է որ կը գոցէ Ռուսիոյ առջեւ ճամբան դէպի Միջերկրական եւ Արաբիոյ քարիւղի դաշտերը՝ Իրաքէն մինչեւ Իպն Սէուտի յայնատարած երկիրը։ Այժմ պաղ պատերազմի ժամանակն է, բայց երբ տաք պատերազմի վերածուի, Թուրքիա պատրաստ պէտք է ըլլայ կասեցնելու Ռուսիոյ յառաջխաղացումը։

Թուրքիոյ տրուած 117 միլիոն տոլարը ի հարկէ չի բաւեր եւ Ամերիկա ստիպուած պիտի ըլլայ աւելին տալու (թերեւս Միջազգային Դրամատան միջոցաւ։ Այս դրամներուն փոխարէն ի՞նչ կը ստանայ Ամերիկան։ Ուաշինկթընէն պաշտօնատար մը յայտարարած է.

— «Թուրքե՞րը. անոնք կրակ ու բոց են. անոնց բարոյականը բարձր է. լաւ զինուորներ են։ Անոնք գիտեն թէ ինչպէս պէտք է գործածեն զինուորական կազմածները երբ ստանան։ Մենք պէտք է զինամիւթերով լեցնենք Թուրքիան»։

1947 Մարտ 12 թուականը եւ ցարդ, իր ստացած նշանակութիւնը մռայլ խորհրդածութեանց կը մղէ զիս, մեր ազգի ապագային տեսակէտով։

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմին՝ Հայաստան ռազմադաշտ չեղաւ։ Այդ մեր ազգին փրկութիւնն էր։ Գալիքին ի՞նչ պիտի ըլլայ անոր վիճակը։

Երկու աշխարհատէր տէրութիւններ՝ Միացեալ Նահանգներ եւ Խ. Միութիւն, կեցած են այժմ դէմ դիմաց ու իրենց սահմանագիծը կ՚անցնի մեր երկրէն։ Իսկ Թուրքիան, որ խոչընդոտ կը համարէ Հայաստանը իր համաթրքական քաղաքականութեան, կը զինուի արդիական զէնքերով...

1947 Մարտ 12ը՝ ծանրակշիռ թուական մըն է Հայոց պատմութեան մէջ։

ՏԻՐԱՅՐ ՓՈՒՌԵԱՆ

ԻՐՕՔ ԵԿԱՒ

(ՑԵՏ ՄԱՀՈՒ ԶՐՈՅՑ ՕՇԱԿԱՆԻՆ ՀԵՏ)

— Գիտե՞ս, վարպետ, երկվեցեակ մը տարի առաջ, ըսիր մահուան.

— Եկուր։

Չեկաւ, սակայն, այն օրերուն, երբ դուն այդպէս համակերպեալ՝ իր գալուստին կը սպասէիր։

Հաստատուն հիմնաւոր էր վստահարար։ Որովհետեւ, ան ճամբեր էր իր ծածկամիտ կարապետը, որպէսզի քեզ պատրաստէր անվերադարձ մեծ մեկնումիդ։

Եւ իրաւամբ, անցեալ տարի, ան ժամանեց, երբ դուն դարձեալ ԳԻՐԻՆ լծուած՝ մոռցեր էիր արդէն զինքը եւ իր այցին չէիր խորհեր։ Անակնկալ ժամադրութեան՝ ոչ ոք ուզեց հաւատալ։

Եկաւ իրօք ու կատարեց իր քանդումի անգութ գործը։ Եւ մարմնեղէն չէնքդ փլաւ։ Իմացութիւնդ ընդ միշտ չիջաւ։ Եւ դրիչդ, յորդահոսան յիսուն տարի, հոն կը սպասէ մելանին մէջ, ապրնջական բարեկամիդ երդիքին տակ, վաստակաւոր, այլեւ անխօնջ իր տիրոջ։

Հայաստանեայց մեծախորհուրդ խորանն ի վեր, հոգւոյդ համար, բուրվառը ծխեց ազնիւ կնդրուկ, խնկոց մոմեր պլպլացին, դպիրը երգեց քաղցրահնչիւն մեղեդիներ եւ քահանան, քեզ պէս պարզուկ, քեզ պէս խոնարհ, ոսկեղարեան հայ աղօթքը մրմնջեց։

Ապա, իջար գերեզման։

— Ըսէ՛, վարպետ, ասկէ անդին, հող փոսիդ մէջ, հիմա հանդարտ, ի՞նչ ունիս դուն ունայնամիտ մեր աշխարհէն։ Հաւատա՞մ որ, բացի խորունկ լռութենէն, գերեզմանիդ թարմութենէն եւ քարերուն հին բուրմունքէն՝ ուրիշ ոչինչ քեզ կը սփոփէ։

Տառապեցար մեր աշխարհին համատարած չարիքովը, կեղծիքովը, վատութեամբը եւ թունալից մախանքովը։ Գտա՞ր գոնէ այդ անծանօթ անհունին մէջ, ճշմարտութիւն, արդարութիւն եւ բարութիւն։

Տրեխներով իջար քաղաք եւ իշխեցիր հայ գրական գահուն վրայ։ Քաղաքացիք քեզ հեգնեցին։ Շինականի հպարտութեամբ եւ անտարբեր՝ դուն արուեստին բարձունքն ի վեր մագլցեցար, հեծած տոկուն կամքիդ վրայ։

— Ըսէ՛, վարպետ, հո՞ղ ալ միթէ սեւ կիրքը տեղի կուտայ, ատոր կիրքին։ Կը կարծե՞ս որ, մեր աշխարհէն, տղեղութեան, յաւակնութեան եւ քսութեան մնացորդներ սահմանէդ ներս անցած ըլլան։ Իմաստակի հանդիպեցա՞ր։

Խոցոտ կիրքեր խծբծեցին թոթով լեզուդ, մեծ ուսուցչին կուռ հմայքին վնասելու ունայն փորձով։

Լըթախոհը խնդաց, անցաւ եւ իր ճամբան շարունակեց։

Ու հմայքդ, յիսուն տարի, միշտ աճեցաւ եւ ուռճացաւ։

Քոսոտ կիրքեր քու գիրքերդ չկարդացին եւ գրիչդ անգոսնեցին։ Անոնք նոյնիսկ ըսին քեզի.

— «Գրագէտ չես, գրագէտ չես։

Լըթախոհը խնդաց, անցաւ եւ իր ճամբան շարունակեց։

Եւ դուն եղար Հայ Սփիւռքին վաւերական ու տիրական գրագէտը։

Ուրիշ կիրքեր գրագէտը եւ դասատուն առին քեզմէ, բայց ուրացան եւ մերժեցին քննադատը։

Լըթախոհը խնդաց, անցաւ եւ իր ճամբան շարունակեց։

Եւ դուն եղար Հայ Սփիւռքին ամենախոր եւ ինքնատիպ քննադատը։

Սոտր կիրքը «ուռմը» արձակեց եւ քեզ կոչեց հայրենադաւ ու թշնամի Հայոց երկրին։ Սոտր կիրքը քեզ հալածեց եւ ուզեց որ նոյնիսկ հացին կարօտ մնաս։ Ինչո՞ւ համար։ Որովհետեւ, յանդգնեցար քննադատել հայրենիքիդ գրողները։

Կեանքիդ վերջը, քեզի համար, սատրիկ ծանր էր այդ հարուածը, քեզի՛ համար, որովհետեւ, ամբողջ կեանք, թէ՛ բարբառով եւ թէ՛ գիրով, տաժանագին աշխատանքի զոհաբերում հանդիսացաւ այդ միեւնոյն հայրենիքին։

Կեանքիդ վերջը, քեզի համար, սատրիկ ծանր էր այդ հարուածը։

— Ըսէ՛, վարպետ, ասկէ անդին, հող փոսիդ մէջ, հիմա հանդարտ, ի՞նչ ունիս դուն ունայնամիտ մեր աշխարհէն։ Հաւատա՞մ որ, բացի խորունկ լռութենէն, գերեզմանիդ թարմութենէն եւ քարերուն հին բուրմունքէն՝ ուրիշ ոչինչ քեզ կը սփոփէ։

— Ըսէ՛, վարպետ...

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Ընկերական սեղան

Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

(ԽՄԲ.— Ցապաղած՝ կամքէ անկախ պատճառներով).

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի 21րդ Շրջանային Ժողովին փակման առթիւ, ի պատիւ դաւառէն եկող պատգամաւորներու սեղան մը սարքուած էր Սասունի ճաշարանին մէջ, Փետրուար 28ին։

Դեռ վերջերս ընդարձակուած եւ արդիական ճաշակով կահաւորուած ճաշարանը, որ նախապէս ապսպրուած էր 60 ընկերներու համար, շատ նեղ եկաւ։ Հետզհետէ հասնող ընկերներու եւ բարեկամներու բազմութեան առջեւ, ճաշարանապետը ստիպուեցաւ նոր նոր սեղաններ աւելցնել եւ յարակից մասերն ալ միացնելով սրահին՝ փոխան 60ի տեղաւորուեցան 125 հոգի։

Մթնոլորտը ջերմական էր եւ խանդավառ, ընկեր, համակիր եւ բարեկամ քով քովի, հին հին փառքերու ստեղծողը բացած՝ դրուագներ կը պատմէին իրարու։ 1880էն սկսեալ, բոլոր յայտնի եւ անյայտ գործիչներու, գրչի եւ զէնքի վար—

պեաններու անմոռանալի յիշատակները շրջան կ՚ընէին այդ պահուն: Ո՞վ չէ լսեր անունները Հ. Յ. Դ. եռրորդութեան (Քրիստափոր, Ռոստոմ, Զաւարեան) որոնք իրենց կեանքը զոհաբերեցին ազատութեան ճամբուն վրայ: Եւ ատուերները ուրիշ մեծանուն կուռքերու, անոնման Ջօհրապն ու Վարդգէսը: Ակնունին ու Խաժակը: Գեղամն ու Հրանդը: Ռ. Զարդարեանն ու Բ. Շահպազը: Մուրատն ու Բիւրատը: Սրուխանն ու Մալկարացին (Ա. Յարութիւնեան), որոնց բոցավառ աչքերէն սէր ու գուրգուրանք կը հոսէր:

Անմահներու հուրովը վառուած, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, մեր ընկերները, բարեկամները ու համակիրները հեռաւոր քաղաքներէն եկող երիտասարդ ներկայացուցիչներու հետ վայելեցին աւանդական սեղանը:

Մինչ ազգային եւ յեղափոխական երգերն իրարու կը յաջորդէին, Նախագահը՝ ընկեր Գ. Բայեան ողջուններով պատգամաւորները, Թելադրեց որ այս տարուան ընթացքին ալ աւելի եռանդով շարունակեն ընկերային աշխատանքները:

— Եթէ կուզենք որ իրականանան մեր երազները, ջանացէք արժանաւոր յաջորդները ըլլալ մեր նախնիքներուն…

Ընկեր Յ. Գապիկեան պարզելով (Մարսէյլ) Հարաւային Ֆրանսայի Նոր Սերունդին աշխատանքները, յայտարարեց.

— Այսօր ուրախ եմ ձեզի յայտարարելու որ, մեր շրջանի Նոր Սերունդը ունեցաւ իր սեփական ակումբը: Թէեւ երեւութապէս փոքր, բայց խորքով շատ մեծ է այն: Հոն ամէն հայ երիտասարդ պիտի գտնէ թէ հոգեկան սնունդ թէ ընկերային ջերմ մթնոլորտ…

Ընկեր Սիսյեան (Կրընօպլը) նմանապէս ծանրանալով Նոր Սերունդի փրկութեան գործին վրայ, ըսաւ.

— Յանձնեցէք ձեր զաւակները Նոր Սերունդի միութեան խնամքին: Վստահ եղէք որ անոնք պիտի օգտուին այն բոլոր բարիքներէն զոր ազգը կը սպասէ իրենցմէ …

Ընկեր Ազգին, (Վալանս) ինչպէս յաճախ կը տեսնենք այս սիւնակներուն մէջ, գրուագներ պատմելով մեր անցեալի դէպքերէն ու դէմքերէն, թելադրեց որ անոնց՝ամէն մէկ գործունէութիւնը Նոր սերունդին համար ներշնչման աղբիւր մը դառնայ …

Ընկեր Թ. Հերոյեան (Տէսին).— Անոնք որ կը քննադատեն Դաշնակցութիւնը, սխալ հասկցած են անոր առաջադրութիւնները: Անոր նպատակը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Ազգ եւ Հայրենիք: Ան կ՚աշխատի միայն ու միայն այս ժողովուրդիազատութեան եւ բարօրութեանը համար:

Օր. Ֆլօրա Շէօհյէեան (Ֆր. Կ. Խաչ) ամ...ն ճշգրիտ պատկերը այս կուսակցութեան անցեալին, մաղթեց որ երկար, դեռ շատ երկար ապրի ան, մինչեւ որ իրականանան իր երազները:

Ընկեր Խ. Մկրտիչեան գծելով հայ ժողովուրդին կրած տառապանքները, ըսաւ թէ կենսական անհրաժեշտութիւն մըն էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծնունդը: Այլապէս Թուրքը մեզ պիտի խեղդէր իր ճիրաններուն մէջ: Եւ ով գիտէ, թերեւս ալ չունենայինք այսօրուան փոքրիկ Հայաստանը, որ հետզհետէ կը ծաղկի:

Եւ ապա խօսքը տրուեցաւ ընկեր Շ. Միսաքեանի.

— Մեր ազատագրական կռիւներուն մէջ կը յիշուի անմոռանալի դէպք մը: Լերան մը կատարին վրայ կռուած ատեն, կը վիրաւորուի խմբապետը, Գէորգ: Իր ընկերները վարպետօրէն կը փախցնեն անոր վիրաւոր մարմինը, ձգելով միայն «փափախ»ը, ժայռին վերեւ: Թշնամին կը շարունակէ կրակել նոյն կատաղութեամբ: Այս պատկերը չի՞ յիշեցներ Դաշնակցութեան հակառակորդներն ալ: Անոնք միայն «փափախ»ը կը տեսնեն եւ կրակը փափախին կ՚ուղղեն, առանց տեսնելու գլուխն ու մարմինը, որ ափ մը հող պաշտպանելու արիւնով եւ արցունքով, որ կը շարունակէ գործել հայրենիքէն դուրս ալ, նոյն յարատեւութեամբ»:

Յետոյ խանդավառ կոչ մը ուղղեց Նոր Սերունդին, որպէսզի պատրաստուի գրաւելու թափուր դիրքերը:

Ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան շեշտելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան անհրաժեշտութիւնը Սփիւռքի մէջ: Կոչ ըրաւ բոլորին, որ խտացնեն շարքերը: Աշխատին ձեռք ձեռքի, մինչեւ որ իրականանայ հայ ժողովուրդի երազը, Միացեալ եւ անկախ Հայաստան:

Խօսելով ազատութեան բարիքներուն մասին, Գ. Ս. Քրմոյեան ըսաւ.

— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պիտի քաշուի հրապարակէն միայն այն ատեն, երբ հայ ժողովուրդը վերջնապէս տէր դառնայ իր երազած ազատութեանը:

Տիկին Տ. Շ. Միսաքեան կենդանի պատկեր մը տալով Դաշնակցութեան առաքինութիւններուն մասին, ըսաւ թէ, այն երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները որ կը մտնեն այս շարքերուն մէջ, կը ստանան այն քաղաքացիական դաստիարակութիւնը որուն այնքան պէտք ունին հայ ժողովուրդը եւ մեր Հայրենիքը…

Ընկեր Ս. Գալուստեան (Վիէն) ջերմապէս փառաբանելով Դաշնակցութեան գործունէութիւնը, մաղթեց որ «Աստուած պապան անպակաս ընէ անոր ներկայութիւնը»: Քանզի, ըսաւ ընկերը, առանց այդ Ուժին մենք պիտի նմանէինք անապատին մէջ ցրուած հօտի մը որ հովիւ չունի:

Ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեան, նոյնքան խանդավառ խօսքերով պատկերացուց այն չորս օրուան աշխատանքը զոր տարած էր Շրջ. Ժողովը Նոր հաւատք եւ նոր եռանդ ներշնչելով իր շարքերուն զանոնք մղելու համար ջանադիր եւ արդիւնաւոր ճիգերու:

Վերջին խօսքը ընկեր Հր. Սամուէլինն է: Կը խօսի հատիկ հատիկ: «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կ՚ապրի միայն ու միայն հայ ժողովուրդին համար: Ան էր, որ այն սեւ օրերուն, կարմիր Սուլթանին օրերին մէջ, կազմակերպեց բազմաթիւ հերոսամարտեր, որպէսզի ունենայինք ափ մը հող: Եւ ահա, որոնցմէ Սարտարապատն ու Ղարաքիլիսէն, որ հայ ժողովուրդին տուին այսօրուան Հայաստանը: Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը»:

Միջանկեալ տեղի ունեցան երգեր եւ արտասանութիւններ: Իրենց մասնակցութիւնը բերին ընկերներ եւ ընկերուհիներ:

Ընկ. Դ. Դաւիթխանեան գեղարուեստ. բաժնին ղեկավարը զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեց անմիջապէս, խմբական երգերով: Յաջորդաբար երգեցին եւ արտասանեցին Տիկին Աշխէն Զրուանդեան – Սողոմոնեան, ընկեր Դաւիթխանեան (արտասա – նութիւն), Լիւսի Ամիրայեան, Արմենուհի Յակոբեան, Սարգիս Գօղոսեան, Բենօ (Նուագ) եւ Սերժ Սարգիսեան: Այսպէս, ուրախ մթնոլորտի մը մէջ, ընկերահամակրական այս հաւաքոյթը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, ինչ որ շատ կարճ թուեցաւ երթալ:

ՓԱՐՄԱՆԻ

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Գ. Յովհաննէս Բարաջանեան իր ողբացեալ հօրը Գ. ԲԱԲԱՋԱՆ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆի յիշատակին մէկ տարեկան ՅԱՌԱՋ կը նուիրէ Տիկին Թամարա Բարաջանեանի, Թէհրան:

ԱՆԱՅԻՍ (ՏԻԿԻՆ Ե. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ)

(Իր յոբելեանին առթիւ)

Քանի մը տեղեկութիւններ Տիկին Եփիմէ Աւետիսեանի մասին (Անահիս), որուն գրական գործունէութեան յոբելեանը կը տօնուի վաղը, Կիրակի, Փարիզի մէջ:

Քիչ հայ գրագիտուհիներ արժանացած են իրենց գրական գործունէութեան յոբելեանին: Ցարդանքի այս տուրքը կամ մոռցուած է, եւ կամ յոբելեանի շրջանը չբոլորած՝ անոնք բաժնուած են կեանքէն, արժանանալով յետ մահու սգահանդէսի մը միայն:

Երբ տակաւին մանուկ էի, ու «ինչո՞»ւններու մշուշապատ աշխարհի մը մէջ կը խարխափէի, միշտ ալ կը զարմանայի թէ ինչո՞ւ մարդիկ իրենց գնահատանքը վերապահած են եւ մահէն վերջ կը յայտնեն, երբ ենթական ոչինչ կը զգայ այլեւս: Ըսին ինծի թէ՝ պէտք է առնուազն սերունդ մը անցնի գեղարուեստական գործի մը վրայէն, մէկ կողմէ, մինչ այդ, նախանձը եւ կիրքերը կը խաղաղին, միւս կողմէ գեղարուեստագէտը մինչեւ վերջն ալ կրնայ ի յայտ բերել թաքուն ծալքերը իր շնորհալի տաղանդին:

Այսօր ուրախութեամբ կ՚ողջունենք հայ բանաստեղծուհին՝ Անայիսը, որ կ՚արժանանայ իր յոբելեանին:

«Քերթողուհի Անայիս» կը կոչեն այս նրբազգաց գեղարուեստագէտը, սակայն ան միանգամայն գրագիտուհի մըն է, չափածոյ տաղերուն քովն ի վեր մշակելով արձակ գրականութիւն մըն ալ՝ վիպակներ եւ պատմուածքներ:

Վերջերս գրական թերթերու եւ պարբերաթերթերու մէջ, իր յիշատակներու եւ յիշողութեանց ընդմէջէն ինչ զմայլելի դիմագիծեր ողեկոչուեցան մեր անցեալ շրջանի գրական եւ գեղարուեստական դէմքերէն, Զուհաճեան, Թ. Թէրզեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան եւ ուրիշներ:

Անայիս գրական կեղծանունն է Եփիմէ Զօպանեանի (Հովուեանի): Յետոյ Տիկ. Աւետիսեան:

Իր ծնողքը Ակնայ ծանօթ եւ բարեկեցիկ Հովուեան ընտանիքն է, որ ժամանակին եկած հաստատուած է Պոլիս, Պէշիկթաշ:

Յաճախած է Պէշիկթաշի թաղային վարժարանը, ունենալով ժամանակին ծանօթ դէմքերը իբրեւ ուսուցիչ:

Սկսած է գրել շատ կանուխէն, դեռ 13 տարեկանին, ի յայտ բերելով բանաստեղծի տաղանդ եւ իր վրայ հրաւիրելով ուշադրութիւնը ժամանակակից մտաւորականներուն:

Աշխատակցած է օրաթերթերու եւ պարբերաթերթերու ինչպէս «Բիւզանդիոն», «Մասիս», «Ոստան», «Շանթ», «Արեւելեան Մամուլ», «Հայկին», «Անահիտ» եւայլն:

Բացի գրական գործունէութենէն, ան ունեցած է հանրային բեղուն կեանք, բերելով իր մասնակցութիւնը հայկական բարեսիրական կազմակերպութիւններու:

Յոբելինական յանձնախումբին գովելի նպատակն է անոր անտիպ գործերը հատորի մը մէջ լոյս ընծայել: Այսպէսով կը ճոխանան հայ բանաստեղծութեան հատորները, եւ նորահաս սերունդը աչքի առջեւ կ՚ունենայ ամբողջական պատկերը քնքոյշ բանաստեղծուհիի մը հոգեւոյն թրթռացումներուն:

ՄԷՆ-ՄԷՆ

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ» (116)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

ԱՆՏԻՈՔԻ ԲՐԷՆՍԸ

— Գիտե՞ս, Իշխանուհի, որ Ստեփանէ ինչպէս գրաւած է, բոլոր Սեւ լերան բնակիչները ու ամրութիւնները իրեն յանձնուած են, գիտե՞ս դարձեալ որ ես բանակին հետ կ՚երթամ, բայց թշնամին կուգայ, եւ պէտք է դայ վանքի ճամբաները ազատ ձգուած են, դուն՝ պէտք է որ տարի մը պաշտպանես քաղաքդ ես քու վրադ ապահով եմ, Աստուած հետդ ըլլայ, ան քեզի օգնէ:

— Աստուած որ զքեզ կը պահէ, զմեզ ալ քեզի կը պահէ, խօսքերը եղան Մարգրիտի պատասխանը:

Այս երկու քաղաքներն՝ միանգամայն պաշարեց Սուլթանն, ոչ իր բաբաններն, ոչ սանդուխներն եւ ոչ նետաձգութիւնները չազդեցին այս քաղաքներուն վրայ: Երբ իրեն իմացուցին թէ Անարզաբայի բերդակալը կին մըն էր.

— Թէ որ ասոնց կիները, կ՚ըսէր այսպէս կը պատերազմին, չըսէ՞ք որ մարդիկն՝ որ մեր երկիրը արշաւած են՝ ոչ թէ աւերակ այլ ուրեմն անապատ դարձուցին:

Եւ կը բաւէ, մարդը որ Յունաց Կայսեր թելադրութեամբ այս անխոհեմ պատերազմին ձեռք զարկեր էր, բայց ի՞նչ ըլլար, գոնէ պատուով պէտք էր ելնէր այդ բաւիղին մէջէն:

Արդէն ձիերու հիւանդութիւն ինկած էր բանակին մէջ, որոնք շարունակ կը սատկէին, զինուորը՝ որ բաւական պաշար չունէր, չէր կրնար բանակին մարմինէն զատուիլ եւ հեռանալ, վարնդի աներեւոյթ թշնամիներ ամէն ժայռի, ամէն ծառի ետեւէն զինք կը վիրաւորէին ու կը սպաննէին:

Ուստիմաղուռա յուսահատած այս երկու քաղաքները առնելէն, պաշարեց Համտնոյ Թիլը որ աւելի անառիկ էր քան նախայիշուածները, եւ իր մէկ փեսան Եաղուպ Մելիք անունով երեք հազար զինուորներու գունդով մը ղրկեց Անտիոքի սահմանները արշաւել եւ աւերել. այս ժանտ մարդը յանդգնութեամբ երբԱնարզաբայէն անդին՝ լեռներու մէջ մխեցաւ անկասկած՝ յանկարծ զինքը շրջապատուած գտաւ Ստեփանէի եւ Տաճարական Ասպետներու խումբերէն, ինք եւ բոլոր իր գունդը ծուղակի բռնուած՝ մինչեւ վերջինը ջարդուեցան:

Նոյն միջոցին անսովոր փոթորիկներ, փայլակներ, կայծակ, կարկուտ եւ անձրեւի հեղեղներ օրերով բանակը կը նեղէին Թիլն Համտնոյ առջեւ. եւ երբ այս կտորածին լուրն եկաւ, ալ սոսկումը պատեց բանակը, զինուորին դա՛դարար ապստամբութիւն կը սպառնար. Սուլթանը Թողուց գնաց, եւ այն մեծ բանակը ոչ թէ կանոնաւոր՝ այլ խառնաշփոթ փախուստով ցան ու ցիր եղաւ, թողլով իր կահկարասին ու բոլոր իր ունեցածը:

Իսկ Թորոս, որ մինչեւ Սերաստիոյ մօտերը քշած էր իր բանակը դիմագիր մէկը չգտնելով համարձակ ոտնակոխ ըրած էր բոլոր երկիրը, կը դառնար աւարով եւ կը տեսնէրթէ իր բոլոր պատասատած յատակագիծը լիովին եւ իր կասկածէն աւելի ի գլուխ ելաւ. փառք կուտար Աստուծոյ. վասնզի թշնամիին աւարը ոչ միայն բաւական եղաւ իր ժողովրդեան վնասը հանելու, այլ նաեւ առատապէս վարձատրելու համար իր զինուորը:

Իսկ որ դիտելու արժանի է պատմութեան մէջ, այն է, թէ իրարու վրայ երկու մեծ թշնամիներու բանակները կը հալէին, կ՚անհետանային առջեւէն, առանց մեծ արիւնհեղութեան իր զօրքերուն եւ առանց անդարմանելի ժողովրդեան կորուստներուն:

ԾԵՐԵՆՑ

Յունաստանի կռիւները

Յունաստանի ընդհ. սպայակոյտին հրատարակած տեղեկութեանց համաձայն, ապստամբներուն դիմադրութիւնը գրեթէ դադրած է Պելոպոնէսի մէջ, ուր գործողութիւնները կը շարունակուին երկու-քուկէս ամիսներէ ի վեր: Յունաստանի կեդրոնին մէջ, ուր սաստիկ ձիւնամրրիկ մը կը տիրէ, ընդհարումները կը պատահին երբեմն: Կռիւները նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուին հիւսիսային շրջաններուն մէջ, Մակեդոնիա:

Աթէնք հասած է մարէշալ Ուիլեըմ Սլիմ, Անգլիոյ սպարապետը, որ ներկայ եղած էր Թրիէսթէի անգլեւամերիկեան զօրաժողովներուն: Կը կարծուի թէ վճռական գործողութիւններ պիտի կատարուին գարնան առաջին օրերուն: Կառավարութիւնը վճռած է ջախջախել ապստամբական շարժումը:

Քանի մը օր առաջ ձերբակալուեցան զօրավար մը եւ վեց բարձրաստիճան սպաներ, որոնք պատասխանատու կը համարուին Քարփէնիսիի պարտութեան: Ապստամբները յունուար 20ին գրաւելով այս քաղաքը, պահեր էին 18 օր: Կառավարութիւնը տակաւին չէ յայտնած բանակին կորուստները՝ այս ճակատամարտին մէջ:

Զօր. Մարկոսի անհետացումէն ի վեր, Աթէնքի կառավարութիւնը աւելի լաւատես կ'երեւայ, այն վստահութեամբ թէ Ցուկոսլաւիա այլեւս չօգներ ապստամբներուն: Բայց հիմա որ օդանաւային երթեւեկ մը հաստատուած է Փէշթայի եւ Թիրանայի միջեւ, Ալպանիոյ պարենաւորման համար, երադեկներ կը կարծեն թէ յոյն ապստամբները պիտի կրնան զէնք եւ ռազմանիւթ ստանալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան բանակցութիւնները անելի մը յանգած են եւ կը վախցուի որ խզուին: Չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդները չեն յաջողած համոզել Ցուկոսլաւիան որ չափաւորէ իր պահանջները: Անցեալ գարնան ալ խափանուած էին բանակցութիւնները, եւ կը քաշքշուին մէկ ամիսէ ի վեր: Ցուկոսլաւիա 800 քառ. մղոն տարածութեամբ հող կը պահանջէ Աւստրիայէն, 150 միլիոն տոլար հատուցում եւն., ում աճելով Ռ. Միութենէն:

ՄԻԼԱՆԻ մէջ ձերբակալուեցաւ Ճիափիէթթօ Փէլէկրինի, Մուսոլինիի վերջին ելմտական նախարարը, որ ամբաստանուած է թէ պետական գանձէն քաշած է 21.179 ոսկի նափոլէոն, 600 ոսկի սթերլին, 525.928 զուից. ֆրանք, 20 հազար սթերլին եւ 3.998.000 ֆրանսական ֆրանք, բոլորը միասին յանձնելով Մուսոլինիի: Ամբաստանեալը ձերբակալուած էր պատերազմէն անմիջապէս վերջը, բայց փախած: — Լոնտոնի «Թայմզ»ը մտահոգութիւն կը յայտնէ նոր ֆաշականութեան ծաւալման մասին: Թերթը հաւանական չի դտներ ֆաշականութեան վերհաստատումը Իտալիոյ մէջ, բայց դիտել կու տայ թէ «ֆաշական ոգիին վերածնութիւնը ապառնալիք մը չէ այսօր, այլ իրականութիւն մը զոր պէտք է հաշուի առնել»:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ (գաղթավայրեր) ընդհ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, բուռն տեսարանի մը տեղի տուաւ համայնավար երեսփոխան մը, Պառպէ, երբ կը վիճաբանէին Հնդկաչինի մասին: Երեսփոխանը երեք ժամէ ի վեր գրաւած էր բեմը եւ չէր ուզեր վար իջնել, հակառակ նախագահին ազդարարութեան եւ վարչական պաշտօնեաներու միջամտութեան: Ի վերջոյ հարկ եղաւ պահակազօրքի հրամանատարը եւ երկու զինուորներ կանչելով, բռնի դուրս հանել համայնավար երեսփոխանը, որ զինուորական բարեւի կեցած՝ կ'աղաղակէր — «Անկցի՛ պատերազմը»: Երեսփոխանը կէս ամսաթոշակ պիտի ստանայ արտաքսումի շրջանին:

ԱՆԶԵՌՆՄԽԵԼԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԷՆ զրկուեցաւ երկրորդ համայնավար երեսփոխան մը, Գ. Բուքօթ, ամբաստանուած ըլլալով թէ անուանարկիչ գրութիւններ հրատարակած է «Ֆրանս - տ'Ապոռ» շաբաթաթերթին դէմ, զօր. Պէթուառի, կնոջը եւ զաւակին դէմ:

ՊՈԼՍՈՅ զինարանի պայթումին մէջ անհետացած է նաեւ հաստատութեան տէրը, Նուրի փաշա (Էնվէրի եղբայրը): — Ցնցումէն մնասուած է Խասգիւղի Գալֆայեան որբանոցը: Բոլոր ապակիները ջարդուփշուր եղած են, ահուդողի մատնելով որբուհիները: Խասգիւղի բնակիչներէն շատեր Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին ապաստանած են:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱՊԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

(Օփերէթ), ղեկավարութեամբ ծանօթ դերասան Գ. Յ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի (Փարիզէն):

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, Սալ Սէնթ Սէսիլի մէջ, 257bis, rue Boilleau, Լիոն:

Տոմսերու գինն է 100 ֆրանք:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ իր խումբերուն համար:

Ա. շարքին համար կը հրաւիրէ իր խումբերը սովորական հաւաքատեղին, հետեւեալ օրերը. —

Կիր. 13 Մարտ Gardanneի խումբ ժամը 3ին:

Բշ. 14 Մարտ St. Loupի խումբը ժամը 9ին:

Եշ. 17 Մարտ Les Olivesի խումբ ժամը 9ին:

Կիր. 20 Մարտ Aixի խումբ ժամը 3ին:

Գշ. 22 Մարտ St. Jeromeի խումբ ժամը 9ին:

Ուրբ. 25 Մարտ St. Antoineի խումբ ժամը 9ին:

Բշ. 28 Մարտ St. Anneի խումբ ժամը 9ին:

Դասախօս՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Նիւթ՝ «ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՆԱԽՔԱՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ»: Կը հրաւիրուին նոյնպէս ծնողները ու բարեկամները:

★

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան սարքած դասախօսութեանց երկրորդ շարքը խումբերու մօտ, իրենց սովորական հաւաքատեղին —

Բշ. 14 Մարտ, Սէնթ Ան, ժամը 9ին:

Եշ. 17 Մարտ Գոմոն, ժամը 9ին:

Կիրակի 20 Մարտ Լա Սիոթա, ժամը 3ին:

Գշ. 22 Մարտ, Գուլ. Օտտօ ժամը 9ին:

Ուրբ. 25 Մարտ, Սէնթ Մարկրիտ ժամը 9ին:

Կիրակի 27 Մարտ Կարտան ժամը 3ին:

Բշ. 28 Մարտ, Մարսէյլ քաղաք ժամը 9ին:

Նիւթ՝ «Ս. Դրիգոր Լուսաւորիչ եւ Մեծն Տրդատ:

Դասախօս՝ ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Այս դասախօսութիւններուն կը հրաւիրուին նոյնպէս օրիորդ, երէց ընկերները, ծնողները եւ բարեկամները:

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Salle de Géographieի (184 Bld. St. Germain: Métro St. Germain des Près) մէջ տեղի պիտի ունենայ յիշատակի երեկոյ ողբացեալ գրագէտ Յ. ՕՇԱԿԱՆի համար:

Գիտի նախագահէ Գ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ:

Գիտի խօսին Գ. Գ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզի հայ եկեղեցիին երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Գ. Ն. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի, Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԻԿ. Ա. ԳԵՒՌՆԵԱՆ, ՏԻԿ. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Գ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԳԵՒՌՆԵԱՆ եւ Ա. ՈՒԼՈՒՊԷՅԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է: Մախքերուն մասնակցելու համար շրջաբերութեան հանուած են 150 հրաւիրատոմսեր: Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրատունը, Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի գրատունը, Իսի լէ Մուլինօ ՉԱՏԻԿԵԱՆի սրահարանը, Ալֆորվիլ դերձակ Գ. ԱՇՈՏ ՆՇԱՆԵԱՆին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Օփերէթ 4 արար

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ, սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած դերասան Յ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի (Փարիզէն հրաւիրուած) եւ տեղական կարող ուժերու:

Մարտ 13ին, կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը եւ Նոր սերնդականները իր կազմակերպած պարահանդէսին, Նոր Սերունդի օրուայ տօնակատարութեան առթիւ, այս կիրակի, 76 Bld. Maréchal Joffre Bourg la Reine, ժամը 4էն 11:

Ճոխ յայտագիր— Խմբերգ ղեկավարութեամբ Գ. Ա. Գարթեւեանի, մեներգ, արեւելեան պար, (Քոչարեան), մենապար, արտասանութիւն:

Եւրոպական պար, նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ: Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Bourg la Reine, ligne de Sceaux, Autobus Porte d'Orléansէն թիւ 188 իջնել Place Condorcet:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտուան ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մատուռ մանկապարտէզին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ միութեան հաւաքատեղին Bar du Globeի մէջ, Մարտ 19, շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին: Ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին ամէն անոնք որ վճարած են իրենց 1948—1949 տարեշրջանի ամսականները: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Այրի Տիկին Ազնիւ Հէլվաճեան, եւ զաւակը տէր տիկին Կիրակոս Հէլվաճեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Կէօչէմճեան, Այրի Տիկին Կատար Պարագեան, Այրի Տիկ. Սէմա Հէլվաճեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Հալէպ), Այրի Տիկին Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Հալէպ), ցաւ ի սիրտ կուգան ծանուցանել, որ յառաջիկայ երկուշաբթի 14 Մարտ կէսօրէն վերջ ժամը 2ին, Մարսէյլ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ, տեղի պիտի ունենայ վերաթաղման արարողութիւնը իրենց զաւկին, եղբօր, հօրեղբօրորդւոյն եւ ազգականին տարաբախտ ՎԱԶԳԷՆ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆի (27 տարեկ.)

60րդ զօրամասին մէջ զինուոր որ պատուով ինկաւ ճակատամարտի դաշտին վրայ, Սոմի կռիւներուն, 1940 Յունիսին:

★ Ֆրանս. Բանակի Նախկին Հայ Ռազմիկներու վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, ներկայ գտնուիլ իրենց ընկերոջ վերջին յարգանքը մատուցանելու:

Մասնաւոր մահազդ զրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ, ՆՈՒԱԳԻ ՈՒ ՊԱՐԻ հանդէս մը Ապրիլ 10ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ օրուան տօնակատարութիւնը Ապրիլ 2ին, St. Bernardի սրահին մէջ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, 13 Մարտ ժամը 14.30էն 24, Hôtel de Franceի սրահին մէջ, 23 Place de la Libération à Livry-Gargan, (S. et O.): Կը ներկայացուի Սիպիլի «ՄԱԳՆԻՍ»ը եւ «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂԸ»:

Հայկական պարեր, կը մասնակցին «Գուսան» երգչախումբը եւ Սէվրանի նորակազմ «Նոր Սերունդ» նուագախումբը, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Հաղ. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս իջնել Place de Libération:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ» Սուրէն Պարթեւեանէ (3 արար), ղեկավարութեամբ ընկեր Յ. Սրապեանի եւ Գ. Ե. Տէրկոմսեանի, մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու:

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, St. Josephի (Bld. des Adieux) սրահին մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վիլ Ժիւիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի լաւ գործաւոր մը որ գիտնայ թէ հին եւ թէ նոր գործեր շինել:

Դիմել Գ. ՎԱՆԼԵԱՆի ամէն օր կէսօրէ վերջ, 7 rue Godot de Mauroy, Paris (9): Հեռաձայն Opéra 01-08:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

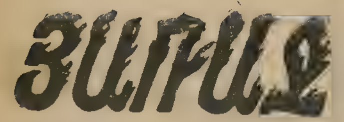

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15.70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 13 Mars 1949 Կիրակի 13 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5794 — Նոր շրջան թիւ 1205 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՔՆՆԵԼԻՆ ՕՇԱԿԱՆ

... կը յուսար տասը տարի եւս դիմանալ, աւարտելու համար ինչ որ կը խոստէր իր միտքն ու սիրտը։

Ահանիջ զննելով հանդերձ մասնագէտ բժիշկներու թելադրութեանց, ինքն իր գլխուն դարման էր բժիշկ։ Փնտռած – գտած, գնած, սերտած էր դեղ մը գիրքեր՝ սրտի հիւանդութեանց մասին։

Այն աստիճան որ, այս մասին ալ մասնագիտական կարծիքներ կը յայտնէր, հեղինակաւոր շեշտ մը տալով իր խօսքին.

— Դուն վախնալու բան չունիս։

Կը թուի թէ ինքզինքն էր որ սփոփել կ'ուզէր, ապահովութիւն, հաւատք ներշնչելով խօսակցին։

Ո՞ր դեւը դրդած էր Երուսաղէմէն Պէյրութ իջնել, 1947 Յունուարի վերջերը, յետոյ ցատկել Հալէպ, ուր անցուցած էր երանութեան օրեր, իր յոբելեանին առթիւ։

Դէմքը, խօսուածքն ու քալուածքը շատ բան կը մատնէին, երկու քաղաքներուն մէջ ալ։ Մարմնացեալ տառապանք, երեւութական հանդարտութեան մը տակ։

Եւ սակայն, կ'երթար – կուգար ինչպէս 20—30 տարի առաջ։ Կը հարցնէր, հանդիպումներ կը սարքէր, ծրագիրներ կ'որոճար, առանց տատամսելու։

Ուրիշներ կանգ պիտի առնէին «Արեւելք»ի (Հալէպ) խմբագրատան ցից սանդուղներուն առջեւ։ Ինք հաճութեամբ կը բարձրանար օրը քանի մը անգամ։

Ուրիշներ պիտի խուսափէին հանդէսէ, զրոյցէ, ճառէ։

Ինք ոչ միայն կը խառնուէր միջավայրին, բազմութեան, ուրախութեան, այլեւ հանդիպումներ, ժողովներ կ'առաջարկէր։

Գրական – գեղարուեստական մտահոգութեանց հետ, հանրային ջիղ մըն ալ արթնցած էր վերջին պահուն։ Կ'ուզէր դեր մը կատարել, թեմական – վարչական թղթիմացութեանց մէջ։

Եւ երբ իրիկուն մը դարանակալ ցաւը կը ճանկռտէր իր սիրտը, ապահովաբար ամէնէն աւելի ինք զարմացաւ։

Տարիները տարիներուն պիտի յաջորդեն, եւ Օշականը պիտի մնայ անքննելի, անվերծանելի դէմք մը հայ գրականութեան պատմութեան մէջ։

Պիտի մաղուին ածականները, դրական թէ բացասական, եւ պիտի մնայ անփոխարինելի վաստակ մը, որուն առջեւ պիտի քրտնէր քննադատը։ Ինչպէս հեղինակը ինք, երկունքի, իր բառով՝ հեգումի պահուն։

Միայն «Մնացորդաց»ի երեք լայնանիստ հատորները պիտի բաւէին, իր փառքը ապահովելու։

Ափսոս որ այդ ալ — եւ մանաւանդ ա՛յդ — կէս մնաց։ Թերեւս աւելի թանկագին ժառանգութիւն մը պիտի կազմէին մնացեալ հատորները։

Օշական մեր գրականութեան մէջ մտցուց սրբագրելու, պեղելու, վերլուծելու գիտութիւնը։ Զննութիւն մը ուր հայ մարդու խանդաղատանքը եւ անողոք վերահասու մը ճարտարութիւնը կը լրացնեն իրար։

Ինչպէս որ գրականութեան մէջ արուեստը, գիծը, տեւականը կը փնտռէր, գիւղի թէ քաղաքի կեանքին մէջ ալ հիմնականը, խորքն էր որ երկունքի կը մղէր իր միտքն ու գրիչը։

Այս ճամբուն վրայ, դժուար է գտնել գետին մը ուր վրիպէր իր աչքը։

Կ'ըսես՝ երած՝ խիտ անտառի մը խորերը, ծլել, լոյս, իմաստ կը փնտռէ իւրաքանչիւր երեւոյթի, դէպքի, աւանդութեան մը կամ փոթորիկի մէջ։

Ատոր համար ալ՝ այնքան մանրուածապատ, երկարապատում եւ խրթին հիւսուածք մը կը ներկայացնեն իր արտադրութիւնները։

Մանաւանդ վերջին երեսուն տարիներու ստեղծագործութեանց, վերլուծումներուն եւ քննադատութեանց մէջ, ուր արտակարգ ցոլքեր կը լրացնէին բազմակողմանի տաղանդը։

Ատով պէտք է բացատրել, նաեւ, իր զարտուղի բարբառը։

Հանգոյց մըն ալ այդ, ինչպէս իր քննադատութեանց շարքը, այնքան խոր եւ արդիւնաւոր, յաճախ հակասական։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆՁԵՒՍ

Մեծ թիւ մը չեն կազմեր այն Հայուհիները որ կանուխէն նուիրուած ըլլան հանրային ասպարէզին կամ գրականութեան։

Աւելի քիչ են անոնք որ արժանացան հրապարակային յարգանքի։

Մեր լաւագոյն դրագիտուհին, Զապէլ Եսայեան, նոյնիսկ չկրցաւ խաղաղութեամբ վերջացնել իր կեանքը։ Մեծ ուսուցչուհին, Սիպիլ, հազիւ թէ լսեց իր հազարաւոր աշակերտուհիներուն երախտագիտական զգացումներուն արձագանգը, աշխարհի չորս ծագերէն։

Ահա եւ Անայիսը, որուն եթէ բանաստեղծական շնորհը վայելուչ հագուստի մը նման կը զարդարէ զինքը այսօր, իր հանրային գործունէութիւնն ալ ուշագրաւ տեղ մը կուտայ իրեն, մեր նուիրուած իգական սեռին մէջ։

Յոբելենական հանդէսը այսօր, կիրակի, Թըշըլէօյի սրահին մէջ պիտի գծէ իր դիմագիծը եւ յարգանքի ողջոյններ պիտի պարտադրէ զինքը գնահատող սերունդին։ Արժանաւոր տուրք մը բարեկեցիկ տիկնոջ մը որ գիտցաւ հեռանալ իր հանգիստ շրջապատէն, երթալ մտնելու համար այն ապերախտ ասպարէզին մէջ, ուր այնքան շատ են փուշերը։

Մեր օրերուն, Ազգանուէր եւ Դպրոցասէրհայ կնոջ ձեռնարկները երկու մեծ կազմակերպութիւններն էին։ Մէկը նուիրուած ամբողջապէս աղջիկներու վարժարաններ ծաղկեցնելու բնագաւառի խոպան դաշտերուն մէջ, միւսը՝ պատրաստելու նուիրեալներ, այդ «ցանք»ը արդիւնաւորելու։

Եթէ Ազգանուէրին հոգին էր Սիպիլ, Դպրոցասէրին ալ շատ բան կը պարտի Տիկին Անայիսին։

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԺՈԽԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱՅ ՄԸ գտնուեցաւ համայնավար կուսակցութեան գրատան մէջ, ուրբաթ առտու։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց զինուորական վարկերը։ Այս առթիւ ալ միջադէպեր պատահեցան։ Համայնավար երեսփոխան Թիյեօն, նախկին նախարար, բողոքելով Ատլանտեանի դաշինքին դէմ, յայտարարեց — «Մենք անոնց հետ պիտի չըլլանք, որոնք պատերազմ կ'ուզեն Խ. Միութեան դէմ։ Մենք Խ. Միութեան հետ պիտի ըլլանք»։

ԹՂԹԱԴՐԱՄԻ ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ 34 միլիառ ֆրանք աւելցած է, համաձայն վերջին շաբաթական տեղեկագրին։ Ընդհ. գումարը հասած է 1025 միլիառ ֆրանքի։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան իշխանութեանց որոշումով, օտարականներն ալ պիտի կրնան մարք գործածել, ինչպէս Գերմանները, փոխանակ տոլարի։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ գերագոյն ատեանը որոշեց իբրեւ լրտես դատել ՄԱԿի խորհրդային պաշտօնէութեան անդամներէն ճարտարագէտ մը, Կուպիչեւ եւ Ամերիկուհի մը։ Բոլոր բողոքները մերժուեցան։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ գործադուլ յայտարարեցին, նոր դրութեամբ։ Ոչ թէ պիտի չաշխատին, այլ ժամերով պիտի քաշքշեն գործողութիւնները, այնպէս որ Ֆրանսա մտնող ամէն ճամբորդ պիտի հարկադրուի 2ուկէս սպասել։ Կը յուսան այս կերպով ազդել կառավարութեան վրայ, որպէսզի գոհացնէ իրենց պահանջները։

5 % ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, որ բացուած էր Յունուար 24ին եւ փակուեցաւ Մարտ 5ին, ելմտական նախարարը յայտարարեց Ազգ. Ժողովին մէջ թէ գոյացած է 297 միլիառ ֆրանք։ Այս գումարին 108 միլիառը «թարմ» դրամ է, այսինքն կանխիկ վճարուած, 44 միլիառը գանձատոմսերով, 145 միլիառը պետական պարտաթուղթերով փոխանակուած։ Նախարարը շեշտեց թէ այս յաջողութիւնը «կ'ապացուցանէ վստահութեան վերահաստատումը։ Բայց յաջողութիւնը պէտք չէ մղէ մեզ թուլնալու. պէտք է շարունակենք մեր ճիգերը։ Պէտք է շահինք օտար շուկաները»։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ)— Սթերլին 1062 (1200), տոլար 318.60 (403), զուից. ֆրանք 79.95 (101.50), նափոլէոն 4725, զուից. ոսկի 4525, սթերլին 5725, տոլար (20) 22.800, ձոյլ ոսկի 655.000 ֆրանք։

«Իրաւունք չունինք մինակ մնալու»

Գ. Վէնսան Օրիոլ, Հանրապետութեան նախագահը, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ շրջանային օրաթերթերու Միութեան հացկերոյթին մէջ, Ատլանտեանի դաշինքին առթիւ։

— «Իրաւունք չունինք կզզիացեալ մնալու, երբ ուրիշներ կը համախմբուին։ Իրաւունք չունինք զինաթափ մնալու, երբ ուրիշներ կը զինուին։ Այսքան խռովեալ աշխարհի մը մէջ, աններելի ոճիր մը պիտի ըլլար զինաթափ առանձնութեան մը մէջ ձգել մեր հայրենիքը, ենթակայ դարձնելով որեւէ նախայարձակի։

« Ֆրանսան հաւատարիմ կը մնայ իր կնքած զինակցութեանց։ Ան ստորագրած է եւ պիտի ստորագրէ միայն պաշտպանողական դաշինքներ, եւ,— կը պնդեմ այս կէտին վրայ — դաշինքներ՝ հիմնուած Միացեալ Ազգերու սկզբունքներուն վրայ, անոր նախատեսած շրջանակին մէջ։ Եւ արթուն պիտի հսկէ որպէսզի այդ դաշինքները չկորսնցնեն իրենց հանգամանքը։

Բայց Ֆրանսան մտահոգ է Եւրոպայի մէջ ծագած պառակտումներէն եւ միշտ հաշտարար եւ իմաստուն լուծումներ պիտի առաջարկէ, մօտեցնելու համար ժողովուրդները։ Մենք ուրախութեամբ պիտի ողջունենք որեւէ հանդիպում, որեւէ սրտաբաց խօսակցութիւն այն վարիչներուն միջեւ որոնց երկիրները հակամարտ շահեր ունին, եւ մանաւանդ որեւէ գործնական եւ լուրջ առաջարկ, որեւէ արարք որ կրնայ փարատել փոխադարձ անվստահութիւնը։

« Ոչ, մենք երբեք չենք սպառնար ոեւէ ազգի անկախութեան։ Անշուշտ մենք չենք վախնար պատերազմի հակատագրականութենէն։ Մենք ամէն բան պիտի ընենք ժողովուրդները մօտեցնելու համար։ Բայց, աշխարհի ներկայ վիճակին մէջ, մեր ժողովուրդը պիտի չներէ ոչ մեր կուրացումը, ոչ մեր կզզիացումը, ոչ ալ կրաւորական դիրքը։ Ոչ, մենք չենք սպառնար ոեւէ ժողովուրդի։ Բայց երբեք ալ պիտի չհանդուրժենք որ մեզ տկարացնելու համար, խանգարեն մեր տնտեսութիւնը, պառակտեն ազգը, արգելք հանդիսանան մեր երկրի վերելքին։ Եւ այսօր, յանուն Հայրենիքին, բոլոր քաղաքական պայքարներէն վեր, ամբողջ սրտովս կոչ կ'ընեմ բոլոր Ֆրանսացիներու իմաստութեան եւ հայրենասիրութեան, որպէսզի սանձեն իրենց կիրքերը, անձնատուր չըլլան ջլատիչ մտահոգութեան մը կամ յանցապարտ անհեռատեսութեան մը, համդարտօրէն եւ միամտաբար շարունակեն իրենց շինարար ճիգը, չմոռնալով ուրիշ նպատակ բայց եթէ պահպանումը մեր ազատութեանց եւ անկախութեան »։

Անգլիա վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԾԱԽՔԵՐԸ՝ 2000 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔ

Անգլիոյ նախարարական խորհուրդը Եչ. օր վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքին վերջնական նախագիծը, որու մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուէին ամիսներէ ի վեր։ Իրազեկներու կարծիքով, միւս պետութիւններն ալ պիտի վաւերացնեն զայն այսօր – վաղը, եւ ամբողջ բնագիրը պիտի հրատարակուի յառաջիկայ շաբթու։ Վերջնական ստորագրութեան համար ամէնէն հաւանական թուականը կը համարուի ապրիլ 5ը, Ուաշինթընի մէջ։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը Ամերիկա պիտի երթայ Մարտ 26ին։

Երկուշաբթի օր Պրիւքսէլի դաշինքը ստորագրող պետութեանց արտաքին նախարարները ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, վերջին անգամ աչքէ անցընելու համար Ատլանտեանի դաշինքին բնագիրը։

Վերջին լուրերու համաձայն, Իտալիան ալ պաշտօնապէս հրաւիրուած է մասնակցելու զինակցութեան։

★ Մինչ արեւմտեան պետութիւնները կ'աճապարեն ստորագրել Ատլանտեանի դաշինքը, Խ. Միութիւնն ալ անգործ չի մնար։ Վարշաւայէն հասած լուրերու համաձայն, երեքշաբթի օր արտակարգ ժողով մը պիտի գումարեն Խ. Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց ազգ. պաշտպանութեան վարիչները, Հունգարիոյ մէջ։ Ժողովին պիտի մասնակցին իւրաքանչիւր երկրի ցամաքային ուժերու հրամանատարները եւ քաղաքական ներկայացուցիչները։ Ժողովին գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ միջոցներ խորհիլ, Ատլանտեանի դաշինքին հակազդելու համար։

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի առաջին նիստին մէջ, որ բացուեցաւ Եչ. օր, ելմտական նախարարը, Գ. Զվերեւ, մանրամասն զեկուցում տալով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է 79 միլիառ րուբլի (իբր 2000 միլիառ ֆր., 3.761.904.760 սթերլին կամ 15 միլիառ տոլար)

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Յ. ՕՇԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՄԷՋ

«Խորհուրդներու Մեհեան»ի հեղինակին մահուան տարեդարձին առթիւ, այսօր առիթ կ'ունենամ իմ կարգին քանի մը խօսք ընելու իր մասին։

Դեռ թարմ էր Բարձր Հայքէն մինչեւ Փոքր Ասիա մեր ազգակիցներու գլխին սարքուած ահաւոր Եղեռնը, վէրքը կը կոտտար ամբողջ սաստկութեամբ, եւ ահա վրայ կը հասնէր Յարսի պարտութիւնը եւ Հաճընի անկումը։ Ազգ. Կեդրոնական վարժարանի մէկ մասը, այն որ կը տանէր դէպի երեսփ. ժողովի սրահը, արդէն լեցուած էր Կիլիկիայէն գաղթած մեր դժբախտ հայրենակիցներով։ Այդ տխուր օրերուն, օր մը կ'իմանանք թէ Յ. Օշական գրականութեան ուսուցիչ կարգուած է մեզի, ի փոխարէն Մշեցի Ա. Տէր Յովհաննէսեանի, զոր վաղուց կը ճանչնայի Սամաթիոյ Սահակեան վարժարանէն։

Մեր դասագիրքերէն մէկուն մէջ, եթէ չեմ սխալիր «Մեղրագետ»ի, արդէն հանդիպած էի իր գաւառական մէկ փոքրիկ պատմուածքին, իսկ «Ճակատամարտ»ի մէջ ամէն կիրակի տեսակ մը քրթմնջիւնով կը կարդայի իր չոր եւ մանրուածապատ գրուածքները։

Հինգշաբթի օր մը նոր դուրս ելած էի ժամէն, —ուր, ինչո՞ւ ծածկեմ, կ'ապաւինէի մաթեմաթիքի դասերէն խոյս տալու նպատակով,— ահա դասարանին մէջ դէմ յանդիման կուգամ մեր նոր ուսուցիչին։ Միջահասակ, կարմրաթուշ, սեւ, խոշոր եւ արտայայտիչ աչքերով եւ յորդառատ մազերով, բաւական համակրելի տիպար մը։

Առաջին պատուէրը որ կուտար մեզի,— իր գրական «Հաւատոյ հանգանակ»ը,— այն էր, — ըլլալ չոր, ժուժկալ, կարուկ, «սիւալի» բառեր չգործածել, անցեալ անորոշէն խուսափիլ, միայն մեր տեսածի մասին գրել, զգուշանալ մեր ականատես չեղած դէպքերը նկարագրելէ, վերջապէս նիւթի մըմասին խօսելէ առաջ ծրագիր պատրաստել։ Եւ իբր առաջին շարադրութեան նիւթ մեզի տուաւ «Անձրեւը»։

Դժգոհ, նեղսրտած, մեզի սահմանուած այս երկաթէ կաղապարէն, որ մեր Մուսային թեւերը կը խորտակէր, տեսակ մը թերահաւատութեամբ ընդունեցինք գրականութեան նոր ուսուցիչը։ Արնուայենային, Օշական ունէր իր հաճելի կողմերը, խելքին փչած ածականը կուտար մեզի, «Զելէպի», «սերսերի», «չորպաճի» եւն.։ Եթէ մէկու մը ընթերցման չհաւնէր, երեսին կը պոռար.— Նստէ, միսքին, զգացում չունի՞ս դուն, քիթդ բերանդ դարձուցիր»։ Ուշադրութիւնը լարած, մեծ հետաքրքրութեամբ կըհետեւէր ընթերցման,աշակերտներու շարադրութիւններուն, մաս առ մաս կը քննէր նիւթը, կը գնէր, տակնուվրայ կ'ընէր, խորացնելու համար տղոց մտածումները կամ ըմբռնել տալու համար նիւթին հոգեբանութիւնը։ Միշտ կը փափաքէր որ նորութիւն մը, փոփոխութիւն մը ըլլայ, զոր օրինակ, բազմութիւնը «կը ճեղնար»ի պէս, որպէսզի կարենար ըսել.— Աֆէրին, լակոտ, նոր բան մը ըսիր վերջապէս»։ Շատ զօրաւոր էր իր մէջ տրամաբանութեան նժարը,— միակ բանը որմէ ամէնէն աւելի օգտուեցայ անձնապէս,— բայց չարաչար կը գործածէր։ Օր մը, կը քննադատէր Ռ. Զարդարեանի մէկ քերթուածը.—

Քամըլչորս անդրիներ, ամէնքն ալ դիք ու Աստուած,
Փեյլու լերան սուր կատարին՝ հին դարերուն հաստատուած,
Կ'իշխեն, կ'ապրին, կը նային, երկինքն ի վեր ամէն օր։

Օշական կը պոռչտար.— Քանի որ կ'իշխէ, ուրեմն կ'ապրի, իսկ ապրող մարդն ալ կը նայի, ուստի աւելորդ են այս երկու վերջին բայերը»։ Նոյն պահուն մէջ կը մտնէ Ս. Քաթենեան, Եսայեանի որբերու փաղանգէն, կրակոտ յանդուգն պատանի մը (այժմ Մոսկուա), որ խիզախօրէն կը փոխադարձէ.

— Պարոն Օշական, Վ. Թէքէեանն ալ նոյնիմաստ «կաֆ» մը ըրած է «Կուսի երթ»ին մէջ,«Այս գիշեր նորէն կը մեծնայ, կ'աճի, կը լայննայ հոգիս», ինչո՞ւ համար միեւնոյն դիտողութիւնը չէք ըներ»։

Եւ որովհետեւ Օշական յամառօրէն կը պնդէր, իսկ Սուրէն Քաթենեան աշակերտի դերին մէջն էր, այս անգամ դիտել կուտայ թէ՝ Ռ. Զարդարեանի «Ով որ Սուլթան մը ունի իր հոգիին մէջ»ը գրական զմայլելի կտոր մըն է։ Յ. Օշական յոխորտ շեշտով մը կը պատասխանէ.— Անոր ալ հաշիւը կը տեսնենք..

Մ. Զարիֆեան «Ճակատամարտ»ի մէջ յաճախ կ'երեւէր այդ շրջանին։ Օշական կ'ըսէր անոր համար «Զիղ ունի»։ Մարդու չհաւնելու սովորոյթը մոլութիւն մը դարձած էր իր մէջ։ Կարծես դըրդուած չար ոգիէ մը, ամէն ինչ պարսելու, հարթելու, ոչնչացնելու մոլուցքէ մը բռնուած էր։ Ինչպէս այս մէկը, հէք Մեծարենցը, զոր կը քննադատէր։ միշտ անոր վրայ հիանալով հանդերձ։

Դասարանին մէջ, յաճախ լսած եմ իր բերնէն «վայրի ծաղիկ անունդ ի՞նչ է»ն կամ«Այրիմ մեռնիմ»ը, ինքնաբուխ ժայթքումով մը։ Նոյն վերաբերումը Դուրեան աբբ.ի գրականութեան հանդէպ։

Պոլսոյ հրապարակին վրայ երկու գրական յաւակնոտ ոստիկաններ կային այդ միջոցին։Մին՝ Հորոյն, պետական պաշտօնեայ, կը հրատարակէր Եղիշէի մասին ուսումնասիրութիւն մը եւ չէր վարաներ «ինծի ծուռ նայող կա՞յ արդեօք»ի հրահրոցը արձակել։ Նախ ադուոր «տուշ» մը կը ստանար Հայր Ե. Փէչիկեանէն, յետոյ կարգը կուգար այն միւս հսկային՝ հայր Արսէն Ղազիկեանի, որ «սանձակոտոր», «չուաստախոյս շոշորթ»,«իր գործին հետ կապ ունեցող ամենատարրական գիտելիքներու անգիտակ» կը հռչակէր զայն։

Ասպարէզը բաց կը մնար Օշականի առջեւ, որ կը հարթէր եւ հինը, եւ նորը, եւ Հայաստանի դրողը։ Պոլսոյ մտաւորականութիւնը չէր կրնար անշուշտ բարեւի կենալ այս անվրիպելի, անհասանելի տիպարին առջեւ, որուն արհամարհանքի փրփուրը կ'ողողէր ամբողջ գրական հրապարակը։ Ուստի, իր «Նոր Պսակ» թատերախաղի բեմադրութեան առթիւ, անխնայ կը փեթրտէր գինքը։ Աւելի վերջը, ներկայ ժամանակներուն մէջ, այն որ չէր հաւնած հայ մեծագոյն քերթողներուն, գրի կ'առնէր բանաստեղծութիւն մը, որ աւաղ դպրոցական շարադրութեան մը կը նմանէր քան յանդաւոր օրհներգի։

Մեր յարաբերութիւնները Յ. Օշականի հետ, պէտք է խոստովանիմ, շատ լաւ էին։ Առաջին անգամ, երբ գիս դասի կը հանէր, կ'ըսէր մտերմօրէն.— Եղ տեսնեմ, Սամաթիայէն բանաստեղծ կ'ելլէ՞»։ Դէմը կանգնած, կը կարդայի շարադրութիւնս, իր իսկ կեանքը, քննադատութիւնները, գրական պայքարները։ Շատ հաճելի կը գտնէր եւ խանդավառօրէն կը բացագանչէր.

— Աֆէրին, Սամաթիայէն մինակ պալըխճի կ'ելլէ կ'ըսէին, բայց կ'երեւի գրող-բրող ալ դուրս կուգայ եղեր...»։

Ժամանակս չէր ներեր. ես կը գրէի անխնամ, թափթփած, ինչ որ խելքիս կը փչէր, Օշական դէշ չէր գտներ։

Պատահած է, սակայն, որ անողոքաբար դատափետէ իմ մէկ զաւեշտական գրութիւնս, որ յետագային իմ ամէնէն ժողովրդական կատակերգութեանս վերջին վարագոյրը պիտի դառնար.— Պօշ խօսքեր կ'ընես կոր, գնա ձեր թաղին անկիւնի սրճարանը, թուղթ խաղացողներուն յիշոցներուն աղէկ մը ականջ տուր, ինչ որ լսես գրի առ...»։ Իր մտերմութիւնը ճշմարիտ քաջալերանք մը կ'ըլլար գրական ասպարէզիս համար։

Դժբախտ տարիներու հոլովոյթէն վերջ, Վիքթոր Հիւկոյի սրահը կը հանդիպէի ուսուցիչիս, ի պատիւ իրեն սարքուած թէյասեղանին։ Օշական ծերացած էր, սիրտը կը ցաւէր, մահուան յաճախանքը զինք կ'ընկճէր խորապէս։ Զիս չէր յիշեր, այնքան շատ աշակերտներ ունեցած էր, բայց ինքնութեան ժայթքում մը կ'ունենար։— Ծուռ նայէ, տես եմ, քեզի պիտի ճանչնամ ...

Բաւական հաճելի ժամանց մը անցուցինք։ Գեղարուեստական բաժին, ուղերձներ։ Վ. Թաթուլ կը կարդար իր վերջին թատերախաղէն հատուածներ։ Եւ մեռասաներորդ պահուն, սրամիտ պոռթկում մը ներկայ մտաւորականներէն մէկուն կողմէ.

— Յարգելի Օշական, մեզի տուած հացդ շատ կարծր է, արդեօք կարելի չէ՞ որ քիչ մը ճերմակ եւ դիւրամարսելի հաց մատակարարես...»։

Յ. Օշականի ուսուցչական բեղնաւոր գործունէութիւնը ամէն տարակոյսէ վեր կը մնայ։ Համբանք չունի իր աշակերտներուն թիւը։ Իր գործը յարգանքի արժանի է։ Բարդ է, անմարսելի, խըճճուած միջանկեալ նախադասութիւններով, այլ սակայն կը կրէ վաւերական արժէքի մը դրոշմը։ Ապագան աւելի հանդամանօրէն պիտի դատէ իր մօտքի վաստակը, այս ինքնատիպ եւ իրապաշտ գրողին տալով իր պատշաճ տեղը։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԱՍՏՂԵՐՈՒ ՏԱԿ

Երկինքը գիւղին վրայ՝ հարսանեկան տունի մը առիքին խորհրդաւորութիւնը ունէր, անոր պէս ձիւնաթոյր աստղերով զարդարուած։

Ժամուն զանգակատունը՝ ծիրան ծառէն պըտուղ քաղելու համար երկարած աղջկայ մը հրապուրիչ ձեռքին կը նմանէր ... ։

Մեղմիկ զեփիւռը կ'անցնէր արտերու հասակ նետած ցորենծիլերու վրայէն՝ մօր մը գուրգուրանքին բարկովը։ Արտերու սըւսըւոցը, Սուլթանենց թթենիի տերեւներու մրմունջին խառնուած՝ կ'իյնար տանիքներու վրայ ։

Փողոցներու մէջ՝ մանիշակի ու կակաչներու բուրմունք։ Գիւղի զառիթափէն սորոզած աստղալոյսը կը նմանէր ժամու մեծ կանթեղիպղուկէն ծորող իւղին, փայլուն եւ օրհնուած։

Ամէն ինչ լուռ էր ու քնացած՝ գիւղին մէջ։ Միայն երկու չնչուորներ արթուն էին, մէկը Ասլանենց անաշխատ էշն էր, որ մօտը էր Օհաննէսենց զարիի արտը, գիւղին ամէնէն մօտիկը, էշու ծամծմոցի ձայնը, խըրտ, խըրտ յստակօրէն կը լսուէր, իսկ միւսը՝ Պայծառը։ Կանաչենց պարտէզէն վերադարձաւ ուրախ, բայց շուտով իր ուրախութեանը հետ խառնուեցան ծանր մտածումներ։ Պարեր էր Տիգրանին հետ, բռներ էր անոր տաք ձեռքը, խօսքեր փոխանակած էր մտերմութեան մը քաղցրովը, նոյնիսկ համարձակեր էր ձեռքը կմթել, զգացնելով անոր՝ թէ կը սիրէ զինքը, բայց ինչո՞ւ ընկերուհիները խոյս տուեր էին իրմէ, չէին ուզած ընկերանալ իրեն՝ տուն վերադարձի պահուն... Ախ այդ Մարգրիտը, չի աչքով Զարդարենց աղջիկը, Թուխենց Մարիամը եւ բոլոր միւսները ։

Պայծառը աղջիկներու հետ պատած էր աղբիւրէ աղբիւր, եօթ աղբիւր, եօթական ումպ ջուր առած էր Վիճակի սափորին համար, լռիկ ու անշշուկ, բերնի շունչն անգամ կտրած, անոնց հետ՝ եօթ լեռներէն եօթ գոյն ծաղիկներ ժողուած, խաչ փունջեր, ձիաւոր փունջեր, սիրոյ փունջեր, վիճակ փունջեր շինած էր, վիճակին սափորը միասին տարեր էին տէրտէրին, օրհնել տուեր եւ յետոյ՝ Սարգսենց այգիին ճոթր աստղունքի դրեր, վերապէս՝ երգ ու խաղով, «Ճան գիւլիւմ» երգելով, պտտեր էր տունէ տուն, փողոցէ փողոց նըւէր հաւաքելու համար,սպա՝ սիրով ու քաղցրութեամբ, հաչտութեամբ եւ քրոջական գուրգուրանքով, իջեր էին Կանաչենց պարտէզը Համբարձում տօնելու, մինչեւ այդ վայրկեանը բոլոր աղջիկները իր շուքը կը փնտռէին, ինչո՞ւ յետոյ փոխուեցան, ինչո՞ւ զինքը մինակ ձգեցին ...։

Պայծառ իր անկողինը փռած էր իրենց տանիքը, բուխերիկին աջ կողմը, պառկած էր, բայց չէր կրնար քնանալ.. որովհետեւ իր ուղեղին մէջ մէկը միւսէն տխուր միտքեր անցան, ու դանկին պատերը ճանկռտեցին։ Աջ ու ձախէն՝ նոր նոր պատկերներ, բարդ կամ պարզ, նօսր կամ խորունկ բայց միշտ ցաւցնող։ Եղբակցութիւնը հաճելի չէր։ Մարիամն ու Մարգրիտը, Գէլոնց Շուշանը եւ միւսները Աղբիւրի ճամբուն վրայ, բամբասեր էին զինքը... Օխիկենց Ալիսը բարեբախտաբար չէր մասնակցած բամբասողներուն, ապրի Ալիսը..., իսկ թէ օր մըն ալ...։ Այն ատեն։

Խռովք ու տագնապ։ Պաղ քրտինք մը ողողեց ճակատը։ Պառկած տեղէն դիրքը փոխեց ու աչքերը գոցեց։ Տաք ու բոցավառ երեւակայութեան մը հունէն՝ երեւցաւ Կանաչենց Տիգրանի դրաւիչ ուրուանկարը, կը մօտենար իրեն.., կարծես՝ անոր շունչը իր շունչին կը խառնուէր..,անոր ձեռքերը իր գլխուն մազերը շոյեցին.., ինչ անուշ է սիրականին յանկարծական այցելութեան հաճոյքը ...։

— Տիգրան, ինծի՞ եկար, օրհնեալ ըլլաս, սիրականս, մօտեցիր, մօտեցիր, թող մարմինդ դինովցնող բոյրը ռունգս լեցնէ, եւ շունչիդ գինին՝ գինովցնէ զիս ...։

Ու լռեց։ Պայծառին այնպէս թուեցաւ որՏիգրանը հալեցաւ իր մէջ, խառնուեցաւ իր արիւնին հետ...։ Ու հիմա՝ իր արիւնին մէջէն Տիգրանի ձայն կը լսէ ։

— Պայծառ, ես քուկդ եմ ... ։

★

Պայծառը չկրցաւ քնանալ։

Զայնի ողջ մեղուապարս մը կար ականջներուն մէջ։ Մտածումները՝ ժխորալից ու բիրտ։ Հասարակաց իջեւան մըն էր իր գանկը, հոն հաւաքուեր էին բազմագոյն ու բազմատեսակ մտածումներու ամբոխ մը՝ հեստ ու անառակ։ Նստաւ անկողնի մէջ։ Դիտեց չորս կողմը։Ժամուն գմբէթը թաղուած էր գիշերուան մութին մէջ։ Գէլոնց Շուշանենց տունը՝ լուսնկան կապող ջատուկին պէս չար։ Զարդարենց Մարգրիտի տանիքը՝ ծովուն մէջընկղմած դուռ մըն էր կարծես։ Թուխենց Մարիամի հօրենականտունը՝ լուսնոտի մը պէս ծռմռկած դէմք տանէր ...։

Գերեզմանատան վրայ՝ մոխրի գոյնով գիշերը կը կաթէր։ Խաչքարերը՝ գիշերուան մութին մէջ ստիծներու պէս կ'երեւնային...։ Կարծես մեռելի հոտ առաւ։ Ու լացի ձայներ լսեց..։ Պայծառը վախէն՝ երեսը դարձուց Կանաչենց պարտէզին կողմը։ Անկէ հովիկ մը ելաւ, ծաղիկներու թարմ հոտով մը բեռնաւոր, զարնուեցաւ Պայծառի ճակտին, քսուեցաւ այտերուն, այնպէս թուեցաւ թէ այդ հովին մէջէն կըլսուէին պարի ու երգի ձայն։ Տիգրանի շունչին սըւսըւոցը..., Ո՞վ կար հիմա Կանաչենց պարտէզին մէջ, Տիգրանը հոն բան մը մոռցա՞ծ էր արդեօք։ Ձախ կողմը՝ Աբրահամենց թաղն էր, կրցաւ որոշել Վառիկենց դոմը, Խաչաննենց տունը, Արտաշենց փլած պատը՝ իր արագիլի բոյնովը, բլուրի ստորոտէն քիչ մը վար՝ Տիգրանենց երկյարկանի տան հասակը կը ցցուէր։ Թռչուն մը յանկարծ կանչեց ու ինկաւ Սուլթանենց թթենիին վրայ։ Լաչիկենց տունէն՝ ճրագին լոյսը կը պլպլար, արդեօք առտուան մօտե՞րն է,

Լաչիկը արտը աշխատելո՞ւ պիտի երթայ, թէ՞ ոչ հիւանդ մը ունին ....

Պայծառը քիչ մը աւելի կարօտով, ու արտին ամէնէն տաք բաղձանքովը նայեցաւ Տիգրանենց տունին, կարծես մութը նօսրացաւ, ու այդ տունը իրեն երեւցաւ նորահարսի մը բերկրութեան փարթամովը: Աչուկ կ'ընէր, կը խնդար... Գիտես թէ կը խօսէր...: Համբարձման յաջորդող գիշերուան մէջ՝ Պայծառի հոգիէն ներս, կեանքի դղեակներ կը շինուէին ու կը փլչէին շարունակ: Տխրութեան ու երջանկութեան մէջ սեղմուած աղջիկն էր Պայծառը:

Պայծառ երգեց.

Հով արէ՛ք, սարեր ջան, հով արէք,
Իմ տարտիս դարման արէ՛ք:

Երբեք այսքան սրտանց երգած չէր: Բնաւ իր երգին մէջ այս չափ յոյզ ու աղերսանք դրած չէր: Ինչքան թախծալից ու խռովալից կ'ըլլան երգերը, երբ հոգիդ լեցուած է ցաւով ու տանջով, ու կ'երգես գիշերուան լռութեան մէջ՝ յարմար պահու մը: Պայծառի երգը չէր հպատակեր երաժշտական սեղմումին: Հագագն ու երաժշտական արուեստին հմտութիւնը՝ չեն կրնար կշռոյթ ու չափ տալ երգի մը՝ որկուզայ սիրային, հրդեհի մը հունովը:

Ամպե՛ր, ամպե՛ր, մի քիչ զով արէ՛ք,
Վ,արար անձրեւ թափէ՛ք, ծով արէք:

Հնոցէն ցատկած կայծերու պէս, բուխերիկէն փախ տուած մուխին նման՝ Պայծառի երգը քակուեցաւ, ինկաւ տանիքներու վրայ, անցաւ Աբրահամենց թաղը, Լզեց Կանաչենց տան պատն ու դուռը, ցատկեց երեսրացը ...:

Ինկաւ Տիգրանի անկողնին ու երեսներուն վրայ:

Լուսաստղը դէր ճնճղուկի մը պէս թառեցաւ դանդակատան վրայ: Տրկըլ, տրկըլ կոչնակը հնչեց....: Գիւղական դռները իրարու ետեւէ ճռճռալ սկսան: Տանիքներու վրայ մարդոց հասակներ երեւցան, լսուեցան լծկաններու բառաչներ, աքօրի ու սայլերու ճռճռոց ....:

Արշալոյսի ծուէններ ինկան Պայծառի անկողնին վրայ: Ալմանենց ծեր էշը, կոյնարկի կուշտը նստած՝ ափ մը պաղ ու կենսատու զովը կը ծծէր:

«Գէշ մարդու օր – արեւը
Սեւ հողի տակովն արէ՛ք»

Երգը, տխուր ու ցաւագին, հեղ մընալ խռովեցաւ, յուզուեցաւ ու կրքոտեցաւ, հայհոյանքի մը դայրոյթովը, ու ատելութեան մը բարկովը, հեղեղ շինեց, կտրեց միջոց ու պայթեցաւ գիւղական տանիքներուն վրայ ....:

Ծուխը, ծուխը:

Տիգրանենց տունը թոնիր վառեցին, անոր ծուխը՝ բարձրացաւ բուխերիկէն վեր ու գօտի մը քաշեց գիւղին չուրջը ....:

Ուրիշ ծուխ մը, անտեսանելի ու անչօշափ, բարձրացաւ Պայծառի սիրտէն, սէր ու յոյզ, ցաւ ու տանջ սրսկեց փողոցներու մէջ ....:

Ու գիշերուան հոգեվարքին վերջին հեծքէն, ու անհետացող աստղերու տխուր ողբէն արթնցաւ սէրը, նորէն, ու նորէն, մտաւ երգին մէջ, ու անոր հետ՝ կաթեցաւ գիւղին վրայ: Սիրոյ ծուխը, սիրոյ ծուխը, օ ցաւոտ, բայց միշտ փնտռուած ծուխը, յաւիտենական ու երանելի ծուխը ...:

Գիւղը՝ արթ ցաւ:

Ափին մէջ սիրոյ դիրքը կար:

(2) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԳՈՒՏ'Մ ՆԻՇԱՂ

«ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ԸՆՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»...

Մեծ հաւատք կապած էի Անգլիացիներուն յառաջդիմական ազգ մը ըլլալուն, սակայն, ահա այդ հաւատքս ալ փլաւ՝ հայկական ծրագրի մը պէս:

Եւրոպայի Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ, Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութեան կողմէ, իբրեւ ներկայացուցիչ՝ նշանակուած են Զըրչիլն եւ Իտընը...

Վա՜յ, Աշխատաւորական, այսինքն յառաջդիմական ձախ կառավարութիւն մը, պահպանողական աջ անձեր գործի կը ղրկէ:

Ահ ինչ ակնափակ վստահութիւն:

Կ'երեւայ թէ, Մեծն Բրիտանիոյ դահլիճը, լաւ գիտէր որ Զըրչիլն եւ Իտընը հակաբանտուորական են: Այս երկուքին կողմէ Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին բեմէն, ներկայ կառավարութեան դէմ եղած կծու քննադատութիւնները չէ՞ լսած արդեօք աշխատաւորական դահլիճը ...

Անպայման, մարդու պակասէ կը տառապի այդ կուսակցութիւնը:

Փառք Վահագնին: Մենք Հայերս, գոնէ հարուստ ենք մարդու կողմէ:

Կրնանք մէկ կուսակցութեան մէջէն ջոկել մեր ուզած մասնագէտը, առատօրէն: Ուղածիդ չափ:

Բարեգործականի վաստակաւոր «վարիչ – պատուիրակը»—այս տերմինոլոգեան անհասկնալի մնացած է ինծի — Գ.Վ. Մալէզեան խիստ տրամաբանական կերպով բացատրած էր «Արեւմուտք» չաբաթաթերթին մէջ «խտրականութեան» իմաստը որ կը նշանակէ եղեր «ընտրականութիւն»:

Մենք, մինչեւ այսօր չարաչար մեղանչած ենք, Բարեգործականը դատապարտելով խտրականութեան մեղքով:

Գ. Վ. Մալէզեան — թողութիւն ըրէք, յառաջդիմական ըլլալով, դրիչս եւ ականջս վարժ չեն «տիար» չոյականին — իր բացատրականով կուգայ մեզ սթափեցնելու: Տրամաբանութիւն ներարկելու մեր ուղեղին մէջ:

Ես, անկեղծօրէն համոզուած եմ իր «ընտրականութիւն» տեսութեան:

Այս տեսութիւնով՝ նոր դարագլուխ մը կը բացուի ընկերաբանական գիտութեան մէջ եւ որու՛ պատիւը կը պատկանի Գ. Մալէզեանին եւ իր պատկանած ազգին՝ Բարեգործականին:

Շատ բնական է, որ մարդ նախ՝ իր կուսակիցները ու իր համակիրները կը հոգայ:

Եթէ ես ալ Ռամկավար – Բարեգործական ըլլայի, Դաշնակցականները չէի մօտեցներ իմ սահմաններէս ներս:

Այո, «որքան անհեթեթ պիտի ըլլար, ի սէր անխտրականութեան կամ համերաշխութեան, ժողովի մը անդամ կամ գրասենեակի մը պաշտօնեայ նշանակել մէկը որ ոչ միայն Միութեան (բարեգործական Կ.Գ.) պարզ անդամ իսկ չէ, այլ յայտնապէս հակառակորդ է եւ յետին միտքով կը մօտենայ»:

Գ. Մալէզեան շատ նուրբ կերպով նկատի առած է Միութեան շահը: Եթէ Դաշնակցականներ առնէր Բարեգործականի մէջ հակահայաստանեան ելոյթ ալ սարքած պիտի ըլլար եւ «անբարեյոյս»ներու ցանկը պիտի անցընէր Միութիւնը: Եւ այն ատեն Հայաստանի համար տրամադրուած գումարները մի անգամ ընդ միշտ պիտի մերժուէին:

Արդ, ներգաղթագործներու լիառատ պաշտօնները ո՞վ պիտի վճարէր: Ի՞նչ պիտի ընէին այդ մարդիկը...

Անգլիոյ աշխատաւորական դահլիճը «Արեւմուտք» չի՞ կարդար արդեօք: Եթէ կարդացած ըլլար, պիտի օգտուէր «ընտրականութեան» վարդապետութենէն, որով աշխատաւորական կուսակցութեան «պարզ անդամ իսկ չեղող» եւ «յայտնապէս հակառակորդ», Զըրչիլի եւ Իտընի պէս անձերուն կարեւոր պաշտօններ պիտի չտար:

Վեր պիտի բռնէր կուսակցական շահը հայրենիքի շահէն, որ այս վերջինը մի կապիտալիստական կոնցեպցիա է:

Մեծն Բրիտանիոյ կառավարական կուսակցութիւնը, կրնայ մեծ օգուտներ քաղել «ընտրականութեան» տեսութենէն՝ տառացի հետեւելով անոր:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄԵԾ ՍԻՒՆԵՑՈՒ՝ ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ.

ՄԵԼԻՔ-ԹԱՆԳԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սանդարամետի չար ոգին շնչեց,
Տաթեւի հզօր գմբէթը ցնցեց.
Խորտակուեց ընդմիշտ հոյակապ տաճար(1),
Որ կերտել էր կուռ Հայկական Հանճար,
Վեհ տաճար դու էլ՝ սրբութեամբ զեղուն,
Հոյակապ կերտած քո սիւն ու ձեղուն,
Ուր հոգիդ բիւրեղ մի կանթեղ անմար՝
Լոյս, յոյս էր ցօղում Հայութեան համար:

Մարդկային կերպով մի տաճար դու էլ՝
Խորտակուած ահա մեր դէմը փռուել,
Աճիւնը քո սուրբ այս դաժան պահուն
Մեր սիրտն է խոցում կսկիծով անհո՜ւն...
Ախ, երնէկ սիրած քո Գազբոյլ սարում, (2)
Ուր միտքդ՛ էր միշտ կարօտով ճախրում,
Յաւիտեան հանգչէր աճիւնդ արդար,
Որոտան (3) իր գոռ սաղմոսը կարդար,
Քեզ ծնող չքնաղ Սիւնիքը գրկէր,
Զեփիւռո՜վ, բոյրո՜վ շիրիմդ խնկէ՜ր....:

Թէհրան ԵՂ. ՀԱՅՊԵՏ

(1) Տարիներ առաջ երկրաշարժը տակնուվրայ արաւ Տաթեւի հրաշակերտ վանքը:
(2) Գազբոյլ – Տաթեւի լեռը:
(3) Տաթեւի գետը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (117)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՄԱՀ ԵՒ ՍՈՒԳ

Ինչպէս տեսանք, բոլոր այս պատերազմներու միջոցին Մլեհի համար խօսք չկար, մարդ մը որ պատերազմ կը փնտռէր, կռիւ կ'երազէր, ինչ եղած էր: Թէպէտ եղբօրմէն հրաւէր գացեր էր իրեն ամրացնել Կոռիկոս, եւ բաւական բերդապահ թողլով մնացած զօրքով գալ մեծ բանակը, բայց նա յայտնի քէն ըրած կամ վատ քաղաքականութեան մը հետեւելով տեղէն շարժած չունէր:

Մլեհ Կիպրոսի արշաւանքէն դառնալէ վերջը՝ Լատիններու հետ զարմանալի բարեկամութեամբ մը կապուեցաւ, բայց որ Թորոսի ծանր էր լսել՝ այդ անգութ արշաւանքներուն գովութիւնն էր զոր պարծանքով կը յիշէր Մլեհ, եւ որու համար Թորոս պարսաւեց խստիւ յանդիմանելով զանի, իմացնելով թէ թէպէտ ինք թերեւս առաջինը եղած էր այդ արշաւանքը երկնելու Յոյներէն վրէժի համար, բայց շատ զղջացեր էր եղածները լսելով եւ տեսնելով թէ երբեք չէր կրցեր երեւակայել թէ երկու քրիստոնեայ իշխանները, այդ ատրճանի անգթութիւն գործէին խժաբար, անօգուտ ոճիրներով իրենց եւ Ռուբինեան անունը աղտեղելով:

Այս յանդիմանական խօսակցութենէն վերջը Մլեհ դադրեցուց եղբօրը հետ տեսութիւնները, եւ առջինէն աւելի զանգատներ եւ սպառնալիքներ, եւ երբ գինին կը ղեղանէր եւ գլուխը կ'ելլէր, այն ատեն համարձակ կը գրուէր:

— Հայրենի իշխանութիւնը պէտք էր երեքի բաժնել, եւ թէ Լեւոնի երկու զաւակները չէին ստեղծուած գերի ըլլալու համար մեծին, եւ թէ հին եւ դառամուած աշխարհի սովորութիւնները ներկայ ժամանակին օրէնք չէին կրնար ըլլալ, որ մեծը բռնաբար իրրեւ յետին ստրուկ յանդիմանէր իր եղբայրները որ ամենեւին իրմէ պակաս չէին քաջութեան կողմէ:

Այս կերպ դուրս տալէն վերջ, ալ կը սկսէր Կիպրոսի արշաւանքներուն՝ անգթութիւններուն վրայ խօսիլ.

— Թէ Յոյները արժանի էին ամէն պատուհասներու, որոնք պատժուեցան Փռանգներէն եւ Հայերէն, եւ թէ անոնք որ խաղաղութեան ատեն Հայու վանք մը մտեր ամէն չարագործութիւն եւ մինչեւ սպանութիւն ըրեր էին խեղճ միաբաններու վրայ, արժանի էր որ իրենց եկեղեցականներն ալ ականջներ եւ քիթեր տուժէին փոխարէն:

Այս յորդորանութիւնները թէպէտ Թորոսի ականջը կը հասնէին, ինք բաւական կը համարէր միշտ արթուն հսկել, եւ խօսքերու համար միշտ սուտ խուլ կ'ըլլար, վասնզի գիտէր զանազանել ճառամարտութիւնն ի գործադրութենէ:

Այս վիճակին մէջ էին երկու եղբայրներուն յարաբերութիւնները՝ երբ յունական դրդութեամբ եւ ոսկիով Մաղասուտ սուլթանի հետ պատերազմը տեղի ունեցաւ եւ որ երկու տարի ամբողջ մտատանջեց ու զբաղեցուց Թորոսը:

Բայց այս պատերազմին յաջող ելքը եւ Թորոսի փառքը՝ որ Հայն ու օտարը զարմացուցին՝ Մլեհի մեծ յուսահատութեան պատճառեց եւ ամէնքը զարմանքով տեսան որ օրին մէկը յանկարծ ամէն բան թողլով, իշխանութիւն, կին եւ երկիր ձգեց ելաւ գնաց տաճարական կրօնաւոր ասպետ եղաւ:

Բայց Թորոսի պատերազմներէ հանգիստ չըկար, պէտք եղաւ Հալէպի Նուրէտտին սուլթանին դէմ յարձակիլ, երբ իմացաւ թէ նա իրեն դէմ կը պատրաստուի. ուստի փութաց անոր դէմ յարձակելու, վասնզի իմացեր էր թէ Յոյներն ալ իրեն դէմ յարձակելու կը պատրաստուէին:

Ուստի առանց ժամանակ կորսնցնելու մտաւ բոցի պէս Հալէպի սահմանները, քանդեց՝ կործանեց ամրութիւնները եւ մեծ յաղթութեամբ դարձաւ իր երկիրը, եւ իմանալով թէ Յոյներուն նաւատորմը բանակ կը բերէր իրեն դէմ Կիպրոսէն, իջաւ ծովեզրը իր յաղթական զօրքերով. հոն Միքայէլ Պրանոս Յունաց զօրավարին հետ զարնուեցաւ, խորտակեց անոր բանակը եւ հազիւ նա մնացորդովը մտաւ նաւերը եւ փախաւ:

Յոյները հանդարտ չկեցան: Նոր բանակով մը նոր զօրավար մը՝ Անդրոնիկոս Եւփորպէն՝ Թորոսի վրայ հասաւ, եւ Տարսոնի մօտ Հայերուն զօրքերուն հետ զարնուեցաւ:

ՇԱՐ.ԸՆ.

յառկացնել ազգ. պաշտպանութեան, 1949ին։ Նախընթաց տարուան ծախքն եղած է 66 միլիառ րուբլի (12.5 միլիառ տոլար)։ Նախարարը այս տարուան յաւելումը մասամբ կը վերագրէ մեծաքանակի գիներու բարձրացման, քանի որ ջնջուած են պետական նպաստները։

Ձեկուցումը մուտք կը նախատեսէ 445 միլիառ րուբլի (իբր 21.200.000.000 սթերլին), իսկ ելք՝ 415 միլիառ րուբլի (19.700.000.000 սթերլին)։

Ուրեմն զինուորական ծախքերը կը կազմեն եկամուտներուն 1/6ը։ Ամենամեծ գումարն է այս՝ Խ. Միութեան պատմութեան մէջ։

Նախարարը բացատրեց թէ այս նախահաշիւը երաշխիք մըն է, «պաշտպանելու համար մեր երկրին ազատութիւնը եւ անկախութիւնը»։ Այս առթիւ բուռն լեզու մը գործածեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դէմ, ամբաստանելով թէ «յարձակողական քաղաքականութիւն մը կը վարեն, յանուն համաշխարհային տիրապետութեան»։ Իրբեւ փաստ յիշեց 2 երկիրներուն զինուորական ծախքերը։ Ըստ. թէ մինչ Խորհրդային Միութիւնը 1949ին պիտի ծախսէ իր ամբողջ ելքին 19 %ը, իր զինեալ ուժերուն համար, Մ. Նահանգները կը ծախսեն 38 %։

Ժողովին ներկայ էին Սթալին, Մոլոթով, Վիշինսկի, Միկոյեան եւ ուրիշ երեւելիներ։ Բրիտանական դեսպանը ներկայ չէր։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ

Քանի մը օրէ ի վեր շռնդալից զրոյցներ շրջան կ'ընեն։ Այսպէս, Լոնտոնի «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ը կը գրէ թէ մաքէշալ Թիթօ տասը զօրաբաժիններ համախմբած է Մակեդոնիոյ սահմանին վրայ։ Իսկ Աթէնքի կառավարական շրջանակներուն մէջ կը հաւատեն թէ Գոլսէն հասած լուրերու համաձայն, խորհրդային զինուորներ կը համախմբուին Պուլկարիոյ մէջ։ Կ'ըսուի թէ այս շարժումները կապ ունին Մակեդոնիոյ ինքնավարութեան հետ որուն կը ձգտին Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա։

Ամէն պարագայի մէջ, վերապահութեամբ կ'արձանագրենք այս լուրերը։

★ Նէճմէտտին Սատակ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, որ Եւրոպա կը գտնուէր, Պոլիս վերադառնալով յայտարարեց թէ տեսակցած է Յունաստանի արտաքին նախարարին հետ, Միջերկրականեան դաշինքի մասին։ «Թուրքիա կ'ուզէ համաձայնութիւն մը որ ամրապնդէ խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը այդ կարեւոր շրջանին մէջ. բայց առ այժմ որեւէ դրական բան չկայ»։

Թրքական ծրագրով, Միջերկրականի դաշինքին պիտի մասնակցին Յունաստան, Իտալիա, Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա, եւ թերեւս, աւելի վերջը, Սպանիա։ Պ. Ցալտարիս անցեալ տարի առաջարկեց նաեւ միութիւն մը կնքել Միջին Արեւելքի, մասնաւորապէս Եգիպտոսի հետ։ Թուրքիա եւ Յունաստան կ'ուզեն որ Ատլանտեանի դաշինքը եւ Միջերկրականի դաշինքը իրար լրացնեն վերջնական զինակցութիւն մը կնքելու համար Ամերիկայի հետ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՔԱՐԻՒՂԻ մենաշնորհը 70 տարուան համար տրուեցաւ ամերիկացի Ճէյմս Մէնհոլի։ Պայմանագիրը կամ խիկ վճարում չի տրամադրեր։ Սուրիոյ ներկայ նաւթուղիներուն սեփականատէրերը պարտաւոր են Ամերիկացիին տրամադրել իրենց տարածութեան մինչեւ 30 %ը, եթէ ան քարիւղ գտնէ շրջակաները։ Սուրիոյ կառավարութիւնը պիտի ստանայ արտադրութեան մէկ ութերորդը, հրապարակի գնով։

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼԻ միջեւ ծագած նոր միջադէպին առթիւ, Անգլիոյ գաղթային նախարարը յայտարարեց երեսփ. ժողովին մէջ թէ պիտի կատարեն իրենց յանձնառութիւնները Անդրյորդանանի հանդէպ, եթէ յարձակում կրէ։ Տակաւին պաշտօնապէս հաստատուած չէ թէ Իսրայէլի զօրքը Աքապայի վրայ կը քալէ։ Բայց եւ այնպէս, Անգլիա վճռական դիրք մը բռնած է։ ՄԱԿի միջնորդը ազդարարութիւն մը ուղղեց Անդրյորդանանի եւ Իսրայէլի, որպէսզի զինուորական գործողութիւններ չկատարեն Աքապայի մէջ (հարաւ. Պաղեստին)։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ անցագիր խնդրեց եօթը հոգիէ բաղկացած պատուիրակութեան մը համար, որոնք Նիւ Եորք հրաւիրուած են, խաղաղութեան ժողովի մը առթիւ։ Պատուիրակութեան նախագահն է ծանօթ գրագէտ Ֆատէյեւ, անդամները՝ գիտնականներ եւ արուեստագէտներ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ — Պ. Յովհ. Բարաջեանեան իր ողբացեալ հօր Պ. Բարաջեանեանի յիշատակին 2000 ֆրանք Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ 2000 ֆրանք Հայ Արիներու Միութեան։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՇԱԹՈՒԷՆ Տիկին Ա. Բարսեղեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՄՕՏ ՕՐԷՆ Վայելելու Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդներու պարահանդէսը Hotel Splendidի մէջ։ Ապրիլ 23ին։

ԱՆԱՅԻՍԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Այսօր կիրակի ցերեկ ժամը 2.30ին, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ տեղի կ'ունենայ, վաթսունամեայ գրական եւ հանրային գործունէութեան յոբելեանը ՏԻԿԻՆ ԵՒՓԻՄԷ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ (ԱՆԱՅԻՍ)։ Նախագահութեամբ Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ։ Այս առթիւ ուղերձներ պիտի արտասանեն զանազան միութեանց ներկայացուցիչները, ծանօթ արուեստագէտներ։ Մուտքը ազատ է։

Նուէրները ուղարկել յանձնախումբի նախագահ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, 14 rue du Soleil, Paris (20), C. Ch. Postaux, Paris 7065–15:

INSTITUT ARMENIENի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

NUIT DE LA VOILETTE

Շաբաթ 19 Մարտին, ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Copacabanaի շքեղ սրահին մէջ, 168 rue Fbg. St. Honorée, Yoska–NemethիTzigane նուագախումբը։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ձեր սեղանները ապահովեցէք առաջուց Պ. Նուպարէն, հեռաձայն Ely. 23 – 66:

Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ է։

ՏԻԿԻՆ ԼԵՅԼԱ ՊԵՏՐԽԱՆԻ

ՓԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Մարտ 15ին, 22ին եւ 29ին երեքշաբթի գիշերները EDOUARD VII թատրոնին մէջ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի գրաւուած օրերը, ա) 2 Ապրիլ, Նոր Սերունդի Օր։ բ) 17 Ապրիլ Tournoi de football: գ) 5 Յունիս Ողիմպիական։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

★ Գոյամարտի մրցումին 5000 ֆրանք նուէր առաջնութիւնը շահողին։ (Մրցումի պայմանները շուտով այս սիւնակներուն մէջ):

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է Փարիզի արուարձաններէն՝ հայաշատ կեդրոնի մը մէջ 4 սենեակով եւ խոհանոցով տուն մը։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, 400 քառ. մեթր հող պարտէզ ծառերով եւ հաւնոց մը։ Դիմել «Յառաջ», Ա. եւ Բ. սկզբնատառերով։

BONNETERIE

GROS, DEMI - GROS

Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)

Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54

Ձօր մթերք գուլպայի «Ճօւէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մասնաւորապէս շրջուն վաճառորդներու համար։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

IMPRIMERIE PAUL

36, rue Monsieur – le – Prince, Paris (6)

DANton 90 – 60

(ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ ԴԻՄԱՑ)

Մատչելի գիներով կը տպէ ֆրանսերէն ամէն տեսակ առեւտրական թուղթեր (travaux de ville), գոհացնելով բոլոր ճաշակները։

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթերցողներուն համար մասնաւոր գին։

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ, ԹԷ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ, ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ։

63 RUE DE MAUBEUGE, PARIS

Métro Poissonniere, Autobus 49, Հեռ. TRU. 12—05

ՃԱՇԱՐԱՆ

AU CHAPON FIN ՍԱՐԵԱՆ

Արեւելեան եւ ֆրանսական ընտիր կերակուրներ, Ամերիկեան պառ., Մարսէյլի նշանաւոր Քանըպիէրէն 50 մեթր հեռու միայն։

Հեռ. C. 02-43 18 Marché des Capucins

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԷԼՎԻԼԻ Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մատուռ մանկապարտէզին մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Այրի Տիկին Մարիամ Բարաջանեան, Պ. Յովհաննէս Բարաջանեան, Տէր եւ Տիկին Բոմէլ Լապաեւ; Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Մեծատուրեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին Պ. ԲԱԲԱՋԱՆ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ, ՆՈՒԱԳԻ ՈՒ ՊԱՐԻ հանդէս մը ապրիլ 10ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ օրուան տօնակատարութիւնը Ապրիլ 2ին, St. Bernardի սրահին մէջ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, 13 Մարտ ժամը 14.30էն 24, Hôtel de Franceի սրահին մէջ, 23 Place de la Libération à Livry–Gargan, (S. et O.): Կը ներկայացուի Սիպիլի «ՄԱԳՆԻՍ»ը եւ «ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂԸ»։

Հայկական պարեր, կը մասնակցին «Գուսան» երգչախումբը եւ Սէվրանի նորակազմ «Նոր Սերունդ» նուագախումբը, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Հաղ. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս իջնել Place de Libération:

ՀԱՅԱԶԳԻ MEDIUM

Mme S. PAREZ

Կը զբաղի աստղագիտութեամբ, ձեռքի գիծերով, Tarots Egyptien եւ Horoscope:

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10—6

ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՏՕՆ ՕՐԵՐԷ

Կարելի է գրաւոր հարցումներու ալ պատասխանել հայերէն կամ ֆրանսերէն:

12 Passage Léon, Paris (18) métro Château – Rouge

Կատարեալ գաղտնապահութիւն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի ծանօթ ճաշարանապետ

Պ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը փութայ յայտարարել իր յարգելի յաճախորդներուն որ Rue Nationaleի

LONDRES ՃԱՇԱՐԱՆԸ

փոխադրուած է 6 rue Etoile, rue d'Aixի St. Theodore եկեղեցիին քով։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՂՆԻՔ

Բացուած է Արարական Մզկիթին կից Արեւելեան ծանօթ բաղնիքը։

ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ Հինգշաբթի ամբողջ օրը։ Իսկ ուրբաթ եւ շաբաթ կէսօրէ առաջ։

Իսկ ԱՅՐԵՐՈՒ համար Ուրբաթ եւ Շաբաթ կէս օրէ վերջերը եւ կիրակի ամբողջ օրը։

Մաքուր ու տաքուկ։ Բոլորդ վազեցէք Rue Goffroy St. Hilaire, métro Monge կամ Jussieu:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՁԵՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մառխայով

Հռչակը — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, բոհաթ լօքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են:

Վաճառ Ծնօրէն Պ. ՍՈՒՐԷՆ ՖԷՍՃԵԱՆ Société «LE BOSPHORE», Marseille

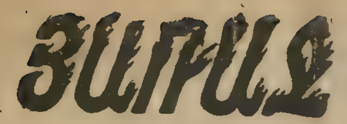

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 15 Mars 1949 Երեքշաբթի 15 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5795—Նոր շրջան Թիւ 1206

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒԼԷ, ՄԱՆՐԷ, ԵՒԱՅԼՆ

Նոր գիւտութիւն մը կը մշակեն օրուան Մեծերը, — ո՞վ պիտի կրնայ գերազանցել դիմացինը, ամէնէն մահացու զէնքերը հնարելու, արիւն եւ աւեր ցանելու համար։

Ամէն օր շռնդալից նորութիւն մը՝ հիւլէականի, «մահուան ճառագայթներու» եւ ուրիշ սպառնալիքներու մասին։

Յետոյ չարախինդ հարցումներ,— «Մենք ունինք, դուք ալ ունի՞ք։ Փոխադարձաբար։

Եւ յոխորտանքներ,— Ունինք իսկ, պիտի չկրնաք արտադրել նոյն դիւրութեամբ եւ քանակութեամբ...

Մեծերէն վարակուելով, փոքրերն ալ իրենց գիտական եւ նիւթական ուժերէն վեր փորձեր կը կատարեն, կարաւանէն ետ չմնալու կամ հարեւաններին վախ ներշնչելու համար։

Եւ այսպէս մրցարշաւը կը շարունակուի, դէպ ի խելագարութիւն առաջնորդելով մարդկութիւնը։

Արձանագրենք վերջին նորութիւնները, որոնց մասին զարմանազան տեսութիւններ կը հրատարակէ միջազգային մամուլը։

Ամերիկայի զինուորական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ «Մ. Նահանգները առաջին տեղը կը բռնեն, մանրէական պատերազմի հետազօտութեանց մէջ»։

Այս ոչինչ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն.

— «Ուսումնասիրելով հիւանդութեանց սերմերը եւ զանազան թոյներ, իրենց գլխաւոր նպատակն է պաշտպանողական միջոցներ ապահովել։ Բայց Մ. Նահանգները վճռած են հարուածին հարուածով պատասխանել, կենսաբանական զէնքերով զարնել, եթէ ուրիշ ազգ այդ զէնքերով յարձակում գործէ իրենց վրայ»։

Դեռ աւելին քամնելին.

— «Թէեւ մանրէական զէնքերը այնքան քառասպելական նախճիրներ չեն գործեր որքան կը կարծուի, բայց աժան են եւ ամէնէն կարեւոր միջոցը պատերազմի»։

Պատահական մարդիկ չեն այս յայտնութեանց հեղինակները, ինչպէս կը բացատրէ Մարտ 13 թուակիր հեռագիր մը, Ուաշինկթընէն։

Ահա նոյն ինքն Ճէյմս Ֆորէսթըլ, Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, որ կը յայտարարէ հրապարակաւ.

— «Թէեւ կենսաբանական (մանրէական) պատերազմը երբեք լայն ասպարէզի մը վրայ մղուած չէ ուրիշ ազգի կողմէ։ Բայց Մ. Նահանգներու կատարած հետազօտութիւնները կ'ապացուցանեն թէ մանրէները կամ անոնց արտադրութիւնները կրնան արդիւնաւորապէս գործածուիլ իբրեւ պատերազմի զէնքեր»։

Դարձեալ Ամերիկացի մը, զօր. Ալտըն Ուէյթ, վերատեսուչը Քիմիական Պատերազմի վարչութեան, սովորական բան մը պէս հաղորդած է մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ «մանրէներով հիւանդութիւն տարածելու կարողութիւնը գործնական միջոց մըն է պատերազմի»։

Այսպէս, երկու պաշտօնական բերաններ են որ հրապարակաւ կ'ազդարարեն թէ ի հարկին ախտածին մանրէներ ալ պիտի գործածեն, ինչպէս գործածեցին հիւլէական ռումբը, 1945ին։

Վերջին պատերազմէն առաջ, եւ մինչեւ Գերմանիոյ անձնատուութիւնը, որքա՜ն խռովիչ պատմութիւններ կը հրատարակուէին Գերմանիոյ գաղտնի զէնքերու, մանաւանդ քիմիական պատերազմի մասին։

Հարիւրաւոր գերման մասնագէտներ այժմ իրենց գիտութիւնը, գինարուեստը ի սպաս դրած են յաղթական պետութեանց։ Եւ գիշերը ցերեկին խառնած՝ կ'աշխատին անգլիացի, ամերիկացի եւ ռուս գիտնականներու հետ, նոր զէնքեր հնարելու համար։ Հրէշային գիւտեր, մէկը միւսէն մահացու եւ աւերիչ։

Երկու աշխարհահռչակ պատերազմներէ վերջ, մարդկութիւնը արդէն հասած է «բարձրութեան» մը, ուրկէ անդին անդունդն է որ կ'երեւայ, լայնաբերան եւ անյատակ։

Ո՞վ պիտի համարձակէր նախատեսել այս համատարած, վարակիչ խելագարութեան հետեւանքները, եթէ փոխադարձ սպառնալիքներուն յաջորդեն գործերը, յանուն ազատութեան, ինքնապաշտպանութեան կամ ժողովրդապետութեան ...

Շ.

Ց. Օշականի յիշատակին

Շաբաթ գիշեր տեղի ունեցաւ սգահանդէս մը, ողբացեալ Ց. Օշականի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, Salle de Géographieի մէջ, նախագահութեամբ Գ. Ա. Զօպանեանի։ Սրահը լեցուած էր ամէն դասակարգէ հայրենակիցներով։ Յայտագիրը կը բաղկանար երեք բանախօսութիւններէ եւ գեղարուեստական խնամեալ բաժինէ մը, որոնք խոր տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱՆԱՅԻՍԻ (Տիկին Եւփիմէ Աւետիսեան) գրական եւ հանրային գործունէութեան 60ամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ կիրակի օր, Սորպոնի «Ռիշըլիէօ» ամփիթատրոնին մէջ, խուռն բազմութեամբ։

ԹԷՀՐԱՆԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Թէհրանի եւ Ղազուինի հայկական եկեղեցիներուն մէջ գոհաբանական մաղթանք կատարուած է Շահին մահափորձէն ողջամբ ազատելուն առթիւ։

Թէհրանի հայ առեւտրականներէն 17 հոգի կայսերական պալատի նախարար Զամի տրամադրութեան տակ դրած են 67.000 րիալ, Շահին ապաքինման առթիւ։— Ձախակողմեան Թուտեհ կուսակցութեան անդամ Անդրանիկ Գրիգորեան, որ ձերբակալուած էր դրդիչ թուղթիկներ ցրուած ըլլալուն, երեք տարի բանտարկութեան դատապարտուած է։

ԶՕՐ. ԺԻՐՕ, որ երկու մեծ պատերազմներուն առեն ալ գերի բռնուած եւ փախած էր Գերմանիայէն, մեռաւ Տիժոնի մէջ։ 70 տարեկան էր եւ մեծ համբաւ շահած՝ իր քաջութեամբ եւ յանդգնութեամբ։ Վերջին պատերազմին առեն գերի բռնուեցաւ 1940 Մայիս 16ին եւ արգելափակուեցաւ գերմանական բերդի մը մէջ, բայց 1942 Նոյեմբերին փախչելով անցաւ հիւս. Ափրիկէ, սուզանաւի մը միջոցաւ։ Այնտեղ նշանակուեցաւ հրամանատար Ֆրանսական ուժերու։ Իր գլխաւոր գործերէն մէկն եղաւ Քորսիքայի ազատագրումը։ Ֆրանսայի փրկութենէն վերջ, հանդիսաւորապէս Մէց մտաւ 1944 Նոյեմբեր 25ին, ինչպէս խոստացած էր։ Պիտի թաղուի Էնվալիտի մէջ։ Ազգ. ժողովը երեք միլիոն ֆրանքի վարկ մը քուէարկեց, ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարելու համար։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ նոր կրճատումներ պիտի չըլլան այսուհետեւ, շնորհիւ տեղացած անձրեւներու։ Օրական արտադրութիւնը 15էն 30 միլիոն քիլովաթ ժամի բարձրացած է քանի մը օրուան մէջ։

30 — 40 ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ եւ արուեստագիտուհիներ դատ բացին Samedi Soir թերթին դէմ, գանգատելով թէ վարկաբեկիչ տեղեկութիւններ հրատարակած է իրենց մտերմական կեանքի մասին։ Հարիւր միլիոն ֆրանք հատուցում կը պահանջեն։

ԻՐԱՆԻ զէնք հայթայթելու համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեանց մէջ։ Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ զէնք ճարելով Իրանի, լրացուցած կ'ըլլան ապահովութեան գօտին, որուն կը ձգտի ամերիկեան քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ։

ԱԹԷՆՔԻ ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ յաջողած են երեւան հանել համայնավարական դաւադրութիւն մը որուն նպատակն էր սպաննել ամերիկացի հրամանատարը՝ զօր. Ճէյմս Ֆլիթ եւ Յունաստանի սպարապետը, զօր. Փափագոս։ Բոլոր դաւադիրները ձերբակալուած են իրենց զէնքերով։ — Մահուան դատապարտուեցաւ համայնավար խմբագիր մը, Կոստանդին Կլեզոս, որ 1941ին գերմանական դրօշը վար առած էր Ակրոպոլիսի կատարէն։ Ամբաստանուած էր թէ կ'ուզէր փախչիլ եւ ապստամբներուն միանալ։ Ուրիշ երեք մեղսակիցներ ալ մահուան դատապարտուեցան, իսկ վեց հոգի՝ բանտարկութեան։

Ատլանտեանի դաշինքը եւ զինուորական օգնութիւն

Երէկ, երկուշաբթի, կարեւոր ժողով մը գումարեցին Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Պելճիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի արտաքին, ելմտական եւ պատերազմական նախարարները, քննելու համար կարգ մը տեխնիքական խնդիրներ։

Օրակարգի գլխաւոր հարցն է Ատլանտեանի դաշինքին եւ Եւրոպական Միութեան ձուլումը, քանի որ երկուքն ալ միեւնոյն նպատակին կը ձգտին։ Եւրոպացիները մանաւանդ կ'ուզեն տեսնել թէ Մ. Նահանգները ինչպէս պիտի տրամադրեն իրենց զինուորական օգնութիւնը, եւ ինչ պայմաններով ռազմական պիտոյք պիտի ճարեն։

Արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական կազմակերպութիւնը պաշտօնապէս ընդունուած ըլլալով, կը մնայ ճշդել իւրաքանչիւր զինակցի պարտաւորութիւնները, մանաւանդ զինուորական եւ ելմտական յանձնառութիւնները։ Հինգ պետութեանց ներկայացուցիչները կ'ուզեն որ Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած վարկերուն մէկ մասը յատկացուի զինակից պետութեանց վերազինման, եւ ճշդուի Ամերիկայի ճարելիք զէնքերուն եւ ռազմամթերքին քանակութիւնը։ Քանի մը օրէն կը պարզուի կացութիւնը։

★ Իտալական կառավարութիւնը միաձայնութեամբ որոշեց մասնակցիլ Ատլանտեանի դաշինքին։ Վարչապետը պարզելով դաշինքին տրամադրութիւնները, «որոնք Իտալիոյ պաշտպանողական կարողութենէն վեր բան մը չեն պահանջեր», յայտարարեց վճռապէս — «Մենք հարկադրուած ենք մասնակցիլ դաշինքի մը որ պիտի նպաստէ ապահովելու մեր երկրին պաշտպանութիւնը»։

Կիրակի օր բուռն ցոյցեր եւ գործադուլներ տեղի ունեցան Իտալիոյ մէջ, Ատլանտեանի դաշինքին դէմ, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան (համայնավար)։ Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր Հռոմի եւ հիւսիսային շրջաններուն մէջ։ Երիտասարդ ցուցարարներ «փաշական» եւ ուրիշ նախատական բառեր կ'արձակէին ոստիկաններուն դէմ։ Բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան գլխաւոր կեդրոններուն մէջ։ Թոլիաթթի, համայնավար կուսակցութեան առաջնորդը, յայտարարեց թէ ուժգնօրէն պիտի պայքարին խորհրդարանին եւ երկրին մէջ, թոյլ չտալու համար որ Իտալիան մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին։ Ի հարկին ընդհանուր գործադուլ պիտի յայտարարեն ամբողջ երկրին մէջ։

★ Ատլանտեանի դաշինքը պիտի ստորագրուի Ապրիլ 4ին, Ուաշինկթընի մէջ։ Բնագիրը պիտի հրատարակուէր երեքշաբթի օր, բայց յետաձգուեցաւ ուրբաթ օրուան, ֆրանսական կառավարութեան խնդրանքով, որպէսզի կարենան քննել։

★ Տանըմարքա եւս հաւանութիւն յայտնած է մասնակցելու Ատլանտեանի դաշինքին։ Բանակցութիւններ կը կատարուին, ի հարկին Ամերիկայի տրամադրելու համար Կրօէնլանտա կղզին, իբրեւ զինուորական խարիսխ։

★ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին մէջ բուռն ճառեր խօսուեցան Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն ու միւս դրամատիրական պետութեանց դէմ, «որոնք պատերազմ կը սարքեն, հսկայական գումարներ տրամադրելով սպառազինութեանց»։ Այս առթիւ ազդարարուեցաւ թէ Խ. Միութիւնը զօրաւոր է եւ կրնայ կռուիլ ու յաղթել։

«Պիտի ջանան խուսափիլ պատերազմէն»

Գ. Քէնըթ Րոյըլ, Մ. Նահանգներու բանակի նախարարը, որ վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Եւրոպայի մէջ, իր տեղեկագիրը ներկայացուց նախագահ Թրումընի։ Նախարարը ուղղակի կ'ամբաստանէ Խ. Միութիւնը թէ կը ջանայ «ամէն կարելի շփոթութիւն եւ վէճեր կուտակել, առանց սակայն մինչեւ պատերազմ երթալու։ Բացորոշ է թէ խորհրդային իշխանութիւնները երբեք միտք չունին յարգելու նախկին համաձայնութիւնները, ոչ ալ փափաք լուծելու տարակարծութիւնները որոնք անդադար կ'աճին»։

Քննելով միջազգային լարուած կացութեան պատճառները, նախարարը մանաւանդ կը պարզէ Պերլինի վիճակը, «ամէնէն եղերականը եւ ծանրակշիռը» կոչելով, եւ կ'ըսէ թէ «յաճախ դաշնակից իշխանութիւնները ստիպուեր են կարգ մը փափուկ որոշումներ տալ, բայց բարեբախտաբար մինչեւ այսօր կարելի եղած է խուսափիլ պատերազմէն եւ պահել Մ. Նահանգներուն դիրքը»։

— «Դժուար է նախատեսել ապագան, Պերլինի մասին ըլլայ թէ ուրիշ հարցի. բայց Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԻՐ ԿԱՐԵԼԻՆ ՓՈՐՁԵԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ԽՈՒՍԱՓԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ։ Բայց եւ այնպէս, չենք կրնար տեղի տալ եւ պիտի չտանք իրաւունքի կամ սկզբունքի վերաբերեալ խնդիրներու մէջ, ինչքան ալ դժուար ըլլայ բանակցիլ երկրի մը հետ որ չի վարաներ

(Կարդալ շարունակութիւնը կարգով Դ. էջ)

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎՃԻՌԸ

« Յառաջ »ի 15 Փետրուար թիւին մէջ մեծ զարմանքով կարդացի Իսթանպուլի երեսփոխան եւ «Թիւրք Օճաղի»ներու հիմնադիր Համտուլլահ Սուպհիի ճառին ամփոփումը։

Առաջին անգամ է որ այսքան բացորոշ խոստովանանք մը կը լսեմ Թուրքի բերնով։

«Թիւրք օճաղի»ներու հիմնադիր մըն է որ կ'ըսէ.— « Ազգայնականութեան դասը մարդկային հոգիի ուժի աղբիւրներէն մէկն է»։ Հարց կուտանք Իսթանպուլի երեսփոխանին, արդեօք միայն Թուրք ռճրագործ ուժի՞ն աղբիւրն է։ Թուրք դաժան հոգին որքա՞ն ատենէ ի վեր կը հաւատայ այդ սրբազան վարդապետութեան։ Այդ հաւատքով զի՞նուած էր որ ամբողջ ժողովուրդներ ոչընչացնէ՞ր, իր արիւնկզակ, վայրենի բնազդին յագուրդ տալու եւ Օսմանեան միածոյլ, միատարր Թուրք պետութիւն հիմնելու համար։

Այո, Պ. Համտուլլահ Սուպհի, բոլոր բռնակալութիւններն ու դիկտատորութիւնները ժամանակի ընթացքին, ուշ կանուխ պիտի տապալին։ Աշխարհի եւ պատմութեան արդար վճիռն է այս, ինչպէս կը յայտարարես դուն։

« Եւրոպա մնաց հռովմէական մեծ կայսրութեան բեկորներուն վրայ, Թուրքիոյ բեկորներուն վրայ ալ ծնան ազգեր ու պետութիւններ որոնք կը պատկանէին այլազան դաւանանքներու, լեզուներու, ցեղերու»։

Թուրքիան համեմատել Հռովմի հետ, օհ, ինչ մեծամտութիւն։ Հռովմ տիրապետեց ժողովուրդներու եւ ցեղերու՝ ռահվիրայ դարձաւ անոնց, իր բարձր քաղաքակրթութեամբ, վայրենի, մարդոցանները մարդկային ընտանիքին անդամ դարձուց, իսկ դուք ը պհակառակն՝ ձեր բարբարոսական արշաւներով Արեւելքի դարաւոր քաղաքակրթութեան կործանիչը դարձաք, աւերակներ եւ մոխիր ցանեցիք ձեր ճամբուն վրայ եւ դեռ կը յամառիք փոշիացնել ստեղծագործող միտքը հայութեան։

Քանի, քանի անգամներ Հայերը տնտեսական, քաղաքական փլուզումէ փրկեցին Թուրք հայրենիքը, ու Օսմանեան պետութիւնը կազմակերպեցին՝ ու իբր երախտագիտութեան գազանօրէն կոտորեցիք, կոտորեցիք ու ջարդեցիք առանց խնայելու ոչ ծերունիին, ոչ ալ երեխային։ Դեռ երէկ չէ՞ր, որ Հայուն անմեղ արիւնով ներկեցիք հողը եւ գետերը ողողեցիք։ Այս երկրին, Թուրքիոյ իրական տէրը ո՞վ է, դուք չէ՞ք որ հիւսիսային տափաստաններէն խուժեցիք, աւեր եւ արիւն սփռելով ամէն կողմ։ Խնդրեմ ըսէք 1454էն ի վեր Թրքական քաղաքակրթութիւնը ի՞նչ տուաւ աշխարհի։ Ոչ թէ չինեցիք այլ քանդեցիք դարերու արիւն քրտինքով, ահաւոր երկունքով ստեղծուած հոյակապ յիշատակարաններ՝ հայկական բարձրաւանդակէն մինչեւ Բիւզանդիոն։ Ո՞ւր են հայ ճարտարապետութեան փառահեղ վանքերը, եկեղեցիները, Արմէններու հանճարին մեծութիւնը հրապարակող չէնքերը, որոնք իրենց ճարտարապետական արուեստով պարծանքն էին ոչ միայն հայութեան, այլեւ համաշխարհային քաղաքակրթութեան։ Ոչ մէկ բռնակալութիւն կրցած է խուսափիլ պատմութեան արդար վճիռէն։ Ինչպէս դուք ալ կը վկայէք, «Սերպիա, Պուլկարիա, Հունգարիա— միասին աւելցնենք Իրաք, Արաբիա, Պաղեստին, Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս եւ Քիւրտերն ալ օր մը — որոնք բիւզանդական ցանկութիւններ ունէին, եղան Օսմանեան կայսրութեան ենթակայ....։

« Այս ազգերուն իւրաքանչիւրը ազատ դատի մը պաշտպանն էր։ Պուլկարները կ'ուզէին ընդարձակ Պուլկարիա մը, Սերպերը չէին մոռցած իրենց մեծահռչակ վեհապետին՝ Տուշայի շրջանին ցնորքները, Յոյները Բիւզանդիոյ շրջանը, եւ երբ Պերլինի վեհաժողովը գումարուեցաւ, հայկական պատուիրակութիւն մը պաշտօնապէս դիմեց այդ ժողովին»։

Բոլոր ազգերու ազատագրումը տեսնելով մէկտեղ Թուրքը տակաւին ցնորք կը նկատէ ազատութիւնը ու անոր նուիրական ձգտումը։

Անոնք որ հոգեկան մեծութիւն չունին անպայման պիտի տապալին, բիրտ ու դաժան բռնակալութիւնները վերջնապէս դատապարտուած են։ Եւ Թրքականին հետ բոլոր բռնակալութիւնները, ըլլան կարմիր թէ դեղին։ Բոլշեւիզմին վերջն ալ անփառունակ տապալում է։ Ասորեստան, Փարաւոններ, Հռովմ ստեղծեցին մեծ քաղաքակրթութիւն, աշխարհակալ դարձան, սակայն երբ չփացան եւ ուզեցին տորուել ազգեր իրենց կրունկներուն տակ՝ կործանեցան։ Այսօր նոյն ճամբան է բռնած կարմիր բռնակալութիւնը, անոր կրունկներուն տակ կը տքան ազգեր, ժողովուրդներ ու անոնց կարգին արեւելեան Հայաստանը։

Այո Պ. Համտուլլահ Սուպհի եւ կարմիր բռնաւորներ, «Ազգայնականութեան դասը մարդկային հոգիին ուժին աղբիւրներէն մէկն է», անոնք որ ազգային բարձր իտէալներ չունին կը փոշիանան։ Հայը, Արմենական անընկճելի հոգին դարերու ընթացքին տեսած է Հռովմը, Պարսիկը, Արաբը, աւելի առաջ Բաբելոնը, Ասորեստանը։ Ոչ մէկը կրցած է ընկճել իր խիզախ հոգին, կամքն ու կորովը։

Մենք հաւատացած ենք, որ Թրքական եւ բոլշեւիկեան բռնակալութիւնը ուշ թէ կանուխ պիտի տապալին ու մրրկաւրաժնուած հայորդիները, արեւելահայ եւ արեւմտահայ պիտի կերտեն Հայոց նոր աշխարհը, իրականացնելով Անդրանիկներու, Մուրատներու, Աղբիւր Սերոբներու, Համազասպներու եւ հազարաւոր գաղափարական հերոսներու իտէալները։ Միացեալ, ազատ եւ անկախ Հայաստանը անպայման պիտի վերածնի։

Թուրքը հակառակ իր դարերու հակահայ քաղաքականութեան այսօր կը խոստովանի։ Վաղը բոլշեւիկն ալ պիտի խոնարհի ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին առջեւ։

Ե. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Յարգա՞նք թէ ցուցամոլութիւն

Հիացումի, շնորհակալութեան, երախտագիտութեան կամ այլ զգացումները յայտնելու իբրեւ միջոց՝ մարդիկ խորհեր են նուիրել ծաղիկներ,— բնութեան գեղեցիկ մէկ արտադրութիւնը։

Ոչ մէկ խօսք այս ինքնաբուխ արարքին հանդէպ, երբ կը կատարուի չափաւոր սահմաններու մէջ։

Զգիտեմ սակայն թէ որքա՞ն անյիշելի ժամանակներէ ի վեր սովորութիւն է դարձեր նաեւ ծաղկեպսակներ զետեղել ննջեցեալի մը վրայ, նեթակային կամ աւելի ճիշդ անոր պարագաներուն տալու համար սիրոյ ապացոյցը։

Քանի մը խորհրդածութիւններ, այս առթիւ։

Արդեօք այս բարի զգացումը արտայայտելու համար հա՞րկ է եկեղեցին ծաղկավաճառի խանութի մը վերածել, ծախսելով այնպիսի գումարներ որոնք խելքի պտոյտ եւ գայթակղութիւն կը պատճառեն։

Ներկայ եղած ենք յուղարկաւորութեանց ուր եկեղեցիէն ներս ծաղիկներու ցուցահանդէսը կարելի է հաւուել հարիւր կամ մինչեւ 150 հազար ֆրանքով։ Դեռ վերջին անգամ կատարուած արարողութեան մը ծաղկեպսակներու արժէքը կը հասնէր 60 կամ 70 հազար ֆրանքի։

Զեմ գիտեր թէ ննջեցեալին հոգին ուղղակի արքայութիւն գնա՞ց այս գոհողութենէն վերջ, եւ կամ իր պարագաները մխիթարութիւն մը գտա՞ն իրենց սիրելիին համար կամովին ծախսուած այս գումարով, որմէ օգտուողը եղաւ միայն ծաղկավաճառը։ Մէկ ժամ վերջը բան չէր մնացած, ոչ գեղեցիկ ծաղիկներէն եւ ոչ ալ 60 — 70 հազար ֆրանքէն։

Եւ եթէ մարդիկ փորձէին յաջորդ առտու այցելութիւն մը տալ հողակոյտին, յուսախաբութեամբ պիտի տեսնէին որ պսակները մեծ մասով անհետացած են (մեռելաթաղներու կողմէ վերստին վաճառուած դիմացի խանութը) եւ միւսներն ալ թառամած անձրեւին տակ։

Ուրիշ հարց մը։ Եթէ յարգանքի արտայայտութիւն մըն է ասիկա՝ մարդիկ եթէ քրիստոնեայ են, պէտք է գիտնան թէ ննջեցեալի մը հոգւոյն պէտք եղածը քահանային աղօթքը, երգը եւ վայելուչ յուղարկաւորութիւնն են։ Անոնք որ ծաղիկներու համար գումարներ կը մսխեն առանց սակարկութեան, բաղդատաբար ժլատ են կրօնական սպասարկութեան մասին։ Երբեք չեն խորհիր ապահովել պատուաբեր երգչախումբի մը մասնակցութիւնը։ Վարդերու, մեխակներու պէսպիսի հազուագիւտ ծաղիկներու կարգին կը դոհանան քանի մը բաղաձայն դպիրներով, փոխան անմնչան վճարումի մը։

Ըմբռնումի մեծ սխալ մըն ալ այս է, եւ անիրաւութիւն սպասարկող պաշտօնէութեան հանդէպ, որմէ միշտ ու միշտ զոհողութիւն կը պահանջուի։

Յարգանքի արտայայտութեան իբրեւ միջոց ինչո՞ւ միայն ծաղիկ, եւ ոչ ուրիշ օգտակար, չափելի եւ մարդասիրական գործ, փոխան դէզ դէզ ծաղկեպսակներու։

Նորութիւն չէ այս հարցը, քանիցս մամուլին մէջ ծեծուած, եւ ոչ մէկ լուծում գտած։

Զէ՞ք խորհիր թէ ննջեցեալի մը յիշատակին համար մարդասիրական ուէէ ձեռնարկ աւելի քրիստոնէական արարք է։ Ծաղիկներու համար անհաշիւ ծախսուած գումարներով մէկ մեռնողի տեղ տասը հիւանդ կ'առողջանայ։

Աղքատներ եւ հիւանդներ կան որոնք հազար օրհնէնք եւ աղօթք պիտի տային ի խնդիր պսակ մը տաք կերակուրի։ Խեղճ ընտանիքներ կան որոնց սենեակը կրակ չկայ ձիւն ձմեռով։

Այս անմիտ մսխումները ընող մարդիկ եթէ երկուշաբթի առաւօտ մը բարեհաճին եկեղեցի գալ, պիտի տեսնեն որ հարիւրաւոր անկարներ իրենց ցաւին դարման կը ստանան Կ. Խաչի բուժարանէն, կամ՝ պառաւ մայրեր, վախտ մանուկներ, գրկանքէ հիւծած անձեր, թոքախտաւոր երիտասարդներ փոքր օժանդակութեան մը համար կ'առնեն Աղքատախնամի գրասենեակը, մինչդեռ յումպէտս ծախսուած 70 հազար ֆրանքով կարելի էր 70 ընտանիքի երջանկութիւն պարգեւել։

Եթէ մարդիկ փառք եւ պատիւ կը փնտռեն իրենց ցուցադրած ծաղիկներով, պիտի փափաքէինք որ այդ մնապարծութեան գոհացում ստանային բարեգործութեանց հրապարակութեամբ, իրենց անուններուն գլխագիր տառերով։

Հայ գաղութը զանազան առիթներով տարեկան ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ ԿԸ ՄՍԽԷ, աչքի փաղանցուկ հաճոյքի մը համար։

Մեղք է եւ ամօթ։

Ամբողջ հիւանդանոց մը կարելի է մատակարարել այս գումարով։

Աղքատախնամ, ցոյց Կ. Խաչը եւ այլ բարեսիրական միութիւններ պայքար պէտք է բանան ծաղկեպսակի այս չափազանցութեան դէմ, եւ ի հարկին եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնն ալ զգաստութեան պէտք է հրաւիրէ յուղարկաւորները, որոնք մխիթարութիւն մը կը կարծեն գտնել, հետեւելով ընդունուած սովորութեան մը։

Պէտք է փոխել յարգանքի արտայայտութեան ձեւը եւ նպատակը։

Ա. Գ.

Հայերը Սելանիկի մէջ

ԽՄԲ.— « Ազատ Օր »ի խմբագիրը վերջերս պտոյտ մը կատարած ըլլալով Սելանիկի մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ երբեմնի բազմահայ եւ չէն գաղութի մասին.—

★

Կեդրոնի հայ բնակչութիւնը կը հասնի հազարի, որուն մէջ իրենց պատուոյ տեղը ունին հայ բժիշկները, գրեթէ բոլորն ալ սիրուած եւ յարգուած հաւասարապէս, թէ իրենց ազգակիցներէն եւ թէ յոյն բնակչութենէն։ Բժիշկներէն վերջ կուգան առեւտրականները, ատաղձի, երկաթեղէնի, կերպասեղէնի եւ հիւսուածեղէնի հրապարակին վրայ, բոլորն ալ վարկի եւ վստահութեան տէր։

Կայ նաեւ արհեստաւորներու դասը, պարկեշտ աշխատաւորներու խումբ մը. որ կը ջանայ ճակտի քրտինքով ապահովել իր օրապահիկը։ Ունինք նաեւ գործաւորներու փոքր թիւ մը, որ անգործ չի մնար, որովհետեւ գնահատուած է իբրեւ պարկեշտ արտադրող։

Իրական թշուառութիւն կարելի է ըսել թէ չկայ սելանիկահայ գաղութին մէջ, եթէ նկատի չունենանք հիւանդութեան, անակնկալ դժբախտութեանց բերումով պատահական թշուառութիւնները, որոնց ամոքումը սահմանուած են Թաղ. Խորհուրդի կողմէ ստեղծուած խնամատարական մարմինը, եւ Մակեդոնիոյ — Թրակիոյ Հ. Գ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը։ Այս թշուառներէն կարելի է գտնել աւելի քաղաքի արուարձաններուն մէջ։

Սելանիկի հայութեան, ինչպէս նաեւ ուրիշ շրջաններու կոտտացող վէրքերէն է խառն ամուսնութիւնը, որուն հետեւանքով, աւելի քան 200 Հայեր,— ինչպէս կը հաստատէր ինծ Առաջնորդարանի քարտուղարը,— իրենց կապը խզած են համայնքին հետ։

Երբ Սելանիկ վարչական, հոգեւոր եւ մշակութային կեդրոնն էր առանձին Թաղական խորհուրդով օժտուած հայաշատ արուարձաններու, Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ զանազան քաղաքներու մէջ բոյն դրած հայագաղութներու, ունէր իր Քաղաքական ժողովը, առաջնորդը եւայլ վարչական օրկաններ։

Քաղաքական ժողովը կ'ընտրուէր ժողովրդական ազատ քուէով եւ իրաւունք ունէր կառավարելու, Սահմանադրութեամբ իրեն տրուած իրաւասութիւններով, Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ ամբողջ շրջանը, որ անկախ Առաջնորդական, Թեմական վիճակ էր, Թրքական տիրապետութեան օրերէն մինչեւ 1946։

Թաղական Խորհուրդ մըն է այսօր Սելանիկի հայութեան վարչական մեքենային գլուխը, որովհետեւ գրաւման շրջանը, ներգաղթն ու արտագաղթի շրջանը նօսրացուցած են իր հայ բնակչութիւնը, որ ժամանակ մը 10.000ը կ'անցնէր, մինչդեռ այսօր հազիւ 2000էն քիչ մը աւելի է։

Թեմի նուազումը, ստեղծուած ներքին քաղաքական աննպաստ պայմանները եւ իբր թեմ Աթէնքի առաջնորդութեան ենթարկուիլը արդելք չեն եղած որ Սելանիկի հայութիւնը չեղի աւանդական սահմանադրական կարգերէն և ժողովրդական ազատ ընտրութեամբ ստեղծէ ուժեղ եւ գիտակից մարմին մը։ Առեւտրական եւ բժշկական դասէն, նախանձախնդիր ազգ. աւանդութեանց եւ ազգապահպանման նուիրական գործին հանդէպ, տարրեր առաջ ընտրուած այս մարմնի անդամները չեն ընկրկիր նիւթական եւ բարոյական զոհողութեան առջեւ. բաւական է որ ազգային կեանքէն ներս չխանգարուի ներդաշնակութիւնը եւ հայ գաղու-

թը, պահելով հանդերձ իր ազգային դիմագիծը, իբրեւ տիպար քաղաքացի, կատարէ նաեւ իր պարտքը հանդէպ այս հերոս երկրին, որ կը բոլորէ իր պատմութեան ամէնէն տագնապալի մէկ շրջանը:

Ուրախութեամբ կը տեսնեմ որ ազգային տուրքի գանձումը տեղի կ'ունենայ մեծ կանոնաւորութեամբ, 5, 10, 15 եւ 20 հազար եւաւելի ամսավճարներով կը մասնակցի Սելանիկի հայութիւնը ազգային տուրքին, որով առանց դժուարութեան կը դիմագրաւէ ազգ. մարմինը իր կարիքներուն: Միայն Ս. Ծննդեան օրը ունեցած է 6 միլիոն դրախմիէն աւելի հասոյթ մը:

Թաղ. Խորհուրդի մատահոգութեան գլխաւոր առարկան կըկազմէ անշուշտ հայկական վարժարանի մը վերաբացման հարցը: Ազգայինն, Բարեգործականի «Աղաթոն» եւ Կիւլպէնկեան երեք հաւ վարժարաններով օժտուած գաղութի մը մօտաւորապէս երկու տարիներէ ի վեր առանց հայ կրթարանի մնալը, հակառակ թափուած ճիգերուն, վիշտն է Ազգային Մարմնին, որ դոնէ յառաջիկայ տարեշրջանին համար իրականացած կ'ուզէ տեսնել իր եւ գաղութին բուռն ցանկութիւնը:

Թաղ. Խորհուրդը, ազգապահպանման մարզին մէջ իբր գործօն ազդակներ, կը հովանաւորէ եւ կը քաջալերէ Հ. Մ. Ը. Մ.ն ու Հ. Ե. Ֆ. Միութիւնը, մարզական եւ մշակութային իրենց բոլոր ձեռնարկներուն մէջ:

Թաղ. Խորհուրդի մէկ օրկանն է նաեւ խնամատարական մարմինը, տեսակ մը առողջապահական խորհուրդ, որ ումիրդարմանատունը, ուր ձրի բժշկ. քննութիւն, դարման եւ դեղ կը տրուի աղքատ հայ հիւանդներուն: Հայ բժիշկներ վոխն ի վոխ կը գտնուին դարմանատուն եւ կը կատարեն իրենց տրուած պարտականութիւնը: Աղքատախնամ մարմին չունին: Այդ գործը կը կատարեն Թաղ. Խորհուրդ, Խնամատարական եւ Հ. Գ. Խաչ միասնաբար:

Գաղութը գոհ է իր Ազգ. Վերին Մարմինէն, որ իր կարգին ոչ մէկ դժգոհութիւն ունի գաղութէն հանդէպ ազգին եւ պետութեան ունեցած օրինակելի կեցուածքէն:

Ս. Գ.

22ՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐ կան Խ. Միութեան 150 կեդրոնական արգելարաններուն մէջ, համաձայն չեխ իրաւագէտի մը, Տոքթ. Ֆրանց Փոլաքի, որ վեց տարի մնացած է Սիպերիոյ բանտերուն մէջ: Իրաւագէտը այս մասին զեկուցում տալով Ֆրանքֆորթիմէջ, յայտնեց թէ տեղեկագիր մը ղրկած է ՄԱԿի Մարդկային Իրաւունքներու Յանձնաժողովին: Այս աքսորականներուն մէջ կը գտնուին հարիւր հազարաւոր գին — ուորներ կարմիր բանակէն որոնք նախապէս գերի բռնուած էին Գերմաններու կողմէ կամ կը խորշէին համայնավարութենէ: Ուրիշ ազգերէ դատապարտեալներ ալ կան: Ինք 1939ին կռուած է լեհական զօրամասի մը հետ որ գերի բռնուած էր Ռուսերուն կողմէ: Ցետոյ Սիպերիա աքսորուած է, իբրեւ հակաբոլշեւիկ: 1942ին արձակուելով, միացած է Ռուսիոյ մէջ կազմուած չեխական լեգէոնի մը, բայցնորէն դատապարտուեր: Անցեալ Փետրուարին վերադարձուած է Չեխոսլովաքիա, բայց փախած է Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանը:

ԱՍՏՂԵՐ ՈՐ ԿԻՑՆԱՆ

Աստղեր որ կ'իյնան կամարէն երկնից, մին միւսին յետեւից ...

Աստղեր մարմրող, պլպլուն լոյսով, կը կաթին շիթ, շիթ, սպառած իրենց ցոլքերը վերջին:

Աստղեր որ լոյսով են ողողեր երկինքն ու երկիր այնքան տարիներ ու առաջնորդեր նժդեհ ճամբորդներ, իբրեւ մեծ ջահեր կախուած բարձունքէն:

Մեծ աստղ մը նաեւ Յակոբ Օշական:

Կեանքն ալ նման չէ՞ երկնի աստղերուն որոնք կը ծնին, կ'ապրին, կը փայլին, կը ցոլան ու կը մարին երբ դեռ իւղ ունին:

Երանի անոր որ կրցած է տալ ինչ որ տրուած է իրեն:

Այսպէս կեանքը մարդուն աստուպի նման կուգայ, կ'երեւայ ու կ'անցնի մէկէն, հետքն ալ չի մնար, եթէ չունենայ բան մը իրմէ որ միշտ պիտի մնայ ...

Անմահ է ան որ կը ստեղծագործէ, կը ձգէ գործ մը, գիրք կամ ձեռակերտ:

Օշական շատոնց եղբայրացած էր գալիքին անգութ, կը հոտոտէր զայն, բայց ուզածն ուշ գար այնքան աւելի բան մը կըմար տալ իբր ժառանգութիւն:

Մռայլ փոսին առջեւ էր կարծես կեցած օրն ի բուն գրիչն ի ձեռին հոն նետուելու վրայ:

Օշական տիրած էր հայ մտքի եւ սիրտի մը — շակներուն եւ սիրուած անոնցմէ:

Իր յիշատակն ալ կը մնայ միշտ թարմ եւ անմոռաց, ինչպէս իր գիրքը «Մնացորդաց»:

ՄԷՆ-ՍԷ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

ՎԱԼԱՆՍ, 9 Մարտ.— Ինչպէս ուրիշ տեղեր, Կապոյտ Խաչը հոս ալ ունի դպրոցը, «Մ. Ահարոնեան» անունով:

Մօտ մէկ ու կէս տարի է որ գոյութիւն ունի մեր դպրոցը: Ուսուցիչն է Գ. Ազգին Մարտիրոսեան, որ անձնուիրաբար կը վարէ զայն:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն Իրիկուն եւ հինգշաբթի մինչեւ կէսօր...

Փոքր աշակերտներու թիւը համեմատաբար նուազ է, թերեւս տեղին հեռաւորութեան պատճառով: Մեծ մասը կը կազմեն 12էն 22 տարեկաններ:

Մեզի կը դասաւանդուի հայերէն, Հայոց պատմութիւն, երգ եւայլն: Մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայուի շարադրութեան եւ ուղղագրութեան:

Մեր դպրոցը երկսեռ է, կարգապահութիւնը օրինակելի: Կը զգանք որ շատ կ'օգտուինք, թէեւ ապրուստի հոգն ու մեր զբաղումները թոյլ չեն տար, որ ամէն օր դպրոց յաճախենք:

Ես չորրորդ դասարանի աշակերտներէն եմ, մէկուկէս տարի է որ կ'օգտուիմ մայրենի լեզուի բարիքներէն: Մեր դասարանի աշակերտ — աշակերտուհիներու թիւն է 19:

Իսկ բոլոր աշակերտներուն թիւը՝ 100: Հետզհետէ նորեր կուգան: Գիտենք որ մեր դպրոցը իր գոյութիւնը կը պահէ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ Վալանսի մասնաճիւղի տրամադրած գումարներով: Կան նաեւ ազգասէր Հայեր, որոնք նոյնպէս նուէրներով կը քաջալերեն: Շնորհակալութիւն բոլորին:

Չունինք գեղեցիկ դրասեղաններ: Չունինք հրապուրիչ միջոցներ, բայց գոհ ենք եւ ուրախ մեր ունեցածով: Մեզի համար մեր մայրենի անուշիկ լեզուն սորվիլը քաղցր է ամէն բանէ:

Տախտակի վրայ Ս. Սահակի, Ս. Մեսրոպի եւ մեր մշակոյթը ներկայացնող նկարը իմ գործս է: Ձեզի կը նուիրեմ, որովհետեւ դուք ալ մեծ աշխատանք կատարած էք մեր լեզուին տարածման համար:

Պէտք է քաջալերել, տեւական դարձնել մեր դպրոցը: — Գուրգէն

✕

ԽՄԲ.— Գրողը չորրորդ դասարանի աշակերտ է: Կը հրատարակենք՝ թեթեւ սրբագրութիւն մը միայն կատարելով:

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք իր յիշած սիրուն նկարը, որ «Յառաջ»ի խմբագրատան գլխաւոր զարդերէն մէկը պիտի կազմէ:

✕

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, 6 Մարտ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի նախաձեռնութեամբ Մարտ 5ին կազմակերպուած էր հանդէս խնջոյք մը Փետրուար 18ի ժողովրդային ըմբոստութեան առթիւ, Նոր Սերունդի «Համօ Օհանջանեան»ի սրահին մէջ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք» խմբերգով եւ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուան նախագահը ընկեր Ս. Գալուստեան քանի մը խօսքով բացատրեց Փետրուար 18ի շարժումին իմաստը, եւ ներկաները հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել օրուան զոհերու անմոռանալի յիշատակը: Մեներգեցին փոքրիկն Վահուհի Մուրատեան եւ ընկեր Մ. Մուրատեան: Գաղջած արտասանութիւններ ըրին ընկերներ Յ. Մաթոսեան եւ Յ. Ուզունեան (Փարիզէն), որ ներկաներու փափաքին վրայ երկրորդ անգամ բեմ գալով արտասանեց «Դուն չես կարող խաբել մեզ»: Խօսքը ուղղուած էր Եւրոպացիներու որոնք այնքան խաբեր էին հայ ժողովուրդը դատարկ խոստումներով:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Միսաք Միրզէ (Լիոնէն), որ յստակօրէն պարզեց Փետրուար 18ի նախընթաց դէպքերը: «Մեր ուզածը ափ մը հող էր: Վեց դարերու ստրկութենէն վերջ՝ հազիւ ձեռք ձգած էինք այդ ափ մը հողը, ազատ եւ անկախ ապրելու տենչով, բայց, աւաղ, կարճ տեւեց, իբրեւ հետեւանք ներքին եւ արտաքին դաւերու»:

Հանդէսէն վերջ ներկաները բոլորուեցան սեղաններու շուրջ եւ սկսաւ խնջոյքի բաժինը սեղանապետութեամբ ընկեր Մուշեղ Մուրատեանի: Խնջոյքը տեւեց մինչեւ առաւօտեան ժամը 2, խմբերգներով եւ երգերով: Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենային արտասանութիւններ: Երգեց նաեւ ընկեր Խաչիկ Արզումանեանը (Մարսէյլէն):

Գարբունի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (118)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՄԱՀ ԵՒ ՍՈՒԳ.

Թորոսի նիզակակից էին այս պատերազմին մէջ Փռանգներէն գունդ մըն ալ, երեք հազար յունականներ պատերազմի դաշտը ծածկեցին մեռելներով եւ իրենց զօրավարը չկրնալով հանիլ իր զօրքերուն հետ նաւերով փախչելու՝ բռնուեցաւ Թորոսէ եւ Երուսաղէմի լատին թագաւորին միջնորդութեամբ ազատեցաւ եւ գնաց Կոստանդնուպոլիս՝ իր պարտութեան լուրերը անձամբ տանելու:

Իսկ Ստեփանէ այն միջոցին իր գովելի վարմունքին համար ի մեծ պատուոյ էր եղբօրը աչքին, եւ Մարգրիտի առնացի պաշտպանութիւնը՝ Անարզաբայի պաշարման ժամանակ իր անունը փառաւոր ըրեր էր նաեւ օտարազգիներու աչքին:

Գերագոյն տարիներ էին անոնք, ուր Եւփիմէ եւ Մարգրիտ իբրեւ քոյր սիրալիր այցելութիւններ կուտային իրարու, միշտ միաբան խնամելով Թչուառութիւնը իր ամէն տեսակին մէջ:

Ով որ իրենց դիմէր՝ ապահով էր պաշտպանութիւն գտնելու, եւ այս երկու տիկնայք իրենց գթած ձեռքով շատ ցաւեր սփոփեցին, շատ խոստութիւններ մեղմացուցին: Իրենց տուները չէին էին յաջողութիւններու պայծառ շուքին տակ. Եւփիմէ իր գեղեցիկ Գոհարն ունէր, զարմանալի պատուաստ փափկութեան եւ արիութեան, Մարգրիտ երկու կորիւններ ունէր, Ռուբէն եւ Լեւոն՝ որ պատերազմներու որոտումներու եւ զէնքերու շկահիւններու մէջ ծնած անոնց մէջ պիտի մեծնային Ռուբինեանց աթոռը նստելու համար. վերջինը մանաւանդ աւելի բարձրացնելու համար զայն:

Ինչպիսի խնամքներովայդ իմաստուն մայրը մեծցուց այդ երկու տղաքները, այդ հրաշունի բնաւորութիւնները չափաւորելու համար՝ անոնց աշխոյժը սա ձահաւրելու համար՝ ինչչափ իր մայրենի սիրտը խստացաւ, նա՝ որ վերջնապարագային մէջ Ռուբէնի իբր փրկանք իր անձը կուտար եւ պատանդ երթալ յանձն կ'առնէր օտար իշխաններու արքունիքը:

Եւփիմէի Գոհարին քով ուրիշ տղայ մը կար Հեթում անունով, ինչպէս գիտենք պատանդ Թորոսի արքունիքին մէջ՝ որդի Լամբրոնի իշխանին իբրեւ տան զաւակ հոն մկրտուեցաւ, հոն սնաւ, հոն դաստիարակուեցաւ եւ քանի որ Եւփիմէի մայրենի ձեռքը զինքը խնամեց, տղան որբութիւն չունեցաւ, մանկի այս կնկան բնաւորութեան մէջ կար զրաւել իրմէ մեծի եւ փոքրի սիրտը, իր յանդիմանութիւնն նաեւ իր խստութեան մէջ ազնիւ քաղցրութեան երակ մը ունէր որ դիմացինին սիրտը կը շարժէր եւ ոչ երբեք կը վիրաւորէ:

Զամանալի բնութեան մըն էր, փառք, մեծութիւն, զարդարանք, ուրախութիւն կը սիրէր Եւփիմէ, բայց ամէնքը միայն իր անձին համար չէր սիրեր, այլ ուրիշներուն հաղորդելու համար այնչափ գոհութիւն կը զգար որ ետութիւնը իրեն համար չէր:

Երբ Թորոս իր իշխանութիւնը մէկ կողմէն մինչեւ Իսաւրիա եւ Փռիւգիա ու միւսէն մինչեւ Եփրատ գրեթէ կը տարածէր, եւ ամէն տեղ իբրեւ հսկող վերատեսուչ քան թէ իշխան կ'արշաւէր արագ եւ սրընթաց՝ շատ պարզ էր վարմունքը. ընդհակառակն երբ Եւփիմէ Վահկայ բերդէն Տարսոն կ'իջնէր կամ Անարզաբա այցելութեան կ'երթար, կը սիրէր իր գեղեցկութիւն զարդարել, ականակուռ եւ մարգարտայեռ իշխանական պսակը գլուխը՝ ոսկեթել բեհեզներու եւ ծիրաններու պերճանքով փայլիլ, եւ նոյնիսկ զարդարուն տիկիններէ եւ արծաթեղէն զօրքերու խումբերէ շրջապատուած իր ուղեգնացութիւնները ընել. եւ որ քաղաքը որ իջնէր ժողովուրդը կը խռնէին տեսնելու եւ ողջունելու իր գեղեցիկ կերպարանքը՝ ուր զուարթութիւն կը փայլէր, եւ ուրախ կ'ըլլային վասն զի իրենց ալ զուարթութիւն եւ հանդէսներ կը բերէր:

Իր տարին կատարուեցաւ, բախտը ամէն կողմէ Թորոսին կը խնդար, ամէն բան յաջող եղեր էր իրեն. շրջակայ իշխանները մեծ ու փոքր կը յարգէին եւ կր ակնածէին այս իշխանութենէն, որ հաւ գիւ թէ ճանչցուած միշտ յաղթող եւ երջանիկ կ'ըլլէր ամէն վտանգէ:

ՇԱՐԺԵԼ

զիմել ապառնալիքի, բռնի ուժի եւ բռնադատման, իր նպատակին հասնելու համար»:

Անցնելով ամերիկեան ցամաքային բանակին կազմակերպութեան, նախարարը կը բացատրէ թէ պատերազմի պարագային Մ. Նահանգները կրնան 900.000 զինուորներով պաշտպանել անդրծովեան կենսական խարիսխները, պահել իրենց դիրքերը նոյնիսկ հակառակ օդանաւային յանկարծական յարձակումներու, որոշ չափով ուշացնել ախոյեանի յառաջխաղացութիւնը եւ ճամբան հարթել ամերիկեան ուժերու արագ վերակազմութեան համար: Եւ սակայն, դիտել կուտայ թէ քուէարկուած վարկերը հազիւ կը բաւեն 790.000 հոգինոց բանակ մը կազմելու:

Ամերիկեան գրաւման մասին ալ խօսելով, Գ. Ռոյըլ կը յայտարարէ թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը այժմ կը ջանայ տնտեսապէս վերականգնել Գերմանիան եւ Ճափոնը, որպէսզի կարենան հոգալ իրենց պէտքերը: «Երկու երկիրներուն տնտեսական վերելքը յառաջ կ'երթայ գոհացուցիչ եղանակով: Գերմանիոյ ճարտարարուեստական մակարդակը 1947 Յունուար 1ին հասած էր 73 %ի, բաղդատելով 1936ի հետ»:

★ Մակեդոնիոյ ինքնավարութեան մասին շրջած զրոյցներու առթիւ, Պիրէոյն հասան 13 ամերիկեան մարտանաւեր: Ասոնք պիտի մնան մինչեւ Մարտ 21, բայց ուրիշ 8 մարտանաւեր ալ կը սպասուին այս շաբթու:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Ռուսերը օդանաւային կայան մը հաստատած են Ալպանիոյ մէջ: Անկախ Մակեդոնիոյ մայրաքաղաքը պիտի ըլլայ Սելանիկ, ծրագիր մը որուն բոլորովին հակառակ են Անգլեւսաքսոնները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ սարքուած դատին առթիւ, տարագան պատիժներու դատապարտուեցան 15 աւետարանական երէցներ, անգլիական կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց պուլկարական կառավարութեան, «խեղկատակութիւն» կոչելով դատավարութիւնը: Ծանուցագիրը կը հերքէ դատապարտեալներուն լրտեսական գործակցութիւնը Սոֆիայի անգլիական ներկայացուցիչներուն հետ, եւ դիտել կուտայ թէ Պուլկարիա միտք չունի յարգելու հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութիւնները:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբներուն օգնելու համար գերման կամաւորներ պիտի ղրկուին Գերմանիոյ ռուսական շրջանէն, համաձայն նոյն երկրամասին ներքին նախարարին յայտարարութեան: Զոյգ գումարտակ ղրկուած է արդէն, եւ կամաւորներու թիւը 5000ի պիտի հասնի քանի մը շաբաթէն, կ'ըսեն իրազեկներ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆ մը եւս հրկիզուեցաւ, այս անգամ Պոթորի մէջ (Լինի նահանգ): Քննութիւն բացուած է, պատասխանները ստուգելու համար:

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ, Եայլացի Խոնարհիկ Եղիկեան, գործարանատէր «Նուկա»յի, կազով թունաւորուած է ինքզինքը եւ մեռած՝ Մոնթէլիմարի մէջ, Մարտ 11ին, ինչպէս կը գրէ հայրենակից մը, առանց յայտնելու իր անունը: Անձնասպանը կը թողու երեք զաւակներ:

ՋՈՐՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ եւս պաշտօնանկ եղան ածխահանքերու վարչութեան մէջ:

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ կնքուեցաւ Անդրյորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ: Անգլիացիները զօրաշարժի միջոցներ ձեռք առին Աքապայի մէջ, որուն մօտեցած է Իսրայէլի զօրքը:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ գործողութեան ենթարկուեցաւ շաբաթ առտու: Բժիշկները կտրեցին աջ ոտքին այն ջիղերը որոնք կը խանգարէին արեան շրջանը: Վիճակը գոհացուցիչ կը համարուի առ այժմ:

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Լիոնի Հայ Ազգ. Միութիւնը կը յայտարարէ՝

1.— 1915 Ապրիլ 11-24ի Եղեռնի տարեդարձին առթիւ, կը հրաւիրուին Լիոնի բոլոր կազմակերպութիւնները նշանակել իրենց ներկայացուցիչները եւ տեղեկացնել գրաւոր կերպով վարչութեան:

2.— Կրթական ձեռնարկը ընդլայնուած է, կարող ուսուցչուհի մը միայն պաշտօնի կոչուած ըլլալով, կը հրաւիրուին ծնողներ, իրենց պզտիկները ղրկել Եշ. ցերեկները, ինչպէս նաեւ գիշերային դասերուն համար՝ Եշ եւ Բշ. իրիկունները եկեղեցւոյ շէնքին մէջ դասարանի յատկացուած սրահը: Այն հայ ուսանողները՝ որոնք կը փափաքին ուժ տալ օտար լեզուներու, ինչպէս անգլիերէնի, Փրանսերէնի, եւ կամ գիտական ճիւղերու, կրնան մասնաւոր դասընթացքներու համար դիմել խորհրդարան, ուսուցչուհիին:

3.— Մեծ պահքի, Արեւագալի արարողութիւնները կը կատարուին յետ պատարագի:

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Կը վերջանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման չորրորդ տարին: Հինգերորդ շրջանը վերսկսելէ առաջ, կը խնդրուի ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

Մեզի համար եւս հաճելի չէ դադրեցնել պարտազանց բաժանորդներու թերթերը, բայց տնտեսական ծանր պայմաններ թոյլ չեն տար անվերջ շարունակել այդ կարգի բաժանորդագրութիւնները:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ 1947—1498 ապրիլի բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 1200 էր, իսկ արտասահմանինը 2000 ֆրանք:

1948 Հոկտեմբերէն բաժանորդագրութիւնը բարձրացած է Ֆրանսայի համար տարեկան 1500 ֆրանքի, վեցամսեայ 800 ֆրանքի: Արտասահման 2500 ֆրանք, վեցամսեայ 1250 ֆրանք, կամ տասը տոլար (3 անգլիական):

Վճարել հին պարտքը եւ փութացնել նոր բաժնեգինները: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Յունուար 9—14

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները. —

ՓԱՐԻԶ (8) Աղա. 8 հարիւր, ՄԷԶՈՆ ԼԱՖԻԹ Քէչիչ. 8 հարիւր, ԱՎԷՅՐՈՆ Մարգ. 1500, ԱՆԻԷՌ Գօյաճ. 1500, Հիս. 5 հարիւր, ԷՕԲԱՆ Քէպ. 4 հարիւր, ՔՈԼՈՄԲ Տիւ. 2300, ՓԱՐԻԶ (8) Քիր. 1600, ԼԻՈՆ Մալ. 3000, ՇԱՍ Ապր. 8 հարիւր, ՄՈՆՖԷՐԱՆ Քէշ. 600, ԿՐԸՆՈԲԼԸ Մարտ. 8 հարիւր, Ս. ԺԵՐՈՄ Խրիմ. 8 հարիւր, Ռաւ. 1500, Առաք. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Տամ. 8 հարիւր, ՍԷՎՐԱՆ Թովմ. 8 հարիւր, ԱՆԹԻԲ Քարխ. 8 հարիւր, ԼԱ ՍԻՈԹԱ Տիլօ 8 հարիւր, ՄԱՐՍԷՅԼ Թէրզպ. 1500, ԹՈՒՌ Մաթ. 1600, ԼԻՈՆ Վարդ. հազար:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Լոյս տեսաւ ՀԱՅ - ԲՈՅԺի 97րդ թիւը (Յունուար): Իսկ Փետրուարի թիւը լոյս կը տեսնէ գալ շաբթու: Պիտի ղրկուի 1949 տարուան բաժնեգինը վճարողներուն միայն: Անոնք որ բարեկամ են ՀԱՅ - ԲՈՅԺի, թող փութացնեն իրենց բաժնեգինը, հաստատելու համար իրենց բարեկամութիւնը: Այս խիստ կարգադրութիւնը անոր համար, որովհետեւ չենք կրնար աւելորդ ծախքեր ընել: Ամէն մարդ ալ գաղափար մը ունի հարկաւ տնտեսական տագնապին մասին:

Մեր ներկայացուցիչներէն եւս կը խնդրենք, որ մեզի անյապաղ տեղեկացնեն թէ քանի՞ բաժանորդ վճարած են, ըստ այնմ ծրարով ղրկելու համար իրենց: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

INSTITUT ARMENIENի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

NUIT DE LA VOILETTE

Շաբաթ 19 Մարտին, ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Copacabanaի շքեղ սրահին մէջ, 168 rue Fbg. St. Honorée, Yoska–Nemethի Tzigane նուագախումբը:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ձեր սեղանները ապահովեցէք առաջուց Գ. Նուպարէն, հեռաձայն Ely. 23 – 66:

Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ է:

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ՊԷՏՐԽԱՆԻ

ՓԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Մարտ 15ին, 22ին եւ 29ին երեքշաբթի գիշերները EDOUARD VII թատրոնին մէջ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տիկին Մ. Շաթէր եւ իր ընտանիքը հազար ֆրանք կը նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, ողբացեալ Զարեհ Շահինեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

Հայ հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնենք որ Գ. ԺՕԶԷՖ ՏՈՍՏՈՂՐՈՒԵԱՆԻ,

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Լաւագոյնն է հարսնիքներուն եւ պարահանդէսներուն համար: Դիմել անձամբ կամ գրաւոր. — Հասցէն՝ 163 rue Paul Bert, Lyon:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մխիթարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԷՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց անդրանիկ մանչուն ՍԱՐԳԻՍ – ՄԻՇԷԼի: Գ. Բարսեղեան, այժմ փաստաբան Cour d'Appelի, որդին է մեր ողբացեալ ընկերոջ Սարգիս Շամիլի եւ գրագիտուհի ընկ. Պերճուհի Բարսեղեանի:

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 19ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Au Palais d'Orի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière: Պարահանդէսին հասոյթը հասոյթը հիւանդ եւ չքաւոր հայ գերիներուն:

Տոմսերը ապահովել հետեւեալներէն.— Գ. Տալաքիւփէլեան, 48 rue Puvis de Chavannes, Գ. Սամուէլեան, 126 Ave. des Chartreux, Գ. Գապայեան 8 Chemin de Lamartine (Ս. Անթուան), Գ. Սինանեան, Chaussures, 22 rue de Rome, Գ. Սիրէճեան Chaussures Marlène 94 rue d'Aubagne, Գ. Ջէօրէքճեան, 17 Cours de Villier:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ, ՆՈՒԱԳԻ ՈՒ ՊԱՐԻ հանդէս մը ապրիլ 10ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

1950 «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը, Մայր կուսակցութեան 60ամեակին առթիւ պիտի հրատարակէ բոլորովին նոր ձեւով: Արտասահմանի գրասենեակները եւ կազմակերպութիւնները կրնան մինչեւ 15 Մայիս 1949, մեծաքանակ ապսպրել, դիմելով հետեւեալ հասցէին.— NOR SEROUND Service Calendrier, 26 rue des Convalescents, Մարսէյլ, Ֆրանս:

Յ. Գ.— Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խարբերդի Գոմք գիւղէն Կարապետ կամ Զարլի Համբարձումեան որ 1925ին Մեքսիքա մեկնած է: Այժմ Մ. Նահանգները ըլլալ կը կարծուի: Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել: Տեղեկացնել Խարբերդի Զարդարինց գիւղացի Միքայէլ Գարսամեանի, Rue de Ste.Anne, Bolléne (Vaucluse) France:

ՄԱԼԱԶԿԵՐՏԻ Նորաշէն գիւղէն Մկրտիչ Ասատուրեան, 1915 թուէն յետոյ ապրած Մարտունու շրջանի Մոլլա Ալի գիւղը, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Յունան Ասատուրեանը եւ Մոլլա Ալի գիւղացի ընկերը՝ Միհրան Ֆարմանեանը: Տեղեկացնել «Բանբեր»ին, Շթութկարտ:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ 500 ֆրանք Պարոն Հայկազ Աւագեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Գ. Ներսէս Ալուճեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի քաղաքի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները Գ. Խաչիկ Թէլեանէ փոխան ծաղկեպսակի Տիկին ԻՂԱԲԵՐ ՊԷՋԻՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ հազար ֆրանք: Տօրումեան քոյրեր կը նուիրեն Ֆ. Կապոյտ Խաչին 2000 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՄՕՏ ՕՐԷՆ Վայելելու Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդներու պարահանդէսը Hotel Splendidի մէջ: Ապրիլ 23ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN
Վարիչ Տնօրէն Գ. ՍՈՒՐԷՆ ՖԷՍՃԵԱՆ
Société «LE BOSPHORE», Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 16 Mars 1949 Չորեքշաբթի 16 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5796–Նոր շրջան Թիւ 1207

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Մեր շարքերը, նոյնիսկ ամէնէն կրակոտները, շատոնց վարժուած են արհամարհել աջէն թէ ձախէն արձակուած լրբութիւնները, որոնք ամէնօրեայ կերը կը կազմեն խուժանավար մամուլին։

Այս արհամարհանքը անշուշտ կը բխի հասուն գիտակցութենէ մը, ինչպէս եւ պատասխանատուութեան զգացումէն։

Ամէնէն համբակ Դաշնակցականն ալ փորձառաբար գիտէ մղուած պայքարին ոչ միայն միտքը, այլեւ յետին ծալքերը։

Միեւնոյն ատեն, շատ լաւ կը ճանչնայ դերակատարները, որոնք ի զուր կը փորձեն պղտորել ջուրերը։

Եւ վերջապէս, ան գիտէ որ եթէ սարքուած խաչակրութիւնը անձնակոտոր մոլեգնութեան կը հասնի պարբերաբար, այդ իրողութիւնն ալ պարզապէս հետեւանք է անզօր կատաղութեան։ Կը նշանակէ թէ իրենց դիմացն ունին կուռ եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն մը, որ չազդուիր օրուան հովերէն։

Արդարեւ, ինչո՞ւ այսքան պիտի փրփրէր խառնիճաղանճը, եթէ Դաշնակցութիւնը զանցառելի քանակութիւն մը դարձած ըլլար, ինչպէս կ'աւետեն տարին տասներկու ամիս, իրար մխիթարելով։

Մարդիկ ապուշի տեղ դնելով իրենց իսկ ընթերցողները, կ'ուզեն հաւատացնել թէ «Եւրոպայի մէջ ցիրուցան ինկած քանի մը կուսակցականներ» են որ Շրջ. Ժողով գումարեր են Փարիզի մէջ, թէ ամբողջ ժողովուրդը իրենց հետ է, իրենց պէս կը մտածէ, իրենց ճամբով կը քալէ։

Երբեք այսքան արգահատելի դարձած չէին արջին եօթը եղանակները, որոնց նախ իրենք չեն հաւատար։

Ոչինչ։ Կրնան երեսուն տարի եւս անձնատուր ըլլալ նոյն խեղկատակութեան, առանց մազ մը շարժելու Դաշնակցութեան գլխէն։ Եւ առանց շիւղ մը աւելցնելու Երեւանի փառքին վրայ։

Երեւանը ինք եթէ խօսելու կարողութիւն ունենար, ամէնէն առաջ իրենց դիմակը պիտի պատռէր։ Պիտի նախընտրէր խելացի թշնամին, փոխանակ անխելք բարեկամներու, որոնք սեւ շուկայի վերածեր են հայրենասիրութիւնը։

Թող անոնք խրին իրենց քնարեր առասպելներուն մէջ, իսկ մենք շարունակենք մեր աշխատանքը։ Նոյն խանդավառութեամբ և յարատեւութեամբ։

Աշխատանք՝ աւելի եւս խտացնելու համար շարքերը, հասուն եւ պիտանի տարրերով։

Աշխատանք՝ ի դերեւ հանելու հայրենիքի անունով կատարուած շահատակութիւնները։

Աշխատանք՝ յարաճուն, անդիմադրելի ուժի մը վերածելու Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը։ Ոչ միայն իբրեւ համրանք, այլեւ իբրեւ մտաւոր եւ բարոյական ուժ։

Աշխատանք՝ համախմբելու բոլոր առողջ եւ իսկապէս հայրենասէր տարրերը, ամէնէն համեստ գաղութին մէջ։

Աշխատանք՝ միշտ արթուն պահելու համար հանրային միտքը՝ քաղաքական ասպարէզին մէջ, ուր այնքան լպրծուն են ճամբաները։

Եւ վերջապէս աշխատանք՝ մշակոյթի ճակատին վրայ, ուր այնքան բազմակողմանի եւ տեւական վաստակ մը կը ներկայացնէ Դաշնակցութիւնը, իր մտաւոր ուժերով։ Իր երկունքով, ճիգերով եւ ստեղծագործութեամբ։

Անշուշտ չենք մոռնար նաեւ կանացի ճակատը, որուն գլուխը կանգնած է Հայ Կապոյտ Խաչը (ինչպէս ամէն տեղ, տարբեր անուններով)։ Կազմակերպութիւն մը ծաւալուն եւ առոյգ, որուն անդամները 90 % կը բաղկանան խոնարհ, աշխատաւոր տարրերէ։

Այս աշխատանքները եւ ուրիշ հոգեր արդէն կը կազմեն գործունէութեան ուղեգիծ մը, մանաւորապէս մեր երիտասարդ ընկերներուն համար։

Անոնց իւրաքանչիւրը գիտէ իր պարտականութիւնը, եւ իր ճամբան կը քալէ ճակատաբաց։ Աշխոյժ եւ գործօն։

Տգիտութեան, կեղծիքի, խուժանավարութեան ճակատին դէմ, աշխատանքի ճակատն ունինք մենք, ինչպէս Դաշնակցութեան ստեղծումէն ի վեր։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԴԻՐՔԱՒՈՐՈՒՄ » ?

Այս բարբարոս բառն ալ Երեւանէն փոխադրուեցաւ, միեւնոյն համբակներուն բերնով ու գրչով։

Բայց միայն բառը չէր որ փոխադրեցին, այլեւ վարք ու բարքը, — դիրք բռնել տեղի — անտեղի։ Վերաբերում ճշդել (prise de position), համաձայն Երեւանէն փչած հովերուն։

Աշխարհական գրոց – բրոցներուն հետ, փիլոնաւորներն ու վեղարաւորներն ալ վարակուեցան։ Մանաւանդ անոնք որ կը կոչուին բարձրաստիճան։

Ո՞ր մէկուն անունը տալ։

Ահաւասիկ մեր Թեմին կաթող. պատուիրակը, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան։ Նախկին խմբագիր, ուսուցիչ եւ հեղինակ։

Ամէն տեղ ներկայ է։ Սիրայօժար իր հովանաւորութիւնը կամ նախագահութիւնը կը տրամադրէ որեւէ հանդէսի։ Նոյնիսկ պարահանդէսի։

Ոչ միայն իր ներկայութեամբ կը պատուէ Նոյեմբեր 29ը, այլ եւ քրիստոնէաբար կը լռէ, եթէ ոեւէ շուրջը եղբայրասպանութեան հրաւէր կարդայ բեմէն։

Մէկ խօսքով՝ մշտնջենական շարժում։ «Հովիւ քաջ», որ կը հասնի ամէն տեղ։

— Բայց ո՞ւր էր շաբաթ գիշեր, երբ Յ. Օշականի մահուան առաջին տարելիցը կը տօնէին, խուռն բազմութեամբ…

— Ես ալ հարցուցի – փնտռեցի, չգտայ։ Թերեւս մոռցած են հրաւիրել։

— Հրաւէր եղած ըլլար թէ ոչ, իրաւունք չունէր խուսափելու այս տարրական պարտականութենէն։

— Ուրեմն նորէ՞ն «դիրքաւորում»։ Կաթող. պատուիրակը հոգեւո՞ր հովիւ է թէ քաղաքական։

ՎԱՀԷ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիացիները կը շարունակեն զօրացնել Աքապայի պահակազօրքը։ Հրեաներն ալ օգնական զօրք կը ղրկեն։ Առ այժմ վախ չկայ որ ընդհարումներ պատահին. բայց կացութիւնը պղտոր է ուրիշ ճակատի մը վրայ։ Իրաքցի զինուորներ բռնած են Թուլքարէմ–Նապլուս–Ճենին եռանկիւնը, ինչ որ տհաճութիւն կը պատճառէ Իսրայէլի։ Միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի նոր դէպքեր չծագին։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր ծանուցագիր մը ուղղեց Շուէտի, պահանջելով «դադրեցնել խորհրդային քաղաքացիներու դէմ կատարուած հետապնդումները»։ Խնդիրը կը վերաբերի Պալթեան տարագիրներու, որոնք իբրեւ թէ իրենց հայրենիքը վերադառնալ կ'ուզեն, բայց արգելքի կը հանդիպին։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավարները կը շարունակեն խլրտումներ յարուցանել, իբրեւ բողոք Ատլանտեանի դաշինքին դէմ։ Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է Միլանոյի մէջ, պաշտպանելու համար բրիտանական եւ ամերիկեան հիւպատոսարանները։ Զրահապատ կառքեր կը շրջին Միլանոյի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարական կուսակցութիւնը, Հալք, վաւերացուց Սահմանադրութեան բարեփոխել ծրագիրը, որուն համաձայն հանրապետութեան նախագահը պիտի ընտրուի Ժողովուրդին կողմէ եւ պիտի վերահաստատուի ծերակոյտը։

471.000 ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Հիւս. Ամերիկայի տասը նահանգներուն մէջ, երկու շաբթուան համար։ Այս գործադուլին հետեւանքով ածուխի արտադրութիւնը գրեթէ պիտի դադրի մինչեւ Մարտ 28, 20 միլիոն թոն ածուխ պիտի կորսուի (100 միլիոն տոլար), իսկ բանուորները իրենք պիտի կորսնցնեն 68 միլիոն տոլար։

ՀԱՆԴԸՐՁԵՂԷՆԸ կտրօնով ծախելու դրութիւնը, որ կը տեւէր ութ տարիէ ի վեր, դադրեցաւ Մարտ 15էն սկսեալ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ գետին կը կորսնցնեն Ֆրանսայի մէջ, ըսաւ Եւա Քիւռի, ռատիոմի հնարիչներուն աղջիկը, Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ։ Բացատրեց թէ «բանուորները հետզհետէ աւելի կը զգուին համայնավար առաջնորդներու գործերը ըլլալէ եւ կը մտնեն անկախ միութեանց»։

Պայքար Ա. Միկոյեանի դէմ

Նախարարական – վարչական փոփոխութիւնները կը շարունակուին Խ. Միութեան մէջ։

Ահա վերջին փոփոխութիւնները. — պաշտօնապէս արձակուած են, — 1. Ռոտինով, վարչապետ բուն Ռուսաստանի հանրապետութեան։ — 2. Կոլիաքով, նախագահ դատական գերագոյն ատեանին, որուն կ'իյնայ վաւերացնել N. K. V. D.ի (գաղտնի ոստիկանութիւն) վճիռները։ — 3. Վոզնեսենսկի, փոխ–վարչապետ եւ նախագահ պետական ծրագրի (պլանի) յանձնաժողովին, պաշտօն մը զոր կը վարէր 1938էն ի վեր։ Իրեն յաջորդեց Մաքսիմ Սաբուրով, որ փոխ–վարչապետ է 1947էն ի վեր։ — 4. Պիօտր Պոպով, անդամ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան, նախագահ Լենինկրատի Քաղաքային Խորհուրդին։ Իրեն յաջորդեց Միխայլովիչ Անդրիանով։

Դատական գերագոյն ատեանին նախագահ նշանակուեցաւ Անատոլի Վոլին։

Տեղական թերթի մը թղթակիցը այս փոփոխութեանց առթիւ դիտել կուտայ թէ Ռոտինով, Կոլիաքով, Վոզնեսենսկի եւ Պոպով անձնական բարեկամներն են հայազգի նախարարին, Պ. Ա. Միկոյեանի, եւ աջակիցը անոր քաղաքականութեան, որ կը ձգտէր երբեք չխզել կապերը արեւմտեան պետութեանց հետ, գոնէ տնտեսական գետնի վրայ։ Այս տեսակէտէն, Միկոյեան, որ տարիներէ ի վեր կը վարէր Խ. Միութեան արտաքին առեւտուրի նախարարութիւնը, վճռական հակառակորդ մը կը համարուէր Մոլոթովի եւ Վիշինսկիի ժխտական քաղաքականութեան։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Միկոյեանի անձնական դիրքն ալ խախտած է, իր պաշտօնանկութենէն ի վեր, քանի որ կը հարուածեն իր ամերիկեան շրջապատը։ Բայց, ըլլալով մտերիմ բարեկամը Սթալինի, չեն կարծեր որ Ցուխարինի, Զինովիեւի եւն. օրին հասնի։

Կ'ենթադրուի թէ Մոլոթով իր ճամբան կը հարթէ, յաջորդելու համար Սթալինի։ (Վերապահութեամբ)։

★ Գերագոյն Խորհուրդը փակեց իր նստաշրջանը (Սեսիա!), քուէարկելով 1949ի ելմտացոյցը, որ կը ներկայացնէ 415.355.000.000 ռուբլիի գումար մը։

Ատլանտեանի դաշինքը եւ Լոնտոնի ժողովը

Միջազգային մամուլը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Լոնտոնի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց, որոնց կը մասնակցին Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Պելճիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի արտաքին, պատերազմական եւ ելմտական նախարարները։

Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է լրացնել հինգ պետութեանց պաշտպանողական ծրագիրները, Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի հետ։ Զինուորական խնդիրներէն զատ, խորհրդաժողովը պիտի քննէ Ատլանտեանի դաշինքը, որ պիտի հրատարակուի այս ուրբաթ օր։ Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ ժողովին աշխատանքներու մասին։

★ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը մանրամասնօրէն քններով Ատլանտեանի դաշինքը, որոշած է վաւերացնել մինչեւ հինգշաբթի։ Արտաքին նախարարը, Պ. Շուման երէկ վերադարձած պիտի ըլլար Լոնտոնէն։

★ Երկուշաբթի օր Լոնտոն հասաւ ամերիկացի զօրավար մը, Մարշըլ Քարթըր, որ պիտի օգնէ դեսպանին, զինուորական աշխատանքներու մէջ։ Այս առթիւ դիտողութիւններ եղան Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Ձախակողմեան երեսփոխան մը, որ արտաքսուած էր ընկերվարական կուսակցութենէն, յայտարարեց արտաքին նախարարի փոխանորդին, երբ լուսաբանութիւններ կը հաղորդէր.

— «Բրիտանացի ժողովուրդը երբեք պիտի չմասնակցի հակախորհրդային պատերազմի մը։ Ըսէք Պեւինի որ այս պարագան հաղորդէ Ուաշինկթընի իր տէրերուն»։

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ արտաքին նախարարութեան Կեդր. Եւրոպայի գրասենեակը ուշադրութեամբ կը հետեւի Պուքրէշէն հասած լուրերու, որոնց համաձայն Խ. Միութիւնը զինուորական շարժումներ կը կատարէ Հունգարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին վրայ։ Ցոռետեաններ կը կարծեն թէ այս շարժումները ուղղուած են ոչ միայն մարէշալ Թիթոյի, այլ եւ Ատլանտեանի դաշինքին դէմ։ Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Խ. Միութիւնը նոր ծրագիրներ կ'որոճայ, տեսնելով որ Նորվեկիան ալ միացած է Ատլանտեանի դաշինքին։

★ Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ «Միութիւն մը կազմուած է ռուս ժողովուրդին փրկութեան համար», նախագահութեամբ Աղեքսանդր Կերենսկիի, որ Ռուսաստանի առաջին վարչապետն էր 1917 Հոկտեմբերեան (պոլշեւիկեան) յեղափոխու–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՋԵԱՆԸ

ԽՄԲ.— Ականատես մըն է որ կը պատմէ Շթութկարտի «Այիք» պարբերաթերթին մէջ (Բ. տարի, թիւ 12—13, Փետրուար-Մարտ 1949).—

I.

Աղասի Խանջեանը ծնուել է 1901 թւին Վան քաղաքում, ժողովրդական ուսուցչի համեստ ընտանիքում: Նախնական կրթութիւնը ստացել է ծննդավայրում, այնուհետեւ վերջացրել է Երեւանի թեմական (միջնակարգին հաւասար կրթարան) դպրոցը, իսկ Խորհրդային իշխանութեան օրերին, սովորել ու աւարտել է Լենինգրադի կարմիր պրոֆէսորների բարձրագոյն դպրոցը:

Աղասի Խանջեանի, նախախորհրդային եւ յետխորհրդային շրջանի ուսուցիչները մեծ հիացմունքով են խօսել նրա բացառիկ ընդունակութիւնների մասին, մանաւանդ հասարակական գիտութիւնների բնագաւառում: Նա իր աշխատասիրութեամբ, ընկերասիրութեամբ, ճարպիկութեամբ եւ աշխուժութեամբ բոլորի ուշադրութիւնն է գրաւել:

Մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութեան ծնունդը (Մայիսի 28, 1918 թ.) եւ Խորհրդային իշխանութեան հաստատումը (1920 թ. Նոյեմբերի 29ը), եղել է Հայաստանի Սպարտակեան ընդյատակեայ կազմակերպութեան աչքառու ղեկավարներից մէկը:

Հայաստանի Հանրապետութեան վաղ շրջանում աշխատել է՝ Երեւանում կազմակերպուած Արեւմտահայ Օգնութեան Կոմիտէում, քարտուղարի պաշտօնով, իսկ Հայաստանի Հանրապետութեան վերջին շրջանում եղել է Երեւանի համայնավարական երիտասարդական կազմակերպութեան առաջնորդի դերում:

Հայաստանի Հանրապետութեան մայրամուտին, նա բանտարկուել է կոմունիստական բացայայտ ելոյթների եւ թռուցիկներ տարածելու համար:

Կասեանի Հայաստանեան կառավարութեան (Ցեղկոմի) ժամանակաշրջանում, այսինքն Հայաստանի խորհրդայնացման (1920 թուի Նոյեմբերի 29ը) սկզբից մինչեւ 1921 թւի Փետրուարեան ապստամբութիւնը, Ա. Խանջեանը աշխատել է Երեւանում, որպէս մոլեռանդ կարմիր կոմիսար:

1921 թւի Փետրուարեան ապստամբութեան մղումով, Կասեանի կառավարութեան հետ փախչելով Հայաստանից, նա մինչեւ 1928 թիւը Հայաստան չեկաւ:

II.

Անիմաստ կը լինի, եթէ Աղասի Խանջեանի մասին խօսելիս, համառօտ ձեւով չխօսենք Խորհրդային Հայաստանում, խորհրդայնացման առաջին օրերից մինչեւ նրա սպանութիւնը, բոլշեւիկների կողմից հայութեան համար լարած թակարդների ու քստմնելի խաբեբայութիւնների մասին:

Սկսենք այն շրջանից, երբ մոսկովեան բոլշեւիկները, դաշնակցած հայ բոլշեւիկների հետ, զէնքի շառաչով ներխուժեցին Հայաստան:

Հայ բոլշեւիկները, կրքոտ ճառերով հաւատացնում էին ժողովուրդին թէ եկել է ժամը, երբ իրականութիւն է դառնալու Հայի դարաւոր երազ — անկախ եւ միացեալ ազատ Հայաստանի կառուցումը: Ձգնում էին հաւատացնել, որ մոսկովեան բոլշեւիկների համագործակցութեամբ ընդմիշտ լուծուելու է հայկական հարցը եւ սկիզբ է առնելու հայութեան ցանկալի վերածնունդը:

Մատնացոյց էին անում, թէ Խորհրդային Ադրբէջանը իր 1920 թւի, դեկտեմբերի 1ի որոշումով, ինքնակամ կերպով հրաժարւում է՝ Զանգեզուրից, Նախիջեւանից եւ Լեռնային Ղարաբաղից: Դրան զուգընթաց 1921 թուի յունիս ամսին, Հայաստանի Լենին՝ Ալ. Մեասնիկեանի (Ալ. Մարտունի) ստորագրութեամբ լոյս է տեսնում, Ադրբէջանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան եւ Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան միջեւ եղած համաձայնութիւնը, որով յայտնում է, թէ Լեռնային Ղարաբաղը այսօրուանից, Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան անբաժան մասն է կազմում:

Այս որոշումը, ինչպէս կրկնակի հաստատում, մի քանի օրից յետոյ, վերստին հրատարակւում է ստորագրուած՝ Ալ. Մեասնիկեանի, Գ. Մակինցեանի, Ա. Բեկզադեանի, Ս. Սրապիոնեանի (Լուկաշին), Ա. Կարինեանի եւ Մ. Ղարաբէգեանի կողմից:

Նոյն ժամանակամիջոցում (1921 թւին) Խորհրդային Հայաստանի Ռազմական Ժողովրդական կոմիսար՝ Աւիս Նուրիջանեանը, Կարմիր բանակի հիմնադրման օրուայ առթիւ, իր արտասանած ճառում ասում է.—

«Հայ ժողովուրդի արիւնաներկ հերոսական անցեալի առաջ՝ Հայաստանի բանուորա-գիւղացիական մարտական Կարմիր բանակը պատրաստ է ոչ միայն իր գլուխը խոնարհել, այլ եւ խօսք է տալիս շարունակել պայքարը, մինչեւ Նրա վերջնական անկախութեան ձեռք բերումը»:

«.... Եւ թող սարսափին արիւնարբու հայ խմբապետները, որ այսօր հայ աշխատաւորութիւնը ու նրա ծոցից ելած Կարմիր բանակը կոչում է.— Կեցցէ՛ անկախ Սոցիալիստական Խորհրդային Հայաստանը»:

Մէկ տարի յետոյ — 1922 թւին, Անաստաս Միկոյեանը իր գրած յօդուածում, յիշեցնելով Անդրկովկասի Լենին՝ Ս. Շահումեանի կեանքն ու գործունէութիւնը, ասում է.—

«Անկախ Հայաստանի երիտասարդ բանուոր դասակարգը, դառնում է իր ժողովուրդի իղձերի իրականացման ճանապարհին»:

Հայաստանի անկախութեան գաղափարով ներշնչուած եւ բոլշեւիկների կոկորդիլոսային կանչերին հաւատ ընծայելով, պօէտ Չարենցը, իր խօսքն ուղղելով Դաշնակցականներին, գրում է.—

«Դուք տէր էք ուզում ձեզ յայտարարել
Այն հերոսական, հսկայ պայքարի,
Որ ժողովուրդն է իմ երէկ վարել
Ընդդէմ բռնակալ սուլթանի, ցարի:
Իզո՛ւր էք ոռնում այդպէս վայրահաչ
Դուք անկախութեան պայքարի մասին.—
Դա մե՛րն է հիմայ, դա մե՛րն էր առաջ»:

Ասքանազ Մռավեանը, Խորհրդային Հայաստանի կառավարութեան յանձնարարութեամբ, որպէս թէ անկախ դիւանագիտութիւն է վարում՝ Թուրքիայի, Ֆրանսիայի, Անգլիայի եւ Ամերիկայի լիազօրների հետ, բայց իրականում, նա գտնւում էր, խրտուիլակի դերում, կատարելով Մոսկուայի կամքը միայն:

Վերոյիշեալ արծարծած փաստերը ապացոյց են, որ քանի դեռ թոյլ էր բոլշեւիզմը, Մոսկուան Խորհրդային Հայաստանին «շնորհած» է եղել իր խոստացած «ազատութիւնը» անգամ «ինքնուրոյն արտաքին քաղաքականութիւն վարելու իրաւունքով»: Հայ գաղափարական բոլշեւիկների մեծագոյն մասը, իրենց համոզմունքներով, հայ ժողովուրդի հանդէպ անկեղծ են եղել եւ միամիտ: Եւ առաջին իսկ օրերից խաբուել ու կոյր գործիք է դառել Մոսկուայում բազմած, կարմիր աշխարհակալների ձեռքում:

Ինչո՞ւմն է կայացել հայ հաւատացեալ ղեկավար կոմունիստների միամտութիւնն ու սխալը: Որ նրանք հաւատացել են լենինեան բարբաջանքներին, չեն նկատել, որ կոմունիզմի համաշխարհային յաղթանակի — մեծագոյն գաղափարի իրականացման համար՝ կարելի էր զոհել փոքր ազգութիւնների սահմանային եւ ազգային փոքրիկ շահերը:

Այժմ մեզ համար չափազանց դժուար է ճիշդ եզրակացութիւնների հանգել, Շահումեանի, Մեասնիկեանի, Կասեանի նման հաւատացեալ ու պատրաստուած կոմունիստները, նուիրուելով այդ գաղափարի իրականացման, չէի՞ն գիտակցում, որ վերջ ի վերջոյ պրոլետարիատը ալուր է ուտելու մի ամանից, մի դգալով: Այսինքն, որ վերջի վերջոյ լուծուելու է սահմանի, ազգի, լեզուի ու տարբեր սովորութիւնների հասկացողութիւնները:

Մեզ միայն հայ ղեկավար կոմունիստների հետագայ ընթացքն ու գործունէութիւնը եւ նրանց ողբալի վախճանը ցոյց է տալիս նրանց հիասթափումը եւ ուշացած ապաշխարանքը որպէս փաստ:

Իսկ եթէ նրանք (թաքնուած, գլխաւոր) այլ նպատակներ են ունեցել, բայց չեն կարողացել ժամանակին ուժերի հաւաք կատարել եւ իրականացնել այդ, այս դէպքում էլ նրանք նոյնպէս միամտութեան զոհ են գնացել, թէկուզ միայն նրա համար, որ իրենց ցանկութիւնների գաղտնի կապոցները դրել են մոսկովեան նժոյգներով ընթացող կառքի վրայ:

Գիտական առուլիս

Ողբացեալ Հ. Տէրոսեան յաճախ մեզ կը հրամցնէր զանազան հետաքրքրական նիւթերու շուրջ գիտական առուլիսներ: Իր մահէն վերջ իր սգաւոր տիկնոջ կողմէ «Յառաջ»ի ղրկուած անոր վերջին գրութեան մէջ, «կենդանիները կը խօսի՞ն» վերնագրին տակ կը գրէր.—

«Տիթրոյիտի կենդանաբանական պարտէզին ընդհ. տնօրէնը Արթըր Կուինհօլ պարտէզին մէջ գտնուող հազարաւոր կենդանիներու ձայները արձանագրած է մասնաւոր գործիքով, եւ այն եզրակացութեան եկած է թէ կապիկները մասնաւոր կանչերով իրարու հետ կը խօսին եւ 32 բառեր ունին, մինչ ուրիշ կենդանիներու վրայ կատարած փորձերը որոշ արդիւնք չեն տուած տակաւին:

Թողունք որ Կուինհօլ իր փորձերը շարունակէ: Ինծի կը պակսին անոր միջոցները: Միայն գործնական կեանքէ առնուած օրինակներով պիտի ջանամ ապացուցանել թէ ոչ միայն չորքոտանի կենդանիները, այլեւ թռչուններն ու միջատները կը խօսին:

Թուրքիոյ խորերը, գիւղի մը գիւղապետին ոչխարներու հօտը ամէն օր արտակարգ մեծութեամբ գայլի մը յարձակումին կ'ենթարկուէր: Քանի մը ոչխարներ խեղդելէ վերջ, գայլը մէկ հատ ալ իր ուսին վրայ առած կը մեկնէր: Հօտին երկու պահապան գամբռները ի տես անսովոր գայլին սարսափած անկիւն մը կը կծկուէին: Գիւղապետը ճարահատ գնաց տասը ժամ հեռաւորութեամբ գիւղի մը համբաւաւոր գամբռը բերաւ: Երբ գայլը եկաւ իր սովորական այցելութեան, երկուքը դէմ առ դէմ իրար դիտեցին բաւական հեռաւորութեան վրայ: Գայլը առանց հօտին մօտենալու վերադարձաւ, նորեկ գամբռն ալ թողուց հեռացաւ: Յաջորդ օր ան վերադարձաւ իր գիւղէն ուրիշ մէկ ընկերոջ հետ: Երբ գայլը կրկին եկաւ երկուքը միասին խոյացան, խեղդեցին զայն, ու ալ իրենց պարտքը կատարած՝ կատարեալ գոհունակութեամբ ելան գացին:

Այս դէպքը գործնական ապացոյց մըն է թէ, եթէ անոնք իրենց մէջ խօսելու՝ հասկցնելու միջոցը չունէին, գամբռը ինչպէս թելադրեց բերաւ իր ընկերը:

Այս կարգի շատ մը դէպքեր կարելի է յիշել, բայց ես իւրաքանչիւրէն մէկ մէկ օրինակով պիտի բաւականանամ:

Տասնեակ մը տարիներ առաջ Պոլսոյ «Ազդարար» կը գրէր, «արագիլները կը վերադառնան» վերնագրին տակ.— «Պոլսոյ մօտակայ դաշտին մէջ հազարաւոր արագիլներ ու արծիւներ մի քանի օր արիւնալի կռիւ մղեցին դէմ առ դէմ, իբր պատճառ կ'ըսուէր թէ արծիւ մը արագիլի մը բոյնէն անոր ձագը յափշտակած էր»:

Ինչ որ ալ ըլլայ պատճառը, եթէ անոնք իրար հասկցնելու խօսելու միջոցէն զուրկ են, ինչպէ՞ս յանուն ցեղային վրէժխնդրութեան այդ հազար հազարներ հեռաւոր վայրերէ հոն համախմբուեցան, օրեր կռուեցան եւ դաշտին վրայ դիակներ թողած, յաղթական արագիլները շարան շարան՝ հարիւրաւոր եռանկիւններ կազմած եկան անցան Պոլսոյ վերեւէն: Այս եւս որոշ ապացոյց մըն է թէ իրար հասկցնելու իրենց լեզուն ունին:

Թռչուններուն համար այսքանով պիտի բաւականանամ:

Միջատներու մասին մեղուները օրինակ պիտի առնեմ, անոնց կազմակերպչական հիանալի գործելակերպը:

Մեղուներու մէկ փեթակին մէջ միակ թագուհին է որ կը հրամայէ, եւ կը վարէ անոնց բոլոր գործողութիւնները, թէ դուրսը եւ թէ փեթակէն ներս: Դուրսէն պէտք եղած ծաղկահիւթը ճարելէ վերջ, երբ կը զուգաւորուին եւ հաւկիթները կը զետեղեն բջիջներու մէջ, թագուհին կը հրամայէ սպաննել բոլոր արուները: Երկու էգ մեղուներ որձի մը երկու թեւերէն բռնելով դուրս կը քաշեն եւ խայթելով կը սպաննեն: Թագուհին ինք ալ թագուհիի հաւկիթ մը ածած է, ան գիտէ թէ երբ բջիջէն դուրս պիտի գայ նոր սերունդը ու նոր թագուհին: Երկու թագուհի մէկ փեթակի մէջ երբեք չեն մնար: Ուստի ան կանխաւ պատուիրած է որ մոմի եւ սնունդի պաշար առնեն միասին, եւ անոնց բջիջներէն դուրս գալէն քիչ առաջ կը մեկնի թագուհին իր բանակով:

Անոնք կ'երթան կը տեղաւորուին իրենց համար պատրաստուած նոր փեթակի մը մէջ եւ կամ նոր պատսպարան մը կը փնտռեն, իսկ եթէ այդ պահուն դուրսը անձրեւ, աննպաստ օդ ըլլայ, կրկին կը վերադառնան իրենց հին փեթակը, եւ անմիջապէս կը սպաննեն նորածին թագուհին, քանի որ մէկ փեթակի մէջ երկու թագուհիներ չեն կրնար մնալ: Հին թագուհին կրկին թագուհիի հաւկիթ մը կը զետեղէ բջիջի մը մէջ: Յաջորդ օրերու օդը որքան ալ նպաստաւոր ըլլայ, անոնք կը սպասեն 5 օր, մինչեւ որ նոր թագուհին կեանք առած դուրս գայ իր բջիջէն: Անոր ելլելէն քիչ առաջ կրկին կը մեկնին իրենց մոմի եւ սնունդի պաշարներով: Հաւաքաբար բոլորին առած պաշարը մօտ կէս քիլօ կ'լլ կշռէ: Այսքան հիանալի սարքաւորումըն ու հաւաքական գործունէութիւնը չե՞ն ապացուցաներ թէ մեղուներն ալ իրարու հետ խօսելու լեզու մը ունին, ինչպէս չորքոտանիները եւ թռչունները:

Վ. ԳԱՐԱԵԱՆ

ԽՄԲ.— Մասնագէտներու կը մնայ լուսաբանել այս երեւոյթները:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՈՂԳՈԹԱՅԻ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ (քերթուածներ, 1940 — 1947): Գրեց՝ Մառի Աթմաճեան: Փարիզ: Տպ. Գ. Էլէկեան: 1949: Գին 250 ֆրանք: Արտասահման 1.50 տոլար: Հասցէ— Madame Atmadjian, Le Chevalier, 17 Bld. Gallieni, Neuilly – Plaisance, (S. et O.) France:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՑՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

Գաղտնի տոշում մը Թունաստանահայ զինուորներու մասին

ԽՄԲ.— Նոր ստացանք Աթէնքի «Ազատ Օր»ին Փետրուար 5 թիւը, որուն խմբագրականէն կը քաղենք հետեւեալ ծանրակշիռ տեղեկութիւնը, Թունաստանի հայ զինուորներու մասին, «Անօրինակ դայթակղութիւն մը» խորագրով.—

×

Ընթացիկ տարուան Յունուար 9ի «Թունահայ գաղութը 1948ին» վերնագրով մեր առաջնորդողի վերջաւորութեան անորոշ ակնարկութիւն մը կ'ընէինք գրելով. «Ազգային մարմիններու վրայէն ցատկելով անպատասխանատու մարդիկ ի վնաս գաղութին օրինագծեր քուէարկել կուտան»:

Շատ քիչեր կրցան դառնութեամբ լի մեր այս երկու զոյգ տողերուն իմաստը ըմբռնել հաւանաբար: Ամէն պարագայի տակ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան անդամներն ու անոր օրէնսգէտ խորհրդականը հասկցած պէտք է ըլլային թէ կ'ակնարկէինք խումբ մը Հայերու որոնք քողարկեալ միջոցներով յաջողած են հելլէնահպատակութենէ հրաժարելու եւ զինուորութիւնը լքելով արտասահման մեկնող — լուհրամանագիր մը ձեռք ձգել: Հելլէնահպատակ, զինուոր կամ զինուորացու զաւակներու եւ անշուշտ նիւթական լաւ կարողութեան տէր, անոնք ներգաղթի առթիւ առաւելապէս հայ ոճրագործներն. Հայաստան փախչելու նպատակաւ մշակուած օրինագիծը, անշուշտ ճարպիկ փաստաբաններու օժանդակութեամբ, նոր փոփոխութեան մը ենթարկած եւ օրուայ պայմաններուն յարմարցնելով, հելլէնահայութեան մնացորդացին համար խիստ անպատուաբեր եւ վտանգաւոր բովանդակութիւն մը տուած էին անոր:

Այս օրինագիծը, որ առանց կառավարական պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած ըլլալու արդէն գործադրութեան դրուած է, 9 Դեկտեմբեր 1948ին, եղած 1075 թիւ կառավարական որոշմնագիր մըն է: Ներքին Գործոց Նախարարութեան ընդհ. տնօրէնութեան Ս. Ճեւզին գրկուած՝ 86238 թիւ պաշտօնագրով մը:

Բարեբախտաբար, Աթէնքի թերթերը արձագանգ չտուին այս որոշմնագրին: Միայն Սելանիկի «Մակեդոնիա» թերթն էր որ, Աթէնքէն հաղորդուած լուրի ձեւին տակ հրատարակած էր զայն, առանց մեկնաբանութեան:

Փաստաբան Պ. Ֆէսճեան, որ բարի եղաւ տակաւին եւեւ.ն... հայկական Հայերու հայերը մարկարեկից այս որոշմնագրին պատճէնը, թուականն ու թիւը, չկրցաւ բացատրել թէ ինչպէս կառավարական այսքան կարեւոր որոշում մը, առանց կառավարական թերթին մէջ հրատարակութեան տրուելու կը հաղորդուի պատկան մարմիններուն առ ի գործադրութիւն:

Իրականութիւն է դժբախտաբար այսօր որ, այդ որոշմնագիրը ի զօրու է, ու գործադրութեան մէջ եւ գտնուած են Հայեր, մանաւանդ անոր հրատարակման համար աշխատողները, որոնք սկսած են օգտուիլ անկէ:

Համաձայն այդ անպատուաբեր օրինագծի Ա. յօդուածին, «Զինուորական նախարարին առաջարկով, (Նախարարաց խորհուրդը) կը հաւանի Թունաստանէն մեկնումին զինուորական տարիք ունեցող հելլէնահպատակ բոլոր Հայերուն,ծառայութեան մէջ կամ ոչ, պայմանաւ որ անոնք միասին առնեն իրենց ընտանիքի անդամները, որոնց հետ միասնաբար յայտարարեն թէ պիտի չվերադառնան այլեւս Թունաստան եւ կը փափաքին հելլէնահպատակութիւնը լքել:

Երկրորդ յօդուածը կը տրամադրէ. «սոյն յայտարարութիւնը (հելլէնահպատակութենէ հրաժարելու եւ այլեւս բնաւ Թունաստան չվերադառնալու) յետս կոչումի ենթակայ չէ եւ պէտք է որ ներկայացուի Ապահովութեան նախարարին, որ կը յղէ զայն Ներքին Գործոց Նախարարութեան որ իր կարգին որոշում կը կայացնէ հելլէնահպատակութեան ջնջումին համար:

Գ. յօդուած. բանակէ ազատ արձակուիլը կը հրամայէ պատերազմական նախարարը, անմիջապէս որ անցագիրը ելլէ:

Դ. յօդուած, Անցագիրը կուտայ Ներքին Գործոց Նախարարութիւնը:

Ահա իր մանրամասնութեանց մէջ որոշմնագիր մը, զոր եթէ լրջօրէն քննենք եւ նկատի ունենանք պիտի չվարանինք ըմբռնելու որ հայ գաղութին օրինապահութեան, պարկեշտութեան եւ վստահելիութեան դէմ հասցուած նոր վիրաւորանք մըն է, որ բարեբախտաբար տակաւին հելլէն մեծ զանգուածին սեփականութիւնը չէ եղած:

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ՄԵՐ ԳԻՒՂԸ ԻՐ ԾԻԳԵՐՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անն արուարձանը կ'ըսեն — նայ Մարսէյլի հարաւակողմը: 1935էն ի վեր հոն հաստատուած են 260 Հայեր, մեծ եւ պզտիկ, առանց հաշուելու քանի մը ընտանիքներ որոնք Հայաստան գացին: Կան նաեւ 30 տուս ընտանիքներ:

Մեր հայրենակիցները մեծ մասով գործաւորներ են: Կան դերձակներեւ կօշկակարներ: Շատեր իրենց տուներուն մէջ կ'աշխատին: Ժողովուրդին տնտեսական կացութիւնը միջակ է: Ոչ աղքատ են, ոչ ալ հարուստ: Կը գոհանան իրենց օրապահիկով:

Երիտասարդները դժբախտաբար մեծ յոյս չեն ներշնչեր: Ոչ հայերէն կը սորվին, ոչ ալ ֆրանսերէն: Մեծ մասով օրուան ելեւէջներուն հետեւող տղաքներ են դարձած, անձնատուր՝ սինէմայի եւ թղթախաղի: Մարզանքի հետեւողներն ալ տեղական խումբերու միացած են:

Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբը կազմուած է 1936ին: Մինչեւ 1945 ուրիշ կազմակերպութիւն չկար: Ֆրանսայի ազատագրութենէն վերջ հոս ալ «Ճակատ» մը բուսաւ, որ ժամանակ մը կողոպուտով զբաղեցաւ, իսկ երբ երկրին պետական մեքենան սկսաւ անաչառ գործել, մորթը փոխեց եւ կոչուեցաւ «Ազգ. Միութիւն»: Իբրեւ թէ իրենց միակ նպատակն էր ներգաղթը կազմակերպել: Այդ գործին մէջ ալ խայտառակուեցան: Գտնուեցան անձեր որոնք իրենց տուներէն խարուելով տուն տեղ ծախեցին, երթալու համար, իսկ բուն քարոզիչներըն անշարժ մնացին իրենց տեղերը եւ խանութներու տէր դարձան:

Ունինք փոքրիկ սրբոց մը որ կը շարունակուի 1938էն ի վեր: Նոյնիսկ գրաւման շրջանին չէ փակուած, միայն վերջին շրջանին էր որ քանի մը ամիս փակ մնաց: Վերեւ յիշուած մոլորեալ երիտասարդութեան դէմ ունինք բաւական թիւով աղջիկներ եւ տղաքներ որոնք լաւ կարդալ եւ գրել գիտեն: Մեր այսքան տարուան աշխատանքը ապարդիւն չէ անցած: Իբրեւ երիտասարդական կազմակերպութիւն ունինք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բեռլի» խումբը որ կազմուեցաւ 1946ին: Վերջերս կազմուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը: Նաեւ ունինք Կապոյտ Խաչի ժրաջան մասնաճիւղ մը եւ «Սիփան» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Համբարձումեանի: — Վտարանդի

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՆ ԱԼ ...

«Տէյլի Մէյլ»ի Սթոքհոլմի թղթակիցը կը գրէ թէ ինչպէս աշխարհի բոլոր ծնողներուն, նոյնպէս եւ Մոսկուայի ծնողներուն մտահոգութիւնը կը պատճառէն ներկայ երիտասարդութեան վարք ու բարքը: Անոնք ալ շատ կը պարեն, կը ծխեն եւ գիշերը մինչեւ ուշ ատեն դուրսը կը մնան:

«Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա», Մոսկուայի երիտասարդներու օրկանը կը գանգատի թէ «բազմաթիւ պատանիներու խումբեր» իրենց երեկոները կ'անցընեն ճաշարաններու եւ պարասրահներու մէջ, անբարոյական եւԱրեւմտեան տեսակի մթնոլորտի մը մէջ: Օրինակ նորաբաց «Սփոռ» ճաշարանը իրական «Սփորթ»ի (մարզանք) հետ կապ չունի: Ընդհակառակն, տնօրէնը պարասրահ մը կազմակերպած է, արդիական նուագախումբով մը: Մթնոլորտը անբարոյացուցիչ է: Աղջիկներու եւ տղոց բազմութիւնը, որ հոն կ'երթայ, մասնաւորաբար շաբաթ եւ կիրակի օրերը, անպարկեշտ լեզու կը գործածէ: Պարերու քայլերը անվայել են եւ անկումի շրջանի կը պատկանին: Սրահը ծուխով լեցուած է: Աղմուկը, ճաշը վրդովիչ տպաւորութիւն մը կը ձգեն: Աղջիկները«Ամերիկեան շարժանկարի աստղերու»պէս կը յարդարեն իրենց մազերը եւ երիտասարդները Արեւմտեան ժողովուրդին պէս կը կոչեն իրար, Գօրիսի եւ Մաշայի տեղ կը գործածեն Ճորճ եւ Մէրի:

Ըստ երեւոյթին խորհրդային երիտասարդները մօտ չեն երիտասարդական կազմակերպութեան գաղափարական գործունէութեան: Իսկ այն երիտասարդները որոնք Կոմսոմոլին միացած են, բաւարար կրթութիւն չունին, գիտակցօրէն հետեւելու համար անոր նպատակներուն եւ պարտականութիւններուն:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԷՆ կը գրեն մեզի.— Հ. Բ. Ը. Մ. հայերէն դասընթացքի աշակերտները որուն մաս կը կազմեն նաեւ Կուռնէվիլէն եկող աշակերտներ, խնայելով իրենց շաբաթական սինէմայի եւ շաքարեղէնի դրամները, հանգանակութիւն մը կատարած են ի նպաստ Երուսաղէմի աղէտեալներուն: Միեւնոյն ատեն դիմած են մօտակայ տուներ եւ այսպէս կարճ ժամանակի մը մէջ ձեռք բերած են 5520 ֆրանքի գումար մը ու յանձնեցին Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Աննշան գումար մը թէեւ, սակայն մեծապէս գնահատելի՝ երբ նկատի ունենանք, որ հանգանակութիւնը կատարուած է 7—12 տարեկան տղոց կողմէ: Բոլորն ալ սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնեն գիրենք քաջալերողներուն, փափաքելով որ ուրիշ վարժարաններու աշակերտներն ալ հետեւին իրենց օրինակին:— Ս. Գ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՄԱՀ ԵՒ ՍՈՒԳ

Երջանկութիւնը իր տան մէջ դրած էր իր բոյնը. ով որ իր ծանր զբաղումներուն վերջը տեսնէր զինքը հոն՝ իր կնոջ, իր զաւկին, իր բարեկամներէն եւ իր պարագաներէն շրջապատուած, այդ լուրջ եւ առիւծասիրտ մարդը քաղցր ու հանդարտ խօսելով եւ կատակելով, չափաւոր միշտ իր բոլոր կիրքերուն մէջ, երանի կուտար իրեն:

Բայց ամէնքը գիտեն եւ հին առակ է թէ բախտը յողդողդ է, թէ երջանկութիւնը անցաւոր. այսօրուան ծիծաղին վաղը արցունք կը յաջորդէ, այսօրուան ուրախութեան վաղը տխրութիւն, այսօրուան փայլուն պերճանքներու վաղը սեւ սուգ:

Գարունն հասեր էր, բնութիւնը կը ծիծաղէր, ծաղիկները կը բացուէին, թռչունները կ'աւետէին, Եփիմէ որ Տորոսի լեռները կը սիրէր ջուրերուն ժայռերն ի վար կարկաջը եւ ճեմակ զով փրփուրը կ'ախորժէր. Վահկա երթալու միտք կը յուզէր եւ պատրաստութիւն կը տեսնէր:

Ուղեւորութեան նախընթաց գիշերն էր, երբ քիչ մը տկար ըլլալը յայտնեց եւ իր սենեակները քաշուեցաւ:

Հազիւ թէ քիչ մը ժամանակ անցաւ, եւ երբ Թորոս քովը գնաց, ձայնը եւ երեսին գոյնը անչափ փոխուած գտաւ որ սաստիկ այլայլեցաւ եւ Դիոնիսին իմաց տալ հրամայեց:

Իսկ ծեր բժիշկը երբ եկաւ հիւանդը տեսաւ՝ զայրացաւ, դարձան կորեցաւ: Այս տեսարանը աւելի շփոթեց Թորոսը, մէկ կողմը առաւ քաշեց քովի սենեակը:

— Դիոնիս, ըսաւ, ինչո՞ւ շփոթեցար, մե՞ծ է վտանգը:

— Վտանգ, պատասխանեց ծերը դառնութեամբ ձեռքերը երկինք տարածելով, երանի թէ վտանգ ըլլար.. մահ... ծնկուըները ճկեցան, եւ հազիւ թէ ժամանակ ունեցաւ Թորոս զինքը բռնելու եւ նստեցնելու, քանի մը շունչ առաւ, մեծ հառաչանք մը հանեց եւ հոգին էր որ տուաւ:

Այս տեսարանէն ահաբեկ, ներս վազեց Թորոս, Եւփիմէի ձեռքը բռնեց, պաղ էր սառի պէս:

— Շատ հիւանդ եմ սիրելի Իշխանս, վախնամ այս հիւանդութիւնը զիս պիտի սպաննէ, ըսաւ խեղճ կինը. ո՞ւր է Դիոնիս, ո՞ւր է Գոհարս... ես ձեռքովս կ'ուզէի Հեթումին հետ ամուսնացնել:

— Հիմա կուգայ, կ'ըսէր Թորոս եւ կը ջանար զինք քաջալերել. բայց ան հազիւ թէ մէկ երկու խօսք կրցաւ զրուցել եւ թմրութեան մը մէջ ինկաւ որուն սոսկալի քրտինք մը յաջորդեց. հրաման ըրաւ Իշխանը, որ բժիշկ մը գտնեն, բայց երբ եկաւ բժիշկը, դուրսը ծերի մը դիակ գտաւ եւ ներսը երիտասարդ կին մը որ վերջին շունչը կուտար:

Մենք չենք կրնար նկարագրել այդ մարդուն ցաւը, որուն երեսը դրսէն տխրութիւն մը միայն կար, միայն թէ այդ տխրութիւնը մինչեւ վերջին օրը նոյն կնիքը անխախտ պահեց նոյն չափով:

Արեւը միշտ արեւ էր, բայց չամանդաղի թեթեւ քօղ մը պատած էր անոր երկինքը, չունէր պայծառութիւնը որ ամէնուն կը ծիծաղի:

Մխիթարութիւն մը կար ազգին բախտին հետ իրեն համար, տղայ մը՝ դոհար մը որ շատ անգամ երբ հայրը սաժամնելի ընթացքը կատարած իր Վահկայ պալատին՝ կոլովի մարմնոյն եւ բազմաշխատ գլխուն հանգիստ կուտար, այն ատեն կուգար ցատկոտելով ծնկուըներուն վրայ կը նստէր, իր գանգրահեր գլուխը կը դնէր կուրծքին, իր փափուկ ձեռքերով անոր մօրուքը կը փայփայէր, լուսաւոր քաղցր աչքերը անոր խորունկ աչքերուն կը յառէր, իր դողդոջիկ ձայնը սրտին եւ տարիքին պարզութենէն բխած անոր ականջին անուշ խօսքեր կը մրմնջէր, ահա այն ատեն վայրկեանէ վայրկեան զուարթութեան պայծառութիւնը կուգար, բայց ամպը հոն էր:

ԾԵՐԵՆՑ

թենէն առաջ եւ որ Ամերիկա կը բնակի տարիներէ ի վեր։ Իրեն հետ են ռուս ընկերվարական (էս էր) կուսակցութեան վարիչները, Վիքթոր Չերնով, Ռաֆայէլ Աբրամովիչ եւն․։

Քրավչենքոյի դատը

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ ԱՆՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Երկուշաբթի օր (21րդ նիստ) խօսեցաւ Lettres Françaisesի պաշտպան փաստաբաններէն Պ․ Պլէյվէկէ, գլխաւոր փաստաբանը՝ Նորտման հիւանդ ըլլալով։ Փաստաբանը մանրամասնօրէն պատմեց Քրավչենքոյի կենսագրութիւնը, մանկութենէն մինչեւ Ուաշինկթըն մեկնումը, ապացուցանելու համար թէ անարժան է որեւէ վստահութեան։ Այս առթիւ շատ ծանր բառեր գործածեց։ «Իր գիրքը ամբողջութեամբ խաբէութիւն մըն է․․․ Քրավչենքօ երբեք չէ եղած այն բարձր պաշտօնատարը զոր կը յաւակնի ըլլալ։ Քրավչենքօ պարզ խաբեբայ մըն է, երբ իբրեւ յեղափոխական կը ներկայացնէ իր հայրը, երբ կը փառաբանէ իր զինուորական ծառայութիւնը, երբ կ՚ըսէ թէ տնօրէն նշանակուած է խողովակներու ամենամեծ գործարանին»․ եւն․։ Ցետոյ ըսաւ թէ 150.000 րուբլիի զեղծում գործած էր, Մ․ Նահանգները երթալէ առաջ։ Վերջապէս փորձեց կոկոլի «Քննիչ»ին (Ռեվիզոր) նմանցնել Քրավչենքօն, եւ ըսաւ թէ Ամերիկայի մէջ ան իր պաշտօնով չէր զբաղեր, այլ գիշերային ակումբներով։ Եւ պահանջեց անպարտ արձակել իր փոխանորդները։

Այս պաշտպանողականին առթիւ յայտնուեցաւ որ նոր փաստաթուղթեր ղրկուած են Մոսկուայէն։ Քրավչենքոյի փաստաբանը յայտարարեց թէ կուրծնալ պիտի խօսի, քանի որ նոր խնդիրներ կը յարուցանեն։

Դատերը շարունակուեցան երէկ։ Հաւանական է որ վճիռը արձակուի մինչեւ շաբթու վերջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ ԴԷՄ յարձակումները կը շարունակուին Մոսկուայի թերթերուն եւ անթելին միջոցաւ, ինչպէս հաղորդեց Ուաշինկթընի դեսպանը, Հիւսէյին Ալա, արտաքին գործերու նախարարին։ Դեսպանը հաստատեց թէ «կացութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ իր կառավարութեան»։ Մ․ Նահանգները որոշեցին 52 նոր օդանաւեր յանձնել Իրանի, Գերմանիոյ մէջ դիզուած մթերքէն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապայակոյտը զեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն վերջին 51 օրերու ընթացքին 3227 ապստամբներ գերի բռնուած, 2900 հոգի սպաննուած են։ Դամասկինոս արք․հովուական թուղթ մը ուղղելով կղերին, կ՚ողջունէ 250 քահանաներ որոնք «մորթուած են սլաւ համայնավարներու կողմէ, վայրենի ջարդարարներ որոնց առջեւ կը նսեմանան նոյնիսկ քրիստոնէութեան առաջին հալածիչները»։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ) — Սթերլին 1062 (1200), տոլար 318.80 (404), զուից․ ֆրանք 80.10 (101.50)։ Նափոլէոն 4800, զուից․ ոսկի 4625, սթերլին 5900, տոլար (20) 22.900, ձոյլ ոսկի 661.125 ֆր․։

«ՓԵՆԻՍԻԼԻՆ»Ը ոչ թէ անգլիացի գիտնական Ֆլեմինկը հնարած է, այլ երեք ռուս գիտնականներ, Պոլոտեպնով, Մանասէին եւ Դուխովսկի, կը յայտարարէ Խ․ Միութեան երիտասարդութեան պաշտօնաթերթը, «Կոմսոմոլսկայա Պրաւդա»։ Եւ այսպէս բոլոր գիւտերը։

ՌՈՒՍ ԱՂՋԻԿ ՄԸ, Նաթաշա Վրուպէ, 22 տարեկան, ուղաթափ ինկած էր Նիսի եւ Անթիպի միջեւ։ Սիպերիական դաստարարբառ մը կը խօսի, եւ հազիւ կրցաւ հասկցնել թէ երկու ամիս առաջ մեկնած է Աւստրիայէն, իր սիրահարին հետ, թէ անցեալ ուրբաթ օր ուրիշ երկու անձերու հետ ճաշեցին Մոնթէ Քարլոյի մէջ, թէ ճաշէն վերջ քուն մեկնեցան։ «Ճամբան երեք ուղեկիցներս յանկարծ իմ վրայ յարձակելով, գողցան կարեւոր փաստաթուղթեր»։ Քննութիւնները կը շարունակուին։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ՀԱՑՐԱՊԵՏԵԱՆ նոր յաղթանակ մը շահեցաւ Մարտ 11ի իրիկունը Ring Delborի սրահին մէջ։ Իր մրցակիցն էր Louis Marchandise, զոր ֆրանսական թերթերը վտանգաւոր մրցակից մը կը համարէին։

Սրահին մէկ չորրորդը լեցուած էր հայ երկսեռ երիտասարդութեամբ, որ եկած էին Փարիզի չորս կողմերէն, քաջալերելու համար հայ մարզիկը։ Ծանդալից ծափերու մէջ Հայրապետեան գրաւեց իր անկիւնը։ Առաջին հրջանը (րաունտ) անցաւ գրեթէ հաւասար, երկրորդ հրջանի կէսին, Հայրապետեան «քրօշէ»ով մը գետին տապալեց իր հակառակորդը։ Իրաւարարը 10 համրեց, բայց ի զուր, Հայրապետեան շահեցաւ K. O. ընելով։ Ներկաները համակրանքով կը խօսէին Հայրապետեանի մասին, եւ կ՚ըսէին որ եթէ այսպէս շարունակէ իր յաղթանակները, կրնայ միջազգային ախոյեան մը դառնալ։ Հայ կռփամարտը 23 տարեկան երիտասարդ մըն է։ Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք։— Մ․ ՅԱԿՈԲ

ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

Կը վերջանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման չորրորդ տարին։ Հինգերորդ հրջանը վերսկսելէ առաջ, կը խնդրուի ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Մեզի համար եւս հաճելի չէ դադրեցնել պարտազանց բաժանորդներու թերթերը, բայց տնտեսական ծանր պայմաններ թոյլ չեն տար անվերջ շարունակել զայդ կարգիբաժանորդագրութիւններ։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ 1947—1948 տարիի բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 1200 էր, իսկ արտասահմանինը 2000 ֆրանք։

1948 Հոկտեմբերէն բաժանորդագրութիւնը բարձրացած է Ֆրանսայի համար տարեկան 1500 ֆրանքի, վեցամսեայ 800 ֆրանքի։ Արտասահման 2500 ֆրանք, վեցամսեայ 1250 ֆրանք, կամ սաստը տոլար (3 անգլիական)։

Վճարել հին պարտքը եւ փութացնել նոր բաժնեգինները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, métro St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Յ․ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարեանի նուագախումբին։ Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

INSTITUT ARMENIENի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

NUIT DE LA VOILETTE

Շաբաթ 19 Մարտին, ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Copacabanaի շքեղ սրահին մէջ, 168 rue Fbg. St. Honorée, Yoska–NemethիTzigane նուագախումբը։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ձեր սեղանները ապահովեցէք առաջուց Պ․ Նուպարէն, հեռաձայն Ely. 23 – 66:

Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՄՕՏ ՕՐԷՆ Վայելելու Հ․ Բ․ Ը․ Մ․ Երիտասարդներու պարահանդէսը Hotel Splendidի մէջ։ Ապրիլ 23ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ միութեան հաւաքատեղին Bar du Globeի մէջ, Մարտ 19, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին։ Ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունին այն անոնք որ վճարած են իրենց 1948—1949 տարեշրջանի ամսականները։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Հայերը իրաւունքով հաւաքաբ ունին առանձնապաշտ ըլլալու, մանաւանդ իրենց սննդեղէնին ձեռակերտով: Հայերուն Ֆրանսա գալէն իվեր, անոնց կարգ մը մասնագիտական սննդեղէններ խրացուեցան Ֆրանսացիներէ ալ եւ բնդհանրացան: Այսպէս է «ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ»ն, որ իր ինկարէս յատկութիւնները կը խաղէ տաք արեւով հասունցած խաղողին: Բայց Հայերու նախասիրութիւնները պէտք չէ որ անտեսել տալ Ֆրանսացի փարիկաներներու երկար տարիներէ իվեր ճաշակած աղուոր բաները: Ասոնց կարգին է «ՌՈՄ»ը, այս երկնանուշ ըմպելին, որ մշտնջենական արեւի երկիրէն կը ներածուի, եւ որ շախարեղէցի բուրումն ստացուելով, շատ հեշտահամ խմիչք մը ըլլալուն չափ ԱԶԴԵՑԻԿ ԱԽՏԱՐԳԵԼԻՉ մըն է՝ կռիփի եւ ցուրտէ յառաջ եկող հիւանդութիւններու դէմ, ինչպէս նաեւ կարկանդակներու եւ անուշեղէններու բուրում նուէրող զի մը: Անհատ կամ տաք ըմպելիներու մէջ, խառնեցէք «ՌՈՄ»ը: Բայց բոլոր «ռոմ»երը չունին այս ըմպելիին մասնայատուկ եղող անհրաժեշտ անէն առաւելութիւնները: Կը յանձնարարենք փնտռել 48° ՌՈՄ ՄԻԱՄԻն, որ իր անհամեմատ ասրանանին կը միացնէ իր շատ ախորժելի համը եւ բոյրը:

GRANDE DISTILLERIE DU PARC

1, Bd. Onfroy - MARSEILLE — Tél. PRado 83.50

Dépôt pour la Région Lyonnaise

Djebrail BAHADOURIAN

13, Rue Marignan - LYON — Tél. Mancey 32.10

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ․ Յ․ Դ․ ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդ «Ահարոնեան» խումբի ընդհ․ ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի C սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ․ Յ․ Դ․ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Վալանսի, Ռոմանի եւ Փոն տ՚Օպենայի բոլոր խումբերու ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ճամը 9ին, Ա․ Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 19ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Au Palais d'Orի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière։ Պարահանդէսին հասոյթը հասոյթը հիւանդ եւ չքաւոր հայ գերիներուն։

Տոմսերը ապահովել հետեւեալներէն.— Պ․ Տալաքիւփէլեան, 48 rue Puvis de Chavannes, Պ․ Սամուէլեան, 126 Ave. des Chartreux, Պ․ Պապայեան 8 Chemin de Lamartine (Ս․ Անթուան), Պ․ Սինանեան, Chaussures, 22 rue de Rome, Պ․ Սիրէճեան Chaussures Marlène 94 rue d'Aubagne, Պ․ Չէօրէքճեան, 17 Cours de Villier:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

21 Մարտ, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 8.45ին, THEATRE de la POTINIERE, 7 rue Louis le Grand, (Opéra)։ Առաջին բեմադրութիւն, Հայ արուեստագէտներու կեանքէ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆի

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

4 արար եւ մէկ պատկեր։ Կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Յ․ Լաթիֆեան, Ա․ Գմբէթեան, Ս․Մաքսուտեան, Օր․ Խըտըշեան, Վ․ Ալթունեան եւ հեղինակը։

Ներկայացման գիշերը տոմսակ չի ծախուիր, ձեր հրաւիրատոմսերը ապահովեցէք այժմէն դիմելով միակ կեդրոնատեղին՝ Impremerie «Araxes», 46 rue Richer, Tél. PRO. 05–73:

Մ․ ՆՈՒՊԱՐ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

վկայեալ Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն

Վարձակալութիւն, ընկերակցութեանց կազմութիւն, առեւտրական շէնքերու պայմանագրութիւն, ժառանգական խնդիրներ, արկած եւ ամէն տեսակ տուրքի հարցեր։

Պաշտօնաթուղթերու խմբագրութիւն, անշարժ կալուածներու փոխանցման գործողութիւններ, fonds de commerce Փարիզի թէ գաւառի մէջ, եւ մատակարարութիւն (gérance), առեւտրական արտօնագրի (régistre de commerce) ձեւակերպութիւն, փոխատուութիւն դրամի փոխարէն, վարչական ամէն կարգի գործերու հետապնդում, եւն․

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 10—12

ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

27, rue des Petites – Ecuries — PARIS (10)

Հեռաձայն՝ PROvence 24–87։ Métro: Gare de l'Est — Château d'Eau եւ Cadet :

Chaussures «GIB—ERT»

18 Ave. de Paris Vincennes — Dau. 18.01:

10 % զեղչ անոնց որ կը ներկայացնեն «Յառաջ»ի այս կտրօնը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՋԵՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մառխայով

Հրուշակը — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, բահաթ լօքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են:

Վարիչ Տնօրէն Պ․ ՍՈՒՐԷՆ ՖԷՍՃԵԱՆ — Société «LE BOSPHORE», Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Եռամ. 10 սաղ. կամ 3 տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 17 Mars 1949 Հինգշաբթի 17 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5797 — Նոր շրջան Թիւ 1208

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԷՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Վերապահ դիրք մը բռնելով համադրեց չսնդուսիւց լուրերու ամենօրեայ տեղատարափին հանդէպ, ստիպուած ենք արձանագրել եւ վերլուծումներ փորձել :

Մանաւանդ որ, լրագրական հրատարակութեանց պակասը յաճախ կը լրացնեն դիւանագէտները, իրենց խորհրդաւոր շարժումներով եւ երկդիմի խօսքերով:

Ամէն պարագայի մէջ, կը գտնուինք բախտորոշ ժամանակաշրջանի մը առջեւ:

Միայն քարոզչական անհնդը չէ որ չարաշուք բառեր արտասանել կուտայ, աշխարհասասան պատերազմէ մը երեք – չորս տարի վերջը:

Մարդկութիւնը Թոյն կը ծծէ ամէն օր, իբրեւ հետեւանք երկու վիթխարի ճակատներու մրցակցութեան:

Մթնոլորտը կը թանձրանայ ոչ միայն քաղաքական դաւերով, այլեւ ընկերային խլրտումներով: Ի սփիւռս աշխարհի :

Երբեք այնքան բորբոքած չէին կիրքերը, աջ թէ ձախ հոսանքներուն միջեւ: Ոչ ալ այնքան մտահոգութեան մատնուած՝ խաղաղութեան ճշմարիտ բարեկամները:

Ճակատ ճակտի դէմ, դաշինքներու ցանցով մը:

Համախմբում յեղափոխական — բուն բառով՝ բոլշեւիկեան — ուժերու, միացեալ ճակատ կազմելու համար երկիրէ երկիր :

Արտակարգ միջոցներ իւրաքանչիւր երկրի մէջ՝ ներքին ապահովութեան համար:

Եւ, իբրեւ տրամաբանական հետեւանք, զինավարժութիւն, յարաճուն սաստկութեամբ: Միլիառներ եւ միլիոններ, հարեւանէն ետ չմնալու համար: Հոգ չէ թէ աւերակներու վրայ նստած ըլլան:

Լման մէկ տարի է որ Թոյն կը հոսի, Ատլանտեանի դաշինքին պատրաստութեան առթիւ:

Միայն ձեռնարկին յայտարարութիւնը բաւական եղաւ, որպէսզի Մոսկուա եւ իր հաւատարիմները, մասնաճիւղերն ու արբանեակները աղաղակեն թէ յարձակողական պատերազմ կը սարքուի Խ. Միութեան դէմ :

Ապա ուրեմն միացեալ ճակատ՝ «պատերազմի հրձիգներուն դէմ», որոնք միայն Արեւմուտքի մէջ կը գտնուին, եւ երբեք Արեւելքի մէջ, ուր տիրաբար կ'իշխէ Խ. Միութիւնը...

Ատլանտեանի դաշինքը ստորագրուած չէ տակաւին, եւ ահա կը խօսին երկու նոր ծրագիրներու մասին,— Միջերկրականի դաշինք, հաւ մըն ալ՝ Խաղաղականի :

Վերջինը կանխահաս կը համարուի տակաւին, բայց առաջինի մասին բացէ ի բաց կը խօսին արդէն: Երբեմն հերքելով, աւելի շատ՝ լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդելով կամ ճշդումներ կատարելով :

Երէկ այդ կարգի լուսաբանութիւն մը կը հրատարակէր տեղական թերթ մը :

Համաձայն Ուաշինկթընէն ստացուած տեղեկութեանց, Ատլանտեանի դաշինքին անմիջապէս պիտի յաջորդէ, մինչեւ 1949ի վերջը, Միջին Արեւելքի դաշինքը, մասնակցութեամբ Իրանի, Թուրքիոյ, արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի :

— «Ամերիկայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ հիմա որ Իտալիա կը մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին, Միջին Արեւելքի գինակցութիւնը աւելի ստիպողական է եւ օգտակար քան Միջերկրականի դաշինքը, նկատի առնելով խորհրդային ճնշումը Իրանի եւ Թուրքիոյ վրայ: Առենէ մը ի վեր լուրեր կը հասնին խորհրդային զօրքի շարժումներու մասին, Իրանի հիւսիսային սահմանագլուխին վրայ»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, «Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը աւելի կարեւոր է քան արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, նկատի առնելով.— 1. Անոր քարիւղի աղբիւրները.— 2. Զինուորական խարիսխներուն մօտաւորութիւնը Խ. Միութեան.— 3. Սուէզի ջրանցքը»:

Արդէն իսկ ահազանգը հնչած է Մոսկուայի մէջ: Նաւատորմի պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Տորմիղ», կը գրէ թէ Մ. Նահանգները զօրաւոր նաւակայաններ կը շինեն Միջերկրականի երկու ծայրերուն վրայ եւ հիւս. Ափրիկէի մէջ:

— «Թուրքիան պիտի ծառայէ իբրեւ արեւելեան Միջերկրականի նաւային ամրոց, Ֆրանքոյի Սպանիան՝ իբրեւ արեւմտեան »:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱՏ ԲԱՆ ՉՄՆԱՑ ...

Եթէ տանն մըն ալ այսպէս շարունակուի, պիտի կրնանք փառաւորապէս ժառանգել Ալպանացիներուն երբեմնի պատկերազարդ բառը, «քիթապըզ»:

Հարցուցէք որեւէ դրավաճառի, եւ պիտի լսէք միեւնոյն պատասխանը, տժգոյն եւ բողաձայն.

— Հայերէն գիրք ուզող չկայ ...

Թերթերու մէջ հրատարակուած «Ստացանք»ները եւ «ԼոյսՏեսաւ»ներն ալ ջուրի ձայն կուգան:

Որո՞ւն հոգը հատեր է, այդպիսի բաներով զբաղելու համար :

Ճիշդ է որ գիրքերու գիներն ալ հետզհետէ անմատչելի կը դառնան: Մանաւանդ գուրսէն եկածները, որոնց գիները գլխու պտոյտ կը պատճառեն շատերուն, իբրեւ հետեւանք դրամական փոխանակութեանց :

Եւ սակայն, եթէ հարիւր քաղաքացիներէ միայն մէկը գիրք մը գնէր մեր գաղութին մէջ, քիչ մը չունչ պիտի առնէին, հեղինակ թէ հրատարակիչ :

Ըսել կ'ուզենք թէ՝ շատ շատերուն համար ոչ թէ նիւթական կարողութեան, այլ կամքի, գիտակցութեան խնդիր է :

Մտէք անոնց տուները, եւ պիտի տեսնէք ամբողջ պատ մը մատենադարան՝ լեցուն ամէն տեսակ լեզուէ գիրքերով: Բոլորն ալ փառակազմ :

Ժամերով փնտռեցէք՝ մէկ հայերէն գիրք պիտի չգտնէք :

Որքա՞ն աժանցան մեր ազգային արժանապատուութիւնը, մշակոյթի սէրը եւ մնացեալը...

ՎԱՀԷ

ՇԱՀԱՏՈՒՐՔ ՍՈՒՐԻՈՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԷՆ

« Արեւելք »ի մէջ կը կարդանք (23 Փետր.).

Հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանանք, թէ Հալէպի կրթական տեսչութիւնը որոշած է չհաստուրք գանձել բոլոր մասնաւոր եւ օտար վարժարաններու այն ուսուցիչներէն եւ պաշտօնեաներէն (քարտուղար, համարակալ, տնտես. եւայլն), որոնք 50 ս. ոսկիէն աւելի ամսաթոշակ կը ստանան :

Կրթական Տեսչութիւնը անցնելով գործի, պահանջած է այդ վարժարաններու Հոգաբարձութիւններէն եւ Առաջնորդարաններէն ուսուցիչներու եւ պաշտօնէութեան ամբողջական ցանկը, 7 օր պայմանաժամով :

Այս կարգադրութեան դէմ իր առարկութիւնները ներկայացնելու եւ տուրքի այս որոշումը ջնջել տալու նպատակով՝ Թեմիս բարեջան Առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոս, բոլոր հայ վարժարաններու կողմէ դիմում պիտի կատարէ այսօր պատկան իշխանութեանց մօտ :

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ կոչ մը ուղղելով Նահանգային ընտրութեանց առթիւ, կ'ազդարարէ թէ «Ֆրանսան վտանգուած է ներսէն թէ դուրսէն», եւ կը յանձնարարէ քուէները տալ իր կազմակերպութեան անդամներուն:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը կրճատելով 50—60 նախարարութեանց թիւը, իջեցուցած է 48ի: Այս առթիւ փոխուած են 17 նախարարներ:

ՄԵԾ ՀՐԴԵՀ ՄԸ աւերեց Մ. Նահանգներու զինուորական մեծ կայանը՝ Օքլէնտի մէջ (Քալիֆորնիա): Վնասը կը հաշուեն մէկ միլիոն տոլար: Ուրիշ հրդեհ մը ծագեցաւ Վիէննայի տօնավաճառին մէջ:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութեան վերջին պայմանաժամն է Մարտ 31: Ուշադրութիւն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ակադեմական – տնտեսագէտ Վարկա, որ վերջերս աչքէ ինկած էր, նամակ մը հրատարակելով «Փրավտա»յի մէջ, կը յայտարարէ թէ ինք երբեք հակած չէ արեւմտեան դիտութեան կողմը, թէ հակառակ է Մարշըլի ծրագրին եւն.:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 1062 (1200), տոլար 318.80 (400), զուից. ֆր. 80.10 (100.50); Նաբոլէոն 4700, զուից ոսկի 4500, սթերլին 5825, տոլար (20) 22.300, ձոյլ ոսկի 652.500 Ֆրանք:

Բուռն տեսարաններ Ազգ. Ժողովին մէջ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷՔ», ԿԸ ԳՈՌԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Ազգ. Ժողովը յուզումնալից նիստ մը եւս գումարեց երեքշաբթի օր, երբ Ջօր. տը Կոլի կուսակիցներէն Պ. Ըընէ Քափիթան, նախկին նախարար, պարսաւանքի քուէ առաջարկեց կառավարութեան դէմ:

Նոր Սահմանադրութենէն ի վեր առաջին անգամ էր որ կը փորձուէր օրէնքին այս տրամադրութիւնը : Պ. Քափիթանի բանաձեւը բողոք մըն էր կառավարութեան դէմ, որ մերժած էր ընդհանուր վիճաբանութիւն մը Հնդկաչինի մասին, Քոչին – Չինի հիմնական օրէնքին քուէարկութենէն վերջը :

Փոթորիկը պայթեցաւ երբ համայնավար ներկայացուցիչը, Պ. Ժաք Տիւքլօ, փորձեց օգտուիլ Սահմանադրութեան ուրիշ մէկ տրամադրութենէն, պահանջելով որ ամէն երեսփոխան խօսի ուզածին չափ: Լման մէկ ժամ խօսեցաւ, ոլաքներ արձակելով աջ ու ձախ: Այսպէս, Ժիւլ Մոքը (Ներքին Նախարար) կոչեց «Ֆրանսայի առաջին ոստիկանը » (ֆլիք): Բայց ինքն ալ կոչուեցաւ «Ֆրանսայի առաջին մուժիկը»: Յետոյ ուզեց ապացուցանել թէ կառավարութիւնը պատերազմ կը պատրաստէ:

— « Այո, կառավարութիւնը դէպի անդունդ կ'առաջնորդէ Ֆրանսան, բազմածախս պատերազմ մը կը մղէ Վիէթ Նամի մէջ (Հնդկաչին), ուրիշ յարձակողական պատերազմ մը կը պատրաստէ Խ. Միութեան դէմ: Վարչապետին վերջին յայտարարութիւնը կը հաստատէ թէ կառավարութիւնը պատերազմ կ'ուզէ: Տը Կոլի կուսակիցները եւ կառավարութիւնը պատերազմ կ'ուզեն եւ հիթլերական քաղաքականութեան կը հետեւին»:

Համայնավարները կը ծափահարէին, իսկ միւսները ուժգնօրէն կը բողոքէին: Շատերը դուրս ելան, քանի մը նախարարներու հետ: Օրուան Նախագահը, Պ. Թրոքէր (ընկերվարական), պահանջեց որ համայնավար երեսփոխանը «ետ առնէ իր անարգական արտայայտութիւնները կառավարութեան մասին»: Եւ երկրորդ անգամ ազդարարեց.

— « Եթէ Պ: Տիւքլօ կրկնէ իր յայտարարութիւնները, պիտի խնդրեմ Ժողովէն որ ետ առնել տայ» :

Մթնոլորտը նորէն փոթորկեցաւ, երբ Տիւքլօ ըսաւ.

— « Կ'ուզէք ամերիկացի միլիոնատէրներուն ծախել Ֆրանսացիներու արիւնը»:

Նախագահը նորէն կարգի հրաւիրեց համայնավար երեսփոխանը, որ ճառը վերջացուց, պահանջելով դադրեցնել Հնդկաչինի պատերազմը, եւ թոյլ տալ որ երեսփոխանները խօսին իրենց ուզածին չափ: Ընկերվարականները իրենց կարգին առաջարկեցին վիճաբանութիւնները յետաձգել 1949 Նոյեմբեր 9ին: Այս առաջարկը քուէարկուեցաւ 183ի դէմ 378 ձայնով: Ժողովը 196ի դէմ 402 ձայնով մերժեց Տիւքլոյի միւս առաջարկն ալ — ուզածին չափ խօսիլ: Քափիթանի առաջարկած պարսաւանքի քուէն՞ալ մերժուեցաւ 228ի դէմ 350 ձայնով :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, վարչապետը, Պ. Քէօյ, ուժգնօրէն պաշտպանեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը, ձաղկելով համայնավարներուն եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն բռնած դիրքը: Այս վերջիններուն համար ըսաւ թէ կառավարութեան վրայ կը յարձակին պարզապէս իբրեւ քաղաքական ռազմախաղ, թէ նոյն իսկ 5 % փոխառութեան դէմ ելան, բայց յուսախաբ եղան: Յետոյ դառնալով համայնավարներուն, յայտարարեց.

— « Մենք թշնամի ենք պատերազմին, մենք կ'ուզենք գործակցիլ ամէն բանի որ կրնայ զօրացնել խաղաղութիւնը: Ահա թէ ինչու կը մաղթենք պաշտպանութեան գիծ մը, կարելի եղածին չափ հեռու՝ մեր սահմաններէն»:

Պարզելէ վերջ երկրին ելմտական եւ տնտեսական վիճակին բարւոքումը, որուն շնորհիւ զօրացած է Ֆրանսայի դիրքը՝ միջազգային բանակցութեանց մէջ, վարչապետը նորէն խօսքն ուղղեց համայնավարներուն.

— « Դուք արդէն փորձեցիք խափանել Ֆրանսայի վերաշինութիւնը, անցեալ Նոյեմբերին, յեղափոխական մեթոտներով: Ձեր խափանարար մեթոտները հիմնուած են արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ նկատումներու վրայ: Ձեզի համար արժէք չունի Ֆրանսայի շահը: Դուք պատրաստ էք դաշնակցելու արշաւողին հետ»:

Յետոյ միութեան կոչ մը ուղղեց բոլորին, որպէսզի աւելի բարձրանայ Ֆրանսայի վարկը: Ժողովը ջերմապէս ծափահարեց վարչապետին յայտարարութիւնները :

★ Վիճաբանութեանց առեն համայնավար երեսփոխան մը հեգնութեամբ հարցուց թէ ինչ եղան Թորէզի եւ ընկերներուն դէմ ծանուցուած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՋԵԱՆԸ

Հայ ղեկավար կոմունիստների «ազգային» գործունէութեան շրջանն սկսւում է հետեւեալ կարգով։

Մոսկուան առանձնայատուկ նշանակութիւն տալով Անդրկովկասին, Ալ. Մեասնիկեանին ազատում է Մոսկուայի Կոմիտէի առաջին քարտուղարի պարտականութիւններից եւ ուղարկում Հայաստան։

Նա գալով Հայաստան, փոխարինում է Կասեանի կառավարութիւնը։ Ի հարկէ նա էլ Հայաստանի անկախութեան համար մղուած պայքարը համարում է բոլշեւիկների սեփականութիւն։

Ընդհանրապէս Աշոտ Յովհաննիսեանի եւ Հայկազ Կոստանեանի ղեկավարութեան շրջանում, կոմունիստների ազգային ոգին նոյն թափով շարունակւում էր. կառավարական խորհրդարաններում սկիզբ էին առել տաք վիճաբանութիւններ — Հայաստանի արդիւնաբերութեան եւ գիւղատնտեսութեան զարգացման հարցերի շուրջը։

Վիճաբանութիւններին մասնակցող ճնշող մեծամասնութիւնը գտնում էր, որ իւրաքանչիւր հարցին, Հայաստանը պէտք է մօտենայ իր սպեցիֆիկ (իւրայատուկ) տեսանկիւնով, այսինքն միշտ առաջնութիւնը տալ Հայաստանի սեփական շահերին։ Ինչպէս Ա. Յովհաննիսեանը կ'ասէ —

«Ամէն ինչ Հայաստանի համար» կամ «Հայաստանը — Հայաստանի համար»։

Բայց դժբախտաբար շուտով, Մոսկուայի դրդումով այդ տեսակէտը համարեցին հակաբոլշեւիկեան եւ որպէս ազգային վարդապետութեան վարակ՝ ջախջախեցին։

Հայկազ Կոստանեանի ղեկավարման շրջանից յետոյ, սպեցիֆիզմը բուծուած է համարւում եւ երեւան է գալիս Աղասի Խանջեանի ստալինեան ոգով ներշնչուած շրջանը։

III

Ինչպէս վերեւում չէշտեցինք, Աղասի Խանջեանը 1921 թուի փետրուարեան ապստամբութեան բերումով հեռացաւ Հայաստանից եւ մինչեւ 1928 թիւը մնաց նախ Մոսկուայում եւ այնուհետեւ Լենինգրադում։

Այդ թուերին վերջացնելով Լենինգրադի Կարմիր պրոֆէսօրների բարձրագոյն դպրոցը, նշանակւում է Լենինգրադի քաղաքային առաջաւոր կուսակցական կազմակերպութիւնից մէկում, որպէս պրոպագանդայի (քարոզչութեան) բաժնի վարիչ։

Աղասի Խանջեանը, իր գերազանց ընդունակութիւնների շնորհիւ, կարճ ժամանակամիջոցում դառնում է Լենինգրադի կուսակցական եւ ոչ կուսակցական լայն խաւերի համակրելին, ինչպէս եւ Քաղբիւրոյի անդամ ու Լենինգրադի կուսակցական կազմակերպութեան «հեղինակաւոր» առաջնորդ Սերգէյ Միրոնովիչ Կիրովի սիրելին։

Կիրովի եւ Խանջեանի պաշտօնական եւ ընկերական մօտ յարաբերութիւնների բերումով, Խանջեանը ծանօթանում է ազգութեամբ հրեայ Կիրովի քենու (կնոջ քրոջ) հետ եւ ամուսնանում։

Գնալով այնքան է բարձրանում բոլշեւիկ Աղասու հեղինակութիւնը Կիրովի աչքում, որ նա Քաղբիւրոյի առաջ երաշխաւորելով ասում է —

«Աղասի Խանջեանի գիտական, հասարակական եւ կազմակերպչական կարողութիւնը թոյլ է տալիս ասելու, որ նրա երիտասարդ լինելը (25 տարեկան) չի խանգարում հանրապետական, մարզային կամ էլ երկրային կոմիտէի պատասխանատու քարտուղար լինելուն»։

Հասան 1927—1928 թուերը։ Քաղբիւրոյի դիրքը ճօճուող մազի վրայ էր։ Ի վիճակի չլինելով ֆիզիքապէս ոչնչացնելու «տրոցկիստներին» եւ «բուխարինականներին», ստիպուած եղան նրանց հետ վիճաբանութեան բռնուել, «ժամանակ շահել, հաւաքել ուժերը եւ այնուհետեւ անցնել յարձակման»։

Նոյնպէս Հայաստանից լաւ լուրեր չէր լսում Քաղբիւրոն։ Իրեն ուժեղ զգացնել էր տալիս, Աչոեանի, այսպէս կոչուած դաշնակցական – տրոցկիստական անլեգալ եւ երբեմն էլ կիսալեգալ երիտասարդական կազմակերպութիւնը։

Հեռաւոր հարաւում, իր ոտքերի տակ ամուր հող ստեղծելու համար, Քաղբիւրոն անհրաժեշտ համարեց, յանձինս Ա. Խանջեանի, իր վստահելիներից ամենակարողին — յանձնարարել երկրի ղեկավարութիւնը։

Այսպիսով Աղասի Խանջեանը, որ 1921 թուին դուրս էր եկել Հայաստանից կոմիսարի պաշտօնով, 1928 թուին մտաւ Երեւան Հայաստանի կոմունիստական (բ) կուսակցութեան կենտրոնական կոմիտէի երկրորդ քարտուղարի պաշտօնով։

Աղասի Խանջեանին գնահատելիս է եղել նաեւ Ստալինը։ Նա յաճախ է կուսակցական պատասխանատու ղեկավարների խորհրդակցութիւններում ու համագումարներում մատնացոյց արել Աղասի Խանջեանին, ասելով —

« Հանրապետութեան քարտուղարների մէջ, չնայած ամենաերիտասարդն է, բայց նրանից պէտք է օրինակ վերցնել, տեսէք թէ ինչպէս է նա ղեկավարում Հայաստանը»։

Բոլշեւիզմի գլխաւոր քուրմի վկայութիւնը ամենամեծ ապացոյցն է, որ Աղասին ճանաչուել եւ բարձրացուել է, որպէս ամենաանձնուէր ու հաւատացեալ բոլշեւիկը։

Այժմ տեսնենք, թէ Հայաստան գալուց յետոյ ինչպէ՞ս է իրեն ներկայացնում նա։

IV

Աղասի Խանջեանը 1928 թուից մինչեւ 1930 թիւը կատարեց Հայաստանի Կ(բ)Կ-ի Բ. քարտուղարի պարտականութիւնը։ Ինչպէս Լենինգրադում նոյնպէս եւ Հայաստանում, երկու տարուայ ընթացքում կուսակցական լայն շրջանում ստեղծած մեծ համակրանքի շնորհիւ, 1930 թուին նա բարձրացաւ Հայաստանի Կ(բ)Կ գլխաւոր քարտուղարի աստիճանին։

Հայկազ Կոստանեանը իր դիրքը զիջելով Աղասի Խանջեանին, անշուշտ ընդունելով նրա արժանիքները, ասեց —

« Հայաստանում, մեր Աղասուն պէտք է լայն հրապարակ տալ, ինչպէս երեւում է նա շատ բան է խոստանում»։

Այսպիսով 1930 թուից սկիզբ է առնում Աղասի Խանջեանի ղեկավարութեան շրջանը։

Աղասին, գլխաւոր քարտուղարութեան առաջին իսկ շրջանից ձեռնամուխ եղաւ Հայաստանի մշակոյթային, շինարարութեան եւ տնտեսական հարցերին։

Գնալով, Աղասին դարձաւ այն խոշորագոյն հեղինակութիւնը, որի շուրջը աստիճանաբար համախմբուեցին, այսպէս կոչուած կուսակցական եւ անկուսակցական, հին եւ նոր սերունդի գիտական ու հասարակական լաւագոյն եւ կարող ուժերը։ Առանց հաշուի առնելու կուսակցականպատկանելութիւնը, Հայաստանի բարձրագոյն դպրոցներում կենտրոնացրեց, Խորհրդային Միութեան սահմաններից եւ արտասահմանից հաւաքած օտարական դասախօսների կազմը։

Առանձնապէս, Հայաստանի անկուսակցական գրողները եւ ընդհանրապէս բոլոր բնագաւառի մասնագէտները մեծ վստահութեամբ էին համագործակցում Աղասու հետ։ Դժուար է նշել մի մասնագէտ, որ չկարողանար խօսել նրա հետ, կամ էլ դժգոհէր նրանից։

Հայ մտաւորականութեան վահանը դարձած, նախաձեռնեց 15 հատորանի Հանրագիտարանի (էնցիկլոպէդիայի) հրատարակման գործը եւ ամենուրեք խրախուսում էր, թէ պէտք է օգտագործել Հայաստանի Խորհրդայնացման 15րդ տարեդարձը, սեփական ակադեմիա ունենալու համար։ Բայց Կրեմլը ընդառաջ չգնաց եւ այդ ձեռնարկը վիժեցաւ իր կազմակերպման օրերին։

Աղասին չէ կարող ազատօրէն խօսել հայ մշակոյթի պատմութեան հետեւողական ուսումնասիրութեան կարեւորութեան մասին, բայց երբեմն անուղղակի յորդորանքներով զգացնել էր տալիս, ասելով. —

(2)

Ս. ՆԱՑԻՐԻ

Յ. Օշականի յիշատակին

Իր դառնաղէտ մահուան տարելիցն էր Փետր. 17ը։ Արժանաւորները միշտ ալ գիտեն իրար յարգել։ Ու քանի մը սրտցաւ, գիտակից անձնաւորութիւններ անոր արդէն յաւերժացած յիշատակը յարգելու համար, Մարտ 12ին սգահանդէսի հրաւիրած էին ժողովուրդը։

Ու հոծ բազմութիւն մը պատասխանած էր իր ներկայութեամբ, իր հայրենակիցները. ինչպէս ծանօթ մտաւորականներ, քահանաներ, ուսանողներ եւ «խոնարհներ», բայց... ոչ Միութիւններ։ Որովհետեւ Միութիւնները մեր օրերուն զարգասեղներու վերածուած՝ երեւակայական կարկանդակ մը պղծելու կը ծառայեն։

Իր մեռնելէն ի վեր ամբողջ տարի մը անցաւ եւ Փարիզի մեր գաղութը իր պարտականութիւնը կատարեց հոգեհանգիստով մը, ու հիմա եկած է անոր սուգը տօնելու։

Հայութեան արժանաւոր այս զաւակին հանդէպ ոչ մէկ շարժում եղաւ բացի «Արեւմուտք» լսարանի մէջ Գարամեանի կատարած դասախօսութենէն։

Մինչդեռ անոր մահէն իսկ կրնայինք դասեր առնել մեր ուղեգիծի բիւրեղացման համար։

Ու կը սիրենք յուսալ թէ պիտի ստեղծուին համապատասխան գործօններ Օշականի կեանքն ու արժէքը ծանօթացնելու, փոխանցելու համար յաջորդական սերունդին։ Աւելի լաւ է ուշ քան երբեք, եւ ինչ որ բարի է լաւ է։

Սրահին մէջ ոսկեգոյն ու մելամաղձիկ տխրութիւն մը կը սաւառնէր Օշականի յիշատակին առջեւ։ Անոր ինքնատիպ դիմագիծով մեծադիր լուսանկարը, զետեղուած էր բեմին ճակատը ու կարծես ան իր շրջանակէն դուրս թռած՝ կը դիտէր մեզ իր անուշ ու խորիմաստ ժպիտովը բարեհամբոյր, կը դիտէր փանդակուած բազէի մը պէս իր սուրացող ճախրանքէն գրկուած, ու կը ջանար հասկնալ կարծես, երբ օրուան նախագահը, Գ. Զօպանեան՝ գովքը կը հիւսէր իր արժէքներուն։ Խոստովանութիւն մը պատմութեան առջեւ։ Բացասական թութակներ զղջացին, անշուշտ, իրենց չահատակութեանց համար, թէեւ վախկոտներու յատուկ կասկածամտութեամբ լսեցին, երբ Երեւան իր տեսակէտը պարզեց առիթով մը, Օշականը կոչելով հանճարեղ գրագէտ եւ մեծ ուսուցիչ։ Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ. կարելի չէ արեւը պահել կթոցի տակ։

Այսպէս, երբ մենք եկած ենք այսօր սգալու անոր կորուստը, աներկբայ հաւատքն ունինք անոր վաւերական մեծութեան եւ մեր սրտէն էր որ խօսեցաւ Զօպանեան։ Կրկնենք իրեն հետ.

— « Օշական հեռացաւ մեզմէ երբ դեռ ի վիճակի էր շարունակելու իր սկսած գործը, եւ ինչ գործ, բազմապիսի եւ արժէքաւոր։ Արդարեւ Օշական ոչ միայն բացառիկ քննադատ մըն էր, այլեւ բանաստեղծ էր, գրագէտ, եւ թատերագիր, մեծ կարողութեամբ նետուած արուեստի այս բոլոր ճիւղերուն մէջ, բուռն ու կրքոտ,(հոս տեղն է ըսել թէ՝ կիրք բառը բերնէ բերան եւ բառ ժամանակի սկսած է քաղաքացիութիւն փոխել)։

Օշական եղաւ նոյնպէս, եւ նոյնքան նուիրուած ուսուցիչ, տաղանդաւոր եւ հոգենուէր։ Ան իր կեանքին ամբողջ տեւողութեան արտադրեց բազմաթիւ գործեր որոնցմէ շատեր լոյս տեսան, Ոմնի նոյնքան ալ լրացածներ, ինչպէս նաեւ կիսաւարտներ, աւա՜ղ...։ Օշական բացառիկ երեւոյթ մըն էր, որուն պէս բոլոր ազգերուն մէջ ալ քիչեր կան։ Օշական այդ ընտրեալ սակաւաթիւներէն էր որ անակնկալօրէն հնձուեցաւ մահուան մանգաղէն »։

Այս սեղմ խօսքերը, թարմ ու բուրումնալից մանիշակի, խորհրդածաղիկի փունջերու պէս հանգչեցան Օշականի մէկ տարուան դամբանին վրայ։ Միջանկեալ փունջ մը մնաց առկախ ու խորհրդաւոր, կարապի երգի պէս տխուր գոյներով, ու մարգարիտէ արցունքի պէս ցոլարձակ, խունկի բուրումով պարուրուած, երբ ան վերջացուց ըսելով.

— « Այնքան ցաւալի պիտի չըլլար եթէ մեռնողը իր գործը աւարտած ու կողմնացոյցի սլաքը այլեւս կանգ առած ըլլար իր վախճանին, սակայն անհանդուրժելի է բեղնաւոր իրականութիւնները հողին յանձնելը ...»։

Անշուշտ այդ ըսել կ'ուզէին ծափահարել փորձող ունկնդիրները, երբ նախագահը մեղմիկ ու հայրական կշտամբանքով ըսաւ.— Սգատօնին չեն ծափահարեր։

Բեմին կառավարիչն էր ուսանող Արծիւ Ուլուպէյեան որ իր դերը կատարեց յաջողութեամբ։ Կը յուսանք թէ յաջորդ տարելիցի մը տօնակատարութեան տէրը իրենք ուսանողները պիտի ըլլան, անցնելով ընկերային զանազան հարցերու ղեկավարութեան գլուխը։

Հետզհետէ բեմ եկան.— Նշան Սերգոյեան, իր խառն երգչախումբին հետ, երգելով Կոմիտասէն «Սուրբ սուրբ», «Տէր ողորմեա» եւ իր հեղինակութիւնը՝ «Գեղահրաշ ծաղիկ», եւն.։ Խումբը երգեց երկիւղածօրէն, խոր տպաւորութիւն ձգելով։ Խումբին անդամ – անդամուհիները գիտակցութիւն ունէին իրենց դերին, եւ ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կը կազմէին իրենց փորձ ղեկավարին հետ։

Տիկին Ա. Գեւոնեան երբ սկսաւ երգել Կոմիտասի «Մաճկալ»ը, կարծես Մեղրագետի սահանքին մրմունջները, եւ անոր խութերուն զարնուած կոհակներուն բողոքները կը լսէինք։ Իսկ երբ Մեսումենցի ձայնագրած «Մանի»ները կ'երգէր, Եփրատի ալիքներուն մէջ գետամոյն ողբերու հառաչանքները կ'ալեկոծէին մեր հոգիները։ Մեր ճակատագրական լալահառաչ երգերու տոհմիկ թարգմանն է ան, մերթ պարզունակ ու գրաւիչ, երբեմն բողոքախառն ու վշտահար կամ աղերսարկու։

Դերասան Ա. Գմբէթեան իբրեւ արտասանութիւն կարդաց Օշականի «Ստեփաննոս Սիւնեցի»էն հատուած մը, գոհար գրաբարով գրուած։

Օրուան բանախօսներէն, Հրաչ Սարգիսեան նախաբանէ մը վերջ, կարդաց խնամեալ ճառ մը (ԽՄԲ.— Պիտի հրատարակենք առանձին)։

Այս առթիւ յիշելով իր հանդիպումը ողբացեալ գրագէտին հետ, 1937ին, երբ Օշական, ի տես Յունական դեղարուեստի հրաշալիքներուն, կ'ըսէր.— «Ո՞ւր էր թէ ըլլայի Հայաստանի մէջ եւ հոն կատարուած մշակոյթի ճիգերուն միանալով աշխատէի, կարենա՛լ հասցնելու համար համաշխարհային բարձրութեան ...»։

Ապա հրաւիրուեցաւ Տիկին Ա. Սարգիսեան արտասանելու Օշականի «Լացողները», որուն ազդեցութեան տակ Վահէ Օշականը ինչպէս ունկնդիրները հազիւ կը զսպէին իրենց յուզումը։

Երկրորդ բանախօսն էր Գ Մ. Գույումճեան,

— « Օշականութիւնը մեր գրականութեան ճի-

չըն է։ Անոր դժգոհութիւնը ստեղծագործութեան թթխմորն է։ Անոր վերլուծումները իւրքին գրական սեռ մը կը ներկայացնեն։ 1909—1914 գրական մեծ սերունդի մը մնացորդն է ինքը։ Անկարելի է զայն զատել անջատելով իր սերունդէն։ Իր սերունդը յեղափոխական սերունդ մըն էր։ Անկեալ բռնակալութեան (1908) աւերակներուն վրայ թարմբրացող ազգակերտ սերունդ մը։ Զարթօնքի սերունդին գործը ընդմիջուած էր բռնակալութեան պրկումովը։ Մեծ պարապ մը բացուած էր։ Հարկ էր լեցնել այդ պարապը։ Յ. Օշական դիզացիր իր հոգիին ամբողջ կիրքովը մտաւ շարժման մէջ։

Հայ ազգը ծնած էր, թէեւ «մեռած» (կրկներեւոյթ) էր եղածը, բայց հոյակապ էր տեսիլը։ Տեսիլին, վերածնող ազգին հզօր պատուանդան մը պէտք էր։ Պատուանդանը Հայոց գրականութիւնն էր։ Գրականութիւնը՝ «Հայոց» ածականը կրելու համար, պէտք էր որ ցոլարանը, գանձատունը դառնար հայ հոգիին։ Այդ հոգին տալով ոչ թէ իր պարզութեանը մէջ դիւրին ու մակերեսային կերպով, այլ իր բոլոր խորութիւններով, բարդութիւններով։ Անկարելի է ընդունիլ որ հազարամեայ տառապանքով, բազմադարեան տեսիլք մը յափշտակուած ցեղ մը որ Փոքր Ասիոյ մէջ ուրոյն քաղաքակրթութիւն մը ստեղծելու համար դարերով տքնած է, աւելի բարդ, աւելի կնճռոտ աւելի տաղնապալից հոգիի մը տիրացած չըլլայ։ Ուրեմն։ Ուրեմն պէտք է հալածել, փշրել ու խորտակել դիւրին, մակերեսային գրականութեան դըպրոցը։ Իրաւ գրականութիւն։ Ազգային գրականութեան վարպետները, իրենց որոնումները պէտք է տանին մինչեւ կարելիութեանց ծայրագոյն սահմանը։

Այսպէս է Օշականը, այս է Օշականութիւնը։ Դպրոց մըն է Օշականութիւնը։ Յեղափոխական, յառաջապահ դպրոց մը։ Այս դպրոցը պիտի մեծնայ իր մահէն վերջ, հետզհետէ, ժամանակին հետ պայծառացնելով եւ սրբացնելով անոր դէմքը, Առաքեալի դէմքը։

Այս պատճառով ալ մեր հայ միտքը բաժնուած է երկու հակամարտ բանակի, Օշականը սիրողներ ու պաշտողներ մէկ կողմէ, եւ միւս կողմէ Օշականը անհամօրէն ատողներ, մինչեւ զայն հացէ զրկելու համար իրենց ամբողջ մեքենան լարող հոսիտ, բոպիկներ, մեր ազգի յարութեան երկունքին հետ կապ չունեցող եւ ստորադասութեան զգացումով խեղճացած հոգիներ»։

Եւ ահա մշտածիծաղ ճառագայթի մը պէս Հայկանոյշ Թորոսեան, անգամ մը եւս փառաւորեց Կոմիտասը, երբ սկսաւ երգել «Ով Զարմանալին»։ Անոր ամէն մէկ վանկը, ամէն մէկ բառը արեւու ճառագայթներու պէս լոյս-ձայներով կը մխրճուէր մեր հոգիներէն ներս։ Եւ ապա, կարծես զգալով, լսելով մեր տառապանքը, երգեց Մելիքեանի «Մի լար, կ'անցնի»ն։ Հայկանոյշը միշտ ալ անզերազանցելի պիտի մնայ իր մշտադալար ձայնով ու մաղնիսականութեամբ։ Փափաքելի էր որ աշակերտներ հասցնէր իր առանձնայատուկ գեղարուեստական ճաշակով։

Այնքան տպաւորիչ էր նոր անակնկալը, երբ Արծիւ յայտարարեց թէ հատուած մը պիտի արտասանէ Օշականի «Օրն Օրերուն» երկէն, հրատարակուած՝ 1946ին, ոչ թէ իբրեւ թատերական գործ, այլ ընթերցումի համար։ Եւ ահա բեմին վրայ երեւցաւ դպրոցական մը, Օր. Անահիտ Գեւոնեան, ձեռքը բռնած քնարաձեւ ծաղկեպսակ մը հիւսուած նարգիսով, մանիշակով, վարդ ու մեխակով, ինչպէս մեր աղջիկները սովոր էին հաւաքելու մերդրախտավայր սարերէն, ծմակներէն, արեգիններէն։

Թէեւ առաջին անգամն է որ բեմ կուգար այս աղջիկը, բոլորին ուշադրութիւնը գրաւեց իր պարզութեամբ եւ համարձակութեամբ, փոխն ի փոխ արտասանելով տրամախօսութիւնը։ Անահիտը, բեմական շնորհէն զատ, կը յայտնէր սուր յիշողութիւն մը եւ մաքուր արտասանութիւն, որոնք ջերմապէս գնահատուեցան։

Վերջին բանախօսն էր Շ. Միսաքեան (յաջորդով)։

Յոտնկայս ու լուռ՝ վերջին յարգանքով մը հեռացանք սրահէն Օշականի ոգին մեզի հետ, միշտ ժպտուն աչքերով։

Յարգանք քեզ, Օշական գիւղի հերոս, տիտան հայկական։

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(ՔԱՂՈՒԱԾ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ)

ՆՈՐ ԴՈՒԻՆԸ.— Դուին նշանաւոր է իբրեւ Հայաստանի ամէնէն հին քաղաքներէն մէկը։ Վարդան Մամիկոնեան իր ազատագրական պայքարին առթիւ ընդդէմ Պարսիկներու, կը գրաւէ Դուինի բերդը եւ կը վռնտէ պարսիկ մարզպանները։ Այս պատմական «Ներքին Դուին» գիւղը հրջապատուած էր կաւաճահիճներով որոնք բոյներ էին ջերմի, եւ ուրկէ կը մեռնէին ամէն տարի բազմաթիւ մարդիկ։ Խմելու ջուր չունէր։

1937էն ի վեր շինուած ջրանցքը առատօրէն ջուր տուաւ այգիներուն, բանջարանոցներուն ու դաշտերուն։ 1940ին Գառնիէն մինչեւ Դուին գիւղը սկսաւ անցնիլ ջրմուղ, ապահովելով խմելու մաքուր ջուրը, իսկ ճահիճները արդէն չորցուեցան։ Այլեւս կաւաշէն տուն չէ մնացած։ Կոլխոզներու համար կանգնած են հիմա 250 քարաշէն տուներ, իւրաքանչիւր տուն ունենալով իր տնամերձ հողամասը, պարտէզը, բանջարանոցը, այգին։

Գիւղը ունի իր բուժարանը։ Փողոցները եւ տուները լուսաւորուած են ելեկտրականութեամբ։ Գրեթէ բոլոր կոլխոզնիկները ունին իրենց ռատիօ ընդունիչները։ Շինուած է մշակոյթի պալատ մը, որու վրայ ծախսուած է մէկուկէս միլիոն րուպլի։ Ակումբը կառուցուած է Տիգրան Մարուքեանի նախագծով, իսկ ներքին զարդարանքը ըրած է նկարիչ Բ. Մարդարեան։ Ակումբը ունի 450 աթոռով դահլիճ մը ուր Արտաշատի շրջանային թատրոնը ամիսը երկու անգամ կուտայ ներկայացումներ։ Խօսուն շարժանկար ցուցադրելու երկու գործիքներ կան։ Երկու օրը անգամ մը նոր ժապաւէններ կը ցուցադրուին գիւղացիներուն։ Ակումբին կից կայ գրադարան, ընթերցարան, ռատիօ հաղորդման սեփական հանգոյց։ Կոլխոզը իր հաշւոյն 15 հոգինոց պաշտօնեայ կը պահէ, վարիչի, գրադարանապետի, պարի ղեկավարի, թատերական խմբակի համար եւայլն։

Դպրոցին մէջ կ'ուսանին 449 աշակերտներ։ Անգրագէտ չկայ գիւղին մէջ, բացի Իրանէն հայրենիք վերադարձածներէն որոնք կը յաճախեն չափահասներու համար կազմակերպուած երեկոյեան դպրոցը։

Կոլխոզային արտադրութեան բոլոր տեսակները ելեկտրականացած են, ինչպէս ոչխարներու ելեկտրախուզարան, խաղողի ելեկտրահնձան, ինչպէս նաեւ գինեգործարանը։

Ներքին Դուինն ունի կապի թղթատարային բաժանմունք, բաղնիք։ Կը շինուի կեդրոնական խանութ, մանկապարտէզ։ Կոլխոզը արտասահմանէն եկած հայրենադարձներու համար շինած է երեք յարկանի տուներ։

Արտէլին հարստութեան աղբիւրը կը հանդիսանան խաղողի եւ մրգի այգիները, բամպակի եւ հացահատիկային մշակումներու, ցորենի, հաճարի ցանքադաշտերը։ Կոլխոզի անասնապահական հաստատութիւնը ունի աւելի քան երկու հազար մեծ եղջերաւոր անասուն։

Արտէլի անդամները կը հետեւին գիւղատնտեսութեան գիտութեան։ Երեւանէն հրաւիրուած գիտական աշխատողներ, բերքի վարպետներ կուտան դասախօսութիւններ։ Տեղւոյն մտաւորականութիւնը ստացած է իր ուսումը Երեւանի մէջ։

Կոլխոզի ընդհանուր եկամուտը այս տարի կը կազմէ մօտ չորս միլիոն րուպլի։ Պիտի շինուի հիւրանոց մը, մեծ ջրաւազան, մարզանքի հրապարակ։ Պիտի ձեռնարկուի գիւղի հրապարակի ու գլխաւոր փողոցներու կուպրապատման։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ վանքին ամսաթերթը դադրած ըլլալով, քանի մը Պաղեստինցի հայ երիտասարդներ սկսած են հրատարակել մեքենագրուած պըրակներ, որոնց մէջ կը տրուին քաղաքական, ազգային եւ կրօնական լուրեր։ Պրակին անունն է «Զամ-Թաղ»ի լուրեր։ Թերթը հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ իր նպատակը.— «Զամ - Թաղ» վանքը ժառանգաւորաց վարժարանի մասն է։ Քանի մը երիտասարդներով այս թաղէն մտադրեցինք քաղաքական լուրերու առօրեայ պրակ մը հրատարակել։ Դժուարութիւններ կրեցինք, որովհետեւ չունէինք ելեկտրականութիւն, ռատիօ, ու տպագրական պիտոյքներ։ Բարեկամներու օգնութեամբ, ու անձնական նիւթական զոհողութեամբ կրցանք ռատիօ մը ունենալ եւ բաւականաչափ թուղթ եւ ժապաւէն»։

Լուրերը կը տպագրուին 11 օրինակ եւ կը բաժնուին ձրիաբար վանքի գաղթական կեդրոններու։ Չորս օրինակ ալ կը ղրկուի Ամման, (Անդրյորդանան)։

Պաղեստինեան լուրերու կողքին կը տրուին նաեւ արտաքին լուրեր։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ հայ եւ ասորի թատերախումբերը միասնաբար հայերէն եւ արաբերէն լեզուներով ներկայացուցած են «Երկու Խուլեր», «Վարձուած սենեակ» եւ «Ցնորք դերասաններ» խաղերը։ Ներկայացումը տեղի ունեցած է անգլ. օդային ուժերու ակումբին մէջ։

★ Գիշերները կը քնանան, թշնամիները կը հսկեն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (120)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՄԱՀ ԵՒ ՍՈՒԳ

Մտածութիւնը միայն՝ թէ ուրիշ սիրելի անձի մը հետ երբեմն կը բաժնէր այդ երջանկութիւնը, ուրիշի մը որ չկայ, ուրիշի մը որ սրտին կէսն էր, ուրիշի մը՝ որուն ոչ միայն ինքն եւ իր յաջողութիւնները ալ եւ իր ազգը մասամբ պարտական էր, տխուր ամպը այն զուարթութիւնը կը հալածէր, աչքերը ակամայ կը դառնային դէպի Դրազարկ ուր Եփիմէ իր եղբօրը քով կը ննջէր, եւ այն լայն կուրծքէն մեծ շունչեր կ'ելնէին փոխանակ հառաչանքներու, եւ Գոհար այն ալ կ'որոշէր եւ կը հարցնէր.

— Ինչո՞ւ, հայրիկ, այսպէս մեծ շունչեր կ'առնես։

Դժուար էր այդ հարցումին պատասխանել այլ պէտք էր խօսք տալ, բայց ո՞ւր, ամէն օր ամէն վայրկեան երբ զբօսումներ զինք կը թողուին, այսպիսի տեսարաններ կը նորոգուէին, մինչեւ որ ժամանակը՝ որ յիշատակ չի մոռցներ այն մտքերուն՝ որ յիշողութիւն ունին բայց կը տկարացնէ, բթացուց այդ ցաւերը, մանաւանդ որ Եփիմէի մահը ուրիշ դժբախտութիւններու նախաշաւիղն էր, ինչպէս պիտի տեսնենք։

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ԿԻՌ ՄԱՆՈՒԷԼ ԿԱՅՍՐԸ

Թորոս լաւ խելամուտ էր թէ խաղաղութիւնը, միայն եւ երկարատեւ խաղաղութիւն մը կրնար Ռուբինեան աթոռը ամրացնել եւ Կիլիկիա ապաստանարան ընել հայ ազգութեան, ուստի երբ ամէն բան կարգադրեց ջանաց նաեւ ուսումը տարածել իր երկրին մէջ. ուսումնականները շատցուց, վասնզի անոնք միայն էին այն ժամանակը՝ իբր միջոց գիտութիւններու ծաւալումին. ով որ կ'ուզէր սորվիլ՝ վանք մը կը դիմէր, վասնզի ուսումնարան եւ վանք այն ատեն միեւնոյն նշանակութիւն ունէին, ոչ միայն արեւելքի մէջ այլ նաեւ արեւմուտքի մէջ։

Թէպէտ սիրտը դառնութեամբ լեցուն կ'ողբը մահուան՝ Մլեհ եղբօրը յիմար ձեռնարկութիւններու համար, բայց դարձեալ Թորոս անյողդողդ բնաւորութեան տէր՝ բարեկարգութիւններու կ'աշխատէր, ամէն իր այցելութիւնները կ'ընէր երկիրը բարւոք վիճակի մէջ պահելու համար։

Եւ երբ յոգնած՝ փախստեան տեղ մը փնտռէր կ'երթար կը քաշուէր Տարսոն, իր սեւ մաղձին քաղաքը, այն սենեակին մէջ, այն անկողնին քով ժամեր օրեր կ'անցնէր, անցեալին վրայ տխուր խորհրդածելով։

Ահա ճիշդ նոյն օրերուն մէկն էր, երբ յանկարծ լատին ուխտաւոր մը իրեն ներկայացաւ գոյժ տալով թէ Մանուէլ կայսրը ընտիր զօրքերու խումբով մը իր վրայ կուգար։

Թորոս՝ թէպէտ անվեհեր քաջ մարդ էր եւ բոլոր իր պատմութիւնն ալ կը վկայէ, բայց անխախտ սկզբունքներ ալ՝ ունէր, պատերազմի բախտը վտանգի չի դնել՝ երբ կարելի էր առանց իր զօրքերուն կորուստին թշնամին վտանգել՝ մաշել՝ տկարացնել եւ սովամահ ընել կը նախադասէր, եւ ասոր համար ալ տաք գլուխ երիտասարդ զօրավարներ՝ որոնց առաջինն էին Մլեհ եւ Ստեփանէ՝ զինքը կը բամբասէին. դարձեալ երբ կարելի էր բանագնացութեամբ եւ քիչ վնասով եւ ի հարկին խոնարհական ցոյցերով խաղաղութիւնը ծախու առնել եւ վտանգը հեռացնել աւելի կ'ընտրէր, քան թէ ազգին եւ իր անձին բախտը կորստեան վիհը գահավիժելու վիճակին մէջ ձգել։

Իսկ այս անգամ առանց շփոթելու՝ այլայլեցան, նախ՝ ինք որ միշտ իր թշնամիներուն ամէն շարժումները կ'իմանար, այս անգամ թշնամին ձեռք իյնալու վտանգին մէջ էր, պատճառը չէր կրնար մեկնել, վասնզի իր Կոստանդնուպոլսոյ լրտեսը՝ որ կայսեր լուրը իրեն կը հասցնէր՝ դիտուածով արգիլուած էր իմացնելէն։

Երկրորդ՝ կայսրը շատ զգուշութեամբ վարուեցաւ իր արշաւանքներուն մէջ եւ փոքր գնդով մը իր վրայ կուգար, եւ Թորոս այս չէր կրնար երեւակայել։

Ուստի այն դրութիւնը գործածել մտածեց որ Մասուտ Սուլթանին դէմ ալ գործածեր էր քանի մը տարի առաջ յաջողութեամբ։

ՇԱՐՆԱԿ

հետապնդումները ։ Վարչապետը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը կը սպասէ դատական իշխանութեան քննութեան արդիւնքին ։

Դաւադրութի՞ւն Թիթոյի դէմ

ՀԱՐՄԱՆԱՀԱՆ ՀՐՈՑՑՆԵՐ

Պոլսէն կը հեռագրեն մարտ 15 թուականով. — Եուկոսլաւիայէն հասած փախստականներ կը պատմեն թէ Կոմինֆորմը կը սատակացնէ ճնշում մը ներսէն թէ դուրսէն, տապալելու համար մարէշալ Թիթօն ։ Կ՚ըսուի թէ պուլկարական եւ ռումանական եօթը զօրաբաժիններ համախմբուած են Ալպանիոյ եւ Մակեդոնիոյ սահմաններուն վրայ ։ Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, հրոսախումբեր կազմուած են եւ կը պահուին անտառներու մէջ, գործելու համար Թիթոյի դէմ, որուն բանակէն բազմաթիւ զինուորներ դասալիք եղած են ։ Վերջապէս կ՚ըսուի թէ բարձրաստիճան սպաներ փախած են Ալպանիա, ուր Ռուսերը 3000 մարզիչներ ղրկած են, մարզելու համար ալպանական բանակը ։

Մոնթենեկրոյէն հաւաքուած պարտիզանններ զօրաբաժին մը կազմած են Ալպանացիներու եւ Մակեդոնացիներու հետ, Շքոտրայի մէջ (Ալպանիա), Խ. Միութենէն զէնքեր կը հասնին Ալպանիա նաեւ ։

Դարձեալ նոյն աղբիւրներուն համաձայն մարէշալ Թիթօ մաքրած է իր բանակը, հեռացնելով կասկածելի տարրերը ։ Դուրս ձգուած սպաներուն թիւը կը հաշուեն մինչեւ 3000 հոգի ։ Մարէշալը չորս նոր հրամանատարութիւններ հաստատած է, կեդրոնացնելու համար բանակին ղեկավարութիւնը, ապահովելով սահմանագլուխներուն պաշտպանութիւնը ։

Պոլսոյ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ դիտել կու տան, այս զրոյցներուն առթիւ, թէ հաւանական չէ որ Խ. Միութիւնը քաջալերէ յախուռն ապստամբութիւն մը Եուկոսլաւիոյ մէջ, որ կրնայ յանգիլ քաղաքացիական պատերազմի ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ի ՀԱՐԿԻՆ ՊԻՏԻ ԱՊՍՏԱՄԲԻՆ — Պ. Թոլիաթթի, Իտալիոյ համայնավար առաջնորդը, ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ ի հարկին ընդհանուր ապստամբութիւն պիտի կազմակերպեն եւ պիտի տապալեն օրուան կառավարութիւնը, եթէ կառավարութիւնը մասնակցի Խ.Միութեան դէմ ուղղուած պատերազմին ։ Եւ աւելցուց որ եթէ երեսփ. ժողովը ընդունի Ատլանտեանի դաշինքը, իրենք պիտի չճանչնան զայն ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մէկ ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ երիտասարդ մը, ցոյց մը սարքած ըլլալով Իրաքի դեսպանատան առջեւ, Պաղեստինի կախաղաններուն դէմ ։ Վճիռը արձակուած ատեն, ամբաստանեալը աղաղակեց — « Կեցցէ՛ համայնավարութիւնը ։ Կեցցէ՛ անկախ Լիբանանը ։ Անկցի անգլեւամերիկեան աշխարհակալութիւնը » ։ Դատարանը անմիջապէս երկու տարի եւս աւելցուց պատիժը ։ Երկու երիտասարդ կիներ ալ մէկ ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էին, իրեն հետ ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ մասին խօսելով, Իտալիոյ արտաքին նախարարը, կոմս Սֆորցա, յայտարարեց թէ դաշնի տրամադրութիւնները չի պարունակեր ։ — Հինգ պետութեանց արտաքին, ելմտական եւ պատերազմական նախարարները վերջացուցին իրենց խորհրդակցութիւնները Լոնտոնի մէջ ։ Պաշտօնական հաղորդագրութիւն չի պարունակեր տրուած որոշումներու մասին, գաղտնապահութիւնը չխախտելու համար ։

ՔՐԱՎՉԵՆՔՈՅԻ ԴԱՏԻՆ . չորրորդ նիստը յետաձգուեցաւ յաջորդ շաբթուան ։ Երեքշաբթի օր խօսեցան Lettres Françaisesի երկու պաշտպան փաստաբանները, Մաթարասօ եւ Պլումէլ, ապացուցանելու համար թէ Քրավչենքօ չէ «Ազատութիւնն ընտրեցի» գրքին հեղինակը, այլ երկու Ամերիկացիներ, որոնց օգնած են խումբ մը ռուս տարագիրներ ։ (Այս առթիւ առաջինը յիշեց նաեւ Կերենսքիի անունը) ։ «Այս գիրքը կեղծ վաւերագիր մըն է, լեցուն՝ սուտերով, զանցառութիւններով, ընդհանրացումներով» ։ Եշ. պիտի խօսի չորրորդ (գլխաւոր) փաստաբանը, Պ. Նորման, որ հիւանդ է ։ Քրավչենքօ ներկայ չէ եղած վերջին երկու նիստերուն ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան հրամանատարը, զօր. Քլէյ, յայտարարեց թէ անցած է պատժական եւ ժխտական շրջանը եւ այժմ պէտք է ձեռնարկել շինարար աշխատանքի ։

ՏԻԿԻՆ ԼԵՑԼԱ ՊԵՏՐԽԱՆԻ

ՊԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Մարտ 15ին, 22ին եւ 29ին երեքշաբթի գիշերները EDOUARD VII թատրոնին մէջ ։

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Կը վերջանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման չորրորդ տարին ։ Հինգերորդ շրջանը վերսկսելէ առաջ, կը խնդրուի ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ։

Մեզի համար եւս հաճելի չէ դադրեցնել պարտազանց բաժանորդներու թերթերը, բայց տնտեսական ծանր պայմաններ թոյլ չեն տար անվերջ շարունակել այդ կարգի բաժանորդագրութիւններ ։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ 1947—1948 տարիի բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 1200 էր, իսկ արտասահմանինը 2000 ֆրանք ։

1948 Հոկտեմբերէն բաժանորդագրութիւնը բարձրացած է Ֆրանսայի համար տարեկան 1500 ֆրանքի, վեցամսեայ 800 ֆրանքի ։ Արտասահման 2500 ֆրանք, վեցամսեայ 1250 ֆրանք, կամ տասը տոլար (3 անգլիական) ։

Վճարել հին պարտքը եւ փութացնել նոր բաժնեգիները ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, métro St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարխանի նուագախումբին ։ Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Երգչախումբ (Ա. Պարթեւեան), երգ, արտասանութիւն, պար ։ Առաջին անգամ պիտի լսենք Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽԱԽԱՄԵԱՆը, Պոլսոյ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ երգչախումբէն ։

INSTITUT ARMENIENի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

NUIT DE LA VOILETTE

Շաբաթ 19 Մարտի, ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Copacabanaի շքեղ սրահին մէջ, 168 rue Fbg. St. Honorée, Yoska-Nemethի Tzigane նուագախումբը ։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ձեր սեղանները ապահովեցէք առաջուց Պ. Նուպարէն, հեռաձայն Ely. 23 – 66:

Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ է ։

Կովկասեան եւ ցիկան յայտագիր, Զէրքէզ Ալեքսանդր Տիգժինքայի մէջ, Տիգրանօֆ եւ իր կիթառը ։ Թանիա Մաքսիմովա, Փոլիաքով եւ իր պալալայքան ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ — Փարիզի հայ արհեստներու կազմակերպութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Հայկ Սէրէնկիւլեանէ 1500 ֆրանք ։

ԿԻՐԱԿԻ 3 ԱՊՐԻԼ 1949 ժամը 20.45ին

SALLE D'IÉNA ի մէջ • Métro IÉNA

10, Avenue d'Iéna • PARIS (16e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

հանրածանօթ դերասան

ՎԱՂԻՆԱԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի

25ամեայ թատեր. գործունէութեան ի պատիւ

ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ

ՀԻՍ-ՔԻՐԱԾ

ԿԱՄ ՀԱՅՐՈՒՀԻԻՆ ՎՐԷԺԸ

Տրամաթիքական էթիւտ 1 գործողութեամբ

ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ

Տրամ 1 արար

ԹՕՆԻ

Ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար

Մանրամասնութիւնները յայտագրով

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Վալանսի, Ռոմանի եւ Փոն տ'Օպնայի բոլոր խումբերու ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայանալ անդամատետրերով ։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

THEATRE GAITÉE LYRIQUEի ՄԷՋ

9 ՄԱՅԻՍԻՆ

Ապահովեցէք ձեր տեղերը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդականներէն ։

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

22 Մարտ երեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սինէմա Սիկալի մէջ, Վիրոֆլէ, Շավիլ – Վէլիզի կայարանին մօտ ։ 9 rue Gaston Boissiere:

Կը ներկայացուի հայ վշտի եւ ազատութեան երգչին Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի շարժանկարը ։

Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին, Շավիլի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ խումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի ։

Հրաւիրատոմսերը ապահովել նախօրօք ։

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

Հայ հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնենք որ Պ. ԺՕԶԷՖ ՏՈՍՏՈՂՐՈՒԵԱՆի,

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Լաւագոյնն է հարսնիքներուն եւ պարահանդէսներուն համար ։ Դիմել անձամբ կամ գրաւոր. — Հասցէն՝ 163 rue Paul Bert, Lyon:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Լոյս տեսաւ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի 97րդ թիւը (Յունուար) ։ Իսկ Փետրուարի թիւը լոյս կը տեսնէ գալ շաբթու ։ Պիտի ղրկուի 1949 տարուան բաժնեգինը վճարողներուն միայն ։ Անոնք որ բարեկամ են ՀԱՅ – ԲՈՅԺի, թող փութացնեն իրենց բաժնեգինը, հաստատելու համար իրենց բարեկամութիւնը ։ Այս խիստ կարգադրութիւնը անոր համար, որովհետեւ չենք կրնար աւելորդ ծախքեր ընել ։ Ամէն մարդ ալ գաղափար մը ունի հարկաւ տնտեսական տագնապին մասին ։

Մեր ներկայացուցիչներէն եւս կը խնդրենք, որ մեզի անյապաղ տեղեկացնեն թէ քանի՞ բաժանորդ վճարած են, ըստ այնմ ծրարով ղրկելու համար իրենց ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԳՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

151 Cours Lafayette, LYON

Ամէն կարգի արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ աժան ուտեստեղէններ եւ պահածոներ ։ Ահաւասիկ կարգ մը գիներ մեր ըսածը ապացուցանելու համար ։

ՊԱՄԻԱ քիլոյին տուփը 130 ֆրանք

ՁԻԹԱՊՏՈՒՂ առաջին կարգի 150 ֆր. քիլօն:

Ճերմակ պլղուր մանր եւ խոշոր քիլօն 90 ֆր.

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

Lyon հեռաձայն Moncey 40-55

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տեղը.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 18 Mars 1949 Ուրբաթ 18 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5798—Նոր շրջան թիւ 1209 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵ՞ՂՔ ԹՈՒՂԹԻՆ ԵՒ ՄԵԼԱՆԻՆ

Մեր դժբախտ հայրենիքը այնքան «անկախ է եւ ազատ» որ, անոր վարիչներն ու գրիչները իրենց խօսելիք ճառերուն եւ գրելիք յօդուածներուն նիւթերն անգամ օտարէն կ՚առնեն: «Վերէ՜ն»:

Ոչ մէկ ինքնուրոյն գիծ: Ոչ մէկ շող տրամաբանութեան եւ պարկեշտութեան: Նոյնիսկ սովորական քննադատութեանց, բանավէճերու, իբրեւ թէ գաղափարական պայքարներու մէջ:

Նոյն անճոռնի բառերը թխածոյ չարադրութեամբ:

Նոյն յարդը՝ միեւնոյն մսուրէն:

Նոյն ապերախտ, անպատիւ յանձնառութիւնը,— անուանարկել, վարկաբեկել, ռեւեցնել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ամէն գնով:

Տմարդի «ճիհատ» մը որ կը շարունակուի ամենայն տգիտութեամբ, լրբութեամբ եւ յամառութեամբ:

Քրքրեցէք ժամանակակից պատմութիւնը, եւ պիտի չգտնէք այսքան մերկապարանոց ապականութիւն՝ ցարական կամ սուլթանական բռնապետութեանց օրով իսկ:

Ահաւասիկ հատ մը եւս, իբրեւ հատընտիր նմոյշ:

Ոմն Ռ. Եսայեանի պատուիրեր են մշակել հետեւեալ նիւթը եւ ղրկել արտասահման, Երեւանի «Կուլտուրական Կապի ընկերութեան» միջոցաւ:

Ի՞նչքան ալ հրապուրիչ նիւթ, — «Դաշնակցութիւնը ամերիկեան իմպերիալիզմի ծառան է»:

Թե՛ւ տուր երեւակայութեանդ եւ թխէ: Տակէ տակ չարէ ռուսերէնէ թարգմանուած, կամ նոյնութեամբ հրամցուած բառեր, խօսքեր, «քլիշէ»ներ: Ստորագրէ եւ ղրկէ բոլոր «յառաջդիմական» յարդարանոցներուն, իբրեւ պատրաստ կեր ամբոխին:

Ողորմելին Եսայեան երեք երկարապատում յերիւրանք շարադրած է, ապացուցանելու համար թէ Դաշնակցութիւնը... «Թրքասիրական» քաղաքականութեան կը հետեւի:

Եւ սարէն ձորէն պատմութիւններ կը հիւսէ: Ճաշակեցէք սա մէկը.

—«Թէ որքան սուտ են Դաշնակցական պարագլուխների հակահայկական վարքագիծն ու նրանց ծառայութիւնները Թիւրքական ռէակցիային՝ խօսում է թէկուզ այն փաստը որ, ինչպէս գրում է «Արմենիըն Տրիբիւն» թերթը, վերջին ժամանակներս իրենց անգլօ—ամերիկեան տէրերի հրամանով «երկու երեք դաշնակցական անգլիական կործանիչով Եգիպտոսից փոխադրուած են Թուրքիա, Թիւրքերին օգնելու Սովետական Հայաստանի քարտէզներ պատրաստելու գործում»: Եւ ո՞ւր մնաց Դաշնակցութեան պարագլուխների ճղճղոցը թէ իրենք դէմ են Ամերիկայի «Թրքասիրական» քաղաքականութեան»:

Ընթերցողները թերեւս կը յիշեն այս շոշորթապատումը, որ անցեալ տարի մայիսին լոյս տեսաւ բոլոր «յառաջդիմական» թերթերուն մէջ: (Մէկն ալ՝ «Արմենիըն Տրիբիւն» կոչուած քուրջը, որ կը հրատարակուի Մ. Նահանգներուն մէջ):

Շոշորթապատումը կ՚ըսէր թէ անգլիական շոգենաւ մը Եգիպտոսէն Անգարա տարած է Դրօն, Գ. Իփէքճեանը եւ ուրիշ ծանօթ Դաշնակցական մը»... Մնացեալը կարդացիք վերը:

Լուրը բերնէ բերան եւ թերթէ թերթ փոխադրուելով, այն աստիճան ճոխացեր է որ, հասարակ շոգենաւն ալ դարձեր է «կործանիչ», այսինքն «Թորփիլահալած» (destroyer)...

Խաշած հաւն անգամ պիտի խնդար այս բոշայական առասպելին վրայ:

Եւ սակայն, Երեւանը ինքն ալ հաւատալով իր եւ իր սորուկներուն թղցուցած «բադ»ին, անոր հետ կ՚ոստոստէ մօտ մէկ տարիէ ի վեր:

Բադը շատոնց սատկած է, բայց անոնք որ կուտ կուտային, վառ կը պահեն անոր յիշատակը: Գրով, ճառով թէ անթելով:

Ահա այս է որ կը կոչուի «Կուլտուրական կապ Արտասահմանի հետ»:

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն, երբ աշխարհի բոլոր կառավարութիւնները միութեան կոչ կ՚ուղղեն, առանց դաւանանքի եւ դասակարգի խտրութեան: Երբ տարագիր բազմութիւնները աւետաբեր լուրերու կարօտով կը տոչորին:

Մե՞ղք մելանին եւ թուղթին:

Ռ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

— Այս ո՞րքան յոռետես էք դարձեր: Կ՚ըսէք,— Եթէ միայն հարիւրին մէկը գիրք մը գնէր մեր գաղութին մէջ, քիչ մը չունք պիտի առնէին հեղինակ թէ հրատարակիչ: Կը մոռնաք որ 70 հազարէն աւելի է մեր համրանքը:

= Թող զկանայս եւ զմանկունս: Զեղչէ նաեւ անոնք որ կարդալ—գրել չեն գիտեր, կամ նիւթական կարողութիւն չունին, կամ կը կարծեն թէ իրենց ճաշակը կ՚աւրուի՛, եթէ հայերէն կարդան:

— Անպէտ գիրքեր ալ շատ կան:

= Եթէ պիտանին քաջալերուի, անպիտանը ինքնին կը փոշիանայ:

— Անշուշտ Փարիզի մէջ հրատարակուած գիրքերը ուրիշ գաղութներ ալ կը ղրկեն:

= Այո, տասը — քսան հատ: Ինչպէս անոնք ալ, փոխադարձաբար: Ուրաքանչիւր տեղի մէջ սպառածն է որ արժէք ունի: Եթէ Ամերիկայի 150.000նոց գաղութին մէջ ալ հարիւրին մէկ հաշուէք եւ արժէքաւոր գիրք մը 1500 օրինակ ծախուի, «թամզարա» պիտի պարեն, հեղինակ թէ հրատարակիչ:

— Ճար մը պէտք է գտնել, գիները մատչելի դարձնելու համար:

= Այդ ճարը գտնելու համար, նախ պէտք է պտոյտ մը կատարել տպարաններու եւ գրատուններու մէջ: Ամէն հեղինակ, հրատարակիչ եւ գրավաճառ իր գաղտնիքն ունի: Աւելի լաւ է որ իրենք խօսին, եւ մանաւանդ պատմեն թէ ի՛նչպէս կը ծախեն այս կամ այն գիրքը, գոնէ տպագրութեան ծախքը հանելու համար:

— Ես ալ կը կարծեմ թէ որքան լայն բացուի վարագոյրը, այնքան օգտակար կ՚ըլլայ բոլորին համար:

= Վարագոյրը երբ որ բացուի... ՎԱՀԷ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Պ. ՄԻՒԹԷՐԻ ՀԵՏ

Գաղթ. Կեդր. դրասենեակին տնօրէնը, Պ. Բունիաթեան Մարտ 16ին ժամադրութիւն մը ուզած էր երեսփոխան Պ. Անտռէ Միւթէրէն, լուսաբանութիւններ խնդրելու համար Ազգ. Ժողովին մէջ եղած յայտարարութեանց մասին:

Կ՚իմանանք թէ Պ. Միւթէր շատ սիրալիր ընդունելութիւն ընելով, բացատրած է թէ ինք երբեք միտք չունէր վարկաբեկելու Հայերը, շատ լաւ գիտնալով անոնց արժանիքները եւ ծառայութիւնները, թէ լուսաբանութիւններ պիտի տայ իր թերթին՝ Paroles Françaisesի եւ Ազգ. Ժողովին մէջ:

★ Վերջին պահուն Գաղթ. դրասենեակէն ստացանք զեկոյց մը, որ կը հաղորդէ «ընդլայնուած» խորհրդակցական կոմիտէին կազմը:

Պոլսոյ Պատր. տեղապահը

ԿԸ ԿՈՏՐԷ ԿԸ ԹԱՓԷ

Պոլսոյ թերթերը գրած էին թէ խումբ մը վարդապետներ եւ քահանաներ երկու խնդրագիրներ ներկայացուցած են Պատր. տեղապահ Գէորգ արք. Արսլանեանի, առաջարկելով եկեղեցական համագումար մը կազմել, քննելու համար կարգ մը կրօնական խնդիրներ:

Պատր. տեղապահը փոխանակ ընթացք տալու այսքան համեստ եւ օրինաւոր պահանջի մը, կախակայած է երկու վարդապետներ եւ երեք քահանաներ: Ահաւասիկ պաշտօնական յայտարարութիւնը» (10 Մարտ).

— «Ի գիտութիւն մեր սիրեցեալ հօտին եւ ի մասնաւորի մեր Եկեղեցեաց Քարոզիչներուն, աւագերէցներուն եւ Մատակարար Մարմիններուն, սոյն պաշտօնական յայտարարութեամբ կը ծանուցանենք թէ՝ հակառակ իր օրինական արգելքին, Եկեղեցական Համագումարի պատրուակով՝ նախաձեռնարկ եօթը եկեղեցականներ յետին միտքերով եւ զանազան խարէութիւններով մոլորեցուցած են կարգ մը քահանայ հայրեր եւ նիստի հրաւիրած զանոնք:

Նկատելով որ Եկեղեցական համագումարի մը որոշումն ու հրամանը միմիայն մեր կողմէ կրնայ տրուիլ, ըստ մեր Ազգ. Պատրիարքարանի հիմնական կանոնադրութեանց, ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԱՐԳԻԼԱԾ ԷՆՔ օրինական բնոյթէ զուրկ այդ համագումարը: Եւ իրենց հակակարգապահական ընթացքին համար հոգեւոր պաշտօնավարութենէ կախակայած ենք այդ եօթը եկեղեցականներէն հետեւեալները՝ ցնոր տնօրինութիւն.— Հմայեակ Ծ. վրդ. Պախթիյարեան, Զարմայր Ծ. վրդ. Կէգիւրեան, Թովմա Ա. քհնյ. Շիկահեր, Աբրահամ Ա. քհնյ. Էպէեան եւ Սերովբէ Ա. քհնյ. Գուրմայեան: Այս վերջինը իր նախատական եւ սպառնական մէկ գրութեան հետեւանքով:

Իսկ յիշեալներուն գործակցող Խորէն Ծ. վրդ. Միսաքեանի եւ Անանիա քհնյ. Գալեմի կախակայումը յետաձգուած է, իրենց հակակարգապահական ընթացքը նախընթաց չունենալուն համար:

★ Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ այս որոշումը հեռագրով հաղորդուած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, ինչպէս եւ Թուրքիոյ վարչապետին եւ ներքին գործերու նախարարին:

Կարգը եկաւ Միջերկրականի դաշինքին

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱ Կ՚ԵՐԹԱՅ

Ատլանտեանի դաշինքը հազիւ վաւերացուած, դիւանագէտները ու միջազգային մամուլը արդէն կը խօսին Միջերկրականի դաշինքի մասին:

Ահաւասիկ օրուան լուրերը, համաձայն Պոլսէն ամերիկեան գործակալութեանց քաշուած հեռագիրներու (16 Մարտ).—

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Նեճմէտտին Սատաք, Ուաշինկթըն պիտի երթայ, քննելու համար Միջերկրականեան դաշինքի մը ծրագիրը: Այս լուրը շրջեցաւ հրապարակին վրայ, երբ Պ. Սատաք յայտարարեց Ազգ. Ժողովին մէջ թէ Թուրքիա կը բանակցի Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, այդպիսի դաշինքի մը մասին: Պաշտօնական աղբիւրները լռութիւն կը պահեն, բայց իրազեկ շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ Պ. Սատաք ճամբայ պիտի ելլէ մօտերս:

Արտաքին նախարարը բացատրեց թէ այդպիսի դաշինք մը անհրաժեշտ է այն կեդրոնական կէտին վրայ ուր իրարու կը հանդիպին Եւրոպան եւ Ասիան, բայց աւելցուց թէ առ այժմ որոշումներ տրուած չեն, վասնզի դաշինքին կնքումը «կախում ունի կարգ մը պայմաններէ եւ հնարաւորութիւններէ»:

Պ. Սատաք անցեալ շաբթու ըսած էր թէ Թուրքիա կուսակից է շրջանային պաշտպանողական դաշինքի մը, մասնակցութեամբ Յունաստանի, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Իտալիոյ, Թուրքիոյ, եւ աւելի վերջը, Սպանիոյ: Այս առթիւ զրոյց կը շրջէր թէ Խ. Միութիւնը հարցումներ ուղղած է Անգարայի, հասկնալու համար Թուրքիոյ դիրքը այդպիսի համաձայնութեան մը հանդէպ:

Պ. Սատաք յայտարարեց Ազգ. Ժողովին մէջ.

— «Մենք հաստատապէս կը հաւատանք թէ Եւրոպայի խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը կրնան ամբողջանալ միայն շրջանային դաշինքով, Միացեալ Ազգերու շրջանակին մէջ: Մենք հաստատապէս կը հաւատանք նաեւ, թէ Եւրոպայի խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը ամբողջութիւն մը կը կազմեն: Ահա թէ ինչու համաձայն ենք տարբեր շրջաններու վրայ տարածելու ապահովութեան դաշինքներու ցանցը: Մենք կը շարունակենք մեր ձեռնարկները Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, ճշդելու համար թէ ինչ միջոցներ կարելի է ձեռք առնել ապահովելու համար խաղաղութիւնը այն շրջանին մէջ ուր կը գտնուի Թուրքիա»:

Նախարարը, որ նոր վերադարձած էր Լոնտոնէն եւ Փարիզէն, ըսաւ թէ համաձայն է Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ, երկու երկիրներու անյեղլի քաղաքականութեան մասին՝ Միջերկրականի մէջ, ինչպէս եւ «մեր գործակցութիւնը աւելի զօրացնելու անհրաժեշտութեան մասին»: Եւ վերջապէս հաւաստեց թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին, 1939 անգլօ-թուրք գինակցութիւնը կը նկատէ «բրիտանական քաղաքականութեան կեդրոնական տարրերէն մէկը»:

Ֆրանսա վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը

ԻՏԱԼԻԱ, ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ, ԻՍԼԱՆՏԱ ԵՒ ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ ԵՒՍ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՆ

Ֆրանսայի Նախարարական խորհուրդը չորեքշաբթի օր վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքին նախագիծը, զոր Լոնտոնէն բերած էին արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները: Այժմ կը մնայ որ Ազգ. Ժողովը եւ Հանրապետութեան Խորհուրդն ալ վաւերացնեն զայն, որպէսզի Ֆրանսան օրինապէս կապուած ըլլայ դաշինքին տրամադրութեանց:

Դաշինքին պայմանները պիտի հրատարակուին այսօր, ուրբաթ, բոլոր դաշնակից պետութեանց մայրաքաղաքներուն մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՋԵԱՆԸ

«Ոմանք այն սխալ կարծիքին են, թէ զբաղուել կամ խմուել իր ազգային պատմութեամբ — դա նացիոնալիզմ է»:

Համապատասխանութեան ռազմական հարուածի — ծայրինների խորհրդակցութիւնում յայտարարեց.

«Ձեզ տեսնելով, ես զգում եմ, որ Հայաստանի ապագայ սերունդները իրենց արժանաւոր հայրերի ուղիով պիտի ընթանան»:

1935 Թուին Աղասին գնում է Պետական Համալսարանը, մեծում լսարաններից մէկը, ուր Ներսիկ Ստեփանեանը ուսանողներից ընդունելիս է լինում քաղաքատնտեսութեան առարկայից քննութիւններ: Աղասին մինչեւ վերջը լսելուց յետոյ, ուսանողներից մէկին հարց է տալիս, թէ որտե՞ղ է ստորել «Կապիտալի» հեղինակը: Ուսանողը իսկոյն պատասխանում է: Անմիջապէս տալիս է երկրորդ հարցը, թէ որտե՞ղ է ծնուել Տիգրան Մեծը, ուսանողը լռած է: Վերջում ներողամիտ ժպիտն երեսին, Աղասին յայտարարում է —

«Մինչեւ որ դուք ձեզ լաւ չճանաչէք, ոչ ուրիշները ձեզ կը ճանաչեն եւ ոչ էլ դուք ուրիշներին»:

Այս օրերին էր, երբ նա անողողակի ճանապարհներով, արտասահմանից բերել տուեց մեր ժամանակի հայ խոշորագոյն ազգային հերոսի — զօրավար Անդրանիկի սուսերը, հարստացնելով Երեւանի Թանգարանը: Ընդդէմ այն կարծիքների, թէ այդ երեւոյթը կարող են ազգայնականութեան վերագրել, Աղասին պատասխանում է —

«Դա ազգայնականութեան հետ ոչ մի կապ չունի, եթէ մենք հետաքրքրւում ենք ժողովուրդների պատմութեամբ, ապա եւ չենք կարող անտեսել նրա անցեալի քաղաքական եւ մշակութային շարժման մէջ մեծ դեր կատարողների առարկայական վկայութիւններից, որպէս աւելաւ ժողովրդի հարստութիւն: Խնդրեմ կարող էք գնալ Լենինգրադի Սուո թանգարան, Պետերգոֆ, Ցարսկոյէ Սելօ (այժմ Պուշկինօ), Գատչինա եւ ցանկացածներից չափ տեսնել ուրիշ թագաւորների, կայսրերի եւ բազմաթիւ այլ զօրավարների կրած զէնքերը, կամ այլ առարկայական յիշատակութիւնները»:

Աղասին դուրս բերելով մեր անուանի երաժշտագէտ Կոմիտասի աճիւնի հանդիսաւոր փոխադրումը եւ թաղումը Երեւանում, այնուհետեւ, ուզեց ձեռնարկել Անդրանիկի աճիւնի փոխադրութիւնը արտասահմանից, արդարացնելով իր ձեռնարկը հետեւեալ յայտարարութեամբ. —

«Անդրանիկն ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ հայ գիւղացիութեան ազատագրական շարժման առաջնորդ»:

Աղասի Խանջեանը, լաւագոյն մտաւորականներին գրաւելով, իր հետ կապելով ձեռնարկեց անխափանութեամբ շինարարութեան գործը Հայաստանում, մեծ մասամբ առանց Կրեմլին յայտնելու եւ միջոցներ խնդրելու:

Համաշխարհային հռչակ վայելող հանգուցեալ ակադեմիկոս Թամանեանը, Հայաստանի եւ Երեւանի շինարարութեան գործում, աննկարագրելի խանդավառութեամբ ու ոգեւորութեամբ, Աղասու աջ թեւն էր դարձել:

Աղասին ապրում էր մեծ նպատակներով, նա բոլոր միջոցներով առիթ էր որոնում, նոր վայրերում նոր շինարարութիւնների հիմք դնել: Անգամ Կրեմլի առաջ հարց բարձրացրեց, որ իբր թէ, Երեւանը լինելով սահմանամերձ, վտանգաւոր է դառնում Հայաստանի մայրաքաղաքն լինել: Եւ պահանջում է Մոսկուայից, լուծել Ղարաքիլիսայի (այժմ Կիրովական) վերակառուցման հարցը, Հայաստանի մայրաքաղաքն այնտեղ փոխադրելու համար: Բայց Մոսկուան հրաժարուեց, այդքան հսկայ ծախսերից եւ նման մեծ քաղաք (փոքր Հայաստանում) կառուցելուց, արդէն իսկ զգալով (կրակն իմ լոշի տակ հաւաքելու) Աղասու նպատակը:

Նոյնպէս յայտնի է, թէ ինչպիսի ոգեւորութեամբ էր սկսել, Երեւան — Աղստաֆա երկաթուղի կառուցման աշխատանքները. թէ ինչպէս իր ամենօրեայ ընկերական այցելութիւններով ոգեւորում աշխատող բանուորներին, երբեմն էլ ժամերով ինքն աշխատում նրանց հետ: Վերջապէս, թէ ինչպիսի ջանքերով յաջողացրեց «Կաուչուկ» գործարանի կառուցումը Երեւանում:

Աղասու ղեկավարութեան այս ժամանակաշրջանում, հայ ժողովուրդը աննկարագրելի խարկացուցիչ պայմաններում գտնուելով հանդերձ, սկզբում կասկածանքով վարուելով թշնամու բանակում հասունացած ծառայութիւններ ի խառնուր պետերի արժանացած մեծ բոլշեւիկ խոշոր կրող Աղասու հանդէպ, այնուամենայնիւ, վերոյիշեալ փաստերի ներկայութիւնը չկորցրին Աղասու միջոցով հայ գիւղացիների եւ մի շարք քաղաքական հոսանքների հանդէպ, գործադրած բռնութիւններն ու խստութիւնները եւ ժողովուրդը նրան դասեց հայ գործիչների շարքում, նրան համարեց — մեր օրերի հայրենիքի խոշորագոյն շինարարը:

Աղասին իր գործունէութեան ընթացքով, Աշոտ Յովհաննիսեանի եւ Հայկազ Կոստանեանի համեմատութեամբ աւելի լայնեաց, խորաթափանց եւ գործնարար գտնուեց: Նա ոչ միայն չհետապնդեց Հայաստանի մեղադրուած կոմունիստներին, այլ ներքուստ մինչեւ վերջ լաւ փոխյարաբերութիւնների մէջ գտնուեց նրանց հետ: Դեռ աւելին, — եթէ բարձրագոյն մարմիններից հարկադրւում էին Աղասուն, որեւէ գործիչի բանտարկել կամ հեռացնել, նա անմիջապէս կատարում էր եւ որոշ ժամանակից յետոյ, վարպետօրէն մեղմացնելով նրա գործը, նշանակում մի այլ պատասխանատու աշխատանքի:

Աղասին քաջ ծանօթ լինելով Հայաստանի պայմաններին եւ իւրաքանչիւր գործիչի արժանիքներին, կարողանում էր իւրաքանչիւրին օգտագործել ըստ նրանց կարողութեան:

Յաջորդեցին 1935—1936 թուերը, բոլշեւիկները մեծ աղաղակներով համաժողովրդականացնում էին, Բերիայի, «Անդրկովկասի բոլշեւիկների պատմութեան հարցերի շուրջ» ու Ստալինեան նոր սահմանադրութեան նախագիծը:

Բերիայի զեկուցումը, Հայաստանում մեծ դժգոհութիւններ առաջացրին, անգամ Կ(բ)Կ Կենտկոմի անդամներից ոմանք բացարձակապէս հայհոյում էին:

«Հեռացրէք Համալսարանի շէնքից այդ լակոտի (Բերիայի) նկարը», այսպէս էր յայտարարում Կենտկոմի բիւրոյի անդամ Ներսիկ Ստեփանեանը:

Միւս կողմից, Աղասու Խորհրդային Հայաստանի նոր սահմանադրութիւն մշակող յանձնաժողովի նախագահ նշանակուելով, սկսաւ Հայաստանի բոլոր անկիւններից յորդող նամակների տեղատարափը, մեծ մասամբ անստորագիր: Պահանջելով իրաւացիօրէն լուծել Հայաստանի սահմանների հարցը, Հայաստանին միացնել, Լեռնային Ղարաբաղը, Ախալքալաքը եւ Նախիջեւանը:

Իսկ Աղասին, ներքուստ հրճւում եւ անուղղակիօրէն քաջալերում էր այդ պահանջը:

Այս բոլորը չէր կարող նկատելի չդառնալ Կրեմլի աչքում: Ստալինը զգաց, որ իր — Խորհրդային հայրենիքի հեռաւոր հարաւում ամուր բռունցք ունենալու յոյսերը չեն արդարանում: Ընդհակառակն, Աղասու «ազգայնամոլ» ընթացքը այնքան սերտ էր կապել նրան իր (հայ) ժողովուրդի հետ, որ բացայայտ վճռական քայլ անել Աղասու հանդէպ, չէր համարձակւում, նկատի ունենալով թէ միջազգային եւ թէ ներքին կարծիքները, իր — Ստալինեան սահմանադրութեան յղացման առաջին օրերին:

Կրեմլին յայտնի էր նաեւ, որ Աղասին մարքսիզմին ջատագովելու ուժեղ փորձեր չէր կատարել, չգրելով այդ մասին ոչ մի գիրք: Իսկ վերջին ժամանակաշրջանում, երբ մի շարք ծախուած գրիչները դիմելով Աղասուն, կամենում էին Դաշնակցութեան դէմ նոր գրչի խաղեր կատարել, նա միշտ էլ պատասխանել է. —

«Այդ բանին կարիք չկայ, մենք աւելի լուրջ խնդիրներ ունենք, որոնց մասին պէտք է գրել»:

Այս բոլորից յետոյ, Կրեմլին մնում էր մի միջոց մտածել, «հոգատարութեամբ ու խելօքութեամբ» ազատել այդ վտանգաւոր «բոլշեւիկ»ից:

Եւ ահա, երբ Թիֆլիսում գումարուեց Անդրկովկասեան կուսակցական ղեկավարների յատուկ խորհրդակցութիւն, նոր սահմանադրութեան նախագծի մշակման եւ Անդրկովկասեան Ֆեդերացիան լուծարքի ենթարկելու հարցերի շուրջը, Ա. Խանջեանը, անշուշտ կամեցաւ օգտագործել այդ յարմարագոյն առիթը, իր եւ իր ժողովուրդի «իղձերը» (հայկական հողամասերի կցումը Հայաստանին, Անդրկովկասեան Ֆեդերացիայի եւ միութենական եկամուտների համեմատական բաշխումը) իրականութիւն դարձնելու նպատակով:

Հենց այստեղ, ինչպէս ասում են— «Ստալինի մանգաղը քարին առաւ» եւ նա Բերիայի արիւնոտ ձեռքով որոշեց այդ ծանր քարը մէջտեղից վերացնել:

Խորհրդակցութիւնների մէկի ընդմիջումի պահին, իր հանգստեան սենեակում (Թիֆլիս) նրան գտան անշնչացած նենգ Ստալինի գնդակից:

(3) Ս. ՆԱՑԻՐԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ

Մենք մեր հոգերով

ԳԼԻՏԱ.— Խաղաղուրիկ, պայծառ, արեւահամ երկնակամարի տակ կ'անցնին մեր օրերը, յոյզերով ու յոյսերով: Ահա տարի մը եւս գլորեցինք, առանց գործնական ելքի մը յանգելու:

Մնացինք հոն ուր որ էինք: Փոքրիկ հոլանտական գաղութին չափ ալ տեղ չունեցանք, իբրեւ սրտցաւ գաղութ:

Մեր տաքուկ եւ կիզիչ արեւը շողարձակ, եկան քաշեց խումբ խումբ, հայրենակիցներ Փարիզէն, Մարսէյլէն, Թուլոնէն, Ամերիկայէն, եւայլ տեղերէ: Գրկաբաց հիւրասիրութիւն, ջերմիկ մթնոլորտ: Նոյնիսկ դաւանական տարբերական հոտառութիւն ունեցողներ, երկրի պայմանները ուսումնասիրողներ, առեւտրական կապեր հաստատողներ:

Հոգեկան վայելքներ ալ ունեցանք: Ահա քոյր ու եղբայր մը, 16—19 գարուններ բոլորած: Հիւր են իրենց մօրեղբօր: Ամէնքս ալ հոգիով ու սրտով խանդավառուեցանք, տաքի հանելով դուռ, դրացի, օտարները:

Մինչեւ այսօր նախանձ մը կը խուժէ միտքս: Արդեօք իմիններս անոնց կէսին կէսը պիտի կրնան ըլլալ...

Երկուքն ալ սահուն հայերէն կը խօսին, — պատիւ իրենց ծնողքին: Տեղեակ են հայկական կեանքի ելեւէջներուն: Քոյրն է որ կը պատասխանէ հարցումներու.

— «Մենք միայն «Արմենիա» երգչախումբին մէջ ենք, նուագ եւ երգ շատ կը սիրեմ, մեր ղեկավարը շատ համեստ ու հայրենասէր է, երգէն զատ շատ բան կը պարտինք Պ. Վ. Սարգսեանի: Ան ծախտնդիր է նոյնիսկ մեր նիստ ու կացին, մեզ կը դաստիարակէ առանց շահախնդրութեան: Նոր Սերունդը գեղեցիկ հաւաքոյթներ կը կազմակերպէ, ուժեղ ու վառվռուն երիտասարդներ են վարիչները, ժողովրդականութիւն ունին, որովհետեւ հայրենասէր են: Բոլորն ալ հայերէն կը խօսին: Իսկ «Ժաֆ»ը միեւնոյն բանը չէ, անոնց ղեկավարները վերէն կը թռչին, ինքնահաւան են, ամէն բան գիտցողի հովեր կ'առնեն: Ներգաղթի խանդավառութիւնը կարճ տեւեց: Ձեր ճանչցած պարոններէն ոչ մէկը գնաց: Անոնք միայն աղմկելով, քարոզ կարդալով եւ իրենց դիզած հարստութիւնները ցուցադրելով զբաղած են:

★ Պատերազմէն առաջ մեր գաղութն ալ իր Ազգ. Միութիւնն ունէր, կապուած Հարաւ. Ֆրանսայի Թեմին: Այդ ալ զոհ գնաց անհատական կիրքերու: Ամէն մարդ իր գլխուն ճարը կը նայի: Ջիղերը թմրած են: Ոչ մէկ շարժում: Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը իր յարաբերութիւնները կը պահէ շրջաբերականներով, երբեմն ալ քահանայ մը ղրկելով:

Ալժերիոյ հայ գաղութը, հակառակ իր ինքնապահ վիճակին, ունի ներքին հոգեր: Նոր սերունդը կը մեծնայ մեր աչքերուն առջեւ զրկուած ոչ միայն հայեցի կրթութենէ, շրջապատէ, այլեւ իր հարազատներու գուրգուրանքէն: Պաղ ջուրի ձայն կուգայ, երբ ցոյց կուտանք այսինչ նամակը մեծ մայրիկէն, հօրեղբայրէն, քեռիէն, հօրաքոյրէն: Իրենց աւելի մօտիկ է, աւելի հարազատ իր դրացի, դպրոցական օտար ընկերը քան հարազատ մը:

Այս տարրական հոգերուն տակ, շատեր կ'ուզեն Ֆրանսա փոխադրուիլ, մօտենալ իրենց սիրելիներուն, ունենալ շրջանակ, որպէսզի նորահաս սերունդը իր կապը չկորէ բոլորովին: Կան որ սրտանց կը փափաքին ղրկել Փարիզ, Մխիթարեան վարժարան, բայց կէս ճամբան կը մնան, երբ հաշիւի կը նստին: Մէկ հոգի չէ, մէկ տարուան համար չէ, զոհողութիւնը պէտք է ըլլալ բոլորին համար, վայ անոր որ երկու երեք զաւակի տէր է: Եթէ չեմ սխալիր, Մխիթարեան հայրերը անգիր օրէնք մը ունէին, որուն համաձայն եթէ ընտանիք մը մէկէ աւելի զաւակներ ունենայ իրենց հաստատութեան մէջ, որոշ զեղչ մը կը կատարեն: Չեմ գիտեր թէ տակաւին ի զօրու՞ է այդ սովորութիւնը: Քանի քանիներ, պիտի օգտուէին եւ փրկուէին, եթէ դիւրութիւններ ընծայուէին:

Ուրիշ հոգ մը, — Ունինք երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, բայց կը պակսին թեկնածուներ: Ծնողները չեն հանդուրժեր օտարներու հետ կնքուելիք ամուսնութեանց: Շատեր թղթակցութեան մէջ են, խորհուրդ կը հարցնեն ազգականներուն, նկատի առնելով Ֆրանսայի տնտեսական պայմանները: Պատասխանները քաջալերական չեն, ոչ բարոյապէս, ոչ ալ նիւթական տեսակէտով: Մին կը պատմէ որ պատերազմը շատ բան փոխած է մեր սովորական բարքերէն: Ուրիշ մը կը նկարագրէ տնտեսական տագնապը Փարիզի, Լիոնի եւ Մարսէյլի մէջ:

Ահա երկտող մը Մարսէյլէն — «Գործերը շատ թոյլ են: Եթէ այսպէս շարունակուի, պիտի ստիպուիմ Պրազիլիա երթալ, եւ կամ Ալժերիա գալ անգամ մը: Ի՞նչ խորհուրդ կուտաք»:

★ «Յառաջ»ի 1947 Մարտ 25—27 համարներուն մէջ լայնօրէն պարզած էի մեր գաղութին կեանքը: Երրորդ մասը կը վերաբերէր ներքին անցուդարձին, ճղճիմ վէճերու: Մինչ այդ օրերուն Բարեգործականը Ներգաղթի հանգանակիչ մարմինէն կը ստանայ նամակ մը որ կը խնդրէր ներգաղթի հանգանակութիւնը կատարել: Միեւնոյն ատեն «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը կը տեղեկացնէ թէ թղթակցութեան երրորդ մասը պիտի

Հայ կեանքը
Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ

ԽՄԲ.— Շահէ քահանայ Գալայճեան վերջերս Թրակիա եւ Մակեդոնիա այցելած ըլլալով, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ երբեմնի շէն գաղութներու մասին.—

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻՍ (Տէտէ Աղաճ).— Ներգաղթէն առաջ 7—800 Հայեր համրող այս գաղութէն կը մնան 66 ընտանիք, 175 անձ: Ժամանակին, լաւագոյն առեւտրականները եւ արհեստաւորները Հայեր էին. Ներկայիս, մնացողները գրեթէ կալուածատէրեր եւ լաւ արհեստաւորներ են: Ազգային կալուած ըլլալով ունին եկեղեցի մը, դպրոց մը, Թաղական խորհուրդի ժողովատեղին եւ երկու խանութներ: Լսարանը, դպրոցը եւ խորհրդարանը դաղթականներ գետեղուած են, իսկ երկու խանութները շատ չնչին գիներով վարձուած: Եկեղեցիի հանդէպ այնքան անտարբեր չեն, որքան ուրիշ տեղեր:

Յունուար 16ի կիրակին, երիտասարդ — երիտասարդուհիներ քառաձայն երգեցողութեամբ մասնակցեցան պատարագին եւ խոստացան որ միշտ փորձեր պիտի ընեն, որպէսզի կարենան աւելի լաւը ընել. Ազգային Մարմինը եռանդով կը հոգայ եկեղեցիին եւ անոր հոգեւոր պաշտօնեային բոլոր կարիքները: Իսկ այս մարմնոյ սիւնը՝ Պ. Յովսէփ Գիւլպիւլեան, հակառակ արհեստաւոր մը ըլլալուն շատ անգամներ իր գործը ձգելով ազգային գործերով կը զբաղի:

ԳՈՄՈԹԻՆԻ (Կիւմիւլճինէ).— Թրքական հին ձեւով քաղաք մըն է: Այստեղ ալ Ներգաղթէն առաջ մեծ թիւով Հայեր ունէինք, տեղացի եւ գաղթական. Ներկայիս կը մնան 81 ընտանիք, 228 անձ: Ապրուստը աժան է բաղդատմամբ ուրիշ տեղերու: Ունինք հայ առեւտրականներ, ժամագործներ, ոսկերիչներ եւ երկու դեղարաններ: Այս վերջին երկուքը դժբախտաբար երկու ամիս է գոցուած են կառավարութեան հրամանով: Աղքատները շատ քիչ են: Ունին եկեղեցին, դպրոցը, ակումբի շէնքը, յարակից տուներ եւ մի քանի խանութներ, ինչպէս նաեւ մարզադաշտին մը: Դպրոցը, Ակումբը եւ տուները գաղթականներով լեցուն են, իսկ մարզադաշտը եւ խանութները վարձուած են: Եկեղեցապատկան քահանայի տունն ալ գաղթական դրուած է: Ցարդ իմ ու Թաղ. մարմնոյ դիմումները արդիւնք չեն տուած: Թողլ ներուի ինծի ըսել որ՝ հոս եկեղեցւոյ հանդէպ անտարբերութիւն կայ. զարմանալի է սակայն անկարելի է հասկնալ ասոր պատճառը, քանի որ՝ բազմաթիւ նամակներ գրեցին Առաջնորդարան որպէսզի քահանայ մը ղրկէ իրենց: Յուսալի էր՝ որ խումբերամ եկեղեցի պիտի վազէին, երբ զանգակին ձայնը լսէին. Ճիշդ հակառակն է որ կը պատահի: Երբ ծնողները անտարբեր կ'ըլլան եկեղեցիին հանդէպ, նոր սերունդը առաւել եւս կ'ուծանայ իր եկեղեցիէն եւ դպրոցէն:

ՔՍԱՆԹԻ.— Այս քաղաքն ալ թէեւ թրքական գոյն ունի, սակայն, շատ բարեփոխումներ կրած է. կոկիկ եւ մաքուր շուկայ մը ունի: Առեւտուր չէնքող այս քաղաքի Հայերէն ներկայիս կը մնան 45 ընտանիք: 120 անձ: Գրեթէ բոլոր Հայերը լաւ առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ են: Ազգ. կալուած ըլլալով ունին եկեղեցի մը եւ դպրոց մը: Մաքուր եւ կոկիկ է եկեղեցին: Նաեւ դամ Ազգ. Մարմնի հովանաւորութեան տակ ունին եկեղեցական մարմին մը, որ կը հոգայ եկեղեցւոյ պէտքերը: Քահանայի համար մասնաւոր սենեակ մը վարձած են եւ հերթով կը հիւրասիրեն քահանան, սեղանակից ընելով իրենց:

ԳԱՎԱԼԱ.— Ներգաղթէն առաջ 1500ի մօտ Հայեր կ'ապրէին այս քաղաքին մէջ. Ներկայիս կը մնան 57 ընտանիք՝ եր՝ 200 անձերով, ոմանք առեւտրականներ, արհեստաւորներ եւ բանուորներ, ինչպէս նաեւ քիչ թիւով անկարողներ: Եկեղեցասիրութիւնը դժբախտաբար հոս ալ կը պակսի. ասոր պատճառներէն մէկն ալ այն է որ՝ Հայերը ցրուած են քաղաքին մէջ եւ ժամկոչի մը միջոցաւ լուր կը տրուի, երբ քահանան կը ժամանէ: Ազգ. Մարմնի հովանաւորութեան տակ կազմուած է հինգ տիկիններէ բաղկացած Եկեղ. Տիկնանց Միութիւն մը, որ կը հոգայ եկեղեցւոյ եւ անոր հոգեւոր սպասաւորներուն պէտքերը: Ցարգելի Տիկինները եկեղեցւոյ աւանդատան մէջ պատրաստած են մահճակալ մը քահանային համար եւ ցանկ մը պատրաստելով՝ հերթով կը հիւրասիրեն քահանան, երբ կ'այցելեն իրենց: Մաղթենք որ միւս շրջաններն ալ օրինակ առնեն եւ ունենան նման Միութիւններ:

չհրատարակուի, որպէսզի պատրուակ չդառնայ, մնալով հանգամանքութեան:

Հայրենասիրական, Դաշնակցական ոգիով տոգորուած, իմ մօտիկ բարեկամներէս Պ. Տիւրկէրեանի հետ Ալժէ կ'իջնենք, ուր Դաշնակցական ընկերոջ մը տան մէջ տեղի կ'ունենայ մեր առաջին խորհրդակցական ժողովը եւ կ'որոշուի յանձնախումբ մը կազմել, գլուխ հանելու համար հանգանակութիւնը: Գումարը կը հասնի 115.400 Փր.ի: Այս գումարէն ոչ մէկ ծախք վար դրուած է: Նամակագրութեան, ճամբորդութեան բոլոր ծախսերը յանձնախումբի անդամները հոգացած են իրենց գրպանէն:

Եւ նորէն վայրասուն, — Դաշնակցութիւնը թշնամի է Ներգաղթին, հայրենիքին, հանգանակութեան եւն.:

Հակառակ թմրեցուցիչ մթնոլորտին, մեր գաղութը միշտ ալ կատարած է իր պարտականութիւնը, հանրային թէ անհատական, երբեմն ալ խարուելով հասարակ խաչագողներէ:

Անցեալ տարի, Ա. Ահարոնեանի մահուան առթիւ Պլիտայի գաղութը փոխան ծաղկեպսակի 8000 ֆրանքի մօտ գումար մը ղրկեց Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին: Վերջերս Մարսէյլի Հ. Մ. Ը.Մ.ի քառնհինգամեակը քաջալերելով հաւաքեց տասը հազար ֆրանք: Տեղին վրայ որբեւայրի երկու որբերով տիկնոջ մը միշտ կ'օգնէ: Վերջերս միանուագ գումար մը եւս հաւաքեց, 17.000 Փր. իր գոյքերուն ու տանը համար: Այսպէս չարունակ եղած է միշտ ձեռքը բաց: Զունենալով ուեւէ Միութիւն, ինքն իր մէջ գործօն դեր կը կատարէ, կը բաւէ որ հաւատքը ու յոյսը չխախտին:

ԱՆՇԷՆ ՀԱՐՕՏՈՒՆԻ

ԱՆԱՅԻՍԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, Մարտ 13ին տեղի ունեցաւ Անայիսի (Տիկին Եւփիմէ Աւետիսեան) գրական եւ հանրային գործունէութեան յոբելեանը, Սորպոնի Ռիշլիէօ թատրոնին մէջ: Յանձնախումբին նախագահը, Պ. Ա. Չօպանեան ներկայացնելով յոբելեարը, յայտարարեց. —

— «Անայիս, մէջն է այն քնքոյշ բանաստեղծուհիներէն որ գիտցաւ իր մասնակցութիւնը բերել Հայկ. Մշակոյթին: Ինչպէս Սիպիլ եւ ուրիշներ, իր անունն ալ քանդակուած պիտի մնայ մեր գրականութեան երկնակամարին վրայ»:

Պ. Ա. Գոմքէթեան արտասանեց յոբելեարին քերթուածներէն «Հայաստանին» եւ «Հայ լեզուն»: Օր. Հիւկէթ Աժաէրեան դաշնակի վրայ նուագեց երեք կտորներ:

Տիկին Էլլէն Բիւզանդ այս յոբելեանին առթիւ հպարտութեամբ ողջունեց իգական սեռը, որ այսօր անցեալէն բոլորովին տարբեր, այր մարդուպէս լծուած է գրական եւ հանրային աշխատանքի: Յիշեց Սիպիլը, Շուշանիկ Կուրղինեանը: Ապա իբրեւ կենդանի փաստ յիշատեց Կապոյտ Խաչը, Կ. Խաչը եւ Տիկնանց Միութիւնը եւ որոնք հազարաւոր անդամուհիներով կը ծառայեն ազգին եւ հայրենիքին:

Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան յուզումով արտասանեց Տիկին Անայիսի բանաստեղծութիւններէն «Նահատակ գրչեղբայրներուս» եւ «Գզտիկ հաճոյք»: Օր. Վերոնիք Ճինճեան, դաշնակի վրայ նուագեց երկու եւրոպական կտորներ եւ Արամ Խաչատուրեանի «Poeme»ը:

Ուղերձներ րրին Տիկին Թ. Գամպիկեան, Տիկին Ա. Մարմարեան, Պ. Ս. Քարեան եւ ուրիշներ: Տիկին Մ. Աթմաճեան արտասանեց ինքնագիր բանաստեղծութիւն մը նուիրուած յոբելեարին:

Յետոյ մեր անման երգչուհին Օր. Հ. Թորոսեան, յաջողապէս երգեց Թլկատինցիին «Անտոր»ը, Յ. Թումանեանի «Ուրին» եւ, Ալ. Իսահակեանի «Սարի Սըրին ձիւն կը տեղայ», դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Անժէլ Նիզամեանի:

Արտասովոր արքի ճառէն վերջ, Պ. Ս. Քարեան կարդաց Տիկին Անայիսի շնորհակալիքը:

ԳԱՐՄԱՆԻ

★ Երկու խենթեր որոշեցին փախչիլ յիմարանոցէն: Հազիւ պարտէզին պատէն վեր մագլցած էին, երբ մէկը ըսաւ.

— Զըլլար, աչքի կը զարնենք:

— Ինչո՞ւ հարցուց միւսը.

— Պատին միւս կողմը մերկերու յատուկ կայան մը կը տեսնեմ:

—Ա՞յր են թէ կին են մերկութեան սիրահարները:

Առաջին խենթը.— Դուն ապուշ ես, ի՞նչպէս կրնամ գիտնալ, քանի որ հագուած չեն:

ԴԱՏԱՒՈՐ.— Բացատրէ թէ՝ ինչպէս յաջողեցար վերցնել 300 քիլոնոց դրամարկղը:

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ.— Կը ցաւիմ, տէր դատաւոր, չեմ կրնար արհեստս ուրիշներուն սորվեցնել ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ԿԻՌ ՄԱՆՈՒԷԼ ԿԱՅՍՐԸ

. Բայց դժբախտաբար չէր պատրաստեր ժողովուրդը, ժամանակ չկար ամէն բան աւրշտելու եւ լեռները քաշուելու, բայց պէտք էր շարժիլ, ուստի թողուց Տարսոն եւ ամէն տեղ հրամաններ ղրկեց որ լեռները ամրանան. Մարգրիտ իր զաւակներով հրաման ընդունեց քաշուիլ լեռանց ամրութիւնները. Թոռնիկ միայն խնդրեց Թորոսէն մնալ եւ պաշտպանել Մամեստիան.

Իսկ ինք զօրքով կը համէր կը քաջալերէր ժողովուրդը՝ կը հասկցնէր թէ փոթորիկը կ'անցնի եւ երկար չկրնար տեւել:

Ամսուան մը ժամանակի մէջ մարդ եւ կենդանի Տորոսի լեռները կը ծածկէին՝ երբ Յոյներուն բանակն այդ դաշտավայրը կը ծածկէր:

Տարսոն՝ Ատանա եւ Անարզաբա քիչ ժամանակի մէջ թշնամիին ձեռք անցան. իսկ Մամեստիա՝ Կայսրն ինք անձամբ պաշարեց, ձմեռ մը ու ամառ մը աշխատեցաւ մինչեւ որ կրցաւ առնել Թոռնկայ ձեռքէն, որ քիմադրութիւն երբ անկարելի դառաւ, ջուանով պարիսպներէն իջաւ գիշերանց եւ գետին մէջէն երկար տեղ լողալով ազատեցաւ թշնամիին ձեռքէն եւ հասաւ գտաւ Թորոսի խումբերը Սեւ լեռներուն մէջ:

Երբ Թոռնիկը տեսաւ Իշխանը ըսաւ,

— Հաչ, իրենց վերջին ընելիքն ալ ըրին Յոյները եւ իրե՛ց դաշնակիցները. ալ թէ որ կ'ուզեն թող գան զմեզ հոս գտնելու:

Եւ իրօք Կայսեր դաշնակիցները կը շատնային.

Լատինները՝ Երուսաղէմի թագաւորէն սկսեալ, որ նոր փեսայ ալ եղած էր Կայսեր, Տաճարականներու մեծաւորէն սկսեալ իրենց բոլոր պարոններով, բէքնաներով եւ կոմսերով կը լեցուէին՝ կը խռնէին Յոյներու կայսեր բանակը, որ Մամեստիա արքունիք ըրած էր իրեն. Հոն ահա նոր տեսարան մը վատութեան՝ սիրտ ունեցող ամէն մարդ քստմնեցուց. վասնզի ի տես ամէնուն՝

«Ներկայացաւ Անտիոքի իշխանն Ռընալտ վատ եւ խղճալի կերպարանքով վասնզի, ոչ միայն Յոյներուն առջեւ յանցաւոր էր, այլ եւ իր քաղաքացիներուն եւ անոնց պատրիարքին զոր անարգանքով չարչարեր էր, եկեղեցիին սպասները կողոպտելու համար, ուստի հիմա անճար եւ անյոյս ճգնաւորի զգեստ հագած, գլխաբաց եւ բոպիկ, վիզը չուան ձգած, ինքզինք մահապարտ վճռած բոլոր Մամեստիոյ մէջ պատկլէն եռեւ, եկաւ, ինկաւ կայսեր ոտքը՝ մերկ սուր մը մատուցանելով անոր, իբր թէ թոյլ կուտար որ ըստ արժանիքին գլուխը կտրուի. զունդ մը կրօնաւորներ ալ նոյնպէս գլխաբաց եւ բոպիկ ծունկի ինկած կայսեր գթութեան կ'աղաչէին:

Բաւական սեպեց նա այսքան խայտառակութիւնը եւ թողութիւն տուաւ պահանջելով որ Անտիոքցիները ընդունին յոյն պատրիարք մըն ալ եւ երբ Կայսրն ուզէ՝ ղրկեն գունդ մը օգնական զօրքերէն»:

Իսկ կայսրը ժողով կ'ընէր զօրականներուն եւ իշխաններուն որ Թորոսը նուաճեն եւ շուտով՝ վասնզի բանակն արդէն նեղն էր կերակուրի համար, կենդանիները սովէն եւ հիւանդութենէ կը հատնէին, ուստի ժամ մը առաջ պէտք էր այս աներեւոյթ ապստամբը նուաճել:

Հոն՝ որոնք որ փորձը առած էին Տորոսի եւ անոր բ՛ակիչներուն դժուարութիւններուն հասկցուցին Կայսեր թէ շատ դժուար եւ վտանգաւոր էր այդ լեռներուն մէջ պատերազմիլ արթուն թշնամիի մը հետ որ իրենց կը սպասէր. եւ թէ ընդհակառակն շատ դիւրին էր հնազանդութեան բերել Թորոսը, երբ բանաւոր եւ պատուաւոր պայմաններ իրեն առաջարկէին եւ Երուսաղէմի թագաւորը (Պալտուին Գ.) յանձնառու եղաւ բանակցութեան մտնել Հայոց իշխանին հետ:

Ուստի, թագաւորը ինք անձամբ եկաւ փնտրելու Թորոսը եւ Կայսեր պայմանները կ'առաջարկէր, որոնց ամէնէն ծանրը անձամբ ներկայանալն էր Մամեստիա հնազանդութեան Կայսեր համար, եւ անոր փոխարէն Կայսրը զինք կ'ընդունէր իբրեւ Իշխան կուսակալ Կիլիկիոյ, միմիայն Անարզաբան պահելով իրեն:

ՏԵՐԵՆՑ

Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսական կառավարութեան հաւանութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Անգլիոյ ։

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ առաջին հինգ զինակիցները թելադրութիւններ ուղղած են ամերիկեան կառավարութեան, դաշինքին զինուորական տրամադրութեանց գործադրութեան մասին։

Այն ութ պետութիւնները որոնք ամիսներէ ի վեր կը բանակցէին Ատլանտեան դաշինքի մասին, պաշտօնապէս հրաւէր ուղղեցին Իտալիոյ, Տանըմարքայի, Իսլանտայի եւ Փորթուկալի, որպէսզի մասնակցին զինակցութեան։ Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ չորս պետութիւններն ալ պիտի հաւանին մասնակցիլ ։

Բանակցութիւնները կը շարունակուէին անցեալ Յունիս 8էն ի վեր։ Իտալիան հրաւիրելու առաջարկին ուժ կուտային Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները, ուշադրութեան յանձնելով ամօր բարեկամութիւնը՝ արեւմտեան պետութեանց հանդէպ, ինչպէս եւ ռազմագիտական դիրքը՝ Միջերկրականի մէջ։ Անգլիա, Պելժիա, Հոլլանտա եւ աւելի ճան մըն ալ Քանատա կ'առարկէին թէ առ այժմ նպատակայարմար չէ զինակցութիւնը տարածել դէպի հարաւ։ Բայց ի վերջոյ անգլ տուին, երբ Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները մերժեցին փոխել իրենց դիրքը։ Եթէ Իտալիոյ խորհրդարանը հաւանութիւն յայտնէ մասնակցութեան մասին, Կոնտ Սֆորցա Ուաշինկթըն պիտի երթայ, ստորագրելու համար դաշինքը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ՄԱՐՏԱԿՈՉԸ

Ատլանտեան դաշինքին վաւերացումէն առաջ վերջը, Ֆրանսայի Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը հրաւիրէ բոլոր անդամները եւ սէնտիքաները բողոքել եւ պայքարիլ «նախայարձակման եւ պատերազմի դաշինքին դէմ զոր ստորագրելու կը պատրաստուի»։ Զեկոյցը «հանդիսաւորապէս» կը յայտարարէ թէ Ֆրանսայի բանուոր դասակարգը երբեք ինքզինքը կապուած պիտի չնկատէ Ատլանտեան դաշինքին ստորագրութեամբ՝ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ»։

Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարիչ մարմինը անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ «անհրաժեշտ է պատրաստել խաղաղութեան համաշխարհային ժողովը, շարժման մէջ դնելով հիմնարկութեանց եւ վարչութեանց բոլոր աշխատաւորները»։ Եւ կ'եզրակացնէ.—

« Աշխատաւորները պէտք է յառաջապահը հանդիսանան պատերազմի հրձիգներուն դէմ մղուած պայքարին, յանուն խաղաղութեան։ Սէնտիքաները պիտի միանան Խաղաղութեան եւ Ազատութեան մարտիկներուն, բոլոր անհրաժեշտ ճնշումները ի գործ դնելու համար երեսփոխաններուն վրայ, որպէսզի մերժեն վաւերացնել յարձակողական դաշինքը »։

★ Իտալիոյ մէջ ալ կը շարունակուին բողոքները եւ ցոյցերը, Ատլանտեան դաշինքին դէմ։ Ոստիկանութիւնը երբեմն գնդացիրներ կ'արձակէ օդին մէջ կամ արտասուաբեր կազեր կը գործածէ, ցրուելու համար ցուցարարները, Հռոմի, Միլանոյի եւ ուրիշ կեդրոն քաղաքներու մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մասին զինադադար կնքուեցաւ Անդրյորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ, Հռոդոսի մէջ։ ՄԱԿի միջնորդը միեւնոյն ատեն հաղորդեց թէ կռիւներ չեն պատահած Աքապայի շրջանին մէջ։ Իսրայէլի եւ Անգլիոյ զինուորները կը պահեն իրենց դիրքերը ։

ՊԵՐԼԻՆԻ ԿՆՃԻՌԸ լուծելու համար հաշտարար կարգադրութեան մը ձեռնարկած էին հինգ չէզոք պետութիւններ, անցեալ նոյեմբերին, նախաձեռնութեամբ Ապահովութեան խորհուրդին ։ Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ ձեռնարկը ձախողած է ։

ՔՐԱՎՉԵՆՔՈՅԻ դատին Դշ. օրուան նիստին մէջ, ամբաստանեալ կողմին պաշտպան փաստաբաններէն Գ. Գլումէյ եւս երկար ճառ մը խօսեցաւ, պահանջելով անպարտ արձակել իր փոխանորդեալը՝ Գ. Վուռմսէր։ Այս առթիւ Մորիս Թորէզի պարագան ալ յիշելով, ըսաւ թէ ան դաւալիք չէ ինչպէս Քրավչենքօն, թէ անոր խնդիրը շատոնց փակուած է իրաւապէս։ Երկուշաբթի կը վերջանայ դատավարութիւնը, իսկ վճիռը պիտի տրուի մէկ, թերեւս երկու շաբաթէն։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ) — Սթերլին 1062 (1210), տոլար 318.60 (397), զուից. ֆրանք 80.15 (100)։ Նափոլէոն 4650, զուից. ոսկի 4475, սթերլին 5675, տոլար (20) 22.200, ձոյլ ոսկի 646.125 ֆրանք։

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ մըն ալ օդը ցնդեցաւ։ Օր. Նաթաշա անունով աղջիկ մը ուշաթափ ինկած էր Նիս—Քան ճամբուն վրայ։ Կը կարծէին թէ ռուս է եւ լրտեսուհի։ Ստուգուեցաւ որ ֆրանսացի աղջիկ մըն է, Ժիզէլ Լոռանսի, որ յղի մնացած ըլլալով, ուզեր է վիժեցնել կամ անձնասպան ըլլալ։

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Կը վերջանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման չորրորդ տարին։ Հինգերորդ շրջանը վերսկսելէ առաջ, կը խնդրուի ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ 1947—1948 տարիի բաժանեգինը Ֆրանսայի համար 1200 էր, իսկ արտասահմանինը 2000 ֆրանք։

1948 Հոկտեմբերէն բաժանորդագրութիւնը բարձրացած է Ֆրանսայի համար տարեկան 1500 ֆրանքի, վեցամսեայ 800 ֆրանքի։ Արտասահման 2500 ֆրանք, վեցամսեայ 1250 ֆրանք, կամ տասը տոլար (3 անգլիական)։

Վճարել հին պարտքը եւ փութացնել նոր բաժնեգինները ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, métro St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարխանի նուագախումբին։ Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Երգչախումբ (Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ), դաշնակ ընկ. ՆԻԶԱՄԵԱՆ, ջութակ ընկերՅ. ԱԴԱՄԵԱՆ, մեներգ ընկ. Մ. ԱՃԷՄԵԱՆ, արտասանութիւն ընկեր Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ, կովկասեան պար Վ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խմբական պարեր Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի խումբէն ղեկավարութեամբ Գ. Ս. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ։ Պարերուն նուագով կ'ընկերակցի ընկեր ԲԵՆՕ ։

INSTITUT ARMENIENի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

NUIT DE LA VOILETTE

Շաբաթ 19 Մարտին, ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Copacabanaի շքեղ սրահին մէջ, 168 rue Fbg. St. Honorée, Yoska–NemethիTzigane նուագախումբը։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ձեր սեղանները ապահովեցէք առաջուց Գ. Նուպարէն, հեռաձայն Ely. 23 – 66:

Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ է ։

Կովկասեան եւ ցիկան յայտագիր, Զէրքէզ Ալեքսանտր Տիզժինքայի մէջ, Տիգրանօֆ եւ իր կիթառը։ Թանիա Մաքսիմովա, Փոլիաքով եւ իր պալալայքան։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Համբակ Երէցեանի, իր զաւկին Օր. Արուսեակի դառնաղէտ մահուան առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց նուէրներով օժանդակեցին «Գթութեան Շաբաթ»ին հանգանակութեան արդիւնաւորման։

Նոյնպէս շնորհակալութիւն կը յայտնէ ընկ. Գազազեանի, որ հազար ֆրանք կը նուիրած է մասնաճիւղին իր ամուսնոյն մահուան տասհինգերորդ տարելիցին առթիւ ։

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 19ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Au Palais d'Orի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière։ Պարահանդէսին հասոյթը հիւանդ եւ չքաւոր հայ գերիներուն։

Տոմսերը ապահովել հետեւեալներէն.— Գ. Տալաքիւփէլեան, 48 rue Puvis de Chavannes, Գ. Սամուէլեան, 126 Ave. des Chartreux, Գ. Պապայեան 8 Chemin de Lamartine (Ս. Անթուան), Գ. Սինանեան, Chaussures, 22 rue de Rome, Գ. Սիրէճեան Chaussures Marlène 94 rue d'Aubagne, Գ. Չէօրէքճեան, 17 Cours de Villier:

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Վալանսի, Ռոմանի եւ Փոն տ'Օպնայի բոլոր խումբերու ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ա. Դհարմեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

Ֆր. Կապոյտ Խաչի կողմէ Մարտ 19ին։ Կը ընդհանուր ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին տիկին Գազազեանի բնակարանը 6 rue St. Sulpice, métro Odéon :

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԷՆ Կ. Մ. Կուտինացի կը փնտռէ Գալիլեան Թագուհը, որ իբրեւ առեւտրական ներկայանալով բարեմիտ հայրենակիցներու, հասցէ տուած է 14 Place de France, Քազապլանքա (Մարոք)։ Ունի թրքական անցագիր, կը խօսի ֆրանսերէն, հայերէն, թուրքերէն եւ արաբերէն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի կողմէ Մարտ 19ին։ Կը բեմադրուի՝

ԺԸՆԸՎԻԷՎ ողբերգութիւնը (5 արար) Salle St. Ennemondի մէջ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Գ. Քաչանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 850 ֆր., փոխան ծաղկեպսակի Գ. Թադէոս Գեւորգեանի մահուան առթիւ, հաւաքուած ընտանիքին բարեկամներուն կողմէ ։

★ Ս. ԷԹԻԷՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆրանք ընկ. Սեդրակեանէ իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ։

ՄԱԼԱԶԿԵՐՏԻ Նորատին գիւղէն Մկրտիչ Սաստուրեան, 1915 թիւէն յետոյ ապրած Մարտունու շրջանի Մոլլա Ալի գիւղը, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Յունան Աստուրեանը եւ Մոլլա Ալի գիւղացի ընկերը՝ Միհրան Ֆարմանեանը։ Տեղեկացնել «Բանբեր»ին, Շթութկարտ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

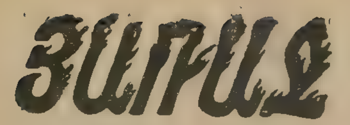

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 19 Mars 1949 Շաբաթ 19 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année № 5799—Նոր շրջան Թիւ 1210
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍՔԱՆ ՇՈ՞ՒՏ ՅՈԳՆԵՑԱՆՔ

Ցաճախ ուշադրութեան յանձնած ենք ախտանշան մը, որ հետզհետէ կը ծաւալի, գաղութէ գաղութ։ Եւ տարուէ տարի։

Միեւնոյն ճակատագիրն էր որ ցրուեց մեզ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ։

Խուճապահար բազմութիւններ ափէ ափ նետուեցան, յանձնուելով չորս հովերուն ։

Տարիներու տքնութիւններէն եւ տառապանքներէն վերջ, կրցան կազմել նոր բոյներ։ Տեղ մը ցանցառ եւ ցիրուցան, այլուր՝ հոծ եւ կեդրոնացեալ ։

Ապրուստի հոգին յաջորդեց միւսը,—ի՞նչպէս պահպանել իւրաքանչիւրին դիմագիծը, ազգային ոգին եւ հայրենասիրութիւնը։ Մէկ բառով՝ ինքնապաշտպանութիւն ։

Այն գաղութները որ զօրաւոր էին թէ՛ թէ իբրեւ համրանք եւ մտաւոր արժէք, յաջողեցան փրկութեան գօտիներ կազմել։ Հինը եւ նորը իրար խառնուեցան, ստեղծելով չաղախ մը տոկուն եւ բարենշան։

Այս տեսակէտէն բախտաւոր եղան մանաւանդ այն բազմութիւնները որոնք ինկած էին Արեւելքի ճամբաներուն վրայ։

Թէեւ ճնշուած՝ տնտեսական հոգերով, անոնք արթուն գտնուեցան , օգտուելու համար միջավայրին ընծայած դիւրութիւններէն։

Եւ այսօր արդէն բարեբեր ծաղկաստանի մը վերածուած է Միջին Արեւելքը։

Ինչ որ կը նեղէ, `օրինակ, Սուրիա-Լիբանանի մէջ, նիւթական միջոցներու անբաւականութիւնն է։ Որքան շատ ըլլան աղբիւրները եւ հասոյթը, այնքան աւելի հաւասար վարուցան մը պիտի ունենանք։ Բոլոր ճակատներուն վրայ։

Մտաւոր ուժերու համախմբումն ալ՝ ուրիշ առաւելութիւն մը։

Երբ կը ջանանք դէպի Արեւելք ուղղել աչքերը, երբեք չենք մոռնար արեւմուտքը ։

Այո, միշտ աւելի ուշադիր դէպի Արեւելք։ Բայց նաեւ հոգեկան եւ ընկերային սերտ կապեր՝ գաղութէ գաղութ ։

Այդ կապերու թուլութիւնն է որ մտահոգութիւն կը պատճառէ մեզի, ինչպէս ամէն իրազեկ եւ սրտցաւ մարդու ։

Երէկ թղթակցութիւն մը հրատարակեր էինք Ալժերիայէն։ Ո՛րքան դառնութիւն, յուսախաբութիւն կը հոսէր տողերու մէջէն։

— « Պատերազմէն առաջ մեր գաղութն ալ ունէր իր Ազգ. Միութիւնը։ Այդ ալ զոհ գնաց անհատական կիրքերու։ Ամէն մարդ իր գլխուն ճարը կը նայի։ Ոչ մէկ շարժում ։

«... Գաղութը, հակառակ իր ինքնապահ վիճակին, ունի ներքին հոգեր։ Նոր սերունդը կը մեծնայ մեր աչքերուն առջեւ զրկուած ոչ միայն հայեցի կրթութենէ, այլ եւ շրջապատէ եւ իր հարազատներու զուրգուրանքէն» ։

Նոյն պատկերը հարեւան Մարոքի մէջ, ուր ափ մը Հայեր իրենք իրենց գլխուն մնացած են, վարմանք պատճառելով ճամբորդի մը։

Մինչդեռ, երկու երկիրներն ալ շատ մը առաւելութիւններ կը ներկայացնեն, ինքնապաշտպանութեան տեսակէտով։

Այսքան շո՞ւտ պիտի յոգնէինք, ծովուն մէկ ափէն միւսը ։

Ինչո՞ւ Ալժերիայէն հոս գալու մասին պիտի մտածէին, երբ այնքան պատեհութիւններ կան ազգային բոյներ ստեղծելու ։

Երբ մէկ ազգանշանի վրայ հարիւր հազար ֆրանքի գումար մը կը հաւաքեն, քահանայ մը տանելու համար Մարոք, դժուա՞ր է կրկին ճարել եւ երգչախումբ մը ղրկել։ Կամ գոնէ երգի ուսուցիչ մը։

Երկու հայրենի երգեր բաւական են քնացողները, նոյնիսկ մեռելները արթնցնելու ։

Դեռ ուրիշ միջոցներ չեն պակսիր, կը բաւէ որ մէկզի դնենք մեր պատեանին մէջ կծկուելու խամրութիւնը ։

Լայն բանանք պատուհանները, քիչ մը աւելի հեռուն տեսնելու համար։

Կարելի չէ ոեւէ համրանք փրկել, օրն ի բուն հառաչելով ։

Ափրիկեան ափերուն վրայ ինկած երիտասարդութի՞ւնն ալ թմրեցաւ հրաշաջօր արեւէն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ »

Փոխ կ'առնեմ Կոմսի գրքին խորագիրը, քանի մը տող նուիրելու համար իրապէս «Խոնարհ հերոսի» մը յիշատակին։

Արդէն այդ գիրքն էր որ առիթ տուաւ յիշելու զինքը. ինք որ երբեք մտքէն չէր անցըներ յիշուիլ որեւէ տեղ, որեւէ գիրքի մէջ։

Ընկեր Արամ Յակոբեան մը ունեցած ենք Սոֆիա, Տրապիզոնցի։ Դժբախտաբար ծանօթ չեմ 1923էն առաջ իր ունեցած յեղափոխական գործունէութեան։ Անշուշտ գիտցողներ կան։ Իրենց պարտականութիւնն է ծանօթացնել զինքը մեր նոր սերունդին։ Ցոյց տալ մանաւորաբար այդ մարմնացեալ «զոհողութիւն»ը, որ համեստ, անշշուկ իր աշխատանքով անմահ դէմք մըն էր մեր ընկերներու շարքին մէջ։

Ցիսունը շատոնց անցած էր երբ 1923ին կը տեսնէինք զինքը Սոֆիա, մեր կուսակցական թերթին խմբագրատունը ։

Հոն էր իր տունը, տեղը։ Հոն էր որ կը հանէր թերթին վարչական հոգերուն, պատէ պատ զարնելով ինքզինքը։ Կը հասնէր կուսակցական աշխատանքներուն, կը հասնէր ամէն մէկ գաղթական ընկերոջ պէտքերուն։

Չեմ կրնար երեւակայել աւելի անվնաս մարդ մը, աւելի անձնուէր ընկեր մը, պարզ, ժուժկալ, հաշտ բոլորին հետ։ Բարեկամ բոլորին ։

Ու այս մարդն էր որ հայանուն հրէշներ քշեցին ո՛վ գիտէ ո՛ւր...

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1489 ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐ պիտի ընտրուին այս կիրակի եւ Մարտ 27ի կիրակին, նահանգային ժողովներու համար։ Քուէարկութեանց պիտի մասնակցին 12 միլիոն քաղաքացիներ։ Քաղաքական կուսակցութիւնները լարած են իրենց ուժերը, կարելի եղածին չափ շատ աթոռներ շահելու համար։

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ արձակման խնդիրն ալ թնճուկի մը վերածուած է։ Խ. Միութիւնը ծանուցագիր մը ուղղած ըլլալով մաս մը գերման գերիներու մասին, որոնք իբրեւ բանուոր կ'աշխատին Ֆրանսայի մէջ, կառավարութիւնը պատասխանեց թէ պատրաստ է միջազգային քննիչ յանձնաժողով մը ընդունելու, պայմանաւ որ Մոսկուան ալ հաւանի քննութիւն կատարել իր երկրին մէջ։ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները եւս նոր ծանուցագիր մը ղրկեցին Մոսկուա, յիշեցնելով թէ 1947ին տրուած որոշումով չորս պետութիւններ արձակած պիտի ըլլային բլոր գերիները, 1948 Դեկտ. 31ին։ Երեք պետութիւնները արձակած են իրենց գերիները, իսկ Խ. Միութիւնը չէ կատարած իր խոստումը։

ՀԱՐԻՒՐ ԼԻՏՐ «չաամնս» պիտի տրուի իւրաքանչիւր ինքնաշարժի, հինգ ամսուան համար։

ՍԹԱԼԻՆ սրտի հիւանդութենէ կը տառապի եւ երբեք չիկրնար Ուոշինկթըն երթալ օդանաւով, կ'ըսէ Բորիս Նիկոլայեւսկի, Մոսկուայի դիւանատան նախկին տնօրէնը որ այժմ արտասահման կը գտնուի։ Իր պատմութեան համաձայն, Թէհրանի ճամբորդութիւնն ալ կատարեալ տառապանք մը եղած էր։ Օդանաւը երկու անգամ վար իջաւ Սթալինկրատի եւ Արմաւիրի մէջ, որպէսզի Սթալին հանգստանայ։ Քիչ մնաց եւ պիտի դառնար Հայաստանի սահմանագլուխէն, բայց Չըրչիլ եւ Ռուզվէլթ Թէհրան հասած էին արդէն եւ հարկ եղաւ շարունակել ճամբան։ Սթալին այժմ զբաղած է իր յուշերը գրելով ։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ բողոքեց Իտալիոյ հետ կնքուած պայմանագրի մը դէմ, որուն համաձայն 87 հազար իտալացի բանուորներ պիտի գան Ֆրանսա։ «Ոչ մէկ բանուոր դուրսէն, ցորչափ գործազրկութիւն կը տիրէ Ֆրանսայի մէջ։» (Մօտ հարիւր հազար կը հաշուեն գործազուրկներուն թիւը)։

«ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ԱՐՏԱԴՐԵԼ» — Այս պատգամն արձակեց Մ. Նահանգներու նախկին արտաքին նախարարը, Պ. Պըրնզ, միեւնոյն ատեն դիտել տալով թէ Խ. Միութեան վերջին նախարարական փոփոխութիւնները աւելի բարեկամական ընթացք մը չեն նշանակեր Ամերիկայի հանդէպ ։

Անկախ Մակեդոնիա եւ ուրիշ պատմութիւններ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԱԴՐԻԱԿԱ՞Ն ԿԻՏԻ ԻՋՆԵՆ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ շրջան դալից տեղեկութիւններ հաղորդել Կոմինֆորմի (Համայնավար Տեղեկատու Դիւան) նոր գործունէութեան մասին, որ ուղղուած է մանաւանդ մարշալ Թիթոյի դէմ։

Լոնտոնի եւ Փարիզի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը հաւատան թէ այս «պաղ պատերազմ»ին նպատակը պիտի ըլլայ Եուկոսլաւիայէն անջատել Մակեդոնիան եւ զայն վերածել անկախ պետութեան մը որ պիտի կոչուի Մեծն Մակեդոնիա ։

Գործնական շարժումներ չեն երեւար տակաւին, եւ քարոզչական շրջան մըն է որ կը բացուի, իբրեւ առաջին քայլ։ Անցեալ օր գրոյց կը շրջէր թէ մարէշալ Թիթօ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ, Պրիոնի կղզին։ Նոյն շրջանակներուն կարծիքով, Կոմինֆորմն է որ այսպիսի լուրեր կը տարածէ, որպէսզի Թիթօն իբրեւ դաւաճան ներկայացնէ Խ. Միութեան եւ արեւելեան պետութեանց։ Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ յաջորդ քայլը կրնայ ըլլալ յարաճուն լուրեր հակաթիթօական գործունէութեան մասին, Եուկոսլաւիոյ մէջ։ Այս միջնորդին շնորհիւ Խ. Միութիւնը պիտի կրնայ գաղտնի օգնութիւն հասցնել դըժգոհներուն ։

Պ. Պեպլէր, Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարին օգնականը, որ Լոնտոն կը գտնուէր, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին առթիւ, մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ կը սպասէ որ Կոմինֆորմին ճնշումը սաստկանայ Թիթոյի կառավարութեան դէմ, յառաջիկայ վեց ամիսներու ընթացքին։ Նախարարը մերժեց ըսել թէ ինչ հանգամանք պիտի ունենայ այդ ճնշումը. բայց հասկցուց թէ ներկայ տնտեսական ճնշումէն աւելի բան մը պիտի ըլլայ։ (Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները մեծապէս կրճատած են իրենց առեւտրական գործառնութիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ, որպէսզի ծիւրի տնտեսապէս) ։

Պ. Պեպլէր եւս այն կարծիքն ունի թէ Խ. Միութիւնը կը քաջալերէ Մակեդոնիոյ յունական, պուլկարական եւ եուկոսլաւ հատուածներուն միացումը, անկախ պետութիւն մը կազմելու համար։

Եթէ այս ծրագիրը յաջողի, նոր պետութեան մայրաքաղաքը կամ գլխաւոր նաւահանգիստը պիտի ըլլայ Սելանիկը։ Ուրեմն Խ. Միութիւնը պիտի ուզէ իր տիրապետութեան տակ առնել զայն, Եգէական իջնելու համար ։

Բայց,— դիտել կուտան իրազեկներ — իր դիմացը կանգնած է Ամերիկան, որ երբեք պիտի չհանդուրժէ այդպիսի տիրապետութեան մը։ Արդէն իսկ ամերիկեան նաւարաժին մը կը գտնուի յունական ջուրերուն մէջ։ Առջի օր ամերիկացի ծովակալը, Ֆորէսթ Շէրմըն, Լարիսա մեկնեցաւ ընկերակցութեամբ Յունաստանի սպայակոյտին, զօր. Փափագոսի, աչքէ անցընելու համար Թեսալիոյ պահակազօրքերը ։

Կը մնայ ուրիշ ելք մը՝ Խ. Միութեան համար։ Ադրիականի վրայ կը գտնուի կարեւոր նաւահանգիստ մը, Վալոնա, որ կը պատկանի Ալպանիոյ ։ Այս վերջինը կարմրելէ ի վեր կը գտնուի Խ. Միութեան թաթին տակ։ Թերթերը գրեցին թէ վերջերս 3000 ռուս մարզիչներ հասած են Ալպանիա, բանակը մարզելու համար։

Արդ, Ալպանիա Պալքաններու ռուսական միջնաբերդէն՝ Պուլկարիայէն բաժնուած է միայնեուկոսլաւ Մակեդոնիայով։ Եթէ այս վերջինը անջատուի Եուկոսլաւիայէն, իր ազատ կամքով — ինչպէս կը տրամադրէ սահմանադրութիւնը — կամ արտաքին դաւադրութեամբ , պիտի իյնայ Խ. Միութեան տիրապետութեան տակ։ Եւ Մոսկուան Ադրիական իջած պիտի ըլլայ Վալոնայի ճամբով։

Անգլիա կ՚ամբաստանէ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՆ, ՌՈՒՄԱՆԻԱՆ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ պետական նախարար Պ. Մաքնիլ ուղղակի ամբաստանեց Պուլկարիան, Ռումանիան եւ Հունգարիան, ըսելով թէ յայտնապէս կը խախտեն հաշտութեան դաշնագիրներու տրամադրութիւնները։ Ահա իր խօսքերը.

— «Պուլկարիա եւ Ռումանիա երկուքն ալ բռնաբարած են դաշնագրին զինուորական տրամադրութիւնները, իսկ Հունգարիա կը ծրագրէ աւելցնել իր զինուորական ուժերը, անցնելով դաշնագրին արտօնած չափը։ Երեքն ալ խախտած են նաեւ մարդկային իրաւունքներու եւ տնտեսական յանձնառութեանց պայմանները »։

Դաշնագիրներուն ստորագրութեան թուականէն ի վեր անցած են 18 ամիսներ եւ ոչ մէկ պար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՋԵԱՆԸ

V.

Սպանութեան լուրը կայծակի՝ արագութեամբ տարածուեց ամենուր՝ զարմանքի, զայրոյթի եւ ափսոսանքի պոռթկում առաջացնելով հայ ու օտար հոծ զանգուածներում :

Հայաստանը սեւ հագած, աննկարագրելի օրեր էր ապրում : Անխտիր, հայ մշակից սկսած մինչեւ գիտնականը, զայրոյթի եւ վրէժի ցասումով լցուած հարց էին տալիս.—

« Ախր Աղասի ջան, ինչո՞ւ անզգուշ մնացիր ... Մեր անկախութեան յոյսերը քեզ հետ տարար ... » :

Խանջեանի դիակը դեռ գտնւում էր Թիֆլիսում, երբ հայ բանուորը, գիւղացին, մտաւորականը, անգամ մեր հարեւան ու բարեկամ ազգերի ներկայացուցիչները, թողած իրենց պարտադիր եւ անյետաձգելի աշխատանքները, խելագարի նման խմբերով նետւում էին դէպի Թիֆլիս եւ այնտեղից Երեւան :

Տեսնելով ժողովուրդի մեծ խռովանքը, նրան հանգստացնելու նպատակով կազմակերպուեցին մեղմացուցիչ զեկուցումներ : Խանջեանի սպանութեան իսկական պատճառը քողարկելու նպատակով, մէջտեղ բերուեցին յօրինուած նամակներ, որ իբր թէ Խանջեանը, մինչ իր «ինքնասպանութիւնը» երեք նամակ է գրել՝ ուղղուած «մեծ» Ստալինին, Բերիային եւ իր կնոջը :

Ստալինին ուղղուած սուտ նամակը ձեւակերպել էին հետեւեալ բովանդակութեամբ——

« Շատ յարգելի Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ !

Զնայած ես կատարեցի բոլշեւիկին ոչ յատուկ քայլ, ի հարկէ այդ գիտակցում եմ, բայց պէտք է ինձ ներէք եւ ինչպէս կենդանութեանս ժամանակ, նոյնպէս եւ գերեզմանումս, ինձ ճանաչէք որպէս ձեր գործին նուիրուած բոլշեւիկ :

Զանտեսել իմ կատարած աշխատանքները , այն էլ ձեր անմիջական ղեկավարութեամբ, հայ ժողովուրդի փրկութեան գործում :

Թոյլ տուէք վերջին անգամ սեղմելու ձեր ձեռքը :

5 Յուլիս 1936 թիւ, Թիֆլիս

Ա. Խանջեան

Բերիային ուղղուած նամակը կազմել էին հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

«Թանկագին Լավրենտի !

Հիւանդութեանս հետեւանքով իմ ուժերից վեր համարելով, քո պահանջած թափով Հայաստանի ղեկավարութիւնը վարել, որոշեցի վերջ տալ կեանքիս :

Սա անկեղծ խոստովանութիւն է, թող քայլս սխալ ենթադրութեան տեղի չտայ, թէ ես հրաժարուել եմ իմ բոլշեւիկեան հայեացքներից :

Ինքնասպանութեան գլխաւոր պատճառը պէտք է որոնել հիւանդութեանս մէջ :

Ամենալաւ ցանկութիւններով քեզ համար՝

5 Յուլիսի 1936 թիւ, Թիֆլիս Ա. Խանջեան»

Վերջապէս կնոջն ուղղուած նամակն էլ ձեւակերպեցին հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

« Սիրելի կենակից !

Իմ հեռանալը քեզանից, թող չընկճի քեզ... Իմ միակ պահանջն է, որ դժբախտ ծնողներիս ապահովութիւնը յանձն առնես :

5Յուլիսի 1936 թ. Թիֆլիս Աղասի»

Այս յօրինուած նամակների գոյութիւնը հաստատելու դիտաւորութեամբ, Հայաստանում գտնուեցին գաղափարազուրկ պաշտօնամոլներ, որոնք տարածեցին անհիմն լուրեր, որ իբր թէ, Աղասի Խանջեանը դեռ Թիֆլիս չմեկնած որոշած է եղել «ինքնասպանութեան» դիմելու :

Այդ հաստատելու վկայակոչուած փաստարկումներն էին՝

1.— Նախքան Երեւանից մեկնելը, ոչնչացրել է իր անձնական փաստաթղթերը (արխիւը) :

2.— Առաւօտով եւ ոտքով, հրաժեշտի մի քանի պտոյտներ է կատարել — Երեւանում :

3.— Ոմանց հետ ունեցած զրոյցների ժամանակ ասել է.—

« Հաւանական է ես Թիֆլիսից չեմ վերադառնալու » եւայլն, եւայլն...

Այս նամակների եւ լուրերի շինծու լինելն այնքան ակնյայտ է, որ կարիք չի զգացւում վերլուծումների :

Յուզուած ժողովուրդի վրէժխնդրութիւնից սարսափահար եւ ապստամբութիւնների առիթ չտալու համար, թերթերում չէր յայտնւում դիակի փոխադրութեան կամ թաղման մասին : Բայց եւ այնպէս ժողովուրդն իմանում էր եւ դիակը մինչեւ Երեւան հասնելը, բոլոր կայարաններում անհաշւի բազմութեամբ դիմաւորում էին : Երեւանի եւ մերձակայ շրջանների ողջ բնակչութիւնը, օրերով սպասում էին Երեւանի կայարանում :

Բոլշեւիկ ղեկավարները, խաղաղ միջոցներով փորձում էին ցրել բազմութիւնը, սակայն այդ նրանց չէր յաջողւում :

Հարիւր հազարներն սրտատրոփ սպասում էին իրենց սիրելի. Խ. Աբովեանի վերածնուած, բայց կարմիր դահիճների ձեռքով խողխողուած Աղասու դիակին, վերջին հրաժեշտը տալու համար :

Վերջապէս Յուլիսեան արեւաշող առաւօտեան, Երեւանի կայարանը մտաւ յօշոտուած Աղասի Խանջեանի դիակը փոխադրող գնացքը : Կայարանից կայծակնային արագութեամբ՝ դիակը փոխադրեցին Երեւանի մշակոյթի տուն : Շարժուող աւտոյի բոլոր կողմերից բազմութիւնը բարձրաձայն հայհոյանքներ էր շպրտում Ստալինի, Բերիայի եւ Կրեմլինի հասցէին :

Երեւանում այնպիսի տեսարան էր ստեղծուել, որ բոլշեւիկները երկիւղի ազդեցութեան տակ, դժուարանում էին Խանջեանի մասին որեւէ բան խօսել կամ էլ թաղման համարձակական քայլ կատարել :

Ժողովուրդին հանգստացնելու նպատակով , Երեւանում կազմակերպուեց բժշկական յանձնաժողով, նրանց հարկադրելով, որ իրենց հեղինակաւոր եզրակացութեամբ հաստատեն Խանջեանի «ինքնասպանութեան» փաստը : Նրանք սպառնալիքների տակ հաստատեցին այդ եւ յայտարարեցին «Խորհրդային Հայաստան» թերթում(*) :

Տեսնելով, որ երկար սպասելը, ժողովուրդի յուզմունքի մէջ փոփոխութիւն չի նկատւում , դիակը փոխադրեցին Զանգուի ափին գտնուող Խանջեանի բնակարանը, կարծելով որ ժողովուրդը կը հասկանայ եւ կը ցրուի, բայց ի զուր :

Հայաստանի ներքին գործերի ժողկոմատի աշխատողները, իրենց ենթակայ զօրամասով շրջապատել էին Խանջեանի տունը : Բայց անհնար եղաւ վռնդել ժողովուրդին, նրա խուժեցին ամէն կողմից անձամբ տեսնելու Աղասու յօշոտուած դիակը :

Խանջեանի տանից թափորը նուագի տակ ուղեւորուեց դէպի գերեզմանատուն : Բնակարանից մինչեւ գերեզմանատուն, ամբողջ տարածութիւնը ծածկուած էր հարիւր — հազարաւոր սգաւորներով :

Աղասի Խանջեանի թաղմանը ներկայ էին Անդրկովկասի գլխաւոր ղեկավարները, բացակայում էր միայն մեծ ոճրագործի առաջին օգնական — Բերիան :

Գերեզմանի վրայ, ճառախօսների թւում էր Անդրկովկասի Ժողկոմխորհի նախագահ՝ Մուսաբէկովը, որը յայտարարեց.—

« Մեզ համար անփոխարինելի է մեր Աղասու կորուստը, ցաւալի, որ մեզանից այդպէս հեռացաւ... Մենք պարտաւոր ենք գործով լրացնել նրա բացակայութիւնը ...» :

Այն նոյն գիշերը, երկրորդ անգամ սպանեցին Աղասուն իր գերեզմանում... առաւօտեան նրա գերեզմանը դատարկ էր :

Մինչեւ այսօր իւրաքանչիւր հայ մարդու տանջում է այն հարցը, թէ ինչո՞ւ եւ ո՞ւմ միջոցով գերեզմանից անհետացաւ Ա. Խանջեանի դիակը :

(4)

Ս. ՆԱՑԻՐԻ

(*) Ա. Խանջեանի թաղումից յետոյ, այս բժշկական յանձնաժողովի բոլոր անդամները, բանտարկուեցին եւ անհետացան հրապարակից, իրենց հետ տանելով «ինքնասպանութեան» գաղտնիքը :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նորաստեղծ Իսրայէլը

Ահա թէ ինչպէս կը նկարագրէ «Տէյլի Մէյլ»ի Թել Ավիվի թղթակիցը Իսրայէլի նորակազմ պետութիւնը :—

Ամէն բանի մէջ եւ ամէն տեղ ակներեւ են նոր ազգութեան մը նշանները, թէեւ երկիրը պատերազմի մէջ է տակաւին :

Եթէ առաջին անգամ տեսնես պատերազմի քարտէսը որ ցոյց կուտայ իր ներկայ սահմանագիծը, կը զարմանաս թէ կրնա՞յ արդեօք ապրիլ որեւէ ազգ այս ձեւին մէջ, կա՞յ արդեօք խաղաղ ապագայի մը յոյսը ներկայ պայմաններուն տակ :

Իսրայէլ այսօր տապարի մը ձեւն ունի, որուն կոթը դէպի հիւսիս եւ հարաւ կ'երկարի ծովեզրի երկայնքին եւ շեղբը դէպի գագաթը արեւելք :

Կոթին դէպի կէսը կը գտնուի Երուսաղէմ եւ եռանկիւն անապատի զանգուած մը կայ ստորոտը, որ ներկայիս չոր է եւ անգործածելի, սակայն Իսրայէլ ծրագրած է ծաղկեցնել զայն վարդի մը պէս :

Դժուարութիւնը այն է որ ոչ մէկ տեղէն տապարին կոթը հազիւ տասը մղոն լայնութիւն ունի, այնպէս որ Իսրայէլ կրնայ կէսէն կտրուիլ պարզապէս հրացանի հարուածներով : Ասկէ զատ, գլխաւոր երկաթուղիները եւ ի հարկէ բոլոր գլխաւոր ճամբաները Իսրայէլի հողին մէջն են : Թէ պաշտպանութեան եւ թէ փոխադրութեան տեսակէտէն կարելի չէ աւելի դէշը երեւակայել :

Սկզբնական բաժանումի ծրագրին մէջ կրնար լաւ ըլլալ, որովհետեւ այն ատեն Իսրայէլ իր սահմաններուն վրայ տկար Արաբ Պաղեստին մը ունէր, մաքսային միութեամբ, եւ որուն հետ կը բաժնէր որոշ բաներ, ինչպէս երկաթուղին : Սակայն այսօր իր սահմանին վրայ ունի զօրաւոր Անդրյորդանան մը , որու հետ դեռ վերջերս պատերազմի մէջ էր :

Անշուշտ Իսրայէլի պետութեան համար լաւ պիտի ըլլար, եթէ կարենար բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել իր դրացի Արաբներուն հետ, ինչ որ իր արտաքին քաղաքականութեան մեկնակէտը կը կազմէ :

Թուղթի վրայ Իսրայէլը փոքր է : Եթէ քանի մը օր ապրիս, պիտի նկատես որ թէ ժողովուրդի, թէ աւանդութեան, թէ նկարագրի եւ թէ ծրագիրներու տեսակէտէն այս ազգը պատմականօրէն միակն է : Իսրայէլ կը յորդի եռանդի, կորովի եւ ձգտումի տեսակէտով : Արդէն շատ մը տարեց ազգերէ առաջ անցաւ եւ ոտքը տեղ ըրաւ ՄԱԿին մէջ : Ան կը հաւատայ որ ընդունակ է անսահման հրաշքներու , եւ կը կարծէ թէ Միջին Արեւելքի ապագայ կեդրոնը կրնայ ըլլալ :

Իսրայէլի գլխաւոր գործն է կարելի եղածին չափ շատ ժողովուրդ համախմբել ամէնէն կարճ ժամանակին մէջ : Կը խորհի հաւաքել աշխարհի բոլոր այն Հրեաները որոնք կ'ուզեն Պաղեստին երթալ . սակայն այն ատեն ալ տեղի հարց պիտի ծագի : Իսկ ասկէ զատ, կայ Երուսաղէմի խնդիրը : Հրեաները տեսնելու համար իրենց Լացի Պատի տաճարը, պէտք է բարձրանան արուարձաններու տանիքները, սակայն հոն չեն կրնար երթալ : Այսպէս իրենց Սուրբ երկիրը Թշնամիին ձեռքին մէջ է եւ ինչ տեսակի բանակցութիւններ ալ տեղի ունենան հաշտութեան ժողովին մէջ, Հրեաներուն ձեռքը պիտի չանցնի Երուսաղէմը :

Իսկ Արաբներուն համար դժուար է հանգիստ ըլլալ, գիտնալով որ այսպիսի ուժեղ դրացի մը ունին, որուն քաղաքականութիւնն է շատ ժողովուրդի մեծ պահանջներով :

Ներկայիս Իսրայէլի վարիչները կ'ուզեն կարելի եղածին չափ քաղաքակրթուիլ, ժողովրդավար եւ լուսաւորեալ ըլլալ, ինչպէս եւ բարեկամ Արաբներուն հետ : Ապագայ տարածման համար հիմա մութ ծրագիրներ չկան իրենց միտքերուն մէջ : Հրեաները Պաղեստինի մէջ իրենց ուզածը տանին արդէն, եւ այն երկրամասերը որ Արաբներուն ձեռքը կը գտնուին չեն լուծեր տաղնապը՝ խիտ ժողովուրդ մը տեղաւորելու համար : Իսրայէլի պետութեան հողը արդասաւորուելէ եւ հաստատուելէ վերջ, անոնք պիտի աշխատին ճարտարարուեստական ազգ մը դառնալ, հետեւաբար, իրենց կարծիքով Արաբները պէտք չունին տարածականութենէ վախնալու :

Գալով Երուսաղէմի, Իսրայէլ կ'ըսէ թէ հրէական մոլեռանդութիւն չկայ անոր հանդէպ, պայմանաւ որ ազատ մուտք ունենան Սուրբ Տեղեաց մէջ, ինչպէս եւ այն մասին մէջ որ իրենց սեփականութիւնն է :

Արաբները տակաւին շատ աւելի հարուստ են, աւելի բազմաթիւ եւ աւելի լաւ զինուած քան Իսրայէլ :

Իբրեւ խորհրդարանական ժողովրդապետութիւն, Իսրայէլ Արեւմտեան պետութեանց կողմն է : Բայց իր մնացեալ գաղթականներուն մեծ մասը պիտի երթան Արեւելեան Եւրոպայէն : Արաբները ամէն բանէ առաջ կ'ուզեն գիտնալ անոնց իսկական նպատակները : Գ.

Գնահատելի ձեռնարկ մը

Մեր դարաւոր պատմութեան ընթացքին, բազմիցս հանդիպած ենք դէպքերու երբ ճակատագրական վայրկեաններում, Հայ կինը իր վճռական դերը կատարած է :

Պատմական անկիւնադարձ մը չէ՞ մեր ցեղին համար, երբ կը հանդիպինք դէպքերու որոնք յաջորդ սերունդը քայլ մը աւելի կը բաժնեն քեզմէ, ընտանիքէդ, հայրենիքէդ : Կսկիծ մը չէ՞ս զգար երբ մեր սիրած երգերուն խռովքը մազաչափ չազդեր զաւկիդ : Մեր Հրաշափառ տօներու եւ դէպքերու ոգեկոչումը զինքը անտարբեր կը ձգէ : Ի՞նչպէս չընդվզիլ, երբ ընդունակ, առողջ մանչդ կամ աղջիկդ տուն կը մտնէ «սուինկի» մը եղանակը շրթունքին, հոգին տարուած, քեզմէ օտար ապրումներով : Ի զուր իրեն կը կրկնես թէ « այսօր տօն է Հրաշափառ կամ մեր հերոսական մարտնչումներու տարեդարձն է, դարձեալ անտարբեր է ան, տարուած արդիական, անիմաստ օտար եւ ինչո՞ւ չէ, վտանգաւոր տպաւորութիւններէ :

Ինչպէ՞ս պիտի պահպանես քու նախորդ սերունդէդ քեզի աւանդ ձգուած ցեղիդ [illegible] առաքինութիւնները : Խռովեալ հոգիները հայ կիներուն կը գիտակցի՞ն թէ պարտականութեան բաժին մը ունին անյետաձգելի եւ նուիրական :

Հայ կինը կրնայ պատրաստել գաղափարական թարմ սերունդ մը որպէսզի անկարենայցիտակցօրէն մասնակցիլ եւ զոհաբերուիլ մեր ազգ. իտէալներուն եւ բղձանքներուն իրականացման :

Այս խորհրդածութիւններուն տարուեցայ Մարտ 6ին Դպրոցասէր Տիկնանց նորաբաց երկրորդական վարժարանին փոքրիկ հանդէսին առթիւ:

Ծնամուած այդ հաւաքոյթին երիտասարդ 70ամեայ անօրէնը Գ. Գօյանեան, եռանդ եւ հայրենասիրութիւն ներշնչած էր իր աշակերտներուն, որոնցմէ ներկաներն ալ վարակուեցան շուտով:

Քիչ է թիւը ներկայիս Դպրոցասէրի սանուհիներուն, կը մաղթենք որ բազմանան անոնք եւ արժանաւոր ժառանգորդուհիները ըլլան այդ եօթանասունամեայ հաստատութեան եւ ըլլան խանդավառ Հայուհիներ, կոչուած ապագայ գիտակից հայ մայրեր դառնալու:

Այդ գեղեցիկ վերանորոգուած օդասուն շէնքը այժմ կրնայ 200 սանուհիներ դաստիարակել: Պէտք է լրացնել, այդ թիւը, ընդարձակել վարժարանը յարակից շէնքերով: Ամէն օր կաթիլ մը իւղ ան կանթեղին՝ որ կոչուած է պահելու ցեղին դիմագիծը հիւրընկալ ափերու վրայ, մինչեւ վերջնական վերադարձը դէպի Հայրենիք :

Հայուհի մը

ԵՂԻՍԱԲԷԹ ԶՕՐԵԱՆ

ԺԸՆԵՒ, 15 Մարտ.— Ահա ամիս մը ողբացեալ Տիկ. Ե. Զօրեանի թաղումէն ի վեր: Այս առթիւ կ'ուզեմ վկայութիւն մըն ալ ես բերել՝ իր գործունէութեան մասին:

Քանիներ չեշտեցին արդէն իր դաստիարակչական զմայլելի կարողութիւնը եւ զոհաբեր ոգին: Տիկ. Ե. Զօրեան ուրիշ արժանիք մըն ալ ունէր,— ան էր իր մայրական սէրը եւ գուրգուրանքը իր աշակերտներուն հանդէպ:Այդ է մեծագոյնպատճառը, որ հակառակ իր խստութեան եւ պահանջկոտութեան, աւելի սէր կը ներշնչէր քան վախ, Ժընեւի հայ դպրոցի սաներու բացառիկ եւ սիրալիր յարգանք մը կը զգային իրեն հանդէպ:

Տիկին Ե. Զօրեան չէր գոհանար միայն դասաւանդութեամբ, այլեւ կը գրաղէր իր սաներով նաեւ անոնց բարձրագոյն ուսմանց ընթացքին, կամ երբ անոնք գործօն կեանքի մէջ նետուած կ'ըլլային արդէն: Միշտ պատրաստ էր միջամտելու, նիւթապէս թէ բարոյապէս,միշտ պատրաստ՝ քաջալերելու: Իր շրջանաւարտներէն քանիներ, որոնց կարգին եւ առօրագրեալս, իրենց կեանքի ճակատագրական մէկ պահուն, Տիկին Զօրեանի բարերար միջամտութեան կը պարտէին իրենց յաջողութիւնը:

Իր կեանքի վերջին տարիներուն, հակառակ գործէ քաշուած ըլլալուն, կը մնար մեզի համար պատւոյ եւ պարտականութեան մարմնացումը: Ամէն հանդիպում նոր քաջալերանք կուտար մեզի, եւ մենք մեզ միշտ շրջապատուած կը զգայինք իր բարի մաղթանքներով :

Բոլոր այն սաներուն կողմէ, որոնց ճակատագիրը փոխեց ան, ինչպէս նաեւ յանուն Ժընեւի Հայ Դպրոցի սաներուն, երախտագիտութեան պարտք մը կը սեպեմ յարգանքով եւ որդիական սիրով խոնարհիլ իր տակաւին թարմ հողակոյտին առջեւ :

Սարգիս Կարապետեան

ՊՈՍՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԶԻ՞ ԽՈՍՎԻՔ ...

Լսեցի՞ր:— Ոչ : — Զարմանալի բան: Թերթ չե՞ք կարդար:

— Կը կարդամ: Բայց ի՞նչ նիւթի մասին կը խօսիք :

— Հայերու մասին խիստ անճշդապատ գրութիւն մը երեւցաւ տեղական թերթերու մէջ, կը զարմանամ որ լուր չունիք :

— Լուրջ բան մը ըլլալու չէ: Անպայման կատակ են ըրեր :

— Շէնք չնորհք մեզ կը մեղադրեն իբրեւ անբաղձալի այս երկրին համար, բարեկամ:

— Վա՜յ: Ըսել է, մենք Հայերս մնասակար ըլլալու չափ կարողութիւն ունինք եղեր: Ուրեմն բանի մը կը ծառայենք: Ամէնէն ցաւալին՝ ոչինչ ըլլալն է: Լաւ կամ գէշ, բանիկ մը ըլլալու է:

Տես Տաճիկները, Ջարդ — Թալան—աքսորով մարդու կարգ անցան: Մեծերուն հետ խնամի եղան: Ծունկ – ծունկի նստած պլոր կը խաղան՝ էն մեծ դիւանագէտներուն հետ:

Արդ, կը տեսնես որ չար ըլլալն ալ արժէք է: Վնասարարութիւնն ալ կուտ կ'արժէ աւելի քան օգտակարութիւնը, որ անճարակներու առաքինութիւնն է...

— Քեռի, կատակելու բան չէ այս: Հայ ազգին պատիւը վտանգի տակ է այսօր: Ֆրանսայի երեսփ. ժողովի բեմէն, Գ. Ա. Միւթէր պաշտօնապէս կը դատապարտէ Հայերը :

— Թէ՞ ..

— Թէ, «աւելի քան 250 հազար Հայեր կը գտնուին այս երկրին մէջ՝ խորհրդակցական մարմնի մը հրամանին տակ: Որուն մեծ մասը համայնավարներ են: Ու հետեւաբար վաղը մեր երկրին մէջ պիտի կազմակերպեն բանակ մը, ուղղակի հաւատարիմ Մոսկուայի..» :

Վարիչներուն անունները ալ յականէ յանուանէ տուած է: Ծեյօք եւ պատուաւոր անձեր: Ժամի – բանկալի մարդեր: «Պարոն» մակդիրէն իսկ սարսափող՝ իբրեւ յեղափոխականներու յատուկ բառ: Մէկ խօսքով ամէնքն ալ «Տիար»ով պատուելիք տիպարներ :

— Նախ, 250 հազար Հայ գոյութիւն չունի Ֆրանսայի մէջ, եթէ իսկ եղած Հայերուն շուքն ալ միասին առնենք կամ«ես Հայ չեմ» պոռացող չպիտոյներն ալ հաշուենք, հազիւ 70 հազար Հայ գոյութիւն ունի այս երկրին մէջ: Այս կէտը գոց գիտեն բոլորը:

Գալով ակնարկուած «վարչական կազմ»ին անդամներուն, ձեր բացատրածին համաձայն, անոնք յեղափոխական ըլլալէ այնքան հեռու են որքան Գ. Միւթէրը հեռու է հայ Լուսաւորչական ըլլալէ եւ հայ Կրօնական Ընկերակցութեան պատկանելէ: Ո՞ւր կը մնայ Մոսկովի Բոլշեւիկներուն հետ հարս ու փեսայ խաղալը...

Ա՛դ, կը տեսնէք որ կատակ է եղածը: Ցար-դելի երեսփոխանին զուարթ մէկ վայրկեանին հանդիպած է եւ մեզի պէս անդեսպան ժողովուրդին հետ կատակի է ելած ...

Այլապէս, շատ ալ վարկաբեկիչ բան չէ մեզի համար այս վերագրումը :

— Ինչպէ՞ս թէ:

— Ֆրանսայի ազգ. Գ. ներկայացուցիչը «բանակ կազմելով Մոսկուայի հրամանին սպասելու» պէս մեծ դեր մը տուած է մեզի, երբ երկու Հայեր իրար բարեւելու տարրական ձեւակերպութենէն իսկ կը խուսին:

Երբ մենք, մեր կուսակցական եւ Միութենական կռիւներուն համար մարդու տղէ կը տառապինք, ուրկէ՞ պիտի ճարենք Մոսկուան գոհացնելու չափ բանակ մը ...

Գալով Ֆրանսայի մէջ 250 հազար Հայու առասպելին, կ'երեւայ թէ Թուրքերը վախցնելու համար հնարուած կատակ մըն է, թէեւ Թուրքը, Հային քանակէն աւելի որակէն կը սարսափի :

Ուրեմն, խնդրելու ենք յարգելի Գ Միւթէրէն, որ հաճի «Մոսկուայի հրամանին բանակ պատրաստելու» պարտաւորութենէն զերծ կացուցանել Հայերը, ազատ ձգելով զիրենք իրենց եկեղեցիին վարչական ընտրապայքարով եւ միութիւններ պառակտելու ծանր պարտականութիւնով զբաղելու, որոնց հազիւ կրնայ հասնիլ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԳԱՂԹ. ԿԵԴՐ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆԸ

Հայ. Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակը Մարտ 16 թուակիր զեկոյցով մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ընդլայնուած խորհրդակցական նոր մարմնի կազմի մասին: (Այս մարմինը պիտի գործէ իբրեւ խորհրդական տնօրէնին) .—

ՏԻԿԻՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, պատուակալ Նախագահ Ֆ. Կապոյտ Խաչի, անդամ Ամերիկեան Օգնութեան կոմիտէին :

Գ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, Նախագահ Հայ Գաղթականներու Կեդր. Կոմիտէին: Գրագէտ :

Գ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, նախագահ Հայ Գաղթականներու Խորհուրդին:

ԶՕՐ. ԿՈՐԿԱՆՈՎ, նախագահ Հայ Գաղթականներու ընդհ. խորհուրդին: Նախագահ Ռուսահայերու Միութեան :

Գ. ՎԱՀԷ ՑՐԷՆԿԵԱՆ, փոխ – նախագահ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան:

Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ, նախագահ Փարիզի Հայ Բարեգործական Միութեան :

Գ. ԵՐԱԶԵԱՆ, նախագահ Հայ Կաթոլիկ կալուածներու Ս. Խաչի ընկերակցութեան :

Գ. ՊԱՀՐԻ, անդամ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութեան: Քարտուղար Փարիզի Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան տեղական յանձնախումբին:

ՏՕՔԹ. ԳԱԼՃԵԱՆ, բժիշկ եւ գրող, անդամ Հայ Բժշկական Միութեան :

Խորհրդակցական կոմիտէին պաշտօնն է կապհանդիսանալու Գաղթ. Գրասենեակին եւ Ֆրանսաբնակ հայ գաղթականներու միջեւ, ճշդել հայ գաղթականներու պահանջները եւ Տնօրէնին միջոցաւ թելադրութիւններ ներկայացնել Տարագիրներու Միջազգային կազմակերպութեան, Ֆրանսական պատուիրակութեան, գաղթականներու վիճակին բարւոքման մասին:

Խորհրդակցական մարմնի առաջին նիստին, որ գումարուեցաւ Մարտ 10ին, տեղեկութիւններ հաղորդուեցան Տարագիրներու Միջազգ. Կազմակերպութեան պատուիրակին այն ձեռնարկներու մասին որ կատարուած են արտաքին եւ Ներքին գործերու Նախարարութեանց մօտ, երեսփոխան Անտոէ Միւթէրի խօսած ճառին առթիւ՝ Ազգ. ժողովին մէջ: Գ. Բունիաթեան, Օֆիսին տնօրէնը, յայտնեց թէ տեսակցութիւն մը խնդրած է Գ. Միւթէրէն եւ պիտի տեսնէ զայն Մարտ 10ին, անոր հաղորդելու համար տեղեկութիւններ՝ Ֆրանսայի հայ գաղթականներու եւ Խորհրդակցական Մարմնի պարտականութեանց մասին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (122)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ԿԻՌ ՄԱՆՈՒԷԼ ԿԱՅՍՐԸ

Ցանձն առաւ Թորոս եւ եկաւ Մամեստիա իշխանաբար՝ ոչ իբրեւ Ոընալտ, եւ այսպէս Ներ–կայացաւ Կայսեր որ ցուրտ ընդունելութիւն մը ըրաւ իրեն, անշուշտ յիշելով Կոստանդնուպոլսոյ կալանաւորը :

Բայց կէս ճամբան մնացող մարդ չէր Թորոս, յանկարծ իմացան օր մը թէքանակը Հայը թողեր գնացեր է, եւ երբ այս գործողութիւնը ոմանք չափազանցական կը մեկնէին՝ տեսան թէ ցորենով, արջառներով եւ ոչխարներով լեցուց բանակը, եւ գրաստի ու ձիերու նուազութեան առատութիւն յաջորդեց :

Արդէն Կայսրը իր իմաստուն եւ կորովի կերպին համար ծանօթ էր, իսկ այս վերջին գործողութեամբ բոլորովին իրեն յարեցաւ եւ անուանեց զայն Պանսեբաստոս եւ ուսկեկնիք հրովարտակով իշխանութեան մէջ հաստատեց:

Անկից վերջը Մանուէլ կայսրը ելաւ բանակովը Կիլիկիայէն եւ մտաւ Անտիոք ու անկից Հալէպ վրայ արշաւելու ելաւ Նուրէտտինի դէմ, բոլոր այն կողմի Քրիստոնեաներուն յոյս տալով զիրենք ազատելու Մահմետականներէն:

Բայց դանդաղութիւնները, դեգերումները, բանակցութիւնները, թոյլ պատերազմները յայտնի կ'ընէին թէ Բիւզանդական կայսրութիւնը ուրիշ դիտաւորութիւն չունէր այլ եթէ՝ տիրելու համար բաժնել ամէնքը:

Երբ բանակը Հալէպի մօտեցաւ, սուրհանդակ մը հասաւ Կայսեր Կոստանդնուպոլսէն որ զինք արտորնօք ետ կը կոչէր, ուստի առանց միտ դնելու Երուսաղէմի թագաւորին եւ քրիստոնեայ իշխաններու աղաչանքներուն՝ որ երեք օր գոնէ ուշանալ կը խնդրէին յետադարձը, խաղաղութեան դաշինք կնքեց Սուլթանին հետ եւ ետ դառնալու հրաման տուաւ բանակին:

Ամէնքը մեծ ուրախութեամբ պաշարուեցան, բայց անոնք միայն որ Բիւզանդականկայսրութեան քաղաքագիտութեան տեղեակ չէին կամ անոր դաւաճանութիւնները յիշելու չափ խելք չունէին: Ուստի Կայսեր բանակը Կիլիկիա հասաւ եւ Անարզաբայի մօտեցաւ, Թորոս յիշողութիւն ունէր եւ գիտէր թէ մինչեւ ուր կրնայ հասնիլ յունական հաւատարմութիւնը, յանկարծ իր զօրքերը առաւ եւ Վահկայ քաշուեցաւ, Կայսրն ալ իր ճամբան շարունակեց եւ գնաց, զօրքերուն մէկ մասը ճամբաները ցանելով

Ինչպէս բաց էր Թորոս իր ժողովրդին եւ իր զօրքերուն, փոթորիկն անցաւ անհետացաւ Կայսեր հետ, թէպէտ երկու տարուան ժամանակ ծանրացաւ Կիլիկիոյ վրայ. խաղաղութիւն եկաւ ժողովրդեան եւ բոլոր դաշտավայրը ծածկուեցաւ, հասկերով, որթը ծանրացաւ ողկոյզներով, ուրախութեան ձայները սկսան զարձեալ լսուիլ, եւ Հայոց իշխանը որ խաղաղութիւն կը սիրէր, վասնզի գիտէր ժողովրդեան օգտակարը՝ դաշինքները կը յարգէր, վասնզի անոնցմով միայն կարելի է տէրութիւններու սահմանները ապահովել.

շարունակ իր Ստեփանէ եղբօր հետ վէճի առիթ կ'ունենար, եւ այս իրեն սրտին ցաւ էր:

Այս քաջ բայց անխոհեմ եղբայրը՝ շարունակ միտքը դրած առանձին իրեն իշխանութիւն մը հաստատել Քեսուն եւ Մարաշու կողմերը յարձակումներ կ'ընէր. եւ միշտ գանգատներու առիթ–ներ կուտար, ինչպէս Թեթեւամիտ եկեղեցականներուն խորհուրդները յսելով ոչ միայն դաշինքներու՝ այլեւ երդումներու կը դրժէր :

ԾԵՐԵՆՑ

ման յարգուած է։ 1947ի վերջերը Անգլիա եւ Մ. Նահանգները խնդրեցին երեք նախկին թշնամիներէն որ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեն իրենց զինուորական ուժերու մասին։ Ամէն անգամ ալ պատկան կառավարութիւնը մերժեց գոհացում տալ, առարկելով թէ այդպիսի խնդրանքները պէտք է ներկայացուին երեք դաշնակից յանձնաժողովներու նախագահներուն կողմէ։ «Երեք պարագաներուն մէջ ալ բրիտանական կառավարութիւնը իրաւունք ունի եզրակացնելու թէ նախկին թշնամի պետութիւնները չեն գործադրեր դաշնագրին զինուորական տրամադրութիւնները, մասնակցութեամբ Խ. Միութեան»։

Անցնելով մարդկային իրաւունքներու եւ ազատ տրամադրութեանց բռնաբարման, նախարարը յայտարարեց թէ քաղաքական կուսակցութիւններ, եկեղեցիներ եւ թերթեր հաշուեյարդարի կ'ենթարկուին, որովհետեւ կը մերժեն համակերպիլ համայնավար կուսակցութեան։

— «Պէտք չէ մոռնանք նաեւ օրը օրին կատարուած հետապնդումները անցորդներու դէմ։ Կ'ակնարկեմ այն կամայական արգելափակումներուն, ձերբակալութեանց եւ դատերուն որոնք կը կատարուին առանց որոշ ամբաստանութեանց եւ օրինական պաշտպանութեան, նոյնիսկ առանց դատավարութեան»։

Երեսփոխան մը հարցուց թէ ինչ ընել կը խորհին, այս «ակներեւ բռնաբարումներուն» հանդէպ։ Նախարարը պատասխանեց թէ ուեշպետութիւնկրնայ դիմել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, որպէսզի քննութիւն կատարէ։

★ Հաշտութեան դաշնագրով, Հունգարիա կրնայ ունենալ միայն 65.000 ցամաքային զինուոր, 5000 օդաչու, 90 օդանաւ։ Պուլկարիա՝ 55 հազար ցամաքային եւ 1800 հակօդային զինուոր, 5 հազար օդաչու, 90 օդանաւ եւ 3 հազար նաւազ՝ 7205 թոն տարողութեամբ տորմիղի մը համար։ Ռումանիա՝ 120 հազար զինուոր, 5 հազար հակօդային զինուոր, 8 հազար օդաչու, 150 օդանաւ, եւ 5000 նաւազ՝ 25 հազար թոն տարողութեամբ տորմիղի մը համար։ Երեք երկիրներն ալ իրաւունք չունին ծանր ռմբաձիգ օդանաւեր պահելու։

ՈՒՏԵՍՏԻ ԳԻՆԵՐԸ ինկած են 22 երկիրներու մէջ, Ֆրանսան ալ միասին հաշուելով։

ԵՐԱՇՏԸ ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ արեւմտեան եւ հարաւային Եւրոպայի մէջ, վնասելով թէ ելեկտրական հոսանքին եւ թէ մանաւանդ հունձքերու յաջողութեան։ Ամէնէն աւելի վնասուած երկիրներն են Իտալիա, Սպանիա, Փորթուկալ, Ֆրանսա, Զուիցերիա, Աւստրիա եւ արեւմտեան Գերմանիա։ Ֆրանսայի ջրա-ելեկտրական արտադրութիւնը 745 միլիոն քիլովաթ ժամուան իջած էր յունուարին, մինչ 1.420.000.000 քիլովաթ էր 1948 Յունուարին։ Իտալիոյ մէջ երաշտը կը շարունակուի 1945էն ի վեր, կարճ ընդհատումներով, եւ ամէնէն դէշն է հարիւր տարիէ ի վեր։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ելմտական նախարարներէն Նիարատի, որ պաշտօնով արտասահման ղրկուելէ վերջ մերժած էր Փեշթա վերադառնալ, շատ մութ կը տեսնէ երկրին վիճակը։ Այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ Փարիզի մէջ.— «Ժը. դարու կարտինալ Գոլոնիչ, որ առաջին անգամ ամրապնդեց Աւստրիոյ լուծը Հունգարիոյ վրայ, ըսած է.—«Նախ պէտք է աղքատացնենք Հունգարիան, յետոյ կաթոլիկ դարձնենք, եւ վերջապէս գերմանացնենք»։ Այսօր ալ Ռուսերը՝ կ'աշխատին նախ աղքատացնել, յետոյ համայնավար դարձնել, եւ ի վերջոյ ռուսացնել։ Անոնք յաջողեցան խորտակել փոքր կալուածատէրերու մեծամասնութիւնը, սպառնալով 800.000էն 2.800.000ի բարձրացնել գրաւման բանակը, ինչ որ պիտի մնանկացնէր Հունգարիան»։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին բանակցութեանց առթիւ, արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները մերժեցին Խ. Միութեան առաջարկը, որ կը թելադրէր ինքնավարութիւն շնորհել Քարինթիայի շրջանին։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ Գ. Ֆերնան Լոռան, գնդակ մը պարպելով սրտին։ Անձնասպանը աջակողմեան երեսփոխան մըն էր, նախկին փոխ-նախագահ Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին եւ հեղինակ։ Ազատագրութենէն վերջ դադրեցուց ամէն քաղաքական գործունէութիւն։

ԶՕՐ. ԺԻՌՕՅԻ ազգ. յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի օր, մեծ հանդիսաւորութեամբ։ Մարմինը Տիժոնէն փոխադրուած էր Փարիզ, Էնվալիտ դամբարանը, ուր թաղուեցաւ հանգուցեալ զօրավարը։ Յանուն կառավարութեան դամբանական մը խօսեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Գ. Ռամատիէ։

ՄԻ ՈՒՇԱՆԱՔ

Փակել «Յառաջ»ի ձեր ունեցած պարտքը։

ԳԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՆՎՃԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ թերթերը մինչեւ Մարտի վերջ։

1949ի նոր բաժնեգինը —տարեկան 1500 ֆր.— փութացէք ղրկել։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, métro St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարեանի նուագախումբին։ Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

Երգչախումբ (Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ), դաշնակ ընկ. ՆԻԶԱՄԵԱՆ, ջութակ ընկերՅ. ԱԴԱՄԵԱՆ, մեներգ ընկ. Մ. ԱՃԷՄԵԱՆ, արտասանութիւն ընկեր Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ, կովկասեան պար Վ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խմբական պարեր Նոր Սերունդի Գանեէօ Քաչանի խումբէն ղեկավարութեամբ Գ. Ս. ՊՕՂՈՍԵԱՆի։ Պարերուն նուագով կ'ընկերակցի ընկեր ԲԵՆՕ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ իր խումբերուն համար։

Ա. շարքին համար կը հրաւիրէ իր խումբերը սովորական հաւաքատեղին, հետեւեալ օրերը.—

Կիր. 20 Մարտ Aixի խումբ ժամը 3ին։

Գշ. 22 Մարտ St. Jeromeի խումբ ժամը 9ին։

Ուր. 25 Մարտ St. Antoineի խումբ ժամը 9ին։

Բշ. 28 Մարտ St. Anneի խումբ ժամը 9ին։

Դասախօս՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ։

Նիւթ՝ «ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՆԱԽՔԱՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ»։ Կը հրաւիրուին նոյնպէս ծնողները ու բարեկամները։

★

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան սարքած դասախօսութեանց երկրորդ շարքը խումբերու մօտ, իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Կիրակի 20 Մարտ Լա Սիոթա, ժամը 3ին։

Գշ. 22 Մարտ, Պուլ. Օտտօ ժամը 9ին։

Ուրբ. 25 Մարտ, Սէնթ Մարկրիտ ժամը 9ին։

Կիրակի 27 Մարտ Կարտան ժամը 3ին։

Բշ. 28 Մարտ, Մարսէյլ քաղաք ժամը 9ին։

Նիւթ՝ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ Մեծն Տրդատ։

Դասախօս՝ ընկեր Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Այս դասախօսութիւններուն կը հրաւիրուին նոյնպէս սիրով, երէց ընկերները, ծնողները եւ բարեկամները։

INSTITUT ARMENIENի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

NUIT DE LA VOILETTE

Շաբաթ 19 Մարտին, ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Copacabanaի շքեղ սրահին մէջ, 168 rue Fbg. St. Honorée, Yoska-NemethիTzigane նուագախումբը։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ձեր սեղանները ապահովեցէք առաջուց Գ. Նուպարէն, հեռաձայն Ely. 23 - 66:

Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ է։

Կովկասեան եւ ցիկան յայտագիր, Ջէրքէզ Ալեքսանտր Տիգժինքայի մէջ, Տիգրանօֆ եւ իր կիթառը։ Թանիա Մաքսիմովա, Փոլիաքով եւ իր պալալայքան։

«ԱԶԳԵՐՈՒ ՊԱՐ»Ը

Կազմակերպուած Cité Universitaireի Նախկին Միջազգային Դաշնակցութեան կողմէ, ի նպաստ Cité Universitaireի օգնութեան սնտուկին։

ՄԱՐՏ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 22էՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Maison Internationaleի սրահներուն մէջ,19 Bld. Jourdan։ Կը մասնակցին յայտնի արուեստագէտներ։

Գիշերային հագուստը պարտաւորիչ։

Մուտք 500 ֆրանք, ուսանողներուն 250 ֆր.։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Վալանսի, Ռոմանի եւ Փոն տ'Օպնայի բոլոր խումբերու ընկերները, այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Ա. Պէհարտեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհանուր ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին տիկին Գազազեանի բնակարանը 6 rue St. Sulpice, métro Odéon :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր «Օր»ը կը տօնէ Մարտ 26ին Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Patronage St. Barnardի սրահին մէջ։ Երգ, արտասանութիւն եւ պզտիկ զաւեշտ մը։

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը՝ այսօր շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Շիրինեան, Թաթիկեան, Տէվէճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ողբացեալ մօր՝

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱՄ ՇԻՐԻՆԵԱՆի (Սեբաստացի)

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի կողմէ Մարտ 19ին։ Կը ներկայացուի՝

ԺԸՆԸՎԻԷՎ ողբերգութիւնը (5 արար)

Salle St. Ennemondի մէջ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

21 Մարտ, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 8.45ին, THEATRE de la POTINIERE, 7 rue Louis le Grand, (Opéra)։ Առաջին ներկայացութիւն, Հայ արուեստագէտներու կեանքէ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆի

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

4 արար եւ մէկ պատկեր։ Կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Յ. Լաթիֆեան, Ա. Գմբէթեան, Ս. Մաքսուտեան, Օր. Խըտըշեան, Վ. Ալթունեան եւ հեղինակը։

Ներկայացման գիշերը տոմսակ չի ծախուիր, ձեր հրաւիրատոմսերը ապահովեցէք այժմէն դիմելով միակ կեդրոնատեղին՝ Impremerie «Araxes», 46 rue Richer, Tél. PRO. 05-73:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խարբերդի Գոմք գիւղէն Կարապետ կամ Զարլի Համբարձումեան որ 1925ին Մեքսիքա մեկնած է։ Այժմ Մ. Նահանգները ըլլալ կը կարծուի։ Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։ Տեղեկացնել Խարբերդի Զարդարիչ գիւղացի Միքայէլ Պարսամեանի, Rue de Ste.Anne, Bolléne (Vaucluse) France:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի ծանօթ ճաշարանապետ

Գ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը փութայ յայտարարել իր յարգելի յաճախորդներուն որ Rue Nationaleի

LONDRES ՃԱՇԱՐԱՆԸ

փոխադրուած է 6 rue Etoile, rue d'Aixի St. Theodore եկեղեցիին քով։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

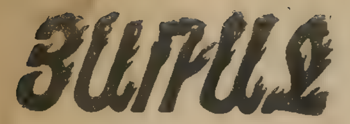

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վերցամեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P Paris 1678-63
Dimanche 20 Mars 1949 Կիրակի 20 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5800–Նոր շրջան թիւ 1211 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՇԱՑՈՂԸ ԿԸ ՏՈՒԺԷ

Ինչպէս եղբայրակից երիտասարդական կազմակերպութիւնները, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն ալ հանդէսներ սարքած է, տօնելու համար իր «Օր»ը:

Առաջինը կատարուեցաւ անցեալ կիրակի, Գանեէօ – Քաշանի մէջ: Երկրորդը տեղի կ'ունենայ այսօր, Փարիզի մէջ: Երկրորդ մը՝ յառաջիկայ շաբաթ օր, Ալֆորվիլի մէջ: Եւ այսպէս յաջորդաբար, մինչեւ Մարսէյլ:

Ոչ միայն հանդիսութիւններ ատենախօսական եւ գեղարուեստական վայելքով, այլեւ պատեհութիւն մը՝ չափելու կտրուած ճամբան: Եւ մանաւանդ մթնոլորտ ստեղծելու, փոխադարձ ճանաչումներով:

Ամէն անգամ որ առիթ կ'ունենանք խօսելու նոր սերունդի փրկութեան մասին, միշտ կը յիշեցնենք,— ժամանակը մեզի չսպասեր:

Մանաւանդ արեւմուտքի մէջ, ուր ամբողջ բազմութիւններ կը թառամին, կը խլրտին, կը հեւան ու կը գործեն անընդհատ: Մէկ խօսքով՝ մշտնջենական շարժում:

Վա՜յ անոր որ չի կրնար հետեւիլ, կամ ետ կը մնայ, անգիտակցութեամբ կամ ծուլութեամբ:

Այս տօնակատարութեանց առթիւ ալ, միեւնոյն թելադրութիւնը,— Տղա՛ք, օրերը կը սահին, տարիները կը գլորին, չըլլա՛յ որ ետ մնաք:

Գիտենք. ոչ այս ակնախտիղ ափերուն վրայ, ոչ Ատլանտեանէն անդին, ոչ ալ Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ ետ մնացած են մեր տղաքը, որ եւ է ասպարէզի մէջ:

Շնորհիւ անսահման ազատութեան, անոնց թեւերը եւ միտքերը անմիջապէս կը բացուին, սկսելով դպրոցէն: Կը բացուին լայն եւ խոր, զարմանք պատճառելով նոյն իսկ հիւրընկալ երկրի զաւակներուն:

Եւ այսօր, 25 տարի վերջը, արդէն ունինք [illegible] մը, կազմ եւ պատրաստ՝ ծառայելու հայրենիքին: Բազմութիւն մը որ յիսուն տարիէն ալ չէր կրնար հասնիլ, տարբեր պայմաններու մէջ:

Բայց, — այս է բուն տագնապը — Թռիչքը նոյն համեմատութեամբ չընթանար, «հայկականութեան» տեսակէտով:

Աշխարհի ամէնէն խրթին գիտութիւնն ալ գաղտնիք չունի մեր նոր սերունդին համար: Շատերը անուն չինած են արդէն, պարզ արհեստագիտութենէն մինչեւ գեղարուեստ եւ գրականութիւն: Կրնան ասպարէզ կարդալ որեւէ գետնի վրայ:

Ինչո՞ւ կէս ճամբան պիտի մնային, երբ հարցը կը վերաբերի հայկական կեանքին:

Սովորական առարկութիւնները բաւական չեն, իբրեւ պատասխան այս վրդովիչ հարցականին:

Շատ քիչեր պիտի կրնային ապացուցանել թէ՝ զրկուած էին ամէն պատեհութենէ, թէ ոչ հայերէն կարդալ – գրել կրնային սորվիլ, ոչ ալ ազգային կեանքի հետեւիլ:

Ո՛րքան թանկագին պատեհութիւններ կորսուեցան, վերջին քսան տարիներու ընթացքին:

Այսօր իսկ, ո՞ր հայաշատ կեդրոնը չունի մասնաւոր դասընթացքներ եւ դասախօսութիւններ, յատկապէս նոր սերունդին համար:

Դեռ աւելին: Ամէնէն համեստ գաղութին մէջ ալ կան տասը – քսան չափահասներ՝ բաւական պաշարով:

Եթէ միայն անոնք շարժումի մը գլուխն անցնէին, նոր շունչ մը պիտի հոսէր:

Ամէն բան վերէն, երէցներէն, հեռաւորներէն սպասելու վարժութիւնը ի վերջոյ ծուլութեան եւ լճացման կ'առաջնորդէ:

Երիտասարդութիւն՝ կը նշանակէ ձեռներէցութիւն եւ ինքնավստահութիւն: Կը նշանակէ հմայք եւ խանդավառութիւն:

Նոր սերունդին մէջ արդէն բազմաթիւ պիտանի, ընդունակ տարրեր կան, որոնք պէտք ունին խնամակալութեան, իրենց ճամբան գտնելու համար: Կը բաւէ որ հաւատան իրենց կոչումին, եւ իբրեւ «տիլեթանթ» չնային իրենց իսկ փրկութեան գործին վրայ:

Անջրպետ մը բացուած է արդէն, երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Ինչ որ ընենք այսօր, ուսուցանելու եւ առաջնորդելու համար, վաղը կրնանք չունենալ:

Չարաչար պիտի տուժեն անոնք որ չգիտցան ժամանակին յարգը եւ ուշացան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԵՐԱԳԱՏԻՒ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Պոլսոյ պատր. տեղապահը կը շարունակէ իր շահատակութիւնները, իբրեւ տէր տիրական պատրիարքարանի:

Իմացաք իր պատժական տնօրինութիւնները՝ խումբ մը վարդապետներու եւ քահանաներու դէմ, որոնք ծանօթ են Պոլսոյ ազգային կեանքին մէջ, իբրեւ «հին տիպի» եկեղեցականներ:

Կը ճանչնա՞ք այս վողջարատոր փորձանքը, Գէորգ արք. Ասլանեան:

Ատանա կը գտնուէր 1914—1915ի սարսափի օրերուն:

Վահագնը բանտն էր եւ ականջէ ականջ կը փսփսային թէ այսօր վաղը կախաղան պիտի բարձրանայ:

Ատանացիները հեռացուած էին քաղաքէն եւ ցրուած աքսորի ճամբաներուն վրայ: Վարդապետը վախէն դողդղալով ապաստանած էր «Զարչափլըք» ըսուած թաղը: Այնքան էր վախցեր իր մէկ դիրքին պատճառով որ, կ'ենթադրէինք թէ կաթուածահար եղած է:

Խնդրեց որ երթանք ժողվենք եւ սնտուկները տեղաւորենք եկեղեցական անօթները:

Յետոյ Օսմանիէի մէջ զինքը տեղաւորեցին Հայերու լքուած բնակարաններուն մէջ: Գնաց պառկեցաւ Հալէպի առաջնորդարանը, իբրեւ կաթուածահար, հոն՝ ուր Սահակ կաթողիկոս իր աքսորական ժողովուրդին գլուխն անցած, Թուրք իշխանութեան գլխուն փորձանք էր դարձեր, իր անվերջ պահանջներով: Այն ատենէն որ, առտու մը ճամբայ հանեցին զինքը դէպի Մուսուլ, որպէսզի կարենան առանց դժուարութեան ցրուել Հալէպ հաւաքուած հայ գաղթականները:

Ու հիմա կը մտածեմ, կարդալով իր հրէշային արարքները Պոլսոյ մէջ,—Շինծու չէ՞ր արդեօք իր «կաթուածը», չընկերանալու համար դէպի մահը քալող իր ժողովուրդին եւ այնքան արժանաւոր առաջնորդներու, որոնք նահատակուեցան մինչեւ վերջին համրանքը ...

ՍՕՍԻ

ՅԱՋՈՐԴՈՎ,— ԲԱԺԱԿ ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆՈՐ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵ՞Ր ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոնի թերթերը կը հաւաստեն թէ Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութենէն քիչ վերջը, յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի, շեշտելով թէ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Միջերկրականի ամբողջին, մասնաւորապէս Յունաստանի եւ Թուրքիոյ պաշտպանութեան:

Այս յայտարարութիւնը յաւելուած մը պիտի չկազմէ Ատլանտեանի դաշինքին, այլ պիտի ըլլայ դիւանագիտական անջատ վաւերագիր մը, երաշխաւորելով Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը: Յայտարարութիւնը, որ արդէն իսկ զրկուած է Անգարայի եւ Աթէնքի կառավարութեանց, պիտի ստորագրուի Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ: Կ'ըսուի թէ Ֆրանսան ալ պիտի ստորագրէ:

★ Նախագահ Թրումըն իր եռամսեայ տեղեկագիրը ուղղելով խորհրդարանին, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ընծայուած օգնութեան մասին, կ'ըսէ.—«1949ի սկիզբէն ի վեր, նշաններ կան թէ կացութիւնը աննպաստ կը դառնայ ըմբոստներուն: Յարաճուն վհատութիւն եւ պառակտում կը տիրէ համայնավար զինուորական վարիչներուն միջեւ: Հրոսակային շարժումը կը մտնէ անանկութեան, յոյն ժողովուրդի աչքին: Հրոսապետները անզօր են իրենց մեթոտներուն մէջ: Անոնք կ'ուզեն աւերել Յունաստանը, իրենց տիրապետութեան տակ առնելու համար զայն: Շատ բան ըրինք Յունաստանի զինեալ ուժերուն կազմակերպութեան եւ զինման համար: Դեռ շատ բան կայ ընելիք »:

Կը կարծուի թէ Նախագահը 150—300 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը պիտի պահանջէ խորհրդարանէն: Մինչեւ հիմա 280.492.955 տոլար տրուած է Յունաստանի, 96.870.761 տոլար Թուրքիոյ: Թրումըն 23.000 կը հաշուէ Յունաստանի ապստամբներուն թիւը:

Նախագահը այս անգամ ալ գովեց Թուրքիոյ ջանքերը՝ բանակին վերակազմութեան համար եւ գոհունակութեամբ յիշեց վերջին ռազմափորձերը՝ ամերիկեան զէնքերով:

Փոթորիկ Իտալիոյ մէջ
Ատլանտեանի դաշինքին շուրջ

ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ ՉՏԵՍՆՈՒԱԾ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ.— ԳԻՇԵՐ ՑԵՐԵԿ ՃԱՌ՝ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ.— ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՑՈՅՑԵՐ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ

Աննախընթաց դէպքեր պատահեցան Իտալիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, իբրեւ բողոքի ցոյց Ատլանտեանի դաշինքին դէմ: Համայնավարները եւ ուրիշ ձախակողմեան տարրեր ամէն միջոցի դիմեցին, որպէսզի կառավարութիւնը վստահութեան քուէ չստանայ: Հարիւր տարիէ ի վեր այսպիսի տեսարան պարզուած չէր Իտալիոյ խորհրդարանին մէջ:

Հետեւելով ամերիկեան սովորութեան մը, ընդդիմադիրները հինգշաբթի առաւօտ ժամը 2էն սկսան ճառ խօսիլ ամէն հինգ տասը վայրկեանը անգամ մը: Խօսելէ վերջ ուրիշը կ'երթար կը քնանար: Բայց կառավարութեան կուսակիցները, քրիստոնեայ – ռամկավար, չէին կրնար հեռանալ ժողովասրահէն, վախնալով որ համայնավարները կ'օգտուին առիթէն: Ուրեմն փոխն ի փոխ կը քնանային, հսկողութիւն կատարելու համար: Մրցանիշը կոտրեց կրթական նախարարը, Գ. Կոնելլա, որ իր տեղը նստած մնաց լման 18 ժամ:

Առաջին փոթորիկը պայթեցաւ գիշերանց, երբ վարչապետը, Տէ Կասփերի, ձաղկեց Կոմինֆորմին արարքները: «Անկցի՛ Ատլանտեանի դաշինքը», կ'աղաղակէին համայնավարները: Իսկ միւսները կը պատասխանէին յանկարծ,— «Կեցցէ՛ դաշինքը»: Միջանկեալ՝ հարուածներ ալ փոխանակուեցան: Բարապանները ի զուր կը ջանային միջամտել: Խառնակութիւնը այնքան սաստկացած էր որ նախագահը հարկադրուեցաւ պարպել ժողովասրահը:

Երբ հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ, վարչապետը բացատրեց թէ դաշինքին վաւերացումը չէ որ կը պահանջեն այսօր, այլ պարզապէս արտօնութիւն որպէսզի կառավարութիւնը կարենայ բանակցիլ, ի հարկին մասնակցելու համար: Վարչապետին ճառը միշտ կ'ընդմիջուէր. այն ատենն որ նախագահը քանի մը անգամ սպառնաց արտաքսել համայնավար առաջնորդը Թոլիաթթի:

Գահ մը յիսուն համայնավար եւ քրիստոնեայ – ռամկավար երեսփոխաններ կռիւի բռնուեցան: Կիցեր, բռունցքներ կը փոխանակուէին անխնայ, դժոխային աղմուկի մը մէջ:

Քսանըվեց ժամ անընդհատ վիճաբանելէ վերջ, չորս հոսանքներու ներկայացուցիչները ուժասպառ վիճակ մը ունէին, բայց եւ այնպէս ճառերը շարունակուեցան: Իրիկունը տակաւին պիտի խօսէին 70 համայնավար եւ ընկերվարական երեսփոխաններ:

Կրակին վրայ իւղ կը լեցնէին կին երեսփոխանները, զարմանազան լուտանքներ արձակելով:

Միայն առաջին օրը 5000 բաժակ սուրճ սպառած էին մօտ 500 երեսփոխաններ, իբրեւ ամէն միջոց քունը փախցնելու:

Ինչպէս կ'երեւայ, Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը շարժման մէջ դրած է իր ամբողջ ուժը եւ երկու միլիոն անդամները, թոյլ չտալու համար որ Իտալիա ստորագրէ Ատլանտեանի դաշինքը:

Ժողովէն դուրս ալ ծանր դէպքեր պատահեցան: Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ բանուորական քաղաքի մը՝ Թերնիի մէջ, գնդակներ արձակուած ըլլալով փողոցի մը պատուհաններէն: Բանուոր մը սպաննուեցաւ: Այս դէպքին առթիւ ալ կռիւ մը ծագեցաւ երեսփոխաններուն միջեւ: Ամբողջ խորհրդարանը հսկողութեան տակ առնուած է: Ոստիկանական երբեակ շղթայ մը կազմուած ըլլալով, կարելի չէ մօտենալ առանց մասնաւոր արտօնագրի: Հարիւրաւոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան, երբ ցոյցեր կը սարքուէին: Կալանաւորները առժամապէս կ'արգելափակուէին արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, որ դարաւոր հաստատութիւն մըն է:

Համայնավարները մէկ ժամուան համար ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին Հռոմի մէջ, իբրեւ բողոք Ատլանտեանի դաշինքին դէմ: Հազարաւոր բանուորներ պատասխանած էին կոչին: Ճարտարագործական կեդրոններու եւ մայրաքաղաքի պատերուն վրայ կ'երեւան դրգռիչ յայտարարութիւններ, — «Ատլանտեանի դաշինքը պատերազմ կը նշանակէ: Մենք պատերազմ չենք ուզեր, խաղաղութիւն կ'ուզենք »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕԴԱԶՈՒ Տիէօտոնէ Քոսթ, որ կը դատուէր իբրեւ գերմանական գործակալ, անպարտ արձակուեցաւ 4ի դէմ 5 ձայնով, թէեւ ընդհ. դատախազը 15 տարի բանտարկութիւն պահանջած էր: Այս այն օդաչուն է որ Փարիզէն Նիւ Եորք թռաւ 1930 Սեպտեմբերին, Լինտպէրկէն երեք տարի վերջը, հակառակ ուղղութեամբ: Ձերբակալուած էր երկու տարի առաջ, գերման գաղտնի լրտեսութեան դիւանաթուղթերու քննութեան առթիւ:

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(ԴՐՈՒԱԾ ՄԱՐՏ 12Ի ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Անցեալ տարի կորսնցուցինք Սփիւռքի հայ գրականութեան տիտաններէն մէկը, որուն մահուան տարելիցին, հայ ժողովուրդը պէտք էր ընբէր իր յարգանքի տուրքը։

Յակոբ Օշական վարպետ մըն էր որպէս գրիչ շարժող, մանաւանդ նուիրուած գրող մը, ներշնչեալ մը որ հայ գրականութեան տուեր ամէն ինչ, նոյնիսկ իր կեանքը։

Ան չկրցաւ աւարտել իր գրական հսկայ աշխատանքը, ինչ որ մեծ ողբերգութիւն մըն է։ Տակաւին երիտասարդ էր եւ կենսունակ։

Կարելի չէ Օշականի գրական վաստակը պատկերացնել այսքան քիչ ժամանակուան մէջ, այնքան թեղուն է, ընդարձակ եւ այլազան։ Արդէն Գ. Մ. Գարսամեան շահեկան ուսումնասիրութիւն մը նուիրած է Օշականի կեանքի եւ գործին, տակաւին անտիպ։ Ապագային եւս կարող քննադատներ, հարուստ ենթահող ունին, մխրճուելով անոր անսպառ հատորներուն մէջ, վերլուծելով, երկարօրէն, վեր հանելով անոր գործերուն թաքուն գեղեցկութիւնները, ճանչնելու համար այս իրաւ գրագէտին, տաղանդաւոր դպիրին գրական հարստութեանց ծաւալուն արժէքը։

Օշական ծագումով համեստ, յամառ աշխատանքի եւ բնածին տաղանդի շնորհիւ, ստացաւ գրականութեան բոլոր ազնուական տիտղոսները, վիպագիր, հէքեաթագիր նորավիպագիր թատերգակ, քննադատ։

Որքան ուսուցիչ, այնքան ալ արուեստի առաջնորդ եղաւ ան, եւ իր ազդեցութիւնը խոր արմատներ ձգած է որոշ գրական սերունդի մը վրայ։

Կատաղի ընթերցող մը եղած է Օշական, թէ դասական եւ թէ արդի գրականութեան, ուսումնասիրած է բոլոր արժէք ներկայացնող գործերը եւ հետեւած ժամանակակից գրական երեւոյթներուն։

Ոչ բանաստեղծ եւ ոչ ալ պրպտող մը եղած է ան, սակայն մեր գրականութեան մէջ բացառիկ արժէքով գրական հոտառութիւն, flair, ունեցած է, տեսակ մը խորահայեաց աչք, որով կը տեսնէր ու կ'ըմբռնէր հատուածի մը մէջէն գործին ամբողջութեան արժէքը։

Անոր տեսութիւնները, հակասական ծայրայեղութիւններու, խրթին լեզուին՝ նոր են, թարմ, անձնական, արդի գրական ոգին եւ ձգտումները կը յայտնաբերեն եւ ունին հարազատ շեշտ մը։

Օշականի գրական ուսումնասիրութիւնները եղած են խիստ, երբեմն միակողմանի։ Ատոր պատճառը պէտք է փնտռել իր դժուարահաճութեան մէջ։ Սակայն, Օշական երբեք յետին միտքով կամ հաշիւ մաքրելու համար չէր որ կը քննադատէր աջն ու ձախը, Ն. Հայաստանի որոշ բանաստեղծներէն մինչեւ Մխիթարեան Հայրերը, մինչեւ Դաշնակցական կամ Ռամկավար միջակ գրողները, այլ անկողմնակալ ոգիով կ'ապացուցանէր գործի մը գեղեցկութիւնը, յուզականութիւնը, «թափանցուն խորհուրդը» մեծ խանդավառութեամբ, եւ յաճախ կիրքով, ինչպէս նաեւ կը հարթէր, կը քանդէր միջակութիւններ բացառիկ ուժգնութեամբ։

Օշական գրական գործի մը մշտնջենական արժէքը նկատի կ'առնէ, չի հաշուեր երբեք ժամանակն ու պայմանները։ Թէեւ չուրանար որոշ թուականի մը մէջ յղացուած գրական աշխատանքը, յարգանքով եւ սիրով կը խօսի դասականներուն մասին, սակայն ունի անձնական խիստ կարծիք, ունի ժխտումներ եւ վերապահումներ։ Անոր համար բանաստեղծութիւնը ժամանակէն վեր արժէք մըն է, որովհետեւ արուեստի եւ մարդկային հոգիէն բխած ճշմարիտ գործ մը, իրաւ բանաստեղծութիւն մը, ինչպէս ինք կը կոչէ, կ'ապրի թուականներէն ու պայմաններէն դուրս, ժամանակներէ վեր։ Ան կը փնտռէ գրուածքի մը մէջ շունչ, ոգի, զգայնութիւն որոնք անբացատրելի մանիկներ են, տարրեր՝ որոնք բանաստեղծութեան էութիւնը կը կազմեն։ Թէեւ Օշական արդիական ըմբռնում ունի, դասականներու վերաբերմամբ մասնաւոր հակում մը ցոյց կուտայ, կը գնահատէ դասական մեծ վարպետները որոնց գործերը չեն մաշած ժամանակներու անողոք հպումէն, որովհետեւ անոնց մէջ կը տեսնէ մարդուն յաւիտենական բաբախումները, իր իսկ բառով «հոգեկան տախտակները», որոնք կը դիմանան դարերու ընթացքին։

Օշական՝ գրականութեան եւ արուեստի շուրջ ազատամիտ կարծիքներ ունի, կը հպատակի սակայն գեղեցկագիտական ընդհանրական ոգիին։ Մարդկային ձգտումներուն անհունութիւնը կը գերէ, կը խռովէ, բայց անոր գրական հունձքը ամբողջապէս իր ժողովուրդին ապրումներուն նուիրուած արի եւ արդար տուրքն է, Օշականի բառով, «արտադին վկայութիւն» մըն է, վեր՝ ամէն հատուածական թելադրանքներէ, հայ տառապանքին նաեւ հայ դիւցազներգութեան։

Օշական վերապրեցուցած է հոգեբանական վերլուծումով թէ գիւղացին եւ թէ քաղաքացին, որովհետեւ իր մանկութիւնը եւ պատանութիւնը՝ անցուցած է թէ գիւղին եւ թէ քաղաքին մէջ։ Եղած է որբ շատ կանուխէն, թերեւս այդ է պատճառը որ իր գրիչը տխրութիւն կը ծորէ եւ իր բանաստեղծական շունչը թախծոտ երանգ մը ունի։ Ան փորձած է իր կեանքին բոլոր շրջաններուն գրական բոլոր ճիւղերը, արտայայտուած է արուեստի բոլոր ձեւերով,— Արձակ բանաստեղծութիւն, նորավէպ, հէքեաթ, վէպ, թատերգութիւն, քննադատութիւն, սակայն իր ստեղծագործութիւններուն ամէնէն վաւերական մասը պիտի մնան ու պիտի ապրին իր պատմուածքները, իր հէքեաթները իւրայատուկ պատմելու ձեւ մը ունի, որ արեւմտահայ գրականութեան մէջ թուական մը բացաւ, տեսակ մը զարտուղութիւն ստեղծեց։

Օշականի ոճը ինքնատիպ է եւ խրթին, կը կարծուի թէ ճիգով գրուած է, բայց իր հեղինակին անձնական ոճն է, բնական եւ ինքնահոս, թէեւ աճապարանք մը կը մատնէ, որ կը նեղէ սկիզբը ընթերցողը, սակայն արուեստական չէ եւ քանի մը էջեր կարդալէ վերջ կը վարժուինք։ Ընդհանրապէս իր ոճը ունի ջերմութիւն, գունագեղ է եւ առնական, միշտ խորունկ տպաւորութիւն կը ձգէ. լեզուն հարուստ է եւ ճոխ։

Ժամանակակից ոչ մէկ գրագէտ, բացի Նարդունիէն, կրցած է տալ գրական այնքան բեղուն գործ մը որ հաւասարէր քանակով եւ որակով Օշականի ամբողջական գործին որ 40—50 հատորի կը հասնի եւ զուտ գրականութիւն է։

Հայ գեղեցիկ դպրութեան համար հոյակապ ստեղծագործութիւններու յորդառատ շատրուան մը որ կը բխի հայ ցեղին գերազնիւ ակերէն։

Կրնանք անոնց մէջ գտնել թուականի վրիպումներ, տեղ տեղ մթութիւն, ծայրայեղութիւններ, սակայն Օշական կը մնայ միշտ վարպետը գեղեցիկ գրականութեան, մեծ ու խորաթափանց գրագէտ — քննադատը, որուն առնական անկախ եւ անկաշառ ոգին կը յայտնուի բացառիկ ուժով եւ յանդգնութեամբ, կը պոռթկայ ան երբեմն յոխորտանքով, երբեմն բրտօրէն, բայց միշտ գիտակից վարպետի լրջութեամբ։

Օշականի գրականութիւնը եւ տպաւորապաշտ է եւ թէ խորհրդապաշտ։ Ազդուած է շատ մը մեծ գրողներէ, բացառիկ կերպով սիրած է Տոսթոյեվսքին, Պալզաքը, Սթէնտալը, Ճէյմս Ճոյսը, Փրուստը, սակայն իր արուեստը մնացած է ինքնայատուկ, խառնուածքով արուեստագէտ եւ ձգտումներով իրապաշտ։ Առած է մարդը իր պարզութեան մէջ եւ խորհուրդներով, բանաստեղծութեամբ օծած, անոր տիպարները վաւերական կնիքը կը կրեն կեանքի ու մահուան խորհուրդին։

Օշականի գրական վաստակը կարելի է յատկանշել հետեւեալ ձեւով։ Նախ՝ «Խոնարհները»ու շարքը, թիւով տասներկու։ Պատմելու եւ վերլուծելու ինքնատիպ կերպով։ Հոն բարքերը կը յայտնաբերուին խորաթափանց հոգեբանութեամբ։ Խոնարհ հերոսներ, գիւղի կախարդիչ անձկութեան մէջ կ'ապրին մարդկային ձգտումներու, սիրոյ եւ տառապանքի շղթայաւորումը, գիւղի բարքերու պարզունակ այլ հետաքրքրական վերլուծումը, տրուած շատ խոր երանգաւորումով եւ բանաստեղծական զգայականութեամբ։

Ետքը, կը փորձէ ան պատմուածքներու ուրիշ շարք մը։ «Երբ պզտիկ են», «Երբ պատանի են», ոչ նուազ շահեկան։ Իսկ 1922ին «Խորհուրդներու Մեհեանը» հատորին մէջ, ան հաւաքած է բաւական թիւով պատմուածքներ եւ հէքեաթներ որոնք տեսակ մը խանդուրդ են տպաւորապաշտ գրականութեան, ուր խորհրդապաշտ ոգին կը տիրապետէ վարպետին թաղծոտ գրչին տակ, անցնելով բանաստեղծին հրաշագեղ հալոցէն։

Օշական մշակած է նաեւ 1920—22 թուականին Հայկական Եղեռնէն դրուագներ «Կայսերական Յաղթերգութիւն» ընդհանուր խորագրին տակ։ (Պոլսոյ «Ճակատամարտ»ին մէջ)։ Իսկ գրած է ընդարձակ վէպեր որոնք թուական մը կը բանան հայ գրականութեան մէջ թէ ծաւալով եւ թէ որակով, օրինակ «Ծակ պտուկը», «Հաճի Մուրատ», «Հաճի Ապտուլլահ», «Սիւլէյման էֆէնտի», «Մնացորդաց», «Սահակ Պարգեւեան», «Մաթիկ Մելիքխանեանց»։ Օշական ունի 15 թատերգութիւններ եւ այդ 15 թատերգութիւններէն մէկը միայն հատորի մը մէջ լոյս տեսած է, Փարիզ, իսկ երկու հատ ալ «Հայրենիք» ամսաթերթին մէջ եւ միմիայն մէկ հատը, «Նոր Պսակ» խաղացուած է Պոլսոյ մէջ 1922ին։

Օշական տուած է նաեւ տպաւորապաշտ էջեր ցրուած թերթերու, պարբերականներու, տարեցոյցներու մէջ որոնք եթէ հաւաքուին քանի մը հատորներ կը կազմեն։ Անոր վաստակին գլխաւոր գլուխներէն մէկը կը կազմեն նաեւ իր քննադատական գրութիւնները, ցրուած նմանապէս օրաթերթերու եւ պարբերականներու մէջ գրական հարցերու, դէմքերու, գիրքերու շուրջ հետեւեալ վերնագիրներով.— «Մեր բանաստեղծները», «Մեր վիպասանները», «Գիրքերու եզրին»։ Ետքը ունի գրական պատմութիւն վերնագրով 5 դասախօսութիւններ, Ա. «Մեր հին մատենագիրներու վրայ», Բ. «Արեւելահայ գրականութեան յատկանշական դէմքերու վրայ», Գ. «Դէմքեր, Առձեռն Արեւմտահայ գրականութեան պատմութեան», Դ. «Զուգակշիռ Արեւմտահայ եւ Արեւելահայ գրականութեանց, Ե. «Համապատկեր Արեւմտահայ գրականութեան», տասնէն աւելի մեծադիր հատորներով, Ա.ը միայն լոյս տեսած 1945ին Երուսաղէմ, իսկ միւս բոլորը կը մնան անտիպ։

Օշական գրած է նաեւ ՓՈՐՁԵՐ «Երեմիայ Չէլէպի» լոյս տեսած «Սիոն»ի մէջ։ «Վկայութիւն մը», «Ապու Ալա», «Սփիւռքը եւ իրաւ բանաստեղծութիւն» տպուած 1945ին, Երուսաղէմ։ Մնացածները անտիպ են։

Օշական խմբագրած է ընկերներով «Մեհեան» եւ «Բարձրավանք» գրական հանդէսները ուր՝ կան իրմէ հետաքրքրական գրութիւններ։

Ինչպէս կը տեսնուի, այսքան բազմաթիւ գործեր կը մնան մեծ մասամբ անտիպ, ուրեմն Փարիզահայութեան նուիրական պարտականութիւնը պիտի ըլլայ, այսօր փրկել անոնցմէ գէթ մաս մը, հրատարակելով եւ տարածելով զանոնք։ Այսպէս լաւագոյն յարգանքը մատուցած կ'ըլլանք այս մեծատաղանդ գրագէտին, որ սիրած է հայ գրականութիւնը կրօնքի մը չափ եւ ծառայած անոր տաղանդով եւ հաւատքով։ Օշականի համար գրականութիւնը հաւատքի գործ մըն է, տաղանդի փառք մը ըլլալէ առաջ, ինչպէս ինք կ'ըսէ։

Ես վստահ եմ որ Օշականի գործին ամբողջական հրատարակութիւնը տեսակ մը յեղաշրջում պիտի կազմէր մեր գրականութեան համար, այնքան ինքնատիպ են անոր գրուածքները եւ այնքան արուեստով տոգորուած։

Յարգանք իր յիշատակին։

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մխիթար Սեբաստացին

(ՄԱՀՈՒԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՐԱԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ապրիլ 27ին կը լրանայ Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դարադարձը։ Ս. Ղազար վանքը անմոռոր ողեւորութիւն մը ստացած է։ Զայն շրջապատող ծովը աւելի կապոյտ կը թուի ըլլալ եւ զայն կամարող երկինքը աւելի խաղաղ։

Ինչ որ կը ստեղծագործուի այս կղզեակին մէջ՝ խորապէս կը կրէ իր մեծ հիմնադրին գաղափարական դրոշմը, որ անցնելով բարոյական գեղեցկութիւններու բովէն՝ կը տարածուի եւ կը ճոխանայ արուեստի եւ բարձրագոյն մշակոյթի անդաստաններուն մէջ։ Մխիթարի շունչն ու ոգին են որ դեռ կը խանդավառեն իր հետեւորդները, որոնց միակ մտահոգութիւնն է մեր ազգին լուսաւորութիւնը, փափաքելով զայն տեսնել շքեղ քաղաքակրթութեան մը պատուանդանին վրայ, հոն վառելու համար մեր մշակոյթին ջահերը։

Մխիթար իր մէջ կը խտացնէ մեր ցեղային առաքինութիւններուն ամբողջութիւնը։ Ան գաղափարապաշտ է, հաւատաւոր առաքեալ, աննկուն եւ մաքառող, եւ երբեք վհատող։ Իր անձնական գործը, որ կը տարածուի երեք թեւերու վրայ, հրատարակչական, մատենագրական եւ վերանորոգչական՝ ըլլալով հանդերձ ճոխ եւ բազմակողմանի՝ կը մնայ երկրորդական աստիճանի վրայ, երբ զայն կը համեմատենք իր այն գործին հետ որուն անունն է Մխիթարեան Միաբանութիւն։

Մխիթարեան Միաբանութիւնը մեծ Սեբաստացիին անձն է ու հոգին։ Հոն է որ այս Հայուն մեծ զաւակը կեդրոնացուցեր է իր ջահակիրի եւ տեսանողի տաղանդը։ Այս տաղանդը յայտնաբերուած է Հ. Մ. Չամչեաններով, Հ. Ա. Աւետիքեաններով, Հ. Ղ. Ինճիճեաններով, Հ. Ա. Աւգերեաններով, Հ. Ա. Բագրատունիներով, Հ. Ե. Հիւրմիւզեաններով, Հ. Ղ. Ալիշաններով, Հ. Վ. Հացունիներով, Հ. Ս. Երեմեաններով, Հ. Ս. Ղազիկեաններով, Հ. Թ. Թոմաճաններով, որոնց լեզուական, մատենագրական, իմաստասիրական, աստուածաբանական եւ պատմաբանասիրական աշխատասիրութիւնները հիմնաւորուած են գիտական փաստարկութեանց վրայ, ուր ստեղծագործական ոգին զուգահեռ կ'ընթանայ յոգնատանջ տքնողին եւ սրբակեաց վանականին հետ։

Երբ կը մերձենանք Մխիթարեանց կատարած գործին, հոն յստակ կը տեսնենք տիրական գիծ մը, գերիվեր՝ ուրիշ որեւէ ուղղութենէ։ Այս ուղղութեան անունն է հայասիրութիւն։ Անոնք իրենց գործով պաշտած են եւ սիրած իրենց ազգը։

Ցիրաւի, Մխիթարեանց դերը կը հանդիսանայ նախախնամական մեր ազգային իրականութեան մէջ։ Անոնք եղան՝ որ մեր դասական լեզուն մաքրագործեցին օտար աւելորդաբանութիւններէ եւ խեղաթիւրումներէ։ Մեզի ճանչցուցին հայ հին մատենագրութիւնն ու բանասիրութիւնը։ Մխիթարեանց միջոցաւ է որ Արեւմուտքը կը ծանօթանայ հայկ. գիտութիւններուն։ Հայ ժողովուրդի անցեալ կեանքի ծանօթութիւնը մենք կ'ունենանք Մխիթարեանց միջոցաւ։ Անոնք կը մշակեն գրականութիւն մը որ իբրեւ լեզու եւ արուեստի կառոյց՝ մեծ նշանակութիւն կը յայտնաբերէ։ Իրենց

գործունէութիւնը բարերար ազդեցութիւն կ՚ու- նենայ մեր ընկերային բարքերուն վրայ, զանոնք նորացնելով եւ ազնուացնելով։ Անոնք են որ հիմը կը դնեն հայկ. թատրոնին եւ հայ աշխարհիկ գրականութեան ։

Ամբողջ ազգ մը երախտապարտ է Մխիթար Սեբաստացիի տաղանդին, որ անկախ մտաւորա- կան բարձր արժէք մը յայտնաբերելէ՝ կը ներ- կայանայ իբրեւ գործնական եւ բարոյական մղիչ ոյժ։ Կարելի է ըսել թէ Մխիթար Աբբահօր մէջ չկայ գերակշիռ բացարձակ տարր մը, սակայն անոր ներաշխարհը զերծ է խրթութիւններէ, հա- կող դէպի դրականը, դէպի չօշափելի իրագոր- ծումը, առաջնորդուած դատողութենէն, լուսա- ւորուած ներքին ոյժէ մը որ իր հաւատքն է, ծանր ու անդրդուելի ։

Ահաւասիկ այս մեծ Հայրուն մահուան երկ- րորդ դարադարձն է որ կը պատրաստուի արժա- նավայել կերպով տօնախմբել Մխիթարեան Միա- բանութիւնը։ Հայ մշակոյթն ու հայ մամուլը ան- շուշտ պիտի ուզեն իրենց մասնակցութիւնը բերել անոր ի պատիւ սարքուելիք հանդիսութիւններուն։

Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դա- րադարձը լաւագոյն առիթն է որ արտասահմանի հայութիւնը, ինչպէս հայրենիքի հոծ զանգուածը իրենց երախտագիտութեան տուրքը ընծայա- բերեն անոր յիշատակին։ Այս յիշատակը գերազ- նիւ կերպով հաղորդական է եւ յուզիչ, որովհե- տեւ յեցած է հոգեկան եղբայրութեան վրայ ։

Աշխարհի բոլոր ծագերուն փռուածՄխիթար- եան նախկին աշակերտները թող հաղորդուին այս դարադարձով, թող յիշեն Մուրատ Ռափայէլ վարժարանը, Ադրիական ջուրերուն մէջ օրօրուն գեղածիծաղ կղզեակը Ս. Ղազար, թող յիշեն ի- րենց դաստիարակներն ու իրենց մանկութիւնը, ո- րովհետեւ մեր հրճուանքին խարիսխները կը գտ- նուին մեր անցեալին մէջ, ինչպէս մեր սիրոյն եւ մեր տեւականութեան ։

Ցտեսութիւն բոլորիդ, մօտաւոր եւ հեռաւոր հայ եղբայրներ, ի վանս Սրբոյն Ղազարու ։

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

★

Օր մը պիտի գամ ձեզ ամբաստանել
Իմ օրուան հացիս անէծքին համար .
Վառ երազներուս հիւսքը սսկեթել
Դուք բզկտեցիք անողորմաբար ։
Ոտնակոխեցիք ամէն սրբութիւն,
Ու ծիծաղեցաք դեւերու նման,
Երբ աչքերուս դէմ արեւով օծուն
Իջաւ ծանրօրէն խաւարը մահուան …

Օր մը պիտի գամ ցաւով մրրիկի
Ձեր դուռը բախել, չիրիմէս ելած
Ես գիշերական սոսւեր հալածուած,
Պահանջել ձեզմէ յոյսերը ոսկի,
Ճրագը՝ որուն լոյսը մարեցիք,
Երբ անոր բարի ժպիտին շողէն
Ընծայեցի ձեզ հոգիս երգեցիկ,
Իմ սիրակարօտ հոգիս արփեղէն …

Ապրեցայ յծուած խորթ աշխատանքի ,
Դուք չի լսեցիք իմ երգերուս մէջ
Տրտունջը, այլ միայն բառեր աղօթքի
Որոնցմով հոգին կը խօսի անվերջ.
Եւ դուք չտեսաք, երբոր մտորուն
Անցայ ձեր քովէն ամէն առաւօտ
Իմ հոգիս լարած կեանքի ձայներուն,
Բայց մահուան խորունկ համբոյրին կարօտ …

Ծարաւիս բաժակը հազիւ լեցուած
Ցափշտակեցիք դողդոջուն ձեռքէս,
Օր մը պիտի գամ ամբաստանել ձեզ
Ցանուն խաչեցեալ իմ երազներուն .
Դուք որ փշրեցիք անողորմաբար
Բիւրեղը կեանքին հիւսուած արիւնէս,
Տիրոջ առեւանին պիտի կանչեմ ձեզ
Իմ օրուան հացիս անէծքին համար …

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱԹ

« ՀՈՍՀՈՍԻ ՁԵՌԱՏԵՏՐ»ԷՆ

Ազգային երեսփոխանական ժողովը բացուե- ցաւ ։

Ամեն. Ս. Պատրիարքը ներկայ չէր։

— Ո՞վ բացաւ ուրեմն ժողովը։

— Ոչ ոք… ինքնիրմէն բացուեցաւ ։

Ս. Պատրիարքը նամակ մը գրելով Իզմիրլեանի, յայտնած էր թէ տկարութեան պատճառաւ չէր կարողացած ժողովոյն ներկայ գտնուիլ, թէ Աս- տուծոյ ողորմութեամբը հայկական խնդիրէն յու- սահատ չէր, թէ տկարութեան պատճառաւ ամիսէ մը ի վեր Պատրիարքարան գացած չէր եւ սակէ նաեւ ալ երթալու ժամանակ չունէր եւ վերջապէս հրաժարական տալով կը կնքէր նամակը։

Իզմիրլեան այս նամակը կարդաց եւ ատեա- նը… գոցուեցաւ դիւանի ընտրութենէ ետքը։

Հայկական խնդրէն յուսահատիլն ամէնուն ուրախութիւն պատճառեց, բայց Աստուծոյ ողոր- մութիւնը քիչ մը տրտմեցուց ժողովուրդը։

★ Ստոյգ վիճակագրութեան մը նայելով՝ Պոլսոյ Հայերն այսօր ունին երեք հազար չորս հարիւր գինետուն, երեք գրավաճառի խանութ, հազար երկու հարիւր պարի դասատու, հինգ հայկաբանութեան դասատու, երկու հարիւր զբօ- սարան, երեք թանգարան, չորս հազար ծրար խա- ղի թուղթ, հինգ լրագիր ։

Եւ այս վիճակագրութիւնը հերիք է Պոլսոյ Հայերու բարոյական վիճակը ցոյց տալու ։

★ Պ. Նորայր հարուստ ազգայինի մը թերթ մը կը ղրկէ իր Ֆրանսերէնէ հայերէն բառարա- նէն, զոր մաս առ մաս կը հրատարակէ։

— Սա ի՞նչ է, կը պոռայ հարուստ ազգայի- նը ,այս բառարանն ի՞նչ ընեմ ես. ժամանա՞կ է հիմա ատանկ չնչին բաներու համար դրամ տա- լու. չեմ ուզեր, ետ դարձուցէք եւ ըսէք իրեն, որ մէյ մըն ալ ատանկ բաներ չղրկէ ինծի։ Ահա, պա- րոն գրագիր, քեզի ալ յատկապէս կը պատուիրեմ, որ եթէ իմ բացակայութեանս ինծի համար գիրք կամ լրագիր բերելու ըլլան՝ չընդունիս, ապա թէ ոչ կը վռնտեմ զքեզ։

Ժամ մը կ՚անցնի, ուրիշ մը կը մտնէ՝ որսի շուն մը բերելով հետը։

— Ինծի համա՞ր բերիք այդ շունը ։

— Այո, տէր։

— Ի՞նչպէս է այդ շունը. աղէ՞կ է ։

— Շատ աղէկ ցեղէ , ազնուական տոհմէ է։

— Ի՞նչ կ՚ուզէք ատոր համար ։

— Ձորս ոսկի ։

— Երեք ոսկի տամ։ Պարոն գրագիր, սա շու- նը առ եւ տուն տար։

Եւ մեր գրագէտները դեռ չեն ուզեր համոզ- ուիլ, որ մեր հարուստները ամէն բանի սատակ կու- տան, բացի լրագիրներէ եւ գիրքերէ։ Բացառու- թիւններ կան, բայց այնչափ հազուագիւտ են, որ արուեստահանդէսի մը ղրկելու համար պահած եմ զանոնք ։

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

★ Ամէնէն ռսկեզօծ վանդակին մէջ ալ թռչ- չունը կը հառաչէ,— «Ա՜խ, հայրենիքս հայրե- նիքս» ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ 120ՐԴ ՏԱՐԻՆ

1948 Դեկտեմբեր 27ին լրացաւ Երեւանի զին- ուորական հիւանդանոցին գոյութեան 120 տարին։

1828ին, ռուսական զօրքերու կողմէ Երեւանը գրաւելէն վերջ, առաջին տարին իսկ, քաղաքի բերդի շրջանին մէջ, միայարկ 18 կաւաշէն սու- ներուն մէջ սկսաւ գործել հիւանդանոցը 300 մահ- ճակալներով։ 1885ին հիւանդանոցին շէնքերը բո- լորովին անգործածելի էին, որով զինուորական վերատեսչութիւնը ստիպուեցաւ շինելու նոր երկ- յարկանի շէնք եւ քանի մը միայարկ տուներ, ո- րոնց մէջ փոխադրուեցաւ հիւանդանոցը։

Իր գոյութեան 120 տարիներու ընթացքին հի- ւանդանոցը մեծ աշխատանք կատարած է ոչ մի- այն զինուորականներուն, այլեւ քաղաքի բնակ- չութեան, որովհետեւ մինչեւ անցեալ դարու 80ա- կան թուականները քաղաքին միակ բուժական հաստատութիւնն էր։

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ խորհրդային իշխանութեան տարիներուն, հիւանդանոցը դար- ձաւ մեծ հաստատութիւն մը, որակեալ բժշկական պաշտօնէութեամբ , բժշկական գրասենեակներով աշխատանոցներով։ Հիւանդանոցին մէջ կը գոր- ծադրուին բուժման նորագոյն մեթոտներ։

Հիւանդանոցը հայրենական պատերազմին մեծ դեր կատարեց, դարմանելով սովետական բանակի ռազմիկները եւ սպաները։

Հիւանդանոցը հայրենական պատերազմին մեծ տագտական մեծ աշխատանք։ 1940—1948ին բժշ- կական թերթերուն մէջ տպագրուած են հիւանդա- նոցի բժիշկներ՝ Վ. Սաղոյեանի, Մ. Մինասեանի, Տ. Տիխոնովի, Ի. Գէորգեանի, Բ. Սերգեանի ա- ւելի քան 20 գիտական աշխատութիւններ։ Հի- ւանդանոցի բժիշկներու աւելի քան 45 աշխատու- թիւն մտած է«Երեւանի զինուորական հիւանդա- նոցի աշխատութիւններու ժողովածու» մէջ։

★ Վախցիր քնացող ջուրէն։ Ան՛ աւելի վտանգա- ւոր է քան հոսուն ջուրը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

ԿԻՌ ՄԱՆՈՒԷԼ ԿԱՅՍՐԸ

Եւ այսպէս առիթն եղաւ անգամ մը պատե- րազմի Թորոսի եւ Նուրէտտինի մէջ, եւ երբ Թո- րոս հաշտութիւն խօսեցաւՆուրէտտինի հետ Ստե- փանէի կամաց դէմ, սկսաւ եղբօրը դէմ մեքենա- յել, որով իշխանը պարտաւորեցաւ բանտարկել զանիկա առժամանակեայ կերպով, եւ յետոյ ար- ձակել ու դարձեալ իբրեւ եղբայր հետը վարուիլ, համոզելով զինքը թէ այդ ճամբով չէր որ իշխա- նութիւն մը կը կազմուէր։

Եւ օրինակը ցոյց կուտար թէ՝ ինչպէս իրեն դիւրին էր Յոյները հալածել Կիլիկիայէն, բայց ինք կ՚ուզէր յարգել դաշինքները եւ առժամանակ- եայ իշխանութեան հետք մը թողուլ Յոյներու գո- հութեան համար, քանի որ առիթ չէին տար իրեն դժգոհութեան եւ դաշինքները լուծելու ։

Բայց անխոհեմ բնաւորութիւններ ոչ բարե- կամութեան եւ ոչ թշնամութեան մէջ չափ չունին եւ ոչ կշիռ ։

Ստեփանէ Յոյներուն հետ ընտանութիւնը շատցուց, եւ մտերմաբար սկսաւ կապուիլ Անդրո- նիկոս Եւ փորպէնի հետ, որ Կայսեր ազգական եւ տեղակալն էր Կիլիկիոյ մէջ, եւ որ ճաշի հրաւիրե- լով Ստեփանէն Համուս բերդը՝ եռացած ջուրի կաթսայի մը մէջ զինքը սպաննել տուաւ։

Այս անգութ մահուան լուրը երբ տարածուե- ցաւ Կիլիկիա, բարկութեան եւ վրէժխնդրութեան կրակը բորբոքեցաւ եւ Թորոս որ իր զօրքերով Յոյներու վրայ կը քալէր, յանկարծ իր քովը տե- սաւ քինաւորեալ Մլեհը որ խումբ մը կտրիճ զօրքերու մէջտեղ ելեր էր եղբօրը մահուան վրէժը լուծելու ։

Յոյներուն կոտորածը սաստիկ եղաւ, տասն հա- զար հոգի կոտորուեցաւ կ՚ըսեն պատմիչները, Ա- նարզաբան եւ դեռ ինչ բերդ եւ ամրոց որ մնացած էին Կիլիկիա՝ ամէնն ալ առնուեցան իրենցմէ, եւ ջարդը դեռ պիտի շարունակէր թէ որ Երուսաղէմի թագաւորը միջնորդ չըլլար դադրեցնելու համար այս անգութ կոտորածը։

Իսկ Ստեփանի մարմինը տարին եղբայրները եւ թաղեցին Արքայաղծի վանքին մէջ, եւ անմխի- թար տիկինն Մարգրիտ՝ գնաց իրզաւակներովՊա- պեռոնի իր եղբօրը բերդը։

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.
ԼԱՄԲՐՈՆԻ ՀԱՐՍԸ

Թորոս Նեփիմէէի վերջին կամքը կատարելու մը- տադիր էր միշտ, Հեթում որ իր աչքին առջեւ կը մեծնար՝ յարմար փեսայ մը կ՚երեւէր, հայ գիտ- նական վարդապետ մը եւ յոյն ռասումնական մարդ մը կ՚աշխատէին զլուխը հարստացնելու գիտու- թեամբ, եւ զինավարժութեան համար Բարձրա- բերդցին Կոստանդինն էր կարգուած իշխանէն զինքը մարզելու ։

Իսկ Թորոս կը խօսէր երբեմն հետը, զանազան նիւթերու համար հարցումներ կ՚ընէր, եւ առանց իր սխալ կարծիքները ուղղելու՝ իմաստուն հար- ցումներով տղուն իրեն ուղղել կուտար այն սը- խալները ։

Բայց, դժբաղդաբար կը տեսնէր թէ ընտանե- կան հոգին որ յունական էր, խոր արմատ ձգած էր դարձեալ անոր սրտին մէջ, դատիարակութիւն եւ ուղղախոհութեան զօրութիւն հազիւ կրնային կշիռ մը կազմել այն կաթին հետ ծծուած գա- ղափարներուն հետ որոնք Լամբրոնի իշխանները ազգային շրջանէն դուրս կը հանէին եւ յունական համակրութեանց կողմը կը ձգէին։

Միւս կողմէն Զոհար՝ թէպէտ փոքր բայց ինչ- պէս գիտուած է որ աղջիկները կանխահաս են մտ- քի կարողութիւններով, ամենեւին ետ չէր մնար Հեթումէն, եւ բնական բերումով հետաքրքիր բը- նաւորութիւնը շարունակ հարցումներով գոհ ընել կ՚ուզէր ։

Եւ զարմանալին է, հօրը պատասխանները գինք աւելի գոհ կ՚ընէին՝ երբ իր վարժապետնե- րուն պատասխանները մութ էին իրեն համար։

Ուստի տղոց երկուքն ալ օրաւուր մեծնալովթէ- պէտ թարմ հասակնուն մէջ՝ յարմար սեպեց Թո- րոս իրենց հարսնիքը կատարել Մամեստիոյ մէջ որ իր առաջին յաղթութիւններուն եւ Նեփիմէէի ուրախ զուարթ ժամանակներով լեցուն էր. եւ ո- րովհետեւ Օշին իր փրկանքի գին չէր կրցած վճա- րել, այն ալ իր մէկ հատիկ զաւկին օժիտն համա- րեց արքայաբար, եւ հանկից հարսն ու փեսան լամբրոն ուղեւորեցան ։

[illegible]

Ֆրանսայի համայնավարներն ալ...

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրօն «հանդիսաւորապէս» կը բողոքէ կառավարութեան որոշման դէմ՝ ստորագրելու Ատլանտեանի դաշինքը, կատարուած իրողութեան առջեւ դնելով խորհրդարանը եւ երկիրը։ Ատլանտեանի դաշինքը, զոր կազմակերպիչները կը համարձակին ներկայացնել իբրեւ պաշտպանողական դաշինք մը, իրականին մէջ յարձակողական գործիք մըն է մեր զինակցին՝ Խ. Միութեան եւ ռամկավար ժողովրդապետութեանց դէմ։ Այս պարագան այնքան ճիշդ է որ, գայն ստորագրելու պատրաստուած երկիրներէն մէկը՝ Նորվեկիա, մերժեց Խ. Միութեան առաջարկը՝ ոչ – յարձակման դաշինք մը կնքելու ։

« Պատերազմի հրձիգներուն ոճրապարտ ծրագիրները եթէ իրականանան, Ֆրանսան պիտի դառնայ հիւլէական բարձը ամերիկացի աշխար – հակալներուն, իսկ Ֆրանսացիները պիտի կազմեն Արեւմուտքի զոհաբերեալ հետեւակազօրքը, ի մեծ շահ անգլեւսաքսոն եւ Ֆրանսացի դրամատէր – ներու»։

Այս յայտարարութենէն վերջ, Քաղաք. Բիւրօն կը հրաւիրէ բոլոր Ֆրանսացիները եւ Ֆրանսուհիները, առանց դաւանանքի խտրութեան, միանալ եւ պայքարիլ, որպէսզի Ֆրանսա չստորագրէ Ատլանտեանի դաշինքը։ Յետոյ կը յանձնարարէ իր խորհրդարանական խմբակցութեան՝ դիմել Ազգ. Ժողովի Նախագահին եւ պահանջել որ Ատլանտեանի դաշինքը քննութեան ենթարկուի Մարտ 22ի եւ 23ի նիստերուն մէջ»։

Տեղական մամուլը գիտել կուտայ թէ Ազգ. Ժողովը պիտի վաւերացնէ Ատլանտեանի դաշինքը, հակառակ համայնավարներու ընդդիմութեան։ Այս վերջիններս «խաղաղութեան ճակատ» մըն ալ կազմած են, եւ միլիոնաւոր ստորագրութիւններ կը հաւաքեն, ղրկելու համար Նախագահ Թրումընի։

Դաշինքին շուրջ մղուած պայքարն ալ որոշ ազդեցութիւն պիտի գործէ նահանգային ընտրու – թեանց վրայ, որոնց առաջին մասը տեղի կ'ունենայ այսօր, կիրակի։

Պ. Ժիւլ Մոք, ներքին նախարարը (ընկերվարական), ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց .

— « Մենք չենք ուզեր Կոմինֆորմի շրջագծին մէջ մտնել իբրեւ արբանեակ, ինչպէս կը թելադրեն հանրապետական կարգուսարքին հակառա – կորդները։ Մենք վտարեցինք այն խռովարարները որոնք մասնաւոր պաշտօններ ստացած էին օտար պատասխանատուներէ, անկարգութիւններ յարուցանելու համար մեր երկրին մէջ։ Ձերբակալեցինք լրտեսներ, որոնցմէ ոմանք, ափսո՛ս, մոլորեալ Ֆրանսացիներ են։ Վնասարարութիւններ կատարուեցան... Մեր բոլոր ուժերով պիտի պաշտպա – նենք մեր ազատութիւնը, ժողովրդապետութիւնը եւ ազգային անկախութիւնը»։

ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՆ

Ուրբաթ օր հրատարակուեցան Ատլանտեանի դաշինքին պայմանները, Փարիզի, Լոնտոնի, Ուաշինկթընի, Օթթավայի (Քանատա), Պրիւքսէլի, Լա Հէյի, Լիւքսէմպուրկի մէջ։

Բնագիրը կը բաղկանայ 14 յօդուածներէ, բայց կարելի է ամփոփել եւ վերածել 6 յօդուածներու։ Գլխաւոր կէտերն են.—

Դաշինքը պաշտպանողական հանգամանք ունի, եւ քսան տարի պայմանաժամ։ Եթէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը անհրաժեշտ ուժը ստանայ տասը տարիէն, դաշինքը կրնայ փոփո – խութիւններ կրել։ Դաշինքին տրամադրութիւն – ները կ'ընդգրկեն ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան, տարածուելով մինչեւ Ամերիկա։

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՍԵՐՆԴԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ դէմ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը, Լորտերու ժողովին մէջ։ Եւ եօթը տարի բանտարկութեան պահանջեց ամուսնի մը դէմ որ իբրեւ հայր կը ներկայանայ երախայի մը, գիտնալով հանդերձ որ ինք չէ հայրը։ Կառավարու – թիւնը խոստացաւ քննել խնդիրը ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը ջնջեց կարգ մը օրաթերթերու արտօնութիւնը։

ՄԱՌԷՇԱԼ ԹԻԹՈՅԻ համար կ'ըսեն թէ երեք անգամ գաղտնի հանդիպումներ ունեցած է արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ։

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան շրջանին մէջ պիտի արգիլուի ռուսական մարքին շրջաբերութիւնը, այսօրուընէ սկսեալ։ Օրինական արժէք պիտի ունենայ միայն արեւմտեան պետութեանց մարքը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արեւելեան շրջանին համար սահմանադրութիւն մը յօրինած են համայնավարները, իբրեւ պատասխան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ծրագրուած կառավարութեան ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը արձակեց 60.000 պետական պաշտօնեաներ, այն թէ կին, որպէսզի ճարտարարուեստական աշխատանքներու նուիրուին ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնն ալ ծանուցագիր մը ուղղեց Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ, դանդատելով թէ բռնաբարած են հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութիւնները, խափանելով անհատական ազատութիւնը, արտօնուած չափէն աւելի զինուորներ պահելով եւն.։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԸ միակ ազդու զէնքը պիտի ըլլայ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, ինչպէս յայտարարեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը։ Միեւնոյն ատեն պիտի զօրացնեն Եւրոպայի մէջ եղած ուժերը, 1949 Յուլիս 1էն մինչեւ 1950 Յուլիս 1։ Այս առթիւ ամերիկեան թերթ մը կը գրէ թէ «Խ. Միութեան մէջ 70 նշանակէտներ ենթակայ են հիւլէական ռումբի, շնորհիւ B36 ռմբաձիգներու» ։

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ մեծ պարգեւը 55 միլիոն ֆրանք պիտի ըլլայ, Զատկի առթիւ, ինչպէս կը գրէ «Ֆիկառօ»։ Տոմսակներու գինը՝ 3500, մէկ տասներորդը՝ 400 ֆրանք ։

ՄԻ ՈՒՇԱՆԱՔ

Փակել «Յառաջ»ի ձեր ունեցած պարտքը։

ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՆՎՃԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ թերթերը մինչեւ Մարտի վերջ։

1949ի նոր բաժնեգինը —տարեկան 1500 Ֆր.— փութացէք ղրկել ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 20 Մարտ, ժամը 3.30ին Sociétés de Bienfaisanceի սրահին մէջ, 44 rue de Rennes, métro St. Germain des Prés:

Կը նախագահէ ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եւրոպական պար մասնակցութեամբ Կարօ Սարեանի նուագախումբին։ Գեղարուեստական բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Երգչախումբ (Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ), դաշնակ ընկ. ՆԻԶԱՄԵԱՆ, ջութակ ընկերՑ. ԱԴԱՄԵԱՆ, մեներգ ընկ. Մ. ԱՃէՄԵԱՆ, արտասանութիւն ընկեր Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ, կովկասեան պար Վ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խմբական պարեր Նոր Սերունդի Գանեէօ Քաջանի խումբէն ղեկավարութեամբ Գ. Ս. ՊՕՂՈՍԵԱՆի։ Պարերուն նուագով կ'ընկերակցի ընկեր ԲԵՆՕ ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Յունուար 15—20

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններ. —

ՎԻԷՆ Սուք. 800, Մաղաք. 600, Թորոս հազար, Մուրատ. 650, Մանուկ 800, Լուս. հազար, Երամ. 800, Խաչ. 1500, Քէք. 1500:

ԿԱՐՏԱՆ.— Քին. 2 հազար, Աճէմ. 800, Աստ. 800, Տոն. 1450, Կարա. Յ. 3 հազար, Կարապ. Ա. 1500, Կիւր. 1450, Համբ. 1450, Համբ. Ստ. 1450, Յովս. 1450, Քնա. 800, Մատօ. 1450, Մարգ. 800, Մարտ. 3 հազար, Մեր. 1450, Նորտ. 800, Թում. 1450, Թաշօ. 800:

ՄԱՐՍԷՅԼ Մելք. 800, ՍԷՆ ՍԱԹՈՒՐՆԷՆ Քըզըր. 2 հազար, Ս. ԼՈՒ Դան. 800, ՆԻՍ Գ. Խոս. 1500, Ատալ. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Պետ., Դանի., Բարակ. 1500ական ֆրանք, ՌՈՆ Ահա. 1500, ՌՈՄԷՆՎԻԼ Յակ. 800, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Քարախ. 1500, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Սարգ. 1500, ՓԱՐԻԶ (9) Աղապ. 800, ԿՈՒՍԷՆՎԻԼ Սուք. 1600, ՏՐԷՆՍԻ Կիւր. 2 հազար, ԼԻՈՆ Պաղ. 3650, ՍէՎՐԱՆ Քէօ 800։

ՓԱՐԻԶ (18) Փափ. 1200, Լիոն Ժաք. հազար, ԱԼԺէ Քապա. 1600, ՔԱՇԱՆ Ջար. 725, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Նշան. 1500, ՊՈՒԼՈՆԵԸ Անան. 800, ԼԱՐՕՇԵԼ Սանտ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Մարգ. 800, ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Գարի. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Մուշ. 800, ԼԻԼԱ Գալ. 1500, ՌՈՆԻ Շաք. 4 հազար, ՄԱՐՍէՅԼ Պետ. 1600, ԼԻՈՆ Թադ. 1200, ԹՈՒՆՈՒԶ Պօղ. 800 ֆրանք ։

ՓԱՐԻԶ (19) Խաչ. 800, ԼԱԿԱՐԷՆ Ներ. 800, ՓԼԵՍԻ ՌՈՊԷՆՍՈՆ Բեն. 800, ՊՈԼԷՆ Առաք. 800, ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Ատոմ. 800, ՌՈՄԱՆ Փափ. 1200, ԲՈՒԺԷ Պետ. 1200։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհանուր ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին տիկին Գազազեանի բնակարանը 6 rue St. Sulpice, métro Odéon :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր «Օր»ը կը տօնէ Մարտ 26ին Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Patronage St. Barnardի սրահին մէջ։ Երգ, արտասանութիւն եւ պզտիկ զաւեշտ մը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

21 Մարտ, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 8.45ին, THEATRE de la POTINIERE, 7 rue Louis le Grand, (Opéra)։ Առաջին բեմադրութիւն, Հայ արուեստագէտներու կեանքէ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆի

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

4 արար եւ մէկ պատկեր։ Կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Յ. Լաթիֆեան, Ա. Գմբէթեան, Ս. Մաքսուտեան, Օր. Խըտըշեան, Վ. Ալթունեան եւ հեղինակը։

Ներկայացման գիշերը տոմսակ չի ծախուիր, ձեր հրաւիրատոմսերը ապահովեցէք այժմէն դիմելով միակ կեդրոնատեղին՝ Impremerie «Araxes», 46 rue Richer, Tél. PRO. 05–73:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Գանեէօ Քաջանի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Ազգանոյշ Գոնչէկիւլեանէ 500 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Գ. ԲԱԲԱՋԱՆ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ՊԵՏՐԽԱՆԻ

ՊԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Մարտ 22ին եւ 29ին երեքշաբթի գիշերները EDOUARD VII թատրոնին մէջ ։

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

22 Մարտ երեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սինէմա Սիկալի մէջ, Վիրօֆլէ, Շավիլ – Վէլիզի կայարանին մօտ։ 9 rue Gaston Boissiere:

Կը ներկայացուի հայ վիշտի եւ ազատութեան երգչին Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի շարժանկարը։

Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին, Շավիլի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ խումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի ։

Հրաւիրատոմսերը ապահովել նախօրօք ։

ՋՈՒԹԱԿԻ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Տանօք երաժիշտ Ա. ՍԻՆԱՆԵԱՆի կողմէ

Դիմել՝ 5 Villa Nicolas, Epinay sur Seine

ՀԱՅԱԶԳԻ MEDIUM

Mme S. PAREZ

Կը գրաղի աստղագիտութեամբ, ձեռքի գիծերով, Tarots Egyptien եւ Horoscope:

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10—6

ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՏՕՆ ՕՐԵՐԷ

Կարելի է գրաւոր հարցումներու ալ պատասխանել հայերէն կամ ֆրանսերէն:

12 Passage Léon, Paris (18) métro Chateau – Rouge

Կատարեալ գաղտնապահութիւն ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — fondé en 1925 — R. C. Seine 375 284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վերամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 22 Mars 1949 Երեքշաբթի 22 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5801—Նոր շրջան թիւ 1212

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 6 Ֆր.

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԷՏԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Ատլանտեանի դաշինքը հրատարակուեցաւ Մարտ 18ին, բոլոր մասնակցող պետութեանց մայրաքաղաքներուն մէջ։ Դաշինքը, որ կը բաղկանայ 14 յօդուածներէ, պիտի ստորագրուի ապրիլ 4ին, Ուաշինկթընի մէջ։ Անդամները առ այժմ ութն են, բայց կրնան բարձրանալ 11—12ի։

Ահաւասիկ հիմնական մասերը.—

Մասնակցող պետութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն իրենց հաւատքը Միացեալ Ազգերու Դաշինքով յայտարարուած նպատակներուն եւ սկզբունքներուն վրայ, ինչպէս եւ իրենց բաղձանքը՝ խաղաղութեամբ ապրելու բոլոր ժողովուրդներուն եւ բոլոր կառավարութեանց հետ։

Անոնք վճռած են ապահովել իրենց ժողովուրդներուն ազատութիւնը, հասարակաց ժառանգութիւնը եւ քաղաքակրթութիւնը, որոնք հիմնուած են ժողովրդապետութեան, անհատական ազատութեան եւ օրէնքի տիրապետութեան վրայ։

Անոնք կ'ուզեն բարօրութիւն եւ հաստատուն վիճակ ստեղծել Հիւսիսային Ատլանտեանի շրջանին մէջ։ Եւ վճռած են միացնել իրենց ջանքերը հաւաքաբար պաշտպանելու համար խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը։

Հետեւաբար, համաձայնած են Հիւսիսային Ատլանտեանի ներկայ դաշինքին վրայ.—

ՅՕԴ. 1.—Պայմանադիր կողմերը յանձն կ'առնեն, ինչպէս յայտարարուած է Միացեալ Ազգերու Դաշինքին մէջ, խաղաղ միջոցներով կարգադրել այն բոլոր միջազգային վէճերը որ կրնան ծագիլ իրենց միջեւ, այնպիսի եղանակով մը որ միջազգային խաղաղութիւնը, ապահովութիւնը եւ արդարութիւնը չվտանգուին։ Յանձն կ'առնեն իրենց միջազգային յարաբերութեանց մէջ չդիմել բռնի ուժի սպառնալիքին կամ գործածութեան, որեւէ կերպով որ կը հակասէ Միացեալ Ազգերու նպատակներուն։

ՅՕԴ. 2.— Պայմանադիր կողմերը պիտի աջակցին միջազգային խաղաղ եւ բարեկամական յարաբերութեանց զարգացման, զօրացնելով իրենց ազատ հիմնարկութիւնները, լաւագոյն հասկացողութիւն մը ապահովելով այն սկզբունքներու մասին որոնց վրայ հաստատուած են այդ հիմնարկութիւնները, եւ զարգացնելով հաստատուն վիճակի ու բարօրութեան պայմանները։ Անոնք պիտի ջանան խուսափիլ ընդհարումներէ՝ իրենց միջազգային տնտեսական քաղաքականութեանց մէջ, եւ պիտի քաջալերեն տնտեսական գործակցութիւնը իրենցմէ իւրաքանչիւրին կամ ամէնուն հետ։

ՅՕԴ. 3.— Աւելի արդիւնաւորապէս իրականացնելու համար այս դաշնագրին նպատակները, պայմանադիր կողմերը, անհատապէս եւ միասնաբար, տեւական եւ իրական ինքնօգնութեամբ եւ փոխադարձ աջակցութեամբ պիտի պահպանեն եւ զարգացնեն իրենց անհատական եւ հաւաքական կարողութիւնը՝ դիմադրելու զինեալ յարձակումի մը։

ՅՕԴ. 4.— Պայմանադիր կողմերը պիտի խորհրդակցին իրարու հետ, ամէն անգամ որ իրենցմէ մէկուն կարծիքով, վտանգուած ըլլայ տեւէ անդամի հողային ամբողջութիւնը, քաղաքական անկախութիւնը կամ ապահովութիւնը։

ՅՕԴ. 5.— Պայմանադիր կողմերը համաձայն են թէ իրենցմէ մէկ կամ աւելի պետութեանց դէմ զինեալ յարձակում մը Եւրոպայի կամ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ պիտի համարուի յարձակում բոլորին դէմ, հետեւաբար, եթէ այդպիսի յարձակում մը պատահի, իւրաքանչիւրը անհատական եւ հաւաքական ինքնապաշտպանութեան իրաւունքով, որ հաստատուած է Միացեալ Ազգերու Դաշինքին 51րդ յօդուածով, պիտի օգնէ յարձակում կրած կողմին կամ կողմերուն, անմիջապէս ձեռք առնելով, անհատապէս եւ համախորհուրդ միւսներուն հետ, անհրաժեշտ համարուած գործողութիւնը, մէջն ըլլալով զինեալ ուժի գործածութիւնը, վերահաստատելու եւ պահպանելու համար Հիւսիսային Ատլանտեանի շրջանը։ Այս կարգի որեւէ զինեալ յարձակում եւ ատոր հետեւանքով ձեռք առնուած որեւէ միջոց անմիջապէս պիտի հաղորդուին Ապահովութեան Խորհուրդին։ Այդ տնօրինութիւնները վերջ պիտի գտնեն, երբ Ապահովութեան Խորհուրդը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնէ, վերահաստատելու եւ պահպանելու համար միջազգային խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը։ (Շար.)

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Շաբաթ երեկոյ Երեւանի անթելը տեղեկութիւններ հաղորդեց այն հանդիսութեանց մասին, որոնք պիտի կատարուին Ապրիլ եւ Մայիս ամիսներու ընթացքին Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ ամբողջ Խ. Միութեան հանրապետութեանց մէջ Պուշկինի ծնունդեան հարիւրամեակին առթիւ։ Հայաստանի մէջ եւս գիտական Ակադեմիան այժմէն պատրաստութիւններ կը տեսնէ արժանավայել տօնակատարութեանց համար։

Անթելը հաղորդեց նաեւ անունները կարգ մը հայրենադարձ անձերու որոնք մասնաւոր պաշտօններ ստացած են զանազան գործարաններու մէջ, իբրեւ «բրիգատիր» (խմբավար)։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Նոր Արաբկիրի շրջանին մէջ հաստատուած հայրենադարձեր լծուած են իրենց սեփական բնակարանները շինելու գործին, պետութենէն ստանալով միայն շինանիւթ։

ՊՈԼՍՈՅ ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ Պատր. տեղապահ Գէորգ արք. Արսլանեան կը շարունակէ իր կոտրել — թափելու քաղաքականութիւնը, արհամարհելով հանրային կարծիքը։ Թուրք մամուլն ալ կը հետաքրքրուի այս անցուդարձով, մանրամասնութիւններ հրատարակելով։ Պատժուած հինգ եկեղեցականներէն Թովմա Ա. քահանայ Շիկահեր, անտեսելով կախակայման որոշումը, Մարտ 13ի կիրակի օրը պատարագեր է Պէյօղլուի (Բերա) եկեղեցին, առանց յիշելու տեղապահին անունը։ Այս առթիւ թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են, բայց կարելի եղած է աւելի ծանր միջադէպի մը առաջքը առնել։

★ Պատժուած կրօնաւորներէն Հմայեակ քահանայ Գախթիարեան յայտարարած է թուրք թերթերուն.

— «Պէտք է նոր պատրիարք ընտրել. 1944էն ի վեր պատրիարքի ընտրութիւն չէ կատարուած եւ պատրիարքարանի բոլոր գործերը երեսի վրայ մնացած են։

Արսլանեան, այսօր, 83 տարեկան ըլլալով ոչ կրնայ քալել, ոչ ալ կրնայ անկողնէն ելլել։

Պատրիարքարանը կրօնական եւ աշխարհական ժողովներ ունէր. բայց 5 տարիէ ի վեր, աշխարհական ժողովը դադրած է գործելէ»։

★ Տեղապահը իր փոխանորդն ալ պաշտօնանկ ընելով, պատուիրած է թոյլ չտալ որ պատժուած եկեղեցականները Պատրիարքարան մտնեն։

Ուրիշ մանրամասնութիւններ՝ յաջորդով։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼԻ միջեւ ալ զինադադար կնքուեցաւ կիրակի օր։ Սուրիան ալ կը բանակցի, կռիւները դադրեցնելու համար։ Անդրյորդանանի կառավարութիւնը զինուորական օգնութիւն խնդրեց Անգլիայէն, պաշտպանելու համար Նէճէպի անապատը՝ Իսրայէլի դէմ։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ վաճառումը ազատ պիտի ըլլայ ապրիլ 1էն սկսեալ։

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ վարձքի բարեփոխեալ օրէնքը հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ, համաձայն Ազգ. Ժողովին կողմէ կատարուած գեղչերուն։

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Բերայի մէջ կատարուած խուզարկութեան մը հետեւանքով, բռնուեցան ռազմագիտական յատակագիծներ եւ լուսանկարներ՝ Վոսփորի մասին։ Ձերբակալուեցան երկու եղբայրներ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ հոսանքի կրճատումը մէկ օրուան պիտի գեղչուի, փոխան երկուքի։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՐՔԸ այլեւս արժէք չունի Պերլինի արեւմտեան շրջաններուն մէջ, մարտ 20էն ի վեր։ Այս կարգադրութիւնը մեծ իրարանցում պատճառեց ժողովուրդին մէջ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արեւելեան շրջանին ժողովրդային խորհուրդը (համայնավար) միաձայնութեամբ քուէարկեց նորսահմանադրութիւն մը՝ 20 միլիոն բնակիչներու համար։ Իբրեւ մայրաքաղաք՝ Պերլինը։ Համագումար մը պիտի հաստատէ վաւերացումը։ Ուրեմն Գերմանիան երկու մասի բաժնուած կ'ըլլայ, առանձին կառավարութիւններով։

ԱՏԱՆԱՅԻ եւ Բամանտաղի (Թուրքիա) քարիւղի հանքերը պիտի շահագործուին ամերիկեան ընկերութեան մը կողմէ։

Կիրակի ընտրութիւնները

Կիրակի օր տեղի ունեցան նահանգային ընտրութիւնները, լրացնելու համար շրջանը լրացած պատգամաւորներու թիւը։

Ֆրանսա ունի 90 նահանգային խորհուրդներ, — իւրաքանչիւրին մէկ հատ։ Իրենց դերը աւելի շատ վարչական է եւ խորհրդակցական։ Իրական իշխանութիւնը կը գտնուի նահանգապետներուն ձեռքը։ Մէկ նահանգային խորհրդական կ'ընտրուի իւրաքանչիւր «քանթոն»ի համար (գաւառակ) վարչական շրջանակ մը որ կրնայ ունենալ 500էն 50.000 բնակիչ։ Ֆրանսայի մէջ կան 3028 «քանթոն»ներ։ Այս անգամ պիտի ընտրուին 1508 անդամներ, ուրեմն կէսը։ Թեկնածու ներկայացած էին 6000 հոգի, զանազան հոսանքներէ։ Միայն տը Կոլի կազմակերպութիւնը 1400 թեկնածուներ ունէր։

Վերջնական արդիւնքը ճշդուած չէ տակաւին։ Թերթերը դիտել կուտան թէ ձեռնպահները կարեւոր թիւ մը կը կազմեն (30 %), 11—12 միլիոն ընտրողներու մէջ։

Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, կառավարական ճակատը — Երրորդ Ուժ — կարեւոր յաջողութիւններ շահած է ընդդէմ համայնավարներու եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն։ Զօրավարին կազմակերպութիւնը աւելի շատ քուէ շահած է առանձին (255.195), բայց կառավարական երեք հոսանքները — ընկերվարականներ, արմատականներ եւ ժողովրդականներ (M. R. P.) — աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն միասնաբար։

Այս ընտրութիւնները չեն կրնար ազդել կառավարական մեծամասնութեան վրայ՝ Ազգ. Ժողովին մէջ, բայց ուժի փորձ մը կը կազմեն։ Համայնավարները այս առթիւ ալ փորձեցին ազդել հանրային կարծիքին վրայ, ձաղկելով Ատլանտեանի դաշինքը եւ կրկին ազդարարելով թէ Խ. Միութեան կողմը պիտի բռնեն, եթէ պատերազմ ծագի։

Համեմատականի մնացած թեկնածուները մեծ թիւ մը կը կազմեն։ Ընտրութիւնները պիտի վերջանան յառաջիկայ կիրակի։ Աջակողմեան թերթերը գոհունակութեամբ կը շեշտեն թէ ապահովուած է չափաւոր տարրերուն յաղթանակը՝ համայնավարութեան դէմ։

Թեր ու դէմ կարծիքներ Ատլանտեանի դաշինքի մասին

ՁԱՅՐՈՅԹ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ.— ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԵՐԷՆ ՈՐԸ ԱՒԵԼԻ ԶՕՐԱՒՈՐ Է։

Ատլանտեանի դաշինքին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր, 18 Մարտ, փոխասացութիւնները կը շարունակուին քաղաքական շրջանակներու եւ միջազգային մամուլին մէջ։ Արեւմտեան պետութեանց արտաքին նախարարները փութացին բացատրել թէ դաշինքը միայնեւ միայն պաշտպանողական հանգամանք ունի, եւ ուղղուած չէ ոեւէ մէկուն դէմ։

Պ. Ռոպէռ Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը. բացորոշապէս յայտարարեց թէ դաշինքը միայն եւ միայն պաշտպանողական հանգամանք ունի, երբեք յարձակողական։ Միեւնոյն ատեն ըսաւ թէ դաշինքը բարոյական եւ իրաւական յանձնառութիւն մը կը պարունակէ, որով փոխադարձ օգնութիւնը պիտի ըլլայ անմիջական եւ ազդու, յարգելով հանդերձ իւրաքանչիւր պետութեան սահմանադրական կանոնները։ Այս առթիւ դիտել տուաւ.

— «Արեւելեան Եւրոպայի ազգերը միացեալ ճակատ կազմեցին 23 դաշինքներ կնքելով իրարու հետ։ Անոնք շատոնց արեւելեան միացեալ ճակատը կազմեցին, երբ դեռ խօսք չկար արեւմտեան ազգերու զինակցութիւն մը կազմելու։ Մենք ալ մեր կարգին կրնանք հարցնել,— Որո՞ւ դէմ կազմուած է արեւելեան խմբակցութիւնը։ Ո՞ր սպառնալիքին պատասխանելու համար։ Եւ յետոյ, նշանակալից չէ՞ որ արեւմտեան զինակիցները վստահելով հասարակաց յաղթանակին եւ պատերազմէն ծնած բարեկամութեան, արձակեցին իրենց բանակները եւ կրճատեցին իրենց սպառազինութիւնները, մինչ Խ. Միութեան եւ իր արբանեակ երկիրներուն մէջ ոչ միայն պահուած է պատերազմական կարողութիւնը, այլեւ չէ կրճատուած զինուորներու թիւը»։

★ Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, իր կարգին յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը «ամենամեծ քայլերէն մէկն է դէպի համաշխարհային խաղաղութիւն եւ ապահովութիւն, առաջին մեծ պատերազմէն ի վեր»։ Երեսփ. Ժողովը ջերմապէս ծափահարեց նախարարը, որ շարունակեց.

— Եթէ մեզ ամբաստանեն թէ ճակատ կը յարդարենք ոեւէ երկրի կամ խումբ մը երկիրներու դէմ, պարզապէս պիտի ըսեմ,— քննեցէք դաշինքին բնագիրը։ Ոչ գաղտնիք կայ անոր մէջ, ոչ ալ գաղտնի յօդուածներ։ Դուք անոր մէջ պիտի չգտ—

(Նայեցէք շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱԿՈՎ

Ա.

Սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ,

Ականջովս կարդացի նամակդ(*), որ հասաւ մօտ երեք ամիս առաջ։ Պատասխանս ուշացուցի, որովհետեւ կ'ուզէի իմ մատներովս գրել քեզի, թէեւ այդ պերճանքը արտօնուած չէ տակաւին ինծի։

Ուրեմն ականջովս կարդացի նամակդ, որ շնորհակալութեան արժանի էր առաջին իսկ տեսակէտով։ Վերջերս ինծի վարժութիւն դարձած էր կարդալ նամակներ, որոնք կը խօսէին միայն աչքիս հիւանդութեան մասին։ Քու նամակդ առաջի՛նն էր, որ, ապահովաբար դիտմամբ, անտեղեակ կը ձեւանար հիւանդութեանս եւ ինծի կը խօսէր կամ ի՛նծի կը գրէր՝ ճիշդ ինչպէս ասկէ ութ ամիս առաջ, երբ կրնայի նամակ կարդալ եւ կրնայի նամակի պատասխանել։ Այս փափկանկատութիւնդ թերեւս անոր համար, որ կ'ուզէիր ինծի խնայել վերջին ամիսներու ընթացքին կրած տառապանքիս վերյիշումը։ Արդարեւ, ի՞նչ հարկ կայ խօսիլ, նոյնիսկ ցաւակցութիւն յայտնել, վերջապէս «թամ – թամ ընել» աչքի հիւանդութեան մը մասին, որ անախորժ է իրապէս եւ կը պաղեցնէ ... աղջիկները։ Հիւանդութի՛ւն, ամէ՛ն մարդ կը հիւանդանայ, բայց յետոյ կ'աղէկնայ, կ'արժէ՞ խօսիլ նման անախորժութեան մը մասին։ Ու լաւ ըրած էիր դուն, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ,— իբրեւ թէ երբեք հիւանդացած չըլլայի՝ «սիրելի» կոչելէ ետքը, ինչպէս սովորութիւն է, անմիջապէս, այո, անմիջապէս հրաւէր կը կարդայիր ինծի... «թամ – թամ ընելու», տարբեր ա՛ախորժութեան մը առթիւ, ըսենք՝ դրական։ Չէ՞ որ մենք, գրոց բարբառի մարդիկս, կը զբաղինք միայն գրական հարցերով ու վէճերով, եւ ոչ երբեք անհատական դժբախտութիւններով։

Այսպէս, գրագէտի ճշմարտասիրութեամբ ու վրդովումով՝ ինծի կը տեղեկացնէիր, ճիշդ այն օրերուն՝ երբ ես պառկած էի չորս պատերու մէջ եւ լո՛յս կ'աղաղակէի, թէ Մերձ. Արեւելքի մէջ ծեծ են կերեր հայ երիտասարդ գրողներ, մէկ թէ երկու հոգի՝ հիմա չեմ յիշեր։ Անշուշտ գերազնիւ ներշնչո՛ւմ մը միայն քեզի ըսաւ թէ ես, այդ օրերուն, շատ ու շա՛տ հետաքրքրուած էի նման պատմութեան մը տեղեկագրութեամբ։

Այո, կը ձայնակցիմ քեզի, դէշ բան է ծեծ ուտելը, մե՜ծ դժբախտութիւն։ Աչք կորսնցնելու չի նմանիր,— ահա թէ ինչո՛ւ դուն, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ, փութացիր քու ցաւդ յայտնել գրագէտի մը կերած ծեծին առթիւ։ Եւ յետոյ, իմ դժբախտութիւնս Աստուծոյ գործն է, որու դէմ բողոքելու իրաւունք չունինք, իսկ Մերձ. Արեւելքի հայ երիտասարդ գրագէտներուն կրած դժբախտութիւնը մեր ընկերներուն կամ թէ իմ ընկերներուս գործն է, որու դէմ բողոքելու կը կանչես զիս։

Ի վերջոյ, սեւ փաթթոց մը աչքերուս դէմ, մահիճիս ջերմութիւնը բոցի պէս մարմինս պատըրած, երբ նստէի խմբագրէի բողոքը՝ զոր ինձմէ կը պահանջես, ապահով եմ որ անմոռանալի տպաւորութիւն մը պիտի ընէր... Բարեկենդանը չեկած։

Սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ, չեմ խորհիր թէ զիս պարզամիտ կը կարծես այնքան, որ չհասկնամ բողոքի հրաւէրիդ տակ գլգլացող հեգնանքը։ Խաւարին մէջ խարխափող հիւանդի մը բողոքը չէ որ կը հետաքրքրէ քեզ,— բայց ... աւելի լաւ է հրապարակ դնել հարցը այն ձեւով որ ինծի կը պարզես, որպէսզի յստակ դառնայ ամէ՛ն բան, ամէնո՛ւն համար։ Չէ՞ որ կ'առաջարկես ինծի «տիֆբէ՛ ընել ծառացում մը տխուր բարքերու դէմ՝ քու եւ իմ անունով, ու տպել ուզած թերթին մէջ»։

*

Մերձ. Արեւելքի մէջ ծեծ են կերեր մէկ կամ երկու հայ գրողներ։ Ուրիշ գրող մը, Պէյրութէն, դէպքը կը տեղեկացնէ նամակագրիս, աւելցնելով որ այս ծեծերուն պատճառով՝ «փողոցներէն անցնելու ժամանակ վայրկեանը անգամ մը ետին նայելու զզուելի սովորութիւն մը իւրացուցեր է հարկադրաբար»։

Ու նամակագիրս, ինծի վճռաբար յայտարարելէ ետքը թէ իմ «ըմբոստութիւնս» մեծ արժէք մը չի ներկայացներ, քանի որ «զուտ կուսակցականութիւն» է ըրածս եւ «միակողմանի», (ըսել կ'ուզէ թէ ընդվզումներս ուղղուած են միայն Դաշնակցութեան հակառակորդներուն դէմ՝ ի պաշտպանութիւն Դաշնակցութեան), կ'առաջարկէ.— «Կը բերեմ ըմբոստութեանդ անկեղծութեան ապացոյցը տալու առիթը։ Եթէ փախցնես այս առիթը, քու ըմբոստութիւնդ ինծի համար յաւիտեան կը մնայ հասարակ հաշիւներու վրայ ձեւուած քոմ-պինէզոն մը»։

Այս բառերով, ճիշդ այս բառերով։ Իբրեւ արմաղան, որ միշտ կարելի է գործածել հիւանդատեսի առթիւ։ Կը խոստովանիմ թէ ... աչքս բացուեցաւ, այս արմաղանը ստանալէ ետքը։

Ու քանի մը տող անդին, սա չնաշխարհիկ մեղադրանքն ալ — «Կը հանի՞ս ձեր տողը բարքերուն»։

Վշտունիին ըսէ, որ ինծի ձգէ այս նամակին պատասխանելու հոգը եւ ժամանակը։ Հիմա կրնամ նամակ մը գրել, իսկ գիտցողը գիտէ թէ, երբ անհրաժեշտ է, կրնամ յօդուած ալ գրել՝ եթէ նոյնիսկ աչքս կորսնցնելու ահազանգն ալ լսեմ։ Ատոր համար է որ, ոմանց համար, պատանիք մը պիտի մնամ... ոսկորներս անգամ։

Կրնայի լուռ անցնիլ։ Բայց ի՞նչպէս պարպել դառնութիւնս, ի՞նչպէս սրբել լեղին շրթներուս վրայէն։

Ցաւ է ինծ դիտել, նախ, որ մեր երիտասարդ գրողները տակաւին կը անտեան այնտեղ, ուր կէն օ կօ, կէն օ կօ կը հեգէին տարիներ առաջ։

Ցաւ է ինծ դիտել, երկրորդ, որ ինծի ուղղուած նամակը կը բովանդակէ իմ սերունդիս ամբողջ թերութիւնները։

Կը խոստովանիմ, որ տակաւ առ տակաւ սկսայ առնել լեզուի յստակութիւնը։ Արդարեւ, ընթերցողին միտքը ծուլութեան կը տանի լեզուական այդ առաքինութիւնը, կամ դիւրին մարսողութեան մը հեշտանքին, որ ի վերջոյ ընթերցողը կը զրկէ իւրացման աշխատանքէն։ Կը թուի թէ անհրաժեշտ է քիչ մը մութ գրել, տքնութիւն պահանջելու համար ընթերցողէն։ Բայց եթէ մեր «նոր» գրողները գիտնային թէ «յստակութեան մթութիւն» մը կայ, հետեւելու համար տարազի մը, որ առաջին մեծ պատերազմէն ետքը՝ «ձեւի խորք» կ'անուանէր գրական արտայայտութեան եղանակ մը, ինծի պիտի խնայէին ողբալ այն պայքարներուս վրայ, զորս կատարեր եմ իրե՛նց համար միայն։

Իմ մտածման անկախութիւնս ոչ թէ գնահատելու, այլ հասկնալու անկարող, (ահա թէ ինչո՞ւ երբեք չեմ փնտռած իրենց կարծիքը), այս տղաքը յանկարծ կը շարժին խամաճիկներու պէս՝ երբ հով մը կը փչէ զիրենք հովանաւորող կուէ սարին կատարէն, կամ նախանձի ու բամբասանքի այրեցուեր անապատէն։ Եւ իրենց նետը կ'ուղղեն իմ այն ջիղիս, որուն ցաւը կը տառապեցնէ զիս ուրիշ ամէն ցաւէ աւելի,— ատիկա, դէթ ատիկա, շատ լաւ գիտեն իրենք։

Ա՛խ, «հասարակ հաշիւ» տեսնել ընդվզումներուս մէջ եւ «անձնական ատելութիւն» փնտռել քննադատութիւններուս մէջ,— ի՛նչքան պզտիկ են մարդիկ։

Բայց երբեմն կը հարցնեմ ես ինծի,— արդեօք առաջ, սովորութի՞ւն էր անձնական հաշիւներով եւ ատելութիւններով ներշնչուիլ՝ գրական քննադատութիւն փորձելու համար։ Գիտեմ թէ, է՛ր երբեմն, Պոլսոյ կլիման ստեղծած է գրողներ, որոնք գրիչը գործածած են ոչ թէ Մուսային ներշնչումով, այլ ուժեւոր կամ համբաւաւոր մարդու մը սարսափ պատճառելու մղումով։ «Հասարակ հաշիւներով» եւ «անձնական ատելութիւններով»։

Ուրեմն ատո՞ր համար է, որ հայրերուն զաւակները, հիմա, չեն հաւատար իմ անկեղծութեանս, իմ սրբազան տքնութեանս, արիւնս խայտացնող ներշնչման կամ իմաստութեան բագինին ընծայած զոհաբերութեանս։

Կարելի՞ բան է, ուրեմն, որ ներշնչեալ գրագէտ մը, կոչեալն ի գրոց բարբառ, ձայն բարձրացնէ մեծարելու համար որեւէ փոքրի ցաւ կամ պարզապէս իր... փորը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Նամակագիրը երիտասարդ գրող մըն է, «Հայաստանասէր»։ Պատասխանը, որ կը տրուի այսպէս հրապարակաւ՝ ըստ իր ցանկութեան, կ'ուղղուի, սակայն, որքան իրեն, նոյնքան բոլոր ընկերներուս ի գրոց բարբառ։ Դառնութեան այս բաժակը, որ կը պարպուի ահա հրաժեշտի մը առթիւ, կարելի էր թերեւս անուանել իմաստութեան բաժակ, վասնզի այս բաժակը կը հաստատէ թէ, տակաւին նո՛ր կը դառնամ իմաստութեան, խոր հիասթափութիւններէ ետքը՝ երէկ հին սերունդին մասին, այսօր՝ նոր սերունդին։ Գիտե՞մ, լեղի է բաժակս լեցնող իմաստութիւնը, բայց անապակ, անարատ եւ յո՛յժ պայծառ,— ափսո՛ս որ այդքան յստակութեան հասցնելու համար իր խօսքը՝ բաժակը լեցնողը վրայ տուաւ իր աչքերուն պայծառութիւնը։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՋԵԱՆԸ

VI

Աղասի Խանջեանի կեանքի եւ գործունէութեան հետ կապուած իմ այս համառօտ շարադրանքից երեւում է, որ նա իր գործունէութեան վաղ շրջանում հաւատալով Լենինի – Ստալինի կոմունիստական վարդապետութեանը, հանդէս է գալիս Կրեմլի հզօր պաշտպանի դերում, դառնալով Հայաստանի վերջնական ազատագրման համար մղուող պայքարի վիժեցման յանցագործներից մէկը։

Սակայն ինչպէս Հայաստանի կոմունիստ ղեկավար վարիչներ՝ Ա. Մեասնիկեանը, Լուկաշինը, Աւիսը, Կասեանը, Դրաստամատ Սիմոնեանը, Մռաւեանը։ Ա. Յովհաննիսեանը, Հ. Կոստանեանը, Տէր Գաբրիէլեանը, Զարբնցը, Ա. Երզնկեանը, Ներսիկ Ստեփանեանը, Ա. Եղիազարեանը եւ Ամատունին, այնպէս էլ Աղասի Խանջեանը իրենց գործունէութեան ընթացքում հիասթափուելով, դադարեցին «հետեւողական բոլշեւիկներ» լինելուց։

Նրանք զգալով, որ այլեւս անհնարին է բուժել հայ ժողովուրդին պատճառած իրենց վէրքերը, մի մասը համաձայն իրենց ներկայացրած դիմումների, մի մասն էլ մեղանչումի հետապնդումով, իրենց անյոյս, թոյլ, բայց բացայայտ ընդդիմադիր ելոյթների պատճառով «վերացուեցին» հրապարակից, կարծելով, որ դէթ այդ ձեւով քաւած կը լինէին իրենց պատասխանատուութիւնը, հայ ժողովուրդի եւ նրա պատմութեան առաջ։ Եւ այդ, նրանց— բոլորին յաջողուեց, իրենց կեանքի զոհաբերումով։

Եթէ ընթերցողը ուշադրութեամբ հետեւելու լինի, նոյն աստիճանական հիասթափման եւ մեղանչանքի աճող, զօրացող եւ աւելի ցայտունօրէն դրսեւորուող ընթացքը կը տեսնի Ա. Խանջեանի մօտ։

Աղասի Խանջեանը 1928 թուին գալով Հայաստան, կարճ ժամանակամիջոցում մօտիկից շփուելով հայութեան լայն զանգուածների հետ, տեսնելով «իր» Կրեմլի կողմից նրա հայրենիքի համար պատրաստուած սարկացուցիչ պայմանները, զգաց, որ իրեն ծնող այդ ազնիւ բայց չզիջող հայ ժողովուրդը խորթ աչքերով է նայում իրեն։

Իր գործունէութեան ընթացքում տեսաւ ու հաւատաց, որ իր փոքրիկ հայրենիքը, «ազատարար» բոլշեւիզմի յաղթանակով ոչ միայն չստացաւ սահմանային ու տնտեսական խոստացուած իրաւունքները, այլ եւ զրկուեց ներքին մշակութային եւ կենցաղային տարրական արտօնութիւններից։

Սկզբնական շրջանում, Աղասի Խանջեանը իւրացնելով Հայաստանի նախորդ կոմունիստ ղեկավարների դասերը, բոլորի համեմատութեամբ աւելի համարձակ գտնուեց եւ այդ համարձակութեան հետ, նոյնքան եւ խորամիտ գաղտնապահութեամբ, ջանաց քաւել իր մեղքերը. հաւատալով հրաշքի, որ նա իր նման ընթացքով, անկասկածելի կը մնայ «հայր» Ստալինի աչքից, մինչ իր «նպատակների» իրականացումը, բայց զուր...

Մենք չենք ժխտում, որ իւրաքանչիւր մեծ գործիչ, իր շուրջն է հաւաքում իրեն վստահելի տարրերին. Ա. Խանջեանի ազգասիրական ցայտուն ապացոյցներից մէկն էլ այն է, որ նա իր նպատակների զգոյշ իրագործման համար, իր շուրջն էր հաւաքել այն տարրերին, որոնց հետ դեռ պատանեկութիւնից որոճացել էր իր գաղափարի այբ ու բենը։

Այդ տարրերի մեծագոյն մասը, անշուշտ Վանեցիներ էին։ Ես առանց յետին մտքի, անկեղծ հիացմունքով ուզում եմ շեշտել նրա այդ ազգասիրական ու գնահատելի ընթացքը, որի բնորոշիչ եւ առած դարձած մեկնաբանութիւնը լսում էր, հարիւր տոկոսով նրան սիրող ու յարգող Երեւանցիներից, թէ.—

«Եղբայր ի՞նչ Երեւան, աւելի լաւ է Երեն հանենք եւ գրենք ՎԱՆ»։

Կարո՞ղ էր Աղասի Խանջեանը բացարձակապէս ապստամբութեան դրօշ բարձրացնել եւ Հայաստանը յայտարարել ազատ ու անկախ։

Կարող են լինեն միամիտներ, որոնք այդ քայլը հնարաւոր համարեն։

Չպէտք է մոռանալ, որ ինչպէս միւս հանրապետութիւնները նոյնպէս եւ Հայաստանը օղակուած ու ներծծուած էին հարիւր հազարանոց ՆԿՎԴի սահմանապահ զօրաբաժիններով եւ ամէնուրեք վխտացող լրտեսներով։

Աղասի Խանջեանի հանդէպ վերջերում ցուցաբերած հայ ժողովուրդի միաձնական սէրն ու վստահութիւնն էր, որոնք հնարաւորութիւն տուեցին Հայաստանի շինարարութեան եւ բարենորոգման խնդրում համեմատական մեծ նուաճումներ կատարել եւ հնարաւորութիւն տալ նրան աւելի մեծ նպատակների յղացման, որոնց իրականացման համար, Խանջեանը կամեցաւ օգտագործել Ստալինի նոր սահմանադրութեան առիթը, բայց Ստալինը նախազգալով իր «աշակերտ»ի առաջադիմութեան վտանգը, կանխեց Բերիայի արիւնոտ ձեռքով։

Աղասի Խանջեանի դերի եւ գործունէութեան մասին յիշատակելիս, ապագայ պատմաբաններն անշուշտ արդարացիօրէն պիտի խարազանեն եւ մեղադրեն նրան, հայ ժողովուրդի մեծագոյն բեկորին՝ բոլշեւիզմի սարկացնող լծին ենթարկողների մեղսակցութեան մէջ, բայց եւ պիտի յիշա-

ՄԱՄՈՒԼ

Բեռ կրակէ ու ոսկ

ԽՄԲ.—«Արմենիա», Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, խմբագրականով մը կը զգուշացնէ անոնք որ բեռ կը կապեն, Հարաւ. Ամերիկա գաղթելու համար (12 Փետր.)։—

«... Բացի նիւթական յաջողութիւններէ, որոնց տիրացած են որոշ թիւով ազգակիցներ այստեղ, այլ մարզերու վրայ Հարաւի երեք հանրապետութեանց — Պրազիլիա, Ուրուկուէյ եւ Արժանթին — մէջ հաստատուած մեր հայրենակիցները, թիւով 35 հազար հոգի, այլ ձեւի նուաճումներ կատարած չեն ։

Հարթիչ գլանը կը շարունակէ իր դերը կատարել, ու ասիկա մեր կամքին հակառակ ։

Հոսանքին դէմ թիավարելը դարձած է դըժուարին։

Երեսունհինգ հազար հայութիւնը, երեք հանրապետութեանց մէջ, կը հաշուէ հազիւ 1000—1200 աշակերտ, (հինգ հազարի փոխարէն), քանի չափ դպրոցներով, որոնց միայն երեքը լըրիւ նախակրթարանի վեց կարգերը ունին։

Այս պատկերը պէտք է պարզ ըլլայ այն ծընողքներուն, որոնք վարժարաններու թիւէն խաբուած՝ կարծած են թէ ամբողջ օրը լրիւ դասընթացքներով դպրոցներ են այս շրջաններուն մէջ գտնուողները, ուր իրե՛նց զաւակները կրնան հայեցի բաւարար կրթութիւն մը ստանալ ։

Եթէ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ միայն քառասուն տարի վերջ սերունդը օտար լեզուով մայրենի գրականութեան եւ պատմութեան մասին պէտքը տեսաւ ծանօթութիւններ ձեռք բերելու, Հարաւի այս ափերուն վրայ, առաջին քանամեակը արդէն առոր կարեւորութիւնը չնչտեց։

Երկու հանրապետութիւններու մէջ — Պրազիլ եւ Արժանթին — լոյս կը տեսնեն օտար լեզուով երեք ամսագրեր այդ նպատակով։ Ու դեռ ոչ ոք գիտէ թէ ինչ անակնկալներ,— տնտեսական կամ այլ ակենի վրայ.— կրնան դառնալ իրականութեան։ Նրա մեղանչանքը իր ժողովուրդի առջեւ, որ իր անկեղծ դարձը ապացուցեց իր կեանքի զոհաբերումով։

Աղասի Խանջեանի կամքը այնքան նոյնացել էր իր նման խորհող հայ ժողովուրդի այդ բեկորի հետ, որ իր տառապանքի ընթացքում — դեռ մինչեւ հիմա չի կարող մոռանալ եւ ափսոսալով չյիշել Խանջեանին, որպէս իր ժամանակի միակ ու եւ համարձակ բեմբոսի իր հայրենիքում, հանդէպ սարկացնող Կրեմլի ։

Ցերիւրածոյ լիներով Աղասի Խանջեանի ինքնապաշտպանութեան վերսիան, Հայաստանի պատմութեան անդաստանում դրելու է իր արժանաւոր տեղը ։

Այսպիսով խորհրդային ժամանակաշրջանի (հայրենիքի մէջ) գործերից ամենամեծը — Աղասի Խանջեանը, իր ստեղծած շինարարական եւ մշակութային կոթողներով, ոչ միայն քաւեց իր մեղքերը, այլեւ մեր ազգային տիտաններին շարքում պատուաւոր տեղ գրաւեց։

(Վերջ) Ս. ՆԱՑԻՐԻ

թիւն, երբ ամէն ազգ կ'աշխատի իր մշակոյթը, իր հարստութիւնները եւ երկրին ճակատագիրը ունենալ իր սեփական ձեռքերու մէջ։

Միջին Արեւելքի յարաբերական խաղաղացումով, հաւանօրէն կարճ ատենէն Պաղեստին, Լիբանան, Սուրիա եւ Իրաք դառնան տնտեսական նոր բարգաւաճումի դօտիներ ։

Անհաւանական չէ, որ Միջերկրականի այս ափերը ծաղկին տնտեսական նոր գործօններու օժանդակութեամբ եւ որոնցմէ օգտուին նմանապէս մեր հայրենակիցները, որոնք, հասկնալի է, պէտք է նեղուած ըլլան վերջին երկու տարիներու ընթացքի պատահածներէն։

Նկատի առնուելիք հարցեր են ասոնք։ Ցանկալի պիտի ըլլար, որ անգլուխ Սփիւռքը օրինակուէր Հրեաներէն, ու ստեղծէր իրեն համար համահայկական կեդր. մարմին մը, զբաղելու համար նման հարցերով ։

Զուրկ անկէ, իւրաքանչիւր ոք անձամբ պարտի քննել հետեւանքները իր առնելիք քայլերուն»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ »

ԼԻՈՆ, 13 Մարտ.— Մեր գաղութը երկար ատենէ ի վեր զրկուած է թատերական կեանքէ ։ Ազատագրութենէն ասդին, շատ քիչ անգամ ներկայացումներ վայելած ենք։ Երազի մը տպաւորութիւն կ'ունենա՛նք, երբ կը յիշենք տասնեակ տարիներ առաջուան ոգեւորութիւնը ։ Զարիֆեան (Օթէլլօ), Մարութեան, Շահխաթունի (Դերասան Բին), Լաթիֆեան, Փափազեան, Հայկ Արծիւ, Տէր եւ Տիկին Սուրաբեան եւ ուրիշներ այս գաղութին ալ բաժին հանած էին համով հոտով գործեր։ Դեռ այս պատերազմէն առաջ խոստմնալից տարրեր յաճախ կ'երեւային բեմերու վրայ։ Յակոբ Թորոսեան, Լեւոն Այնմեան, Ա. Հացագործեան, Տիկին Վարդենի Գրիգորեան, Տիկին Բագայեւայն, իսկ այսօր...

Ու ճիշդ ատոր համար ալ հաճելի անակնկալ մը եղաւ մեզի համար դերասան Ուզունեանի «Ղարաբաղի Մելիքները»ու ներկայացումը զոր կազմակերպած էր Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, մասնակցութեամբ Վիէնի սիրողներու խումբին։

Շաբաթ գիշեր, 12 Մարտ, Սէն Մէտիլի սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր ընտրեալ բազմութեամբ մը։ Եկած էին բոլոր խաւերէն ։

Կ'ուզեմ խնայել «Յառաջ»ի, զանց առնելով դերակատարներուն անունները ։ Դիտողութիւն մը, այս առթիւ,— բեմական կեանքի եւ երաժշտական նրբութեանց ա՛վարժ դերակատարներու համար նախընտրելի չէ՞ր օրատամաթիք կատակերգութիւն մը փոխանակ յաւակնոտ օփէրէթի, զոր խաղցին։ Այս վերջինը կը պահանջէ նուագախումբ մը եւ ուրիշ կարգադրութիւններ ։ «Ղարաբաղի Մելիքներ»ու երաժշտական բաժինը կը վարէր միայն ջութակահար մը, ու ատոր համար ալ երգիչ դերակատարներու ձայնը երբեմն կը բարձրանար եւ յաճախ կ'իջնէր առանց չափի ։

Մնաց որ, օփէրէթ խաղալը արհեստագիտական աշխատանքի կը կարօտի։Տասը տասնըհինգ օրերը բաւական չեն բոլոր պահանջները գոհացնելու համար ։

Տասը օր անընդհատ փորձ, շաբաթ օր Լիոն, կիրակի կէսօրէ վերջ Վիէն, կիրակի իրիկուն Տէսին, այս յոգնութիւնը եւ զոհողութիւնները նկատի առնելով, հարկ է ներողամիտ աչքով նայիլ «պակաս»ներուն։ Մե՛նք սրտանց կ'ողջունենք իրենց ճիգը։ Բոլոր դերակատարները, մեզի ծանօթ համեստ աշխատաւորներ են, ընտանիքի, երախայի տէր անձեր, այնպէս որ կրնաք չափել իրենց զոհողութեան աստիճանը ։ Ի՞նչ կ'ըլլար մեր վիճակը, եթէ, այսպիսի նուիրեալներ չունենայինք մեր մէջ։ Պատիւ իրենց ճիգին։— Պաղլէ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՎԻԷՆ, 15 Մարտ.— Երկար ատենէ ի վեր Հ. Խաչի անդամուհիները եռանդուն գործի մը լծուած էին բեմադրելու համար «Ղարաբաղի Մելիքները»։ Ներկայացումը տեղի ունեցաւ կիրակի 13 Մարտ, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ դերասան Յ. Ուզունեանի (Փարիզէն)։ Մեր գաղութը շատ քիչ անգամ տեսած էր այսքան բազմութիւն մը։

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուեցաւ ամէն դասակարգէ հայրենակիցներով,հակառակ ներկայ տնտեսական տագնապին ուր շատ մը գործաւորներ 32 ժամ կ'աշխատին շաբաթը։ Ճիշդ ժամանակին բացուեցաւ բեմը գեղեցիկ տեսարաններով ։ Դերակատարները կը բաղկանային համեստ աշխատաւորներէ։ Բոլորն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ։ Զինադադարէն ի վեր առաջին անգամն էր որ վայելեցինք համով հոտով ներկայացում մը առնուած հայկական կեանքէ։ Շատ երկար պիտի ըլլար «Յառաջ»ի նեղ սիւնակներուն մէջ յիշել բոլորին անունները իրենց կատարած դերերով։

Տիկին Վարդուհի Ռատիկեան, հակառակ իր ընտանեկան գործերու ծանր բեռան, երեք անչափահաս երախաներով, մեծ զոհողութիւն մը ըրած էր ստանձնելով Մէյրիի գլխաւոր դերը զոր կատարեց մեծ յաջողութեամբ, մանաւանդ որ իր ձայնն ալ յարմար է բեմի։ Նոյնպէս Օր. Անժէլ Ուզունեան Ռըհանի դերին մէջ ։ Յաջող էր նաեւ Տիկին Աննա Զօպոյեան Մէյրիի մօր դերին մէջ։

Երգերու եւ պարերու բաժնին մէջ անգամ մը եւս փայլեցան Կապոյտ Խաչի սանուհիները։ Նըրկայացուցին մասնաւորապէս օրիորդներ Մարի Նէօվէդեան, Անժէլ, Կարապետ եւ Արշալոյս Սահակեան իրենց առանձին եւ զոյգ պարերով։ Ներկայացումի ամբողջ տեւողութեան Պ. Կարապետ Պէպիրեան հետեւեցաւ իր ջութակով առանձին փայլ մը տալով խաղին։ Ներկաները մեծ գոհունակութեամբ մեկնեցան, գովելով Կապոյտ Խաչի մեր ժրաջան քոյրերը։

Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր դերակատարներուն, ընկեր ընկերուհիներու որոնք թեւ ու թիկունք եղան իրենց այս ձեռնարկին մեծ յաջողութեան ։— Գարուսի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

ԼԱՄԲՐՈՆԻ ՀԱՐՍԸ

Լամբրոնի տէրերը, միշտ Կայսեր հաւատարմութեան դրօշակիրները ըլլալով աւանդաբար որդիէ որդի, այս Ռուբէնի փափուկ չաւաւիղը, յանկարծ բոլորովին օտար երկրի՝ օտար կլիմայի տակ փոխադրուած բոյս մը դարձաւ, ամէն բան, ամէն գաղափար, ամէն խօսակցութիւն նոր էին իրեն համար. ինչ որ յարգել սովրեր էր իր հայրենի տունը, հոս արհամարհուած կը տեսնէր, ինչ որ հոն սուրբ էր, հոս ծաղրելի էր։

Բայց որ իր սրտին ամէն բանէ առաջ ծանր կը թուէր, այն էր որ պարզ համարձակութիւնը՝ որ հայրենի տան մէջ սովորական էր, հոս բոլորովին ընդհակառակն սանձահարուած կը տեսնէր, հոս անմեղ ծիծաղը նաեւ գաղտնի պէտք էր ըլլալ, վասնզի խոժոռ երեսներ կային որ տխրութիւնը իրենց շուրջ օրէնք ըրած էին։

Այս բերդին մէջ նոր հարսին ամէն շարժումները ամէն խօսք քննութեան եւ յանդիմանութեան առիթ մըն էր։

Փեսան պէտք էր ըլլալ իր միմիայն ապաստանարանն ու սրտակիցը, բայց ան ալ ինքզինք հոս աւելի ճնշուած կը գտնէր քան թէ Վահկայ բերդը ուր աւելի համարձակ եւ ընտանի էր Թորոսի՝ քան իր հօր Օշինի հետ։

Կը հանդիպէր նաեւ երբեմն որ Լամբրոնի դղեակին մէջ ծանր եւ նախատական ակնարկութիւններ կ'ըլլային Թորոսի եւ Ռուբինեանց յիշատակին, որ հարսին սիրտը ծանրապէս կը վիրաւորէին, բայց ան թէպէտ թարմ հասակի մէջ՝ իբրեւ անզգայ չիմա՛ արու կը զարնէր։

Այսպէս տխուր կ'անցնէին իրեն համար ամիսները, երբ մեծ պատրաստութիւններ իրեն իմացուցին թէ Լամբրոնի մէջ Թորոսի այցելութիւնները կը սպասուի ։

Հօր տեսութիւ՛ը ձմեռուան տխուր օրերու ճառագայթ մը եղաւ խեղճ աղջկան համար, թէպէտ պատրաստութիւնները կ'արգիլէին զաւակին համակրութիւնն ունենալ հօրը հետ ինչ որ առաջ. բայց Թորոս՝ որ Բիւզանդական կայսրութեան աւարառութիւնները աւրշտկեր էր բոլոր Կիլիկիա տակն ու վրայ ընելով, այդպիսի պատուական կապերու առջեւ չէր կրնար սանձահարել. ուստի աղջիկը առաւ քովը, խօսեցաւ ամէնուն առջեւ անտարբեր եւ երթալու ատեն առանձին սենեակի մը դրան մէջ կենալով՝ որպէսզի ամէնքը զինքը տեսնեն բայց ձայնը չլսեն ։

— Զաւակս, ուրախ եղիր, զուարթ եղիր, հայրդ քեզի չէ մոռցեր, եւ չկրնար մոռնալ, ըսաւ եւ գնաց։

Ու յիշեալ աղջի նայուածքը ըսեր էր Թորոսի թէ իր աղջիկը երջանիկ չէր ։

Թորոս Լամբրոնի իշխանաց յունամոլութենէն գոհ չէր, բայց իր մեծ սիրտը մարդկային տկարութիւններուն բաժին հանել եւ ներել գիտէր. գիտէր թէ անոնք ամէն բան կայսրերէն ստացած, բնական էր իրենց հաւատարմութիւնը, բայց չէր կրնար ներել ամէն օր իր ա՛ձին եւ իրպետութեան դէմ նիւթուած որոգայթներուն որ ազգին դէմ մատնութիւն կը համարէր. գիտէր Մաղսուա Սուլթանին թէ շատ անգամ Կայսեր բանակցութեանց գործիք եղած էին թէպէտ առանց երեւալու. գիտէր թէ Ռընալտի իրեն դէմ գրգռութեան դարձեալ գործիք եղած էին, թէպէտ Ռընալտի խօսքերուն հաւատարմութիւն չունէր։

Իսկ Կայսեր իր վրայ յարձակած ժամանակ յայտնի իրենց գունդերով հոն էին Լամբրոնցիները, թէպէտ բոլոր այս գործողութիւններու առեն իրենց հեթումն պատանդ էր իր քով։

ՌԻՐԻՆ.Զ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Իտալիայէն Փարիզ հասած է նկարիչ Գէորգ Շիլթեան, որ շատ գնահատուած է Իտալիոյ մէջ եւ արժանացած «Առաջին իտալացի նկարիչ»ի տիտղոսին։ Փարիզի մէջ ալ շաբաթ օր բացուեցաւ իր ցուցահանդէսը, Galeries de l'Elyséeի մէջ, ի ներկայութեան միջազգային բազմութեան մը ։ Իր ժամանման օրն իսկ բազմաթիւ Ֆրանսացի լրագրողներ տեսակցութիւններ ունեցան հայ նկարիչին հետ։

Իր նկարահանդէսին եւ արուեստին մասին կը խօսինք աւելի յայտօրէն։

նէք որեւէ տրամադրութեան որ վտանգէ այս կամ այն ազգին ապահովութիւնը կամ բարօրութիւնը։ Որեւէ ազգ որ յարձակողական դիտումներ չի սնուցաներ, ամենաթեթեւ պատճառ մը չունի վախնալու ։

★ Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, նոյնպէս հերքեց այն վերագրումները թէ դաշինքը յարձակողական հանգամանք ունի։ Իր առաջին ձայնասփիւռի ճառով յանձնարարեց բոլոր խաղաղասէր ժողովուրդներուն հաւատք ընծայել այդ «ուխտին»։ Ու աւելցուց.

— « Այն ազգերը որ միացած են Ատլանտեանի դաշինքին, գիտեն թէ պատերազմը շահաբեր չէ ։ Ուրիշներ կրնան խորապէս համոզուած չըլլալ այս մասին որքան մենք։ Ատլանտեանի դաշինքը զանոնք ալ պիտի համոզէ թէ պատերազմը շահաբեր չէ։ Մեր երկիրը միտքէն չանցըներ պատերազմ յայտարարել ոեւէ մէկուն դէմ։ Ան պատերազմ չի փնտռեր։ Ան կը խորշի պատերազմէն եւ անխուսափելի չի համարեր պատերազմը։ Մենք մեր պատմութեան դասերը սորվեցանք երկու համաշխարհային պատերազմներէ, կէս դարէն պակաս ժամանակաշրջանի մը մէջ։ Փորձառութիւնը սորվեցուց մեզի թէ Եւրոպայի տիրապետութիւնը միակ յարձակողական, ոչ բարեկամ պետութեան մը կողմէ՝ անհանդուրժելի սպառնալիք մը կը կազմէ Մ. Նահանգներու ազգային ապահովութեան համար։ Մենք մասնակցեցանք այդ պատերազմներուն, պահպանելու համար Ատլանտեան հասարակութեան եւրոպական կէսին հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը, որպէսզի կարենանք պահել ամերիկեան կէսին ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը »։

★ Պ. Ռամատիէ, Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, ձայնասփիւռ ճառով մը ձաղկեց բոլոր անոնք որ յարձակողական միտումներ կը վերագրեն Ֆրանսայի։ «Մենք չենք որ զէնքի տակ կը պահենք աւելի քան երկու միլիոն զինուորներ։ Մենք չենք որ սպառնալից բանակներ կը պահենք սահմանագլուխներուն վրայ ։ Ֆրանսա տաժանելի փորձառութեամբ մը սորվեցաւ թէ տկարութիւնը, վարանումը եւ կզզիացումը ոչ թէ խաղաղութիւն կը բերեն, այլ բուռն տենչեր կը գրգռեն։ Ահա թէ ինչո՛ւ իր ապահովութիւնը կը փնտռէ փոխադարձ օգնութեան մէջ» ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԳՈՀ, ԻՐԱՆ ՄՏԱՀՈԳ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը սպիտակ տետրակ մը հրատարակեց, որ կը բաղկանայ 6500 բառերէ եւ որ կ'ազդարարէ Խ. Միութեան վարիչներուն՝ չթերագնահատել արեւմտեան պետութեանց բարոյական եւ նիւթական ուժերը։ Կը բացատրէ թէ Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրողները վճռած են անմիջապէս վճռական գործողութեան ձեռնարկել՝ ոեւէ նախայարձակ պետութեան դէմ ։

Սպիտակ տետրակը այս առթիւ կը յիշէ Խ. Միութեան ճնշումը Թուրքիոյ եւ ուրիշ պետութեանց վրայ, կը դատապարտէ վեթոյի չարաչար գործածումը, եւ, առաջին անգամ ըլլալով, կը հասկցնէ թէ հաւանական է որ Գերմանիան եւ Սպանիան ալ հրաւիրուին մասնակցելու Ատլանտեանի դաշինքին ։

★ Հեռագիրները կը հաղորդեն թէ Անգարայի մէջ անխառն գոհունակութիւն պատճառեց Ատլանտեանի դաշինքին հրատարակութիւնը։ Թուրքիա այս ուխտը կը նկատէ «ամէնէն ազդու նպաստներէն մէկը խաղաղութեան դատին», սկզբնաւորութիւնը Խ. Միութեան սպառնալիքին ենթակայ պետութեանց միջեւ լայն միութեան։ Այս առթիւ դիտել կուտան թէ դաշինքը չի կրնար կատարեալ ըլլալ առանց այդ սպառնալիքին ենթակայ բոլոր պետութեանց, եւ մասնաւորապէս Թուրքիոյ մասնակցութեան։ Այս պատճառով, Անգարայի մէջ կը յուսան թէ՝ հակառակ կարգ մը դժուարութեանց, Թուրքիան ալ անդամ պիտի ընդունուի այս կամ այն ձեւով, եւ երաշխաւորութիւն մը պիտի ստանայ համաձայն իր կացութեան որ վտանգաւոր կը համարուի ոմանց կողմէ։

Իսկ Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ դաշինքին հրատարակութիւնը որոշ ջղագրգռութիւն պատճառեց Իրանի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, ուր կը վախնան Խ. Միութեան հակազդեցութենէ։ Այս տպաւորութիւնը զօրացած է իբրեւ հետեւանք կարգ մը լուրերու, որոնց համաձայն Իրանի սահմանագլուխին վրայ հաստատուած խորհրդային զօրամասերը վերածուեր են անջատ բանակի մը, հրամանատարութեամբ մեքենայարժ ուժերու մասնագէտ զօրավարի մը ։

★ Միացեալ Ազգերու շրջանէն եւ ուրիշ պաշտօնական աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան պետութիւնները հաւաքաբար ունին իբր 15 % աւելի ժողովուրդ քան խորհրդային ճակատը։ Ունին եռապատիկ աւելի կարողութիւն պողպատի արտադրութեան, ինչ որ կենսական է նաւերու, օդանաւերու, հրասայլերու, թնդանօթներու եւն. շինութեան համար։ Ունին երկու անգամ աւելի հանքածուխ, ութ անգամ աւելի քարիւղ, առանց հաշուելու Միջին Արեւելքի, Հարաւ. Ամերիկայի եւ Ծայր. Արեւելքի աղբիւրները, 34 % աւելի նաւեր, 30 % աւելի բեռնակառքեր եւն.։

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ

Ատլանտեանի դաշինքին հրատարակութիւնը Մոսկուայի մէջ հաղորդեցին 35 տողով, 48 ժամ վերջը։ Յետոյ անթիւ բուռն յարձակում մը կատարեց արեւմտեան պետութեանց դէմ, պնդելով թէ դաշինքը ուղղուած է Խ. Միութեան դէմ։ «Դաշինքը կը կրէ ընդհ. սպայակոյտներու եւ մեծ դրամատէրներու կրկնակ կնիքը։ Անոր նպատակն է ամերիկացի եւ անգլիացի յետադիմականներուն համար՝ կարգ մը երկիրներ իբրեւ յենարան եւ զինուորական խարիսխ գործածել, յարձակողական նպատակներով»։ Արբանեակ պետութեանց մէջ ալ՝ նոյն վերագրումները եւ հրաւէր՝ պայքար մղելու դաշինքին դէմ։

ՄԻ ՈՒՇԱՆԱՔ

Փակել «Յառաջ»ի ձեր ունեցած պարտքը։

ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՆՎՃԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԹԵՐԹԵՐԸ մինչեւ Մարտի վերջ։

1949ի նոր բաժնեգինը —տարեկան 1500 Ֆր.— փութացէք ղրկել ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ.Յ.Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»

ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։

Պատուոյ նախագահութիւն Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ։

Կը խօսին ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ «ԿԱՐՕ ԵՒ ՄԱՐՕ» հեղինակ եւ երաժիշտ Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ։ Եւրոպական պարեր։ Orchestre Typique de Tango, Quintin Verdu եւ Formation Swingtette:

Salle Municipale de Charenton:

Métro Charenton Ecoles :

Մուտք 150 ֆրանք ։

Ալֆորվիլցիներու վերադարձին համար service d'Autocar:

Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Hôtel du Forezի մէջ, Մարտ 26ին ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ José Claudeի նուագախումբին։

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ։

Մուտքը 100 ֆրանք ։

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԻԹՈՎ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Porte des Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, métro Porte des Lilas։

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ՀԱՅԿ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Կը նուագեն Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ (ընկերակցութեամբ ընկեր ԲԵՆՕի) եւ ՅՈՎՍԷՓ ՕՆԱՆԵԱՆ։

Կ'արտասանեն Տիկին ՎԱՍԷՕՐ (ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ) եւ ընկեր ԶՈՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ։ Կ'երգէ ընկերուհի Ա. ՅԱԿՈԲԵԱՆ։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Պ. Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգնութեան մարմինը, (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր անդամները, տարեկան ընդհ. ժողովին, այս շաբաթ ժամը 3ին. Փարիզի Հայոց եկեղեցիին սրահին մէջ, 15 rue Jean Goujon։ Օրակարգ 1.— Վարչութեան գործունէութեան նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւն։ 2.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ ։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր «Օր»ը կը տօնէ Մարտ 26ին Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Patronage St. Barnardի սրահին մէջ։ Երգ, արտասանութիւն եւ պզտիկ զաւեշտ մը։

ՄԱԼԱԹԻՈՅ Կրթասիրաց Ընկերութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս կիրակի, ժամը 3ին, Bar du Globeի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

22 Մարտ երեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սինէմա Սիկալի մէջ, Վիրոֆլէ, Շավիլ – Վէլիզի կայարանին մօտ։ 9 rue Gaston Boissiere:

Կը ներկայացուի հայ վիշտի եւ ազատութեան երգչին Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի շարժանկարը։

Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին, Շավիլի եւ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ խումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի ։

Հրաւիրատոմսերը ապահովել նախօրօք ։

ՄԱՐՏ 21ԷՆ ԱՊՐԻԼ 6
ԻՏԱԼԱՀԱՅ ՅԱՅՏՆԻ ՆԿԱՐԻՉ
ԳՐԻԳՈՐ ՇԻԼԹԵԱՆԻ
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ
LA MAGIE DE LA RÉALITÉ
Galeries de l'Elysée, 69 Fg. St. Honoré, PARIS

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան տարեկան հանդէսը Մայիս 22ին։

★ Ռոմանի Ֆր. Կ. Խաչի օրուան տօնակատարութիւնը ապրիլ 2ին։

★ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկերութեան 45րդ տարեդարձը ապրիլ 18ին։

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ՊԷՏՐԽԱՆԻ

ՊԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Մարտ 22ին եւ 29ին երեքշաբթի գիշերները EDOUARD VII թատրոնին մէջ ։

Նոր յայտագիր

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տեղ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 23 Mars 1949 Չորեքշաբթի 23 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5802—Նոր շրջանի թիւ 1213 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 8 Ֆր.

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԷՏԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՅՕԴ. 6.— Հինգերորդ յօդուածին գործադրութեան համար, զինեալ յարձակում կը համարուին մէկ կամ աւելի դաշնակիցներու դէմ — զինեալ յարձակում մը անոնցմէ մէկուն դէմ Եւրոպայի կամ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, Ալժերիոյ Ֆրանսական Նահանգներուն դէմ, կողմերէն ոեւէ մէկուն գրաւման ուժերուն դէմ Եւրոպայի մէջ, այն կղզիներուն դէմ որ կը գտնուին կողմերէն մէկուն իրաւասութեան տակ, Հիւսիսային Ատլանտեանի շրջանին մէջ, կամ կողմերէն մէկուն նաւերուն կամ օդանաւերուն դէմ՝ նոյն շրջանին մէջ։

ՅՕԴ. 7.— Ներկայ դաշնագիրը որեւէ կերպով չի դպչիր Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան անդամակից պետութեանց այն իրաւունքներուն եւ պարտաւորութեանց որ կը բխին ՄԱԿի ուխտէն, կամ Ապահովութեան Խորհուրդին առաջնահերթ պարտականութեան՝ միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանման համար։

ՅՕԴ. 8.— Կողմերէն իւրաքանչիւրը կը յայտարարէ թէ իր եւ ուրիշ ոեւէ անդամակցի կամ ուրիշ ոեւէ պետութեան հետ կնքուած միջազգային կամ այն յանձնառութիւնը չի հակասեր ներկայ դաշնագրին տրամադրութեանց եւ յանձն կ'առնէ չկնքել որեւէ միջազգային յանձնառութիւն որ կը հակասէ այս դաշնագրին։

ՅՕԴ. 9.— Պայմանադիր կողմերը ներկայիս կը հաստատեն խորհուրդ մը ուր իւրաքանչիւրը ներկայացուցիչ պիտի ունենայ, քննելու համար այս դաշնագրին գործադրութեան վերաբերեալ խնդիրները։ Խորհուրդը այնպէս մը պիտի կազմակերպուի որ կարենայ արագօրէն ժողով գումարել որ եւ է ատեն։ Ան պիտի կազմէ անհրաժեշտ համարուած օժանդակ մարմինները. մասնաւորապէս անմիջապէս պիտի հաստատէ պաշտպանութեան յանձնախումբ մը, որ միջոցներ պիտի յանձնարարէ, Գ. եւ Ե. յօդուածներուն գործադրութեան համար։

ՅՕԴ. 10.— Կողմերը կրնան միաձայնութեամբ անդամակցութեան հրաւիրել ոեւէ եւրոպական պետութիւն որ կրնայ ուժ տալ ներկայ դաշնագրին սկզբունքներուն եւ նպաստել Հիւսիսային Ատլանտեանի շրջանին ապահովութեան։ Այս ձեւով հրաւիրուած ոեւէ պետութիւն կրնայ մասնակցիլ դաշինքին՝ իր հաւանութեան գիրը յանձնելով Ամերիկայի Մ. Նահանգներու կառավարութեան։ Այս վերջինը իւրաքանչիւր կողմին պիտի հաղորդէ հաւանութեան գրին յանձնումը։

ՅՕԴ. 11.— Այս դաշնագիրը պիտի վաւերացուի եւ իր տրամադրութիւնները պիտի գործադրուին համաձայն իւրաքանչիւրին սահմանադրական կանոններուն։ Վաւերացման պաշտօնագիրները կարելի եղածին չափ շուտ պիտի յանձնուին Ամերիկայի Մ. Նահանգներու կառավարութեան որ միւս բոլոր կողմերուն պիտի հաղորդէ իւրաքանչիւր վաւերագրի յանձնումը։ Դաշնագիրը գործադրելի պիտի դառնայ զայն վաւերացնող պետութեանց միջեւ, անմիջապէս որ յանձնուին մեծամասնութեան վաւերացման գիրերը — մէջն ըլլալով Պելժիքան, Գանատան, Մ. Նահանգները, Ֆրանսան, Լիւքսէմպուրկը, Հոլանտան եւ Մեծն Բրիտանիան, իսկ ուրիշ պետութեանց համար գործադրելի պիտի ըլլայ իրենց վաւերացման պաշտօնագիրը յանձնուած օրը։

ՅՕԴ. 12.— Դաշնագիրը տասը տարի ի զօրու ըլլալէ վերջ, կամ յետագայ որեւէ թուականի, պայմանադիր կողմերը պիտի խորհրդակցին, եթէ իրենցմէ մէկը խնդրէ, վերաքննելու համար դաշնագիրը, նկատի առնելով օրուան այն ազդակները որ կապ ունին խաղաղութեան եւ ապահովութեան հետ՝ Հիւսիսային Ատլանտեանի շրջանին մէջ, ինչպէս եւ Ազգաժողովի ուխտին համաձայն կնքուած ընդհանրական թէ շրջանային կարգադրութեանց ընթացքը՝ ի խնդիր միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանման։

ՅՕԴ. 13.— Դաշնագիրը քսան տարի ի զօրու ըլլալէ վերջ, իւրաքանչիւր կողմ կրնայ դադրիլ անդամակցութենէ, իր հրաժարումը Մ. Նահանգներուն հաղորդելէ մէկ տարի վերջը։ Այս վերջինը միւս կառավարութեանց պիտի տեղեկացնէ իւրաքանչիւր հրաժարականի յանձնումը։

ՅՕԴ. 14.— Այս դաշնագիրը, որուն ֆրանսերէն եւ անգլերէն բնագիրները հաւասարապէս վաւերական են, պիտի յանձնուի Մ. Նահանգներու կառավարութեան դիւանատան։ Անոր վաւերացուած պատճէնները պիտի յանձնուին միւս ստորագրող պետութիւններու կառավարութեանց։

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

18 ՄԱՐՏ.— ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ՃԱՌԸ, Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ 5ՐԴ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻՆ։

(Ամփոփուած).—

Հ. Ս. Ս. Ռեսպուբլիկան 1948ին համախառն արտադրանքի պլանը (ծրագիր) կատարեց 110.6 %ով, (110.6/10%) եւ 1947ի հետ եւս ,աղդատելով տուաւ 22 առ հարիւր աւելի արտադրանք։ Մի շարք գործարաններ եւ արհեստանոցներ 5ամեայ պլանը արդէն կատարել են։

Նախապատերազմեան արտադրանքից անցել են՝ երկաթահաստատաղջաններից, կարբիտի, ցիմենտի, էլեկտրոսարքաւորումների, յուսամուտի ապակիների, օճառի, պահածոների, մի շարք քիմիական նիւթերի եւ այլն արտադրանքները։ 1948ին մեր գործարանները երկրին տուել են 66 միլիոն րուբլու արտապլանային եկամուտ։ Հայաստանի 1949ի բիւջէն մէկ միլիառ 103 միլիոն րուբլի է, 1948ից 52 միլիոն րուբլիով աւելի։ 1948ին բիւջէն կատարուեց մուտքը՝ 101 %ով, ելքը՝ 99.4 առ հարիւր, 32 միլիոն րուբլի ծախսերի թերակատարում, որ պէտք է աշխատենք այս տարի չկրկնել։

Այս տարի պէտք է արտադրանքը աւելանայ՝ էլեկտրոյուժ 45 առ հարիւր, ձգախէժի անիւադողեր 17 առ հարիւր, բրդի հիւսուածեղէն 40 %, շաքար 7 անգամ, գինի եւ գոնեաք 2 անգամ, (1948ի համեմատ)։

Գիւղատնտեսութեան համախառն արտադրանքը 1940ի համեմատ (մինչպատերազմ) աճել է 30 առ հարիւր, ցանքատարածութիւններն աւելացել են 86 %, հնգամեայ պլանը կատարուած է, նաեւ բամպակի, ծխախոտի, շաքարի, ճակնդեղի ապարիգում։

Անասնապահութիւնը հասել է մինչ պատերազմեան շրջանին։ Կոլխոզները ժամանակից առաջ կատարել են պետութեան յանձնելիք պարտաւորութիւնները, (մթերք, հումք)։

(Մնացեալը յաջորդով)

---

11 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ առաջնորդներու դատը սկսաւ Նիւ Եորքի մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ դասեր կուտային եւ դաւեր կը սարքէին, տապալելու համար Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, հետեւողութեամբ 1917ի ռուսական յեղափոխութեան։

ԿԻՊՐՈՍԻ համայնավար օրաթերթին՝ «Դեմոկրատիսի» (յունարէն) խմբագիրը՝ Մ. Փերտիոս, դատապարտուեցաւ երեք ամիս բանտարկութեան եւ 50 ոսկի տուգանքի։ Թերթն ալ փակուեցաւ երեք ամսուան համար, դրգռիչ հրատարակութեանց հետեւանքով։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ վարչապետը, Էնվէր Հօճա, Մոսկուա մեկնեցաւ մասնաւոր պատուիրակութեամբ մը հետ։ Կը կարծուի թէ խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին Եուկոսլաւիոյ մասին։ Թիթօ յայտարարեց Մակեդոնիոյ հանրապետութեան նախագահին թէ «բոլոր ուժով պիտի դիմադրէ որ եւ է ուղղակի կամ քողարկեալ յարձակման»։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը յանձնարարեց իր պատուիրակներուն՝ Լիբիոյ անկախութիւնը պահանջել Ազգաժողովին մէջ։ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները օդանաւային կարեւոր կայաններ ունին հիւս. Ափրիկէի այս գաղթավայրին մէջ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԹԱՓՈՐՆԵՐԸ արգիլուեցան Անգլիոյ մէջ, երեք ամսուան համար, ծանր ընդհարում մը պատահած ըլլալով Ֆաշականներու եւ համայնավարներու միջեւ։ Տասը ցուցարարներ հինգական ոսկի տուգանքի դատապարտուեցան։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններուն զինուորական հրամանատարները 12 գերման վարիչներ նշանակեցին, որոնք պիտի վարեն Ռուրի մետաղագործական ճարտարարուեստները, մինչեւ որ վերջնապէս կազմուի արեւմտեան Գերմանիոյ պետութիւնը, ճշդելու համար այդ հսկայական հաստատութեանց սեփականութիւնը։ Ֆրանսա վերապահումներ յայտնեց։

Կիրակի օրուան ընտրութեանց արդիւնքը

ՉԱՓԱՒՈՐ ՏԱՐՐԵՐԸ ԿԸ ԶՕՐԱՆԱՆ

Ներքին գործերու նախարարութեան պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, Նահանգային խորհուրդներու առաջին ընտրութեանց արդիւնքը նպաստաւոր է չափաւոր տարրերուն, ուրիշ խօսքով՝ կառավարութեան համար։

Քանի մը մանրամասնութիւններ.— Համայնավարները շահած են, իրենց ուղեկիցներուն հետ, 1.689.764 ձայն (23.54 %), ընկերվարականները՝ 1.206.895 (16.81 %), զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը առանձին՝ 1.294.583։ Ուրիշ չորս հոսանքներու շահած քուէներն ալ միացնելով՝ 25.34 առ հարիւր։ Ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.) 579.390 (8.07 %), արմատականները՝ իրենց ուղեկիցներով 798.581 (11.12 %) եւն.։

Ընտրուած են 723 անդամներ, համեմատականի մնացած՝ 785 հոգի որոնք պիտի ընտրուին այս կիրակի։ Համայնավարները շահած են 17 աթոռ, ընկերվարականները՝ 108, արմատականները եւ իրենց ուղեկիցները՝ 142, Ժողովրդական Շարժումը՝ 35, զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը՝ 170, ուրիշ միացեալ ուժեր (աջակողմեան) 216, եւայլն։

Ինչպէս դիտել կուտան կարգ մը թերթեր, համայնավար կուսակցութիւնը, որ քուէներու 30 առհարիւրը շահած էր 1945ին, այս անգամ կորսնցուցած է 700.000 քուէ, 176 աթոռի փոխարէն շահելով միայն 17։ «Իւմանիթէ» կը յայտարարէ թէ՝ «հակառակ անհամեմատ զրպարտութեանց», համայնավար կուսակցութիւնը դարձեալ առաջին տեղը կը բռնէ, թէ համայնավար խորհրդական մը 100.000 ձայն կը ներկայացնէ, իսկ միւսները՝ 5000, թէ յառաջիկայ կիրակի քուէ պէտք տան միայն այն թեկնածուներուն «որոնք կը դատապարտեն Ատլանտեանի յարձակողական դաշինքը» եւայլն։

Զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնն ալ դժգոհ է Ներքին գործերու նախարարութեան տեղեկագրէն, պնդելով թէ իրենք շահած են 266 աթոռներ, միացեալ թեկնածուներով, եւ ոչ թէ 170։

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, Երրորդ Ուժը (կառավարական հոսանք) շահած է քուէներու 51 %էն աւելին։ «Ֆիկառօ» դիտել կուտայ թէ սխալ է իրարու հետ բաղդատել 1945ի եւ 1949ի նահանգային ընտրութիւնները։ 1945ին ամէն տեղ քուէարկութիւն կատարուեցաւ, բայց ամէն քաղաքացի վերադարձած չէր տակաւին։ 1945ին գոյութիւն չունէր զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը։ 1945ին ընկերվարականները եւ համայնավարները միասին կը վարէին ընտրական պայքարը։ Եւ վերջապէս այս անգամ շատ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն ձեռնպահները — 40 առ հարիւր։ Իբրեւ ապացոյց կառավարական յաղթանակին՝ մասնագէտներ դիտել կուտան թէ ֆրանքը բարձրացաւ սակարանին մէջ, բաղդատելով ոսկեդրամին եւ տոլարին հետ։ Ամերիկեան դրամը 395 ֆրանքէն 382ի իջաւ սեւ շուկային մէջ, ինչ որ ամէնէն ցած գինն է վեց ամիսէ ի վեր։ Քսան ֆրանքնոց ոսկեդրամը իջաւ 4525ի։ Աջակողմեան հոսանքներու յաղթանակը նշան մը կը համարուի առեւտուրի ազատութեան, հակաբոլշեւիկեան գործունէութեան եւ ազգայնացուած ճարտարագործութեանց բարեփոխման։

Թերթ մը դիտել կուտայ թէ համայնավարները պարտուած են մասնաւորապէս գիւղական շրջաններու մէջ, ուր կը յուսային օգտագործել գիւղացիներու դժգոհութիւնը՝ գիներու անկումին հետեւանքով։

Եւրոպան վերազինելու համար

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Նախագահ Թրումըն լայն իրաւասութիւններ պիտի պահանջէ խորհրդարանէն, Եւրոպայի վերազինման համար։ Իր նպատակն է չկաշկանդուիլ խորհրդարանին հրահանգներով, որոշ գումարներ տրամադրելու համար այս կամ այն երկրին. այլ պիտի պահանջէ ամբողջական գումար մը, որ կրնայ բաժնուիլ համաձայն արտաքին նախարարութեան թելադրութեանց։ Այս դրութեան շնորհիւ, Նախագահը կը յուսայ անյապաղ գոհացնել անմիջական պէտքերը։

Մասնագէտներու հաշուով, Եւրոպայի վերազինման ծրագիրը 1000—1500 միլիոն տոլար պիտի արժէ առաջին տարին։ Այդ ժամանակաշրջանին ջանքեր պիտի թափին, արդիւնաւոր վիճակի մը հասցնելու համար Եւրոպայի ներկայ ուժերը։ Ծրագիրը խորհրդարանին պիտի ներկայացուի, Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումէն վերջը։ Արդէն իսկ ապահովուած է Ծերակոյտին մեծամասնութիւնը՝ դաշինքին վաւերացման համար։ Կը կարծուի թէ վերազինման ծրագիրն ալ դիւրաւ պիտի վաւերացուի խորհրդարանին կողմէ։

★ Գ. Քէննըթ Րոյըլ, Մ. Նահանգներու բանակի նախարարը, բացատրութիւններ տալով ծե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳԱՌՆՈՒԹԵԱՆ ԲՆՃԱԿՈՎ

Բ.

Սարի գլուխ, մնծցեր եմ քիթս երկինքին մէջ մխրճած։ Ու քանի որ ինծի կուսակցամոլութիւն կը վերագրուի, կ'ուզեմ նաեւ յայտնել թէ իմ կուսակցութիւնս ալ մեծցած է սարերուն վրայ, երբ ուրիշ մը (համայնավարներուն) կը մեծնար նրկուղներու մէջ։ Ապահովաբար ատոր համար է, որ իմ կուսակցութիւնս կը ներէ ինծի՝ երբ ազատօրէն կ'արտայայտեմ մտածումներս ու տեսակէտներս, լեռներու հորիզոնը ունենալով արտայայտութեան ինծի սահման, մինչդեռ այն միւսը կ'արգիլէ որեւէ ազատ արտայայտութիւն, վերյիշելով իր հին «ընդյատակեայ» կեանքը։

Ապացոյցի կը կարօտի՞ միթէ այս հաստատումը, երբ արար – աշխարհ գիտէ թէ «միւս» կուսակցութեան թեկադրանքներուն կամ ներշնչումներուն դէմ դոյզն անհնազանդութիւն մը, գրական ճակատի վրայ թէ քաղաքական, անմիջապէս կը դատապարտուի «խոստովանութեան», որ շատ կը նմանի ամառնային փորհարութեան՝ անոր համար որ առանց լուծողականի կը պարպէ ներքին մտածումները, զաղտնիքները եւ «մեղքերը», զարմացնելով նոյնիսկ Ռուսոն, որ խայտառակ բաներ խոստովանելու չափ անկեղծութիւն կը դնէր իր լեզուին մէջ։

Բայց ես չեմ պահանջեր որ ինծի կուսակցամոլութիւն վերագրողները եւս ազատ ճախրանքի մրցում մը կը կատարեն ... Հայաստանի մէջ, — Աստուած մի' արասցէ, — ոչ ալ Հայաստանէն դուրս։ Տակաւին շա՛տ փափուկ են իրենց թեւերը ու վատուժ։ Կը պահանջեմ միայն, որ նախ ոտքը կապեն ու նկարագիր մշակեն։ Վերջապէս, նախ հագնին սերունդին յատկանշական զգամիքը, — ինծի ցաւ է տակաւին դիտել զիրենք հին քուրձերու մէջ, յաճախ արլըքէնի զգեստով՝ իբրեւ թէ յեղափոխականի անուն կրելու համար։ Այնպէս որ բարկութիւն մը կը զգամ, երբ նամակագիրը կ'ըսէ. «Զձգեցիր որ ուրիշներ խօսին քու ըմբոստութեանդ մասին, դուն ինքդ առաջ քշեցիր»։ Ինչպէս ուրիշ մը կ'ըսէր երէկ լեզուական նոյն ձեւով, ուշադրութի՜ւն. — «Զձգեցիր որ մե՛նք գովենք քեզ ...»։

Որքան գիտեմ, Աստուա՛ծ է միայն որ հաճոյք կը զգայ՝ երբ կը լսէ «ալէլուիա»ն ուրացիկի՛ն ալ, մուրացիկի՛ն ալ բերնին մէջ։ Իսկ ես որ Աստուած չեմ, կ'ուզեմ որ ինծի խորհուրդ տուողը առնուազն քիչ մը կշռէ կամ գէթ ըլլայ կշիռքիս հաւասար։

Ա՜յ իմ սերունդ ապիկար եւ յիմար, որ տակաւին կը յաճախես յաչաղանքի եւ բամբասանքի ակադեմիան որ ի Փարիզ, — ուր հիւանդութեանս անգամ նախանձողներ եղան, — ինչքա՜ն շուտ ծախուեցար բերան մը շողոքորթութեան փոխարէն, — շողոքորթողն ալ գէթ անո՞ւն ունենար հայ գրականութեան մէջ։

Երրէ՞ն ի վեր աժանցաւ իմ քննադատութիւնըս, դարձաւ «հասարակ հաչիւ»։ Այ՛ն օրէ՞ն ի վեր, արդեօք, երբ Փարիզի պուլվարներուն վրայ կը փնտռուէր գրախօսականի մասնագէտ մը, մինչ ես կը մերժէի այդ sacreը, որովհետեւ փնտռուածը, ինչպէս նկարագրած եմ, homme-sandwich մըն էր։ Ուրեմն, այն օրերուն, երբ կուխ կ'ընէի՝ երիտասարդ գրողներուն կշիռքը արժեցնելու համար հրապարակին վրայ, «հասարակ հաչիւ» չկա՞ր իմ պայքարիս մէջ։ Հիմակ որ կը մերժեմ երիտասարդ գրողներուն posticheուն ըլլալ, պարզ այն պատճառաբանութեամբ թէ մե՛ծ է տարբերութիւնը ընդ մէջ դրագատութեան եւ գրավաճառութեան, ընդմէջ արուեստասիրութեան և Հայաստանասիրութեան, ճռմպինէզո՞ն դարձան իմ քննադատութիւններս եւ դժուարահաճութիւններս։

Զեմ գիտեր թէ կուսակցամո՞լ էի այն օրը, երբ վերապահութիւն կը յայտնէի հայ գրողներու անունով որեւէ համագումարի մասին, ըլլայ Հայաստանի մէջ, ուր զէվզէկութեան թարան մը դարձաւ համագումարը, ըլլայ Հայաստանէն դուրս, ուր համագումար մը անկարելի ծրագիր մը պիտի մնայ ընդմիշտ(*)։

Բայց գիտեմ որ, այն օրերուն, զիս մեղադրողը «բացումով կ'ընդունէր» (իր թանաքով) Հայաստանէն դուրս ծրագրուած համագումարի մը հրաւէրը։

Բայց ներողութի՜ւն, — իմ քննադատութիւններուս եւ ընդվզումներուս անկեղծութեան, աւելի ճիշդ՝ իմ արու կեցուածքիս մասին այսքան բացատրութիւն տալը չի նշանակեր թէ շա՛տ կը վախնամ որ մէկը կամ միւսը «հասարակ հաչիւ» կը վերագրէ ինծի։ Զիս երբեք չի հետաքրքրեր կարծիքը նամակագրիս, որուն գրագէտի ոսկորը տակաւին խմոր, ոչ ալ կարծիքը բազմաց բազմադիմաց ճակատին վրայ հանդիպակաց։ Սեղանիս վրայ կը գտնուի մեքենայ մը, զոր ոչ «հասարակ հաչիւները» կը լարեն, ոչ ալ կուսակցական նկատումները։ Եւ երբ բանիլ սկսի այդ մեքենան, իր տէրն ալ ձայնը կը ձգէ ու կ'երգէ.

Qu'en dira-t-on, qu'en dit-on?
Moi, je m'en moque, ma mignonne.

Իմ ցաւս տարբեր է բոլորովին։ Կ'ընդունիմ, որ վիրաւորանքներուն մէջ ամէնէն անդարմանելին եւ ամէնէն կսկծալին է «հասարակ հաչիւ» կամ «անձնական թշնամութիւն» տեսնել գրագէտի մը քննադատութիւններուն եւ ընդվզումներուն մէջ։ Անշուշտ, անոնք որ ընդունակ չեն զոհողութեան, անոնք որ գրիչ կը շարժեն՝ փառք վաստկելու համար միայն, անոնք որ հայ գրականութենէն կ'առնեն բայց չեն տար, անոնք չեն կրնար հասկնալ թէ ի՛նչ է անկեղծութիւնը։

Իմ ցաւս, սակայն, տարբեր է բոլորովին։ Իմ սերունդս է որ կը խոցոտէ ինքզինք՝ խոցել փորձելով զիս։

Կրնայի աշխատիլ մինակ, ես ինծի համար միայն։ Վասնզի գրական կազմութեանս առաջին օրէն՝ ինծի նպատակ ընտրած էի դառնալ l'écrivain qui se suffit à lui même։ Բայց յետոյ ուզեցի աշխատիլ նաեւ սերունդի մը կազմութեան համար, այն համոզումով որ գրականութիւն մը կ'աճի ոչ թէ անհատներով, այլ սերունդներով։ Երեւակայեցէք Եղնիկ մը միայն ամբողջ Ե. դարուն մէջ, — որքան մեր ցեղը բազմապատկէր իր շնորհքները այդ սքանչելի երիտասարդին մէջ, դարը պիտի մնար նսեմ՝ եթէ մինակ մնար Եղնիկ։

Սերունդի այս հարցը չեմ ուզեր ուսումնասիրութեան նիւթ դարձնել այստեղ, — շատ երկար է. Ու կ'անցնիմ, անմիջապէս, մեր օրերուն։

Զկա՛յ սերունդ մը, որ բախտաւոր ըլլայ այնքան՝ որքան մեր սերունդը, մեր ամբո՛ղջ Պատմութեան մէջ, սկիզբէն ի վեր։ Քաղաքակրթութեան բոլոր կեդրոններուն մէջ ունինք երիտասարդութիւն մը։ Ոչ մէկ պետութիւն կրնայ այսպիսի առիթ մը ընծայել իր երիտասարդ զաւակներուն, ոչ իսկ ճափոն պետութիւնը, որ թիւի տեսակէտով առաջինը կը համարուի երիտասարդ «արտածող», իբրեւ ուսանող։ Դեռ աւելին, — չկայ երկիր մը, որ այնքան բախտաւոր կարելիութիւններ ընծայէ, որքան Ֆրանսան, — Հիթլէրի իշխանութեան օրով՝ գերմանացի Հրեաները թափեցան Ֆրանսա, թարգմանելով գերման գրականութիւնը, արուեստը, փիլիսոփայութիւնը, գիտութիւնը։ Յետոյ, գերմանական գրաւման շրջանին՝ Ֆրանսա դարձեալ ողողուեցաւ այս անգամ զուտ գերմանական մշակոյթին բարիքներով։ Յետոյ եկան Անգլիացիները, եւ ահա Ամերիկացիները, ու մէկ ֆրանսական գրատուն մը, ամէն օր նորութիւն, ամէն օր նոր լոյս։

Ապրելով Ֆրանսայի մէջ, ամէն երիտասարդ կրնայ հետեւիլ բազմաթիւ ազգութեանց մտաւորական հարստութեանց ցուցադրութեան։ Ֆրանսա մշակոյթի տիեզերական ցուցահանդէս դարձած է մեր օրերուն։

Եւ ի՜նչ աւելի փառաւոր գործ, քան նստիլ ու ծարդմանել, նստիլ եւ ուսումնասիրել, հայ մշակոյթին աւազանը լեցնելու համար ազգերու կենսագործ աւիշով։ Որո՞ւ համար, կարդացող կա՞յ, — պիտի հարցնեն տխրացուները։ Ի՞նչ օգուտ ունի օտար մտաւորական ժառանգութիւնը, մենք ստեղծագործութիւն կ'ուզենք ձեզմէ, — պիտի ըսեն վարժապետները։

Ստեղծագործութի՜ւն, — գետնին տակը անցնի։ Ինչո՞ւ կը մոռնան որ մեծագոյն ստեղծագործութիւնը սերունդ ստեղծելն է։ Անոնք որ սերունդի գաղափար ունին, կը հասկնան միտքս՝ երբ ըսեմ թէ անհատը, ինչքան ալ ստեղծագործ ըլլայ, պէտք է զոհուի սերունդին համար։ Օրինակ մը աւելի հասկնալի կը դարձնէ միտքս, — տաղանդաւոր երիտասարդի մը յայտնութիւնը, իր հրաշալի ստեղծագործութիւններով, ոչ միայն չի կրնար լեցնել շարունակ յեղաշրջուող մեր ժամանակները, այլեւ իր ստեղծագործութիւններով պարծենալու ինքնասիրութեամբ՝ պատճառ կը դառնայ Հայոց պատմութեան մէջ նմանը չտեսնուած բախտաւորութեան մը կորուսման։

Ինքնատիպ բանաստեղծներ, վիպասաններ, թատերագիրներ վա՛ղն ալ կը ծնի այս ազգը։ Դուրեանէն ետքը Վարուժան է ծնած, ու Վարուժանէն ետքը դեռ ի՛նչ հրաշքներ պիտի ծնի այս տաղանդաւոր ժողովուրդը։ Բայց վա՜յ, եթէ կաթնաները դուրս չհանենք ջուր առնելու համար՝ քանի կ'անձրեւէ, առարկելով որ ներշնչումի նստած ենք։ Ափսո՜ս, հաւը անօթի է մնացեր, որովհետեւ իր հաւկիթներուն վրայէն պահ մը վար չէ ցատկեր՝ երբ կուտ տուողն եկեր, իր դուռը պարպեր է ու գացեր։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Նայիրի պարբերականին նախաձեռնութեամբ, սկիզբները ծրագրուած էր կազմել գրողներու ընդհ. համագումար մը։ Երկար յօդուածներ ու խմբագրականներ գրուեցան այս ծրագրին մասին, զոր պզտոր մարդիկ «Դաշնակցական ցոյց» մը համարեցին։ Եթէ Դաշնակցական ձեռնարկ ըլլար՝ տեղի կ'ունենար անպայման, — Նոյն պզտոր մարդիկը կրնան հաւատալ ատոր։ Ծրագիրը հրապարակ նետուած էր, իբրեւ ցանկութիւն, երիտասարդ գրողներու կողմէ։ Արդ, իբրեւ ցանկութիւն՝ գեղեցիկ էր ծրագիրը, բայց վերապահութիւն յայտնողները, նիւթական դժուարութիւններէ զատ, այն տեսակէտը ես կը յայտնէին թէ գրականութիւնը չի կրնար նիւթ դառնալ համագումարներու, որոնք հիմուած են droit discipinaireի վրայ։ Ատոր համար է որ նման փորձեր տեղի չեն ունեցած Եւրոպայի մէջ, — ճիշդ է թէ 1901 Մայիս 27ին Ֆրանսացի բանաստեղծները համագումարի մը նստան Փարիզի մէջ, բայց այդ առուլ փորձը չկրկնեցին այլեւս։ «Յառաջ» առաջին օրէն տուաւ տարբեր անուն մը, համախմբում Սփիւռքի գրողներու, — համեստ, իմաստալից եւ ցանկալի։

Այսպէս է որ Նայիրիի ձեռնարկը ի վերջոյ յանգեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայ Գրողներու Միութեան մը կազմութեան, եւ այդ Միութեան Ընդհ. Ժողովին, որ, պերճանքով մը, տրուեցաւ համագումար անունը։ Շատ հապճեպ կազմուած էր այդ «համագումարը», ահա թէ ինչո՛ւ յաջող չէին դեկուցումները։ (Բուժարանին մէջ, ինծի կարդացին Նայիրի պարբերականով հրատարակուածները միայն։ Կ'ուզէի ըսել սակայն թէ իրական վայելք մը եղաւ ինծի Սաստունիի բացման ճառը)։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նոր Իսրայէլը

Անգլիասաքսոն թերթ մը նկարագրելով Իսրայէլի պետութեան ներքին վիճակը, դիտել կուտայ թէ աշխարհի ամէն կողմէ հաւաքուած Հրեաներ միասին բերած են զանազան սովորութիւններ, մշակոյթներ եւ գաղափարներ, դարձնելով Իսրայէլը հարուստ նիւթերու հաւաքածոյ մը։ Թէեւ իբրեւ ազգ, ան կենդանի փորձառութեամբ թըրծուած չէ տակաւին միակ հնոցի մը մէջ։

Այսօր իր միակ յատկանշական հասարակաց նկարագիրն է իր մեծ եռանդը։ Արտասահմանի մէջ տիրող ոգեւորութիւնը յաճախ յուզիչ է։ Երբեմն ալ անհաճոյ տպաւորութիւններ կը լսուին։ «Ազնուականութիւնը» որ հոն հաստատուած է աւելի քան տասը տարիէ ի վեր կը գանգատի Արեւելեան Եւրոպայէն, Արաբիայէ., Մարոքէն եւն. եկած ժողովուրդէն։ Իսկ նոր գաղթականներէն շատեր, որ աւելի շատ հալածանքէ մղուած քան ոգեւորութենէ կը կարծեն, թէ ուրիշ գաղթականյան մը եկած են։ Սակայն Հրեաներու մեծամասնութիւնը իրական հաճոյք մը կը զգայ երկրին շինարարութեան մէջ։ Իսրայէլ ինքնակեդրոն երկիր մըն է. եւ ներկայիս խորասուզուած իր սեփական գործերուն մէջ։

Եբրայական այբուբենը եւ բառերը կը տիրապետեն։ Մինչեւ իսկ ելեկտրականութեան հեծեալնիւ եւ ինքնաշարժի նման բառեր եբրայական են։ Բայց ամէնէն զարմանալի բանը կրօնական ազդեցութեան տկարութիւն է։ Նոյն իսկ Մովսիսականութիւնը չէ հաստատուած իբր պետութեան պաշտօնական կրօնքը։ Դարերէ ի վեր կրօնքն է որ Սիոնականութիւնը կենդանի պահած է, եւ կը թուէր թէ կրօնքի սիրոյն էր որ Հրեաները կ'երազէին դառնալ Աւետեաց Երկիրը։ Իսկ հիմա, կ'երեւայ թէ կրօնքը միջոց էր եւ ոչ թէ նպատակ։ Պաղեստինի մէջ ուր ընդդիմադրութիւն չկայ եւ որուն ձգտումները իրականացած են, կրօնքին ազդեցութիւնը շօշափելի կերպով տկարացած է։

Կրօնական կուսակցութիւններ կան, որոնք գործօն դեր ունին երկրին քաղաքական կեանքին մէջ, բայց ընտրողները դէմ արտայայտուեցան կղերական պետութեան մը գաղափարին։

Այս կացութիւնը հետեւանք է Զօրամական յաղթանակին։ Յաղթութիւնը իրականացաւ այնպիսի եղանակով մը որ չէր նախատեսուած։ Կրօնքը կ'ուսուցանէր թէ Մեսիան պիտի գայ Հրեաները Պաղեստին առաջնորդելու, իսկ հիմա անոնք վերադարձան առանց Մեսիային։

Րաբունիները ուզեցին Թալմուտեան բացատրութիւն մը տալ։ Սակայն մարգարէութիւնները վարկաբեկուեցան։

Կրօնական հաւատքը սահմանափակուեցաւ նաեւ վերաշինութեան եռանդին մէջ։ Ինչ որ ալ ըլլայ, երկիր մը որ նոր կը կազմակերպուի, իբրեւ քաղաքական միութիւն, չի կրնար մոլեռանդութեամբ վարակուիլ։

Պայմանները կրնան փոխուիլ, սակայն ներկայիս Իսրայէլ իր ազգային կեանքին մէջ շատ աւելի քիչ տեղ կուտայ կրօնին քան Անգլիան։

Այս նորաստեղծ երկիրը կը ձգտի լուսաւորուիլ Արեւմտեան յառաջդիմական չափանիշով։ Կրօնական որեւէ արգելք կամ սահմանափակում չկայ։ Այն Արաբները որոնք կեդրոնացած են Նազարէթի մէջ, չեն կրնար վերադառնալ իրենց գիւղերը որոնք կը գտնուին Իսրայէլի հողին վրայ։ Միմիայն քրիստոնէական հաստատութեանց բարեացակամութեան շնորհիւ կը պահեն իրենց գոյութիւնը։

Առհասարակ Իսրայէլ մեծ մասով լուսաւորուած է եւ հաւանական է որ եւրոպական ազգի մը կարգը անցնի ապագային։ Թ.

Ց. Օշականի մահուան տարելիցը Հալէպի մէջ

ՀԱԼԷՊ (Արեւելք).— Փետրուար 27ին, Սուրիոյ Ազգ. Մատենադարանի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ սգահանդէս մը Ց. Օշականի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, նախագահութեամբ Ռս. Միութեան։

Հանդէսը կը հովանաւորէր Բերիոյ Առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոս։ Ներկայ էին Մխիթարեան հայրերը եւ բազմաթիւ ներկայացուցիչներ՝ ազգ. մարմիններէ եւ կազմակերպութիւններէ։

Առաջին բանախօսը, Ա. Ծառուկեան պարզեց անոր կեանքի վերջին քանի մը տարիներու անուական շփումը Հալէպի հայութեան հետ, զոր շատ կը սիրէր, զոր կը դաւանէր «իր ժողովուրդը»։ Վէր առաւ Օշականի մէջ խստապիր քննադատը, նաեւ արժէքներ եւ արժանիքներ գտնելու եւ անոնց վրայ գուրգուրալու անոր միւս առաքինութիւնը, եւ համառօտակի ներկայացուց անոր վերջին տարիները։ Բանախօսը անդրադարձաւ մասնաւորաբար այն տմարդի պայքարին, որ 1946ին մղուեցաւ մեծ գրագէտին դէմ, կարգ մը անորակելի մարդոց կողմէ՝ որոնք «հայրութեան յետին նշոյլէն իսկ զուրկ էին։ Ժամանակը, ըսաւ, շուտով պիտի հարթէ, պիտի ունայնութեան գիրկը նետէ բոլոր այն քսութիւնները՝ որոնք արատ մը եւ անջնջելի խարան մը կը կազմեն նոյնինքն ենթականերուն համար։ Մինչդեռ, Օշականի գործը, իր ամբողջ մեծութեամբ եւ կշիռով, իր քանակով ու որակով, պիտի շարունակէ թերեւս դարերով պարտադրել իր ներկայութիւնը՝ մեր իմացական եւ մշակութային կեանքին։

Երկրորդ բանախօսը, Մինաս Թէօլէօլեան ներկայացուց մեծ գրագէտին կեանքը, մանկութենէն մինչեւ մահը՝ շեշտելով թէ այդ կեանքը միշտ զուգահեռ ընթացաւ մեր ժողովուրդի ցաւին, արհաւիրքներուն, նուաճումներուն եւ ընկղմումներուն հետ, ու կերպով մը հանդիսացաւ մանրանկարը մեր հաւաքական տագնապին։ Օշականի վերջին կէս դարու ուսումնական ներկայութիւնը՝ մեր իմացական կեանքին մէջ, հայ գրականութեան եւ մասնաւորաբար հայ քննադատութեան արժանապատուութեան փրկութիւնը հանդիսացաւ։ Օշականի մօտով, մեր գրական քննադատութիւնը կը դառնար տեսակ մը ստեղծագործական երկունք։ Հայ գրականութեան պատմութիւնը եւս՝ Օշականով կը դառնար իր փառաւորական «բրաւ» մշակը։ Ժխտելով գրքունակ բայց համոզումներն ու եզրակացութիւնները՝ այդ պատմութիւնը պատրաստելու, Օշական մեր գրականութեան շրջանները, ձգտումները եւ գլխաւոր դէմքերը նուաճեց խորաթափանց վերլուծումով մը, եւ բիւրեղացած տարազներու՝ բերաւ զանոնք («Համապատկեր»)։

Փակման խօսքը բրաւ Զարեհ եպիսկ., բացատրելէ թէ Օշականի վերջին քանի մը տարիները հանդիսացան տեսակ մը փորձաքար, անոնց համար՝ որոնք թէր ու դէմ դիրք ճշդեցինն վաստակին, ու յանձնուեցան անարդելէ հայ գրականութեան մեծագոյն դէմքերէն մէկը, անոր անփոխարինելի գործն ու ներկայութիւնը՝ մեր իմացական կեանքին մէջ։ — «Հրեաներու մէջ, ըսաւ, կ'իմանամ թէ շարժում մը սկսած է վերաքննելու Քրիստոսի դատապարտութեան վճիռը, այնհամոզումով որ սխալ վճիռ մը եղած է դատապարտութեան որոշումը։ Պարագան նոյնն է Օշականի համար։ Անոնք որ զինք նախատեցին, ոչ իրաւունքը եւ ոչ ալ հանդամանքը ու կարողութիւնը ունէին զինք դատելու։ Օշական մեր գրական երկնակամարին վրայ պիտի շարունակէ մնալ միշտավառ աստղ մը, իր մահէն զուցէ դարեր ալ վերջ»։

Սգահանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը (նուագ եւ արտասանութիւն)։

★ Ցիշատակի այս հանդէսէն վերջ, մեծ բազմութիւն մը մեկնեցաւ ազգ. գերեզմանատուն՝ ուր հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի ունեցաւ մեծ գրագէտին դամբարանին վրայ, նախագահութեամբ առաջնորդին։ Ծաղկեպսակներ բերած էին Ուսանողական Միութիւնը եւ «Նայիրի»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Մարտ 6ին քաղաքիս Միւթիւալիթէ սրահին մէջ խնճոյք մը սարքած էին Տարօն տուրուբերանցիները, Վարդանանց տօնին առթիւ։ Լասիոթայի գաղութը լեցուցած էր սրահը։ Բեմը զարդարուած էր Վարդան Մամիկոնեանի եւ մեր հերոսներու նկարներով։

Օրուան նախագահը հայրենակից Վ. Բամպուկեան (Մարսէյլէն) հանդէսը բացուած յայտարարեց քանի մը խօսքով։ «Արաղի Ափին» խմբերգէն վերջ արտասանուեցաւ «Ցարգանք Տարօնին» ուղերձը։ Ցաջորդաբար ներկայ երկսեռ երիտասարդութիւնը արտասանութիւններով եւ երգերով ոգեւորեց երեկոյթը, բոլորին փոխարէն պիտի յիշեմ Սմուէլ Բրուտեանը որ Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիրը» արտասանեց։

Օրուան բանախօսն էր հայրենակից Գ. Շէխիկեան որ Վարդանանցի յիշատակութենէն վերջ, ոգեկոչեց Տարօն Տուրուբերանի եւ Սալնոյձորի ու Վասպուրականի հերոսամարտին քաջերը որոնց անունները ոսկետառ արձանագրուած պիտի մնան մեր պատմութեան մէջ, ինչպէս Մամիկոնեանց քաջերունը։ Գ. Խաչատուր Գուլուճեան եւս ճառով մը բացատրեց Վարդանանց Ազգ. Տօնին նշանակութիւնը։

Անուրդ մը կոկիկ գումար մը ապահովեց միութեան։

Միութիւնս իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ մասնաւորաբար Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին եւ իրենց օրուան դասախօսին, Գ. Թադոյեանի որոնք իրենց հաւաքոյթը անմիջապէս վերջացնելով եկան շէնցնել մեր հանդէսը։

Գաղութը եւս իր ջերմ վերաբերումով նպաստեց հանդէսին յաջողութեան։— Տարօնցի

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց կաթոլիկ կղերին, պատուիրելով դադրեցնել «ամէն թշնամական արարք ժողովրդական պետութեան դէմ»։

ԹՐՔԱՍԻՐԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶ ՄԸ

Պոլսոյ Րապըրթ Գոլէճին տնօրէնը, Տոքթ. Ֆլոյտ Պլէք, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է Նիւ Եորքի մէջ.

«Ամերիկա լաւ ըրաւ օգնելով Թուրքիոյ, որ հաստատուն տարր մըն է Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։

Մարշըլի ծրագրի օգնութենէն զատ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը մօտաւորապէս 100 միլիոն տոլարի նուէր մը ըրաւ զինուորական կազմածներ տալով եւ արդիացնելով Թուրք բանակը։

«Թուրքիոյ մէջ համայնավարներ չկան։ Ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը դէմ են Ռուսիոյ եւ համայնավարութեան։ Թուրքիան շատ մը կէտերով դեմոկրատիկ է(?), անոր բանակը վերակազմուած է ամերիկեան ռազմամթերքներով, եւ ծայրայեղ կերպով ձեռնհաս գործիք մը եղած է»։

«Թուրքիան համայնավար դարձած չէ, որովհետեւ Թուրքիան եւ մահմետական երկիրները զ'ատեն Մարքսի վարդապետութիւնը։ Երկրորդ, Թուրքերու մտքին մէջ համայնավարութիւն եւ Ռուսիա նոյնը կը նշանակեն եւ Ռուսիա պատմական թշնամին է Թուրքիոյ։

«Ամերիկա պարտադրութիւններ դրած չէ Թուրքիոյ վրայ եւ Թուրքերը չեն վախնար տոլարի իմփերիալիզմէն։ Անոնք անկախ են եւ չեն ուզեր կառավարուիլ ոեւէ օտար ժողովուրդի կողմէ»։ «Րապըրթ Գոլէճը հաստատուած է 1863ին։ Մանչերու եւ աղջկանց Գոլէճները միասնաբար 1400 աշակերտ ունին։ Ամերիկան կրթական տեսակէտով ալ կ'օգնէ Թուրքիոյ»։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի դարձի «Դ» մրցումը կատարեց Chevillyի խորտուբորդ դաշտին վրայ։ Եղանակին ամէնէն կարեւոր մրցումն էր։ Հանդիսատեսը կրնար ըսել սակայն թէ Ֆութպոլի խաղարկութենէ աւելի անընդհատ վազքեր տեղի ունեցան։

Պատճառները երկուք են։ Հովը՝ որ կը փչէր սաստիկ եւ պաշտօնական դատաւորը՝ որ կը սուլէր անընդհատ։

Chevilly նշանակեց իր կէտը Ա. կիսախաղին, օգտուելով մեր վերջապահ գծին սխալը։

Բ. խաղամասը լրանալու վրայ էր երբ մեր բերդապահն ու յառաջապահը իրենց տեղերը փոխեցին եւ այդ փոփոխութեան շնորհիւ Քէօսէեան շահեցաւ նշանակէտ մը։ Խաղը վերջացաւ հաւասար։ Լաւագոյն խաղարկութիւն մը ցոյց տուին Մկրտիչեան եւ Մատճալեան։

Բ. Խումբը յաղթական է անգամ մը եւս։ Մասնաւոր գովեստի արժանի են Այտընեան, Թովմասեան, Պետրոսեան։ Բ. խումբ 4 Chevilly 0։ Cadet խումբը իր կարգին կը շահի 9—0, Minime խումբը կը իր կարգին կը շահի 6—0։

Գ. Ուզունեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

ԼԱՄԲՐՈՆԻ ՀԱՐՍԸ

Իսկ հիմա նոր ձեռքը ունէր Նուրէտտինի գրաւած թղթեր զրգռելու համար զանի իրեն դէմ, եւ այս՝ իր մէկ հատիկ աղջիկը իրենց զաւկին հետ հարսնացնելէն վերջ։

Ուստի այս անգամ ալ արհամարհելու պատրաստ էր այս փոքրիկ եւ անարգ բանսարկութիւնները, բայց իր զաւկին տխուր տեսութիւնը, այն զաւկին որ մօրը սիրելի յիշատակին գրաւականն էր, իր սիրտը դառնութեամբ լեցուց եւ երդում ըրաւ որ այդ Լամբրոնի ամբարտաւան դաւաճանութիւնը խորտակէ եւ ջուջացնէ։

Բայց իբրեւ շրջահայեաց մարդ պէտք էր նախ զաւակը անոնց ճիրաններէն ազատել, վասն զի իր կամքով եւ միամտութեամբ անոնց պատանդը ազատեր եւ իրենց պատանդ տուեր էր, ոչ միայն իր Եփիմէին վերջին նուիրական կամքը կատարելու, այլ նաեւ ընդհանուր եղած քաղաքականութեան կանոնով որ խնամութեամբ զինաթափ ընել կը կարծէ թշնամին եւ բարեկամական կապով կը միացնէ։ Ուստի իր պատերազմական մտքերը չյայտնած՝ աղջիկ ազատելու հնարք մը մտածեց։

Հօրը այցելութենէն վերջը, Գոհար իբր յանցաւոր մը մնաց եւ ամէն աչք թէպէտ զգուշաւոր բայց երկդիմի ակնարկ մը իրեն կը ձգէին։

Շահանդուխտ՝ իր կեսուրը թէպէտ լաւ սիրտ ունէր, բայց կռուելու չափ այն բնական դարձած ատելութեան դէմ որ ունին կեսուրները իր հարսերուն, բարձր սիրտ չունէր, ուստի կամ նայուածքով մը, կամ բառով մը խեղճին սիրտը կը թունաւորէր։

Իր Հեթումը՝ ինչպէս ըսինք որ մխիթարութիւն պիտի ըլլար, շատ հեռու էր այն սիրտը ունենալէն որ հասակէն աւելի գտնուէրով, այսպիսի դիրքի մէջ պաշտպանութեան վահան կ'ըլլայ։

Երբ այսպէս գիշեր մը, ընթրիքէն վերջը՝ ուր խիստ ակնարկութիւններ կ'ըլլային իր հօրը դէմ եւ հօրեղբօրը Ստեփանէի անունը տրուեցաւ անարժան կերպով, Գոհար երբ ինքզինքը՝ մանաւանդ թէ արցունքները կը զսպէր, կեսուրը հարսին դառնալով եւ չափաւորեալ խստութեամբ։

— Զաւակս, ըսաւ, դուն դեռ տղայ ես, այն օրէն որ աղջիկ մը հարս կ'ըլլայ, ալ իր տունը եւ անոր պարագաները ոչ միայն պէտք է մոռնայ, այլ պէտք ուրանայ. այս այլայլութիւնդ ալ մեծ ամօթ է։

Գոհար պատասխան չտալով, թաշկինակը երեսին եւ աչքերուն վրայ սեղմելով հազիւ իր սենեակը ձգեց ինքզինք, եւ հոն քիչ մը հեկեկալէն վերջը իր պատուհաններուն վրայ բացուած փոքրիկ ծաղիկներու պարտէզը ելաւ. նոր լուսաւորութեամբ շարժում մը եւ ստուեր մը տեսաւ, եւ երբ սոսկումով ետ պիտի փախչէր։

— Ով իշխանուհի ըսաւ ստուերը, հօրդ՝ Թորոս իշխանին կողմէն կուգամ քեզի։

Հօրը անունը լսելուն պէս, խեղճ աղջկան սոսկումին տեղ յոյս մը երեւին ծագեցաւ։

— Հօ՞րս կողմէն։

— Այո, հօրդ հրամանն է, որ վաղը կէսօրին ճիշդ երբ կերակուրի իջնեն ամէնքը՝ նոյն միջոցին դուն բերդին վերի դուռը ելնես, եւ նշան այս թուղթը տուաւ. զրուցեց եւ զարմանալի արագութեամբ վանդակին եղերքը բռնելով այն պատին ահագին բարձրութենէն սկսաւ վար իջնել, իբր թէ սանդուխ մը դրուած ըլլար։

Գոհար չփոթած այս գործողութենէն թուղթը ձեռքը ծռեցաւ եւ կը նայէր պատանիին որ կ'իջնէր անխռով, մինչեւ որ վար հասնիլը տեսաւ։ Այն ատեն սիրտը հանդարտելով՝ թուղթը ձեռքը ներս մտաւ եւ կանթեղին մօտենալով սա բառերը կարդաց.

«Մտիկ ըրէ, եւ լռէ,— ԹՈՐՈՍ»։

— Հօրս ստորագրութիւնն է. ուրեմն «վաղը կէս օրին, ճիշդ կերակուրի ժամանակ, բերդին վերի դուռը» պէտք է ելնել...ոհ, իմ սիրելի հայրիկս զիս չէ մոռցեր. իմացեր է որ ես հոս մարտիրոս կ'ըլլամ... Եւ ինք ինձ ըսաւ.

«Հայրդ զքեզ չէ մոռցեր եւ չիկրնար մոռնալ»։

ՈՒՐԻՆՑ

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 56 ժամ գիշեր ցերեկ վիճաբանելէ վերջ, 170ի դէմ 342 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց որ մասնակցին Ատլանտեանի դաշինքին։

բակոյտին մէջ, յայտարարեց թէ «պատերազմը մօտալուտ չէ, բայց առ նուազն կարելի է»: Այս առթիւ պահանջեց բանակին ներկայ թիւը 750 հազարէն բարձրացնել 837.000ի: Ցետոյ շեշտեց.— «Մեր զինուորական ծրագիրները պէտք է մշակուին տարիներու շրջանի մը համար, եւ ոչ թէ տագնապէ տագնապ»:

ՈՐ՛Վ ԵՐԿՈՒՔԻ ԲԱԺՆԵՑ ԱՇԽԱՐՀԸ

Կոմս Սֆորցա, Իտալիոյ արտաքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Ծերակոյտին մէջ, յայտարարեց թէ ուրիշ ելք չունին եթէ ոչ միանալ Ատլանտեանի դաշինքին, եթէ կ'ուզեն ապահովել խաղաղութիւնը եւ երկրին պաշտպանութիւնը: Ցետոյ բացատրեց թէ Խ. Միութիւնն է որ երկուքի բաժնեց աշխարհը, իր յարձակողական բանաձեւով: «Առաջին միացեալ ճակատը կազմուեցաւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ, եւ բնականօրէն արեւմտեան Եւրոպան բանաձեւեր պիտի մշակէր, նոր կացութիւնը դիմաւորելու համար: Եթէ Ռուսիան ընդունէր Մարշըլի ծրագրին, որ առաջարկուեցաւ չուզէր երկուքի բաժնել Եւրոպան, միացած պիտի բոլոր պետութեանց, առանց բացառութեան: Ռուսիա խորտակեց Միացեալ Ազգերուն սկզբունքները եւ ոչնչացուց այդ կազմակերպութեան կարողութիւնը՝ ապահովելու խաղաղութիւնը եւ վերաշինութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՐԱՎՉԵՆՔՈՅԻ դատավարութեան 23րդ նիստին մէջ, երկուշաբթի, վերջին պաշտպանողականը խօսեցաւ LettresFrançaisesի գլխաւոր փաստաբանը, Նորտման, որ հիւանդ էր վերջերս: Փաստաբանը երեքշաբթի օր ալ շարունակեց իր ճառը, ապացուցանելու համար թէ Քրավչենքօ «անդադար սուտ խօսած է, պատերազմ յարուցանելու համար Խ. Միութեան դէմ»: Իր յայտարարութեան համաձայն, Քրավչենքօ «պարզապէս գործիք մըն է հակախորհրդային քարոզութեան համար, եւ շարունակ ստած է, ինչպէս ստած են իր ստորագրած գրքին հեղինակները: Սուտ՝ ամէն տեղ, մեծ թէ փոքր նիւթերու մէջ: Քարոզչական ստամբ: Ամէն անգամ որ Քրավչենքօ կը խօսի, կը ստէ իր կեանքի մասին, սուտ վկայութիւններ կը յիշէ»: Պաշտպան փաստաբանին կարծիքով, Քրավչենքօ ոչ իրեն վերագրած բարձր պաշտօնները վարած է, ոչ ճակատ գացած, ոչ ալ ճիշդ նկարագրած է Խ. Միութեան վիճակը, պատերազմի թէ խաղաղութեան ատեն:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ թերթերը չորս մը լաղանի փաստաթուղթեր հրատարակեցին երկուշաբթի օր, Իրաքի համայնավար կուսակցութեան կազմակերպութեանց, նպատակներուն եւ գործունէութեան մասին: Այդ հրատարակութեանց համաձայն, կուսակցութիւնը, որ գաղտնի բջիջներ ունէր, կը ձգտէր «ատրիճանաբար տիրանալ իշխանութեան, խրախուսելով յառաջդիմական կազմակերպութիւնները, կուսակցութիւնները եւ բանուորական միութիւնները, եւ իվերջոյ պատրաստուիլ զինու զօրութեան»: Մալիք Սալիֆ, որ իբրեւ փոխ-քարտուղար կը գործէր կուսակցութեան վարիչին՝ Եուսուֆ Սալմանի բանտարկութենէն վերջը, խոստովանած է.— «Եուսուֆ Սալման վստահ էր թէ տասը տարիէն արքայական պալատին մէջ պիտի բազմի իբրեւ Նախագահը Իրաքի խորհրդային հանրապետութեան»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ).— Սթեռլին 1062 (1125), տոլար 318.80 (382), զուից. ֆրանք 80.20 (96): Նափոլէոն 4525, զուից. ոսկի 4325, սթեռլին 5500, տոլար (20) 21.200, ձուլ ոսկի 617.500 Ֆր.:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը «Փրավտա», խստօրէն կը դատապարտէ վեց ականաւոր ճարտարապետներ, —երեքը անդամ Ճարտարապետական Ակադեմիային— իբրեւ «աշխարհաքաղաքացիներ որոնք իրենց բոլոր ուժով կը ջանան կասեցնել երիտասարդ խորհրդային գիտնականներու ստեղծագործական աճումը եւ շեղեցնել ուղիղ ճամբէն»:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: 32 — 34 Ave. des Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, métro Porte des Lilas:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը նուագեն թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ, ընկեր ԲԵՆՕ եւ ՅՈՎՍԷՓ ՕՆԱՆԵԱՆ: Կ'արտասանեն Տիկին ՎԱՍԻՕՐ (Օսմանճեան) եւ ընկեր ՋՈՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Կ'երգեն Տիկին ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ: Հայկական պարեր եւ երգեր Փարիզի Նոր Սերունդի կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԻ ՈՒՇԱՆԱՔ

Փակել «Յառաջ»ի ձեր ունեցած պարտքը:

ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՆՎՃԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ թերթերը մինչեւ Մարտի վերջ:

1949ի նոր բաժնեգինը —տարեկան 1500 Ֆր.— փութացէք զրկել:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ.Յ.Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»

ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Պատուոյ նախագահութիւն Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ:

Կը խօսին ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: «ԿԱՐՕ ԵՒ ՄԱՐՕ» հեղինակ եւ երաժշտ. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ: Եւրոպական պարեր: Orchestre Typique de Tango, Quintin Verdu եւ Formation Swingtette:

Salle Municipale de Charenton:

Métro Charenton Ecoles:

Մուտք 150 ֆրանք:

Ալֆորվիլցիներու վերադարձին համար service d'Autocar:

Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Hôtel du Forezի մէջ, Մարտ 26ին ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ José Claudeի նուագախումբին:

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ:

Մուտքը 100 ֆրանք:

Գ. Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգնութեան մարմինի, (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ընդհանուր ժողովը, այս շաբաթ ժամը 3ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին սրահին մէջ, 15 rue Jean Goujon: Օրակարգ 1.— Վարչութեան գործունէութեան նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւն: 2.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

★ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ համազգային սգատօնը Ապրիլ 24ին Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան մասնաճիւղին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Ֆր. Հ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ հազար ֆրանք, ընկերուհի Ծնունդ Մալաթեանէ իրենց անդրանիկ թոռնիկին ծննդեան առթիւ:

★ Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Ն. Համբարձումեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին, ողբացեալ Տիկին ԼԻՒՍԻ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Ստանալ «Յառաջ»էն:

★ Լիոնի Զօմերու կողմէ Գ. Ղազար Ղազարեան Տիկին Հայկանոյշ Կէնճեանի մահուան քառասունքին առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, Ղարաբաղի Մելիքներու ներկայացման առթիւ, Գ. Եղիշէ Փափազեանէ հազար ֆրանք, Լիոնի Զօմուներէն 500 ֆրանք, Գ Յակոբ Վարժապետեանի ձեռամբ ոմն 500 Ֆր.:

★ ՎԻԷՆԻ Ֆ Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Մ. Ահարոնեանէն 500 ֆրանք իր մանչ զաւակին ծննդեան առթիւ, Գ. Գ. Բլտօեան 500 Ֆր. ընկերուհի Նաճարեանի զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ Ը ՏՕՆՈՒԻ

Ապրիլ 2ին, շաբաթ երեկոյ մինչեւ լոյս, Salon Alhambraի մէջ:

Մուտքը ազատ է:

Օր. ԱԶԱՏՈՒՀԻ Ա. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Գ. ԱՐԱՄ Օ. ԱՍՏՈՒՐԵԱՆ
26 Փետր. 1949 Ամուսնացած Մարսէյլ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր «Օր»ը կը տօնէ Մարտ 26ին Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Patronage St. Barnardի սրահին մէջ: Երգ, արտասանութիւն եւ պզտիկ զաւեշտ մը:

ՄԱԼԱԹԻՈՅ Կրթասիրաց Ընկերութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս կիրակի, ժամը 3ին, Bar du Globeի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Փ. Օհանջանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եդիպտացի» կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes G. սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան տարեկան հանդէսը Մայիս 22ին:

★ Ռոմանի Ֆր. Կ. Խաչի օրուան տօնակատարութիւնը ապրիլ 2ին:

★ Մարսէյլի Մալաթիոյ Կրթ. Ընկերութեան 45ամեայ տարեդարձը ապրիլ 18ին:

★ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին օրը՝ ապրիլ 23ին:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Ժէրոմի Ն. Ազրալեան խումբի կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Շրջ. վարչութեան:

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԱՐԻՒՆՈՏ ԹԹԽՄՈՐԸ», բեմադրութեամբ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆի: Մէջ ընդ մէջ պիտի կատարուին նաեւ հայկական պար, զուգերգ եւ արտասանութիւններ: Հանդիսավայրն է Սէն Ժերոմի Գար Մանուկի սրահը:

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

Հայ հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնենք որ Գ. ԺՕԶԷՖ ՏՈՍՏՈՂՐՈՒԵԱՆի,

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Լաւագոյնն է հարսնիքներուն եւ պարահանդէսներուն համար: Դիմել անձամբ կամ գրաւոր.— Հասցէն՝ 163 rue Paul Bert, Lyon:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սեվրանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գ. Կ. Կատաեանի իր ողբացեալ կնոջ՝ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ԿԱՏԱԵԱՆի մահուան առթիւ:

★ Իսիի Ֆր. Կ. Խաչը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Եսայեանի եւ իրենց պարագաներու. իրենց հօրը՝ կսկծալի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Մարսէյլի շրջանի ֆութպոլի մրցումը, 10 ԱՊՐԻԼԻՆ (ոչ թէ 17), St. Loupի դաշտը: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցչական ժողովը շաբաթ 9 Ապրիլին իրիկուան ժամը 7ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 24 Mars 1949 Հինգշաբթի 24 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5803 — Նոր շրջան թիւ 1214 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ

Բանավէճը կը շարունակուի արեւելքին արեւմուտք, Ատլանտեանի դաշինքին առթիւ, որուն բնագիրը մամուլին յանձնուեցաւ Մարտ 18ին։

Կարելի է ըսել թէ ոչ մէկ դաշնագիր այսքան փոթորիկ յարուցած էր, դէմ դիմաց հանելով Արեւելքն ու Արեւմուտքը։

Երկու կողմերն ալ կը մնան վճռական՝ իրենց դիրքերուն վրայ, ամուր կառչած՝ իրենց տեսակէտներուն։

Երկուքն ալ երդում - պատառ կ'ըլլան յանուն ժողովուրդներու ազատութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան։

Երկուքն ալ իրար կ'ամբաստանեն, իբրեւ պատասխանատու այսօրուան քաոսին կամ վաղուան փորձանքներուն։

Այնպէս որ, հասարակ մահկանացուներ ի զուր հարց կուտան, սրտատրոփ միամտութեամբ.

— Ո՞րն է իրաւ, ո՞րը սուտ։

Յաճախ բացատրած ենք թէ ոչ միայն երկու աշխարհահայեացքներ են որ կը ճակատին — առայժմ խօսքով եւ գրով — այլեւ երկու աշխարհակալութիւններ։

Մոսկուան եւ իր արբանեակները ի զուր կը կեղծեն, ամէն մեղք բարդելով արեւմտեան ճակատին վրայ։

Իրենց քաղաքական - դիւանագիտական բարքերը ինչո՞վ կը տարբերին քաղքենի - դրամատիրական կարգերու զարտուղի ունակութիւններէն։

Ընդհակառակն, խորհրդային իշխանութիւնը յետոյ տարի աւելի յառաջ գնաց դիւանագիտական խաղերու, դաւերու, խորամանկութեանց եւ խարդախութեանց մէջ։ Ստեղծեց այնպիսի հնարքներ, որոնց առջեւ պիտի ամչէին տխրահռչակ Գիբլընաֆիլտները, Լոբանովներն ու Գիզմարքները։

Վկայ՝ 32 տարիներու պատմութիւնը։

Կը բաւէ աչքի առջեւ բերել միայն փոքր ժողովուրդներու գլխուն սարքուած քամնելի դաւերը, համոզուելու համար այս հանրածանօթ ճշմարտութեան։

Ըսել կ'ուզենք թէ երկու կողմերն ալ իրար կ'արժեն, աշխարհակալութեան ճամբուն վրայ։

Դառնալով Ատլանտեանի դաշինքին, անոր յղացումն իսկ միջազգային կացութեան ծանրութիւնը կ'ապացուցանէ։ Ինչպէս եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան անզօրութիւնը։

Դաշինքին խմբագրութեան եղանակն անգամ չէ կրցած պարտկել այս պարագան։

Երբ տասը - քսան տարի պայմանաժամ կ'որոշեն դաշինքը վերահաստատելու կամ ժխտելու համար, կը նշանակէ թէ փորձի շրջան մը պիտի կատարեն։ Պիտի չափեն Ազգաժողովին ուժը, տարիներու ընթացքին։

Մէկը միւսին լրացուցիչ մասը պիտի կազմէ։ Ազգաժողովը՝ ճեմարան, Ատլանտեանի դաշինքը՝ մարզարան։

Ուրիշ խօսքով՝ զինուորեալ ճակատ, որպէսզի դիմացինը չհամարձակի բռնութեան դիմել։ Ակն ընդ ական։

Դաշնագիրը կը զօրացնէ՞ թէ կը տկարացնէ խաղաղութեան յոյսերը։ Ճամբայ չի՞ բանար «Երրորդ»ին, որուն խօսքն իսկ մղձաւանջ մը դարձած է խաղաղութեան ճշմարիտ բարեկամներուն համար։

Կուսակցական - լրագրական հակաճառութիւնները չեն որ պիտի լուսաբանեն այս հարցը։

Անշուշտ ամէն զինակցութիւն ի վերջոյ արշաւանքի մը կը յանգի, յարձակողական ըլլայ թէ պաշտպանողական։

Արդ, նոյն վտանգը չի՞ ներկայացներ արեւելեան ճակատը, իր 20—25 դաշնագիրներով, առաջնորդութեամբ Խ. Միութեան։

Ինչո՞ւ արհեստականօրէն երկուքի բաժնել Եւրոպան — ամբողջ աշխարհը — եթէ իրապէս ազատութիւն եւ խաղաղութիւն է բոլորին ուզածը։

Ակն ընդ ականը նո՞ր սկսաւ թէ կը շարունակուի, կը ծաւալի 1945էն ի վեր։

Խաղաղութեան հիմնական երաշխիքը՝ ժողովուրդներու ազատութիւնն է։ Ո՛ր աշխարհամասին մէջ ալ գտնուին։

Ինչո՞ւ այս դժոխային ժխորը նոր պատերազմի մասին, եթէ «ազատագրեալ» Արեւելքը վախնալու պատճառներ չունի։ Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Քանի մը տարրական գիտելիքներ անոնց որ կը կարծեն թէ անիրաւութիւն կ'ընենք վերի կամ վարի թաղին.—

1.— Ելեկտրական հոսանքի կրճատման հետեւանքով (շաբաթը երկու օր), թղթակցութիւն մը եթէ մինչեւ չորեքշաբթի չհասնի, կը մնայ յաջորդ շաբթուան։

2.— Երբեմն երկու թղթակցութիւն կը ստանանք միեւնոյն քաղաքէն, միեւնոյն հանդէսի կամ ներկայացման մասին։ Ստիպուած ենք հրատարակել միայն մէկը — այն որ կանուխ հասած է։

3.— Որ եւ է հանդէսի նկարագրութեան առեն զգուշանալ աւելորդ մանրամասնութիւններէ, նկատի առնելով թերթին ծաւալը եւ ուրիշներու իրաւունքը։

4.— Անոնք որ կատարուած սրբագրութեանց չեն հետեւիր, յամառօրէն կրկնելով միեւնոյն սխալները, իրենց անհոգութեամբ կը դժուարացնեն խմբագրին եւ տողաշարին գործը։

5.— Որ եւ է հանդէսի կամ ներկայացման առթիւ, օրուան նախագահին կամ կազմակերպիչ Միութեան պարտականութիւնն է շնորհակալութիւն յայտնել մասնակցողներուն, փակման խօսքով կամ գրաւոր։ Ուրեմն, անհրաժեշտ չէ թերթով ալ շնորհակալութիւն յայտնել արտասանողներուն, երգողներուն, դերակատարներուն կամ յուշարարին։

6.— Երբ նուէր մը թերթով կը յայտարարուի, լաւ է որ ստացող Միութիւնը ընկալագիր մը յանձնէ նուիրատուին, փոխանակ իր կարգին կրկին ծանուցանելու զայն։

7.— Ծրագրուած հանդէսներու, տօնակատարութեանց եւն. թուականները մէկ - երկու անգամ կը ծանուցուին հետեւեալ խորագրով,— «Կը խնդրուի նկատի առնել», որպէսզի խաչաձեւումներ չըլլան։ Այնուհետեւ՝ իւրաքանչիւր հանդէսի մանրամասնութիւնները՝ այն շաբթուան մէջ տեղի պիտի ունենան։

Ուրիշ բարեկամական դիտողութիւններ ալ՝ յառաջիկային։ ՎԱՀԷ

ՇԱՐՔԵՐԸ ԿԸ ԽՏԱՆԱՆ

Մարտ 11ին Գահիրէի «Նաւասարդ» Ակումբին մէջ իրենց երդումը կատարելով, Հ. Յ. Դ. շարքերը անցած են 12 նորընծաներ։

Մէկ ամսուան մէջ, երիտասարդներու երկրորդ խումբն է որ կ'արձանագրուի Դաշնակցութեան։

★ Մ. Նահանգներու զանազան քաղաքներուն մէջ ալ նոր արձանագրութիւններ տեղի կ'ունենան, երկու ամիսէ ի վեր, խտացնելով եւ երիտասարդացնելով շարքերը։

★ Փետրուար 18ի տարեդարձին առթիւ, Հալէպի մէջ Հ. Յ. Դ. շարքերը մտած են 12 նորագիրներ։ Ուրիշ խումբ մըն ալ արձանագրուած է Պէյրութի մէջ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը, Պ. Մոշէ Շերթոք, գանգատեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին թէ բրիտանական զօրքը միջամտելով Անդրյորդանանի գործերուն, կը վտանգէ Պաղեստինի խաղաղութիւնը։ Գանգատագիր մըն ալ Ազգաժողովին ղրկած է, բողոքելով բրիտանական զօրքի ներկայութեան դէմ Աքապայի մէջ։ Իսրայէլ կը պահանջէ ետ կանչել այդ զինուորները։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ համաժողով մը պիտի գումարուի Նիւ Եորքի մէջ։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը անցագիր տուաւ Խ. Միութեան եօթը ներկայացուցիչներուն, որոնց մէկը ծանօթ գրագէտ Ֆադէյեւն է, ինչպէս եւ արեւելեան Եւրոպայի պատուիրակներուն. բայց մերժեց Ֆրանսայի երեք եւ Անգլիոյ չորս ներկայացուցիչներուն։ Պատճառաբանութիւնն այն է թէ ժողովը համայնավարներու կողմէ սարքուած է եւ առաջին երկիրներու ներկայացուցիչները պաշտօնական են, իսկ միւսները ոչ։ Ֆրանսայի երեք պատուիրակներէն մէկը ծանօթ գրագէտ Էլիւարն է։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.)— Սթերլին 1062 (1175), տոլար 318.60 (375), զուից. ֆրանք 80.15 (90.50)։ Նափոլէոն 4425, զուից. ոսկի 4200, սթերլին 5275, տոլար (20) 20.400, ձոյլ ոսկի 601.250 ֆր.։

Ատլանտեանի դաշինքը Ազգ. ժողովին մէջ

182Ի ԴԷՄ 410 ՁԱՅՆՈՎ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Ազգ. Ժողովի Գչ. օրուան նիստին մէջ, համայնավար առաջնորդը, Պ. Ժագ Տիւքլօ պահանջեց անմիջապէս վիճաբանութեան ենթարկել Ատլանտեանի դաշինքը։ Ժողովը մերժեց այս առաջարկը, 182ի դէմ 410 ձայնով։

Պ. Տիւքլօ անհրաժեշտ կը գտնէր անմիջական վիճաբանութիւնը, պատճառաբանելով թէ «այս դաշինքը վտանգաւոր ճամբու մը մէջ կը նետէ Ֆրանսան»։ Իր կարծիքով, Ատլանտեանի դաշինքը շատ կը նմանի Մեթերնիխի Սրբազան Զինակցութեան, նոյնիսկ բառերով։ «Երէկ զինակցութիւն կը կնքուէր ժողովուրդներու ազատութեան իղձին դէմ, այսօր՝ ընկերվարութեան հայրենիքին՝ Խ. Միութեան դէմ։ Բայց, այսօրուան Սրբազան Զինակցութիւնն ալ պիտի խորտակուի ինչպէս անցեալը, ժողովրդային բազմութեանց դիմադրութեան առջեւ։ Ատլանտեանի դաշինքը կը խախտէ մեր անկախութիւնը եւ ուրիշ նպատակ չունի բաց ի պատերազմէն»։

Այս երկարապատում ճառին պատասխանեց արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէր Շուման, կարճ յայտարարութեամբ մը.

— «Ժամանակը չէ վիճաբանելու Ատլանտեանի դաշինքի մասին որ պիտի գործադրուի ստորագրող եօթը պետութեանց վաւերացումէն վերջը միայն։ Դաշինքը տակաւին յանձնառութեան տակ չի դներ Ֆրանսան։ Ես Ուաշինկթըն պիտի երթամ զայն ստորագրելու համար։ Յետոյ Ազգ. Ժողովին կ'իյնայ վաւերացնել զայն, կեանք տալու համար անոր։ Այն ատեն կառավարութիւնը պիտի չխուսափի որեւէ վիճաբանութենէ եւ ես առիթ պիտի ունենամ հերքելու կարգ մը սուտեր եւ բազմաթիւ սխալներ։ Կը զգուշացնեմ հանրային կարծիքը համայնավարներու նպատակաւոր պայքարին դէմ, որ կը ձգտի հաւատացնել թէ դաշինքը պատերազմ կը նշանակէ»։

Ապա խօսքը ուղղելով համայնավարներուն, աւելցուց.

— «Մէկ միջոց կայ դաշինքին ստորագրութիւնը խափանելու։ Կը բաւէ որ Պ. Տիւքլօ տապալէ կառավարութիւնը»։

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Տանըմարքայի արտաքին նախարարը՝ Պ. Ռասմուսէն Գչ. օր առաջարկեց խորհրդարանին վաւերացնել կառավարութեան որոշումը՝ մասնակցելու Ատլանտեանի դաշինքին։ Այս առթիւ բացատրեց թէ «դաշինքը զինակցութիւն մըն է աշխարհի ամէնէն խաղաղասէր ազգերուն միջեւ։ Այժմ երկու ելք ունինք,— միանալ այս դաշինքին կամ կղզիանալ, առանց պաշտպանութեան որեւէ իրական միջոց ունենալու»։

Նախարարը այս առթիւ խոստովանեցաւ թէ ինք պիտի նախընտրէր պաշտպանողական դաշինք մը Նորվեկիոյ, Շուէտի եւ Տանըմարքայի միջեւ, բայց կարելի չեղաւ։

Իր զեկուցման առեն, հարիւրաւոր թռուցիկներ տեղացին ժողովասրահին մէջ, հետեւեալ յայտարարութիւններով,— «Մենք չենք ուզեր մեռնիլ Նիւ Եորքի սակարանին համար (Ուոլ Սթրիթ). — Երիտասարդութիւնը կը մերժէ դաշինքը» եւն։

Ութ համայնավար երիտասարդներ դուրս հանուեցան ժողովասրահէն։ Նախարարը հաւաստեց նաեւ թէ օտար խարիսխներ տրամադրուած չեն Տանըմարքայի մէջ։ «Սխալ է թէ Կրօէնլանտան ծախած ենք զէնք ճարելու համար»։

★ Անգլիացի ռազմագէտ մը ձայնասփիւռի ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի զինակիցները պարտաւոր են անմիջապէս կազմակերպել 25 զօրաբաժին եւ հզօր օդատորմիղ մը, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։

Պ. Վանտընպէրկ, Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութեան արտաքին քաղաքականութեան վարիչը, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը «ամենամեծ զինուն է պատերազմին դէմ եւ ամենակարեւոր քայլը ամերիկեան քաղաքականութեան մէջ՝ Մընրոյի վարդապետութենէն ի վեր»։

★ Լոնտոնի թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, Ազգաժողովի յառաջիկայ նիստին մէջ (5 Ապրիլ) Խ. Միութիւնը պիտի պահանջէ դատապարտել Ատլանտեան դաշինքը, իբրեւ անհամապատասխան ՄԱԿի ուխտին։ Եթէ Ազգաժողովը վաւերացնէ դաշինքը, հաւանական է որ Խ. Միութիւնը հրաժարի, առարկելով թէ այդ կազմակերպութիւնը այլեւս չի ծառայեր առաջադրուած նպատակներուն։

Խորհրդային պատուիրակութեան նախագահն է հռչակաւոր Կրոմիքօն, որ անգամ մը առաւ քալեց։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՌԺԱՄԱՊԷՍ արձակուեցան երեք համայնավար ամբաստանեալներ որոնք ձերբակալուած էին վերջերս, իբրեւ լրտես։

ԳԱՂՏՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱԿՈՎ

Գ.

Գալով երկրորդ առարկութեան թէ կարդացող կա՞յ,— կը խնդրե՛մ, կը խնդրե՛մ, չարչինէրուն հետ չէ որ կը խօսիմ: Եթէ չգիտցող կայ, թող գիտնայ,— գրագէտը նահատակ մըն է, հերոս մը, սուրբ մը: Ի՞նչ, մեր Փէտայիներուն չա՞փ ալ քաջութիւն չէք տար հայ գրագէտին: Եւ յետոյ, որո՞ւ համար կը գրէին, ԺԳ. դարէն մինչեւ ԺԹ. դար, վանքերու եւ մութ ճգնարաններու մէջ: Դար մը առաջ քանի՞ հոգի կարդացող ունէինք Թուրքիոյ մէջ,— եւ սակայն ճրագը կը պլպլար, եղէգը կը ճռնչէր եւ մելանը կը հոսէր: Երբեք ու երբեք չթառամեցաւ Հայոց գրականութեան ծաղիկը: Վասնզի, այն բարի օրերուն, գրագէտը կը գրէր գալոց սերունդներուն համար միայն:

Հայ գրագէտը, այն որ կոչում ունի, կը գրէ յաւիտենականութեան համար: Եւ ես կը գրեմ՝ որովհետեւ պիտի գրէի, եթէ նոյնիսկ ես մինակս մնացած ըլլայի իբրեւ ընթերցող, որպէսզի յաւիտեան վառ մնայ հայ մշակոյթին ջահը:

Այսօր, մեր գրողները կ'ուզեն որ իրենց երգես.

Ծափիկ ծափիկ ծիրանի,
Կարմիր խնձոր կ'ըլմանի,
Բեր պագնեմ որ չտանի:

Ու փոխանակ պարպելու կամ քամելու այն բոլոր գրականութիւնները, որոնց պարտէզին մէջ,—պարսկականէն, արաբականէն, յունականէն, Ֆրանսականէն, իտալականէն, անգլիականէն եւ սպանականէն մինչեւ խափշիկեանը, — գբօսական պտոյտ մը կը կատարեն մեր երիտասարդները, անոնք իրենց պզտիկ «ապրումներուն» մասին կ'ուզեն խօսիլ արտառոց եսապաշտութեամբ մը, որուն արդարացման կը ծառայէ երբեմն ստեղծագործական գրականութիւնը, երբեմն ալ «ազգապահպանման» պատը:

Եւ ի՛նչ ստեղծագործական գրականութիւն, — տեսէ՛ք, տեսէք, այդ ապրանքը այնքան արժէք չունի, որքան այն աժան յօդուածագրութիւնը, ճափէ—ճրէմով գրուած ու վրան ճափէ—ճրէմ թափուած, սեկարի մոխիրով ծածկուած ու սեկարին կրակով ծակ ծակ այրած: Մատենադարանը ո՞ւր, սրճարանը ո՛ւր: Կը զարմանամ թէ ի՞նչպէս չեն ամչնար՝ գրելով հազար անգամ ծամուած, ծամծմուած, այլեւս անհամ դարձած բաներ: Այս գրողները becquéeի գրականութիւն կը մշակեն, — գիտէ՞ք, մայրեր կան, որոնք հաց ու շաքար կը ծամեն, պատառը խմոր կը դարձնեն իրենց ակռաներուն տակ եւ յետոյ կը դնեն երախային բերնին մէջ:

Դժուար հեղինակներու գործը եւ գաղափարները իբրեւ becquée տուող կամ իբրեւ becquée ուտող մեր մտաւորականնե՞րն են, որ «անձնական ատելութիւն» կամ «հասարակ հաշիւ» պիտի տեսնեն՝ երբ յեղափոխական գրող մը կը քանդէ քանդուելիքը, կը խորտակէ անճաշակը, եւ նոր ուղիներ կը գծէ, նոր հորիզոններ կը բանայ, վերջապէս երբ կը բանաձեւէ իր դժուարահաճութիւնը եւ կ'ողջունէ ճաշակի եւ գաղափարի յեղաշրջում մը:

Գիտեմ, որ becquéeի գրականութեամբ միայն սնանող մեր այս մտաւորականներէն զատ, որոնք նախանձի շողինք կը թափեն իրենց կրծկալին վրայ առտուընէ մինչեւ իրիկուն, ունինք ուրիշ մտաւորականներ ալ, քննադատութեան դէմ բամբասող, որոնք իրենց կարգին կը մտնեն ուրիշ ախտերեւոյթ մը,— sporeի վիճակ, (կարգ մը մանրէներ, երբ իրենց կեանքի սովորական պայմաններուն հակառակ միջավայրի մը մէջ կ'իյնան, մաշկ մը կը շինեն իրենք իրենց շուրջ, հունտի ձեւ կ'առնեն, պաշտպանուած՝ անխորտակելի փոճոկով մը, որ ոչ ջուրէն կը վախնայ, ոչ ալ կրակէն, եւ դիրենք կը պահպանէ ընդ երկար, արտաքին աշխարհէն բոլորովին մեկուսացուցած): Sporeի այս գրագէտները պատ կը քաշեն օրուան շարժումին եւ կատարուած յեղաշրջումներուն դէմ, ու կը սնանին իրենց ա՛ծուր ու բորբոսած ապուրով:

Ես ուզեցի թափել becquéeն,— խօ՛, երախաներ չենք, ոչ ալ ժօռատ պառաւներ հայ գրականութեան մէջ: Ես ուզեցի խորտակել կճեպները եւ արգիլել հանդիսանալ sporogenèseին,— ո՛չ, իմ մտքիս մէջ կը բանի ժամացոյց մը, որ գիս կը մղէ քալել ժամանակին հետ եւ աշխատիլ ժամանակին վկայութեամբ: Ոչ, իմ վիթամինս կը կոչուի ժամանակ, — մեկուսանալ sporeի մը մէջ, ծակի մը մէջ, տնակի մը մէջ, փոճոկի մը մէջ, կը նշանակէ անձնասպանութիւն:

Արդ, իմ այս ադնութիւններս եւ այս ճիգերս, իմ վարդապետութիւնս եւ իտէալս անուանել «հասարակ հաշիւ» կամ «անձնական ատելութիւն»՝ կը նշանակէ վիրաւորել զիս ամէնէն անարգ ձեւով:

Շատ անգամ կրկնած եմ ու կը կրկնեմ,— հին սերունդին վիրաւորանքը ցաւ չի պատճառեր ինծի, բայց չեմ կրնար մոռնալ կսկիծը՝ երբ սերունդէս մէ՛կն է որ կը կատարէ նոյն այդ վատ գործը:

Ահա թէ ինչո՛ւ պահ մը մռայլ աչքիս ցաւը եւ գրեցի այս երկար նամակը:

*

Ամիսներ առաջ, անկողնիս մէջ պառկած, օրուան մէջ քանի մը անգամ կը հարցնէի զարմուհիիս, որ մօտս կը հսկէր գիշեր ու ցերեկ.

— Լուսցա՞ւ:

— Դուրսը արեւ կա՞յ:

Ինքզինքս, այդ օրերուն, կը զգայի խաւարին մէջ ու պատերէն լոյս կը հայցէի՝ երդում ընելով ընդմիշտ հեռանալ թերթերէն, ժողովներէն, Միութիւններէն: Այսօր բաց են աչքերս, բայց կը զգամ որ խաւարին մէջ աւելի գեղեցիկ էր տեսիլքը,— իմ իտէալս էր որ այցի կուգար ինծի, կը լուսաւորէր հոգիս եւ հրաշահիւս ճառագայթներով կ'ողողէր էութիւնս: Եւ հիմա կ'ըսեմ.

— Դուրսը աղջամուղջ է, դուրսը մառախուղ է, դուրսը յաչաղանք ու բաջաղանք, դուրսը նախանձ ու մախանք:

Ժամանակ է այլեւս վերադառնալ իմ սենեակիս պատերուն:

Ես ստեղծուած չէի կռիւի համար,— քիչ կը խօսէի, խօսածս չէր լսուեր հինգ մեթր հեռուէն եւ ինծի համր կ'ըսէին: Բայց արկածով դուրս ելայ, տանիքներուն վրայ բարձրացայ, պոռացի կանչեցի,— այս ամէնը՝ միայն ձեզի համար, սերո՛ւնդ իմ յիմար:

Եւ սակայն ահաւասիկ, այսօր, տուի որոշումս, անդառնալի եւ անտեղիտալի: Այս նամակը զբեղուսդլխաւոր նպատակն է յայտարարել, սիրելի ընկերներ ի գրոց բարբառ, թէ մինակ կը ձգեմ ձեզ, կռուեցէք այսուհետեւ ինչքան կ'ուզէք, որո՛ւ հետ որ կ'ուզէք, բայց օգնութիւն մի սպասէք ինձմէ: Ձեզի համար կռիւ ըրի երէցներուն հետ, ձեզի համար պայքար բացի հնոտեաց վաճառանոցին մէջ, թամ — թամ ըրի ձեզի բոլորիդ համար: Ամէնքը կը սիրէին զիս, ամէնքը կը յարգէին զիս, ամէնքը կը գովէին զիս, բայց ես արհամարհեցի յարգանք ու գովասանք՝ պաշտպանելու համար ձեր աշխատանքն ու աճումը, եւ թշնամացա՛յ շատերուն հետ:

Իսկ դո՞ւք՝ կճեցիք զիս, երբ կը քնանայի, ուրացաք զիս՝ երբ ուրիշ մը կը փաղաքշէր ձեզ, ինծի դէմ ելլելու փորձեր ըրիք՝ երբ քիչիկ մը զօրաւոր զգացիք ձեզ: Դուք «հասարակ հաշիւներ» կը տեսնէք իմ քննադատութիւններուս մէջ եւ կասկածի տակ կը դնէք իմ ընդվզումներուս անկեղծութիւնն ու անբծութիւնը: Ձեզմէ իւրաքանչիւրը, սակայն, ի՛նչ շուտ մոռցաւ որ ահագին ժամանակ կորսնցուցած եմ, ահագին ճիգ սպառած եմ, ջիղե՛րս մաշեցուցած եմ, որպէսզի ձեզմէ իւրաքանչիւրը կարենայ շուկայ հանել իր բերքը: Շահնուրը կը յիշէ,— օրինակ մը տալու համար միայն,— թէ ի՛նչ դեր ունեցաւ իմ միջամտութիւնս, երբ այնքան մեծ թշնամանքով դիմաւորուեցաւ իր առաջին վէպին հրատարակութիւնը: Եւ քանինե՛ր այսպէս: Արդ, ի՞նչ ստացայ այս իմ «հասարակ հաշիւներուս» փոխարէն: Կը յիշեմ երիտասարդ գրողներ, որոնք, վիճաբանութեան կամ քննադատութեան մը առթիւ՝ նեղը մնացած, «հասի՛ր օգնութեան» կը գրէին ինծի, իսկ այսօր կը ծիծաղին իմ այդ «հասարակ հաշիւներուս» վրայ:

Լա՛ւ: Այսուհետեւ, իմ սեփական աշխատանքներէս դուրս՝ պիտի երբեք չզբաղիմ ձեր «հասարակ հաշիւներով»: Ուրեմն, հրապարակը ձերն է, դրեցէք, կռուեցէք, լզեցէք, գզեցէք ու գզուըտեցէք, բայց չըլլայ թէ «հասիր օգնութեան» աղաղակէք: Հա՛ստ է պատը իմ ճգնարանիս:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

«Նոր Սերունդի Օրը»

(ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Խորագիրը ինքնին, իմաստ մըն է ամբողջ, նշանակութիւն ու պատկերացում:

Թերեւս կարելի էր չփոթութեան մատնուիլ ու բացատրութիւն ուզել, եթէ տարբեր անուանում մը տրուէր հաւաքական այս երիտասարդ ուժին: Ինչպէս «Հայ Երիտասարդաց Միութիւն», նման բոլոր այն բազմաթիւ միութիւններուն, որոնք կը ծնին ու կ'ապրին թիթեռնիկի մը չափ:

Իսկ սերունդ մը ամբողջ, նոր, երիտասարդ, առողջ ու ուժեղ, կրնա՞յ թաւալիլ մէկ օրէն միւսը: Ու այսպէս, պէ՞տք է գաղթաշխարհի հայ սերունդը վերածել Միութեան մը, որպէսզի դուրս գայ իր ինքնայատուկ, համայնակուլ իմաստէն, դառնալու համար պարզ ու հասարակ:

Դիւրին է խումբ մը Հայ Երիտասարդներով Միութիւն մը կազմել ու մկրտել զայն անունով մը, որ հոմանիշը ըլլայ երիտասարդ բառին: Բայց կրնա՞ք հոմանիշ մը գտնել «Նոր Սերունդ» բացատրութեան: Անուն մը, որ փոխարինէ զայն:

Կիրակի օր, 20 Մարտ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան տօնուեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Օրը: Տաք խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ: Գեղարուեստական ճոխ եւ այլազան յայտագիր: Հայերէն: Երգ, խմբերգ, պար: Հայերէն:- Ամէն ինչ հայերէն, բացի սրահէն: Ցուցիչ եւ անուշ:

«Ամէն Միութեան, ամէն կազմակերպութեան տրուած չէ Օր մը ունենալ:»— Այսպէս արտայայտուեցաւ ընկ. Եղիազարեան, իր բացման խօսքին մէջ:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը սակայն, սովորական Միութիւն մը չէ: Այլ՝ հաւաքական ուժ մը, պիրկ. ջլապինդ, վահագնեան կենսունակութեամբ:

Ու այս իսկ պատճառով, իր արդար իրաւունքն է ունենալ իր Օրը: Ամէն տեղ, Ֆրանսայէն Եգիպտոս, Մ. Նահանգներ, Հարաւ Ամերիկա, բոլոր այն գաղութներուն մէջ՝ ուր գետինը լպրծուն է, ուր այլասերման վտանգը ահաւոր է:

Ցուցատու եւ քաջալերիչ երեւոյթ մըն է Ֆրանսայի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը: Մխիթարական մանաւանդ:

Կիրակի օր, ո՞վ արցունք չունէր իր աչքերուն, ի տես այն խանդավառ երիտասարդութեան, որ սկզբնական վարանումները թօթափած, սեւ անտարբերութիւնը լքած, այսօր կը շարժի կը գործէ, կ'ուզէ ծառայել:

Ոեւէ ճամբորդ, որ կ'այցելէ Ֆրանսա, Սուրիոյ ու Լիբանանի նման հայաշատ գաղութներէն, պիտի ակրի անմիջապէս ու եզրակացնէ:

— «Ֆրանսահայ Նոր սերունդը այլասերած է, որովհետեւ հայերէն խօսիլ չի գիտեր»:

Սկզբնական տպաւորութիւն, կանխահաս եզրակացութիւն:

Բայց նոյն այդ անցորդը երբ ներկայ է Նոր սերունդի օրուան տօնակատարութեան, պիտի ըսէ անմիջապէս:

— «Սխալած եմ իմ համոզումներուս մէջ: Կը փոխեմ տպաւորութիւններս: Կը տեսնեմ, որ կայ հայ երիտասարդութիւն մը, հայ նոր սերունդ մը, ընդունակ՝ վառ պահելու հայկական ոգին»:

Ֆրանսահայ Նոր սերունդը, Դաշնակցութեան շունչին տակ, թօթափելով անտարբերութիւնը, կ'ըմբռնէ ու կը կշռէ վայրկեանին լրջութիւնը: Եւ ինքնավստահ կը յայտարարէ.

— Ես հրաժեշտ տուած չեմ իմ կոչումիս: Ես ուրացած չեմ իմ ծնունդս:

Ու իր ամենօրեայ հոգերուն ու հաճոյքին հետ, կը լծուի մեծ նպատակի մը, վեհ գաղափարի մը.— պայքար այլասերումի դէմ, թեւ թեւի՝ տարագիր հայ ժողովուրդի հաւաքական ճիգերուն հետ:

Ինկած է կայծը, կրակը վառած: Եւ պիտի բոցավառի, պայմանաւ որ հոգածութիւնը եւ մնունդը չպակսին:

Սիրելի ընկերներ եւ ընկերուհիներ, դուք դժբախտ ծնունդ մը ունեցաք: Ձեզմէ շատերու աչքին առաջին լոյսը եղաւ աւերակ ու ծուխ: Ապրեցաք դժուարին պայմաններու տակ ու ծանր հարկադրանքներու ենթարկուեցաք:

Գնահատելի է ու քաջալերիչ ձեր աշխատանքը: Զօրեղ թափով մը նուաճեցէք կորսուած ժամանակը, առանց ընկրկումի, առանց նահանջի: Ու մանաւանդ թող չյոգնանայ բոցը:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ընդհանուր դժգոհութիւն Պոլսոյ պատր. տեղապահին դէմ

Պոլսոյ Թուրք թերթերէն «Եէնի Սապահ» հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ պատր. տեղապահ Գէորգ արք.ի շուրջ ծագած խնդիրներու մասին.—

— Արսլանեան 1944ին տեղապահ ընտրուելէ քիչ վերջ ջնջած է Կրօնական Ժողովը եւ իր կողմէ կարգուած 7 հոգինոց խորհրդակցական մարմինով մը սկսած է վարել գործերը:

Կրօնական Ժողովին ջնջումը եւ նիւթական գործառնութեանց անհականշիռ վիճակը հայ համայնքին մէջ Տեղապահին դէմ դժգոհութիւններ յառաջ բերած են: Այդ կացութիւնը ի վերջոյ պայթած է 15 օր առաջ:

Նախ Իսթանպուլի 46 եկեղեցականներէն 38ին ստորագրութեամբ աղերսագիր մը ներկայացուցած են Արսլանեանին, պահանջելով եկեղ. համագումարը նիստի հրաւիրել: Տեղապահը չէ ընդունած այս խնդրանքը եւ կախակայած է 7 հոգիէ բաղկացած եկեղ. պատուիրակութեան անդամները:

Տեղապահը իր այս որոշումը հեռագրով իմացուցած է Երեւանի կաթողիկոս (պաշփաթրիք)

Գէորգ Զ.ի: Միեւնոյն ատեն դիմած է վարչապետութեան, ներքին գործավարութեան եւ կուսակալութեան, արգիլելու համար նախատեսուած ժողովը :

Պէյօղլուի (Բերա) աւագերէց Թովմա Ա. քահանայ, Շիկահեր հետեւեալ բացատրութիւնները տուաւ մեր խմբագրին:

— 1944ին, մեր պատրիարքը մեռաւ, Կրօն. ժողովը գումարուեցաւ եւ իբր պատրիարքական փոխանորդ Արսլանեանը ընտրեցինք իբրեւ ամէնուս երէցը: Միայն թէ պայմաններ ունէինք: Նախ ժողովը ցուցակագրական մարմին մը պիտի ընտրէր, երկրորդ՝ դրամական հակակշռի համար անջատ մարմին մը պիտի կազմուէր: Տեղապահը ընդունեց եւ փափաքեցաւ զիս ալ փոխանորդ կարգել: Զբաղումներուս հետեւանքով մերժեցի: Արսլանեան 1924ին ալ պատրիարքական տեղապահ կարգուած էր, եւ յետոյ պաշտօնանկ եղած: Հակառակ ատոր մենք դարձեալ ընտրեցինք զինքը:

Տեղապահ ընտրուելէ վերջ, Արսլանեան միայն ցուցադրական մարմինը ընտրեց, իսկ անհեթեթ պատրուակներով մերժեց ընտրել դրամական հակակշռի մարմին մը: Մենք առարկեցինք եւ Արսլանեան նեղսրտելով երեք ամիս չգումարեց կրօնական ժողովը եւ օր մըն ալ ինքնիշխան կարգադրութեամբ մը լուծեց զայն: Մինչդեռ կանոնադրին 11րդ յօդուածին համաձայն, Պատրիարքն անգամ չի կրնար լուծել Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովը: Մենք բողոքեցինք, բայց տարակարծութիւն չստեղծելու համար պատասխանատուութիւնը իրեն թողուցինք: 1945ին իր ազգականները հաւաքելով գնաց Երեւանի էջմիածինը, մենք հեռագիր քաշեցինք եւ առարկեցինք թէ ինքնագլուխ կը շարժի, մեզ առ ոչինչ կը համարէ: Վերադարձին, սկսաւ սպառնալ մեզի, մենք լուռ մնացինք:

Հինգ տարի համբերելէ վերջ, երկու շաբաթ առաջ որոշեցինք վերջ տալ մեր հոգեւոր անիշխանութեան եւ հաւաքուելով 38 ստորագրութեամբ հանրագրութիւն մը տուինք Պատրիարք. տեղապահին: Մեր փափաքն էր կրօնական պահեստի ժողով մը կազմել: Արսլանեան 9 եկեղեցականներու ստորագրութիւնը բռնութեամբ ետ առնել տուաւ :

Մեր կանոնագրին համաձայն, պատրիարք մը կամ տեղապահ մը եթէ ընդհանուր փափաքին համաձայն ժողով չգումարէ, այդ ժողովը կը գումարուի ամէնէն երէց հոգեւորականին նախագահութեան տակ: Այս իրաւասութիւնը ունենալով հանդերձ, մենք Արսլանեանի հրամաններուն դէմ չերթալու համար, եկեղեցական ժողովը գումարման չհրաւիրեցինք :

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, տեղապահը կը յանդգնի մեզ պատժել անհիմն պատճառաբանութեամբ մը: Մենք չենք ընդունիր այդ պատիժը եւ կը շարունակենք մեր պաշտօնը :

★ Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիարեան ալ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է «Սօն Թէլէկրաֆ»ի.

— « Պատրիարքարանի կանոնագրին համաձայն, կրօնաւոր մը առ առաւելն երեք ամիս կրնայ փոխանորդել պատրիարքին: Անկէ յետոյ անհրաժեշտ է նոր պատրիարք ընտրել: Այդ թուականէն ի վեր նոր ընտրութիւն չէ կատարուած ու երեսի վրայ մնացած են Պատրիարքարանի գործերը:

Արսլանեան այսօր 83տարեկան է եւ իվիճակի չէ տօքի կենալու, անկողնէն ելլելու: Այս կացութենէն դժգոհ են բովանդակ հայ համայնքը եւ 46 եկեղեցականները, որոնց 38ին ստորագրութեամբ Արսլանեանէն խնդրեցինք նիստի հրաւիրել եկեղեցական համագումարը :

Իբրեւ պատասխան Արսլանեան մեզմէ հինգ հոգի կախակայեց, 2 հոգիի ալ պատիժին գործադրութիւնը յետաձգեց: Որոշումը ցաւ պատճառեց բոլոր Հայերուն :

— Պատրիարքարանի նիւթական գործերը ո՞վ կը վարէ :

— Պատրիարքարանին մէջ կան երկու ժողովներ՝ կրօնական եւ քաղաքական: Այս վերջինը կը յանձնէ Պատրիարքարանի նիւթական բոլոր գործերը: Պատրիարքը չի կրնար խառնուիլ ոեւէ նիւթական խնդրի: Այս է օրէնքին տրամադրութիւնը: Մինչդեռ հինգ տարիէ ի վեր Քաղաքական ժողով չկայ եւ նիւթական գործերն ալ ստանձնած է Արսլանեանը: Ոչ ոք տեղեկութիւն ունի այս գործերուն մասին, որովհետեւ հակակշիռ գոյութիւն չունի եւ Պատրիարքը ոչ ոքի հաշիւ կուտայ ու իր ուզածին պէս կը գործածէ Պատրիարքարանի հասոյթները, ինչ որ բացարձակապէս հակառակ է կանոնագրին : Միեւնոյն անտարբերութիւնը գոյութիւն ունի նաեւ հանդէպ կրօնականգործերուն:

Մենք կախակայեալներս ալ հաւաքական հեռագիր մը քաշեցինք էջմիածին եւ բողոքեցինք որոշումին ու Արսլանեանին դէմ: Հիմա պիտի սպասենք գալիք վճիռին եւ կախակայեալները բնականաբար պիտի շարունակեն իրենց պաշտօնները»:

Թերթը իր կողմէ կ'աւելցնէ.— Միւս կողմէ կը տեղեկանանք թէ Կաթողիկոսէն նպաստաւոր պատասխան չգալու պարագային, հայ կղերականները ամէն հնարաւորութեան պիտի դիմեն՝ համագումար կազմելու եւ անտեսուած եկեղ. գործերու բարեկարգութեան միջոցները ապահովելու համար :

Երեւանն է խօսում

Երէկ հրատարակեր էինք Խ. Հայաստանի վարչապետ Ս. Կարապետեանի զեկուցումը՝ կատարուած աշխատանքներու մասին, բոլշեւիկեան բարբառով: Ահաւասիկ մնացեալ մասը —

1948ին մօտ 200 կոլխոզ ստացաւ ելեկտրական լոյս: Ներկայիս բոլոր կոլխոզների 40 %ը օգտագործում է ելեկտրականութիւն :

Առաջիկայում Հայաստանի կոլխոզները 120 քիլոմեթր տարածութեան պէտք է անտառապատեն, որպէս երաշտի դէմ պայքարելու միջոց : Կոլխոզներում պէտք է աճեցնել մերձարեւադարձային պտղատու ծառեր, ինչպէս ձիթենի, թզենի, նռնենի, սերկեւիլի, յունական ընկոյզի եւն. ծառեր, 10 հազար հեկտար տարածութեամբ :

1949ին 1186 տարրական եւ միջնակարգ դպրոցներում պիտի սովորեն 303 հազար աշակերտներ (այժմ 286.800): Քաղաքներում հաստատուած է եօթնամեայ պարտաւորիչ ուսուցում: Աշխատանք է տարւում գիւղերում եւս ապահովել այդ:

1949ին պիտի հրատարակուեն 78 տեսակ (անուն) դասագրքեր 2 միլիոն 400 հազար օրինակ : (1948ին 24 անուն) : Գիտահետազօտական հաստատութիւնների համար նախատեսնուած է 58 միլիոն րուբլի (որից 41.8 միլ. գիտութ. ակադեմիային):

1948ին շահագործման է յանձնուած 48.5 հազար խոր.մեթր. բնակելի տարածութիւն: (1949ի համար չկայ նախատեսուած.գումար):

Վերջացնելով՝ Կարապետեանը առաջարկեց Խ. Միութեան ելմտացոյցում նախատեսել (Հայաստանիմասին խօսք չկայ) Սովխոզներում (պետ. տնտեսութիւն) մատղաշ տունկերի աճեցման ծախքեր: Եւ վերջաբանից յետոյ, իբր սովորական մաղթանքն անելով, գնաց նստեց իր տեղը:

Գ. ՏԻՏԵՐՈՆԱԿ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ մեռած է բնիկ Կեսարացի՝ բարերար Բարսեղ Գալըգճեան, որ ծանօթ էր Զահլէի ու Տէր Զօրի եկեղեցիներու շինութեամբ եւ ուրիշ բարեգործութիւններով:

«ՄՈՒՍԱ ՏԱՂԻ 40 ՕՐԵՐԸ» պարսկերէնի թարգմանած է Գ. Գուրգէն Ասատուրեան : Կ'ըսուի թէ Ֆրանց Վերֆէլի այս վէպը մինչեւ հիմա թարգմանուած է36 լեզուներու:

ԳԱՄԸՇԼԻ մէջ (Սուրիա) .Տեառընդառաջի նախատօնակին, եկեղեցական արարողութիւններէն քառորդ ժամ վերջ, եկեղեցական տանիքը փլած է յառաջամասէն մինչեւ արտաքին դուռը : Բարեբախտաբար ժողովուրդ չկար. այլապէս ծանր աղէտ մը պիտի պատահէր: Այս հողաշէն եկեղեցին կառուցուած էր 17 տարի առաջ:

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Գ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ համար սգահանդէս մը տեղի ունեցած է Պէյրութի Սէն Ժօզէֆ համալսարանի հանդիսասրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Կ. Ե. Մ.ի եւ «Կիլիկիա» երգչախումբին: Խօսք առած են Վ. Այգունի, Հ. Վահան վրդ. Յովհաննէսեան եւ Տ. Յովհաննէս վրդ. Փարթամեան, գնահատելով երիտասարդ երաժշտագէտին արուեստը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հայ տարագիրներէն 50 ընտանիքներ Ամերիկա փոխադրելու հոգը ստանձնած է Էնչէլ Ալեքսանտ եւ Գարսամ ընկերութիւնը (Սան Ֆրանչիսքօ): Սաքրամէնթոյի փոքրաթիւ գաղութն ալ, իր կարգին յանձն առած է գործ եւ բնակարան ճարել տասը ընտանիքներու: Քալիֆորնիոյ գինիի թագաւորը, Առաքելեան յանձն առած է 50 ընտանիքներու փոխադրութիւնը յարակից ծախսելով, իսկ Տիկ. Մովսէսեան, նոյնպէս Քալիֆորնիայէն, նուիրուած է 1500տոլար, ի նպաստ գաղթականներու փոխադրութեան :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հ. ՕԳՆ. ԽԱՉԻ Օրը տօնուած է Պէյրութի մէջ, Փետրուար 19ին: Համաձայն Շրջ. վարչութեան տեղեկագրին (Տիկին Սասունի) Լիբ. Օգն. Խաչը ունի 15 մասնաճիւղեր 1950 անդամուհիներով եւ 279 արծուիկ-արենոյշներ : Անցնող շրջանին, իր նպատակներուն գործադրութեան համար ծախսած է 56162 լիբ. ոսկի, ուրկէ օգտուած են 800 աշակերտ - աշակերտուհիներ, ինչպէս եւ 60 ծերունիներ եւ անկարներ ստանալով տաք կերակուր: Աւելի քան 340 աշակերտներ, ստանալով գրենական պիտոյքներ եւ դպրոցական վճարում զանազան յարանուանութեանց կրթարաններէն ներս, 2285 հիւանդներ եւ գործողութեան կարօտներ ստացած են ձրի դեղեր եւ յաճախ հիւանդանոցներու մէջ տեղաւորուած՝ Օգն. Խաչի հաշւոյն: Լիբանանահայ Օգնութեան Խաչի հոգածութենէն օգտուած են նաեւ Ազգ. բուժարանը, Պաղեստինահայ գաղթականները, եւ արաբ գաղթականները :

ԻՐԱՆԻ դէմ բուռն մեղադրանքներ արձակեց Մոսկուայի անթենը, յայտարարելով թէ թոյլ կուտայ որ օդակայաններ, նաւահանգիստներ եւ ճամբաներ շինուին, դիւրացնելու համար Ամերիկայի զինուորական եւ քաղաքական ծաւալումը :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մամուլի նոր օրէնքին տրամադրութեամբ ձերբակալուեցան Պէյրութի մեծ օրաթերթին՝ «Օրիան»ի երկու տնօրէնները, Գ. Գ. Նաղգաշ եւ Լապաքի, ինչպէս եւ արաբերէն շաբաթաթերթի մը խմբագիրը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

ԼԱՄԲՐՈՆԻ ՀԱՐՍԸ

«Բայց Հեթում... զիս կը սիրէ, այո, կը սիրէ, բայց իմ հօրս պէս հայր մը պէտք էր ունենալ ... Իմ խեղճ մայրս եթէ ողջ ըլլար հիմա, եւ իմանար իմ հոս քաշածս ... Ինչ պիտի ընէր, իմ հօրս պիտի գրուցեր եւ թերեւս այդ պատանին որ այս պատէն վար իջաւ մողէսի պէս ամիս մըառաջ պիտի բերէր հոս հրամանը ... բայց ինչ պիտի ընեմ ես... անշուշտ մարդիկ պիտի գան եւ զիս պիտի ազատեն ... բայց Հեթում ...

« Հօրս հրամանն է պէտք է լռեմ եւ մտիկ ընեմ ... ան ամէն բան գիտէ, ամէն բան կը տեսնէ, ամէն բան կը մտածէ, միթէ Բարկէն հայրիկ ինծի այնպէս չէր ըսեր միշտ .... ոհ պատուական ծերունին ....

Ես երբ հոս հարս կուգայի՝ որքան լացաւ, ես անոր լալը մօրս մեռած օրը տեսայ անգամ մըն ալ, եւ երբ հարսնութեանս՝ քովը գացի զարդարուած եւ ուրախութենէս կը թռչտէի... տեսայ որ աչքերը կը սրբէր. մօրուքը ձեռքովը կը շոյէր, հոս հոն կը դարձնէր աչքերը, չփոթած էր խեղճ ծերուկը:

— « Դուն ուրախ չես, Բարկէն հայրիկ, ի՞նչ ունիս, ըսի, իմ հարս ըլլալս չէի՞ր ուզեր:

— « Ոհ, ինչպէս կրնայի չուզել, Գոհարիկս, ըսաւ միայն գրուցէ, աղաչէ հօրդ, Լամբրոն մի երթար, մեր քովը կեցիր իշխանուհիս :

«Եւ այս խօսքերը ըսելով՝ ալ որոշ տեսայ որ արցունքը ջուրի պէս աչքերէն կը վազէր, ես ալ կը զգուշանայի որ արցունքը իմ հագուստներուս վրայ բիծ մը չի ձգէ.. երանի թէ իմանայի այն արցունքներուն զօրութիւնը, եւ հիմա սիրտս վէրքերով չէր բծաւորէր....:

Բարկէն միայն զիս կը սիրէ եղեր, Բարկէն միայն իմ վրաս լացաւ.. հայրս չի լացաւ.., բայց հայրս չէ՞ր գիտեր թէ ես խեղճ պիտի ըլլամ ատոնց ձեռքը, նա որ ամէն բան գիտէ ....:

« Այո՝ ամէն բան գիտէ. ով իրեն գրուցեց թէ ես թշուառ եմ... ես իրեն բան մը չի գրուցեցի, չէի կրնար ալ գրուցել, ամէն աչք վրաս կը նայէր... թուղթ մը չգրեցի, ուրիշներու ձեռք կրնար անցնիլ ... բայց ատոնք ինչու մեզ չեն սիրեր... իմ խեղճ հօրեղբայրս ի՞նչ ըրեր է ատոնց.

«Ամէնքը լացին անոր մահուան վրայ՝ բացի հօրմէս... բայց նա չի լար ... աչքերը գոց կը նստի երբ տխուր է ... երբ որ հօրս երթամ ամէն բան պիտի ըսեմ ...

Բայց Հեթում տխուր էր, անոնց կամակից չէր ... այն ալ կը գրուցեմ, ալ հերիք եղաւ... նայեցէք կուգա՞մ ... այսչափ ժամանակ եղաւ, գիտէ որ տխուր եմ. ես աս թուղթը պատռեմ... ահա մարդու ձեռք իյնալու վտանգն ալ չի կայ »:

Երբ դուռը բացուեցաւ՝ Հեթումին տխուր դէմքը տեսնուեցաւ, որ իր հարսին քովը եկաւ, որ նոյնպէս կախ երես քինաւորեալ գլուխը վեր չէր վերցներ իսկ Հեթում տեսնելով անոր կերպարանքը սկսաւ զանգատիլ թէ բնական էր որ Լամբրոնի մէջ մեծ սէր մը պէտք չէր յուսալ Ռուբինեանց վրայ, թէ երկու թշնամի ընտանիք պէտք էր սպասել որ կամաց կամաց մոռնան բոլորովին իրենց ատելութիւնը , ուստի մինչեւ այն ժամանակ պէտք էր սպասել եւ կամաւոր սուտ խուլ ըլլալ ու չիմանալ ...»:

ԾԵՐԵՆՑ

Քրավչենքոյի դատը վերջացաւ

ՎՃԻՌԸ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ ԱՊՐԻԼ 4ԻՆ

Երեքշաբթի օր վերջացաւ Քրավչենքոյի դատավարութիւնը, որ կը տեւէր Յունուար 24էն ի վեր: Վճիռը պիտի արձակուի Ապրիլ 4ին:

Երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Lettres Françaisesի գլխաւոր փաստաբանը՝ Նոտտման շարունակեց իր պաշտպանողականը, պնդելով թէ Քրավչենքօ պարզապէս մէկ նոր գործիքն է այն պայքարին որ կը շարունակուի Խ. Միութեան դէմ, երեսուն տարիէ ի վեր: «Քրավչենքօ գործակալ մըն է քարոզչական սպասարկութեանց եւ գաղտնի գրասենեակներու: Ան Ֆրանսա ղրկուած է պայքար մղելու համար համայնավար կուսակցութեան դէմ: Ան ինքնաբերաբար եկած չէ, իր պատիւը պաշտպանելու համար»:

Այս առթիւ կարգ մը խորհրդային վաւերագիրներ ցոյց տուաւ, ապացուցանելու համար թէ այն երեք ռուս տարագիրները որ վկայեցին ի նպաստ Քրավչենքոյի, դաւաճաններ եւ պատերազմի ոճրագործներ են:

Քրավչենքոյի փաստաբանը, Իզառ, զայրանալով, յայտարարեց թէ «զարշելի բան է» այսպիսի թուղթեր ճարել վերջին պահուն, առանց իրեն ցոյցտալու: Երկու փաստաբանները առին տուին: Ժխորը այնքան սաստկացած էր որ նախագահը հարկադրուեցաւ ընդհատել նիստը:

Երբ նիստը վերսկսաւ, Պ. Նոտտման այս անգամ ալ ջանաց վարկաբեկել Քրավչենքոյի ուրիշ մէկ վկան, Տիկին Նէօյման Պուպէր, այն գերմանուհին որուն համայնավար ամուսինը անհետացած էր Խ. Միութեան մէջ, իսկ ինքն ալ նախ Սիպերիա աքսորուած, յետոյ Գերմաններուն յանձնուած էր: Քրավչենքոյի փաստաբանը, Իզառ, զայրոյթով պատասխանեց այս անգամ ալ, նորէն յիշեց համայնավարներու երկդիմի դիրքը 1940–ին, երբ կը գործակցէին Նացիներուն:

— Սուտ է, պոռաց ձախակողմեան շաբաթաթերթին խմբագրապետը, Վուրմսէր:

Փաստաբանը կրկնեց: Նորէն փոթորիկ մը պայթեցաւ, այն աստիճան որ նախագահը սպառնաց դուրս հանել խմբագիրը:

Միւս ամբաստանեալը, Քլոտ Մորկան, վերջին խօսքն առնելով, յայտարարեց որ «եթէ պէտք ըլլայ, պիտի վերսկսի նոյն ձեւով»: Պնդեց թէ գոյութիւն ունի Սիմ Թոմասը, որ խաբեբայ հռչակեց Քրավչենքօն:

Վուրմսէր նորէն խօսք առնելով, փառաբանեց Խ. Միութիւնը: «Մենք կը մաղթենք որ մեր երկիրը միանայ Խ. Միութեան, այս ճամբուն վրայ: Մենք իբրեւ օրինակ կ'առնենք Խ. Միութիւնը, տոգորհետեւ ֆրանսացի հայրենասէրներ ենք»:

Քրավչենքօ եւս իր վերջին խօսքն ըսաւ, գործածելով ռուսերէնի ամէնէն բուռն բառերը:

— «Արեւմուտքի մէջ շատեր կան որոնք չեն ըմբռներ համայնավարական ազդեցութեան բուն վտանգը: Աշխարհը չի կրնար իրապէս ազատ ըլլալ, ցորչափ կը տիրէ այդ վարչաձեւը: Ռուս ժողովուրդը յանցանք չունի: Մեղաւորը խորհրդային իշխանութիւնն է: Ես պիտի շարունակեմ պայքարը ցորչափ կ'ապրիմ, որպէսզի ժողովուրդները հասկնան խորհրդային վտանգը: Այս ատեանը իր վճիռը արձակած ատեն պէտք է յիշէ ոչ միայն ազատ աշխարհին միլիոնաւոր ժողովուրդները, այլեւ այն միլիոնաւոր Ռուսերը որոնք մեռան կռուելով Փաշականութեան դէմ, յանուն ազատութեան եւ լաւագոյն ապագայի մը: Ես շատ վտանգներ անցուցի, յայտնելու համար ճշմարտութիւնը իմ երկրիս մասին: Ես պատրաստ եմ աչք առնելու որեւէ նոր վտանգ, այս ճշմարտութիւնը հռչակելու եւ կռուելու համար յանուն աշխարհի ազատութեան»:

Ընդհ. դատախազը գոհացաւ կարճ յայտարարութեամբ, դատաւորներուն իմաստութեան ձգելով եզրակացութիւնը, առանց որեւէ պահանջ դնելու իր կողմէ:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ վարչապետը, Էնվէր Հօճա, բացառիկ պատիւներով ընդունուեցաւ Մոսկուայի մէջ: Բարի գալուստի համար օդակայանը գացած էին արտաքին նախարարը՝ Պ. Վիշինսքի եւ Պ. Անաստաս Միկոյեան: Օդանաւէն իջնելէ անմիջապէս վերջը, Էնվէր Հօճա ձայնասփիւռին առջեւ երթալով, բացատրեց իր այցելութեան նպատակը եւ փառաբանեց Ստալինը: Ըսաւ թէ եկած է «աւելի ամրապնդելու տնտեսական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ, որ օգնեց մեզի եւ միշտ կ'օգնէ, առանց որեւէ բան խնայելու: Փոխադարձաբար, Ալպանացիներն ալ ոչինչ պիտի խնայեն, արժանի հանդիսանալու համար այս մեծ աջակցութեան»: Էնվէր Հօճա չարտասանեց Եուկոսլաւիոյ կամ Թիթոյի անունը, բայց յիշեց «աշխարհակալները եւ անոնց սարուկ ծառաները որոնք կը դեգերին մեր սահմաններուն վրայ»: Այս առթիւ յայտարարեց թէ «պատերազմի հրձիգները պիտի խորտակուին իբրեւ հետեւանք Ստալինի փառապանծ քաղաքականութեան»: Էնվէր Հօճա վերջին անգամ Մոսկուա գացած էր 1947 Յուլիսին:

Հ.Յ.Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»

ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս:
Պատուոյ նախագահութիւն Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ:
Կը խօսին ընկեր Ե. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին: «ԿԱՐՕ ԵՒ ՄԱՐՕ» հեղինակ եւ երաժիշտ. Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ: Եւրոպական պարեր: Orchestre Typique de Tango, Quintin Verdu եւ Formation Swingtette:
Salle Municipale de Charenton:
Métro Charenton Ecoles :
Մուտք 150 ֆրանք :
Ալֆորվիլցիներու վերադարձին համար service d'Autocar:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: 32 — 34 Ave. des Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, métro Porte des Lilas :
Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Կը նուագեն Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ, ընկեր ԲՐՈՆՕ եւ ՅՈՎՍԷՓ ՕՆԱՆԵԱՆ: Կ'արտասանեն Տիկին ՎԱՍԻԷՕՐ (Օսմանեան) եւ ընկեր ԶՈՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Կ'երգեն Տիկին ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ: Հայկական պարեր եւ երգեր Փարիզի Նոր Սերունդի կողմէ:
Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:
Մուտքը ազատ է :

Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Hôtel du Forezի մէջ, Մարտ 26ին ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ José Claudeի նուագախումբին:
ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ :
Մուտքը 100 ֆրանք :

ԹԱՏՐՈՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Հ. Կ. Խաչի դպրոցի բարձ. կարգերու աշակերտներուն կողմէ կը բեմադրուի՝

Բաւականդամն անկումը

(Զաւեշտ մէկ արար): Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ԿԻՐԱԿԻ 3 ԱՊՐԻԼ 1949 ժամը 20.45ին
SALLE D'IÉNA ի մէջ · Métro IÉNA
10. Avenue d'Iéna · PARIS (16e)
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
հանրածանօթ դերասան
ՎԱՂԻՆԱԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ
25 ամեայ թատեր. գործունէութեան ի պատիւ
ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ

ԿԱՄ ՀԱՅՈՒՀԻՒՆ ՎՐԷԺԸ
Տրամաթիքական էթիւտ 1 գործողութեամբ

ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ
Տրամ 1 արար

Ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար

Մանրամասնութիւնները յայտագրով

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes G. սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30–ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատոմսով: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Փ. Օհաննէսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր «Օր»ը կը տօնէ Մարտ 26ին Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Patronage St. Barnardի սրահին մէջ: Երգ, արտասանութիւն եւ պզտիկ զաւեշտ մը:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Ժէռոմի Ն. Աղբալեան խումբի կողմէ :
Հովանաւորութեամբ Շրջ վարչութեան:
Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԱՐԻՒՆՈՏ ԹԹԽՄՈՐԸ», բեմադրութեամբ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆի: Մէջ ընդ մէջ պիտի կատարուին նաեւ հայկական պար, զուգերգ եւ արտասանութիւններ: Հանդիսավայրն է Սէն Ժեռոմի Պար Մանուկի սրահը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սեվրանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր թաղեցիներուն որ արդիւնաւորեցին Գթութեան շաբթուն հանգանակութիւնը: Գումարը՝ 7620 Ֆր.:

ՀԱՅԱԶԳԻ MEDIUM

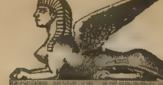

Mme S. PAREZ

Կը զբաղի աստղագիտութեամբ, ձեռքի գիծերով, Tarots Egyptien եւ Horoscope:
Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10—6
ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՏՕՆ ՕՐԵՐԷ
Կարելի է գրաւոր հարցումներու ալ պատասխանել հայերէն կամ ֆրանսերէն:
12 Passage Léon, Paris (18) métro Chateau – Rouge
Կատարեալ գաղտնապահութիւն :

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ
ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
151 Cours Lafayette, LYON
Ամէն կարգի արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ աժան ուտեստեղէններ եւ պահածոներ: Ահաւասիկ կարգ մը գիներ մեր ըսածը ապացուցանելու համար :
ՊԱՄԻԱ քիլոնոց տուփը 130 Ֆրանք
ՁԻԹԱՊՏՈՒՂ առաջին կարգի 150 Ֆր. քիլօն:
Ճերմակ պլղուր մանր եւ խոշոր քիլօն 90 Ֆր.
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ
Lyon հեռաձայն Moncey 40–55

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

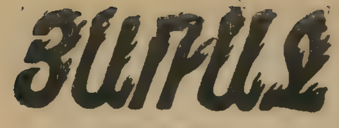

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 25 Mars 1949 Ուրբաթ 25 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5804 — Նոր շրջան թիւ 1215

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԱՐԺԱՆ ԵՒ ԱՆՊԱՏԻՒ

Անոնք որ կարդացին վերջին տեղեկութիւնները՝ Պոլսոյ պատր. տեղապահին շահատակութեանց մասին, անշուշտ չկրցան զսպել իրենց խորին վրդովումը։

Մանաւանդ որ, նոյն վեղարաւորին առաջին չարագործութիւնը չէ այս, ոչ ալ վերջինը պիտի ըլլայ։

Եւ յետոյ, ինք միակը չէ այս ճամբուն վրայ, իբրեւ անարժան հովիւ մը Հայ. Եկեղեցւոյ, որ շատ բան կորսնցուցած է իր երբեմնի շուքէն։

Դէօրդ արք. գեանէ գետին կը զարնուի տարիներէ ի վեր, ուղղակի թէ անուղղակի։ Եւ ջախջախիչ փաստերով։ Քանիներն անգամ կ՚աղաղակեն, այն օրէն ի վեր որ անձնական աղարակի մը վերածեց Պոլսոյ Պատրիարքարանը։

Երբեմնի Կոտուց անապատէն ճգնաւոր մը կամ Անատոլուի խորերէն հասած տէրտէր մը ըլլար՝ միանգամ ընդ միշտ կը քաշուէր ասպարէզէն։ Կը մտնէր վանք մը, հանգստացնելու համար անտէր եւ անճար դաղութ մը։

Մինչդեռ, հակառակ իր 83 տարիներու եւ հիւանդկախ վիճակին, յամառօրէն կառչած է տեղապահութեան աթոռին։ Կը կոտրէ եւ կը թափէ անխնայ։ Նոյնիսկ պատիժներ կը սահմանէ այն մը տէրտէրներու եւ վարդապետներու, որոնք համարձակած էին կրօնական համագումար մը առաջարկել։

Պատժուած կղերականներէն մէկը՝ Սերովբէ Ա. քահանայ Գուրմայեան, զոր անունով միայն կը ճանչնանք եւ որ գնահատելի դեր կատարած է Անատոլուի խորերը, ամէնէն տաժանելի օրերուն, մէկէ աւելի վրդովիչ մեղադրանքներ կը հրատարակէ տեղապահին դէմ, իր ստորագրութեամբ։

Ո՛րքան արտառուչ է խորագիրը — «Գեղջուկ տէրտէրի մը խօսքին ականջ տուէք»։ («Մարմարա», 16 Մարտ)։

Նամակագիր քահանան, նոյնպէս 80ը անց, բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ պատր. տեղապահը «ազատ ասպարէզ գտնելով ատենակիցներու բացակայութենէն, կը համարձակի վտանգաւոր խարխորատի մը եզերքը քաշկռտել Հայ. Առաքել. եկեղեցին, կախակայելով երեք ծայր. վարդապետներ եւ չորս քահանաներ։ Աստուած ողորմի ...»։

Ցետոյ կը թուէ շարք մը մեղքեր, որոնց տապանագիրը գիտեն ուրիշներ։ Շատ աւելի պատկերաւոր։

— «Այս այն մարդն է որ ոչ օրէնք կը ճանչնայ, ոչ ալ կրօն։ Ունի իրեն յատուկ ըմբռնում մը։ Ան է միայն իր աստուածը, իր կեանքը, իր ամէն ինչը, այսինքն իր ազգը, եկեղեցին եւ ժողովուրդը»։

Այս յայտարարութիւնը աւելի կը գունաւորուի, երբ կարդանք պերճախօս օրինակները՝ չարաչահութեան, զեղծումներու, արծաթամոլութեան եւ կոպիտ քմահաճոյքներու։

Եւ երեւակայել որ երկու ալեփառ կաթողիկոսներ չեն համարձակիր միանգամ ընդ միշտ հեռացնել այս չարագործը, Էջմիածին կամ Անթիլիաս կանչելով եւ հաշիւ պահանջելով։

Այս կարգի անէծք մըն ալ՝ Ցոմասատանի կամակոր եւ անխելք առաջնորդը, Կարապետ արք. Մազլըմեան։

Ցիսուն — վաթսուն տարի առաջ, ժողովուրդը ինք արժանաւոր դասը կուտար այս փիլոնաւոր փորձանքներուն։

Մինչդեռ այսօր, բարձրաստիճան կոչուած կղերը ինք այնքան խեղճացեր, մանրացեր է որ, չի համարձակիր ձայն — ծպտուն հանել։

Դասակարգային շա՞հ, թէ փոխադարձ վախ։

Բայց, կղերն ալ չունի՞ դասակարգային գիտակցութիւն եւ ափ մը քաջութիւն, գոնէ իր վարկը փրկելու համար։

Արտակարգ լիազօրութիւններ եւ օրհնաձիր կոնդակնե՞րն են որ պիտի կասեցնեն եւ իրենց եւ Հայ. Եկեղեցւոյ թաւալգլոր անկումը։

Գեղջուկ տէրտէրնե՞րը ճամբայ պիտի ցուցնեն իրենց, պոռթկալով եւ զգաստութեան հրաւէրներ ուղղելով։ Նոյնիսկ իրենց հացէն զրկուելով ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՔԱՆԹՈՆԱԼ ՃՕՃԱՆՔ »

Տարիներ առաջ, պետական պաշտօնատար մը կար Պոլսոյ մէջ, Մանուկ Ազարեան, անդամ Օսմ. Ծերակոյտին եւ մեր Ազգ. Ժողովին։

Պատահեցաւ որ «շնորհքով մարդիկ» Ազգ. Ժողովին ատենապետ ընտրեն զինքը։

Ականատեսներ կը պատմեն թէ Մանուկ Ազարեան կը վայլեցնէր ատենապետութիւնը, բայց հայերէնը կարճ կուգար։ Այնպէս որ, հարկադրուած էր Ֆրանսերէն բառերուն հայերէնը հարցնել քարտուղարին ականջին ի վար։

Այսպէս, անգամ մը կը հարցնէ ballotageին հայերէնը։ (Ընտրութեան համեմատականի մնացած թեկնածուներու)։

Քարտուղարը կը բացատրէ։ Բայց ատենապետը մոռնալով կամ սխալ հասկնալով, կը յայտարարէ.

— Հիմա պիտի կատարուի մահմետականի ընտրութիւնը ...

Մանուկ Ազարեան շատոնց մեռած է, Պոլսոյ Ազգ. Ժողովն ալ թաղուած։

Եթէ հրաշքով ողջնար եւ Ժողովն ալ վերաբացուէր, աւելի զբօսին բառ մը պիտի սորվէր — «ճօճա՞նք»։

Մենք ալ նոր սորվեցանք այս բառը, շնորհիւ Փարիզի «յառաջդիմական» եւ «Հայաստանասէր» յարդանոցին, որ զայն կը գործածէ իբրեւ համարժէքը՝ ballotageի։

— «Ճօճանքի ենթակայ (պալոթաժ) թեկնածուներու քուէարկութիւնը»...

— «Ճօճանքի մնացած (պալոթաժ) թեկնածուներու ...

Ինչպէս կ՚երեւայ, խմբագիր — թարգմանիչը բառարան մը թղթատելով, տեսեր է որ balloter կը նշանակէ «ճօճիլ»։ Ուրեմն «պալոթաժ»ն ալ ... «ճօճանք»։

Նոյն տրամաբանութեամբ, քանի որ Նահանգային Խորհուրդներու ընտրութիւնները կը կատարուին «քանթոն»ներու վրայ, կրնաք թարգմանել — «Փրանսական քանթոնալ ընտրութիւններ»։

Ուրախ լեր, Երեւան։ Ահա լրացուցիչ դասընթացք մը եւս, ճոխացնելու համար ձեր հոյակա՛պ «տերմինոլոգիա»ն։

ՎԱՀԷ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ապագայ կառավարութեան մասին խորհրդակցութիւններ պիտի կատարեն Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, երբ Ուաշինկթըն երթան, Ատլանտեան դաշինքը ստորագրելու համար։ Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսա եւ Անգլիա եւս համաձայնած են որ չքանդուին գերմանական 165 գործարաններ, ինչպէս առաջարկած էր Ամերիկա։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ արգիլեց Աւստրիայէն քարիւղ ճարել Եուկոսլաւիոյ։ Տնտեսական պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ, խորտակելու համար մարէշալ Թիթօն։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ միջեւ ալ զինադադար կնքուեցաւ Մարտ 23ին, սահմանագլուխին վրայ։ Պայմանագրին ստորագրութենէն անմիջապէս վերջը, որ 12 վայրկեան տեւեց, Իսրայէլի զօրքը սկսաւ մաքրել Հայֆա-Պէյրութ ճամբուն վրայ գետեղուած ականները. եւ պարպել 14 լիբանանեան գիւղեր։ Իւրաքանչիւր կողմը միայն 1500 զինուոր պիտի պահէ նախկին սահմանագլուխին վրայ, պաշտպանողական նպատակներով։ Քսանեւչորս ժամէն պիտի արձակուին եօթը իսրայէլեան եւ 38 լիբանանեան գերիները։ — Անգլիա կը շարունակէ զինուոր ղրկել Աքապայի շրջանը, պաշտպանելու համար Անդրյորդանանը։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ազգ. Ժողովը Դշ. օր քուէարկեց օրէնք մը որուն համաձայն պիտի զինուորագրուին 18 եւ 19 տարեկան երիտասարդները, երկու տարուան ծառայութեան համար։ Հինգ ամիս ալ պահեստի բանակին մէջ պիտի մնան։— Կառավարութիւնը արտաքսեց բրիտանական գեր հիւպատոսը, հարիւրապետ մը, խիստ հարցաքննութենէ մը վերջ։

ՉԸՐՉԻԼ Նիւ Եորք հասնելով փառաւոր ընդունելութեան մը արժանացաւ։ Պատասխանելով թղթակիցներու հարցումներուն, գոհացաւ հետեւեալ յայտարարութեամբ — «Սրտանց կ՚ողջունեմ Ատլանտեան դաշինքը»։

Ամերիկա պիտի պաշտպանէ Թուրքիան, Իրանը եւ Յունաստանը

Պ. Տին Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, նոր լուսաբանութիւններ հաղորդելով Ատլանտեան դաշինքի մասին, յայտարարեց թէ ստորագրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 4ին, Ուաշինկթընի մէջ։ Այս առթիւ ուժգնօրէն հերքեց խորհրդային մամուլին այն ամբաստանութիւնները թէ Մ. Նահանգները կ՚ուզեն օդակայաններ եւ զինուորական խարիսխներ պահանջել Իրանի մէջ, յարձակողական նպատակներով, ընդդէմ Խ. Միութեան։ Ցետոյ աւելցուց — «Թէեւ Յունաստան, Թուրքիա եւ Իրան մաս չեն կազմեր Ատլանտեան դաշինքին, բայց ամերիկեան կառավարութիւնը ամենամեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայէ այդ ազգերուն գերիշխանութեան եւ անկախութեան, ճիշդ այն պահուն երբ Խ. Միութիւնը ճնշում կը բանեցնէ Իրանի վրայ»։

Ամերիկեան կառավարութիւնը առ այժմ անհրաժեշտ չի գտներ մասնակցիլ նոր դաշինքներու, օրինակի համար՝ Միջերկրականի կամ Խաղաղականի դաշինքի մը։ Կառավարութիւնը մօտերս խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ օրինագիծ մը, զէնք եւ ռազմանիւթ ճարելու համար Ատլանտեանի դաշինքին անդամներուն։ Զեռնհաս իշխանութիւնները այժմ ծրագիրներ կը մշակեն այդ մասին, ինչպէս եւ օրինական տրամադրութիւններ։

Անգլիա եւ Ամերիկա վտանգ Պալքաններու մասին

ԱՆԳԼԻԱ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԻՆ — ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՈՐ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ — ՆՇԱՆԱԿԱԼԻՑ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ։

Պ. Հէքթոր Մաք Նիլ, Անգլիոյ պետական նախարարը, ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրաւ երեսփ. Ժողովի Դշ. օրուան նիստին մէջ։ Ահաւասիկ հիմնական մասերը, որոնք անգամ մը եւս կ՚ապացուցանեն թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները վճռած են պահել իրենց դիրքերը Միջերկրականի մէջ.

— «Ժողովը կրնայ վստահ ըլլալ թէ Յունաստանի ապստամբ ուժերուն դէմ մղուած կռիւը պիտի չտկարանայ, ոչ ալ պիտի սահմանափակուի նախապէս գործածուած մեթոտներով։ Արտաքին գործերու Նախարարը այս մասին ալ պիտի խօսի Պ. Տին Էչիսընի հետ, Ուաշինկթընի մէջ»։

Նախարարը բացատրելէ վերջ թէ յունական ապստամբութիւնը դուրսէն թելադրուած է, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի Պալքաններու կացութեան։ «Մարէշալ Թիթոյի դիրքը մեծ կարեւորութիւն ունի մեզի համար։ Մենք պէտք չէ աւելորդ նեղութիւններ պատճառենք Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան, իր ներկայ կացութեան մէջ»։

Անկախ Մակեդոնիոյ խնդիրն ալ շօշափելով, նախարարը հաստատեց թէ Խ. Միութիւնը կ՚ուզէ միացնել երեք Մակեդոնեաները, ընդ հովանեաւ Պուլկարիոյ։ «Այս պարագան կ՚ապացուցանէ թէ Յունաստանի ապստամբութիւնը ամէն բանէ առաջ կը ձգտի անդամատել այդ երկիրը։ Ես կասկած չունիմ թէ այս ծրագրին դիմադրելուն համար է որ ասպարէզէն քշուեցաւ Մարկոսը (ապստամբ զօրավարը)։

ԵԹԷ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԶԻՋԱՆԱՅ ...

Վիճաբանութեանց ատեն, կրակին վրայ իւղ լեցուց պահպանողական կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Պ. Մաքմիլըն։

Այս երեսփոխանը կը վախնայ որ եթէ Յունաստանի ապստամբական շարժումը չզսպուի այս ամառ, յոյն ժողովուրդին բարոյական կորովը պիտի տկարանայ, եւ «եթէ Յունաստան խորտակուելով իյնայ Երկաթեայ Վարագոյրին ետին, երկու անմիջական արդիւնքներ պիտի տեսնենք. —

Առաջին — Թիթօ, որ այժմ հրակէզ վէրք մըն է Մոսկուայի կողին վրայ, հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուի եւ Եուկոսլաւիա նորէն պիտի առողջանայ, Մոսկուայի տեսակէտով։

Երկրորդ — Ամբողջ արեւելեան Միջերկրականը մեզի դէմ պիտի դառնայ։ Սուէզի ջրանցքը պիտի չկրնայ դիմանալ։ Հետեւանքը անհաշուելի պիտի ըլլայ Իրանի վրայ։

Այնպէս, ռազմագիտական տեսակէտով մենք վերադարձած պիտի ըլլանք այն կացութեան որ կը տիրէր 1940ի աշնան»։

Այս երեսփոխանն ալ կը կարծէ թէ Խ. Միութիւնը կը ջանայ Մակեդոնական Դաշնակցութիւն մը կազմել Պուլկարիոյ ղեկավարութեամբ, միաժամանակ կործանելու համար թէ Թիթոյի Եուկոսլաւիան եւ թէ Յունաստանը։

Գերմանիոյ մասին ալ խօսելով, Պ. Մաքմիլըն վախ յայտնեց որ եթէ դաշնակիցները ռուսական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱԿՈՎ

(Դ. Խ. վերջին մաս)

Սերունդ ապիկար եւ անխելք,— ոչ միայն չկրցար համերաշխիլ, եւ այլեւ կը կորսնես թելը՝ որ կ'աշխատէր քեզ ազատագրել։ «Ցարդգող»էն ու «Մենք»էն, ու նման հաւաքական ձեռնարկներէն ինծի յիշատակ կը մնան միայն դառնութիւններ։

Ահա հիմա կը լսեմ դառնութեան բաժակը ըմպելու։

★

Եւ որպէսզի, գո՛ւն, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ, չկարծես թէ դառնութեանս այս պոռթկումով՝ կը խուսափիմ «ըմբոստութեանս անբծութեան ապացոյցը տալէ», վերջին հարուած մըն ալ ահաւասիկ։ Թող պայթի ով որ կը պայթի.—

Անշուշտ հանճարեղ տրամաբանութի՛ւն մը միայն քեզի յայտնեց թէ իմ կամ մեր «տղերքն» էին, որ, ներշնչեալ կամ թելադրեալ, ծեծեցին Մերձ. Արեւելքի երիտասարդ գրագէտները։

Ես որ մինչեւ այժմ չէի գիտեր թէ ո՞վ էին բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեանը ապտակողները Աթէնքի մէջ, նորահաս գրող Գեղունին ապտակողները Կարտանի մէջ, նոյն այդ հրաշալի՜ տրամաբանութեամբ այսօր միայն հասկցայ թէ ձեր «տղերքն» էին զանոնք ապտակողները։

Արդ, ես Հայու զգացումներուս եւ գրագէտի կոչումիս մէջ վիրաւորուած կը զգամ ինքզինքս, անոր համար որ յաւարտ վերջին պատերազմին՝ ձայն չբարձրացուցի ու գործուած վատութեան դէմ խօսք մը չըսի հրապարակով։ Դո՛ւն, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ, ահա կուգաս յիշեցնել ինծի թերացումս եւ պարտականութիւնս։ Այո՛, քեզի հետ եմ, պէտք է բողոքել։ Բողոքենք ո՛ր թերթով որ կ'ուզես։

Այս առթիւ, կը ներես, կը զարմանամ որ Պէյրութի ընկերոջդ մէջ պակսեր է բողոքելու քաջութիւնը, եւ աւելի դէշ՝ գրգռելու համար քեզ, տեղեկագրեր է մինչեւ Մարսիլիա, չմոռնալով աւելցնել թէ օր մըն ալ ինքը կրնայ ճաշակել Դաշնակցականին ծեծը,— այդ վախով, փողոցներէն քալելու ժամանակ, կը ստիպուի եղեր գլուխը ետ դարձնել վայրկեանը անգամ մը։ (Դո՛ւն, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ, այս պատկերազարդ պատմութիւնը ինծի ըրեր էիր, անցեալ ամառ, Փարիզի մէջ,— կը նշանակէ թէ Պէյրութցի ընկերդ շատ հաւնած է գրական այդ պատկերին, զոր նորէն կը կրկնէ նամակով մը քեզի)։ Արդ, եթէ Պէյրութցի ընկերոջդ պակսեցաւ քաջութիւնը՝ որ գէշցի ինք իր թերթին մէջ հրատարակէր բողոք մը, թող գիտնայ թէ Փարիզի մէջ կայ մէկը, որ, թէեւ «Հասարակ հաշիւներու» վրայ կը ձեւէ իր ընդվզումները, բայց եւ այնպէս քա՛ջ է, քա՛ջ, եւ ամենա՛յն անկեղծութեամբ, ամենա՛յն կատաղութեամբ, խորապէս խռովեալ հոգիով, կ'աղաղակէ թէ սրբապղծութիւն է ձեռք բարձրացնել հայ գրողին վրայ։ Հայ գրողը ջա՛հն է հայ ժողովուրդին, ցո՛լքն է հայ հանճարին։ Թուրքի գործ է ձեռք բարձրացնել հայ գրողին վրայ,— Ապրիլ տասնըմէկի մեր սուգը վկայ։

Այսպէս ըլլալով հանդերձ իրաւ է թէ նման դէպքեր տեղի ունեցեր են Սփիւռքին մէջ։

Արդ, նկատելով որ ես «Հասարակ հաշիւներու» վրայ կը ձեւեմ իմ բողոքներս, քեզի կը թողում խմբագրութիւնը։ Կ'ընդունիս որ սպանութիւնը, իբրեւ ոճիր, անբաղդատելի կերպով մեծ է ծեծէն։ Ուրեմն, նախ բողոքը խմբագրենք սպանութեան առթիւ։ Անոնք որ, Աթէնքի եւ Կարտանի մէջ, հայ գրականութեան երկու համեստ մշակներ սպաննեցին, եւ անոնք՝ որոնց «տղերքն» են ներշնչեալ մարդասպանները, անշուշտ արժանի են ընդհանուր պախարակումի,— ածականները ես կ'աւելցնեմ ետքէն, դուն նախ խմբագրէ բողոքը։

Այս բողոքէն ետքը կը խմբագրենք ուրիշ մը Մերձ. Արեւելքի մէջ ծեծուած հայ գրողներուն համար,— ածականները դուն դիր ետքէն, ես կը խմբագրեմ բողոքը։

Քաջութի՛ւն՝ ես առոք կ'ըսեմ։ Ըմբոստութեանս անբծութեան ապացոյցը տո՛ւր, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ։ Բայց կը խնդրեմ որ «Հասարակ հաշիւը» վերագրես այսուհետեւ անո՛ր, որ չի կրնար ստորագրել այս բողոքը։

Ես այսպիսի բողոքներ կը ստորագրեմ այսօր ալ, վաղն ալ։ Դուն ալ կրնա՞ս ստորագրել, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ, (ներողութի՛ւն հարցնելուս համար)։

Այսուհանդերձ, հարկ կը համարիմ՝ քաջութիւն ներշնչելու համար վախկոտներուն՝ թոյլ տալ ինծի ըսել.—

Vas - y, vas — y, ո՞վ իմ սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ց. Գ.— Որպէսզի «Հասարակ հաշիւ» չվերագրուի ինծի կամ քեզի, կրնա՞ս նման բողոք մը ստորագրել նաեւ Հայաստանի ծեծուած, սպաննուած, բանտարկուած կամ աքսորուած գրողներուն համար։

Շ. Ն.

Նոր վկայութիւն մը Կարապետ (Ալի) Շահպազի մասին

ԽՄԲ.— Փետրուար 15ին եւ 16ին հրատարակեր էինք մեր աշխատակից ընկեր Վ. Համբարձումեանի մէկ լուսաբանութիւնը Կարապետ (Ալի) Շահպազի թրքացման պարագաներու մասին։ «Մարմարա» արտատպած ըլլալով այդ գրութիւնը, Պոլսոյ Ազգ. վարչութեան ատենապետ Լեւոն պէյ Փափազեան, այլապէս շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդած է, իբրեւ ականատես։ Ահաւասիկ իր յայտարարութիւնները՝ ամբողջութեամբ.—

★

— Պ. Վ. Համբարձումեան արդարութեան տուրք մը վճարեց հանրութեան ծանօթացնելով մեծարժէք Հայ մը, որ զոհ գնաց անարդար հալածանքի մը։

Կարապետ Շահպազը ճանչցայ շնորհիւ Արտաքին գործոց նախարարութեան հաշուակալութեան դիւանի պետ Գրիգոր Խորէանի (Խոըր Գրիգոր), որուն մտերիմ բարեկամն էր։

Կարապետ Շահպազ շաբաթը քանի մը անգամ կ'այցելէր իր բարեկամին եւ միասին «պրիճ» կը խաղային։ Երկուքն ալ պետական բարձր պաշտօններ կը գրաւէին եւ «պալատ»ի աստիճան առած էին Օսմանեան կառավարութենէն։

Այդ միջոցին կը վարէր «Էմնիյէթ Սանտըղը»ի փոխ տնօրէնի պաշտօնը։ Միեւնոյն ատեն ատենապետն էր Միացեալ Ընկերութեան վարչութեան, որ 81 վարժարաններ հիմնած էր երկրին մէջ։ Այդ հանգամանքով կը վարէր թղթակցութիւնները, որոնց մեծ մասը իմ հասցէիս ուղղուած կ'ըլլար արդէն։

Դարձեալ այդ շրջանին էր, որ կառավարութեան դիմելով արտօնութիւն ստացանք մեր վարժարաններուն համար դասագիրքեր պատրաստելու։

Օր մը յանկարծ ոստիկաններ եկան խուզարկեցին դարակներս եւ բոլոր նամակները գրաւելով ինծմէ խնդրեցին ընկերանալ իրենց դէպի ոստիկան. նախարարութեան պաշտօնատունը (Զապթիյէ Նէզարէթի)։ Մեծ զարմանքի մատնուած էի, եւ չէի հասկնար թէ ուրկէ կուգար այս անակնկալ հարուածը։ Բարեբախտաբար կը ճանչնայի Նախարար Նազիֆ փաշան, որուն առջեւ հանեցին զիս։

Նախարարը աթոռ հրամցուց ինծի եւ յուզուած դիմագիծս տեսնելով յանձնարարեց հանդարտիլ։ Յետոյ անձամբ աչքէ անցուց թղթածրարը եւ խնդալով ըսաւ.

— Վիճակդ ծանր է։ Թուղթերուդ մէջէն գտնուեր են վտանգաւոր թուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ դուն «քօմիթէճի»ներուն պետն ես եղեր եւ հայ հարուստներէն դրամ կը հաւաքես եղեր։ Այդ պատճառով ընդհ. դատախազը կը պահանջէ ձերբակալեալ վիճակի մէջ դատարան յանձնել քեզ։

Աւելորդ է ըսել թէ կատակով ըսուած այս խօսքերը սարսափ պատճառած էին ինծի։ Նախարարին ուշադրութենէն չվրիպեցաւ այլայլած վիճակս եւ ըսաւ թէ «Էմնիյէթ սանտըղը»ի պաշտօնեաներէն մէկը իմ մասիս «ժուռնալ» տուեր էր։

Խնդիրը լուսաբանուած էր այլեւս, որովհետեւ այդ պաշտօնեան երկար ատենէ ի վեր աչք ունէր պաշտօնիս եւ զրպարտութեան դիմած էր՝ իր նպատակին հասնելու համար։

Երբ խնդիրը լուսաբանուեցաւ, Նազիֆ փաշան ըսաւ.

— Հոգ մի ըներ, ես անձամբ պիտի զբաղիմ այս հարցով։ Յայտնի է թէ խնդրին մէջ կարեւոր դեր մը ունի մեր թարգման Օհաննէսը, որ ազգէտին մէկն է... Չորս հարիւր ղրուշ ամսականաւոր թարգմանէն ինչ գործ կարելի է սպասել։ Վարկ խնդրեցինք շնորհքով թարգման մը վարձելու համար, բայց չյաջողեցանք. իմ նպատակս էր ոստիկանութեան թարգմանի պաշտօնը յանձնել Անտոն Ալիք էֆէնտիին, բայց պիւտճէ չունինք դժբախտաբար։

Նազիֆ փաշա հարցուց թէ հայերէնի եւ թուրքերէնի քաջահմուտ եւ պարկեշտ մէկը կը ճանչնայի՞, որպէսզի անոր յանձնէր «վտանգաւոր» որակուած թուղթերուն քննութիւնը։

Յանկարծ լոյս մը ծագեցաւ միտքիս մէջ եւ

— Ալի Շահպազ էֆէնտի անունը թռաւ շրթներէս.

— Հիանալի է, պոռաց նախարարը, հնչեցուց զանգակը եւ հրամայեց Օհաննէսին թարգմանած թուղթերը Ալի Շահպազ էֆէնտիին ղրկել՝ թուրքերէնի թարգմանելու համար։

Նախարարէն բաժնուելէ վերջ [illegible] դրան մէջն։ Հապա՛ եթէ Ալի Շահպազ էֆէնտին աննպաստ թարգմանութիւն մը ընէր։ Բարեկամներ ինծի յանձնարարեցին անձամբ ներկայանալ անոր եւ խնդիրը բացատրել։

Յաջորդ առտու մութն ու լուսին գացի Էմիրկեան, ուր կը բնակէր Շահպազ էֆէնտին։ Այցետոմսս ղրկեցի իրեն։ Անմիջապէս ընդունեց զիս։ Թուրքերէն սկսայ բացատրել խնդիրս։ Շահպազ էֆէնտի հայերէնի դարձուց խօսակցութիւնը, մեծ ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ ու երբ աւարտեցի պատմութիւնը, ըսաւ.

— Բնաւ մի մտահոգուիր, ես պէտք եղածը կ'ընեմ եւ արդարութիւնը երեւան կը հանեմ։

Երբ աւարտեցայ իմ պատմութիւնս, Շահպազ էֆէնտի ճարտար դարձուածքով մը խօսակցութիւնը դարձուց իր վրայ։ Յայտնի էր թէ կ'ուզէր իր սիրտը բանալ, պատմելու համար այն աննկարագրելի հոգեկան տառապանքները, որոնց ենթարկուած էր անխիղճ հալածանքի մը հետեւանքով։

Այս պահուս աչքիս առջեւ կը պատկերանայ Շահպազ էֆէնտիի տրտմաթախիծ դէմքը։ Ոչ մէկ գրիչ կրնայ նկարագրել այն դառնութիւնը որ գծագրուած էր անոր տառապակոծ դէմքին վրայ։

Երբ կը պատմէր իր ողբերգութիւնը, արցունքը կը հոսէր բանադրուած Հայուն երկու աչքերէն։ Շահպազ էֆէնտի իր դժբախտութեան պատասխանատու կը նկատէր միակ անձ մը, որ ճանչցուած էր իբրեւ ազգային բարերար եւ անվիճելի ազգասէր։

— Միակ կազմակերպիչը ան էր, կ'ըսէր Շահպազ էֆէնտի եւ մանրամասնօրէն կը պատմէր իրեն հանդէպ կազմակերպուած հալածանքին շարժառիթները եւ ներքին ծալքերը։

Հանդիսաւոր այս պահուն, երբ արդարութեան պարտք կը համարեմ իրականութիւնը պատմութեան փոխանցելու, կը ստիպուիմ բառ առ բառ արձանագրել այն անէծքը, զոր Շահպազ էֆէնտի արտասանեց իր հոգիին բովանդակ ուժով.

— Կ'անիծեմ Ունճեան Աբիկը։ Ան կազմակերպեց հալածանքը եւ ան եղաւ միակ պատճառը իմ դժբախտութեանս։ Անիծեալ ըլլայ....։

Արցունքը յորդառատ կը հոսէր Շահպազ էֆէնտիի զոյգ աչքերէն։ Այլեւս լռած էր, բայց ականջիս մէջ տակաւին կ'արձագանգէր անոր արտասանած ահաւոր անէծքը։

Լեւոն պէյ Փափազեան կ'ընդհատէ իր պատմութիւնը, որ զինքը փոխադրած էր Էմիրկեանի մենակեացին ծովահայեաց սրահը։ Վարչութեան ծերունազարդ ատենապետ կը սրբէ իր ճակտին քրտինքը եւ կը շարունակէ ընդհատուած վկայութիւնը։

Շահպազ էֆէնտի կատարեց իր խոստումը եւ խղճմտօրէն թարգմանեց իրեն վստահուած թուղթերը։ Գրիգոր Զօհրապ, որ Միացեալ Ընկերութեան ատենադպիրն էր առաջին իսկ վայրկեանին ըսաւ.

— Վստահեցէք Շահպազ էֆէնտիին պարկեշտութեան։

Գրիգոր Զօհրապի հաւատքը իրականացաւ եւ Շահպազ էֆէնտի երեւան հանեց արդարութիւնը։ Այս խնդրին մէջ զրպարտիչները ամէնէն աւելի ծանրացած էին նամակի մը վրայ, որ կը խօսէր նոր դասագիրքերու պատրաստութեան մասին։

Այդ դասագիրքերու շարքին մէջ կը գտնուէր նաեւ պատմութեան դասագիրք մը, որուն պատրաստութիւնը յանձնուած էր ծանօթ ուսուցիչ Մարկոս Աղաբէկեանին։ Մենք ծրագրած էինք համառօտ հատոր մը հրատարակել, բայց Աղաբէկեան պնդեց ընդարձակ հատորի մը վրայ։ Ի վերջոյ հաւանեցայ եւ բանակցելէ վերջ համաձայնեցայ 200 ոսկի վճարել։

Երբ խնդիրը ընկերներուս յայտնեցի, Գրիգոր Զօհրապ դիտել տուաւ թէ Միացեալ ընկերութեան ծրագիրը թոյլատու չէ դասագիրք հրատարակելու։ Դիտողութիւնը իրաւացի էր, բայց միւս կողմէ համաձայնած էինք Աղաբէկեանին հետ։ Ճարահատ որոշեցի 20ական ոսկի հաւաքել ծանօթ անձերէ՝ իմ կողմէս ալ 20 ոսկի վճարելով։ Անմիջապէս պատրաստեցի ցանկս, որուն սիրայօժար մասնակցեցան, Աբիկ Ունճեան, Մկրտիչ Եսայեան, Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան եւ ուրիշներ.

Ահա այդ ցանկը եւ դպրոցական գիրքերն էին, որ շահագործումի նիւթ ծառայած էին զրպարտիչներուն։

Շահպազ էֆէնտի խնդիրը քննելով թարգմանեց թղթակցութիւնները եւ Աղաբէկեանին յանձնուած «Ընդարձակ պատմութիւն»ը թարգմանեց իբրեւ «դասագիրք»։ Ահա այսպէս Ալի Շահպազի շնորհիւ փակուեցաւ խնդիրը։

Ինչպէս կը տեսնուի, կատարելապէս իրաւունք ունի Պ. Վ. Համբարձումեան, երբ կը պահանջէ արդարութեան հանել շատ մը գերեզմաններ..

Իմ կարգիս կատարեցի խղճի պարտքս՝ գործադրելով Շահպազ էֆէնտիի կտակը։

Իբրեւ վերջաբան, Լեւոն պէյ Փափազեան կ'աւելցնէ.

— Մօտաւորապէս երկու տարի առաջ տիկին մը ներկայացաւ ինծի եւ յայտնեց թէ ուսուցիչ Մարկոս Աղաբէկեանի տիկինն է։ Միասին բերած էր իր ամուսնին պատրաստած պատմութեան դասագրքին երկրորդ օրինակը եւ ինծմէ արտօնութիւն կը խնդրէր հրատարակելու համար զայն։

Մերժեցի իր առաջարկը, յայտնելով թէ այդ

Լուսեր Վիեննայէն

ՎԻԷՆՆԱ.— Պատեհութիւնը ունենալով յա– ճախ Վիէննա հանդիպելու բաւական ծանօթացայ քաղաքին հայկական կեանքին ։

Վիէննայի գաղութը կազմակերպուած վիճակ մը կը ներկայացնէ եւ բաւական գործունէութիւն ցոյց կուտայ։ Երկու միութիւններ՝ Գաղութի վարչութիւնը եւ Աւստրիոյ Հայ Միութիւնը իրար կը լրացնեն համերաշխ գործունէութեամբ մը ։ Երկուքն ալ վաւերացուած են տեղական եւ դրա– ման իշխանութիւններու կողմէ եւ, մասնաւորա– պէս Աւստրիոյ Հայ Միութիւնը, իրաւասու է պաշտպանելու որեւէ հայ անհատ, երբ խնդիր մը ունենայ տեղական իշխանութեան հետ ։

Պատերազմի ընթացքին իբրեւ աշխատաւոր կամ գաղթական եկած հայրենակիցներու մեծա– պէս օգտակար եղած են այս զոյգ կազմակերպու– թիւնները նիւթական եւ բարոյական տեսակէտով։ Հակառակ տիրող տնտեսական տագնապին, բացի ամսական կամ տարեկան տուրքէն, բացառիկ պա– րագաներու, պարբերական հանգանակութիւննե– րով գաղութը կ'օգնէ չքաւոր անհատներու եւ ըն– տանիքներու, ինչպէս եւ ուսանողներու։

Ազգային տօներու կամ պարբերական հաւա– քոյթներու համար վարձու սրահ մը կը ծառայէ իբրեւ հաւաքատեղի։

Նախապէս հաստատուած Հայերը մեծ մասով գործավաճառներ են եւ բարեկեցիկ վիճակ մը ու– նին։ Կրնան ազատօրէն ճամբորդել դէպի արտա– սահման ։ Իսկ նոր գաղթականներէն շատեր տե– ղական արհեստանոցներու մէջ ինքնաբաւ դիրք մը սանեղծած են, ուրիշներ ալ գրաւման իշխանու– թիւններու եւ մասնաւորապէս ռուսական վաճա– ռատուններու մէջ աշխատանք ճարած են։ Կան նաեւ ուսանողներ՝ Պուլկարիայէն եւ Ցունաստա– նէն ։

Եղիշէ քհնյ. Իւթիւճեան հոգեւոր հովիւն է Վիէննայի գաղութին եւ կիրակնօրեայ պատարա– գէն վերջ ներկայ փոքրաթիւ հաւատացեալներուն կը հաղորդէ սփիւռքի եւ հայրենիքի մամուլին լուրերը հայկական կեանքին մասին։

Այս առթիւ լուսաբանութիւն մը։— «Յառա– ջ»ի 1192 եւ 1195 թիւերուն մէջ Գ. Ա. Տապաղեան

Ծալցպուրկէն թղթակցութիւն մը դրած էր Վիէն– նայի եւ Աւստրիոյ ուրիշ քաղաքներու հայկական կեանքին մասին։ Ցաճախ կարդացած եմ նոյն պա– րոնին միւս թղթակցութիւնները, սակայն շատ զարմացայ որ իր մեկնումէն վերջ բոլորովին տարբեր լեզու մը կը գործածէ կարգ մը հայրե– նակիցներու մասին, մինչդեռ անոնց բարեկամը եղած էր Վիէննայի մէջ։ (Բացի Սուրէն Իսրայէլ– եանէ, պատերազմի ընթացքին արեւելքէն եկած Հայ մը, որ դէշ յիշատակներ թողած է)։ Իր քըն– նադատած անձերէն մէկն է Գ. Տէրտէրեանց, որ լաւ վկայութեանց՝ միշտ ազգասէր մը եղած է եւ նամակագրին մտերիմ ընկերը։ Նոյն վարկաբեկ– եալ տողերը Գ. Արթին Փափազեանի մասին։ Որ– քան որ ես կը ճանչնամ զինքը եւ գաղութին միւս անդամներն ալ կը հաստատեն, բոլորովին անտե– ղի են իրեն վերագրուած «չար ոգի», «մտերիմը թուրք հիւպատոսին» եւն. մակդիրները։ Մոռ– ցած է նոյն ինքն Գ. Տապաղեանի շնորհակալու– թեան նամակը իր հիւանդութեան առթիւ, ուղ– ղուած՝ Փափազեանի, «մեծ, տխար», «յարգելի բարեկամ» տիտղոսներով...

Ձեմ ուզեր գրագիւրութիւն մէկ – երկու անձե– րու դէմ ուղղուած ակնարկներով։

Նամակագիրը ինչո՞ւ լուռ կը մնար մինչեւ հի– մա, երբ Վիէննա կը գտնուէր։ Արդեօք զգուշա– նալու պատճառնե՞ր ունէր։

ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

գործը մեր սեփականութիւնն էր քանի որ 1887ին 200 ոսկի վճարած էինք իր ամուսնին, որուն ձե– ռագիրները առնելով զրկած էինք Բարեգործակա– նին ։ Աւելցուցի թէ հեղինակի իրաւունքը ծախ– ուած էր ։

Տիկին պատասխանեց թէ իր ամուսնին աշ– խատակցած էր դասագրքին պատրաստութեան եւ իբրեւ փաստ ներկայացուց ձեռագիրը, զոր ինքը գրի առած էր։

Քննեցի եւ յիշեցի թէ իսկապէս կնոջական գը– րով գրուած էին նաեւ մեզի յանձնուած ձեռա– գիրները։ Ամէն պարագայի մենք գնած էինք հե– ղինակի իրաւունքը եւ կարելի չէր արտօնել Տիկին Աղաբէկեանի խնդրանքը ։

Այդ օրէն ի վեր անգամ մըն ալ չտեսայ զին– քը եւ չեմ գիտեր թէ ինչ եղան այդ արժէքաւոր դասագրքին ձեռագիրները ։

Մ. Ծ.

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆ, 14 Մարտ (յապաղած).— Փետրուար– եան պանծալի ապստամբութեան տարեդարձը տօնուեցաւ Փետրուարի 27ին ընկերհամակրական հաւաքոյթով ։

Ժամանակին սրահը լեցուած էր հաւատաւոր բազմութեամբ, որ եկած էր ոգեկոչելու ժողո– վրդային ապստամբութեան հերոսներու յիշատա– կը։

Օրուան նախագահը ընկեր Թ. Այվազեան պատ– շաճ ճառով մը բացաւ հանդէսը։ Ապա բոլորը մի– ասին երգեցին «Յառաջ նահատակ»ը։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակ– ցութիւնը բերած էին Օր. Ծովինար Տէր Պետրոս– եան, Քլարա Տէրտէրեան եւ Օր. Էլիզ Տէրման– եան, երգերուն դաշնակով կ'ընկերակցէր Օր. Պայեան, որ նուագեց նաեւ քանի մը հայկ. կը– տորներ առանձին։ Նուագեցին նաեւ ընկ. ընկ. Գրիգոր Տէրտէրեա (սրինգ) եւ Պէպիրեան (ջու– թակ)։

Օրուան բանախօս ընկեր Միսաք Միրզէն իր խրախուսիչ ճառով խանդավառեց ներկաները, պանծացնելով ազատ ու անկախ ապրելու իտէալը։ Փետրուարեան ապստամբութիւնը նորվարդանանց մըն էր Հայոց պատմութեան մէջ, զգաստութեան հրաւէր մը բռնակալներուն»։

... Քանիներ իրենց կեանքը կը պարտին այդ օրուան։ Քանի քանի մոլորուածներ այս ազատ երկիրներու մէջ իրենց խելքերը քամուն տուած՝ մոռցան ամէն ինչ։ Եւ դեռ քանիներ կը տառապին բոլշեւիկեան «սանատորիայում», որոնց կարգին նաեւ այս տողերը գրողի հայրը, որ ահա 13րդ տա– րուն է գնաց անդարձ, հայրենի երկրի կարօտով։

Մ. Արամ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի, 20 Մարտ, Հայ Մարզա– կանի (U.S.A.) կրտսերները մեկնեցան Annonay, ա– խոյեանական «ֆինալ»ի մրցումին, որոնք ընդհան– րապէս այդ վայրին մէջ տեղի կ'ունենան, ինչպէս 1946ին։ Օդօնայի հաւասար, ճարտարարուեստա– կան եւ առեւտրական շրջան մըն է այս քաղաքը, 80 քիլոմեթր հեռու Վալանսէն։ Մարտ 15էն սկս– եալ քաղաքին գլխաւոր հաստատութեանց պատե– րուն վրայ փակցուած էին ծանուցումներ՝ աւե– տելով U. S. A.ի կրտսերներու ժամանումը ։

Երեք ժամուան յոգնեցուցիչ ճամբորդութենէ մը ետք, մեր արի կրտսերները Annonay հասան ա– ռաջնորդութեամբ Գ. Եսայեանի։ Լաւագոյն նա– խաճաշէ մը ետք մեր տղաքը սկսան շրջագայիլ քաղաքին մէջ։ Տեղացիները հետաքրքրութեամբ դիտելով մեր տղաքը, բարձրաձայն կը վիճէին մրցումի մասին։ Ժամը 2ին լեռնային դաշտա– վայրը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ։ Ներ– կայ էին Տառմ Արտէշի բազմաթիւ խումբերու ներկայացուցիչներ։ Ծանդավառ ծափերով ող– ջունուեցան երկու խումբերը երբ դաշտը կը մտ– նէին։ Բախումը եղաւ կատաղի սկիզբէն մինչեւ վերջը։ Արդիւնք 3—3։ Եւ սակայն մերոնք շա– հեցան քորներներու 8 առաւելութեամբ, Rodia Clubeի դէմ եւ հանդիսաւորապէս U. S. A.ի կրտ– սերները հռչակուեցան ախոյեան Տառմ Արտէշի ։ Թղթակիցները բազմաթիւ լուսանկարներ քաշե– ցին, մրցումի ելեւէջներու ընթացքին։ Այս պատ– կերները պիտի ցուցադրուին տեղական թերթերու եւ մամուլի սրահներու մէջ։ Նշանակէտներ շահե– ցան Անդրանիկ Թէպոյեան երկու եւ Կոճաքեան մէկ։ Ամբողջ խումբը շնորհաւորելի է։

Այսպէս, 1946էն ի վեր, մեր կրտսերներու խումբը երրորդ ախոյենական տիտղոսն է որ կը շահի։ Rhodia եւ U. S. A. կը տիրանան Roi des Jeunnoisի տիտղոսին, երբեմն մէկը եւ երբեմն ալ միւ– սը ։

★ Նոյն օրը մեր դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Coupe Drôme Ardècheի 4րդ շրջանը։ Մեր Ա. խում– բին եւ Valsի միջեւ։ Մրցումը շատ յոգնեցուցիչ ե– ղաւ, սաստիկ հովին պատճառով։ Ծիստ մաքա– ռումներէ ետք, մերոնք շահեցան 2—1։ (Նազար Աւագեան)։ Շնորհաւորելի էին բոլորը։

— ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան շրջանին մէջ մեծ ռազմափորձեր պիտի կատարուին ապրիլ 6ին, ա– մենամեծ ռազմական ցոյցը պատերազմէն ի վեր։ Պիտի մասնակցին 250 հրասայլեր, 800 զինուորա– կան կառքեր, բազմաթիւ օդանաւեր եւ զինուոր– ներ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (127)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

ԼԱՄԲՐՈՆԻ ՀԱՐՍԸ

— Լաւ, ըսաւ Գոհար դառնութեամբ, դուն ալ ուրեմն իրաւունք կուտաս այն անգութ նախա– տինքներուն, միայն պէտք է յիշես թէ երբ դու Վահկայ էիր, իմ հայրս եւ իմ խեղճ մայրս քեզի հետ այսպէս չվարուեցան, եւ մէկ ծանր բառ մը քու ծնողքներուդ եւ թէ քուկիններուդ համար չէի լսած ոչ իրենցմէ եւ ոչ ծառաներուն մէկուն բեր– նէն ես զքեզ երկար ժամանակ եղբայրս գիտէի, եւ կը կարծէի թէ մեր տունը քեզի հետ ինչպէս վար– ուեցան, հոս ալ ինծի նոյն վարմունքը կը սպա– սէի... ափսոս, ափսոս, հազար ափսոս։

Եւ այս խօսքերէն վերջը, ալ արցունք չի կար, այլ անկիւն մը քաշուեցաւ լի դառնութեամբ եւ քուն ձեւացաւ ։

Իսկ Հեթում չփոթած այս յանդիմանութիւն– ներուն վրայ, եւ ժամանակէն սպասելով (ինչպէս իր սկզբունքն էր) փոթորիկին անցնիլը, մտաւ անկողին եւ քիչ մը ատենէն հանդիստ քուն եղաւ։ Այս քունը ալ աւելի զայրացուց տղայ կինը՝ որ ինքնիրեն կ'ըսէր...

— « Եթէ զիս սրտանց սիրէր անշուշտ զիս կ'ամոքէր, ինչ կ'ենամ, ոմո՞ւ համար կենամ այս պղեակը, ուր միայն խոժոռ երես եւ տխուր խօս– քեր կան ...

Բարկէն հայրիկ իրաւունք ունէր ... բայց երի– տասարդ սարիքի մէջ տխրութիւնն ալ քուն կը բե– րէ. քիչ քիչ քունը՝ ճշմարիտ քունը իր աչքերն ալ գոցեց, եւ երբ արթնցաւ առաւօտ էր ։

Գոհար անհամբերութիւն մը ունէր նոյն օրը, եւ ոչ ոք բուն պատճառը չէր կրնար երեւակայել. արդէն Հեթում իր հարսին խոժոռ կերպարանքը չտեսնելու համար որսի երթալ եւ հեռանալ մի– միայն դարման համարեցաւ վիճակին։

Ուստի ան ալ քանի մը հետ չկրնալով զբա– ղիլ, կէս օրին սպասելով ծաղկոցը կը պտըտէր, եւ առանց իմանալու շատ մը ծաղիկներ կը փետ– տէր, եւ ակամայ աչքը հորիզոնին վրայ բան մը կը փնտռէր, իրօք ալ կէս օրը մօտէր երբ լերան կողմը երեք ձիաւոր տեսաւ ճերմակ վերարկուն– բուն փաթթուած որ դէպի բերդին ճամբան կ'իջ– նէին ։

Սիրտը սկսաւ տրոփել, նոյն միջոցին ճաշի համար ձայն տրուեցաւ, թէպէտ անսանձ փափաք կը զգար սանդուխներէն վար վազելու՝ բայց ինք– զինքը սանձեց, եւ անհոգ տխուր ձեւով մը աջ կողմը սեղանատան դրան առջեւ կեցաւ, աչք մը նետեց, դեռ մէկը չէր իջեր, դարձաւ դէպի ձախը որ դղեակին վերի դուռն էր եւ ուր նարինջի եւ նուռի ծառերը չուքերնին ձգած էին, ծեր դռնա– պան մը զաւազանը ձեռքը նստած էր, երբ տիրու– հին տեսաւ ոտքի ելաւ, իսկ ան առանց խօսելու դրանը մօտեցաւ, գլուխը դուրս հանեց եւ տեսաւ որ իր նշմարած երեք հեծեալներուն ձիերուն գը– լուխները դրան առջեւ երկնցան ։

— Բարկէն հայրիկ դո՞ւն ես, ըսաւ Գոհար։

— Ես եմ, իշխանուհիս պատասխանեց ծերը ։

Եւ այս միջոցին երկու կորովի բազուկներ զինք բարձրացուցին եւ Բարկէնի ձիուն վրայ դը– րին, Բարկէն թէպէտ եօթանասունը անցած, աջ թեւով աղջիկը գրկած եւ ձին մտրակելով կը սլա– նար դէպի Տարսոն՝ առանց գլուխը ետին դարձնե– լու, իսկ ծեր դռնապանը այս տեսարանը տեսնե– լով ջանաց ձայն հանելու, բայց նոյն միջոցին այնպիսի բռունցքի հարուած մը ստացաւ կուրծ– քին՝ որ կռնակն ի վար գլորեցաւ, եւ երիտասար– դը որ ակնթարթի մը մէջ ձիէն իջեր Գոհարը Բար– կէնի գիրկը եւ հարուածը խեղճ դռնապանին տուեր էր, քըքիչ ծիծաղով մը դարձեալ ցատկեց ձիուն վրայ եւ սկսաւ քշել ամենախիստ արագութեամբ հասնելու համար Բարկէնի ձիուն որուն փոշին միայն կ'երեւէր եւ իրօք անկարելի էր այդ նժոյ– գին հասնիլ թէ որ ծերը իր ընկերներուն հասնելու համար չթուլացնէր իր ընթացքը ։

— Հանգի՞ստ ես, զաւակս, հարցուց ծերը։

— Փառք Աստուծոյ, հանգիստ եմ եւ շատ ու– րախ եմ, Բարկէն հայրիկ, կ'ըսէր Գոհար, ձախ ձեռքով որ ազատ էր Բարկէնի մօրուքին թելերը մէկզմէկ ընելով, որ աչքերը կը մտնէին, բայց ըսէ ինծ, ազատեցա՞նք Լամբրոնէն։

— Անհոգ եղիր այս ձիուս հասնող ձի չկայ Կիլիկիոյ մէջ, Թոռնիկ այս ձին գողնալու համար մինչեւ Սղերդ գնաց։

ԾԵՐԵՆՑ

ծուղակն իյնալով եւ քաշեն իրենց զօրքը այդ երկրէն, Թուրքի եւ Հոլանտի ճամբան լայնօրէն պիտի բացուի Համայնավարութեան առջեւ։

Վիճաբանութեանց կը մասնակցէր նաեւ արտաքին նախարարը, Գ. Պեւին, որ մերժեց դադրեցնել ամէն առեւտուր ռուսական շրջանին հետ, իբրեւ փոխադարձ միջոցԳերլինի պաշարման դէմ։ «Անիկա պիտի ըլլար պատժական միջոց մը, իսկ պատժական տնօրէնութիւնը պատերազմ կը նշանակէ»։ Յետոյ յայտնեց թէ աւելի բարձր եւ բանուկ ատրեանի մը պիտի հասցնեն Գերլինի օդանաւային երթեւեկը, «որուն ծախքը ոչինչ է, բաղդատելով այն զինուորական ծախքին հետ զոր պիտի կրէինք, եթէ Թուսիա Հոլենտ հասած ըլլար»։

Թեր ու դէմ ցոյցեր Ատլանտեանի դաշինքին դէմ

Այսօր, ուրբաթ, կը բացուի Մշակոյթի եւ Գիտութեան համագումարը Նիւ Եորքի մէջ, ի նպաստ աշխարհի խաղաղութեան։

Ամերիկեան բազմաթիւ պատուիրակութիւններ — Նախկին ռազմիկներ, հայրենասիրական ընկերակցութիւններ դիմած են արտաքին նախարարութեան եւ դրրդագին ցոյցեր կը պատրաստեն, պահանջելով արգիլել այս համագումարը։ Կառավարութիւնը կը հաստատէ թէ ժողովը «Մոսկուայի կողմէ թելադրուած է, ընդդիմանալու համար Ատլանտեանի դաշինքին, ինչպէս եւ ուրիշ խորհրդային պահանջներ արժեցնելու»։ Բայց եւ այնպէս, Նիւ Եորքի կառավարիչը, Տիւե, որ նախագահական թեկնածու էր, մերժեց արգիլել համագումարը եւ իբրեւ ազդու ընդդիմութիւն, թելադրեց ուրիշ ժողով մը գումարել կիրակի օր, յանուն մտքի ազատութեան։

Այսօրուան ժողովին պիտի մասնակցին Խ. Միութեան եօթը պատուիրակները, որոնք Նիւ Եորք հասան օդանաւով եւ Ներդաղթի պաշտօնատունը առաջնորդուեցան ուղեկցութեամբ քանի ոստիկաններու։

Համագումարին դէմ սարքուած ժողովրդային ցոյցերուն պիտի մասնակցին հազարաւոր փախստականներ խորհրդային երկիրներէ, իրենց ազգային դրօշներով, կարտինալ Մինծենթիի, Եան Մասարիքի եւն. կենդանագիրներով։

★ Թերթերը կը գրեն թէ 44 Ֆրանսացիներ, մեծ մասով համայնավարներ կամ ուղեկիցներ, բողոքագիր մը ուղղած են Փարիզի ամերիկեան գեսպանին, որ մերժած էր անցագիր տալ երեք ֆրանսացի պատուիրակներուն (աբբայ Պուլիէ, ուսուցիչ միջազգային իրաւագիտութեան, Տիկին Էօժէնի Քոթոն, գիտական աշխատաւոր, Փոլ Էլիւառ, դրագէտ)։

★ Կառքերով լեցուն ոստիկաններ հսկողութեան տակ առին Տանըմարքայի խորհրդարանը, խափանելու համար Ատլանտեանի դաշինքին դէմ սարքուած թշնամական ցոյցերը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ, զօր. Ռըվէռ, Ուաշինկթըն գնաց, խորհրդակցելու համար բանակին վերազինման մասին։ Կ՚ըսուի թէ զօրավարը պիտի առաջարկէ զէնք եւ ռազմանիւթ ճարել 6–9 ֆրանսական զօրաբաժիններու։

ՊԱՆԻՐԸ ԵՒ ԿԱՐԱԳԸ ազատօրէն պիտի ծախուին ապրիլ 1էն սկսեալ։ Կաթին վաճառումն ալ ազատ է, բայց գինեը կառավարութիւնը պիտի որոշէ։

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ֆրանք հատուցում վճարելու դատապարտուեցաւ «Ֆրանս Տիմանշ» շաբաթաթերթը, որ հետեւեալ տողերը հրատարակած էր Տիկին Լիզ Տէարմի մասին (դրագիտուհի) — «Տրտմօրէն կը հագուի, բայց յաճախ ամուսնացած է»։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ) — Քանի մը օրէ ի վեր ոսկին եւ օտար դրամները չարունակ կ՚իյնան։ Տոլարը 500 ֆրանքը անցնելէ վերջ, իջաւ 360ի, այսինքն 40 ֆրանքաւելի պաշտօնական գինէն։ Սթերլին՝ 1062 (1100), զուից. ֆրանք 80.25 (91.50)։ Նափոլէոն 4300, զուից. ոսկի 4075, սթերլին 5200, տոլար (20) 20.100, ձոյլ ոսկի 587հազար ֆրանք։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ թերթերէն ցաւով կ՚իմանանք թէ ինքնաշարժի արկածի մը զոհ գացած է Գ. Շմաւոն Փոսթոյեան, նախկին ուսուցիչ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Այրի Տիկին Դժխուհի Էզզեան, Օր. Մելինէ Էզզեան, Տիկին Նուարդ Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Խանճեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Փամպուքեան կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon), իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր Գ. ՄԱՆՈՒԿ ԷԶԴԵԱՆԻ քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները։

Հ.Յ.Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»

ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Պատուոյ նախագահութիւն Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ։

Կը խօսին ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Salle Municipale de Charenton:
Métro Charenton Ecoles:

Մուտք 150 ֆրանք։

Ալֆորվիլցիներու վերադարձին համար service d'Autocar:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին կողմէ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ 32 — 34 Ave. des Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, métro Porte des Lilas:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

ԹԱՏՐՈՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Հ. Կ. Խաչի դպրոցի բարձ. կարգերու աշակերտներուն կողմէ կը բեմադրուի՝

Բարեկենդանի անկոյցիները

(Զաւեշտ մէկ արար)։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսին մասնաճիւղի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վիլօրպանի Գետ. Թատրոնի մեծ սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։ Չափաւոր գիներ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը։ Շարունակութիւն նախորդ ժողովին։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եպրիկտացի» կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes G. սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — «Անտոք» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի հայկական ժամատունին մէջ, ժամը 8ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais)։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԻԷՆ — Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին «Օհանջանեան» ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՇԱՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Փ. Օհաննէսեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՌՈՄԱՆ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր «Օր»ը կը տօնէ Մարտ 26ին Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Patronage St. Barnardի սրահին մէջ։ Երգ, արտասանութիւն եւ պզտիկ զաւեշտ մը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ի ներկայութեան Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի,

Ապրիլ 2ին, շաբաթ երեկոյ մինչեւ լոյս, Salon Alhambraի մէջ։

Մուտքը ազատ է։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Ժէռոմի Ն. Աղբալեան խումբի կողմէ։

Հովանաւորութեամբ Շրջ. վարչութեան։

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԱՐԻՒՆՈՏ ԹԹԽՄՈՐԸ», բեմադրութեամբ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ։ Մէջ ընդ մէջ պիտի կատարուին նաեւ հայկական պար, զուգերգ եւ արտասանութիւններ։ Հանդիսավայրն է Սէն Ժեռոմի Գար Մանուկի սրահը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Հ. Յ. Դ. Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն, Հ. Կ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Օհան Օհանեանի եւ Եօթնեղբայրեան ընտանիքին, իրենց մօր եւ ազգականին՝ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՕՀԱՆԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պաղտասարեաններէ հազար ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Գ. Սողոմոն ՓԻԼԱՒՃԵԱՆի մահուան առթիւ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը ներկայացնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ, Salle Standի մէջ, (Croix Rouge)։ Կը մասնակցի Լիոնի հայ օփերէթի խումբը իր ամբողջ կազմով։ Ներկայացումէն վերջ մեծ պարահանդէս մը։

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

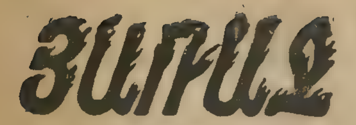

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1923 — R. C. Seine 376 284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 26 Mars 1949 Շաբաթ 26 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5805 — Նոր շրջան թիւ 1216

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽ ՁԵՐ ԳԼՈՒԽԸ ԿԱՊԵՑԷՔ

Բանավէճի մը առթիւ, որ մղուեցաւ Եգիպտոսի մէջ, ռամկավար պաշտօնաթերթը հետեւեալ պահանջը կը դնէր, խմբագրականով մը, գլխագիր.

— «Հ. Յ. Դ. առաջին գործը պէտք է ըլլայ միանգամ ընդմիշտ հաշուեյարդարի, լուծարքի ենթարկել իր աւելի քան քառորդ դարու սխալ, հիմնապէս սխալ, վտանգաւոր եւ ազգավնաս քաղաքականութիւնը հայրենիքին հանդէպ։

«Ան պէ՛տք է ճանչնայ հայ պետութիւնը, անվերապահօրէն վարչաձեւէն, եւ դադրի իր ըմբոստ կեցուածքէն հայ պետութեան հանդէպ»։ (Արեւ, 12 Փետրուար 1949)։

Մեր պաշտօնակիցը, «Ցուսաբեր», անմիջապէս բաց նամակ մը ուղղեց ռամկ. — ազատ. կուսակցութեան կեդր. վարչութեան, առաջարկելով «ԼՐԻՒ եւ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ հրատարակել 1921էն մինչեւ այսօր մեր միջեւ եղած բանակցութեանց ատենագրութիւնները, յարակից բոլոր համաձայնութեանց նախագիծերով, համաձայնութիւններով եւ նամակներով» (16 Փետր.)։

Մեր պաշտօնակիցը այս առթիւ կը յիշէր երկու կուսակցութեանց միջեւ կատարուած բանակցութիւնները եւ կնքուած համաձայնութիւնները, վայրերով եւ թուականներով. —

Ա. Պոլիս. — 1921 Դեկտ. 20։

Բ. Փարիզ. — 1931 Սեպտ. 15էն 1932 Յուլիս 16։

Գ. Գահիրէ. — 1938 Սեպտ. 29։

Դ. Եւ կրկին Գահիրէ, 1945 Դեկտ.։

Մենք «Արեւ» չենք ստանար, բայց գիտենք որ ռամկավար քաջարի՛ պաշտօնաթերթը խոհեմութիւն սեպեց խուսափիլ այս տարրական պարտականութենէն։

Ընդհակառակն, լայն բանալով առագաստները, կը հրաւիրէր ժողովուրդը պարտութեան մատնել Դաշնակցութիւնը, թեմական ընտրութեանց առթիւ.

— «Եւ այդ պարտութեան համար պայման է որ, այդ հոսանքին պատկանող որեւէ անդամ տեղ չգտնէ ազգ. տեղական վարչութեան ծոցին մէջ»։

Անոր առաջադրութեամբ ալ, ռամկավարները միացեալ ճակատ կազմեցին մնացեալ խմբակցութեանց հետ, գոյնզգոյն թեկնածուներու ցանկով մը։

Դաշնակցութիւն ալ ունէր իր առանձին ցանկը։

Ընտրութիւնները պիտի կատարուէին Փետր. 27ին՝ Գահիրէի, Մարտ 6ին՝ Աղեքսանդրիոյ մէջ, երբ կառավարութիւնը յետաձգեց, մէկ տարի պայմանաժամով (22 Փետր.)։ Անշուշտ նկատի առնելով պայքարին սաստկութիւնը, որ երկուքի բաժնած էր գաղութը։

Թեմական — ընտրական պայքարը պարզ փաստ մըն էր։ Բուն խնդիրը շատ աւելի լայն է եւ խոր։ — Տեսակէտ եւ դիրք՝ Խ. Հայաստանի եւ առհասարակ Հայկ. Դատի մասին։

Այսպէս ուրեմն, ռամկավարները, որոնք իրենց գլուխը կապելու կարողութիւն անգամ չունին, ոտքով — ձեռքով ապարէզ նետուեր են, ուրիշին գլուխը կապելու ճամբայ ցուցնելու համար։

Կը պահանջեն «միանգամ ընդ միշտ լուծարքի ենթարկել» քաղաքականութիւն մը, որուն հիմնական սկզբունքները երբեք ալ գաղտնիք չեն եղած իրենց համար, 1921 Դեկտ. 20էն ի վեր։

Սկզբունքներ՝ որոնք այնքան մօտէն կը շօշափեն իրենց հռչակաւոր «Անկորնչելի»ն։ Ըղձալին ու Տենչալին։

Դաւանանք մը, որ ոչ թէ 25, այլ 125 տարի ալ անցնի՝ պիտի պահէ իր ուժը, իբրեւ հիմնական ուղեգիծ հայրենիքի ազատագրութեան եւ ամբողջացման։

Երբ չեն բարեհաճիր ՆՈՅՆՈՒԹԵԱՄԲ եւ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ հրատարակել կնքուած համաձայնութիւնները, փոխանակուած նամակներն ու ատենագրութիւնները, կը նշանակէ թէ վախնալու պատճառներ ունին։

Ո՛րքան ամուլ վէճեր խափանուած պիտի ըլլային, եթէ ամէն մարդ վարժուէր գլուխ շարժել համաձայն իր խելքին ծանրութեան։

Ո՛ւրկէ ո՞ւր այս մարտակոչը՝, այնպիսի առեն մը երբ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ...

Եթէ օրաթերթ չատ չունինք, շաբաթաթերթեր կը լեցնեն պակասը։

Այդ պարբերականներէն մէկուն մէջ, երբեմնի վարիչ — պատուիրակը «խիստ այժմէական» յօդուած մը գրած էր վերջերս։

Գրուածքին իմաստը հասկնալու համար քանի մը մանրամասնութիւններ պէտք է գիտնալ։ Նախ՝ հեղինակը 70ը անցած է, ինչ որ մասամբ կը բացատրէ սիրոյ մասին իր տուած «թեքնիկ» տեղեկութիւնները։

Երկրորդ՝ իր փոքր կուշտ՝ կռնակը տաք ըլլալով ցմահ, լայն ժամանակ ունի այդքան բարդ սիրային հարցեր լուծելու, Նիսի ծովափը նստած։

Բարեգործականը մեծ ծառայութիւն մը մատուցած է ազգին, հանգստեան կոչելով իր վարիչ պատուիրակը։ Եթէ տակաւին Սքուար Ալպոնի բազմած ըլլար, մեր գրականութիւնը պիտի զրկուէր այդ «գոհար» գրուածքէն եւ մանաւանդ այն պատկերազարդ նկարագրութենէն, որով երբեմնի բանաստեղծը — քիչ մը շատ մօտէն տեղեակ — մեզի կուտայ նոր տեսակի սէրերու պատկերը, վառ գոյներով։

Եթէ ուրիշ բան ալ չգտնէք ռամկավար շաբաթաթերթին մէջ, այս կարգի նկարագրութիւնները կը բաւեն, իբրեւ վայելք։

ՍՕՍԻ

Բոլոր գիւտերը ռուսական են...

Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիան խոշոր հատոր մը հրատարակեց, որ կը բաղկանայ 1100 էջերէ։ Հրատարակուած կենսագրութեանց համաձայն, 90 ռուս հնարիչներ են հեղինակները շարք մը գիւտերու, որոնք յետոյ «իւրացուած, գողցուած են» օտարներու կողմէ։

Գիրքը խտացումն է վերջերս խորհրդային մամուլին մէջ եղած «յայտնութեանց», որոնց եթէ հաւատանք, ռուս գիտնականներ հնարած են մասնաւորապէս ելեկտրական լոյսը, ելեկտրական հոսանքը, օդանաւը, ռատիօն, շոգեշարժ մեքենան, ռատարը եւն.։

«Իզվեստիա» ջերմապէս գնահատելով այս գիրքը, գոհունակութիւն կը յայտնէ որ հեղինակները ուժգնօրէն խարանած են «աշխարհաքաղաքացիական ոգին եւ ստրկամտութիւնը՝ օտարին հանդէպ»։ Սակայն ցաւով դիտել կուտայ թէ անհրաժեշտ ուժգնութեամբ ձաղկած չեն «ռուսական գիւտերու գողութիւնը օտարներու կողմէ»։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը երկու վարչական հրահանգներ հաղորդեց, զօրացնելու համար հսկողութիւնը։ Առաջինը կը տրամադրէ վեց դաշնակից «հանրապետութիւններէն» հինգը բաժնել նոր շրջաններու, համայնավարական կոմիտէ մը տեղաւորելով իւրաքանչիւրին մէջ։ Բացառութիւն կը կազմէ Մոնթենեկրոյի հանրապետութիւնը։ Երկրորդին տրամադրութեամբ պիտի վերակազմուին Նահանգային Խորհուրդները, աւելի յաջողութեամբ պայքարելու համար Կոմինֆորմին դէմ։

ՊԵԼԺԻՈՅ վարչապետը, Պ. Սփաք, ուժեղ ճառ մը խօսելով ծերակոյտին մէջ, սպառնաց համայնավարներուն առջեւ փակել պետական ռատիօն եւ ջնջել իրենց շաբաթական կէս ժամուան իրաւունքը, եթէ շարունակեն «հաւաքական դաւաճանութիւն» դրդել։ Ճառը տեւեց 80 վայրկեան, ջերմապէս ծափահարուելով ընկերվարականներու, կաթոլիկներու եւ ազատականներու կողմէ։ Վարչապետը բացէ ի բաց յայտարարեց համայնավարներուն թէ կարելի չէ գաղտնիքներ վստահիլ իրենց՝ խորհրդարանական յանձնախումբերու մէջ եւ ինք կը կասկածի թէ այդպիսի տեղեկութիւններ անմիջապէս կը հաղորդուին օտար կառավարութեան մը։ Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ ի հարկին արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան յանձնախումբերէն պիտի հանուին համայնավարները, որոնք ազդարարած են թէ Խ. Միութեան կողմը պիտի բռնեն, եթէ պատերազմ ծագի։

Աթլանթեանի դաշինքը եւ պատերազմի վտանգը

Անգլիոյ Լորտերու ժողովին մէջ ալ ուշագրաւ յայտարարութիւններ եղան Չորեքշաբթի օր, միջազգային կացութեան եւ Ատլանտեանի դաշինքի մասին։

Լորտ Քորք վախ յայտնեց թէ Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութիւնը կրնայ գործի մղել Ռուսիան։ Եւ առաջարկեց խառն կառավարութիւն մը կազմել, ի նախատեսութիւն որեւէ անակնկալի։ Մեծն Բրիտանիոյ սպարապետը, մարէշալ Մոնթկոմըրի, որ ներկայ էր, լուռ ու մունջ կը հետեւէր վիճաբանութեանց։ Լորտ Քորք շարունակեց.

— «Մենք պէտք է ունենանք զօրաւոր կառավարութիւն մը աջակցութեամբ բոլոր կուսակցութեանց, որպէսզի կարենայ զոհողութիւններ պահանջել երկրէն պաշտպանութեան համար։ Կարելի չէ՞ որ Սթալին ըսէ, եթէ ուզէ պատերազմիլ, — այսօր կամ երբեք, եւ ասպարէզ նետուի։ Յուսանք թէ այդ որոշումը երբեք պիտի չտրուի, բայց պատրաստուինք ատոր համար։ Բաւարար քանակութեամբ դրամ չի ծախսուիր ազգ. պաշտպանութեան համար»։

Եզրակացնելով, լորտը յայտարարեց թէ Անգլիա երբեք պատրաստ չէ պատերազմի համար եւ թէ կառավարութիւնը կարելի չի նկատեր անմիջական պատերազմ մը։

Կառավարութեան ներկայացուցիչը հերքեց այն մեղադրանքները թէ ազգ. պաշտպանութեան գործերը երեսի վրայ մնացած են։ Եւ յայտարարեց.

— «Կառավարութիւնը լիովին տեղեակ է կացութեան։ Ան երբեք չէ ըսած թէ պատերազմի վտանգ չկայ այս տարի։ Պարտաւոր ենք ընդունիլ թէ վտանգ կայ այս տարի։ Կը վախնամ որ վտանգը գոյութիւն պիտի ունենայ դեռ քանի մը տարի։ Անշուշտ ծրագիրներ մշակած ենք, եթէ, հակառակ մեր ակնկալութեանց, բացառիկ վիճակի մը առջեւ գտնուինք մօտաւոր ապագային»։

★ Իտալիոյ ծերակոյտին մէջ ալ կռիւ մը ծագեցաւ, Ատլանտեանի դաշինքին քննութեան առթիւ։ Ծերակուտականները կը խօսակցէին նրբանցքներուն մէջ, երբ վէճ մը ծագեցաւ չափաւոր անդամի մը եւ համայնավարի մը միջեւ։ Երկու ծերակուտականները իրար փաթթուեցան։ Տեսնելով որ համայնավարը պիտի զգետնուի, ձախակողմեան ծերակուտական մը օգնութեան փութաց։ Ուրիշներ ալ խառնուեցան եւ կռիւը պիտի ծաւալէր, եթէ բարապանները չմիջամտէին։

Ծարեկարգութիւնը նոր վերահաստատուած էր, երբ ձախակողմեան ընկերվարական մը սկսաւ վիճաբանիլ ուրիշ ընկերվարականի մը հետ։ Եւ կափամարտը վերսկսաւ։ Նորէն ուրիշներ խառնուեցան, բայց ի վերջոյ բարապանները յաջողեցան խլարմէ զատել կռուարարները։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ Դշ. օր սկսան գարնան ռազմափորձերը, ռուսական շրջանին մէջ։ Գործողութիւնները կը վարէ մարէշալ Ռոքովսքի։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 400.000 զինուորներ շարժման մէջ դրուած են, բայց առ այժմ կը մասնակցին միայն 50—80 հազար հոգի։ Բոլորն ալ ուղղակի Ռուսաստանէն եկած են։ Միջին տարիքն է 18—20։ Կը կարծուի թէ հազարաւոր դիտողներ ալ ներկայ պիտի ըլլան ռազմափորձերուն, Պալքանեաններկիրներէն, Լեհաստանէն եւ Չեխոսլովաքիայէն։

Իրազեկներու կարծիքով, ռազմափորձերը աւելի շատ քաղաքական հանգամանք ունին։ Ռուսերը կ'ուզեն անգամ մը եւս անպարտելի ցուցնել իրենց բանակը, ազդելով մասնաւորապէս Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ արեւելեան Գերմանիոյ ժողովուրդներուն վրայ, որոնք անջատողական ձգտումներ կը ցուցնեն։

Տարագիրներու հոգը կրնա՞յ վերջանալ 1950ին

Ժընեւէն կը հեռագրեն թէ Պ. Ուիլեըմ Թըք, Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան (IRO) տնօրէնը, պիտի առաջարկէ 1950 Յուլիս 1էն անդին ալ շարունակել տարագիրներու տեղաւորումը եւ հայրենադարձը, փոխանակ դադրեցնելու ինչպէս որոշուած է։

Կազմակերպութեան պաշտօնեաները կ'ըսեն թէ տակաւին 700.000 տարագիրներ կան, մեծ մասը Գերմանիոյ մէջ, եւ «դեռ կուգան»։ Նորեկներուն մէջ մեծագոյն թիւը կը կազմեն 15.000 Եզրիներ, որոնք փախած են, բոլշեւիկեան իշխանութեան հաստատումէն ի վեր (1948 Փետր.)։ Այս 700.000էն 650 հազարը իրաւունք ունին կազմակերպութեան խնամքին, իսկ մնացեալները՝ օրինական պաշտպանութեան։ Մինչեւ հիմա Մ. Նահանգները ղրկուած են միայն 6000 տարագիրներ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՒԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ ԴԷՄ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ.— Վերջին մեծ պատերազմի ընթացքին, հայ ազգը հաւատարմօրէն ու նուիրումով կանգնեցաւ Դաշնակիցներու կողքին եւ անոնց տրամադրեց իր բոլոր ուժերն ու կարելիութիւնները :

Երբ Հիթլէրի կառավարութեան հետ ուխտ կնքած Խորհրդային Ռուսիան գերմանական բանակներէն յարձակումի ենթարկուելով՝ պարտաւորուեցաւ անցնիլ ժողովրդավար պետութիւններուն կողմը, մեր փոքրիկ հայրենիքը Կարմիր Բանակին տուաւ հարիւր հազարաւոր հայ զինուորներ :

Խորհրդային Հայաստանի Ներգաղթի պատուիրակ Գառնիկ Նազարեան, Պէյրութի Կրան Թէաթրի բեմէն, 11 Ապրիլ 1946ի իրիկունը, իր խօսած ճառով յայտնեց ․

— « Բացի պատերազմին սկիզբը Կարմիր բանակի շարքերուն մէջ զօրաշարժի ենթարկուած Հայերէն, մեր երկրին 320.000 զաւակները արձանագրուեցան կամաւոր զօրաշարժին (աշխարհազօր)» : («Զարթօնք», 14 Ապրիլ 1946):

320.000 «կամաւոր» միայն Խորհրդային Հայաստանէն… Աւելցուցէք ասոնց վրայ պատերազմին սկիզբը զօրաշարժի ենթարկուածները, ու դուք կը տեսնէք, թէ հայրենիքի հայութեան քանի տոկոսը տարուեցաւ ռազմաճակատ : Նոյն համեմատութեամբ զինուորագրուեցան ու պատերազմի կրակին մէջ նետուեցան նաեւ միւս խորհրդային երկիրներու Հայերը :

Նոր տեսակի ջարդ մըն էր այս, որուն «կամաւոր» անունը տուին :

Ու տասնեակ հազարաւոր հայորդիներ ինկան՝ Հայոց աշխարհէն հեռու, Լենինկրատի, Քիեւի, Սեվաստապոլի եւ խորհրդային ուրիշ քաղաքներու պաշտպանութեան համար : Տասնեակ հազարաւոր հայ երիտասարդներու արիւնը հոսեցաւ Ուքրանիոյ, ճերմակ Ռուսիոյ, Փոլոնիոյ, Գերմանիոյ, Պալթեան երկիրներու, ինչպէս նաեւ Ծայր․ Արեւելքի մէջ, ի խնդիր խորհրդային աշխարհի սահմաններու անընական ընդարձակման :

Ստացուած հաւաստի լուրերու համաձայն, մօտ 100.000 հայ զինուորներ սպաննուեցան «հայրենական պատերազմ»ի ընթացքին : Այս գումարին մէջ չեն մտներ հաշմանդամներն ու ֆիզիքապէս քայքայուածները, որոնք մեծ թիւ մը կը կազմեն : Ու վերապրող հայ զինուորները — գէթ անոնց մեծագոյն մասը — չվերադարձուեցան իրենց օճախները, այլ պահուած կը մնան Կարմիր բանակին մէջ ու կ'աշխատցուին ռուսական քաղաքներու եւ գիւղերու վերաշինութեան կամ կը մարզուին նոր բախումներու նպատակով :

« Հայաստանի մէջ՝ այր մարդ գրեթէ չէ մնացած » :

Այսպէս յայտարարեց Լիբանանի Կաթողիկոսական փոխանորդ Արտաւազդ արք․ Սիւրմէեան, Հայաստանէն վերադառնալէ վերջ, Լիբանանի վարչապետ Ռիատ պէյ Սոլհին, Ազգ․ առաջնորդարանին մէջ, ի ներկայութեան Լիբանանի Խորհրդարանի հայ երեսփոխաններուն եւ Քաղաքական ժողովի անդամներուն :

Հետեւեալ յատկանշական պատկերը բաւական յստակ գաղափար մը կուտայ Հայաստանի հայ ընտանիքներու ենթարկուած վիճակի մասին :

Պէյրութի համանուավար պաշտօնաթերթ «Ժողովուրդի Ձայն»ի խմբագիրներէն Սեդրակ Ապաճեան, Ներգաղթողներու Դ․ կարաւանին մեկնումին առիթով, կը բարձրանայ այդ կարաւանը տանող «Փոպետա» նաւը եւ անոր նաւաստիներու խումբին մէջ կը հանդիպի հայ տղու մը, զորկը ներկայացնէ իր ընթերցողներուն.—

« Ահա նաեւ հայ տղան — Ցակոբեանը : Անոր մեծ եղբայրը մեռած է Մոզտոքի կռիւներուն ընթացքին, միջակը՝ հաշմանդամ է, իսկ հայրը սպաննուած է սահմանային կռիւներուն · մէջ» : («Ժողովուրդի Ձայն», 11 Օգոստ․ 1946):

Ասիկա միայն մէկ օրինակն է Հայաստանի հայ տղոց, որոնք իրենց հայրն ու եղբայրները պատերազմին զոհ տալէ վերջ, կը պահուին պետական ծառայութեան մէջ՝ հեռու իրենց հայրենի աշխարհէն :

« Հայրենական պատերազմ»ը նաեւ տնտեսապէս քամեց ու քայքայեց մեր արդէն խեղճ երկիրը, խլելով անոր երկրագործական ու ճարտարարուեստական արտադրութիւնները, փոխադրական միջոցներն ու կենդանիները, նոյնիսկ կիներու, երախաներու եւ ծերերու ճակտի քրտինքին պտուղ հնարաւորութիւնները :

Այնքան մեծ, այնքան ծանր եղաւ Հայաստանի «տուրք»ը խորհրդային տիրապետութեան :

Հայ ժողովուրդը միամտաբար յուսաց, որ գէթ այս անգամ զուր չեն անցնիր իր զաւակներուն թափած առատ արիւնն ու իր անհուն զոհողութիւնները :

Ու երեւակայական «տեղեկութիւններ» · թեւառին․ հասան մինչեւ արտասահման, շրջեցան գաղութէ գաղութ՝ խանդավառութեամբ հրդեհելով հայրենաբաղձ հոգիները :

Ինչեր չլսեցինք ․․․ : «Կարմիր բանակը շուտով պիտի ընդարձակէ Հայաստանի սահմանները՝ գրաւելով ամբողջ Թրքահայաստանը»… «Թրքահայ քաղաքներու եւ գիւղերու վերաշինութեան ծրագիրներն ու յատակագիծները պատրաստուած են արդէն» : «Երեւանի ճարտարապետութիւն Կիլիկիան»… Երանի Կիլիկիոյ սահմանամերձ վայրերուն մէջ ապրող Սուրիահայերուն, որոնք մօտ ատենէն ուղղակի հոն անցնելու բախտը պիտի ունենան»… : Եւայլն :

Այս շինծու ու խաբեպատիր լուրերը պարզապէս քարոզչական կարթերու խայծեր էին, որոնցմով խորհրդային գործակալները միամիտներ կ'որսային հայ ժողովուրդին մէջ :

Ու դժբախտաբար շատեր տարուեցան անհիմն ենթադրութիւններէ եւ ամբոխային տրամաբանութիւններէ, ու յոյսեր կապեցին Խորհրդային Ռուսիոյ :

Բայց Խորհրդային Ռուսիան ոչ մէկ քայլ առաւ Հայկական Դատին ի նպաստ :

Հայաստան, երբ մէկ մասը Խորհրդային Միութեան, պարտաւորուեցաւ իր զաւակներէն հարիւր հազարաւորներ նետել ռազմաճակատ, կրակի ամէնէն վտանգաւոր գիծերուն վրայ՝ այդ «համայնական հայրենիք»ը պաշտպանելու եւ անոր սահմանները վերանուաճելու ու աւելի եւս ընդարձակելու համար : Սակայն, երբ կարգը եկաւ Թուրքիոյ կողմէ բռնագրաւուած հայկ․ հողերուն վերանուաճման, նաեւ մեր արեան շնորհիւ յաղթանակած Խ․ Միութիւնը ոչ մէկ զինուոր, ոչ մէկ կաթիլ արիւն տրամադրեց :

Ո՞ւր է, հապա մեզի կ'ըսէին, թէ Խ․ Միութեան բաղկացուցիչ երկիրները իրարու կապուած են հաւասար իրաւունքներով ու միեւնոյն պարտաւորութիւններով ․․․ :

Յաղթական Խ․ Միութիւնը ո՞ր օրուան սպասեց իրեն մաս կազմող Հայաստանի հանդէպ իր պարտականութիւնը կատարելու եւ օտար բռնագրաւիչները անոր իսկական սահմաններէն դուրս քշելու համար :

Արտասահմանի պոլշեւիկեան մունետիկները զանազան սոփեստութիւններով կը փորձեն փաստարկել, թէ Խորհրդային Ռուսիան կ'ուզէր ազատագրել Թրքահայաստանը եւ իրականացնել Միացեալ Հայաստանի պահանջը, բայց արեւմտեան պետութիւնները թոյլ չտուին :

Խորհրդային Ռուսիան չսպասեց արեւմտեան պետութիւններու արտօնութեան, երբ վճռեց իր մնայուն գրաւման տակ պահել Պալքանեան երկիրները, Հունգարիա ու Լեհաստանը, երբ կցեց Պալթեան պետութիւնները, երբ իր թաթին տակ առաւ Ջեխօսլովաքիան՝ պետական հարուածով մը խորհրդային իրաւակարգ հաստատելով հոն, երբ պաշարման ենթարկեց Պերլինը, երբ պոլշեւիկեան բանակներ քալեցուց Չան Քայ Չէքի կառավարութեան դէմ՝ ամբողջ Չինաստանը գրաւելու առաջադրութեամբ : Միայն Հայաստանի բռնագրաւուած հողերը ազատագրելու հարցին մէջն է, որ չի կրնար եղեր շարժիլ՝ առանց արեւմտեան պետութիւններու հրամանին ․․․

Խ․ Միութիւնը երկաթէ վարագոյր քաշեց իր ու իրեն ենթակայ երկիրներուն շուրջ՝ արգիլելով որեւէ տեսակի, որեւէ ձեւի, որեւէ չափի օտար ազդեցութեան թափանցում : Արդ, եթէ իրապէս կ'ուզէ մեծցնել ու ամբողջացնել Հայաստանը, այդ ո՞ր արեւմտեան պետութիւնն է, որ թոյլ չի տար իրեն՝ Հայաստանին վերադարձնելու Հայկական Ղարաբաղը, Հայկական Ախալքալաքն ու Նախիջեւանը :

Պաշտօնապէս պահանջեց սփրիկեան Տրիպոլսոյ հոգատարութիւնը, Եգէական Ծովէն կղզիներ, Նեղուցներուն վրայ զինուորական խարիսխներ հաստատելու իրաւունք : Պահանջեց, որ յունական Մակեդոնիան եւ Տէտէ Աղաճը տրուին Պուլկարիոյ, Թրիէսթէն՝ Եուկոսլաւիոյ, Կարսն ու Արտահանը… Վրաստանի : Բայց ոչ մէկ պահանջ ներկայացուց, ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ բառ արտասանեց Հայաստանի հողային իրաւունքներու մասին : Հայաստանի անունն իսկ մոռացութեան տրուաւ խորհրդաժողովներու եւ բանակցութիւններու ընթացքին :

Ոչ, պոլշեւիկներն ու անոնց վարձկանները սնամէջ փաստարկութիւններով չեն յաջողիր հայկական ողբերգութեան պատասխանատուութիւնը ջնջել Խորհրդային Ռուսիոյ վրայէն եւ ժխտել անոր կատարած Յուդայի դերը Հայկական Դատի մասին :

Այլեւս բացայայտ իրողութիւն է ու անհերքելի փաստ, թէ Խորհրդային Ռուսիան՝ պատերազմի ընթացքին չահագործեց մեր դժբախտ ժողովուրդի զգացումներն ու անսահման միամտութիւնը, եւ յետոյ կրկին մեզ դրաւ կոտրած տաշտի առջեւ :

Մ․ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

★ ՍԿՈՎՏԻԱՅԻՆ.— (Կը գրէ խմբագրապետի մը) ․«Եթէ շարունակես թերթդ խճողել սկովտիական պատմութիւններով, ալ մէյ մըն ալ թերթդ մեր դրացիէն փոխ չեմ առներ եւ չեմ կարդար» :

Տպաւորութիւններ

Սրտագրաւ էր երեւոյթը : Տեսնելու բան էր բազմութեան խուռներամ յորդումը Լիոնի եւ Վիէնի սրահներէն ներս, «Ղարաբաղի Մելիքներու» ներկայացման առթիւ :

Գործի լծուած էին Խաչուհիները : Մին միւսը գերազանցելու բարձր գիտակցութեամբ տոգորուած՝ կը սպասարկէին լուռ ու հեզահամբոյր : Ներկայ էին բոլոր դասերն ու դասակարգերը, մեծ ու պզտիկ, երիտասարդներ ու տարէցներ :

Այս վերջինները մանաւանդ փութացեր էին հանդիսականներուն առաջինները ըլլալ : Որպէսզի աւելի յստակօրէն կարենային տեսնել ու դիտել տոհմային տարազներու գոյներուն ներդաշնակութիւնը : Որպէսզի աւելի մօտէն կարենային հաղորդուիլ մայրենի բարբառին՝ հայ վանկին քաղցր երաժշտականութեան հետ : Կ'ուզէին յագեցնել իրենց կարօտակէզ հոգիները հայրենի աշխարհի անցեալի երջանիկ վերյիշումներով :

Վիէնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը կազմակերպեր էր՝ վայելչէքի այս առիթը, ղեկավարութեամբ դերասան Ուզունեանի յանձն առած էր ամէն դժուարութիւն, վերակենդանացնելու համար հայկական թատրոնը :

Ուրեմն երէց սերունդը կը շարունակէ արթուն պահակի իր դերը :— Հրահրել միջանջենական կրակը, ջերմացնելու համար տարագիր Արմէններու ընդարմացած հոգիները եւ զանոնք կապել հայրենի երկրին ազգային մշակոյթին եւ աւանդութիւններուն :

Սփիւռք… այսպէս կ'անուանեն միլիոնաւոր զոհերու մնացորդացը : Արմատախիլ եւ ցիրուցան : Եւ սակայն ոտքի վրայ է ան : Իր անհնարին տառապանքներով, անհաւասար մարտնչումներով կ'ապրի : Կ'աճի ու կը ստեղծագործէ :

Իր տոկուն պատուաստը դրեր է հիւրընկալ արեւի տակ օտար հողերու վրայ, բայց… կը բողոքի : Ան պիտի տայ այլապէս շքեղ դեղեցկութիւններ ․․․ :

Քանզի ընդարոյս ու վաչկատուն ժողովուրդի մը զաւակը չէ ան : Ան չէ սերած Ասիոյ արշաւորդու տափաստաններէն :

Անոր նախահայրերը եղեր են անուանի ու առաքինի թագաւորներ, մեծազօր աշխարհակալներ : Եղեր են մշակոյթի եւ գրականութեան տիտաններ : Եւ Նորդ դարու աղջամուղջը լուսաւորած են, ծաղկեցնելով Հայոց աշխարհը :

Երգ ու նուագի, ծափ ու ծիծաղի անհողնօրէն հաճելի մթնոլորտի մը մէջ, խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին կը հասնի : Մելիքներու մէջ սուսերամարտը, կռիւ, բայց աքանչելի է Գուղին, յանձին դերասան Ուզունեանի, որ հարազատօրէն կը մարմնացնէ կատակերգակի դերը · ժամանակի միայնութեան ոգին պատկերացնելով, ճկուն ու սրամիտ արուեստով մը :

Ոսկեհան հին հայուհին, պարկեշտ ու միամիտ : Ջահրակին տակ կը քրքրէ վիշտի ծրարը, ու տրտմօրէն կ'երգէ ․

Արեւն ընկաւ մեր հողին,
Մոխիրս պատեան դառնողին ,
Վարանդած լրիւ չորցաւ․
Եկաւ առաւ ինձ Գուղին :

Պատկերը նոյնն էր գրեթէ մեր հայրենի երկրին մէջ ալ : Քիչ բան փոխուած էր Ղարաբաղի Մելիքներէն մինչեւ մեր օրերը, մեր մամիկներու կենցաղին մէջ :

Ամէն հայ կին իր հոգիին խորը վկած թերդի մը աւերակն ունի, իր փշրուած յոյսերուն եւ խորտակուած սէրերուն մոխրակոյտն է ան… :

Գուղիին դժգոհ կինը կը շարունակէ իր երգը, աւելի տխուր, աւելի սրտայոյզ : Ժամուն զանգը յանկարծ կ'ընդմիջէ : Կը սթափի, մոռնալով ամէն ինչ․ ծունկի կուգայ, եւ կը կրկնէ իր աղօթքը :

— « Հայր մեր, մայր մեր, ողբերկինքն ես, անդին ես… ալիւրս բաղարջացրու․ ցորենս կորկոտացրու․ հանապազորդ տուր… մեզ լաւ օր տուր… Եւ Ոսկեհան երկիւղածօրէն կ'աղօթէ սպասելով լաւ օրերու» :

Սահմաններու անվերջ կռիւ կամակոր ու մեծամոլ Մելիքներուն մէջ : Ո՞վ պիտի յանդգնի ոտք դնել մին միւսին հողին վրայ : Ցամառ միասնութիւն երկուստեք : Իսկ եւ իսկ հայկական նկարագիր : Բարեբախտաբար Գուղիի հնարամտութիւնը զինաթափ կ'ընէ թշնամական ոգին : Մելիքներու զաւակներուն ամուսնացումը կը հաստատէ հաշտութիւնը : Ու կը սկսի հարսանիքը հայկական :

— Պար ու երգ, ծափ ու նուագ, հուռա, հուռա, տոհմիկ տարազներով գոյնզգոյն աղջիկներ վառուած մոմերով, հարս ու փեսին հետ կ'անցնին ժողովուրդին մէջէն․․: Հարսանեկան զուարթ թափօրն է, կը թողնեն աղաւնիներ, ցնծութիւնը ծայրայեղ է : Միութեան հաշտութեան յաղթանակը ապահովուած է :

Եւ ժողովուրդը պահ մը գինովցած՝ մոռցած իր մշտական հոգերը կը նորոգուի անցեալի քաղցրագին ու պատմական յուշերով :

ՑԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Հայ կեանքը Կիպրոսի մէջ

ՆԻԿՈՍԻԱ, 4 Մարտ (Յառաջ).— Կիպրոսի Լակատամիա գիւղին մօտ նորահաստատ անգլիական զինուորական ռատիոկայանին վրայ վերջերս երգուեցան հայկ. պատարագի արարողութիւններ, ու հայերէն քարոզ մը խօսեցաւ առաջնորդ Ղեւոնդ եպիսկ. Չէպէեան, բացատրելով Ծննդեան պատգամը։ Այս անգլիական կայանին վրայ առաջին հայ նուագողը եղաւ Գ. Զաւէն Մաքսուտեան (եղբայրը մեր աշխատակից պատմագէտ Նուպար Մաքսուտեանի), որ ժանտօլինի վրայ նուագեց ընտրեալ սօլօներ։ Այս առթիւ գնահատանքի տողեր հրատարակեցին Կիպրոսի օտար թերթերը, ինչ որ նպաստեց զաղութին վարկը բարձրացնելու։

★ Վերջերս Կիպրոսի ազգ. առաջնորդարանը պաշտօնական այցելութեան եկաւ Կիպրոսի Յոյնաց մեծ արքեպիսկոպոսին ներկայացուցիչը եւ մէկ ժամէ աւելի սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ղեւոնդ եպիսկոպոսի հետ։ Այս պաշտօնական այցելութիւնը մեծ ազդեցութիւն ձգեց Կիպրոսի յոյն մեծաթիւ ժողովուրդին վրայ։ Գ. Ն. Մաքսուտեան, թարգմանեց երկու եպիսկոպոսներու ուղերձները։ Այս առթիւ յոյն եպիսկոպոսը գոհունակութեամբ յիշեց որ հայ բանաստեղծին Թարգմանութեանց շնորհիւ, յոյն սուրբերը եւ եկեղեցական հայրերը կը մեծարուին Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ, իսկ յոյն սուրբերու կարգ մը գրութիւնները Ե. դարուն Հայերէնի թարգմանուելով՝ կ'երգուին հայ եկեղեցիներու մէջ։ Կիպրոսի ազգ. վարչութեան ատենապետ Գ. Օննիկ Շաքարեան ալ ողջոյնեց Հայերու եւ Յոյներու եղբայրակցութիւնը Զմիւռնի մէջ, ինչպէս եւ դրուագներ պատմեց Աթէնքի հայ յունական գործակցութեան մասին։

Կիպրոսի Հայոց արդի առաջնորդին օրով ամրապնդուած են Կիպրոսի յոյն եւ հայ եկեղեցիներու սիրալիր յարաբերութիւնները։

★ Այս տարուան Վարդանանցը մեծ շուքով տօնուեցաւ Նիկոսիոյ մէջ։ Կրօնական արարողութիւններէն վերջ հանդէս մը սարքուեցաւ Հայկական Ակումբին մէջ, ուր տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգեր։

★ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը օրհնութեան կոնդակ մը ուղղած է Գ. Ն. Մաքսուտեանի, գնահատելով անոր պատմական ուսումնասիրութիւնները։ — Տեղեկատու.

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐԸ.— Ի՞նչ կ'ընես իմ պարտէզիս մէջ։

ԱՂՔԱՏԸ.— Աղքատ եմ, անօթի եմ, ուտելիք չունիմ, խոտ կը ճարակեմ։

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐԸ.— Լաւ. ուրեմն քիչ մը ներսերը եկուր. հոն խոտը աւելի բարձր է եւ համով։

★ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼԸ.— Կ'աղաչեմ, կը պաղատիմ, տէր դատաւոր, ոճիրը գործեցի հակառակ իմ կամքիս։

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Նոյն բանն է. արդէն պիտի կախուիս՝ հակառակ քու կամքիդ...

ՖՐ. Կ. ԽԱՂԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

ՍԵՎՐԱՆ.— Մարտ 13ի հանդէսը ցանկալի օր մը եղաւ մեր գիւղին համար, շնորհիւ Հայ Կապոյտ Խաչի, որ ջանք չէր խնայած լաւագոյն ձեւով մը արժեցնելու հայ կնոջ ժիր եւ անսահման աշխատանքը։

Սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր։ Ներկայ էին Սեվրանի քաղաքապետ եւ Լիվրիի քաղաք. փոխանորդը, որոնց ի պատիւ «Մարսէյյէզ»ը երգուեցաւ աշակերտ եւ աշակերտուհիներուն կողմէ, յետոյ «Յառաջ նահատակ»ը։ Արտասանուեցաւ «Նափոլէոն»ը Հրանդ Քէօսէեանի կողմէ։ Խօսքը տրուեցաւ Լիվրիի քաղաքապետի փոխանորդին որ ըսաւ.— Տեսած եւ գնահատած եմ ձեր Միութեան գործը, եւ ուրախ եմ որ պատիւը ունիմ այսօր, այսքան բազմութեան առջեւ խօսք առնելու եւ շնորհաւորելու անդամները, մաղթելով անոնց միշտ արդիւնաւոր գործունէութիւն։

Նորահաս երիտասարդուհիները ներկայացուցին «Սիպիլ» մաղնիսը, մեծ յաջողութեամբ, ղեկավարութեամբ Օր. Արմենուհի Յովակեանի։ Նոյն խումբը պարեց նաեւ հայկական պարեր, գեղջկական տարազներով մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով։ Հանդէսին երկրորդ մասը սկսաւ «Պատուոյ գողը»ին ներկայացումով, տեղական ուժերէն կազմուած որ կուշտ ու կուռ խնդացուց բոլորը։

Հանդէսին յաջողութեան համար մեծ ջանք թափած էին Գ. Հրանդ Քէօսէեան, որ իր փորձառութեամբ միշտ օգտակար է գաղութիս, ինչպէս նաեւ Կարապետ Գարամանուկեան եւ Եդուարդ Եսայեան, Օր. Անժէլ Թորոսեան, Օր. Ա. Յովակեան եւ մանաւանդ Տիկին Սիրվարդ Ղուկասեան։

Պարերը սկսելէ առաջ երգուեցան քանի մը հայկական ընտիր երգեր, Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Գ. Գալիչեանի որոնք մեծապէս գնահատուեցան։

Ու վերջապէս պարերը սկսան ընտիր նուագախումբի մը առաջնորդութեամբ, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր։ Հայ Կապոյտ Խաչի անդամուհիներուն անխոնջ աշխատանքը ամէն գնահատանքէ վեր է։ Յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն իրենց։

Համիդխանեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գ. Նահապետ Ալայէմճեան որ արդէն Ecole normaleէն թաւջութակի Licence de Concerts ստացած էր տարեվերջի քննութեանց առթիւ, այս անգամ եւս մասնակցելով Leopold - Bellanի զտումի (Eliminateur) Degré Excelenceի մրցումներու, 12 հոգինոց դժուարահաճ «ժիւրի»ի մը առջեւ միաձայնութեամբ առաջին հանդիսացած է 10 մրցորդներու մէջ։

Շնորհաւորութիւններ։ Լ.

ՅԱՌԱՋ կը Ճուխեճ

Փարիզէն Տիկին Գասմաճեան իր տարեկան «Յառաջ»ի նուիրատուութիւնը Գ. Ղազարեանի (Հալէպ) կը վերանորոգէ 3րդ տարեշրջանին համար եւս։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերջին ԺԴ. Ընդհ. ժողովը որոշեց յառաջիկայ 1950ին տօնակատարել Կուսակցութեան 60ամեակը։

Այս առիթով մեր ընկերներէն ծանօթ փորագրիչ Դ. Փափազեան որոշած է արծաթէ սախտակի վրայ փորագրել անունները 60 տարիներու ընթացքին հրատարակուած մեր բոլոր պարբերաթերթերու (օրաթերթ, շաբաթաթերթ, ամսագիր եւայլն), ըլլայ պաշտօնական մարմիններու, ըլլայ անհատ ընկերներու կողմէ։

Մեր «60ամեայ մամուլ»ին մաս կը կազմեն թէ լեգալ եւ թէ անլեգալ հրատարակութիւնները, ըլլան անոնք տպագիր թէ խմորատիպ։

Մեր այն բոլոր ընկերներէն եւ համակիրներէն, որոնք կապ ունեցած են Դաշնակցական մամուլին հետ, կը խնդրենք հետեւեալը.

1.— Նմոյշ մը իրենց ծանօթ պարբերաթերթերէն (եթէ հազուագիւտ չեն) եւ կամ այդ պարբերաթերթերու լուսանկարը (եթէ հազուագիւտ են) յղել վարը մատնանշուած հասցէին։

2.— Եթէ նմոյշ բնաւ մնացած չէ, նոյն հասցէին անհրաժեշտ տեղեկութիւնները տալ իր ատենին հրատարակուած պարբերաթերթի մասին (անուն, վայր, թուական, տպագիր թէ խմորատիպ, լեգալ թէ անլեգալ եւայլն)։

3.— Լուսանկարը պատրաստել 6×9 c. ֆիլմի վրայ։

4.— Տեղեկութիւնները հաղորդել ԱՄԵՆԱՈՒՇԸ ԱՌ 15 ԱՊՐԻԼ 1949, հետեւեալ հասցէին.—

Journal «ALIK», B. P. 422, Teheran, Iran, (Յանձնելի Դ. Փափազեանի)։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Աչքիս առաջ ունիմ Արմենակ Սաղըրեանի «Pages d'Art Arménien»ը Մելքոնեան Ֆոնտով հրատարակուած ֆրանսերէն պատկերազարդ հատոր մը, որ իրապէս կարեւոր տեղեկութիւններ եւ յիշատակումներ կը պարունակէ հայկական ճարտարարուեստի մասին։

Թողլով աւելի հմուտ անձերու վերլուծելը զայն, կը փութամ միայն յիշել հոս կարեւոր մոռացում մը։ Vortan garmir, Kermes Animalի մասին իր տուած ծանօթութեանց մէջ էջ 25, չէ յիշած Jean Altheni անունը որ առաջին անգամ Հայաստանի այդ կարմիրը ներածած է Ֆրանսա եւ այդ ճենուիւթրին մշակած։ Ուսանողութեանս տարիներուն կը յիշեմ այցելած ըլլալ Մարսիլիոյ մէջ իր արձանին, որու տակ գրուած էր l'Armenien, qui a introduit le premier etc.։ Անոնք որ ծանօթ են, անշուշտ պիտի փութան լուսաբանել։

Փափաքելի էր գիտնալ նաեւ թէ ցարդ կը մնա՞յ այդ արձանը Մարսիլիոյ մէջ եւ ի՞նչ է գրուած անոր տակը եւս.։

Ժ. Յ. ԱԲԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

ԼԱՄԲՐՈՆԻ ՀԱՐՍԸ

— Բայց կուզան, Բարկէն հայրիկ։

— Մեր տղաքն են, Տիրուհիս, դուն հոգ մի ըներ հիմա իշխանն ուր է՝ կը համնի։

Հազիւ թէ քառորդ մը տեղ ձիավարեցին, ամպի պէս փոշի մը երեւցաւ առջեւնէն, եւ գունդ մը ձիաւորներ փոթորիկի պէս կուգային։

Բարկէնի ձին սկսաւ խրխնջել եւ առջեւի ոտքերովը գետինը զարնել։

— Ահա իշխանն է, ըսաւ Բարկէն։ Կրակը մեզի աւետիս կուտայ։

Կրակն ի՞նչ է, ըսաւ Գոհար։

— Կրակը այս մեր կարմիր ձին է, որ բոցի պէս կ'երթայ՝ որ ամէն բան կ'իմանայ որ կը խօսի, կ'իմացնէ անխելք մարդիկներէն շատ խելօք է, քեզ բերելու համար այսօր ինծ տուաւ հայրդ։

Եւ իրօք Թորոսն էր որ անձամբ կուգար դիմաւորելու աղջիկը, եւ երբ մօտեցան իջաւ ձիէն՝ առաւ նուաեցուց զայն պատրաստ ձիու մը վրայ, կռնակը լօդիկ մը եւ գլխուն բեհեզեայ քօղը ոլլաւ, եւ ծանր ծանր հասան Տարսոն։

Թէպէտ շատ պարզ եւ դիւրին եղաւ Գոհարի Լամբրոնէ ազատութիւնը, բայց դարձեալ բաւական ցնցուած էր խեղճ աղջիկը, որ մէկ երկու օր մը փոքրիկ ջղային անհանգստութիւն մը ունեցաւ, եւ որ շատ մտատանջեց Թորոսը որ չէր կրնար մտքէն հեռացնել այդ քաղաքին մէջ անոր մօրը դժբախտ վախճանը. ուստի երբ զաւակը քիչ մը աղէկ գտաւ ինքզինք, մէկէն խումբ մը պահապան զօրքերով յանձնեց Բարկէնի՝ տանիլ Վահկայ։

Իսկ Լամբրոնի բերդէն համուած խնդրակները հազիւ թէ երեկոյին կոր գլուխ կը դառնային իմացնելու թէ իրենց հարսը Տարսոն մտած էր իր հօր հետ եւ բազմութեամբ ձիաւորներու։

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Լամբրոն անառիկ անուն ունէր, ուստի Թորոս գիտէր թէ անոր տէրերը կրնային իրեն դէմ խիզախել. բայց այն լաւ գիտէր թէ դուրսէն օգնութիւն մը չի կար իրենց տեղէ մը, քանիոր յունական զօրութիւնը այն առթիճանի խոնարհեցաւ իրեն առջեւ որ Երուսաղէմի թագաւորին միջնորդութեան դիմեցին յոյն կուսակալները դադրեցնելու հայ սուրին հարուածը իրենց ժողովուրդներուն վրայէն. ուստի երբ ամէն կողմը տեսաւ թէ Օշինի օգնութիւն չի կայ ոչ մէկ կողմէ, իր բոլոր զօրութեամբ յարձակեցաւ Լամբրոնի վրայ։

Մեզ այս եղբայրասպան պատերազմին վրայ, խօսիլ ծանր է, պատերազմ, ուր հայ արիւն հայ ձեռքերէ թափուեցաւ, եւ ուր վերջապէս Լամբրոնի տէրը պարտաւորուեցաւ իրպարիսպներուն ապաւինիլ, եւ երբ բանագնացութիւններուն ուղեց սկսիլ յաղթողին բարկութիւնը իջեցնելու, Թորոս ձիու վրայ ընդունեց պատգամաւորը որ եկեր էր խաղաղութիւն խնդրելու, եւ շրջապատուած այն իր զօրավարներու եւ ասպետներու խումբէն որ դրեթէ քանի երկայն պատերազմիաարիներու տակ ծերացեր էին, ծանր ուշադրութիւն մը տալէն վերջը պատգամաւորին ըսաւ խստութեամբ։

— Քու տէրդ ինձմէ խաղաղութիւն կը խնդրէ եւ չամչնար, իսկ ես հիմա որոշած եմ որ ուխտադրուժ՝ խարդախ մարդիկներու հետ դաշնադրութեան չի մտնեմ, երբ գիտեմ թէ վաղը պարագան որ ներէ, դաշինքին ստեն՝ երդումին ոտնակոխ պիտի ընեն։

Ուստի գնա գրուցէ քու տիրոջդ, եթէ ազատութեան կը փափաքի՝ դռները բանալէ եւ Լամբրոն ինծի յանձնելէ ուրիշ չի կայ, այն ատեն զինքը թող կուտամ. կ'ուզէ երթայ Կոստանդնուպոլիս՝ կ'ուզէ Իկոնիա՝ կ'ուզէ Հալէպ, այն ամէն մայրաքաղաքները ուր գրեթէ քանի տարի է ինծի դէմ թշնամի կը փնտռէ, ամէն թշնամիներուս լրտեսութիւն կընէ, ամէնքը ինծի դէմ կը գրգռէ։

— Քու տէրդ Թորոսը կը տեսնէ, շատ կը սրխալի. ես իրեն առջի օրէն երբ այս ճամբաներէն կ'անցնէի փախստական երիտասարդ՝ իմ շղթաներէս հազիւ ազատած՝ ազգին շղթաները կուզայի խորտակել եւ առաջին խոչընդոտը զինք կը գտնէի. այն օրէն ես իրեն ազդ ըրի՝ զրուցեցի թէ փառք փնտռելու չէի եկած, այլ իմ ազգիս խեղճութեան ճար ճարակ ընելու։

ՇԵՐԸՆՑ.

համաձայն օրէնքի մը որ կ'արտօնէ 200 հազար հոգի ընդունիլ, երկու տարուան ընթացքին։

Տարագիրներու միջազգային կազմակերպութեան մէջ, որ ենթակայ է Միացեալ Ազգերու ընկերային եւ տնտեսական խորհուրդին, ներկայացուցիչներ ունին Ֆրանսա, Անգլիա, Մ. Նահանգները, Աւստրալիա, Պելժիա, Քանատա, Չինաստան, Նորվեկիա եւ Վենեզուէլլա։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ ռուսական իշխանութիւնները հաշուեցոյցներ զրկելով, 2ուկէս միլիոն տոլար կը պահանջեն Անգլիացիներէն, եօթը միլիոն ալ՝ Ամերիկացիներէն, իբրեւ հեռագրի եւ հեռաձայնի ծախք, ինչպէս եւ ամսական հարիւր հազար տոլար։ Անգլեւսաքսոնները մերժեցին վճարել։ Կը վախցուի որ Ռուսերը կտրեն հեռագիրը եւ հեռաձայնը, որոնց գլխաւոր նիւթերը իրենք ճարած են։

«ՍՕՖԻՍ ՏԷ ՇԱՆԺ»Ը, որ ամսական 17.000 արտօնագիր կուտայ, տարեկան 800 միլիոն ֆրանքի կը նստի պետութեան։

ԻՏԱԼԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան պաշտօնատան տեղեկութեանց համաձայն, համայնավար կուսակցութիւնը 700.000 անդամներ կորսնցուցած է, անցեալ տարիէն ի վեր։ Նախարարը, Ռոտոլֆո Փաչիարտի, կը յայտարարէ իր թերթին՝ «Վոչէ Ռեպուպլիկանա»յի մէջ, խօսքն ուղղելով համայնավարներուն.— «Դուք Իտալիոյ մէջ վերջնապէս փախցուցիք շոգեկառքը. այլ եւս անելիք չունիք, օրինապէս թէ ապօրէն»։ Մէկ տարի առաջ Իտալիոյ համայնավարներուն թիւը կը հաշուէին 2 միլիոն 500 հազար։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան շրջանէն բոլոր պահեստի սպաները գործօն ծառայութեան պիտի կոչուին, կազմելով 1200 հոգինոց շարք մը, իբրեւ մարզիչ – վարիչ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆ ալ գտած է հիւլէական ուժին գաղտնիքը եւ կրնայ զէնքեր շինել աջակցութեամբ գերման մասնագէտներու, համաձայն ամերիկացի մասնագէտ Պրէտլիի։

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ Պելոպոնէսի (Յունաստան) ապստամբութեան հրամանատարը, Կոստանդին Պրեթաքոս։

ԿԵՂԾ «ՌԵՍԻՍՏԱՆ»ՆԵՐՈՒ մասին հետապնդումները կը շարունակուին Փարիզի թէ գաւառի մէջ։ Հինգ շաբաթէ ի վեր հարցաքննիչ դատաւոր Կոլեթթի քննութիւններ կը կատարէ, երեւան հանելու համար անոնք որ կեղծ վկայականներ բաշխած կամ ստացած են, իբրեւ անդամ Դիմադրական ճակատի։ Կասկածներ կը ծանրանան C. S. M. կոչուած խմբակցութեան վրայ, որ լուծուած էր 1940ի վերջը, յետոյ վերակազմուած՝ զինադադարի ընթացքին, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ Արդէն իսկ ձերբակալուած են հինգ հոգի, որոնք յաջողած էին կեղծ վկայականներ ստանալ զանազան միջոցներով։

Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Hôtel du Forezի մէջ, Մարտ 26ին ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ José Claudeի նուագախումբին։

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ։

Մուտքը 100 ֆրանք։

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ

մասնաճիւղը կը տօնէ իր 45րդ տարեդարձը։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՈՎ ՄԸ

Զատկի երկուշաբթին, 18 Ապրիլ, ՍԱԼՈՆ ԼՈՆՇԱՆԻ մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ապրիլ 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théatre G. Verdiի մէջ, rue d'Alger։

Կը մասնակցին Արաքս, Սիփան, Եփրատ, Տաւրոս եւ Սեւանայ Լիճ խումբերու արենոյշները եւ թեւիկները։ Մարզանք, ռիթմիք պար, խմբերգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր։ «Շուշանիկ Մամիկոնեան» արենոյշներու երէց խումբը պիտի ներկայացնէ Յ. Թումանեանի «ՄԱՐՕՆ» հայրենի անուշ յիշատակներով եւ սովորութիւններով։ Կը ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ԿԸՌԼ ՍԿԱՈՒՏԸ», սկաուտական կեանքէ առնուած «ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ» եւ «ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԽԱՐՈՅԿԸ»։

Աճուրդ եւ վիճակահանութիւն չկայ։

Ձեռագործ եւ խմորեղէն արենոյշներու կողմէ պատրաստուած, մատչելի գիներով։

Բոլորդ գացէք քաջալերելու մեր ժրաջան արենոյշները։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ստիպուած ենք անգամ մը եւս յիշեցնելու,— որեւէ ծանուցում, միութիւններու թէ անհատներու կողմէ ղրկուած, չի հրատարակուիր առանց փոխարժէքը վճարելու։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս պարագան աւելորդ ժամավաճառութեան չենթարկուելու համար։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ.Յ.Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»

ԵՒ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Պատուոյ նախագահութիւն. Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ։

Կը խօսին ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Salle Municipale de Charenton:
Métro Charenton Ecoles :

Մուտք 150 ֆրանք։

Ալֆորվիլցիներու վերադարձին համար service d'Autocar:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին կողմէ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ 32 — 34 Ave. des Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, métro Porte des Lilas :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

ԹԱՏՐՈՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Հ. Կ. Խաչի դպրոցի բարձ. կարգերու աշակերտներուն կողմէ կը բեմադրուի՝

Բաւականադատ անկուշներ

(Զաւեշտ մէկ արար)։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն – Տէսին մասնաճիւղի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վիլօռպանի Գեօ. Թատրոնի մեծ սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։ Չափաւոր գիներ։

ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Mme Hortense de Sampignyի, այս կիրակի ժամը 14ին, Salle Berlioz, 14 rue de Madrid (métro Europe):

Հայ աշակերտներէն կը մասնակցի Լիբանանի Հրաշք– Տղան, ՎԱՐՈՒԺԱՆ, իսկ Փարիզէն՝ Վիոլէթ Առաքելեան։

1923 — ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ — 1949

Ժողովրդական մեծ ցերեկոյթ, 8 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.45ին, Իէնայի Թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iena: Տրդատ Նշանեան կը ներկայացնէ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած եւ յայտնի ակադեմական՝ Ժան Էքարի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՐ

(Le père Lebonard), (Comédie Françaiseի խաղացանկէն), թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։ Գիները սովորական։

Հասոյթին 15 % Պէլվիլի դպրոցին։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը եւ չի խաչաձեւել։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը ներկայացնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ, Salle Standի մէջ, (Croix Rouge): Կը մասնակցի Լիոնի հայ օփերէթի խումբըեր ամբողջ կազմով։ Ներկայացումէն վերջ մեծ պարահանդէս մը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը։ Շարունակութիւն նախորդ ժողովին։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եդիպտացի» կոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes G. սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտոք» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի հայկական մատուռին մէջ, ժամը 8ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Փ. Օհաննէսեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իր «Օր»ը կը տօնէ Մարտ 26ին Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Patronage St. Barnardի սրահին մէջ։ Երգ, արտասանութիւն եւ պզտիկ զաւեշտ մը։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԱՊՐԻԼ 2ԻՆ

Պատուոյ նախագահութեամբ՝
ՏԻԿԻՆ Ն. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
եւ ներկայութեամբ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ
Գեղ. մրցում (երգ եւ արտասանութիւն)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ
ՏԱՆՈՒՏԷՐ ԹԷ ՎԱՐՁԱԿԱԼ

Եթէ կ'ուզէք գիտնալ ձեր իրաւունքները համաձայն նոր օրէնքներու դիմեցէք անյապաղ՝

Մ. ԵՍԱՎԷՐԻ

37bis , RUE THUBANEAU
ՇՈՒՏԱՓՈՅԹ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ
ՋԱՓԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ

TAPISSIER

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

23 rue Pelleport , PARIS (20) métro Gambetta

Եթէ կ'ուզէք մաքուր աշխատուած թիկնաթոռներ, պրիճներ եւ սոմիէ շինել տալ, դիմեցէք ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻՆ, որ կը ստանձնէ նաեւ տեղւոյն վրայ ամէն կարգի նորոգութիւններ։

BONNETERIE
GROS, DEMI - GROS

Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)
Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54

Ճոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մանուածագործ շրջուն վաճառորդներու համար։

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ տեւական յաճախորդ ըլլալու։ Դիմելով դերձակներու հայ – թայթին՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ

68, Rue Nationale , Marseille Tél.: Colbert 33–22

Պիտի գտնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուսնոց (էփոլէթ) եւն., եւն.։

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

ՁԵՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մառխայով

Հրաշալի — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, րահաթ լոքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են:

Վարիչ Տնօրէն Գ. ՍՈՒՐԷՆ ՖԷՍՃԵԱՆ Société «LE BOSPHORE», Marseille

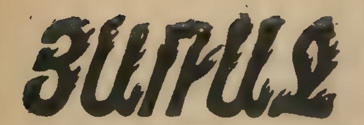

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Dameame — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 27 Mars 1949 Կիրակի 27 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5806 — Նոր շրջան թիւ 1217

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԴԷ ԳՆԱ, ԿԻԳԱՄ...»

— «Սերունդ ապիկար եւ անխելք», աղաղակեց Շ. Նարդունի, պարպելով դառնութեան բաժակը:

Անշուշտ սասող ուղղուած է որոշ դասի մը դէմ:

Բայց եւ այնպէս, ի՞նչ անողորմ պատասխանատուութեան մը մասին որ մամռոտ կապած է: Որ կը սպառնայ ցամքեցնել Ե՛ւ միտք Ե՛ւ սիրտ:

Դառնութեան, վրդովումի եւ ընդվզումի առաջին աղաղակը չէ այս:

Տարիներ ու տարիներ, եւ մանաւանդ վերջին փոթորիկէն ի վեր, ձայն, եղանակ, խօսք եւ պատկեր չմնաց, սթափեցնելու համար անոնք որ կը յաւակնին դիրքեր գրաւել: Անոնք որ կոչուած էին վերանորոգիչ դեր մը կատարելու մեր հանրային եւ ընկերային կեանքին մէջ:

Աղաղակը երբեմն խառնելով դարձաւ ահազանգ — «Արթո՛ւն կաց»:

Տարիներ ու տարիներ կրկնուեցան տարբական գիտելիքներ, առանց ակադեմական մարզանքներու:

Մարդիկ նախընտրեցին իրենց խելքն ու խիղճը թմրեցնել, վերիվայր շրջելով հասարակ ճշմարտութիւններ: Ուզեցին կուսակցական մոլեռանդութիւն, յետին միտքեր տեսնել ամէնէն պայծառ տեսակէտներուն մէջ:

Եւ ահաւասիկ մթնոլորտ մը ուր կարելի չէ շնչել: Սրտաբաց խօսիլ, վիճիլ, առանց կասկածելի դառնալու:

Նոյնիսկ մշակոյթի ճակատին վրայ, որ կը մնայ ամէն բանէ վեր:

— Հրամեցէք ապարէզ, կ'ըսենք, արժեցնելու համար տարագիր բազմութեանց մտաւոր վաստակը, որ առ նուազն հազար տարուան պատմութիւն ունի:

Լաւագոյն պարագային՝ սալոնական ծեքծեքումներ դիմացի ափէն.

— Դէ գնա կիգամ, վա՛յ գնա կիգամ, շուտ կիգամ,
Նաշխուն միզարս առնիմ ի գամ, շուտ կիգամ:

— Երեւանը ամէն բան չէ, ներկայ պարագաներուն մէջ: Մենք ալ ունինք իրաւունքներ: Քաղաքական հաւատաքննութիւն մը կը սպառնայ աղճատել բնական ուղին...

Նոյն ոճը — մոլոր եղանակը դիմացէն.

— Կարմիր սոլերս հագնիմ ի գամ, շուտ կիգամ:

Եւ կամ, գիւսահար կանչեր, ձիւթի պէս ծամուած բառերով:

Մէկը ծո՞ւռ նայեր է շքախումբին: Աս ու ան ծե՞ծ կերեր են, չզագրգռութեան մը հետեւանքով:

Աններելի, անհանդուրժելի՛: Բողոքենք:

Ո՞վ է դէմ: Եւ սակայն, չկա՞ն ուրիշ դէպքեր: Տանապատիկ, հարիւրապատիկ աւելի ծանր իրողութիւններ, անվիճելի բարբարոսութիւններ, արժանի հաւաքական, հրապարակային բողոքի:

Նարդունին հարեւանցի յիշած էր մէկ — երկու պարագաներ: Դէպքեր որոնց հանդէպ այնքան «ապիկար եւ անխելք» հանդիսացան հայրենասիրութեան ասպետները:

Արդարեւ, ո՞ւր էին, ո՞ր պատնէշին ապաստանած էին այսօրուան «դէ գնա կիգամ»ները, երբ 25—30 դժբախտներ, մեծ մասով մտաւորականներ կ'աքսորուէին անդարձ՝ Ռումանիայէն: Նոյնքան ալ Պուլկարիայէն:

Ցիշէ՞ք անունները: Մեծ մասով ծանօթ՝ մեր փափկասի՛րտ պարոններուն:

Ձեր ամբողջ «մարտական — յառաջդիմական» գործունէութեան ընթացքին, գոնէ մէկ ժամ խլրտեցա՞ւ որ եւ է ջիղ, բողոքելու համար ամբողջ սերունդի մը նահատակութեան դէմ: Անդին, Արարատի ստորոտը:

Գացէք տեսէք ալ, «երկիրն հայրենի»:

Ո՞ւր են, ի՞նչ եղած են աս ու ան: Տարէց թէ երիտասարդ: Բազմավաստակ հեղինակներ կամ նորածիլ տաղանդներ: Ամբողջ համաստեղութիւն մը: Միտք եւ արուեստ:

Վերադարձա՞ն, գոնէ անոնք որ տղջ կը համարուէին, ձեր իսկ վկայութեամբ:

Եւ երբ ուրիշներ իրենց վրդովումը կը յայտնեն, ինչո՞ւ կը փորձէք կոտրել բողոքին ուժը, դժոխային ժխոր մը սարքելով: Կամ պատն ի վեր նայելով: Ինչպէս ուրիշ ափերու վրայ:

Դեռ ո՛րքան պատկերազարդ գլուխներ ան — պարսկելի, անփառունակ դասալքութեանց:

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԽՄԲ. — Սախպռուած ենք թարգմանել —

Միջազգային կիներու օրուան առթիւ, Խ. Հայաստանի մամուլը հրատարակեց շարքմըտեղեկութիւններ, որոնց համաձայն՝ հայ կինը, այրերուն հաւասար կը մասնակցի «սովետական մեծ հայրենիքի» բոլոր աշխատանքներին: Հայրենական պատերազմում հայ կանանց ջոկատները մկւում էին առաջաւոր դիրքերում: Թագմադաշտում, փառքով կատարեցին իրենց վրայ դրուած պարտականութիւնը եւ հերոսական քաջութեամբ կռուեցան.— Գոհար Նազարեանը, Սիրանուշ Յովհաննիսեանը, Էմմա Յովհաննիսեանը, Հայկուշ Անտոնեանը, Ռոզա Սարգսեանը, Աստղիկ Պետրոսեանը եւ ուրիշ շատերը:

Հայաստանի մէջ կան 50 հազար բազմազաւակ մայրեր: 450 մայրեր պարգեւատրուած են «հերոսուհի մայր» չքանշանով:

★ Երեւանի մէջ ճատրակի (շախմատ) համաքաղաքական խաղերու ընթացքին առաջնութիւն շահեցան՝ ճատրակի վարպետ Գասպարեանը, երիտասարդներ Աղաբաբեանը, Քալաշեանը եւ ուրիշներ:

★ Հայաստանի ծխախոտի մշակման շրջաններ (Ախտա, Աշտարակ, Միկոյեան, Ազիզբէկով եւայլն) ստացած են մէկ թոն ընտիր ծխախոտի սերմ եւ կը պատրաստեն 40 հազար հեկտարի համար՝ ջերմոցային տունկեր:

★ Երեւանի բժշկական համալսարանը կոլխոզնիկներու համար կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ եւ զրոյցներ: Այդ գործին տրամադրուած են՝ երեք պրոֆէսորներ, 10 դոցենտներ եւ 13 օգնականներ:

★ Խ. Հայաստանի մէջ մեծապէս ծաւալած է մարմնամարզական շարժումը: Վերջերս տեղի ունեցան միջշրջանային մրցումներ եւ խաղեր:

★ Այս տարի Հայաստանի մէջ պիտի գործեն 24 շրջիկ շարժանկարներ (սինէմա), գիւղական վայրերու համար:

★ Հայաստանի Գերագոյն Խորհրդի չորրորդ նստաշրջանը կը բացուի ապրիլին, Երեւանի մէջ:

★ Երեւանի՝ Քաղաքային Այգին այս տարի զգալի փոփոխութիւններ պիտի կրէ: Սովետական բանակի փողոցի կողմը պիտի կառուցուի 450 մեթր երկայնութեամբ նոր ծառուղի մը: Միւս մասերուն մէջ եւս պիտի տնկուին նոր ծառեր, եւ գեղազարդ (դեկորատիվ) թուփեր եւ բոյսեր, պիտի շինուին «էստրադա»ներ (բեմ), խաղարաններ եւայլ յարմարութիւններ: Այգին պիտի բացուի Մայիս մէկին:

★ Երեւանի թիւ 1 կարի գործարանին մէջ կ'աշխատին աւելի քան 300 հայրենադարձներ, որոնք եւ չեն մնար տեղացի աշխատաւորներէն:

★ Այս տարի Դիլիջանի շրջանին մէջ պիտի բացուին նոր ջրանցքներ: Կառուցման աշխատանքը պիտի կատարեն կոլխոզները, իրենց միջոցներով:

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԶԱՐԵՀ ԳԱՎԷԶԵԱՆ

Վերջին պահուն խորին ցաւով կ'իմանանք թէ Եչ. գիշեր կաթուածահար ըլլալով, 48 ժամ վերջ մեռեր է Պ. Զարեհ Գավէզեան, հայրը մեր աշխատակից Բարգէն Գավէզի:

Հանգուցեալը, 80ը անց, ունեցած է արդիւնաւոր գործունէութիւն մը, Իզմիրի մէջ: Քաջ ֆրանսագէտ եւ անգլիագէտ, ունի բազմաթիւ թարգմանութիւններ, գրական, վիպական, պատմական: Մինչեւ վերջին պահուն հայերէնէ ֆրանսերէն թարգմանութիւններ կը կատարէր Հ. Յ.Դ. Նոր Սերունդի ամսագրին՝ «Հայաստան»ի համար: (Վերջինը՝ Ահարոնեանի «Մայրը», որ հրատարակուեցաւ Փետրուարի թիւին մէջ): Միեւնոյն ատեն ձեռնարկած էր ֆրանսերէնի թարգմանելու «Յառաջ»ի թերթօնները, «Աշոտ Երկաթ», «Թորոս Լեւոնի», ինչպէս եւ ուրիշ վէպեր:

Դեռ կը խօսինք իր կեանքի եւ գործի մասին: Մեր ցաւակցութիւնները՝ Տէր եւ Տիկին Բ. Գավէզին եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ՊՈԼՍՈՅ Պատր. տեղապահին կողմէ կախակայուած երկու կրօնաւորներու — Սեռովբէ Ա. քահանայ Պարմայեանի եւ Թովմաս քահանայ Շիկահերի համար ոմն Եր. Ինճէեան էվգաֆին վարչութեան դիմելով, ջնջել տուեր է անոնց անունները, որպէսզի չկարենան պաշտօնավարել:

Ամերիկացիները հինգ հարիւր զին. խարիսխներ դրած են...

«Ի ԽՆԴԻՐ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ»

Մոսկուայի անթենը Մարտ 24ին հաղորդեց թէ Մ. Նահանգները իրր 500 զինուորական, օդանաւային եւ ծովային խարիսխներ շինած են արեւմտեան Եւրոպայի, Ասիոյ եւ այն վայրերուն մէջ «որոնք մօտ են Խ. Միութեան սահմաններուն»:

Օրուան խօսնակը, Վիշնեւսկի, ըսաւ թէ Մ. Նահանգները «ցատկոցներ կը շինեն, յարձակողական պատերազմի մը համար, համաձայն համաշխարհային տիրապետութեան ծրագրի մը»: Ըրնդեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը գլխաւոր գործիքն է Խ. Միութեան եւ ռամկավար ժողովրդապետութեանց դէմ ծրագրուած պատերազմին: «Ամէն մարդ գիտէ թէ Խ. Միութիւնն է որ քանիցս առաջարկեց Մ. Նահանգներուն բանակցիլ: Ամէն մարդ կը յիշէ նաեւ որ Խ. Միութեան այս առաջարկները մերժուեցան անոնց կողմէ որոնք շահ ունին նոր պատերազմի մը պատրաստութեան մէջ: Խորհրդային ժողովուրդները կ'ուզեն խաղաղութեամբ ապրիլ: Ամէն մարդ պէտք է բողոքէ նոր պատերազմի մը անգլեւամերիկեան կազմակերպիչներուն ոճրապարտ ծրագիրներուն դէմ»:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐ Կ'ՈՒԶԷ

Պ. Սոֆուլիս, Յունաստանի վարչապետը, հրապարակային կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն եւ միւս դաշնակից պետութեանց, որպէսզի օգնական զօրք ղրկեն, պաշտպանելու համար հիւսիսային սահմանները: Իր յայտարարութեան համաձայն, «Յունաստանի կառավարութեան կռիւը համայնավար հրոսակներուն դէմ միջազգային հանգամանք ունի. հետեւաբար օտար զինուորներ կրնան ղրկուիլ Միացեալ Ազգերու Ուխտին կամ Ատլանտեանի դաշինքին տրամադրութեամբ: Կառավարութիւնը շատոնց պարզած է երկրին կացութիւնը եւ դուրսէն հրոսակներուն ընծայուած աջակցութիւնը: Միացեալ Ազգերու մասնաւոր յանձնախումբին ներկայութիւնը մեր երկրին մէջ եւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին վերջին որոշումը կ'ապացուցանեն կացութեան միջազգային հանգամանքը: Միւս կողմէ, Յունաստանի համայնավար կուսակցութեան համագումարը եւ Սլաւ — Մակեդոնական ազգ. ճակատին յայտարարութիւնը կը հաստատեն թէ հրոսակները պիտի գրաւեն եւ Յունաստանէն անջատեն Սելանիկը եւ Թրակիան:

«Այս պայմաններուն մէջ, Յունաստան օգնութիւն կը խնդրէ, դադրեցնելու համար այս յարձակումները: Կառավարութիւնը խորապէս երախտապարտ պիտի մնայ, եթէ ՄԱԿին միջոցաւ կամ Ատլանտեանի դաշինքին անդամակից մէկ պետութեան կողմէ միջոցներ ձեռք առնուին, դաշնակից զինուորներ տեղաւորելով սահմանին վրայ»:

Լոնտոնի հելլենական դեսպանատան մէկ ներկայացուցիչն ալ յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է որ Ազգաժողովը զինեալ ուժեր տրամադրէ, վերջացնելու համար Յունաստանի քաղաքացիական պատերազմը: Իր կարծիքով, Ազգաժողովին տալիք զինուորները եւ յունական բանակը պիտի կրնան զսպել ըմբոստութիւնը, վերահաստատելով խաղաղութիւնը հիւսիսային շրջաններուն մէջ:

★ Յունաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ (25 Մարտ), ամերիկեան 13 մարտանաւեր խարիսխ նետած էին Ֆալերոնի ծոցին մէջ: Այս առթիւ ամերիկեան օդանաւեր թռիչքներ կատարեցին Աթէնքի վերեւ, խրախճանքներ տեղի ունեցան ամերիկացի եւ յոյն սաներու միջեւ եւն.:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս ցոյցերուն, մանաւանդ որ, դեռ քանի մը օր առաջ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ կը յայտարարուէր թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ամէն աջակցութիւն պիտի ընծայեն Յունաստանի, օր առաջ զսպելու համար ապստամբութիւնը:

Ատլանտեանի դաշինքը եւ Եւրոպայի վերազինումը

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Մինչ արեւմտեան պետութիւնները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն, գործնական ձեւը վերածելու համար Ատլանտեանի դաշինքը, նախարարական փոփոխութիւնները կը շարունակուին Խ. Միութեան մէջ:

Մոսկուայի անթենը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ «զինեալ ուժերու նախարարի պարտականութիւններէն արձակուած է մարէշալ Ն. Բուլկանին, փոխ-վարչապետ: Իրեն յաջորդած է մարէշալ Ալեքսանդր Վասիլեւսկի:

Հասարակ մահկանացուներու տրուած չէ լուծել այս նոր փոփոխութեան գաղտնիքը: Բայց, դատելով միջազգային մամուլի հրատարակութիւններէն, կը թուի թէ լայն վերակազմութիւն մը տեղի կ'ունենայ Խ. Միութեան զինուորական հրամանատարութեան մէջ, որ բաժնուած է վեց շրջանակներու, — հիւսիսային, արեւմտեան, Գեր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Մ Ն Ջ Ի Կ Ը

ԽՄԲ.— Վերջերս լոյս տեսաւ Կոմսի յուշերուն առաջին շարքը, «Խոնարհ Հերոսներ», ուր այնքան սքանչելի տիպարներ կը նկարագրուին կենդանի գոյներով: (Հրատ. Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտի)։ Նմոյշ մը—

★

Մոռցեր եմ իր բուն անունը: Այն տարիները ոչ մէկուն կը հետաքրքրէր մարդկանց իրական անունները, կը ճանչցուէին այլ անուններով՝ ծածկուած մնալու համար:

Թիմար գաւառի Մարմետ գիւղէն էր: Նոյն անունով գետ մը կ՚անցնէր գիւղին տակէն: Վասպուրականի պարտէզներէն տարբեր ծուխերով լեցուն: Ջուկերէն դատ Թիմարի ժողովուրդը կը պարծենար նաեւ իր «Մնջիկ»ով: Աղքատ եւ երեւոյթով խեղճ մարդ մըն էր: Գիւղին մէջ քիչ կ՚երեւար. պատերուն տակէն աննշմար կը քալէր: Կը խուսափէր շատախօս կամ խօսասէր համագիւղացիներու հետ երես-երեսի գալու:

Շատ յաճախ կը բացակայէր գիւղէն՝ առաւօտեան մութ — լուսուն, կը վերադառնար այն ատեն, երբ խոնջէնքով ծանրացած գիւղացիները քնացած էին:

Ո՛չ միայն համագիւղացիները, այլ դրացի գիւղերը գիտէին Մնջիկի «զբաղումը», բայց անգէտ կը ձեւանային եւ հանդիպելու ատեն սարէն — ձորէն միայն կը հարցնէին ու կ՚անցնէին:

— Ի՞նչ կայ չկայ քաղաքը, ցորենը քանիով կը ծախուի, աղ կա՞յ չարշին (շուկայ), տուրքերու մասին ինչ կը խօսին եւ ... նման հարցեր կուտային ու երկու կողմերն ալ, լեզուի տակը թաղնուած բաները կլլելով կ՚անցնէին:

Մնջիկը կաւէ ամաներ կը ծախէր: Էշ մը ունէր իրեն պէս քոսոտ՝ գզգզուած փալանը մէջքին ու հնազանդ, որուն վրայ կը բեռնար Կիրաշէնէն գնած հողէ փարչերը, «տուտուկ»ներ, պզտիկ կարասներ, այնքան շատ, որ իշուկին ականջները եւ դունչը միայն կ՚երկարէին անոնց մէջէն: Կիրաշէն գիւղը մասնագիտացած էր կաւաշինութեան արուեստին մէջ: Մնջիկը ապառիկ կ՚առնէր եւ հետեւեալ անգամ իր հաշիւը կը մաքրէր:

40էն քիչ մը անց, միջահասակէն աւելի փոքր, քիչ մը չէկ պսպղուն կապուտաչեայ մարդ մըն էր՝ միշտ գիւղական ցնցոտիներու մէջ ծրարուած: Ոսկրոտ արմուկները «փշլիկին» թեւերէն դուրս ցցուած, պատառոտուն շալվարէն ծունկերը դուրս եւ մաշուած ծուռ — մուռ տրեխներու պատուհաններէն՝ ոսկրոտ ոտքեւ մատները դուրս թափուած:

« Ջոր — գլուխ էր Մնջիկը, պառաւ մը ունէր որ ասոր — անոր հացերը կը թխէր կամ փթիր կը շինէր փակցնելով խրճիթներու պատերուն՝ չորցնելու համար: Այսպէս կ՚ապրէին :

« Մնջիկը» յեղափոխութեան հնամեայ հաւատարիմ շունն էր: Ստուերներու մէջ աննշմար՝ լուիկ – մնջիկ կը ծառայէր Սուրբ գործին:

Թիմարէն Վան հազարաւոր մեր փամփուշտները ան էր որ կը փոխադրէր: Մնջիկը իր էշը առջեւը ձգած «դրօշակ»ներու եւ յեղափոխական այլ գրականութեան կապոցները Վան կը բերէր: Օրուան եւ գիշերուան որ ժամուն լինէր՝ հեռուէն եկած նամակները մեր ձեռքը կը հասցնէր: Ու այս ամէնը առանց դոյզն տրտունջի, միշտ առոյգ, միշտ ուրախ, առանց որեւէ ակնկալութեան: Ու երբ երբեմն խօսք կ՚ընէինք նոր տրեխ մը, շալվար մը ընծայելու իրեն, գլուխը կ՚երերցնէր եւ առանց խօսք ըսելու դուրս կ՚ելլէր:

Փոխադրութիւնները միշտ ցերեկը կը կատարէր անվարան եւ դանդաղ, իր էշը քշելով պահականոցներու եւ ոստիկաններու քիթին տակէն դէպի Այգեստան:

Փամփուշտները միշտ զործակալ Համին կը լեցնէր փարչերու մէջ որ կը տեղաւորէին դատարկ պտուկներու ու «քեասա»ներու դէզին տակ, իսկ դաղտնի գրականութիւնը կը թխէին «փալան»ին մէջ: Այսպէսբեռնաւորած իր իշուկը, Մնջիկը առաւօտ արշալոյսին կը հասնէր Հայկավանք ու անկէ Այգեստան: Տան տիկինները այն ատեն կ՚աւլէին տուներու առջեւ եւ մարդիկ տուներու վրայ ծռած կը լուացուէին :

Բոլոր վաճառորդներէն առաջ Մնջիկի բարակ ճչացող ձայնն էր որ կը տարածուէր դեռ ամայի թաղերուն մէջ:

— Աման առէք, աման, պուտուկ, քեասա, խորոտ փարչեր »...

Մնջիկի ձայնը ընտանի էր մեզի: Իրեն կը սպասէինք արդէն: Այն տունէն, ուր պիտի տեղաւորէինք բերուած փամփուշտները, տան «մարէ»ն (մայրիկը) կամ մեծ «խարսը», դուրս կուգար, այս ու այն կողմ կը դարձնէր ամաները եւ իբր թէ գոնելով վերջապէս յարմար փարչը կամ պուտուկները Մնջիկի ձեռքով ներս կը բերուէին փամփուշտով լեցուն ամանները: Մնջիկը, իբր թէ վճարուած՝ իր էշը կը քշէր գիտցած ծանօթ փողոցէն՝ ուր պէտք էր Թողուր Թերթերու տրցակները: Սովորաբար շատ խուլ փողոցի մը մէջ կը լինէր տունը, որուն առջեւ հնարաւորութիւն ունենար փալանին էջէն դուրս տալ յաճախ 8 — 10 տրցակներ յեղափոխական գրականութեան :

Մնջիկը ոչ մէկ անգամ չվտանգուեցաւ, հակառակ անոր որ մօտ չորս տարի, երբեմն շաբաթը երկու անգամ — երթ ու դարձ կ՚ունենար Վանի հետ ....

Անգամ մը միայն դեռ իր գիւղէն նոր ելած՝ կը հանդիպի ձիաւոր երկու Քիւրտերու .

— Լօ, լօ, ո՞ւր կը տանիս ամանները:

— Քաղաք կը տանիմ ծախելու, աղա:

— Լօ քեաֆիր (Թշուառական), ինչո՞ւ մեր գիւղերը չես բերեր ու Վանայ աղաներուն կը տանիս... Քանի որ այդպէս է — կ՚ըսէ մէկը — ես ատրճանակս պիտի փորձեմ ամաններուդ վրայ, եթէ չծակեց իմ մալս է, եթէ փշրեց, բոլոր ապրանքներդ կը փշրեմ ..

Ըսելը եւ ընելը մէկ կ՚ըլլայ: Ատրճանակի երկու հարուածներէ վերջ (բարեբախտաբար էշուն չի դպչիր) ամաններու բեկորները այս ու այն կողմերը կը թռչին եւ էշը, խրտնած, կը սկսի փախչիլ ... : Այս տարօրինակ հետեւանքներու հետաքրքրուած Մնջիկը կատղած՝ վայրկենաբար իր ատրճանակը կ՚ուղղէ Քիւրտին եւ վար կը գլորէ ձիէն: Քիւրտին ընկերը այս բոլորովին անակնկալ հակահարուածէն շշմած՝ կ՚ուզէ փոխադարձել, բայց Մնջիկի ատրճանակին փողը իրեն կ՚ուղղուի — Թասլիմ, մտավէ պավէ տա կօ (ուժեղ հայհոյանք) կը պոռայ Մնջիկը ու կը վազէ անոր վրայ: Քիւրտը մէկ քանի գնդակ կ՚արձակէ հապճեպ ու սարսափած կը փախչի :

Մնջիկը կը մօտենայ ձիէն գլորած Քիւրտին ու կ՚ըսէ .

— Լսիր, Քիւրտ, ես Ֆէտայի եմ, այսուհետեւ զգոյշ եղիր, ճամբայ երթալուդ ատեն մեր խաթրին չդպիս :

— Աչ կօրպան, ջան Ֆետա, խնայէ կեանքիս:

Մնջիկը քիչ մը կը մտմտայ, ապա փախած ձին կը բռնէ, դժուարութեամբ կը բարձրացնէ վիրաւորը, կը նստեցնէ ձիուն եւ ձեռքին փայտովը հարուած մըն ալ ձիուն տալով, կը վազէ իր իշուկին քով, որ հեռուն կանգնած տիրոջը կը սպասէր: Իր անուշ ու մեղմ խնդուքովը այսպէս կը պատմէր Մնջիկը այդ միակ դէպքը:

★

Մնջիկն էր որ առաջին անգամ դիմաւորեց կամաւորներու գունդերը 1915ին, երբ կը փութային Վանի հերոսներուն օգնութեան, Կամաւոր եղաւ եւ կամաւոր ինկաւ փառքի դաշտին վրայ...:

ԿՈՄՍ

Կռիւ լեռներուն մէջ

Դեռ չեմ հասկցած թէ ինչպէս ազատեցայ 1941 Յուլիս 21ի դժոխքէն, երբ մահը մառ կը կազմէր արձակուած գնդակին, մեր շուրջ հրաշալիօրէն փռուած բնութեան, երկինքին, ամէն բանի:

Դեռ չեմ հասկցած թէ ինչպէս ողջ վերադարձայ ողջերուն մէջ, իմ նմաններուս մէջ, շարունակել սիրելու համար կեանքն ու գրականութիւնը :

Առաւօտեան ժամը 4.35ին սկսած էինք բարձրանալ Սու — Թօմորիի լանջերն ի վեր: Ծովափնեայ Անթիվարիէն արդէն շատոնց մեր կռնակն էինք ձգեր: Երկինքը պայծառ էր, աստղերը մարգարիտի հատիկներու նման շողշողուն հողմառատ կատարներու վրայ: Մեկնելով Փոտկորիցայէն, Զարնիչէէն, Անթիվարիէն եւ Ոիէքայէն՝ մեր Ալպեան «Փուսթերիա» զօրաբանակը իր ութ սաորաբաժանումներով պիտի ջանար պաշարել լեռներուն մէջ հաւաքուած ապստամբները, զանոնք հետզհետէ հրելով դէպի ծով, զինաթափութեան դատապարտելով :

Անթիվարիէն մեկնած իմ զօրախումբս կը բաղկանար 2350 Ալպեան Թնդանօթաձիգ ռազմիկներէ: Մեր հինգ գումարտակները կը յառաջանային ծանր ու դանդաղ, մինչ հեռաւորութեան մէջ մերթ ընդ մերթ կը լսուէր մեր ձախ թեւը պաշտպանող դաշտային ծանր հրետանիին որոտումը: Կը սիրէի գիշերային այս ճամբորդութիւնը, այս ազատութիւնն ու հրաշքը լեռներուն ամայութեան մէջ, հոգեկան այս անփոխարինելի հրճուանքը որ կը համակէր զիս տարերային զօրութեամբ մը, որ նման էր յուզուած եւ ներշընչուած ծովու մը մակընթացութեան, որուն վրայ հովը կը լսեցնէ իր նուագարանները :

Երբ անտառներուն ցանցին մէջ լսուեցան թշնամիին գնդակներն եւ ձեռնառումբները՝ Ալպեան գիւղերներուն գերագոյն հրամանատարը, Փերիքօն, հրամայեց որ սկսին անմիջապէս գործել հրասանդներն եւ ծանր գնդացիրները :

Անտառները սկսան մետաղի նման թրթռալ, ժայռերը սկսան կայծեր արձակել, օդը տաքնալ եւ առանձնութիւնը լեցուիլ վիրաւորներուն ճիչերով :

Այս խառնաշփոթին մէջ հոգիս արթուն էր. միտքս տարօրինակ կերպով սուր: Կը կրկնէի, մեքենաբար.— Պէտք չէ որ մեռնիմ, պէտք չէ որ մեռնիմ ...

Ինքնապաշտպանութեան բնազդէն մղուած՝ նետուած էի գետին, մոռնալով վիրաւորները, որոնց կեանքին կապող միակ յոյսն ու ապաւէնը այլեւս մնացած էի ես, եւԱլպեան զօրագունդին իմ չորս ընկերներս, որոնց մէջ՝ սիրելի Վելաթին :

Մահուան այս պարը տեւեց չուրջ տասը վայրկեան : Ապստամբները, ջլատելուհամար մեր կորովն ու դիմադրական ոյժը՝ նախ դիմած էին յարձակման այս ձեւին, ապա, յարմար պահուն գրոհ տալու համար մեր վրայ, մեր յոգնած մարմնոյն եւ վհատած հոգիին իջեցնելու համար վերջին անագորոյն հարուածը:

Մեր խումբը, տաժանակիր լեռնագնացութենէ մը վերջ՝ հասաւ Սու — Թօմորիի բարձունքը, որ խառնուրդ մըն էր գոգաւոր սարահարթի եւ փոթորիկներէն տաշուած անօրինակ կատարներու: Այսօրուան պէս յստակօրէն կը յիշեմ երկնահուպ գագաթներուն գեղեցկութիւնը, ժայռերուն ծաղկաւէտ սպիտակութիւնը, խորխորատներուն անսփոփ մենութիւնն ու տխրութիւնը :

Մոնթենեկրոյի մէջ ամէն ինչ ինծ կը յիշեցնէր իմ հայրենիքս: Լեռները նոյն լեռներն էին կարծես, մարդիկը նոյն քաջարի մարդիկը, ու ցաւն ու տառապանքը նոյն ցաւն ու նոյն տառապանքը:

Մոնթենեկրոն լեցուն էր Ֆէտայիներով :

— Սիրելի Արամայիս, ջրամանիդ մէջ քիչ մը ջուր կա՞յ ...

Ենթասպայ ճարտարագէտ Ռոսսին է : Ապրօգոնի նման գեղեցիկ երիտասարդ մը, եւ թերեւս աւելի :

— Պարպած եմ մինչեւ յատակը, սիրելի Ռոսսի, ես ալ կ՚այրիմ ծարաւէն ...

— Սիրելի Փալթրընիէրի, ջրամանիդ մէջ քիչ մը ջուր կա՞յ ...

— Պարպած եմ մինչեւ յատակը, սիրելի Ռոսսի, ես ալ կ՚այրիմ ծարաւէն...

Ռոսսին ջուր կը փնտռէ, ու ջուր չկայ: Երբեք պիտի չմոռնամ այս ողուն տառապանքը, որ ըլլալով մեծահարուստ գերդաստանի մը զաւակը՝ չէր գիտեր պայքարիլ ծարաւին դէմ, հողեհան ծարաւին դէմ, որ կը չորցնէ երակները, որ կը խենթեցնէ մարդն ու կենդանին:

Ուշադիր ամէն բանի՝ կը տեսնեմ գերագոյն հրամանատար Փերիքօն, իմ տարեկից երեսնամեայ հրամանատար Ալպերթելլին եւ տեղակալ Տաւալը որ սարահարթին հիւսիսային կողմէն կը դիմեն դէպի մեր խումբին կռնակը, աղաղակելով միաբերան.

— Ամէն ոք պայքարի դիրքին մէջ, ամէն ոք կազմ եւ պատրաստ սուինաւոր յարձակման: Կեցցէ Իտալիան, կեցցէ Թագաւորը ...

Ոչինչ կը հասկնամ անցած դարձածէն: Հակառակ դժուարութեանց առջեւ պաղարիւն պահելու սովորութեանս եւ կամքիս՝ ոչինչ կը հասկնամ անցած դարձածէն :

— Ի՞նչ կայ, Ճիրոյ ...

— Չեմ գիտեր... չեմ հասկնար ...

— Ի՞նչ կայ, Գոզի ...

— Կարծեմ մահը մօտ է, սիրելի Արամայիս: Չե՞ս տեսներ որ Թորվիրապ սարահարթին մէջ մինակ ենք մնացեր մեր ջորիներուն հետ, եւ թէ մեզ շրջապատող բարձունքները հետզհետէ կը սեւնան ապստամբներուն սպառնալից խմբաւորումներով:

Յիրաւի, բոլորանիստ բարձունքներուն վրայ կը վխտային Մոնթենեկրոյի հրոսակները, իբրեւ պահակներ մահուան բնագաւառներուն :

Ու, այս ճակատագրական պահուն տեղի ունեցաւ հրաշալի բան մը, որ իմ հոգիս խանդաղատանքով եւ հիացումով լեցուց դէպի Ալպեան մարտիկները: Անոնք իրար չանցան: Անոնք կարծակի արագութեամբ իրենց սուինները զետեղեցին իրենց պինքերուն գագաթը, տղամարդու պէս դիմագրաւելու համար մահն ու թշնամին ։:

Գոգաւոր սարահարթին մէջ զէնքի եւ սուրի չարաղէտ ձայնը նման էր անտառներուն խորունկէն անցնող հովուն խշրտոցին:

Ապշեցուցիչ արագութեամբ մը՝ մեր հինգ գումարտակները ձեւացուցին եռանկիւններ եւքառանկիւններ. Թնդանօթները զետեղելով հոս ու հոն, հրասանդները, ծանր եւ թեթեւ գնդացիրները զետեղելով հոս ու հոն :

— Թող առաջ անցնի մահուան ուխտեալներուն խումբը ...

Քսանութամեայ Ալպեան տեղակալ Փիզոնին, որուն երիտասարդ կուրծքը զարդարուած է Ափրիկէի եւ յունական ճակատին վրայ շահած արծաթեայ պատուանշաններով՝ յառաջ կ՚անցնի անայլայլ եւ վեհ: Անոր ետեւէն, առաջ կ՚անցնին մահուան յիսունեւեօթը ուխտեալները...

Նոյն պահուն, նման հովի եւ ջուրի դահավի-

ժումին, բոլորանիստ բարձունքներէն դէպի մեզ կը դիմեն հազարաւոր գնդակներու հրաբաշ տարափը :

Սպաներուն նժոյգները, գերագրգռուած անապատելի աղմուկէն՝ կը սկսին վրնջել իրենց դունչերը ուղղաձիգ երկինք: Ու երբ կը սկսին ոտքոտալ մեր թնդանօթներն ու հրասանդները՝ անոնք կը սկսին ցատկռտել հոս ու հոն, իրենց գեղեցիկ բաշերը տարածելով օդին մէջ: Իմ խումբիս 135 ջորիները, ազատած իրենց բեռէն՝ կը միանան երիվարներուն խելակորոյս արշաւին, ահաւոր տակնուվրայութեան մը մատնելով ռազմադաշտը :

Ցուլիսեան բարկ արեւին տակ ծարաւը ցամքեցուցեր է մեր արիւնը: Զինուորներէն ոմանք խենթի երեւոյթ ունին: Շատեր կուլան ծարաւէ ցաւէն ...:

Իմ խումբիս Ջրաբաշխ Ալպեան թնդանօթաձիգ զինուորը, որ իր զոյգ ջորիներուն հետ զուգաւոր սարահարթէն դուրս է մնացեր, անվտանգ տեղ մը՝ չի հպատակիր հրամանատար Ալպէրթելլին կոչին, որ ջուրը մօտեցնէ ծարաւեալներուն :

Սոսկալի Ալպերթելլին կը դողայ բարկութենէն :

— Տեղակալ Սրապեան, այս վայրկեանիս ջուրի բաշխումը մաս կը կազմէ ձեր պարտականութեան: Ձեզի կը յանձնեմ անոր մատակարարութիւնը :

Քաշկռտուելով ժայռերուն վրայէն՝ կը հասնիմ Ջրաբաշխ զինուորին: Անյողդողդ է ան, տեղէն չի շարժիր: Ամէն ոք գիտէ թէ ինչ է սպայի մը պարտականութիւնը դասալիք զինուորի մը հանդէպ: Ցանդգնութիւնը ինծի կը պակսի գործադրելու համար իմ սարսափելի պարտականութիւնս: Սակայն, առանց ինքզինքս կորսնցնելու, կը բռնեմ զոյգ ջորիներուն պախուրցէն, զանոնք առաջնորդելով ռազմադաշտ :

— Նախ զինուորները, ապա սպաները, կ'աղաղակէ սոսկալի Ալպերթելլին, վրայ հասնելով :

Ջուրի չորս կաթսաները անմիջապէս կը պարպուին :

Ապստամբները կայծակի արագութեամբ խոյս տալով մեր բանակին յառաջխաղացման առջեւ, իրենց բոլոր ոյժը կեդրոնացուցեր էին մեր վրայ, փրկութեան ճամբան բանալու համար դէպի Արպանիոյ սահմանները , եւ յաջողած էին իրենց ռազմավարութեան մէջ: Մութը կ'իջնէր :

Պէտք էր կազմակերպել մեր նահանջը: Պէտք էր թողուլ մեր մեռելներն ու թնդանօթները ռազմադաշտին վրայ, եւ նահանջել դէպի Անթիվարի:

Կեդրոնացնելով մեր թնդանօթները միեւնոյն կէտին վրայ՝ կը յաջողինք բանալ նահանջի տխուր ճամբան, ուրկէ մեր զինուորները կ'իջնեն խումբ առ խումբ դէպի ծով, կարգապահ եւ լուռ, ապստամբներուն անողորմ կրակին տակ, որ կարծես դադրելիք չունի:

... Տեսնուեցան զինուորներ որոնք կուլային իրենց պարտութեան համար :

Միլանօ ԱՐԱՄԱՑԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

★ ԴԱՏԱՒՈՐԸ — Քեզ այդ ատրճան ծեծելու համար ի՞նչ պատրուակ ունէր:

ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՂ. — Պատրուակ չունէր, այլ խոշոր գաւազան մը ....:

ԳՈՒՏ'Մ ՄԻՏԱՂ

ԳՐԱԴԱ՞ՐՈՒԼ ՀՌՋԱԿԵԼ ...

— Դրամս ինչո՞վ ապահովեմ :

— Գիրք գնէ, ծօ': Լաւ սփէր մը ըրած կ'ըլլաս ...

Այսպէս, պատերազմի շրջանին, հասնողը գիրք հաւաքելու ետեւէն ինկաւ: Կը ճանչնամ հագիւ հեգելով կարդացողները, որ ծրարներով գիրք գնեցին: Գիրքը հակառակ կողմէն բռնելով կարդալու ճիգ ընողներ ալ կային այս « գրասէրներուն մէջ:

Ինչ գիրք ըսես կը քշուէր: Նոյնիսկ, Նարեկ, Սաղմոս, Շարական: Մանաւանդ աղօթագիրքը ճերմակ պանիրի պէս կը սպառէր... Հաւատացեալները այնքան բազմացած էին մեր մէջ:

Իրենց տանը մէջ գրադարան անկողներ որքա՜ն կ'ուզեն: Նուպարեան Մատենադարանի հետ մրցումի ելածներ շատ կային:

Գրավաճառին աղջիկ տալ կամ անկէ աղջիկ առնելը՝ շահապատիւ գործ կրնար համրուիլ ...

Վստահ եմ առոնց մեծ մասը, իրենց գնած գրքերուն կողքերն իսկ չեն բացած, վախնալով որ, գինը կ'իյնայ ...

Այսպէս էր, երէկ չէ առջի օր :

Այսօր: Օ՜, փոխուած են ժամանակները:

«Յառաջ»ի խմբագիրը, գրասոր հիւսելով մինչեւ իսկ մեզի անդրեան Արնավուտին հետ բաղդատելու պէս տողեր առորագրած էր վերջերս:

Երբ կը կարդամ այդ տողերը, փառք կուտամ վերնարնակին որ հեղինակ չեմ : Մտքիս փայլատակումները գիրքի վերածելու տաղանդէն զուրկ՝ անմահանալու մասին գաղափար չունիմ :

Եթէ ըսելիք մը ունիմ, բերանացի կը յայտնեմ մօտի բարեկամներուս կամ՝ պատի օրացոյցին ետեւի պարապ մասերուն յանձնելով «Յառաջ»ի գրաշարին կը հասցնեմ զանոնք՝ ելեկտրական ուժին կտրուելէն քանի մը օր առաջ:

Ոչ տպագրիչին հետ սակարկութիւն, ոչ թըղթավաճառին հետ հաշուեթուղթի, պարտամուրհակի խնդիր եւ ոչ ալ կազմարարին հետ բարեւ - Աստծու բարինի պէտք կը տեսնեմ :

— Բայց ջանս, գիրքն ալ ուրիշ բան է: Թերթերու մէջ ցրուած գրութիւնները օրը օրին կը կարդացուին ու կը մոռցուին: Գիրք հրատարակելը, սանկ, զաւակ ունենալու պէս բան մըն է: Ուրիշ համ ունի: Մարդ կը փառաւորուի, հէ՞ ...

— «Բլըզ» ըսէ այդ միտքերուն: Երբ դէգերով տուն կը բերես գրքերդ՝ կնիկդ խելքը գլխէն թռած՝ «ամա՜ն, Զատիկ, ո՞ւր պիտի դնես ատոնք, արդէն տողոց գոյքերուն տեղ չունիմ, խեղդուինք պիտի: Մահճակալներուն տակն իսկ տեղ չկայ : Հագուստներդ տղոց անկողինին վրայ դրած եմ, ամէն իրիկուն հոգիս կ'ելլէ դնել - առնելէն ..., Տար, սիրելիս տար քիթապճիին տար որ ծախէ...»:

— Պ. Գրավաճառ, աս գիրքերս առամ ձեզի, առ հաշիւ բան մը տուէք:

— Կը շնորհաւորեմ, սիրելիս: Ինչ աղուոր տպագրութիւն:Շատ գեղեցիկ եւ ազդու անունմըն ալ ընտրած էք: Ճաշակ ունիք: Անկեղծ կ'ըսեմ :

Շատ սիրով կ'ուզեմ ձեզի օգտակար ըլլալ, մեր պարտականութիւնն է քաջալերել հայ մշակոյթը, հայ գրողը : Ազգը իր մշակոյթով միայն կ'ապրի : Հայը սկիզբէն ի վեր գիր ու գիրք պաշտող ազգ եղած է..

— Շնորհակալ եմ ձեր գնահատութենէն, ձեր քաջալերանքէն: Արդէն վստահ էի որ...

— Եւ սակայն բարեկամ, շատ կը ցաւիմ որ ձեր գիրքերը պիտի չկրնամ ընդունիլ: Տեղ չունիմ: Գործերը գէշ կ'երթան: Տուրքերը ծանր են: Հատ մը ծխեցէք մօտս, եթէ պէտք ըլլայ կրկին կ'ուզեմ: Ձեր հասցէն տուէք ինծի... Տեսէք սա ծրարները, իրենց հեղինակներուն պիտի վերադարձնեմ, չեն ծախուած: Տեղ չունիմ պահելու: Ապա թէ ոչ, վստահ եղէք ձեր գիրքերը գլխուս վրայ տեղ ունին, գիտես արդէն որ ես ձեր ...

— Ցը ..

Ահա քեզի փառք, պատիւ եւ իշխանութիւն : Եթէ գործ չունիս, ծրարով անութիդ տակը կոխէ ու խանութէ խանութ պտըտէ, «ես իմ գիրքերուս նպարավաճառն եմ» ըսելով, ինչպէս մեր խրոխտագիր բանաստեղծը Սիամանթօն կ'ըսէր.— «Ես իմ գրքերուս երիվարն եմ»:

Իսկ բարեկամնե՞րը: Օ՜, ամէն մէկը մերժումի սիրուն բանաձեւեր ունին:

— Վայ Պ. Իրդոս, շատոնց է իրարու չենք հանդիպած: Այս ի՞նչ հով փչեց:

— Կը յուսամ լաւ էք ,ձեզի գիրք մը բերի, անշուշտ չէք մերժեր...

— Եղբայր, ճիշդ ատենը գտար: Հիմա ես ալ պանիրը վճարելու համար դրամ կը փնտռէի, քովդ սանկ քանի մը հազար չունի՞ս: Դուք դրոշներդ դրամ կը բռնէք: Տախք չունիք: Գիրքի համար ուրիշ օր մը կը տեսնուինք...

Եթէ հրաշքով մը գնորդի հանդիպիս եւ հազար խնդրանքով քանի մը գիրք զետեղես, դրամը ողորմութիւն տալու պէս կ'երկարէ քեզի, գիրքն ալ ձեռքէդ առնելով՝ ծակ գուլպայի մը պէս կը նետէ անկիւնը եւ «երթաս բարով»ի դէմք առնելով կը սկսի իր հաշուետոմարը թղթատել...

— Լաւ: Ինչպէս ինչ պիտի ըլլայ հայ մշակոյթը :

— Այդ մասին ուրիշ օր մը: Առայժմ ես իմ հաշուոյս կը նախընտրեմ պնակ մը առնել եւ ժամուն դուրս կայնիլ:

Փոխանակ գիրքով մուրալու, պնակով կը մուրամ:

Կարճ եւ աժան ... Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Ա. կին.— Քանի՞ տարեկան ես:

Բ. կին.— Ես բան չեմ պահեր, ամուսնացած ատենս ես 16 տարեկան էի, իսկ ամուսինս՝ 30: Հիմա՝ ան կրկնապատկուած է, որով իմ տարիքս ալ կ'ըլլայ 32..:

★ Սեւ Ծովուն մէջ բուռն փոթորիկի բռնուած նաւաստի մը կ'աղօթէր.

— Ով Տէր, եթէ զիս ազատես այս փորձանքէն կը խոստանամ այսուհետեւ գողութիւն չընել, ուրիշին իրաւունքը չուտել, կինս...

Ուրիշ նաւաստի մը յանկարծ միջամտեց.

— Ինծի նայէ՛ աւելորդ խոստումներ մի՛ ըներ, հորիզոնին վրայ շոգենաւ մը կը տեսնեմ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Ինք չի հասկցաւ, վասնզի ինք ազգութիւն ինչ է չի գիտեր, պէտք էր տեսնել եւ հասկնալ թէ Թորոս բան մը չէ, այլ իր ետին Հայութիւնը՝ այս ամէնքը որ կը տեսնես եւ այն ամէնքը որ Մասիսի ստորոտէն բոլոր աշխարհիս վրայ ցան ու ցիր կը տարածուին, օտարին բռնութիւններուն՝ հարստահարութիւններուն տակ կը հեծեն ,որոնց կրօնքը՝ անունը՝ կեանքը եւ ստացուածքը վտանգի մէջ են, այն ամէնքը այսօր իմ կռնակս կեցած են, եւ պէտք է գրուցեմ թէ հիմա այս վայրկեանիս այս Հայութիւնը որ քու տէրդ չի ճանչնար եւ որուն համար ես կեանքս՝ արիւնս եւ ամէն ունեցածս կը զոհեմ, իմ մէջս՝ աս խեղճ Թորոսին վրայ կը կայանայ:

« Եւ քու տէրդ չամչնա՞ր, ի՞նչ ամչնալ, ինչ է ամօթ ... Աստուծմէ չի՞ վախնար այս Տորոսի ապստամբանը կործանելու, որ այնչափ հալածուած՝ միմիայն ապաւէն գտաւ Թուրքէն իմ նախահայրս, եւ որ ես նոյն Աստուծոյն կարողութեամբ նորէն հիմերէն եւ աւելի ընդարձակ կառուցացանեմ :

Նա ինքն Աստուած վկայ, որ ես անպարտ եմ Հայու արիւն թափելէն, եւ քու տէրդ լաւ գիտէ որ այդ արիւնը խնայելու համար իր զաւակը ինծի զաւակ ընել ուզեցի, որպէսզի թշնամութիւն վերնայ մեր մէջէն, բայց ինք չուզեց. ուրեմն թող պատիժը քաշէ, ես չեմ կրնար իմ ազգիս անունը՝ պատիւը լամբրոնական վատութեանը զոհել.

« Նայէ, տես այս թուղթերը որ նոր ձեռքս կը հասնին, որ մատնութիւններուն անժխտելի վկաներն են, եւ որ Կոռիկոսի առջեւէն ձերբակալ տուրհանդակի մը վրայէն ձեռք են ինկած. այս թուղթերը թէ իր մատնութեան վկաները են եւ թէ ինծ ինչ որ արդէն գիտէի թէ ինք յունական օգնութենէն յոյս պէտք չէ ունենար երկայնատեւ, ուստի թող գիտնայ թէ ահա վրանս կը դարձնեմ այս Լամբրոնիդաներուն առաջը, եւ ան ատեն պիտի վերնայ երբ այդ մատնաու բերդին քարերը հիմն ի վեր տապալին Ահա իմ պատասխանս, եւ վերջին պատասխանս :

Եւ ձին մօրակեց իր հրամանները տալու որ սաստկացնեն պաշարումը ,եւ իրօք վրանը հոնբերդին դիմացն էր ,հոն կը տեսնուէին ամէն գործքեր հոնկից Կիլիկիոյ կառավարութեան ամէն հրամաններ կը մեկնէին, եւ անառիկ բերդը որ առաջ սպառնալիքը արհամարհել ձեւացուց, սկսաւ իր բախտին վրայ տարակուսիլ ,վասնզի ամէն րոպէ մը կը տեսնէր որ պաշարող զօրքերը կը փոխուէին՝ նորերը կուգային եւ հինները իրենց տուները կ'երթային:

Իր յարձակմամբ ելլել թշնամին վանել անկարելի էր, ուստի երբ ամիսները անցան, տարին սկսաւ մօտենալ, խեղճութիւնը բերդին մէջ սկըսաւ տիրել, բերդապահ զօրականները սկսան զաղտնի դանդատիլ, Օշին ալ սկսաւ մտածել, երկրորդ պատգամաւորութիւն մը ղրկեց որուն գլուխը իր տղան Հեթումը դրաւ: Բայց այս առաջինէն դժբախտ եղաւ, վասն զի յառաջապահ զօրաց պետուէր կար ամէն պատգամաւորութիւն ետ դարձնել եւ Իշխանին առջեւ չի հանել:

Ուստի Օշին երբ կը մտածէր տխուր այս վիճակին վրայ եւ յանդուգն գործողութեամբ մը վերջ տալ որոշած էր, Շահանդուխտ իրեն մօտենալով ըսաւ.

— Ցուսահատ տխուր մտածելն օգուտ չունի, ինծի յանձնէ եւ ես ճարը կը տեսնեմ այս վիճակին:

— Ով քեզ կ'արգիլէ, ըսաւ Օշին, ըրէ ինչ որ կրնաս, բայց միտքդ դիր թէ երկրորդ անգամ մըն ալ այդ անզգամին ձեռքը ողջ չեմ կրնար իյնալ :

[illegible]

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Փարիզէն ընկեր Ա. Փանոսեան մէկ տարեկան « ՅԱՌԱՋ » կը նուիրէ Պ. Պապաեանի (Պիյանքուր):

★ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն փոքրիկն Արշաւիր Պետրոսեանի մահուան առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին եւ 500 ֆրանք ալ Այնճարի (Լիբանան) «Յառաջ» դպրոցին :

մանիոյ եւ Աւստրիոյ գրաւման շրջան, Գալքան-ներ, Մօտաւոր Արեւելք, Ծայր. Արեւելք:

★ Հրաժարեալ նախարարը, Բուլկանին, զինուորական չէ: Յաջորդաբար եղած է տնօրէն ելեկտրական գործիքներու հաստատութեան մը, նախագահ պետական դրամատան, քաղաքապետ Մոսկուայի եւն.: Զինուորական ասպարէզն սկսաւ պատերազմի ընթացքին, մէկ անդամէն կոչուելով զօրավար եւ իբրեւ քաղաքական լիազօր նշանակուելով մարաջախտ Ժուկովի: Պաշտօնի բարձրացումներն սկսան 1946ին: Ստալինի աջ բազուկն էր զինուորական խնդիրներու մէջ եւ անոր յաջորդեց 1947 մարտին, իբրեւ նախարար զինեալ ուժերու:

Մարաջախտ Վասիլեւսկի, զաւակը աղքատ շինականի մը, զինուորական ասպարէզը մտած է 18 տարեկանին: Կռուած է ճերմակ Ռուսերուն դէմ: Զօրավար եղաւ 1940ին, իսկ մարաջախտութեան բարձրացաւ 1943ին, Ստալինկրատի ճակատամարտին առեն: Մասնաւոր հեռաձայնով մը կապուած էր Ստալինի հետ, ինքն էր որ կազմակերպեց Մոսկուայի պաշտպանութիւնը, մարաջախտ Ժուկովի հետ: Սպարապետ էր 1946ին, բայց յետոյ մնաց միայն օգնական նախարար ազգ. պաշտպանութեան: Շատ համեստ է եւ ամէն բանէ առաջ զինուոր:

★ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Եւրոպայի վերաշինման վարկերէն նախ եւ առաջ պիտի օգտուին Ֆրանսա եւ Իտալիա: Դաշնակիցներուն գլխաւոր հոգն է ամրապնդել այդ երկու երկիրներուն ներքին ապահովութիւնը:

Անցեալ տարի նախագահ Թրումըն 50 միլիոն տոլար տրամադրած էր Ֆրանսայի վերաշինման համար: Թերթերը կը գրեն թէ ծախսուած է միայն 7 միլիոն, եւ 43 միլիոնը կը մնայ տրամադրելի: Մասնագէտներ անհրաժեշտ կը գտնեն 500 միլիառ ֆրանքի (15 միլիառ տոլար) վարկ մը, Ֆրանսայի ամբողջական վերաշինման համար: Յայտնի չէ թէ ինչպէս պիտի ճարուի այս գումարը:

★ Տանըմարքայի երեսփ. ժողովը 23ի դէմ 119 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց որ կառավարութիւնը ստորագրէ Ատլանտեանի դաշինքը, առանց նորէն դիմելու խորհրդարանին վաւերացման:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԷՆ արտաքսուելով Վիէննա հասաւ Փէշթայի ամերիկեան դեսպանատան զինուորական կցորդը, գնդ-նդապետ Փիթըր Քասիտէք, իր օգնականին հետ: Իր յայտարարութեանց համաձայն, Հունգարիոյ մէջ բազմաթիւ բանուորներ զինուորական կրթութիւն կը ստանան հովանաւորութեամբ «Ազատութեան Ռազմիկներ» կոչուած կազմակերպութեան, որ մասնաճիւղեր ունի իւրաքանչիւր գործարանի մէջ: Կազմակերպութիւնը ստեղծուած է անցեալ սեպտեմբերին եւ կրնայ մինչեւ հարիւր հազար անդամներ ունենալ:

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ Միջազգային Կազմակերպութեան տեղեկութեանց համաձայն, աւելի քան 150.000 փախստականներ ապաստանած են Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ գաղթակայաններուն մէջ, 1948 ապրիլէն ի վեր: Այս նոր փախստականներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը եկած է խորհրդային երկիրներէն.— 46.000 Լեհաստանէն, 16 հազար Հունգարիայէն, 14 հազար Չեխոսլովաքիայէն, 13.000 Եուկոսլաւիայէն, 12.600 Պալթեան երկիրներէ եւ 12.300 Ուկրայնայէն: Մինչեւ 1948 Դեկտ. 31.523.859 տարագիրներ վայելած են կազմակերպութեան հոգածութիւնը:

ՖՐԱՆՔԸ հետզհետէ կ'ամրանայ: Վերջին շաբթուան տեղեկագրին համաձայն թղթադրամի շրջաբերութիւնը 14 միլիառ ֆրանք պակասեցած է:

ԿԱԹՆԵՂԷՆԻ ազատ վաճառումը պիտի յայտարարուի ապրիլի կիսուն, եւ ոչ թէ սկիզբը:

18 ՉԵԽ ԵՐԵՒԵԼԻՆԵՐ պիտի դատուին Մայիս 29ին, ի բացակայութեան, իբրեւ հայրենադաւներ: Ամբաստանեալներուն մէջ կան նախկին նախարարներ, դեսպաններ, երեսփոխաններ եւ լրագրողներ, Ազգաժողովին չեխական պատուիրակը՝ Տոքթ. Փափանէք եւն.:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը արգիլեց որ եւ է յայտարարութիւն նոր զէնքերու մասին, առանց ազգ. պաշտպանութեան նախարարին արտօնութեան:

ԹՈՆՔԻՆԻ դէմ նոր յարձակումներ կատարուած են Հնդկաչինի ազգայնական զօրքին կողմէ, աջակցութեամբ չինացի համայնավարներու:

ԱԼԳԱՆԻՈՅ վարչապետին, էնվէր Հոճայի Մոսկուա այցելութեան առթիւ, կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ հրոսախումբեր պիտի կազմուին, գործելու համար Եուկոսլաւիոյ դէմ: — Կոմինֆորմին կապուած երկիրները 20 — 50 % աւելցուցած են Եուկոսլաւիոյ ծախուած ապրանքները:

ԳԵԼԺԻՈՅ ծերակոյտը բանաձեւ մը քուէարկեց, պահանջելով սանձել համայնավարական գործունէութիւնը, որ կը վտանգէ երկրին ապահովութիւնը եւ անկախութիւնը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ստիպուած ենք անգամ մը եւս յիշեցնելու, — որեւէ ծանուցում, միութիւններու թէ անհատներու կողմէ ղրկուած, չի հրատարակուիր առանց փոխարժէքը վճարելու:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս պարագան աւելորդ ժամավաճառութեան չենթարկուելու համար:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ մէջ, ապրիլ 2ին, ժամը 21ին, St. Barnardի սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն)

Կը ներկայացուի «ՉԻՆԱԹՈՅՐԸ» եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Mme Hortense de Sampignyի, այս կիրակի ժամը 14ին, Salle Berlioz, 14 rue de Madrid (métro Europe):

Հայ աշակերտներէն կը մասնակցի Լիբանանի Հրաչք- Տղան, ՎԱՐՈՒԺԱՆ, իսկ Փարիզէն՝ Վիոլէթ Առաքելեան:

ՄԱՐՏ 21ԷՆ ԱՊՐԻԼ 6

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ՅԱՅՏՆԻ ՆԿԱՐԻՉ

ԳՐԻԳՈՐ ՇԻԼԹԵԱՆԻ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

LA MAGIE DE LA RÉALITÉ

Galeries de l'Elysée, 69 Fg. St. Honoré, PARIS

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ մասնաճիւղը կը տօնէ իր 45րդ տարեդարձը:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՈՎ ՄԸ

Զատկի երկուշաբթին, 18 Ապրիլ, ՍԱԼՈՆ ԼՈՆՇԱՆԻ մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ապրիլ 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théatre G. Verdiի մէջ, rue d'Alger:

Կը մասնակցին Արաքս, Սիփան, Եփրատ, Տաւրոս եւ Սեւանայ Լիճ խումբերու արենոյշներ-ը եւ թեւիկները: Մարզանք, ռիթմիք պար, խմբերգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր: «Շուշանիկ Մամիկոնեան» արենոյշներու երէց խումբը պիտի ներկայացնէ Յ. Թումանեանի «ՄԱՐՕՆ» հայրենի անուշ յիշատակներով եւ սովորութիւններով: Կը ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ԿԸՌԻԼ ՍԿԱՈՒՏԸ», սկաուտական կեանքէ առնուած «ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ» եւ «ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԽԱՐՈՅԿԸ»:

Աճուրդ եւ վիճակահանութիւն չկայ:

Ձեռագործ եւ խմորեղէն արենոյշներու կողմէ պատրաստուած, մատչելի գիներով:

Բոլորդ գացէք քաջալերելու մեր ժրաջան արենոյշները:

ԱԳՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

151 Cours Lafayette, LYON

Ամէն կարգի արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ աժան ուտեստեղէններ եւ պահածոներ: Ահաւասիկ կարգ մը գիներ մեր ըսածը ապացուցանելու համար:

ԳԱՄԻԱ քիլօն 130 ֆրանք

ՁԻԹԱՊՏՈՒՂ առաջին կարգի 150 ֆր. քիլօն:

Ճերմակ պղպուր մանր եւ խոշոր քիլօն 90 ֆր.

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

Lyon հեռաձայն Moncey 40-55

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ, ԹԷ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ, ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ:

63 RUE DE MAUBEUGE, PARIS

Métro Poissonniere, Autobus 49, Հեռ. TRU. 12—05

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: 32 — 34 Ave. des Lilas, Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, métro Porte des Lilas:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Լոյս տեսաւ ՀԱՅ - ԲՈՅԺի 97րդ թիւը (Յունուար): Իսկ Փետրուարի թիւը լոյս կը տեսնէ գալ շաբթու: Պիտի ղրկուի 1949 տարուան բաժնեգինը վճարողներուն միայն: Անոնք որ բարեկամ են ՀԱՅ - ԲՈՅԺի, թող փութացնեն իրենց բաժնեգինը, հաստատելու համար իրենց բարեկամութիւնը: Այս խիստ կարգադրութիւնը անոր համար, որովհետեւ չենք կրնար աւելորդ ծախքեր ընել: Ամէն մարդ ալ գաղափար մը ունի հարկաւ տնտեսական տագնապին մասին:

Մեր ներկայացուցիչներէն եւս կը խնդրենք, որ մեզի անյապաղ տեղեկացնեն թէ քանի՞ բաժանորդ վճարած են, ըստ այնմ ծրարով ղրկելու համար իրենց:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ ԼԷՅԼԱ ՊԷՏՐԽԱՆԻ

ՊԱՐԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Մարտ 29ին երեքշաբթի գիշեր EDOUARD VII թատրոնին մէջ:

Նոր յայտագիր

Chaussures «GIB—ERT»

18 Ave. de Paris Vincennes — Dau. 18.01:

10 % զեղչ անոնց որ կը ներկայացնեն «Յառաջ»ի այս կտրօնը:

ՀԱՅԱԶԳԻ MEDIUM

Mme S. PAREZ

Կը զբաղի աստղագիտութեամբ, ձեռքի գիծերով, Tarots Egyptien եւ Horoscope:

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10—6

ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՏՕՆ ՕՐԵՐԷ

Կարելի է գրաւոր հարցումներու ալ պատասխանել հայերէն կամ ֆրանսերէն:

12 Passage Léon, Paris (18) métro Chateau - Rouge

Կատարեալ գաղտնապահութիւն:

TAPISSIER

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

23 rue Pelleport, PARIS (20) métro Gambetta

Եթէ կ'ուզէք մաքուր աշխատուած թիկնաթոռներ, պրինճներ եւ սոմիէ շինել տալ, դիմեցէք ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻՆ, որ կը ստանձնէ նաեւ տեղւոյն վրայ ամէն կարգի նորոգութիւններ:

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

Հայ հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնենք որ Պ. ԺՕԶԷՖ ՏՈՍՏՈՂՐՈՒԵԱՆԻ,

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Լաւագոյնն է հարսանիքներուն եւ պարահանդէսներուն համար: Դիմել անձամբ կամ գրաւոր. — Հասցէն՝ 163 rue Paul Bert, Lyon:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՁԵՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՄԻ ՄԻԱՅՆ

LE BOSPHORE Մառխալով

Հրուշակը — ՀԷԼՎԱՆ — զուտ շաքարով անարատ ԹԱՀԻՆով պատրաստուած, նաեւ LE BOSPHORE, բոհաթ լօքումը որ իր տեսակին մէջ լաւագոյն արտադրութիւններն են:

Վարիչ Տնօրէն Պ. ՍՈՒՐԷՆ ՏԷՍՃԵԱՆ Société «LE BOSPHORE», Marseille

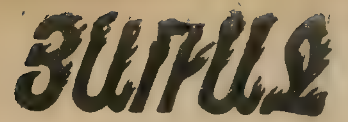

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 29 Mars 1949 Երեքշաբթի 29 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5807–Նոր շրջան թիւ 1218 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր.

Պոլսոյ պատրիարքարանին տագնապը

ԱՍԼԱՆԵԱՆ ԱՐՔ. ՊԱՇՏՕՆԱ՛ՆԿ

Հակասական լուրեր կը հաղորդեն Պոլսոյ թերթերը, Պատր. տեղապահ Գէորգ արք. Ասլանեանի վերջին չհաստատակութեանց հետեւանքներու մասին:

Մարտ 19ի թերթերը կը ծանուցանեն թէ պատր. տեղապահը եւ պատժուած հինգ եկեղեցականները առանձին առանձին դիմելով Պոլսոյ կուսակալին, յայտնած են իրենց տեսակէտները: Տեղապահը այս առթիւ ալ կրկնած է թէ դժգոհ եկեղեցականները որեւէ հանգամանք չունին, իսկ բողոքողներն ալ բացատրած են թէ Արսլանեան արք. ընտրուած է իրենց քուէներով, թէ այժմ ապօրէն է անոր պաշտօնավարութիւնը եւն.:

Կուսակալը երկու կողմերը լսելէ վերջ, խնդիրը յղած է Ներքին գործերու նախարարութեան, համաձայն Լօզանի դաշնագրին:

Թուրք թերթերը այս առթիւ ալ զարմանազան պատմութիւններ կը հրատարակեն:

Երէկուան թղթաբերով հասած հայերէն թերթերը (20 Մարտ) ուրիշ «զգայացունց» տեղեկութիւն մը կը հաղորդեն, քաղելով Թուրք մամուլէն:

Այդ լուրերուն համաձայն, Ասլանեան արք. արձակուած է պատր. տեղապահի պաշտօնէն եւ իրեն տեղ նշանակուած է Հմայեակ Ծ. Վ. Գախթիարեան որ կախակայուած էր:

Այս առթիւ Անգարա գացած է պատուիրակութիւն մը, նախագահութեամբ Հմայեակ Ծ. Վ.ի եւ մասնակցութեամբ Թովմա Ա. քհնյ. Շիկահերի, Անանիա քահանայ Գալեանի եւ փաստաբան Ստեփան Գարօնեանի:

Այս վերջինը կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած է Թուրք մամուլին, ըսելով թէ Կրօն. ժողովը իր պաշտօնէն արձակած է Արսլանեան արք.ը, նկատի առնելով անոր առողջական վիճակը եւ յառաջացեալ տարիքը, եւ ստուար մեծամասնութեամբ պատր. տեղապահ ընտրած է Հմայեակ Ծ. Վ.ը: Պատուիրակութիւնը Անգարայի մէջ այցելելով Աթաթիւրքի առժամեայ դամբարանը, ծաղկեպսակ մը դրած է, յանուն Իսթանպուլի հայ համայնքին: Ցետոյ ձեռնհաս իշխանութեան յանձնած է պաշտօնագիր մը՝ պատր. տեղապահին ընտրութեան մասին:

★ Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթը, որ Արսլանեան արք.ի օրկանն է, իր կարգին կը ծանուցանէ թէ կուսակալութեան հրահանգին վրայ, Ապահովութեան տեսչութիւնը յատուկ պաշտօնեաներ ղրկելով կախակայեալ եկեղեցականներուն բնակարանները, ազդարարած է չմասնակցիլ որեւէ կրօնական արարողութեան, ցնոր անօրինութիւն: Այդ եկեղեցականներն են,— Հմայեակ Ծ. Վ. Գախթիարեան, Զարմայր Ծ. Վ. Կէզիւրեան, Սեռովբէ Գուրմայեան, Թովմա Շիկահեր եւ Աբրահամ Էպէեան աւագ քահանաները:

★ Վերջին պահուն ստացանք Մարտ 21ի թերթերը: «Մարմարա» կը հաստատէ Արսլանեան արք.ի պաշտօնանկութիւնը, աւելցնելով թէ տեղեկագիրները յանձնուած են վարչապետութեան եւ Ներքին գործավարութեան: Անգարա գացած պատուիրակութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակած է: Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով:

ԳՕՒՐԱՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉԸ, Տօքթ. Մարտրիւս մեռաւ 81 տարեկան հասակին մէջ: Թարգմանած է նաեւ «Հազարումէկ Գիշերները», «Երգ Երգոցը» եւ ուրիշ գործեր: Ամուսինն էր գրագիտուհի Լիւսի Տըլարիւի:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատումը պիտի շարունակուի Ապրիլին ալ, իբրեւ հետեւանք երաշտի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ մաքսային միութեան պայմանագիրը ստորագրուեցաւ Մարտ 26ին, Փարիզի մէջ: Մաքսային սակացոյց մը պիտի գործադրուի մինչեւ մէկ տարի. այնուհետեւ ոչ մէկ մաքս արտածումի թէ ներածումի համար: Ուրեմն երկու երկիրները մէկ տնտեսական միութիւն պիտի կազմեն 85 միլիոն բնակչութեամբ:— Նոյն համաձայնութեամբ, ֆրանսական հարիւր ֆրանքը, որ 220 լիր կ'արժէր, այսուհետեւ պիտի արժէ 180 լիր:

Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ը սեփական տուն եւ դաշտ կ'ունենայ

Հալէպէն կը գրեն մեզի.—

Մարտ 13ին մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակը եւ Հալէպի մասնաճիւղին 23ամեակը: Այս առթիւ եղբայրներ Լեւոն Մասպանաճեան եւ Տօքթ. Ց. Գասապեան «Հ. Մ. Ը. Մ.ի Դաշտի Ֆոնտ»էն գոյացած 42000 ս. ոսկիի համրատուութիւնը կատարեցին՝ պաշտօնապէս յայտարարելով, որ քաղաքիս կեդրոնական մասին մէջ գնուած է 5000 քառակուսի կանգուն տարածութեամբ հող, 62 հազար ս. ոսկի արժէքով: Այս գումարին 42.000ը գոյացած է Դաշտի Ֆոնտէն, իսկ 20 հազարին համար մուրհակ ստորագրած են 5 Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ: Հողին թափուն յանձնուած է պաշտօնապէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան:

Ինչպէս յայտարարուեցաւ դարձեալ, չոր հող է որ ունի ներկայիս Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Ամէն ճիգ պիտի թափուի, այս հողին վրայ շուտով բարձրացնելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի տունը, յարակից դաշտերով,— պասքէթպոլ, թենիս, վոլիպոլ, պարտէզ, եւայլն:

Յաջորդով՝ հանդէսին մանրամասնութիւնները եւ երկու պատմական ճառեր:

ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ԻՐԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Թէհրանի զինուորական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Ռուսերը ռմբաձգած են սահմանագլուխը՝ Կորկանի վիճելի շրջանին մէջ, Աստրաբադի հարաւակողմը: Ցիսուն խորհրդային զինուորներ կրակ բացած են, սպաննելով մէկ պարսիկ զինուոր, վիրաւորելով ուրիշ մը, եւ գերի բռնելով երկու հոգի: Իրանի հրամանատարը բողոքած է Կորկանի Խորհրդ. հիւպատոսին, եւ պահանջելով գերիները:

Լրագրական տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային հրամանատարը վերջնագիր տուած է, պահանջելով Պարսիկներէն քաշել սահմանապահ զինուորները վիճելի շրջանին: Պայմանաժամը լրացած ատեն խորհրդային զօրամասեր համախմբուած են սահմանին վրայ. Պարսիկներն ալ նոյնքան զինուոր բերած են, բայց գործողութիւն չէ կատարուած: Բանակցութիւններ կը կատարուին, գերիներու արձակման եւ վնասուց հատուցման համար:

★ Այս օրերս Մոսկուա որոշած էր փակել Թաւրիզի, Մէշէտի եւ Ահվազի հիւպատոսարանները, պահանջելով որ Իրան ալ փակէ Բագուի հիւպատոսարանը: Խ. Միութիւնը յամառօրէն կ'ամբաստանէ Իրանը թէ ամերիկեան խարիսխի մը կը վերածուի, գործածուելու համար իրեն դէմ, պատերազմի պարագային:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ երկու անծանօթներու կողմէ յարձակում կրելով ծանրապէս վիրաւորուեցաւ Թէվֆիք Մեթնի, «Թէլէկրաֆ» թերթին տէր եւ տնօրէնը (ընդդիմադիր):

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ մէկէն 12ուկէս տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան չորս Եուկօսլաւներ, ամբաստանուած ըլլալով թէ լրտեսութիւն կը կատարեն ի հաշիւ մառէշալ Թիթոյի:

ԻՍՐԱՅԷԼ Միացեալ Ազգերու անդամ պիտի ընտրուի յառաջիկայ ընդհ. ժողովին մէջ, ինչպէս կը հաւաստէ իրազեկ աղբիւր: Նորակազմ պետութիւնը վճռած է չհեռանալ Աքապայի շրջանէն, որպէսզի նաւահանգիստ մը ունենայ Կարմիր ծովուն վրայ եւս, Հայֆան պահելով մնացեալ մասին: Սուրիոյ հետ ալ զինադադարի բանակցութիւններ պիտի կատարուին Ապրիլ 2ին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը ճառ մը խօսելով անկախութեան 128րդ տարեդարձին առթիւ, հրաւիրեց ժողովուրդը գերագոյն ճիգ մը փորձել, խորտակելու համար արդէն իսկ երերուն թշնամին, Աստուծոյ օգնութեամբ: Այժմ ժամանակն է պայքարին մէջ նետելու մեր բոլոր պահեստի ուժերը, բարոյական թէ նիւթական, վերստին շահելու համար ազատութիւնը եւ անկախութիւնը»:

Չափաւորները կը յաղթեն Նահանգ. ընտրութեանց մէջ

Կիրակի օր վերջացան Նահանգային Խորհուրդներու ընտրութիւնները, որոնց մէկ մասը համեմատականի մնացած էր Մարտ 20ին:

Առաջին արդիւնքները հազիւ յայտնուած, աջակողմեան թերթերը կը յայտարարէին թէ «համայնավարները ջախջախուած են»: Իսկ այս վերջինները միշտ կը պնդեն թէ իրենք աւելի շատ քուէ շահած են, բայց հակառակորդները կ'օգտուին ընտրական նոր դրութենէն:

Ամէն պարագայի մէջ, յաղթանակը շահած են չափաւոր տարրերը, ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական տեղեկագիրները:

Առաջին տեղեկագրի մը համաձայն, 525 ընտրեալներու վրայ համայնավարները եւ իրենց ուղեկիցները շահած են միայն 21 աթոռ, ընկերվարականները՝ 174, արմատականները՝ 92, անկախ հանրապետականները՝ 112, զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը՝ 179, ժողովրդականները՝ 55 եւն.:

Երկրորդ տեղեկագիր մը հաղորդելով 634 ընտրութիւններ, կ'ըսէ թէ համայնավարները ունէին 184 աթոռ, բայց երկու ընտրութեանց մէջ շահած են միայն 38, ընկերվարականները համագումար 249, փոխան 438ի, արմատականները եւ իրենց ուղեկիցները՝ 262 (նախապէս 198), ժողովրդականները (M. R. P.) 76 (նախապէս 130), զօր. տը Կոլի կուսակիցները 367 (նախապէս 76), ազգայնականներ, չափաւորներ եւ անկախներ՝ 393 (նախապէս 413):

Եզրակացութիւն.— Կառավարական հոսանքը —երրորդ ուժ— կը մնայ կացութեան տէր:

Նահանգային Խորհուրդներու կէսն էր որ կը վերընտրուէր (1508), բայց եւ այնպէս այս տարի բացառիկ նշանակութիւն ունէին ընտրութիւնները, նկատի առնելով համայնավարներու եւ զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան բուռն պայքարը՝ կառավարութեան դէմ եւ փոխադարձաբար: Այս ընտրութիւնները կարեւոր են ուրիշ տեսակէտով մըն ալ,— Ֆրանսայի մէջ սովորաբար քաղաքական դէմք մը անդամ կ'ըլլայ ոչ միայն Ազգ. ժողովին, այլեւ Նահանգային Խորհուրդի մը: Եթէ երեսփոխան մը պարտուի այս տեղական ընտրութեանց մէջ, ձախողում կը համարուի իր պատկանած կուսակցութեան համար:

Կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ պարտուեցան դատական նախորդ նախարարը՝ Անտրէ Մարի, անդրծովեան Ֆրանսայի նախարարը՝ Քոսթ Ֆլորէ, Էօժէն Թոմա՝ Թղթատարական նախարարը (ընկերվարական), Փիէռ Քոթ՝ օդանաւային նախկին նախարարը, ուղեկից համայնավարներու եւ ուրիշներ:

Ատլանտեանի դաշինքը եւ խաղաղութեան դատը

Իտալիոյ ծերակոյտն ալ 112ի դէմ 188 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց որ կառավարութիւնը ստորագրէ Ատլանտեանի դաշինքը: Վարչապետը, Տէ Կասփերի, բուռն յարձակումներու ենթարկուեցաւ համայնավարներուն կողմէ,—ինչպէս երեսփ. ժողովին մէջ: Բայց եւ այնպէս յայտարարեց, միեւնոյն ատեն ազդարարութիւն մը ուղղելով հակառակորդներուն.

— «Չէզոքութիւնը յուսահատական է Իտալիոյ համար: Իտալիա չի կրնար պաշտպանել ինքզինքը: Եթէ ուրիշ պատերազմ մը պայթի, մեր երկիրն ալ պիտի խառնուի անխուսափելի կերպով: Ես կը յուսամ թէ օր մը բոլոր պատուարները պիտի խորտակուին եւ պիտի ունենանք Եւրոպայի Միացեալ Նահանգները: Բայց մինչեւ այն ատեն ոճիրէ դասալքութիւն սորվեցնել Իտալացիներու մէկմասին»: (Կ'ակնարկէ համայնավարներուն, որոնք յայտարարած էին թէ Խ. Միութեան կողմը պիտի բռնեն, եթէ պատերազմ ծագի):

★ Իտալական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 21 տարեկան երիտասարդ մը, որ նամակ մը գրելով համայնավար երեսփոխանի մը, խորհուրդ հարցուցած եւ դրամ ուզած էր, վարչապետը սպաննելու համար: Նամակը ոստիկանութեան ձեռքը անցած էր:

★ Ցոյցերը կը շարունակուին փոխադարձաբար, Նիւ Եորքի խաղաղութեան միջազգային համագումարին առթիւ, որուն կը մասնակցին 21 պատուիրակներ՝ Խ. Միութենէն: (Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները անցագիր չստացան ամերիկեան կառավարութենէն): Հազարաւոր Ամերիկացիներ եւ տարագիրներ իրենց կարգին ժողով գումարելով, ձաղկեցին համագումարը, իբրեւ համայնավարական ձեռնարկ մը: Հաւատացեալներն ալ հրապարակային աղօթքներ կազմակերպած էին, յանուն խաղաղութեան եւ ազատութեան:

★ Գ. Լասքի, Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան նախկին նախագահը, կ'առաջարկէ որ Զօր. Այզընհաուըր (Ամերիկա), լորտ Մա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ՍԵԹՕՆ

Սալմաստէն Աղբակ հետեւակ մը վեց ժամէն կրնայ հասնիլ ամառ ատեն, իսկ հիմա ճամբաները վտանգաւոր են։

Խանասորէն մինչեւ Երիցածորի բերանը մէկ մեթրի չափ ձիւնով ծածկուած է։ Ապրիլի առաջին կէսին կը սկսի ձիւնհալը, ըսաւ Ջիբօն։

Ռուս հրամանատարը, թուլչեւիկացած բանակէն փախած գնդապետը, որուն մեծ յոյսեր կապելով, ընդհանուր հրամանատար ընտրած էինք հայկական խմբապետական վաշտերուն, ամբողջ օրը քարտէզներ քննելով եւ օղի կոնծելով կ'ուզէր անցընել։

Այդ իսկ պատճառաւ Զինուորական մարմնի վիճաբանութեանց ատեն, կը բաւականանար մերթ ընդ մերթ «նիչէվօ» (ոչինչ) հոլովելով միայն։ Եւ անհամբեր կը սպասէր ժողովին փակման, որպէսզի օղիի շիշը տեսնէ իր քարտէզներուն քով։

— Դիւրին բան չէր այդ դժուարին ճամբան ոտքով կտրել անցնիլ այս օրերուն, երբ բնութեան արհաւիրքներէն զատ, անպակաս են նաեւ թշնամիներ, որոնք յաճախ կ'երթեւեկեն Արաւուլէն Խօշապ եւայլ վայրեր, ըսաւ Վաղարշակը։

— Ըսել կ'ուզես թէ ձիաւոր սուրհանդակնե՞ր դրկելու է ու թերեւս զինուածնե՞ր, հարցուց փոխ հրամանատար Հ. Մելքումեան։

— Այո, անզէն մարդը կրնայ գայլ ու գազանի կեր դառնալ կամ Սմկոյի Քրտերուն ձեռքը իյնալ, միջամտեց Գեղամը։

— Խնդիրը շատ լուրջ է, յարեց Հ. Մելքումեան, նամակատարը աննշմարելի պէտք է անցնի այդ ճամբաներէն, որպէսզի կապ ընդհատում չպատահի։ Ամբողջ խումբ մը դրկելն ալ անպատեհութիւններ ունի, մէկ երկու զինեալներ կռուի մը պարագային կրնան բռնուիլ կամ սպաննուիլ եւ գործը կը վտանգուի։ Անհրաժեշտ է քաջասիրտ եւ միայնակ ճամբորդելու ընդունակ վալատ մը (ուղեցոյց) գտնել եւ դրկել։

— Հոս Հաֆթվան գտնուածներէն քիւրտ Մըգտօն է յարմարագոյնը, ան ալ ծանր հիւանդ է։ Միւսներուն կարելի չէ վստահիլ, կը մնայ միայն պատանի Սեթօն, ըսաւ Վազգէնը։

Ու վէճը երկարեցաւ, մինչեւ ժողովականներէն չորս վաշտապետները հարկադրուած էին ժամ առաջ ճակատը մեկնելու։

Թեկնածուներու նոր ցանկ մը պատրաստուեցաւ եւ սակայն Սեթօն միայն ընտրուեցաւ, եթէ՝ յօժարակամ մեկնէր։

Սեթօն հրաւիրուեցաւ Զինուորական Մարմնի նիստին։

Ան՝ ներս մտաւ ժպտադէմ ու մինչեւ ականջներուն ծայրերը շիկնած, բարեւեց ու կեցաւ դրան քովը։

— Մօտ եկուր, ըսաւ Մելքումեան։

Պատանին մօտեցաւ ու ձեռքերը կրծքին դրած, հարցական իր նայուածքը գամեց փոխ-հրամանատարի աչքերուն։

— Սեթօ, Աղբակի ճամբան լաւ գիտե՞ս։
— Հրամանք ես, պարոն հրամանատար։
— Քանի՞ անգամ ճամբորդած ես Աղբակէն Սալմաստ։
— Հինգ անգամ ուղղակի Արաւուլի ստորոտէն, Խանասորայ դաշտի ճանապարհով, անգամ մըն ալ զարտուղի ճամբով, Ճարի-Գալէէն։
— Ատրճանակ գործածել գիտե՞ս։
— Ըսէ՝ մօսին, արնալու, մաուզէր...
— Ձմեռ ատեն ճամբորդա՞ծ ես.
— Այո, պարոն հրամանատար, ես քո ծառայ։
— Եւ մինակ կրնա՞ս ճամբորդել։
— Այո, ես քո ծառայ, ես բանէ վախ չունիմ։
— Գայլերէ՞ն ալ չես վախնար։
— Գայլեր կապելու ձեւը գիտեմ, պարոն հրամանատար։

Ռուս հրամանատարը անհանգստութեան նշաններ կը ցուցնէր, որովհետեւ օղիի ժամանակը կ'անցնէր։

— Կ'ուզե՞ս օգտակար հանդիսանալ Աղբակ գտնուած 3000 Հայերուն։
— Հրամանք ես, պարոն հրամանատար։
— Եթէ բռնուիս կամ սպաննուի՞ս։
— Սեթօն բռնուող պտուղ չէ, իսկ եթէ սպաննուիմ, դուն սաղ ըլլաս, պարոն հրամանատար։
— Վաղն առաւօտ պիտի մեկնիս, Սեթօ։
— Հրամանդ գլխիս վրայ, աչքիս վրայ, պարոն հրամանատար։ Սեթօն էլ էս օրուան կը սպասէ։
— Ուրեմն սիրով կը մեկնիս։
— Այո, Բարթաղմէոս վանքը վկայ...
— Ըսէ ուրեմն, ի՞նչ բանի պէտք ունիս, որ պատրաստել տանք։
— Իմ ուզածներս ունէք, պատրաստ են։ Ինծի տուէք երկար պարան մը, խոշոր սաւան մը, փոքրիկ ատրճանակ մը եւ քիչ մըն ալ շաքար։
— Շատ լաւ, բայց պարանն ու սաւանը ի՞նչ պիտի ընես, հարցուց Ջիբօն։

Սեթօն զարմացած նայեցաւ Ջիբօին, վայրկեան մը լռեց, կարծես կը մտածէր թէ ինչպէս պէտք է պատասխանել Ջիբօին, որ փորձուած հայդուկ մըն է եւ սկսաւ։

— Պարոններ, երբ քրտական խումբեր տեսնեմ ճամբուս վրայ, կը փաթթուիմ սաւանի մէջ, ճամբէն դուրս կ'երթամ ու կը պառկիմ ձիւնի վրայ, աննշմարելի կը դառնամ, մինչեւ որ չարը խափանուի, թշնամին երթայ, հեռանայ...
— Իսկ պարա՞նը հարցուց Մելքումեանը։
— Պարանին մէկ ծայրը ամուր մը կը կապեմ մէջքիս, որ չփրթի, միւս ծայրը կը ձգեմ գետին ու ճամբուս կ'երթամ։ Անօթի գայլերու վոհմակէն այդ կերպ կարելի է ազատիլ։
— Ինչպէ՞ս, ինչպէ՞ս, հարցուցին ժողովականները զարմացած ու միաբերան։

Ու Սեթօն շարունակեց — Երբ գայլերը ետեւի կողմէն կամ աջէն ու ձախէն խոյանան, պարանին գետին ինկած ծայրը տեսնելով չեն յարձակիր վրաս, կը նային պարանին ու առաջ չեն գար, միայն կը հետեւին ինծի։ Այնքան ատեն, որ պարանին երկու ծայրերը գետին ինկած չեն։

— Բայց ինչո՞ւ, հարցուց Գեղամ։
— Չեմ գիտեր, պարոն, հայրս կը պատմէր, ես չէի հաւատար, բայց օր մը, երբ ես եւ հայրս գայլերով շրջապատուեցանք, համոզուեցայ որ ճիշդ էր ըսածը, մենք պարանին շնորհիւ ազատուեցանք։

Զգաստացինք, բայց Սարուխանեան Սարգիսը համոզեց ժողովականները։ Ինքն ալ նշանաւոր որսորդներէն մէկն ըլլալով, հաստատեց իրողութիւնը։

(Մնացեալը յաջորդով) ԱԶԳԻՆ

Լոյս եւ ստուեր

ԽՄԲ.— «Ցուցաբեր» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (5 Մարտ) —

Դժբախտաբար մինչեւ հիմա լուրջ փորձ մը չեղաւ պատկերացնելու առհասարակ մեր ժամանակի հոգի եւ մասնաւորաբար մեր արդի գրականութեան ընդհանուր ձգտումները։ Մենք բոլորս անփոյթ գտնուեցանք այս աշխատանքին բերելու համար մեր բաժինն ու մասնակցութիւնը, որովհետեւ ամուլ վէճերն ու ապարդիւն պայքարները, երբեմն մեր կամքէն անկախ, երբեմն պայմաններու հարկադրանքով, սպառեցին մեր եռանդը եւ շեղեցուցին մեր բարի տրամադրութիւնները իրենց հունէն։ Գրականութիւնն ու արուեստը, այս ձեւով, դուրս մնացին մեր առօրեայ, անմիջական մտահոգութեանց շրջանակէն, դառնալու համար գրեթէ մենաշնորհ մը այն մէկ քանի ընտրեալներուն, որոնք սիրտ եւ ժամանակ ունեցան մնալու բանին սպասարկու։ Մոռցանք, որ նիւթական կեանքէն վեր՝ կար հոգեկան կեանքը, հրապարակագրութենէն վեր՝ կար «զուտ» գրականութիւնը, «անկիւնադարձային» պայքարներէն վեր՝ կար արուեստի պայքարը, լեզուի պայքարը եւ հոգիի պայքարը վերջապէս։

Այս մոռացումը սուղ արժեց մեզի։ Գեղեցիկ դպրութիւնը անտէր ու անմշակ մնաց գրեթէ, արուեստը նահանջեց, լեզուն աղճատուեցաւ, ոգին կորսնցուց իր պայծառութիւնը։ Աւելի շատ ժամանակ յատկացուցինք մեկնաբանելու, քան ստեղծագործելու։ Ու հիմա կը փնտռենք միջոցը մենք մեզ մխիթարելու, ստուերին քով տեսնելու լոյսը։

Արձանագրենք, քանի մը սեղմ տողերու մէջ, լոյսն ու ստուերը մեր գրական կեանքին։

Վերջին դէպքերը, մասնաւորաբար մեր գաղութին մէջ, առիթ չտուին մեզի յիշելու եւ յիշեցնելու, թէ Փետրուար 18ին կը լրանար առաջին տարելիցը մեր գրականութեան բացառիկ դէմքերէն Յակոբ Օշականի մահուան։ Գիտենք բոլորս, թէ ինչ դառնութեամբ եւ ինչ պայմաններու մէջ փակեց անիկա իր աչքերը։ Մարդ մըն էր, որ իր ամբողջ «դրամագլուխ»ը դրած էր ի սպաս Հայոց գրականութեան։ Կիրք մըն էր իրեն համար գրականութիւնը, որուն ծառայեց աւելի քառասուն տարի՝ անընկճելի կամքով ու նուիրումով։ Տարի մը չանցած՝ մենք գրեթէ մոռցանք հայ գիրին հաւատաւոր այս քուրմը։ Այս ստուերին քով՝ բարեբախտութիւն է տեսնել լոյսը, որ ճառագայթելու վրայ է։ Կ'իմանանք թէ ձեռնարկներ կ'ըլլան հաւաքելու ողբացեալ գրագէտին ցիր ու ցան էջերը, զանոնք հրատարակութեան տալու համար հատորներու շարքով մը, որ պիտի կազմէ ամբողջական գործը վաստակաւոր այս մշակին։ Իր բարեկամներուն եւ մեր բոլորին պարտքն է օգնել ձեռնարկին յաջողութեան՝ ոչ միայն նիւթապէս, այլեւ բարոյապէս։ Ձեռագիրներու հաւաքման եւ դասաւորման գործը նոյնքան աշխատանք կը պահանջէ, որքան բուն հրատարակութիւնը, որ նիւթական զոհողութիւններու հետ կապուած է սովորաբար։ Կասկած չունինք, որ նախաձեռնողները ի վերջոյ պիտի կրնան յաղթահարել բոլոր դժուարութիւնները՝ «այրուելու ճակատագրէն փրկելու համար երկար տարիներու իր վաստակը», ինչպէս ինքն իսկ կ'ըսէր իր ողջութեան։

Վերախմբումի այս նոյն ձեռնարկն է, որ կը կատարուի քանի մը տարիէ ի վեր՝ մասնաւոր հատորներու մէջ ամփոփելու համար մեր գրականութեան վաւերական ներկայացուցիչներէն Լեւոն Շանթի եւ Աւետիս Ահարոնեանի ամբողջական գործերը, մէկը՝ Պէյրութի, միւսը՝ Պոսթընի, ապա՝ Վենետիկի մէջ։ Լեւոն Շանթի երկերու ժողովածուէն մինչեւ հիմա հրատարակուած են հինգ ստուար հատորներ։ Հրատարակութիւնը ընդհատուեցաւ մեծանուն հեղինակին Ամերիկա մեկնումովը, բայց ապահով ենք, որ պիտի շարունակուի իր վերադարձէն ետք։ Հայ վշտի մեծ երգչին՝ Աւետիս Ահարոնեանի գործերը սկսան հրատարակուիլ Պոսթընի մէջ, 1946ին։ Արդէն հրապարակ ելած են առաջին շարքին եօթը գեղատիպ հատորները։ Հրատարակութեան գործը թափով յառաջ կը տարուի ի գին մեծ զոհողութիւններու, եւ յոյս ունինք, որ շուտով կ'ամբողջանայ առաջին շարքը, բաղկացած՝ տասը հատորներէ։

Հայ գրականութեան վաստակաւոր դէմքերէն ուրիշ մը, Արշակ Չօպանեան, քանի մը տարի առաջ փորձեց վերահաւաքել իր 60ամեայ գրական վաստակը առանձին հատորներու մէջ։ Հրատարակութիւնը կանգ առաւ սակայն մեզի անծանօթ պատճառներով։ Տեղին է հոս յիշատակել, որ Եգիպտոսի մէջ ձեռնարկ մը եղաւ վերհրատարակելու բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի տպուած եւ անտիպ քերթուածներուն ամբողջական ժողովածուն։ Հինգ տարին կը լրանայ ահաւասիկ, եւ դեռ հատոր մը անգամ չելաւ հրապարակ, թերեւս այն պատճառով, որ այդ գործին իրաւատէրը՝ Ռամկավար «կուսակցութիւն»ը շատ զբաղած է իր «անկիւնադարձ»ով, բայց Թէքէեան մեզմէ աւելի աղէկ կը ճանչնար իր «կուսակցութիւն»ը եւ ատոր համար ալ աչքը բաց մեռաւ։

Կ'իմանանք, որ Փարիզի Հայ Գրագէտներու Բարեկամները վերսկսած են իրենց գործունէութիւնը եւ ձեռնարկած հրատարակելու Գար. եպս. Սրուանձտեանցի «Համով Հոտով»ը, որ թանկագին գանձարան մըն է հում նիւթերու եւ հայկական ֆոլքլորի։ Արժանի է այս ձեռնարկը քաջալերութեան եւ գնահատանքի։ «Բարեկամներ»ը լաւագոյն ընտրութիւն մը կատարած են՝ ստուերէն լոյսին հանելով գրեթէ մոռցուած, գրեթէ կորսուելու վտանգին ենթակայ գործ մը, որ կրնայ ներշնչումի աղբիւր դառնալ ներշնչումէ զուրկ մեր շատ մը գրողներուն համար։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մեծ փիզիկագէտը՝ Այնշթայն

Այնշթայնի ծննդեան 70ամեակին առթիւ Ունեսքօն պատուեց զայն, երեք մեծ գիտուններու մասնակցութեամբ։

Ներկայ սերունդին ամէնէն մեծ մարդերէն եւ գիտուններէն մէկն է Ալպերթ Այնշթայն։ Ծնած է 1879 Մարտ 14ին, Գերմանիոյ մէջ։ Երբ տակաւին երիտասարդ էր, իր ընտանիքը նախ Զուիցերիա, յետոյ Իտալիա փոխադրուեցաւ։

Իբրեւ դպրոցական, այնքան ալ փայլուն աշակերտ մը եղած չէ, բացի մաթեմաթիքի ճիւղէն։ 1905ին զուիցերիական դրասենեակի մը մէջ պաշտօնեայ էր։ 26 տարեկան էր, երբ փայլիլ սկսաւ, բնագիտութեան երեք ճիւղերուն մէջ նշանակալից յառաջդիմութիւն ցոյց տալով, ուրկէ վերջ շարունակուեցան իր գիւտերը։

1905—1915 բնագիտութեան մէջ մեծ յեղաշրջում յառաջ բերաւ, կոչուելով գիտութեան առաջնորդը եւ «փորձանք տղան»։ Օժտուած է զարմանալի ներհայեցողութեամբ մը։

Բնագիտութեան երեք ճիւղերուն մէջ ամէնէն նշանաւորներն են Յարաբերականութեան սկզբունքի մասին գրածը եւ իր լոյսին մասնիկները։

1921ին Այնշթայն ստացաւ Նոպէլեան մրցանակը իր «ֆոթոէլեկտրիկ» օրէնքի գիւտին համար։ Բայց ան իր մեծ համբաւը կը պարտի գլխաւորաբար իր «Յարաբերականութեան սկզբունք»ին։

1900ին էր որ գտնուեցան արագ շարժող առարկաներու նոր յատկութիւնները, որոնք չէին յարմարեր հինէն մնացած եւ բնագիտութեան կողմէ ընդունուած գաղափարներուն հետ։

Այս յատկութիւններուն բնորոշ երեւոյթը այն էր որ ելեկտրոն մը շատ կ'աւելնար եթէ ամենամեծ արագութեամբ շարժման մէջ դրուէր։ Մէկ ենթադրութիւնը միւսին կը յաջորդէր, սակայն առանց որեւէ ապացոյցի։

1905ին Այնշթայն կ'ըսէր թէ բնագիտութեան օրէնքները չեն կրնար որեւէ կերպով կախում ունենալ այն բանէն թէ որքան արագութեամբ կը շարժինք մենք միջոցին մէջ, այլ սա իրողութենէն թէ առարկայ մը որքան արագ կը շարժի «յարա-

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳՐԻԳՈՐ ՇԻԼԹԵԱՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք քանի մը օր առաջ, Իտալիայէն Փարիզ հասած է յայտնի նկարիչ Գրիգոր Շիլթեան։ Ծագումով կովկասահայ, Շիլթեան 15 տարի առաջ մեկնած է Փարիզէն ուր, բաւ իրեն, արուեստը կը ակարանար, դոհուելով գիւրութեան մը, հետեւանք impressionismeի եւ մեռցնելով աշխատանքի սէրը ու բծախնդիր ճաշակի մը փորձը։

— Բացառիկ երեւոյթ մըն է Շիլթեանի ցուցահանդէսը։ Զէք կրնար զինք դասել դպրոցի մը մէջ անդամօրէն։ Եթէ ունի Ֆլաման խորք մը, ուրկէ կը պահէ մանրամասնութիւններու եւ ճշգրիտ վերարտադրութիւններու ճաշակ մը, բայց այնպիսի relief մը կը դնէ իր իւրաքանչիւր նկարին մէջ, որ, կարելի է զայն նկատել բոլորովին ինքնուրոյն եւ առանձնայատուկ։

Շիլթեան ապրած, իր արուեստը զարգացուցած է երկրի մը մէջ որ միշտ պիտի մնայ խորհրդանիշը բուն իսկ Արուեստին։ Ան տարիներու ընթացքին անուն մը շինած է Իտալիոյ մէջ եւ պարգեւատրուած Վենետիկի երկամեայ գեղարուեստական փառատօնին մէջ։

Այսօր Փարիզի մէջ իր զոյգ vernissageները, առաջինը մամուլին, երկրորդը պաշտօնական, որում ներկայ էր իտալական դեսպանը, ապացոյցն են արդէն իր համբաւին։

Շիլթեան Galerie de l'Elyséeի մէջ ցուցադրած է աւելի քան քսան նկարներ։ Կրնաք անմիջապէս ընդհանուր գաղափար մը ունենալ իր արուեստին մասին։ Բացառիկ սէր մը դէպի յետին առարկաները, զոր կը վերարտադրէ պատկերահանի մը բծախնդրութեամբ։ Քանի մը Trompe l'oeil նկարներ ուր ամէն մէկ առարկայ, ըլլայ պահարան մը, քիչ մը ճմրթկուած, կամ լաթ մը քիչ մը փոշոտ, կը խաբեն աչքը՝ իրենց բացառիկ reliefով։ Ասոնց քով ունի շատ գեղեցիկ իրանկարներ (nature morte) ինչպէս այս անունը կրող նկար մը, կամ «Քող եւ ծաղիկներ»ը։ Ասոնց մէջ ամէնէն աւելի հիացում եւ գնահատանք կը պատճառեն Philateliste-ը, ուր մանրամասնութիւնները կը ձգտին մինչեւ մասնրկում, կամ «Թափառաշրջիկներ» ուր աղտոտ ոտքերը կը դառնան արուեստին եւ տառապանքին լաւագոյն արտայայտութիւնը։

Այս քանի մը տպաւորութիւնները լրիւ չեն ըլլար, եթէ չնշմարենք կնոջ մը կիսամերկ նկար, «Ունայնութիւն», ուր արուեստագէտը կրցած է դնել գեղեցկութեան եւ հրապոյրին հետ ամբողջ կեանքին ունայնութիւնը։

Իւրաքանչիւր նկարի վրայ աշխատանք թափուած է ամիսներով, արուեստագէտի բարեխղճութեամբ։ Օտար մասնագէտներ կրնան աւելի ձեռնհասութեամբ խօսիլ իր արհեստագիտութեան (technique) մասին։ Մեզի կը բաւեն իր համբաւը եւ հայկական ծագումը։ Ցուցադրուած նկարներէն զատ Շիլթեան ունի շատ մը ուրիշներ ալ զորս կարելի է տեսնել շքեղ ալպոմի մը մէջ։ (Editions Lacca - Milan)։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ցաջորդով՝ կարծիքներ տեղական թերթերէ։

բերաբար» մեզի, որ իր տեսակէտով կրնայ ազդել այն եղանակին վրայ զոր իրերը կը գործեն այս առարկային վրայ։

Այնշթայնի տիեզերական համբաւը միեւնոյն ատեն պատճառ դարձաւ որ բուռն յարձակումներու ենթարկուի ան։ Գտնուեցան գիտուններ որոնք կը հաւատային թէ իր տեսութիւնը կրնհակասէր ողջմտութեան։ Իսկ ոչ գիտուններ ալ աւելի բուռն լեզու մը գործածեցին։ Նախ որ Այնշթայն Հրեայ մըն էր, երկրորդ զուիցերիական հպատակութիւն առացած էր իր երիտասարդութեան, թողլով գերմանական հպատակութիւնը, ինչ որ պատճառ եղաւ որ իր տեսութիւնը նկատուէր իբրեւ «ոչ Գերման», իսկ ինք ոչ ժողովրդական մէկը Գերմանիոյ մէջ։

Այդ միեւնոյն շրջանին կը յարձակէին իր տեսութեանց վրայ Ֆրանսայի մէջ, որովհետեւ հեղինակը Գերման էր։ Ցարաբերականութիւնը կը կոչէին «բոլշեւիկութիւն բնագիտութեան մէջ»։

1914էն ի վեր Այնշթայն հակա-պատերազմական ճանչցուած է։ Ի խաղաղասիրութիւնս հիմնուած չէ որեւէ մտաւորական տեսութեան վրայ, այլ վաստութեան եւ ատելութեան խորունկ հակակրութեան մը վրայ», ըսած է Այնշթայն։

Նկարագրով շատ պարզ է եւ երիտասարդ։ Ջութակահար է, եւ մեծ տաղանդով կը նուագէ ջութակ։ Ան միջազգային դէմք մըն է, թէ խառնուածքով եւ թէ դաստիարակութեամբ։

Այնշթայն եղած է ամէնէն հպարտ անդամը նախկին եւ միջազգային գիտութեան եղբայրութեան, եւ իր միակ ցանկութիւնն է ըլլալ անդամը նոր միջազգային եղբայրութեան որ կը կոչուի Ուննսքօ։ Գ.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբը տօնեց Միութեան օրը, կիրակի 20 մարտ, Société d'Encouragementի մեծ սրահին մէջ, որ լեցուած էր հոծ բազմութեամբ։ Փարիզի արուարձաններէն ալ բազմաթիւ երիտասարդներ եկած էին քաջալերելու քոյր մասնաճիւղի մը ձեռնարկը։

Շարք մը եւրոպական պարերէ վերջ, հանդէսին պաշտօնական բաժինը բացուած յայտարարուեցաւ։ Նոր Սերունդի երգչախումբը «Մշակ բանուոր»ը երգեց ղեկավարութեամբ Գ. Արա Գարթեւեանի։ Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան նախագահը՝ ընկեր Ցովիկ Եղիազարեան, որ պարզեց Նոր Սերունդի բռնելիք ուղին։ «Այսօր ինչպէս վաղը պիտի քալենք այն ճամբէն զոր մեր ժողովուրդը իր արիւնով բացած է։ Նափոլէոն երբ իր բանակով յաղթական մուտք գործեց Եգիպտոս, կ'ըսէր իր զինուորներուն.—«Այս բուրգերուն բարձունքէն 40 դարեր ձեզ կը դիտեն»։ Այսպէս ալ Արարատի կատարէն քառասուն դարեր մեզ կը դիտեն, իրականացնելու համար մեր դարաւոր երազը, անկախ եւ միացեալ Հայաստան»։

Երգչախումբը շարք մը տաղեր եւս երգեց։ Ցետոյ ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Շ. Միսաքեան։ Խոր լռութեան մը մէջ կը լսուի բանախօսին ձայնը։ Որքան իմաստուն, նոյնքան ալ հարազատ են իր խօսքերը։ «Ջանացէք արժանի հանդիսանալ ձեզի ձգուած ժառանգութեան, առաջնորդութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Ինչպէս երէկ հայրենի երկրին մէջ, այսօր ալ օտարութեան մէջ, Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ հսկել հայ ժողովուրդի կենսական շահերուն վրայ։ Անցեալը սերտել եւ քայլ մը աւելի յառաջ նետուիլ դէպի ապագան։ Ահա ձեր գլխաւոր պարտականութիւնը։ Ճակատները միշտ բարձր, իբրեւ գիտակից զաւակները հալածական ժողովուրդի մը որ մեծ է իր տառապանքով եւ արժանիքով»։

Երգչախումբը երգով մը փակեց տօնակատարութեան պաշտօնական բաժինը։

Գահ մը եւրոպական նուագի ձայնը կը տիրապետէ սրահին մէջ։

Ցաջորդաբար բեմ հրաւիրուեցան ընկերուհի Աճէմեան որ երգեց Ռ. Մելիքեանի «Մի լար»ը եւ Ալէմշահի «Իմ երգը»։ Դաշնակով կ'ընկերանար ընկերուհի Նիզամեան։ Ընկեր Աղամեան ջութակի վրայ մեծ յաջողութեամբ նուագեց Ալէմշահի «Տանս Արմէնիէն»ը եւ ուրիշ կտոր մը, ընկերակցութեամբ դաշնակի։ Հիւր մը, Գ. Ցախամեան երգեց «Կռունկ»ը։ Ցայտնութիւն մը եղաւ փոքրիկըն Թորոսեանի կովկասեան պարը ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի։ Գանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբն ալ իր մասնակցութիւնը բերաւ հանդէսին, երկու հայկական պարերով։

Այսպիսով վերջացաւ հանդէսին գեղարուեստական բաժինը։ Գոհ էին բոլորը։ Մանաւանդ Փարիզի մասնաճիւղը որ գնահատելի աշխատանք կատարած էր, հանդէսին յաջողութեան համար։

Եւրոպական նուագախումբը մինչեւ կէս գիշեր զուարճացուց երիտասարդները, մինչ երէցները սեղաններու շուրջ կ'երգէին հայրենասիրական երգեր։ Այնչափ ջերմ էր մթնոլորտը որ ներս մտնողը կը կարծէր թէ նահապետական ընտանիք մը իր կրտսեր զաւկին տարեդարձը կը տօնէ։ Բոլորս սիրով պիտի յիշենք Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օր»ը։

ԱՌԼԷՆ Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԳՈՒՔՐԷՇԻ լեզուաբանական կաճառի դասախօս՝ փրոֆ. Վլատ Գրնըցեան Մարտ 14ին պաշտօնապէս բացումը կատարած է դասական հայերէնի (գրաբար) դասընթացքին՝ ռումանական ժող.հանրապետութեան ակադեմիայի պատմութեան բաժնին մէջ։ Եթէ հետաքրքրութիւն ըստեղծուի դաս. հայերէնի, կաճառին տնօրինութիւնը պիտի որոշէ արդի հայերէնի դասընթացք մը եւս սկսիլ։ Առաջին առթիւ վեց երիտասարդներ միայն ներկայացած են։

★ ՆՇԱՆԱԾԸ.— Սիրելիս, աննմանս. քեզի երկու զոյգ ապարանջան պիտի առնեմ. ոսկի՞ ըլլան թէ արծաթ ...

Օրիորդը ձայն չի հաներ։

ՆՇԱՆԱԾԸ.— Սիրելիս, աննմանս. չխօսի՞ս քեզի ապարանջան պիտի առնեմ. ոսկի՞ ըլլայ, թէ արծաթ։

ՕՐԻՈՐԴԸ.— Ի՞նչ խօսիմ, սիրելիս, կ'ըսեն թէ՝ խօսիլը արծաթ է, իսկ լռելը՝ ոսկի ....

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

— Ո՞վ քեզ անոր ձեռք կը ձգէ։

— Գնա, ըրէ ինչ որ կրնաս։

Շահանդուխտ գնաց եւ իմաց տալ տուաւ մատրանապետ վարդապետին որ քաշուած առաքինի ծեր մըն էր, թէ կ'ուզէ իրեն հետ տեսնուիլ։

— Հայր սուրբ, ըսաւ Տիկինը, պէտք է որ դուն մեզի ազատես։

— Թէ որ ձեռքէս գայ, պատրաստ եմ Տիկին, խեղճ ծերը չփոթած երեսը նայելով եւ վախնալով որ դիմացինին խելքին վտանգ մը հանդիպած չըլլայ։

— Այո՛ Հայր սուրբ՝ դուն միայն այս վիճակին դարման մը ընել կարող ես։

— Գիտես, Իշխանուհիս, թէ ես տկար ծերունի մըն եմ, եթէ իմ աղօթքս լսելի լինէր Աստուծոյ, այս նեղութիւնները մեզ վրայ չէին հասներ, պատասխանեց ծերը եւ վախնալով թէ Տիկինը հրաշք մը կը սպասէ իրմէ՝ աւելցուց. գիտես Տիկին, թէ հրաշքներն ալ հիմա քիչ կըպատահին, եւ ես մեղաւոր անձ մըն եմ...

— Ոհ, ըսաւ Շահանդուխտ ժպտելով՝ ես հրաշքի չեմ սպասեր, միայն կ'ուզեմ որ յանձն առնես երթալ Թորոսի խօսիլ, դու Աստուծոյ քահանայ ես, եւ երբ նա գքեզ չուզէ ընդունիլ եւ թերեւս մտիկ ալ ընել, խնդրես որ մէյ մըն ալ հոս չի դառնաս այլ Սեւ լեռը վանք մը քաշուիս, եւ ջանաս զինքը համոզել տկարութիւնդ պատճառ բռնելով։

« Ան երբ քեզի թոյլ տայ ինչպէս որ հաւանական է, շուտ մը երթաս Հռոմկլա մօրեղբայրներուս Սրբազաններուն իմացնես մեր վիճակը, եւ խնդրես որ մէկին մէկը գայ հասնի՝ այս գազանին խօսք հասկցնէ, դեռ երեք ամսուան պաշար ունինք, ժամանակ կայ, թէ որ շուտ շարժիս կրնաս մեզ ազատել։

— Լաւ, բայց գիտե՞ս Տիկին ինչչափ ճամբայ է, ըսաւ ծեր վարդապետը մտածելով եւ հաշուելով։

— Գիտեմ, ըսաւ Տիկինը խստութեամբ, երկայն ճամբայ է, բայց պէտք է մտածես թէ, հայր սուրբ, քու աղօթքներովդ որչափ հոգի որ չես փրկած այսչափ տարիներու մէջ հիմա պիտի փրկես այս ճամբորդութիւնովդ։

— Բայց ես իրաւ ծեր եմ, բայց հիւանդութիւն մը չունիմ, ո՞ւս ալ գրուցեմ։

— Հայր սուրբ, խնդրեմ, այսպիսի բարակ խղճմտանքի ժամանակ չէ. մեր բոլոր ազատութիւնը քեզի է մնացեր։

Վերջապէս կրօնաւորը յանձն առաւ կամայ ակամայ այս ծանր պաշտօնը կատարել, եւ խեղճ մարդը ճգնաւոր ըլլալուն Օշինի երեսը կիրակիէ կիրակի եւ եկեղեցին միայն կը տեսնէր, այն ալ երբ բեմը կ'ելլէր այն ատեն միայն, հիմա երթայ գեսպանութեամբ այնպիսի Իշխանի մը հետ խօսիլ որ իբրեւ արիւնարբու գազան իրեն կը նկարագրէին, իր գործը չէր, բայց ճար չկար, տուաւ յանձն առաւ. եւ Շահանդուխտ զինքը լաւ մը կարգացնելէ վերջ հրաման ըրաւ Հայր սուրբին ջորի մը տալ եւ դռները բանալ որ երթայ։

Թորոսի երբ իմացուցին թէ ծեր վարդապետ մըեկեր եւ կ'ուզէր իրեն հետ խօսիլ, առանց գլուխը վեր վերցնելու.

« Թող երթայ Օշինի քարոզէ Քրիստոսի Աւետարանը, ըսաւ, որ չի ճանչնար, ես հոս նոյն Աւետարանին պաշտպանութեանը համարկեցերեմ»։

Այս պատասխանին վրայ, խեղճ ծերը բոլորովին տարակուսեցաւ, բայց դարձեալ աղաչեց ծեր զօրավարին որ այս պատասխանը իրեն կը բերէր, զինք պարապ չի հանել։

Իսկ ծեր զօրավարը, որ քաջածանօթ Բաբկէնն էր, գթալով տարեկից կղերականին վրայ որ իր կորովն ալ չունէր, ակնարկ ըրաւ եւ վրանին դուռը ցուցուց որ մտնէ, եւ ինք հեռացաւ։

Վարդապետը որ կը կարծէր թէ դահիճներէ շրջապատուած մէկը պիտի տեսնէր, զարմացաւ երբ տեսաւ Թորոս երեք չորս հատ վեղարաւորներէ շրջապատուած որոնք չորս կողմը նստած գորգերու վրայ շարունակ կը գրէին ինչ որ Իշխանը տուն կուտար, եւ որմնոյ մը տեսնելով գլուխը վեր վերցուց եւ թէպէտ նեղացաւ, բայց նայելով թէ ծեր կորագլուխ եկեղեցական մըն է, տեղ ելաւ եւ առանց խօսելու ձեռքէն բռնեց քովը նստեցուց եւ իր մեծ ու խոշոր աչքերը վրան սեւեռած՝ սպասեց որ խօսի. այս ընդունելութիւնը խեղճ ծերունին բոլորովին շփոթեց։

ԾԵՐԵՆՑ

ունՁիլէթին (Անգլիա), Պ. Հաւվարդ Լանկէ(Նորվեկիա) եւ Պ. Լէոն Պլում Մոսկուա երթան, ճամբան հարթելու եւ տեսակցութիւն մը սարքելու համար Սթօքհոլմի մէջ: Այս տեսակցութեան պիտի հրաւիրուին Սթալին, նախագահ Թրումըն, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարչապետները, որպէսզի միջոցներ խորհին եւ փրկեն խաղաղութիւնը:

Պ. Հէնրի Ուալըս, Մ. Նահանգներու Ցառաջդիմական կուսակցութեան նախագահը, եւ նախկին նախարար, ճառ մը խօսելով, հրաւիրեց ունկնդիրները որ համոզեն Ծերակոյտը՝ չվաւերացնել Ատլանտեանի դաշինքը, «որ կրնայ կործանել Ազգաժողովը, վերջնապէս երկուքի բաժնել աշխարհը եւ պատերազմի առաջնորդել մեզ»:

★ Զուիցերիոյ սպարապետը, զօր. Կիզան, յայտարարեց թէ կրնան 500.000 զինուոր հանել, կազմ եւ պատրաստ վեց օրէն: Բայց եւ այնպէս Զուիցերիա պիտի շարունակէ իր աւանդական քաղաքականութիւնը,— զինեալ չէզոքութիւն:

Գերմանները կը զանգատին

Արեւմտեան եռուԹիւնները մերժեցին գերման ներկայացուցիչներուն հակառաջարկները նոր սահմանադրութեան մասին, առանց սակայն բոլորովին փակելու բանակցութեանց դուռները:

Գերմանները պատասխանեցին թէ իրենք սահմանադրութիւնը պիտի խմբագրեն համաձայն իրենց հայեցողութեան եւ պիտի ներկայացնեն յառաջիկայ շաբթու: Եթէ երեք պետութիւնները մերժեն, նոր անել մը պիտի ստեղծուի: Իսկ եթէ ընդունին, ճամբան պիտի հարթուի արեւմտեան Գերմանիոյ պետական կազմակերպութեան համար:

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանին նախագահը, Տոքթ. Քոնրատ Ատենաուըր, Ժընեւի մէջ ճառ մը խօսելով, ըստ կարգ մը թերթերու յայտարարած է թէ գերման բանակն էր որ անձնատուր եղաւ, եւ ոչ թէ ժողովուրդը: Այս ճառը զայրանք պատճառեց Անգլիոյ մէջ: Կառավարութիւնը հրահանգեց Պեռնի դեսպանին՝ ստուգել գերման աջակողմեան երեսփոխանին վերագրուած խօսքերը, ի հարկին միջոցներ ձեռք առնելու համար: Տոքթ. Ատենաուըր ըսած է նաեւ թէ գերման ժողովուրդին ազգային զգացումը կ'աճի օրէ օր: Յետոյ քննադատած է Դաշնակիցներու քաղաքականութիւնը, չըտեսելով թէ «Եւրոպայի պատմութեան ամէնէն սեւ օրը պիտի մնայ 1945 Ապրիլ 5ը, երբ Գերմանիան երկուքի բաժնուեցաւ: Գերմաններու մէկ մասը կ'ապրի այնպիսի պայմաններու տակ որոնք անծանօթ էին Պալքաններու մէջ, հարիւր տարի առաջ»: Յետոյ կեդրոնական կառավարութիւն մը պահանջելով, աւելցուցած է— «Մենք երբեք պիտի չլքենք Պերլինը եւ կը մերժենք ճանչնալ Օտէր Նայսէ սահմանագիծը, ինչպէս պիտի չհրաժարինք արեւելեան Գերմանիայէն բաժնուած հողերէն»:

★ Տոքթ. Ատենաուըր բողոքեց զուիցերիական թերթերու հրատարակութեանց դէմ, դիտել տալով թէ ինք պարզապէս ըսած էր — «Դաշնակիցները անիրաւ են, երբ կը հիմնուին Գերմանիոյ անպայման անձնատրութեան վրայ, եզրակացնելու համար թէ ամէն իշխանութիւն իրենց ձեռքն անցած է»:

Այս ճշդումն ալ չէ փարատած Անգլիոյ պաշտօնական շրջանակներուն կասկածամտութիւնը:

★ Պերլինի ռուսական շրջանին հրամանատարն ալ փոխուեցաւ: Զօր. Կոտիկովի յաջորդեց զօր. Ալեքսիս Ելիզարով:

★ Արեւմտեան պետութիւնները սահմանագլուխի սրբագրութիւն մը կատարելով, 130 քառ. քիլոմեթր հող (13.000 բնակիչ) յատկացուցին Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի: Այս կարգադրութիւնը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց Գերմաններուն, որոնք «Ատլանտեանի դաշինքին խախտումը» կը նկատեն զայն: Մոսկուայի թերթերը լայնօրէն կը շահագործեն այս պարագան, գրգռելով Գերմանիոյ հանրային կարծիքը՝ արեւմտեան պետութեանց դէմ:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան վարիչը, Պ. Էտկար Վոկ եւ ուրիշ չորս ուղեկիցներ դատապարտուեցան, երկու հոգի ալ անպարտ արձակուեցան: Ամբաստանուած էին թէ 1945 — 1947 հանգանակութիւն բանալով Եուկոսլաւիոյ եւ Լեհաստանի որբերուն համար, 83 հազար Ֆր. հաւաքած, բայց միայն 35 հազար Ֆրանքը նպատակին յատկացուցած են. մնացեալ գումարը ծախսուած է կուսակցութեան թերթին՝ «Ֆորվարց»ի վրայ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ այն երկիրները որ անդամ չեն Ատլանտեանի դաշինքին, ատրճանաբար տնտեսական պաշարման պիտի ենթարկուին, առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ: Մասնաւորապէս պիտի արգիլուի արտածել. 1.— Զէնք եւ ռազմանիւթ: 2.— Այնպիսի նիւթեր որոնք կրնան սպառազինութեան ծառայել կամ աւելցնել զինուորական կարողութիւնը: 3.— Հում նիւթ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 2 Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ Պատուոյ Նախագահութեամբ Տիկ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ առաւօտ Ալհամպրայի սրահին մէջ, 340 Bld. Chave եւ Ներկայութեամբ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Երգչախումբ (Ս. Ան), հայկ. պարեր (Ս. Ժերոմ, Լէ գ'Օլիվ), մարզական ցոյցեր (Էքս, Լէ Միլ): ՄՐՑՈՒՄ:

12 մասնաճիւղերու լաւագոյն արտասանողներուն եւ երգողներուն մէջ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր Ս. Լուի Ն. Ս.ի Սիամանթօ նուագախումբին ղեկավարութեամբ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ մէջ, ապրիլ 2—ին, ժամը 21ին, St. Barnardի սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն)

Կը ներկայացուի «ՋԻՒՆԱԹՈՅՐԸ» եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

Պ. ԹովմասԳավէզեան, Տիկին Նուարդ Գավէզեան, Տէր եւ Տիկին Բարգէն Գավէզեան եւ զաւակը, Պ. Օննիկ Գավէզեան, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Գավէզեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Ղազիկեան եւ զաւակը, Տօքթ. Արամ Ֆէրմանեան եւ դուստրը, ինչպէս եւ Իյնէճեան, Բէյրիք, Գավէզեան, Ղազարոսեան, Պուլուտեան, Աշճեան, Խաչատուրեան եւ Տոլմաճեան ընտանիքներն ու համայնպարագաները խոր կսկիծովկը ծանուցանեն մահը՝ իրենց հօր, մեծհօր, քեռայրին, հօրեղբօր եւ ազգականին

Պ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՎԷԶԵԱՆի

որ կնքեց իր մահկանացուն ութսուն տարեկանին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, հինգշաբթի 24 Մարտին, Նիսի իր բնակարանին մէջ: Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Հայոց մատուռը եւ մարմինն ամփոփուեցաւ Քօքատի գերեզմանատան մէջ:

1923 — ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ — 1949

Ժողովրդական մեծ ցերեկոյթ, 8 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iena: Տրդատ Նշանեան կը ներկայացնէ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած եւ յայտնի ակադեմական՝ Ժան Էքարի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԵՌ

(Le père Lebonard), (Comédie Françaiseի խաղացանկէն), թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ.Նշանեանի: Գինները սովորական:

Հասոյթին 15 % Պէլվիլի դպրոցին:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը եւ չի խաչաձեւել:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Լոյս տեսաւ ՀԱՅ — ԲՈՅԺի 97րդ թիւը (Յունուար): Իսկ Փետրուարի թիւը լոյս կը տեսնէ գալ շաբթու: Պիտի ղրկուի 1949 տարուան բաժնեգինը վճարողներունմիայն: Անոնք որ բարեկամ են ՀԱՅ — ԲՈՅԺի, թող փութացնեն իրենց բաժնեգինը, հաստատելու համար իրենց բարեկամութիւնը: Այս խիստ կարգադրութիւնը անոր համար, որովհետեւ չենք կրնար աւելորդ ծախքեր ընել: Ամէն մարդ ալ գաղափար մը ունի հարկաւ տնտեսական տագնապին մասին:

Մեր ներկայացուցիչներէն եւս կը խնդրենք, որ մեզի անյապաղ տեղեկացնեն թէ քանի՞ բաժանորդ վճարած են, ըստ այնմ ծրարով ղրկելու համար իրենց: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

THEATRE GAITÉE LYRIQUEի ՄԷՋ
9 ՄԱՅԻՍԻՆ

Ապահովեցէք ձեր տեղերը Հ. Ե. Դ. Նոր Սերնդականներէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ապրիլ 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théatre G. Verdiի մէջ, rue d'Alger:

Կը մասնակցին Արաքս, Սիփան, Եփրատ, Տաւրոս եւ Սեւանայ Լիճ խումբերու արենոյշներ եւ թեւիկները: Մարզանք, ռիթմիք պար, խմբերգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր: «Շուշանիկ Մամիկոնեան» արենոյշներու երեք խումբը պիտի ներկայացնէ՝ Ե. Թումանեանի «ՄԱՐՕՆ» հայրենի անուշ յիշատակներով եւ սովորութիւններով: Կը ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ԿԸՌԻԼ ՍԿԱՌԻՏԸ», սկաուտական կեանքէ առնուած «ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ» եւ «ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԽԱՐՈՅԿԸ»:

Աճուրդ եւ վիճակահանութիւն չկայ:

Ձեռագործ եւ խմորեղէն արենոյշներու կողմէ պատրաստուած, մատչելի գիներով:

Բոլորդ գացէք քաջալերելու մեր ժրաջան արենոյշները:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդին: ԱՊՐԻԼ 24ԻՆ, Կիրակի կէսօրէ վերջ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

1950 «ԴՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը, Մայր կուսակցութեան 60ամեակին առթիւ պիտի հրատարակէ բոլորովին նոր ձեւաւ: Արտասահմանի գրասենները եւ կազմակերպութիւնները կրնան մինչեւ 15 Մայիս 1949, մեծաքանակ ապսպրել, դիմելով հետեւեալ հասցէին.— NOR SEROUND Service Calendrier, 26 rue des Convalescents, Մարսէյլ, Ֆրանս:

Ե. Գ.— Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

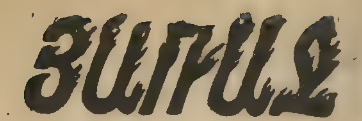

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 30 Mars 1949 Չորեքշաբթի 30 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5808 — Նոր շրջան Թիւ 1219

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՈՐԲ ՄՆԱՑ ՄԻՒՍԸ

Ամերիկայի մեր պաշտօնակիցները կը շարունակեն սրտառուչ մանրամասնութիւններ հաղորդել այն հանգանակութեանց մասին որ կը կատարուին ամէն կողմ, ի նպաստ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին ։

Ծերունազարդ գրագէտ – մանկավարժը, Լ. Շանթ, պտոյտներ կատարեց Մ. Նահանգներու մէկ ծայրէն միւսը, Նիւ Եորքէն մինչեւ Քալիֆորնիա, առոյգ երիտասարդի մը չարքաշութեամբ ։ Եւ ամէն տեղ ալ գտաւ խանդավառ ընդունելութիւն ։

Քիչ անգամ պատահած է որ կրթական ձեռնարկ մը պսակուի այսքան փայլուն յաջողութեամբ։ Ոչ միայն բարոյապէս, այլ մանաւանդ նիւթապէս ։

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ ուրիշ հանգանակութիւններ ալ կը կատարուին միեւնոյն շրջանակին մէջ,— տարագիրներու տեղաւորման, Հայ Օգնութեան Խաչի եւն. համար։ Առանց հաշուելու Բարեգործականի, Հայրենակցականներու եւ արլագան Միութեանց պարբերական ձեռնարկները։

Արձանագրենք անգամ մը եւս, որ Մ. Նահանգներու հայկական գաղութը իսկապէս նիւթական նախարարութեան մը դերը կը կատարէ, վարկեր եւ գումարներ կը տրամադրէ առանց սեղանաւորական սակարկութեանց կամ տոկոսաբեր գործառնութեանց։ Պարզապէս վստահելով առաջարկուած գործին արժանաւորութեան։ Կատարուած աշխատանքին եւ ձեռք բերուած արդիւնքին։

Այսպէս՝ Լ. Շանթի եւ ողբացեալ Ն. Աղբալեանի նախաձեռնութեամբ եւ Համազգային Ընկերութեան հովանաւորութեամբ հիմնուած կրթարանը, Պէյրութի Հայ Ճեմարանը, որ արդէն բոլորած է քանի տարին։

Հաստատութիւնը փառաւոր շէնք մը ունեցաւ անցեալ տարի,— պարանք մը որ կը ներկայացնէ ամէն յարմարութիւն, դառնալու համար արդիական կրթարան մը։

Համազգային ընկերութիւնը այս բացառիկ բախտը կը պարտի հայրենասէր երիտասարդի մը, ողբացեալ Նշան Փալանճեանի, որ քանի հազար սթերլինի գումար մը տրամադրած էր։

Ուրիշ գումար մը եւս բարդելով, կարելի եղաւ գնել այդ շէնքը — երբեմն պաշտօնատունը Ֆրանսայի ծովային հրամանատարութեան ։

Փոխարժէքը լրացնելու, շէնքը կահաւորելու եւ ուրիշ պահանջներ գոհացնելու համար, «Հին Աստուածներ»ու հեղինակը յանձն առաւ յոգնեցուցիչ պտոյտ մը, հակառակ իր ութսուն տարիներուն ։

Եւ այժմ կը պատրաստուի վերադառնալ կատարեալ գոհունակութեամբ, աւելի եռանդով նուիրուելու համար իր այնքան սիրած հաստատութեան ։

Նիւթական պահանջները գոհացնելէ վերջ, անշուշտ կրթական մակարդակն ալ պիտի հասցնէ ցանկալի բարձրութեան ։

Երբ հաճոյքով կ'արձանագրենք այս բացառիկ յաջողութիւնը, մեր միտքը բնագդաբար կը յածի Պէյրութէն Հալէպ, ուր նմանապէս միջնակարգ վարժարան մը ունինք, երկու տարիէ ի վեր։

Այս հաստատութիւնը — Քառէն Եփփէ ճեմարան — բացուեցաւ առանց փողի եւ թմբուկի, անշուք տաղաւարի մը մէջ։ Եւ կը քալէ յուշիկ-յուշիկ, առ այժմ երկու դասարանով ։

Իր ամէնէն հաստատուն յենարանը՝ ժողովուրդը ինքն է, իր ազգ. իշխանութիւններով։

Տակաւին մէջտեղ չելաւ քաջ մարդ մը որ յանձն առնէր արժանավայել շէնքի մը վերածել երբեմնի որբերուն յատկացուած պատսպարան – տաղաւարները ։

Տասը հազար քառ. կանգուն տարածութեամբ հող յանձնուած է ազգին, Դանիական ընկերութեան կողմէ (արժէքը՝ 200.000 սուր. ոսկի)։

Նոյնիսկ Սուրիա – Լիբանանի մէջ դժուար չէ գտնել այդ մէկը — ուրիշ Փալանճեան մը։ Բայց թող տասը բախտաւորներ ձեռք ձեռքի տան, եւ «Քառէն Եփփէ»ն ալ կ'ունենայ իր փառաւոր շէնքը, արդիական բոլոր յարմարութիւններով ։

Ինչո՞ւ անտէր որբի մը տպաւորութիւնը ձգէր այս մէկը, աւելի քան 60.000նոց քաղաքի մը մէջ, երբ այնքան առատօրէն կը հոսին եղբայրական աջակցութեան աղբիւրները։ Շ.

Գ. Միւթէր կը խոստովանի

ՓԱՐԱՏԵԼ ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակէն ստացանք պաշտօնական զեկոյց մը, որ կը հաստատէ մեր նախապէս հրատարակուած տեղեկութիւնը՝ երեսփոխան Գ. Միւթէրի եւ Օֆիսի տնօրէն Գ. Բիւնեաթեանի տեսակցութեան մասին։ (Յառաջ, 18 Մարտ) ։

Տեսակցութեան միջոցին (16 Մարտ) Գ. Բիւնեաթեան յայտնած է հայ հասարակութեան խոր յուզումը՝ Գ. Միւթէրի ծանօթ յայտարարութեանց առթիւ, Ազգ. Ժողովին մէջ (24 Փետրուար)։ Ցետոյ պարզած է գաղութին իրական կացութիւնը, ինչպէս եւ անոր երախտագիտութիւնը եւ սէրը հիւրընկալ երկրին հանդէպ։ Պարագայ մը, որ «անկարելի կը դարձնէ իրեն վերագրուած ընթացք մը՝ կարգ մը պարագաներու մէջ»։ Գ. Բիւնեաթեան այս առթիւ պարզած է Գաղթ. Գրասենեակի խորհրդակցական մարմնին հանգամանքը եւ պարտականութիւնները, շեշտելով թէ որեւէ քաղաքական հանգամանք չունի ։

Գ. Միւթէր յայտարարած է թէ ինք որեւէ թշնամական զգացում չունի հայ գաղթականներուն հանդէպ, զոր քիչ մը կը ճանչնայ եւ թէ երբ Ազգ. Ժողովին մէջ խօսք առաւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին յայտարարութեան վերաբերեալ վիճաբանութեանց առթիւ, իր ակնարկը կը վերաբերէր այն կացութեան«ուր պիտի ըլլային բոլոր Ֆրանսաբնակ օտարականները, կարգ մը պարագաներու մէջ»։ Ապա խոստացած է Les Paroles Françaises շաբաթաթերթին մէջ հրատարակելի յօդուածով մը փարատել այն թիւրիմացութիւնները որոնց կրնան տեղի տուած ըլլալ իր յայտարարութիւնները եւ օգտուիլ առաջին առիթէն, բացատրութիւններ տալու համար Ազգ. Ժողովին մէջ, այսպէս հանդարտեցնելով հայ հասարակութիւնը ։

Երկու պատր. տեղապահ Պոլսոյ մէջ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերն ալ (22 մարտ) կը յորդի հակասական տեղեկութիւններով։ Երկու օրաթերթերը, «Մարմարա» եւ «Ժամանակ» հրատարակած են նորընտիր տեղապահին՝ Հմայեակ Ծ. Վ. Գախթիարեանի անդրանիկ հովուական թուղթը։ Դժգոհ եկեղեցականներու համագումարը, որ կը բաղկանայ 30 անդամներէ, միաձայնութեամբ վերջ տուած է Գէորգ արք. Արսլանեանի պաշտօնին, բայց իր կուսակիցները եւ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ ան կը շարունակէ պաշտօնավարել ։

Պատրիարքութեան համար թեկնածու կը համարուին Գարեգին արք. Խաչատրեան (Հարաւ. Ամերիկա), Գուսան եպիսկ. (Պուլկարիա) եւ իր եղբայրը՝ Ցովսէփ եպիսկ. Կարապետեան (Հիւս. Ամերիկա)։

Նորընտիր տեղապահը ջնջած է Գէորգ արք.ի ինքնագլուխ կարգադրութիւնները։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ պետութեան հինգ նախարարութիւնները Երուսաղէմ փոխադրուեցան, աւելի քան հազար պաշտօնատարներով։

ԿԱՇԻՐԻ ԳԻՆԸ կարեւոր անկում մը կրեցին Լիմոժի մէջ, որ կօշիկի կեդրոն մըն է։ Բայց տագնապը կը շարունակուի, անգործութեան մատնելով հազարաւոր կօշկակարներ ։

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՄԱՆ փոխարէն, մասնակի ներման օրինագիծ մը պիտի մշակուի, չորս–հինգ շաբաթէն։ Գործակցութեան յանցանքով ամբաստանեալներէն պիտի չկրնան օգտուիլ անոնք որ սպանութիւններ, մատնութիւններ եւն. կատարած են։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ երկու աթոռ աւելի շահած ըլլալով, համայնավարները կը պահանջեն որ քաղաքապետը իրենց ընտրելին ըլլայ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ) — Սթերլին 1062 (1150), տոլար 319.20 (380), զուից. ֆրանք 80.25 (94) ։ Նափոլէոն 4425, զուից. ոսկի 4275, սթերլին 5300, տոլար (20) 21.000, ձուլ ոսկի 617.500 ֆր։

Թուրքիա կրնա՞յ չէզոք մնալ

ԲՈՒՌՆ ԲԱՆԱՎԷՃ ՄԸ ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Պոլսէն կը հեռագրեն Մարտ 28 թուականով.— Թուրք թերթերը զայրոյթով կ'արտայայտուին այն թելադրութեան դէմ թէ Թուրքիա կրնայ չէզոք մնալ որեւէ պատերազմի ատեն։

Այս տեսակ հնարաւորութեան մը մասին կը խօսէր, շաբաթ օր, կառավարական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը «Ուլուս», առաջին էջին վրայ տպուած խմբագրականով մը։ Միեւնոյն ատեն կը գանգատէր որ Թուրքիան դուրս ձգուած է Ատլանտեանի դաշինքէն ։

Գաղափարականով ազդեցիկ օրաթերթը, «Ճիւմհուրիյէթ», անմիջապէս պատասխանեց այս խմբագրականին .

— « Երբ հսկաները կը զարնուին, փոքր եւ միջին ազգերը չեն կրնար մեկուսի կենալ եւ դիտել»։

« Ուլուս » նոր խմբագրական մը գրելով այսօր, բացատրեց թէ շաբաթ օրուան յօդուածը խմբագրին անձնական տեսակէտը կը պարզէ. բայց իրազեկներ թերահաւատ են։ Ոչ մէկը կրնայ հաւատալ թէ այսքան բացայայտ եւ «քաղաքական պաթուցիկներով լեցուն» խմբագրական մը կրնայ հրատարակուիլ առանց բարձրագոյն իշխանութեանց հաւանութեան։

« Ուլուս» իր երկրորդ խմբագրականին մէջ կ'ըսէր.— «Մեր թերթը ուղղակի բանբերը չէ կառավարութեան կամ արտաքին գործավարութեան»։

« Վաթան » թերթն ալ իր կարգին պատասխանելով, կ'ըսէ թէ «զինեալ չէզոքութիւնը, որուն հետեւեցանք երկրորդ աշխարհամարտին ատեն, առասպել մըն է այսօր»։ Ուրիշ թուրք թերթ մը, «Թան», կը յայտարարէ թէ Թուրքիոյ համար անկարելի է չէզոք մնալ։ «Թուրքիան իբրեւ խաղաղասէր ազգ կը ծառայէ խաղաղութեան։ Ըլլալով խաղաղասէր ազգ մը, չի կրնար մեկուսի կենալ խաղաղութեան համար մղուած պատերազմի մը մէջ։ Թելադրել որ Թուրքիան չէզոք մնայ, կը նշանակէ անգիտանալ անոր աշխատանքները, ի շահ խաղաղութեան »։

Իրազեկ շրջանակներէ կը հաղորդեն թէ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, դժգոհութիւն յայտնած է «Ուլուս»ի խմբագրականին առթիւ. բայց պաշտօնական յայտարարութիւն չեղաւ այս մասին։ Նախարարը այստեղ կը սպասուի այս շաբթու, եւ կիրակի օր Նիւ Եորք պիտի մեկնի օդանաւով, նախագահելու համար Ազգ. Ժողովին թրքական պատուիրակութեան։ Ամերիկա գտնուած ատեն, կը կարծուի թէ անպաշտօն կերպով պիտի ստանայ Ատլանտեանի դաշինքը եւ Միջերկրականի ծրագրեալ դաշինքը։

Նահանգային ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը

Կառավարութիւնը հրատարակեց Նահանգային Խորհուրդներու ընտրութեան վերջնական տեղեկագիրը, որ վճռապէս կը հաստատէ համայնավարներուն պարտութիւնը եւ չափաւոր հոսանքներուն յաղթանակը ։

Հրատարակուած տեղեկագրին համաձայն, 1507 աթոռներու վրայ համայնավարները շահած են միայն 37 աթոռ (նախապէս ունէին 184), ընկերվարականները՝ 279 (նախապէս 429), արմատականները եւ ուղեկիցները՝ 322 (նախապէս 309), ժողովրդականները՝ 111 (110), Ազատութեան կուսակցութիւն, չափաւորներ եւ անկախներ՝ 462 (327, որոնց 128ը տը Կոլի կուսակիցներ), զօրավարին կազմակերպութիւնը առանց ուղեկիցներու՝ 211 (65):

Համախմբումներու բաժնելով, համայնավարները կ'ունենան 37 աթոռ, կառավարական վեց հոսանքները համագումար 1081, զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը իր ուղեկիցներով՝ 389։

Այս վերջին կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, Գ. Սուսթէլ, անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեց Ներքին գործերու Նախարարութեան դէմ, յայտարարելով թէ իրենք շահած են 284 աթոռ մարտ 20ի ընտրութեամբ, 261 աթոռ ալ՝ Մարտ 27ին. համագումար 546 աթոռ։

Այսպէս կամ այնպէս, բոլոր թերթերն ալ կը շեշտեն թէ անվիճելի է կառավարական եւ չափաւոր տարրերու յաղթանակը։ Ընտրութեանց պաշտօնական տեղեկագրին հրատարակութենէն վերջ, վարչապետը յայտարարեց.

— « Ընդդիմադիր կուսակցութիւնները ուզեցին քաղաքական հանգամանք տալ այս տեղական ընտրութեանց, իսկ վերջին վիճաբանութեան մը ատեն տեսակ մը մարտակոչ արձակուեցաւ կառավարութեան եւ իր մեծամասնութեան դէմ, համայնավար կուսակցութեան եւ Ֆրանսացի ժողովուրդի Համախմբումին (զօր. տը Կոլ) կողմէ։ Ես պարտաւոր էի ընդունիլ այդ մարտակոչը եւ ընդունեցայ։ Ֆրանսացի ժողովուրդը պատասխա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՕՐԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ 2000 ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

4500 ԱՆԴԱՄ, 2000 ԱՐԾՈՒԻԿՆԵՐ.— ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՇՈՒՏՈՎ ՊԻՏԻ ՅՈՒՆԵՆԱՅ ԻՐ ՍԵՓԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ, ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԴԱՇՏԵՐՈՎ։

ՀԱԼԷՊ, 14 Մարտ.—

Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեսնամեայ եւ Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 23ամեայ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, աննախընթաց հանդիսութեամբ մը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 13 Մարտի առտուան ժամը 10.30—1.30, սինէմա «Ֆերիալ»ի ընդարձակ եւ արդիական սրահին մէջ։ Աւելի քան 2000 հոգի լեցուցած էին սրահը, իսկ մեծ բազմութիւն մը ունկնդիրներու՝ կը մնար դուրսը։

Հանդէսի բացումը կատարեց, Հ. Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի վարչութեան ատենապետ եղբ. Լուտեր Մասպանաճեան։ — Յանուն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ կազմակերպութեան շնորհակալութիւն յայտնեց, նախ, Սուրիոյ կառավարութեան՝ որ 23 տարիէ ի վեր իր աջակցութիւնը չի խնայեր եւ կը սատարէ Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Մ.ի բարգաւաճման։ Ապա, մասնաւորաբար հայ ժողովուրդին՝ որ կը գուրգուրայ իր երիտասարդութեան վրայ եւ յանձնառու կ'ըլլայ ամէն զոհողութեան։ Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ առաջնորդին, որ իր բարոյական օժանդակութիւնը չէ պակսած երբ եւ իցէ, ամէն անգամ որ դիմում կատարուած է իրեն։

Եղբ. Լուտեր, ապա մանրամասնութիւններ կուտայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վերջին պատգամաւորական ժողովի աշխատանքներուն շուրջ, յայտնելով այս առթիւ, թէ Սուրիա-Լիբանանի եւ Անդրյորդանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերը ներկայիս կը հաշուեն 4500 հոգի։ Անկախ այս գումարէն, Ս. Օ. Խաչի թեւին տակ կը մարզուին 2000 արծուիկներ։ Ուրեմն, 6500 հոգի (որոտընդոստ ծափեր)։ Հ. Մ. Ը. Մ. մարզական միութիւն մը չէ միայն, մեր կեանքի բոլոր մարզերուն վրայ, մինչեւ գրականութիւն, թատրոն, մշակութային եւ համազգային տօներ, ան կը բերէ իր մասնակցութիւնը՝ որովհետեւ մեր ազգապահպանումին սատարող ամէն ճիգ ու ձեռնարկ՝ ուղղակի կը շահագրգռեն զայն»։

Բեմ հրաւիրուեցաւ, ապա, Տօքթ. Ց. Գասապեան, որ ներկայացուց ունկնդիրներուն Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաշտի կալուածաթուղթը (թափու) եւ ըսաւ.

— «Իմ կեանքիս ամէնէն երջանիկ օրը կ'ապրիմ այսօր։ Ես կը յիշեմ, թէ երբ Պէյրութի մէջ 8 հոգիով վերակազմուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը, 22 տարի վերջ, ան կը հաշուէ աւելի քան վեց հազար հոգի։ Շուտով պիտի հասնի այդ թիւը 8000ի։ Ուրեմն՝ 1ի դէմ 8։ 23 տարի առաջ՝ Հ. Մ. Ը. Մ. աթոռ անգամ չունէր նստելու. այսօր՝ կ'ունենայ իր դաշտը, իր Տունը, իր պարտէզները։ Այդ Տունը հայ ժողովուրդն է որ կուտայ, եւ չէր կրնար չտալ՝ որովհետեւ իր մէջ խոր ու անցնցելի է վստահութիւնն ու սէրը, հանդէպ այս կազմակերպութեան։ 42000ի գումարը վճարեցին այն խիզախ Հայերը, որոնք, գիտեմ, պատրաստ են միշտ իրենց քսակները լայն բանալու մեր առջեւ, եթէ դիմում կատարուի իրենց»։

Օրուան երկու կարեւոր ճառերը խօսեցան Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. եւ ընկեր Տօքթ. Ա. Գապաքեան (որպէս ատենապետ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ եւ Լիբանանի Շրջ. վարչութեան), որ Պէյրութէն եկած էր մասնաւորաբար՝ «զրոյց մը ունենալու» իր երէկուան ընկերներուն, բարեկամներուն ու ծանօթներուն հետ։ Նկատի ունենալով պատմական եւ ազգային կարեւորութիւնն ու նշանակութիւնը այդ երկու ճառերուն, պիտի ուզկեմ առանձին։ Յայտնենք միայն, որ Հալէպ պատմական օր մը ապրեցաւ երէկ, — եթէ կ'ուզէք համաժողովրդային երդումի օր մը՝ իր Առաջնորդ Հօր կողքին։

Երդումի արարողութենէն վերջ, Առաջնորդը խօսք ուղղելով բեմին վրայ դիրք առած արիներուն ու իր «արի ժողովուրդին», թելադրեց հաւատարիմ մնալ Աստուծոյ, քրիստոնէութեան եւ եկեղեցիին, եւ ընթանալ շաւիղէն բոլոր անոնց՝ որոնք նահատակուեցան իրենց կրօնքին, հայրենիքին եւ սրբութեանց համար։ — «Բառերը կորսնցուցած են իրենց իմաստը։ Ոչ միայն բառերը, այլեւ գաղափարները։ Հայրենասիրութիւնը տարբեր իմաստ ունէր երէկ. տարբեր իմաստ ունի այսօր։ Ամէն ինչ խեղաթիւրուած, ձեւազեղծուած, պարպուած է իր բուն իմաստէն։ Նիւթի եւ Հոգիի միջեւ պայքար մը բացուած է աշխարհի վրայ. եւ, դժբախտաբար, մեր մէջ ալ քիչ չէ թիւը անոնց՝ որոնք զոհ դարձած են անհաւատ ու նիւթապաշտ վարչակարգի մը խաբէութեանց եւ քարոզութիւններուն։ Առենն է, որ պատռուի քօղը։ Մեր դժբախտ երկրին մէջ, այսօր կը հալածուին եկեղեցի եւ կրօնք. բացայայտ ճշմարտութիւն է ասիկա, եւ մեղսակից են անոնք՝ որ կը փորձեն վարագուրել այս ճշմարտութիւնը։ Մենք արի ժողովուրդ ենք, կռուիլ գիտցող ժողովուրդ ենք, հոգիի եւ տրամաբանութեան ժողովուրդ ենք։ Մեր դարերու պատմութիւնը վկայ է ասոր։ Կարելի է սպաննել մեզ, ջարդել մեզ, բայց անկարելի է մեզ դուրս բերել պատմութեան շաւիղէն։ (Ծափեր)։

Իսկ օրուան գլխաւոր բանախօս Տօքթ. Ա. Գապաքեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի օրուան տօնակատարութեան առթիւ անդրադարձաւ ազգապահպանումի կենսական հարցին, եւ, այս առթիւ, կատարեց կարգ մը ճշդումներ՝ որոնք այժմէական եւ հրատապ հագամանք ունին։

Ընկերը «ազգային աղէտ» նկատեց այն շարժումը՝ որ ծայր առած է Մերձ. Արեւելքէ, եւ մասնաւորաբար Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ — գաղթ դէպի Ամերիկաները։

Այս շարժումը պէտք է կասի, եթէ չենք ուզեր որ մեր ֆիզիքական, բարոյական եւ ազգային ապահովութիւնը վտանգուի։ Հոգեկան անհանդարտութիւն մը նշմարելի է շատերու մօտ, որոնք ցանկութիւնը կը յայտնաբերեն մեկնելու այս հիւրընկալ ափերէն, ուր մօտաւոր անցեալին, ներկայիս եւ ապագային՝ հայ ժողովուրդը երջանիկ ու բարգաւաճ կեանք ապրած է միշտ եւ պիտի ապրի։ Կը յանձնարարեմ որ հայ բազմութիւնները զամուին հոս, կառչին այս հողերուն, նոյնիսկ ի գին չոր հացի մնան՝ որովհետեւ այս հողերն են, Մերձ. արեւելեան այս հողերը՝ որոնք մեզի գրաւականը կ'ընծայեն ազգային ինքնապահպանութեան եւ մեր քաղաքական ապագային։

Բանախօսը գիտել տուաւ, թէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան զէկը պաշտօնապէս իրենց ձեռքին մէջ ունեցող հաստատութիւններ եւ ազգային կազմակերպութիւններ, — բացի Հալէպի թեմէն — կազմալոյծ ու անկար-շուարումի վիճակ կը ներկայացնեն։ Օրուան պատասխանատուներէն Կիլիկիոյ Հայրապետը գրականութեամբ կլանուած է, մեկուսացած իր պատեանին մէջ, իր կապերը խզած՝ բոլոր այն կենսական հարցերուն հետ, որոնք ուղղակի կը շահագրգռեն իր հօտը։ Այս վերաբերումով եւ շքեղ մեկուսացումով, օրէ օր թիւրիմացութիւնները կրնան խորանալ, իսկ պատեհապաշտ տարրեր լիովին կ'օգտագործեն առիթը։ Այս տեսակէտով, ուշագրաւ պէտք է նկատել «հօտին» անտարբերութիւնը՝ հանդէպ կաթողիկոսարանին, որ անցեալ տարի 7000 լ. ոսկի միայն տրամադրեց այս հաստատութեան, իսկ այս տարի՝ միայն 1700։

Հալէպի թեմը չմասնակցեցաւ ի նպաստ կաթողիկոսարանի կատարուած այդ հանգանակութեան, հակառակ անոր որ 103 հազար ոսկիէ աւելի գումար մը հանգանակուած էր Հայաստանի կոչիկի գործարանին համար։ (Ծ. Խ. Հայրապետը այդ գումարը չյատկացուց սակայն իր նպատակին)։ Զմասնակցեցաւ՝ որովհետեւ համապատասխան վերաբերում ցոյց չի տրուիր իրաւունքները տուեթեան կողմէ եւ չեն յարգուիր իրաւունքները նուիրատուներուն, գոյացած գումարները յատկացնելու միմիայն իրենց նպատակին։

Բանախօսը չնշեց նաեւ, թէ գաղթահայութեան ամէնէն փափուկ ու զգայուն կէտն է Հալէպ, ուր կ'ապրի իր իսկական դիմագծով՝ հոծ հայութիւն մը։ Ու հրաւիրեց բծախնդիր ըլլալ իր ազգայնական դիմագծի պահպանումին։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ՍԵԹՕՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հրամանատարի օգնականը հիացումէն դողդողացող ձայնով մը մօտեցաւ Սեթոյին, ճակատը համբուրեց եւ ըսաւ.— Սեթօ, հրաշք տղայ մըն ես դուն, կը վստահինք քեզի, առ այս նամակը, լաւ տեղ մը դիր։ Եթէ պատահի որ՝ այս նամակը չկրնաս կարդալ, Հայր Սուրբին կ'ըսես՝ Վանի Հայերը նահանջէր են դէպի Գարսկաստան։ Թրքական բանակը գրաւած է Վանը եւ կը պատրաստուի Աղբակի եւ Սարայի գիծերով Պարսկաստան հասնիլ։ Աղբակի 3000 Հայերը տեղեակ չեն այս դէպքերէն եւ իրենց առօրեայ գործերով կը զբաղին։ Ըսէ Հայր Սուրբին, որ անմիջապէս իրենց զէնքերով եւ ձիերով ճամբայ ելլեն Սալմաստ գալու համար, եթէ ոչ, կը պաշարուին եւ կը կոտորուին բոլորն ալ։

Եթէ կրնան թող բերեն նաեւ իրենց կենդանիները եզ, կով, ոչխար եւայլն։

Բայց ուշանալու չեն, անմիջապէս, կը հասկնա՞ս, անմիջապէս պէտք է ճամբայ ելլել։ Լաւ հասկցա՞ր թէ ի՞նչ պիտի ըսես, Սեթօ։

— Հրամանք ես, խօսքդ գլխուս վրայ, աչքիս վրայ, պատասխանեց Սեթօն եւ շրթները շարժեց քանի մը հեղ, կարծես կ'աշխատէր գոց ընել հրամանատարի պատուէրը։

Մենք զարմացած ու հիացած կը դիտէինք հերոս եւ հնարամիտ պատանին։

— Սեթօ, տղաս, լաւ հասկցա՞ր թէ ի՞նչ պիտի ըսես, եթէ նամակը չկրնաս կարդալ, հարցուց Սարուխանեան Սարգիսը։

Այո, պարոն, եւ պատանին նախապէս գոց ըրածի պէս արտասանեց հրամանատարի խօսքերը։

Տղուն տրուեցաւ նաեւ զոյգ մը նոր տրեխ, տաք գուլպաներ եւ հագուստեղէն։

Փոքրիկ տարճանձիկը զետեղեց իր մէջքի շալին մէջ։

Ողջագուրուեցանք ու մեկնեցաւ, լուսաբացին ճամբայ իյնալու խոստումով։

Յաջորդ առտուն, լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուած էր Հաֆթվան գիւղին մէջ։

Ամէն մարդ գնահատական կամ քննադատական խօսք մը ունէր ըսելու, վիճելու …

Նոյն օրը, Քեօհնէչհիրի բարձունքին՝ մեր պահականոցէն կը տեղեկացնէին թէ քրտական հրոսակախումբ մը նշմարուած է դէպի Աղբակ տանող ճամբուն վրայ։

Տէրիկայ վանքի պահականոցէն ալ անպատեհ լուրեր կը հասնէին։

Պատանին կորսուած է, կը պնդէին շատեր, բացի Սեթոյի ընկեր Ներսօէն, որ եկեղեցիի պատին կրթնած կը բացականչէր՝ Սէթօն չի բռնուիր, Սեթօն կորսուող տղայ չէ։

Ջիրօն ու Գանձակեցի Ալեքսան (երկու հարիւրապետներ) նոյնպէս մտահոգ էին, բայց բարւոք կը համարէին լռել։

Սեթօն անվնաս պիտի վերադառնայ, կը պնդէր Սամսոնը, մեր աննման ընկերը — Սամսոն խանը։ Ես տեսայ զինք «Գանլի տէրէի» կռուի ատեն, երբ գնդակներու տեղատարափին տակ, մտաւ ձորը եւ լքուած կառքին մէջէն խլեց նոյնպէս լքուած հայ ծծկեր մանուկներ բերաւ մօրը յանձնեց։

Նոյն կռուի ատեն, ան յանձն առաւ կռուի ամենավտանգաւոր վայրերը երթալ եւ փնտռել Մկրի դիակը։

Սեթօն գտաւ դիակըեւ բերաւ մեր նահատակ ընկերոջ զէնքերը։

Երկու անգամ Ճար Գալէ, լրտեսելու գացած եւ յաջողութեամբ վերադարձած է։

Սեթօն քաջ է, յանդուգն, անձնուէր, կարգապահ եւ որ ամենագլխաւորն է՝ հնարամիտ։

Զէնք գործածել գիտէ եւ միաժամանակ դաշնակներու դէմ պաշտպանուելու բոլոր տեսակի միջոցներուն տեղեակ է։

Մաղթենք որ իր ոտքերը ցրտահար չըլլան…

Այդ միջոցին ճերմակ ձիաւոր մը ներս մտաւ բակը եւ հրամանատարին տեղը հարցուց։

Փոքրիկ թուղթի մը վրայ, մատիտով, հապճեպ գրուած երկտող մը բերած էր։

— «Վանէն նահանջած 20.000 Հայերը Կոտրի ձորին մէջ պաշարուած են Սմկոյի աշիրէթէն եւ Մակուի Սարտարի ձիաւորներէն։ Կռիւը կատաղի է, օգնեցէք»։

Կոստի Համբարձումեանն էր ստորագրողը։

Երեք օր վերջ, Աղբակի 3000 Հայերը Սալմաստ հասան. անվտանգ բերելով բազմաթիւ ոչխարներ եւ ուրիշ կենդանիներ։

«Հայր սուրբը» ծածկագրի բանալին չունէր, բայց կրցած էր կարդալ նամակը եւ նահանջեր էին ճիշդ ժամանակին։

Եւ երբ Աւտոյի, Մղրիկ, եւ ուրիշ քրտական աշիրէթներ թրքական զօրքերու հետ Աղբակ մտած էին, Հայերու նահանջէն մէկ օր վերջ, քանի մը հատ հիւանդ ու քոսոտ այծեր եւ ոտքը կոտրած աւանակ մը միայն գտեր էին։

Սեթօն փրկած էր 3000 Հայերու կեանքը ստոյգ բնաջնջումէն։

1918ին, Սալինգալայի կռուի ատեն, երբ անտէր մնացած մանուկները կը հաւաքէր, անողորմ գնդակ մը ծակեց անոր արի եւ բարի սիրտը։

ԱԶԳԻՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՔԻ հարաւային ծայրագոյն շրջանը կը գտնուի Ֆաօ, ուր կան 14 հայ ընտանիքներ։ Կեդրոնէն հեռու ըլլալով, երթեւեկի դժուարութեան պատճառաւ, զրկուած են ազգային դիմագիծը պահպանելու միջոցներէն։ Նոյնիսկ կրօնական պաշտամունքի եւ հոգեկան մխիթարական պարզ արարողութեան մը կարօտը կը քաշեն։ Վերջին երեք տարուան ընթացքին Պասրայի հոգեւոր հովիւը քանի մը այցելութիւններ տուաւ Ծնունդի եւ Զատկի տօներուն առթիւ։ Իսկ նոր սերունդը բացարձակապէս զրկուած է մայրենի լեզուի ուսուցումէն։ Թէեւ քանի մը տարի առաջ որոշուած էր որ պետական դպրոցին դասաւանդութենէն վերջ, օրական մէկ ժամը հայերէն լեզուն աւանդուէր. սակայն չորս ամիս վերջ, այդ ձեռնարկն ալ կանգ առած է, մասամբ ծնողներու անփութութեան, մասամբ ալ նիւթական միջոցներու պակասէն։

Տեղական ժողովուրդին հետ, Հայերն ալ կ'աշխատին B.D.S.ի գործին մէջ, որ մէկ ճիւղն է Պասրայի նաւահանգիստին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Կրթական նախարար Գ. Գ. Աղբալեանի գեկուցումէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ս. Հայաստանի դպրոցներուն մէջ այս տարի բացուած են նոր աշխատանոցներ, ինչպէս բնագիտութեան, քիմիաբանութեան, աշխարհագրութեան, եւայլն եւ այդ աշխատանոցներուն համար ընդունած են նոր սարքաւորում։ Երեւանի մէջ բացուած է դպրոցական մանկաւոր մոլորակացոյց (պլանետարիում) ։

Դպրոցներուն մէջ մօտ երկու հազար պատանիներ եւ աղջիկներ ստացան հասունութեան վկայագիր՝ (շրջանաւարտ)։ Շատեր ընդունուած են բարձրագոյն դպրոցներուն մէջ, իսկ ոսկիէ եւ արծաթեայ շքանշաններով միջնակարգ դպրոցը աւարտած 150 հոգի ընդունուած են Երեւանի, Մոսկուայի, Լենինգրատի եւ իրենց ընտրութեամբ՝ Ս.Միութեան միւսքաղաքներու բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններուն մէջ ։

Աւելի քան 3300 ուսուցիչներ հաւաստացուցած են իրենց գիտելիքներու պաշարը, մանկավարժական կաճառին մէջ։

Այս տարի դպրոցներու սկաուտական կազմակերպութիւնները իրենց հիմնական ուշադրութիւնը դարձուցին ուսման որակի բարձրացման, կազմակերպելով ուսման մէջ ետ մնացած աշակերտներուն օգնութիւն ։

Հայրենադարձներէն մօտ 14 հազար մանուկներ ստացած են ձրիօրէն հագուստ, կօշիկ, իսկ աւելի քան 10 հազար մանուկներ ստացած են գիրքեր ։

Հայրենադարձներու համար բացուած են նոր դպրոցներ Երեւանի, Լենինականի եւ Հայաստանի կարգ մը շրջաններուն մէջ։ Հայրենադարձներու երեք նոր աւաններուն մէջ եւս կը շինուին դպրոցական նոր շէնքեր ։

1947—1946 դպրոցական տարեշրջանին ուսանած են աւելի քան 17 հազար մանուկներ, իսկ ներկայ տարւոյն մէջ՝ անոնց թիւը աւելնալով, հասած է 20 հազարի։

Քաղաքներու եւ բանուորական աւաններուն մօտ 40 հազար դպրոցականներ, առաջին կարգին այն տղաքը, որոնց հայրերը իրենց կեանքը տուած են սովետական հայրենիքի ազատութեան համար, ամառը անցուցին Հայաստանի գեղատեսիլ վայրերուն մէջ, գետերու ափը եւ անտառներու եզրերը, սկաուտական ճամբարներուն եւ բուժարաններուն մէջ։ Մանուկներու համար կազմակերպուած են բազմաթիւ զբօսապտոյտներ։ Դպրոցականներէն շատեր հիւր եղած են իրենց ընկերներուն մօտ, եղբայրական սովետական հանրապետութեանց մէջ։ Ամբողջ ուսումնական տարւոյն ընթացքին Ս. Հայաստանի դպրոցականները նամակագրութեամբ կապուած էին առվեայի, Էստոնիայի Լաթվիայի եւմիւս հանրապետութեանցմանուկներու հետ, իսկ ամառը մեկնած են անոնց մօտ՝ հիւր ։

Իրենց հանգիստի ամիսները լաւ օգտագործած են նաեւ Ս. Հայաստանի ուսուցիչները։ Մօտ երկու հազար ուսուցիչներ ամառը անցուցին հանգստեան տուներուն մէջ, աւելի քան 600 ուսուցիչներ բուժուած են Հայաստանի, Վրաստանի, Ղրիմի, Հիւսիսային Կովկասի բուժարաններուն մէջ։ Բազմաթիւ ուսուցիչներ մասնակցած են դէպի Սովետ Միութեան զանազան վայրերը կազմակերպուած զբօսապտոյտներուն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

ԿՐԸՆՈԲԼԸ, 23 Մարտ (յապաղած).— Մարտ 13ի կիրակի կէսօրէ վերջ, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կազմակերպած թատերական ներկայացումը, «Անմահ բոցը»։ (Սուրէն Պարթեւեան)։ Տեղական համեստ ուժերով ներկայացուած այս կտորը, ուշագրաւ յաջողութիւն մը եղաւ ։

Խաղին ընտրութիւնն ալ յաջող էր, քանի որ նոր սերունդին ցոյց կուտար թէ իրենց նախորդները ինչ զոհողութիւններով պահած են իրենց դիմագիծը եւ ազգային արժէքները։ Հին սերունդն ալ պահ մը ոգեկոչեց անցեալը։

Գալով բեմադրութեան, շնորհիւ Գ. Արապեանի, ամբողջութեամբ յաջող էր։ Դերակատարներն էին.— Յ. Արապեան (Ատոմ Աղատեան), Տ. Աւաւեան (Սիրանոյշ Աղատեան), Տիկին Գայծառ Մուրատեան (Արտեմ Աղատեան), Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան (Զապէլ Սիրեաքեան), Գ.Երուանդ Տէր Կոմսեան (վերապատուելի Սմիթ), Գ. Երուանդ Մարաշլեան (Մաղհար Շաքիր), Սահակ Քիւրաճեան (ոստիկանապետ), Վարդան Բարախեան (Արսէն Շահինեան եւ երիտասարդ միսիոնար)։ Ունկնդիրներու բազմութիւնը որ լեցուցած էր St. Josepheի սրահը, բաժնուեցաւ խոր տպաւորութեամբ ։— Ներկայ մը

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, 24 Մարտ.— Այս տարուան իր առաջին ձեռնարկին առթիւ, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մարտ 19ին մեծ յաջողութեամբ ներկայացուց «Ժընեւիեւ» ողբերգութիւնը ։

Շատոնց է որ մեր գաղութը կը կարօտէր թատերական ներկայացման մը։ Ուստի բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու ձեռնարկը։ Ներկայացումէն առաջ ընկերուհի Մ. Աբրահամեան կարդաց ուղերձ մը, շնորհակալութիւն յայտնելով հանդիսականներուն ։ Տիկին Զապէլ Շալճեան (Ժընեվիեւ) իր բեմական ձիրքերով արժեցուց իր դժուարին դերը, ինչպէս նաեւ Գ. Ս. Փիլիկեան (Կօլօ), ընկեր Գ. Աբրահամեան (Սիկիֆրոյ), եւ Գ. Յ. Ցոմաքեան (Վոլֆ)։ Միւս դերակատարները կը պատկանէին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, եւ հակառակ իրենց անփորձութեան յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը։ Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը, իր անկեղծ շնորհակալութիւնները կը յայտնէր բոլոր դերակատարներուն եւ ընկերուհիներուն, որոնք ամէն ջանք ի գործ դրին այս ձեռնարկին յաջողութեան համար ։— Տ. Սահակեան

ԴԱՏԱՒՈՐ.— Քանի՞ տարեկան ես։
ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ.— Ցիսուն։
ԴԱՏԱՒՈՐ.— Ամուսնացա՞ծ ես։
ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ.— Ոչ։
ԴԱՏԱՒՈՐ.— Զաւահաս մանչ կամ աղջիկ ունի՞ս ....

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր «դարձի» Ե. մըրցումը կատարեց Choisy le Roiի մարզադաշտին վըրայ Ballancourtի խումբերուն դէմ, բազմաթիւ մարզասէրներու ներկայութեան։ Արդիւնքը.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբ կըշահի 3—0.— Բ. խումբ կը շահի 7—1.— Cadet խումբ կը շահի 2-0.— Minime խումբ կը շահի 4—1: —

Ա. Խումբին կազմը փոփոխութեան ենթարկուեցաւ այս շաբաթ, նկատի ունենալով որ Սրապը միշտ վիրաւորուած կը մնայ։ Ա. խումբին բերդապահը եղաւ յառաջապահ, իսկ Աբրահամեան պահեստի խումբին բերդապահ ։

Այս փոփոխութիւնը եղաւ արդիւնաւոր։ Առաջին խաղաբաժնին շահեցանք երեք նշանակէտ։ Լաւագոյն խաղարկուներն եղան Քէօսէեան, Ասլանեան եւ Մանտալճեան ։

Առաջին անգամն ըլլալով պատեհութիւն ունեցայ տեսնելու մեր minime խումբին խաղարկութիւնը։ Անշուշտ ամէն ինչ դեռ կատարեալ չէ, բայց արդէն իսկ ձիրքեր ի յայտ բերին Գալեան, Մութաֆեան, Մատճալեան։ Թէեւ փոքր կազմով, իրենց վազքը եւ շարժումները փայլուն ապագայ մը կը խոստանան ։— Ք. Ուզունեան

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանէն պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ 1948 Մայիսի 16ին կատարուելիք Ս. Միւռոնի օրհնութիւնը, որ յետաձգուած էր, քաղաքական կացութեան հետեւանքով, պիտի կատարուի Յունիս 5ին (Հոգեգալուստ), կաթողիկոսարանիս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր տաճարին մէջ, նախագահութեամբ Գարեգին կաթողիկոսին ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԵՐԿԵՐԻ, Ա. Ահարոնեան։ Հատոր Եօթներորդ։ (Դէպի Անի, Երազների Աշխարհը, Իմ բանտը, Պարտուածները, Սարբազ Խէչօն, Հայրենիքիս համար)։ Տպ. Վենետիկ Ս. Ղազար, 1948:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր, 27րդ տարի, թիւ 2 (Փետրուար 1949)։ Ձոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Հասցէ.— Haireinik Monthly, 212 Stuart St. Boston, Mass. (U. .S A.):

ARMENIAN REVIEW, անգլերէն եռամսեայ, թիւ 5, Գարուն (1949 Փետրուար)։Կը պարունակէ գրականկտորներ(Լ. Շանթի «Կին»)եւ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ։ Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար։ Հասցէ.— 212 Stuart St. Boston, Mass (U. S. A.):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ամսագիր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի (հայերէն եւ ֆրանսերէն)։ Բ. տարի թիւ 24 (1949 Փետրուար)։ Հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (131)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

— Կը տեսնես, Հայր սուրբ, թէ ես որչափ զբաղուած եմ, գրուցէ, ինչ պիտի գրուցես, միայն առաջուց կ'իմացնեմ թէ բերդը անպայման ինծի յանձնելէ զատ ուրիշ դաշինք չեմ ընդունիր։

— Եթէ այդ այդպէս անդառնալի վճռուած է, ըսաւ ծերը, գոնէ ինծի հրաման տուր, մեծ Իշխան, որ երթամ վանք մը քաշուիմ, վասնզի հիւանդ եւ տկար անձ մըն եմ ։

— Բայց ներսը քեզմէ զատ քահանայ կա՞յ ։

— Երկու քահանաներ ալ կան։

— Լաւ, ազատ ես, ըսաւ Թորոս եւ իր թուղթերը ձեռք առաւ։

Պաշարումը կը շարունակէր եւ Թորոս այս բանակի կեանքը յամառութեամբ կ'անցընէր, կ'երթէր երբեմն իր շրջանը կ'ընէր եւ դարձեալ կը դառնար, միտքը որոշ դրած հիմնայատակ ընել Լամբրոն։ Եւ երբ իր դիտաւորութիւնները անխախտ՝ այս վիճակին մէջն էր ահա իմացուցին իրեն թէ Եպիսկոպոս մը Կաթողիկոսին կողմէն օրհնութեան թուղթ մը բերելով հասեր էր բանակը ։

Հրամայեց բերել եւ վրանին դրանը առջեւ եւ լաւ դիմաւորելու եւ առջի աչք ձգելուն կշռեց թէ սովորական մարդ մը չէ դիմացինը։ Պարզ եւ պարկեշտ թէ հագուստին թէ ձեւին մէջ, միջահասակ՝ գեղեցիկ եւ քաղցր աչքերով ալեւոր մըն էր, եւ որ բերանը չի բացած թուղթ մը հանեց եւ տուաւ Իշխանին յարգանքով։ Իսկ ան, հրաւիրելով հիւրը նստելու, կարդաց թուղթը ամենայն ուշադրութեամբ, եւ քովը դնելէն վերջը։

— Մեր պարտքն է, Սրբազան ։ եկեղեցին եւ մեր կրօնական գլխուն հրամաններուն հնազանդիլ երբ խնդիրը կրօնական է։

Ինծմէ աւելի մէկը կարելի է չգտնուի Հայ ազգին մէջ նոյն հրամանները յարգելու համար բայց ամէն բան սահման մը ունի. երբ խնդիրը եկեղեցիին իրաւասութենէն դուրս է, եւ ազգին ալ վնասակար, ես չեմ կարծեր որ Հայոց ազգին վեհափառ կրօնական գլուխը այնպիսի բան մը առաջարկէ որ անիրաւ ըլլայ։ Իսկ որովհետեւ դուք հեռաւոր ճամբայէ կը հասնիք, եւ յոգնած էք, այնմիւթին վրայ, հիմա խօսիլ անտեղի է, հանգչեցէք, վերջը ինծ ալ մտիկ կ'ընէք, եւ թէ որ արդարութեան հետք մը միայն անոնց քով դտնէք, ես ձեզի խօսք կուտամ ձեր երկու եղբայրներուն սրբազնութեան փափաքը լիովին կատարել։

Այս կերպով ըսուած խօսքի, ես ի՞նչ պատասխան կրնամ տալ, Իշխանդ մեծ, ըսաւ քաղցրութեամբ Եպիսկոպոսը որ նոյն ինքն Ներսէսն էր Շնորհալին, եղբայր Գրիգորիս Կաթողիկոսի։

Ես ուրախ եմ որ այնպիսի վեհաղնի մը հետ գործ ունիմ որ ազգին օգուտը նախադասել եւ կրօնքի պատուիրաններն յարգել կանոն ընել կը խոստովանի.աւկից աւելի ինչ շնորհ կրնայի խնդրել Աստուծմէ ։

— Հիմա, Սրբազան հայր,ըսաւ Իշխանը ոտքի ելնելով, ներեցէք որ հրաման ընեմ, ձեզի լաւ վրան մը պատրաստեն ։

— Թէ որ հրաման եւ թոյլտուութիւն ընէք երթալու Լամբրոն .

— Ձեզի համար արգելք չկայ, երբ որ ուզէք կարող էք մտնել, ամէն դուռ ձեզի բաց է։

Ներսէս ոտքի ելաւ հրաժարականողջոյն տալու եւ մտաւ Լամբրոն։

Քիչ մը վերջը՝ իր փոքրաւորներէն մէկն որ պահեր էր Թորոս, կերակուրնեւ ու հանդերձանքներով կը մտնէր տվեալ բերդին մէջ ուրքանի մը ամիսէ ի վեր հացի պաշարէ զատ բան մը չէր մնացեր ։

Կրնանք երեւակայել թէ լեցուանի կէն մը, եղբօրդուստր բարձրաստիճան եկեղեցականին, շատ դժուարութիւն չքաշեց զայն համոզելու եւ դառնութեամբ լեցնելու Թորոսի դէմ, մանաւանդ երբ ակնյանդիման կը ցուցնէր իրեն տարիէ մը մօտ պաշարման վիճակը, իրենց անդրանիկը տարին չկատարուած այրիութեան դատապարտուած փախստականհարսէն եւ ամէն պատգամաւորի անգութ եւ անփոփոխ պատասխանը հիմնայատակ կործանելու համար Լամբրոնը։

Ներսէսի աղաւնակերպ սիրտը չէր հասկնար այսպիսի խստութիւն եւ անգթութիւն, բայց Թորոսի վսեմ կերպարանքը եւ խօսքերուն ազդեցութիւնը իրեն կը զգուցէր թէ կար հաւե ուրիշ պատճառ մը որ անշուշտ յայտնի պիտի ըլլար։

ՍԵՐԲՆԵՑ

նեց այն կոչին զոր ուղղեցի յանուն կառավարութեան։ Ան վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան անվիճելի մեծամասնութեամբ։ Փոխառութեան յաջողութիւնը եւ այս ընտրութիւնները նոր ուժ մը կու տան մեզի շարունակելու վերականգնումի քաղաքականութիւնը»։

Պ. Ժիւլ Մոք, ներքին նախարարը, իր կարգին վերլուծելով ընտրութեանց արդիւնքը, յայտարարեց թէ «համայնավար կուսակցութիւնը ստապէս ջախջախուեցաւ, իսկ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը չկրցաւ շահիլ իր յուսացած յաղթանակը»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԱՍԸ ԱԶԳԵՐՈՒ ներկայացուցիչները ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ, քննելու համար միացեալ Եւրոպայի խորհրդարանին սահմանադրութիւնը։ Այս խորհրդարանը նիստ պիտի գումարէ այս ամառ, Սթրազպուրկի մէջ, որ պաշտօնապէս ընդունուած է իբրեւ մայրաքաղաք Միացեալ Եւրոպայի։ Լոնտոնի խորհրդակցութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ Զատիկ։ Մասնակցող տասը ազգերն են Ֆրանսա, Անգլիա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ, Նորվեկիա, Շուէտ, Տանիմարքա, Իտալիա եւ Իրլանտա։ Աւելի վերջը պիտի հրաւիրուի արեւմտեան Գերմանիան։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին քննութիւնը դեռ կը քաշքշուի, առանց գործնական ելքի մը յանգելու։ Երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Զարուպին առաջարկեց նպաստէ զրկել այն տարագիրները որոնք կը մերժեն իրենց երկիրը վերադառնալ։ Արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները պատասխանեցին թէ այդպիսի կարգադրութիւն մը պիտի նշանակէր բռնութիւն բանեցնել։ Զարուպին պնդեց, դիտել տալով թէ Աւստրիոյ մէջ տարագիրներ կան որոնք թշնամական գործեր կը կատարեն Խ. Միութեան դէմ։

ԻՐԱՆԻ յատկացուած ամերիկեան զէնքերու առաջին բեռները Պարսից ծոց հասած են արդէն։ Աւելի քան 50 օդանաւեր եւ սակաւաթիւ թեթեւ հրասայլեր գնուած են 26 միլիոն տոլարի։ Պաշտօնական շրջանակներու մէջ կ՚ըսեն թէ անմնաս են այս զէնքերը եւ սահմանուած՝ Իրանի ներքին ապահովութեան։ Մոսկուայի թերթերը ուրիշ մեկնութիւններ կու տան այս սպառազինութեանց։

ԹՈՒՐՔԻԱ որոշեց ճանչնալ Իսրայէլի պետութիւնը։ (Ազգաժողովին հաշտարար յանձնախումբին երրորդ անդամը Թուրք է)։

150 ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ գործարաններ ջնջուեցան քանդումի-ենթակայ հաստատութիւններու ցանկէն, Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հաւանութեամբ։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ երեք պետութիւնները հաւանած են նաեւ որ արեւմտեան Գերմանիան առեւտրական նաւեր շինէ, իւրաքանչիւրը 9000 թոնը չանցնելու պայմանաւ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը, Պ. Ցալտարիս, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Կորնթոսի ջրանցքին վերաբացման առթիւ, ի ներկայութեան թագաւորին։ Իր կարծիքով, Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա ուշ-կանուխ պիտի դաշնակցին, պատուար մը կազմելով Խ. Միութեան դէմ՝ որ կ՚ուզէ Միջերկրական իջնել։ — Յունաստանի բանակը, որուն թիւը 200.000ի բարձրացած է, նոր յարձակողական մը կը պատրաստուի, խորտակելու համար ապստամբութիւնը։ Պելոպոնէսի շրջանը մաքրուած կը համարուի եւ պայքարը պիտի մղուի մնացեալ 25.000 ըմբոստներուն դէմ, Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ խաղաղութեան համագումարը (Գիտական եւ Մշակութային) վերջացաւ Բշ. օր 18.700 հոգինոց թափօրով մը, մինչ հազարաւոր հակառակորդներ կը սուլէին եւ ուրիշ թշնամական ցոյցեր կ՚ընէին։ Փակման ճառը խօսեցաւ Ալեքսանդր Ֆատեյեւ, ռուս գրագէտը, փառաբանելով Խ. Միութեան չինարարութիւնը եւ հաւաստելով թէ իրենք երբեք պատերազմ չեն ուզեր։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ապրիլ 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théatre G. Verdiի մէջ, rue d'Alger։

Կը մասնակցին Արաքս, Սիփան, Եփրատ, Տաւրոս եւ Սեւանայ Լիճ խումբերու արենոյշները եւ թեւիկները։ Մարզանք, ռիթմիք պար, խմբերգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր։ «Շուշանիկ Մամիկոնեան» արենոյշներու երէց խումբը պիտի ներկայացնէ Յ. Թումանեանի «ՄԱՐՕՆ» հայրենի անուշ յիշատակներով եւ սովորութիւններով։ Կը ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ԿԸՌԻՎ ՍԿՍՈՒՏԸ», սկաուտական կեանքէ առնուած «ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ» եւ «ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԽԱՐՈՅԿԸ»։

Անուրդ եւ վիճակահանութիւն չկայ։

Ձեռագործ եւ խմորեղէն արենոյշներու կողմէ պատրաստուած, մատչելի գիներով։

Բոլորդ դացէք քաջալերելու մեր ժրաջան արենոյշները։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 2 Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահին մէջ, 340 Bld. Chave

Պատուոյ Նախագահութեամբ Տիկ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ եւ Ներկայութեամբ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Երգչախումբ (Ս. Ան), հայկ. պարեր (Ս. Ժերոմ, Լէ դ'Օլիվ), մարզական ցոյցեր (Էքս, Լէ Միլ)։ ՄՐՑՈՒՄ 12 մասնաճիւղերու լաւագոյն արտասանողներուն եւ երգողներուն մէջ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր Ս. Լուի Ն. Ս.ի Սիամանթօ նուագախումբին ղեկավարութեամբ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ մէջ, ապրիլ 2-ին, ժամը 21ին, St. Barnardի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն)

Կը ներկայացուի «ՁԻՒՆԱԹՈՅՐԸ» եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը։

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տէր եւ Տիկ. Հայկ եւ Օլէմփ Միւզիքեան եւ զաւակները (Պոմոն-Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Կարպիս եւ Անգինէ Տիչեան (Պէյրութ) կը ծանուցանեն թէ, իրենց մօր՝ Տիկին ԽՈՍՐՈՎՈՒՀԻ ԿԱՏԱԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս եւ Միւզիքեան, Կատաեան, Տիչեան, Լաֆճեան եւ Պօղոսեան, համայն ննջեցելոց հոգւոյն հանգիստ, պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենայ, այս կիրակի Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ ժամը 11ին։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ Ս. ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Երեկոյթ խնջոյք, այս շաբաթ, ժամը 9ին rue de la Brosse դպրոցի սրահը։

Նախագահութեամբ ընկ. Յ. ՊԵՏԻԿԵԱՆի։ Կը խօսի ընկեր ՋԷՔԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւս. եւ Հարաւային Ամերիկա եւ Արեւելք

Որեւէ ընկերութեան նաւով կամ օդանաւով մեկնելէ առաջ ձեր տոմսերուն համար՝

Դիմեցէք ԵՂԻՇԷ (ԺԱՆ) ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆի

որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի American Lloyd, 48 rue de la République, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հեռաձայն C. 47-22։ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՁՐԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Sociétés Savantesի Գ. սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ կէսօրէն վերջը ժամը 2ին Եղիշէ Կարապետեանին բնակարանին մէջ, Vallon de Tuves, Սէնթ Անթուան։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին։ ԱՊՐԻԼ 24ԻՆ, Կիրակի կէսօրէ վերջ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

Le Gérant · A. NERCESSIAN

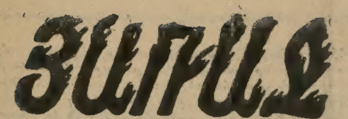

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տերլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 31 Mars 1949 Հինգշաբթի 31 ՄԱՐՏ

21րդ ՏԱՐԻ — 21e Année N° 5809—Նոր շրջան Թիւ 1220

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 6 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«Ո՛Չ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ»

Քաղաքական խորհրդակցութեանց եւ գոյն-գոյն դաշինքներուն հետ, հրապարակային ժողովներն ու ժողովրդային հրճշտութքներն ալ իրարու կը յաջորդեն: Մինչեւ յանուն խաղաղութեան:

Երկու օր առաջ վերջացաւ Գիտական եւ Մշակութային համագումարը, Նիւ Եորքի մէջ, նախաձեռնութեամբ համայնավարներու եւ ուղեկիցներու :

Ամէնէն բազմանդամ պատուիրակութիւնը կը կազմէին Մոսկուայի ներկայացուցիչները, առաջնորդութեամբ վիպասան Ֆադեյեւի, որ միեւնոյն ատեն նախագահն է Գրողներու Միութեան :

Թէ ասոնք եւ թէ արեւելեան Եւրոպայի ներկայացուցիչները դիւրաւ անցագիր ստացան, իսկ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատուիրակները մերժուեցան, պատճառաբանութեամբ մը որուն գաղտնիքը Ամերիկացիները գիտեն :

Այսպէս կամ այնպէս, համագումարը տեղի ունեցաւ հակառակ ընդդիմադիր խմբակցութեանց բուռն բողոքներուն եւ դրօշակակիր ցոյցերուն : Ամէնէն առաջ Նիւ Եորքի կառավարիչն էր որ մերժեց արգիլել ժողովը, այդպիսի քայլ մը համարելով կաշկանդում գաղափարական ազատութեան :

Ժողովին արդիւնքը,— Միօրինակ ճառադրութիւններ, ներսէն եւ դուրսէն:

— « Արեւմտեան պետութիւնները պատերազմ կը պատրաստեն: Խ. Միութիւնն է խաղաղութեան ախոյեանը: Պէտք է ջնջել Ատլանտեանի դաշինքը, որ պատերազմի նախանշան մըն է նա.» :

Այս առթիւ ալ շողշողուն բանաձեւեր քուէարկուեցան, որոնց առաջինը կը պարսաւէր ուժ տալ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան :

Փակման ճառին առթիւ, խորհրդային գրագէտը, Ֆադեյեւ, քննադատեց ամերիկացի ներուցչապետի մը հետեւեալ յայտարարութիւնը,— «Երկու ազգերն ալ կը տառապին «փարանոյա»յէ — կը խուսափին իրենց սեփական սխալներէն, «պատերազմի հրձիգ» անուանելով դիմացինը :

Եւ նորէն փորձեց համոզել թէ Խ. Միութեան ամբողջ տարածութեան վրայ չկան տարրեր որ պատերազմ ուզեն: Քրքրեց պատմութեան էջերը, ապացուցանելու համար թէ Ռուսիա միշտ արշաւանքներու ենթարկուած է ուրիշ դարերու ընթացքին, քանդուած եւ վերաշինուած է: «Ամերիկացիները պէտք է հասկնան, վերջապէս, թէ ա՛լ յոգնած ենք այս գործերէն»:

Չենք յիշեր ուրիշ հաւաստիքներ, որոնք եթէ իրականութեան համապատասխան ըլլային, նախ ... Երկրորդ Աշխարհամարտը չէր պայթեր, Հիթլէր - Ստալին գործակցութեամբ :

Տակաւին չենք խօսիր ամբողջ արեւելեան Եւրոպայի ահաւոր դերութեան մասին, որ իր նմանը չունի ժամանակակից պատմութեան մէջ :

Այս անողոք ճշմարտութիւնը յիշել՝ չի նշանակեր արդարացնել միւսներուն աշխարհակալութիւնը :

Արդ, ի՞նչպէս կարելի է խօսիլ խաղաղութեան, ազատութեան, ժողովրդապետութեան մասին, երբ միլիոնաւոր ժողովուրդներ կը տքան անլուր, բարբարոս լուծի մը տակ, կը արորուին նոյն հարթիչ գլանով

Բայց եւ այնպէս, ողջունե՛նք ինչ ձեռնարկ որ կը կատարուի, ապահովելու, ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը: Փարատելու համար նոր սպառնալիքները, դղրդագին փլուզումներու մղձաւանջը :

Այդպիսի ձեռնարկ մըն ալ կազմակերպուած է Փարիզի մէջ,նախաձեռնութեամբ նոյն հոսանքին:

«Համաշխարհային ժողով խաղաղութեան կուսակիցներու», յառաջիկայ ապրիլ 23ին եւ 24ին, մասնակցութեամբ 1500 պատուիրակներու, աշխարհի բոլոր ծայրերէն :

Ի՞նչ տարակոյս որ ուրիշ հոսանքներ ալ, նոյնպէս «կուսակից խաղաղութեան», բացառական դիրք մը պիտի բռնեն:

Արդարեւ , այնքան ծաւալած , խորացած է փոխադարձ անվստահութիւնը որ, բոլոր ճարտասանական մարզանքները ջուրի ձայն կուգան աշխատաւոր բազմութեանց համար :

Որ եւ է նոր պատերազմ ամէնէն առաջ պիտի փոշիացնէր փոքր ժողովուրդները: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ Ի՞ՆՉ ԱՆՍԱՀՄԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ Է

«Ո՞րո՞նք» — պիտի հարցնեն, միայն խորագիրը կարդացողները:

Մէկը պիտի մտածէ,— անպատճառ Մ. Նահանգներու «պօմպ ատոմիք»ին կամ անհաշուելի հարստութեան մասին է խնդիրը: Ուրիշ մը պիտի ենթադրէ թէ Խ. Միութեան անյաղթելի բանակներուն համար է: Չեն գուշակած: Ոչ իսկ Անգլիոյ դիւանագիտութեան երբեմնի թաքուն ծալքերուն կ'ակնարկենք:

Պարզապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան անսահման ու անչափելի՜ կարողութեանց մասին է խօսքը:

Եթէ կը տարակուսիք,անգամ մը աչքէ անցուցէք սա «հակառակորդ» կոչուած մամուլը:

Երկրագունդին վրայ տերեւ չի շարժիր առանց այս երեք պանծալի գիրերուն:

Ճկուն, դիւանագէտ եւ ամենակարող, մեր ազգային կուսակցութիւնը ամէն տեղ, ամէն ուղածը ընելու հնարաւորութիւն ունի: Ես չեմ ըսողը, «էնդի դիմիններն» են:

Տեղ մը «ճակատ»ները լուծել կուտայ: Ֆրանսայի ազգ. ժողովին մէջ, ուզածը ընել կուտայ այս կամ այն երեսփոխանին: Այլուր կրնայ տարիներովյետաձգել տալ թեմականընտրութիւնները, պետութեան միջոցաւ: Ասդին, մատի շարժումով մը բանակներ կը կազմէ, ձեռքերը դրպանը դրած, Խ. Հայաստանի վրայ քալելու համար:

« Ասոնք հէ՜չ», պիտի ըսէր մեր բարեմիտ գիւղացին :

Դաշնակցութիւնը տակաւին կրնայ Ամերիկան պատերազմի մղել, իր «իմպերիալիստական» նըպատակները իրականացնել, աշխարհի երեսէն բոլոր համայնավարները «մաքրելով, իսկ ռամկավարները «բանտերու նկուղներուն» մէջ փըտեցնելով:

Ասոնք ալ ոչինչ, կ'ըսեմ ես:

Հապա եթէ յանկարծ «քէյֆ»ը ուզէ եւ բոլոր ռամկավար ջոջերուն ու պրոլետարներուն «խօսեցնող» հեղուկէն ներարկէ եւ զանոնք խոստովանցնէ ...

«Ո՜հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ...», պիտի բացագանչէ մեր «դեմոկրատ», Հայաստանասէ՞ր ոչ - համայնավար, այլ զուտ «բոլորտիքեան» կուսակցութիւնը : ՍՕՍԻ

Պոլսոյ Պատրիարքարանի տագնապը

Ինչպէս գրած էինք, Պոլսոյ մէջ 30 եկեղեցականներ Կրօն. ժողով գումարած եւ միաձայնութեամբ պաշտօնէ արձակած են Գէորգ արք. Արսլանեանը, պատր. տեղապահ նշանակելով Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիյարեանը: Այս վերջինը իր անդրանիկ հովուական թուղթին մէջ պարզելով ամբողջ անցուդարձը, կը յայտարարէ.

— « Տ. Գէորգ արք.ի նպատակը կը կազմէր, եկեղեցական կարող տարրերը հեռացնել, ուրիշներ ահաբեկել, միմիայն յօգուտ իր անձնական շահուն: Աւելի պարզ խօսինք: Յաջորդական դէպքերը եկան հաստատել թէ Տ. Գէորգ արք.ի միակ նպատակն էր եղած, հոգեւորական ասպարէզէ հեռացնել այն բոլոր եկեղեցականները որոնք իրենց կոչումին եւ պարտականութեան բերումով իրաւասութիւն ունէին եկեղեցական կարգ կանոնը վերահաստատելու ,իր հնդամեայ անհակակշիռ գործունէութեան հաշիւը պահանջելու եւ ի հարկին զինքը պաշտօնէ զերծ կացուցանելու: Ահա այս հեռապատկերէն սարսափած ու շփոթած, Տ. Գէորգ արք. պատմութեան աննախընթաց քայլը կ'առնէ եւ ապօրէն կերպով կը փորձէ կախակայել համագումարի նախաձեռնարկ եկեղեցականները, որպէսզի կարենայ տեւականացնել իր միահեծան տիրակալութիւնը, որ այնքան արդար գայթակղութ պատճառած է հաւատացեալ հօտին:

Հետեւաբար եկեղեցւոյն գերագոյն շահը եւ մեր համայնքին գերագանց վարկը կը պահանջէր այլեւս, օրինաւորապէս զերծ կացուցանել Տ. Գէորգ արք.ը իր տեղապահական ծանր եւ պատասխանատու պաշտօնէն, եւ միայն երեք ամսուան համար, մինչեւ պատրիարքընտրութիւն՝ տեղապահ կարգել Տ. Հմայեակ վարդապետը, որ ի նպաստ Տ. Խորէն Ծ. Վրդ.ի հրաժարեցաւ, սակայն յայտնուած միահամուռ փափաքին վրայ ընդունեց նոյն պաշտօնը ստորագրելով այժմէն 30 Յունիս 1949 թուակիր իր հրաժարականը :

Տ. Գէորգ արք.ի պաշտօնէ զերծ կացուցման եւ նորընտիր տեղապահին ընտրութեան մազապատները՝ երեք օրինակ պատրաստելով նախ տեղւոյս վսեմ. կուսակալին մատուցուեցաւ յատուկ պատգամաւորութեամբ մը»:

Զօր. տը Կոլ կը պահանջէ նախ Ֆրանսան վերազինել

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ — ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄԻԱՑԵԱԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՄԸ — ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԼՈՒԾԵԼ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ, ԱՐՁԱԿԵԼ ՓԷԹԷՆԸ, ԵՒՆ.:

Զօր. տը Կոլ Գչ. օր մամուլի ասուլիս մը սարքելով, մանրամասնօրէն պարզեց իր տեսակէտները օրուան հարցերու մասին: Այս առթիւ զանազան հարցումներ ուղղուեցան, որոնց պատասխանները մեծ ուշադրութիւն գրաւած են քաղաքական շրջանակներու մէջ:

Զօրավարը նախ գիտել տուաւ թէ Նահանգային Խորհուրդներու ընտրութեանց մասին կառավարութեան հրատարակած տեղեկագիրները չեն պարզեր իրական կացութիւնը: Իր յայտարարութեան համաձայն, Մարտ 20ի եւ 27ի քուէարկութիւնները վճռապէս կ'ապացուցանեն թէ ինք եւ իր կազմակերպութիւնը երկրին վստահութիւնը կը վայելեն: Եւ պահանջեց Ազգ. ժողովը լուծելով նոր ընտրութիւն կատարել անմիջապէս, փորձելու համար իր ուժը:

Ներքին քաղաքականութեան մասին խօսած ատեն, զօրավարը պահանջեց վերջացնել մաքրագործումի գործողութիւնները: « Վերաքննութեան պարագաներ կան, այլ մանաւանդ ներման արժանի գործեր: Թոյլատրելի չէ իր մոլորած երիտասարդութիւն մը փտի բանտերու կամ արգելարաններու մէջ»:

Այս առթիւ յիշեց նախամարէշալ Փէթէնի պարագան, «ազգային եւ մարդկային մեծ ողբերգութիւն մը» կոչելով զայն: Ըսաւ թէ «անհրաժեշտ էր որ Ֆրանսան պատժէր զայն, որովհետեւ ան իր անձին վրայ կը խորհրդանշէր անձնատուութիւնը եւ — եթէ նոյնիսկ բոլորովին ուզած չըլլար — գործակցութիւնը: Այսօր 93 տարեկան ծերունի մը ունինք մեր դիմացը. ծերունի մը որ մեծ ծառայութիւններ մատուցած է Ֆրանսային: Ինչո՞ւ այս ծերունին մեռնի առանց նորէն տեսնելու ծառեր, ծաղիկներ, մարդագետին մը եւ բարեկամներ: Կը կարծեմ թէ եկած է ժամանակը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու, որպէսզի ան մեռնի պատշաճ արժանաւորութեամբ, իբրեւ անվնաս ծերունի մը»:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Պատասխանելով քաղաքական հարցումներու, զօրավարը ջերմ գոհունակութեամբ ողջունեց Ատլանտեանի դաշինքը, «իբրեւ խիստ բարեդէպ եւ կարեւոր դիպուածութիւն մը»: Բայց, յայտարարեց թէ՝ «արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի պաշտպանութեան համար, դաշինքը գործնական արժէք պիտի ունենայ եթէ Ֆրանսա ինք ապահովէ իր ազգ. պաշտպանութիւնը: Ամերիկացիները պարտաւոր չեն զէնք տալ Ֆրանսայի մը, առանց գիտնալու թէ պիտի գործածէ զանոնք եւ լաւ պիտի գործածէ: Ֆրանսայի պարտականութիւնն է վերազինուիլ եւ պատրաստուիլ արշաւանք մը վանելու: Ան պէտք է ճշգրիտ երաշխիքներ ունենայ Ամերիկայի անմիջական օգնութեան մասին, ստուգելով թէ ինչքան ժամանակի մէջ պիտի հասնի այդ օգնութիւնը: Զատմական եւ աշխարհագրական սխալ մըն է արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը կեդրոնացնել Անգլիոյ մէջ: Ֆրանսան է արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան բանալին եւ նախ զայն պէտք է վերազինել: Ինչ ալ պատահի, անոնք որ ստուարաթիւ պիտի կռուին Հռենոսի կամ Էլպայի վրայ, որեւէ պատերազմի առաջին շրջանին, Ֆրանսացիները պիտի ըլլան անվրէպ: Հետեւաբար, պէտք է Ֆրանսայի վրայ կեդրոնացնել արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը եւ Ֆրանսա պէտք է ստանձնէ պատասխանատուութիւնը »:

Գալով Գերմանիոյ, զօրավարին կարծիքով Եւրոպան կրնայ փրկուիլ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համաձայնութեամբ: «Չկայ Եւրոպա առանց այդ համաձայնութեան: Եւ չի կրնար ըլլալ Ֆրանքօ-գերման համաձայնութիւն , եթէ պիտի վերակազմուի Ռայխը, փոխանակ գերման պետութեանց դաշնակցութիւն մը հաստատելու եւ Ռուրի շրջանը եւրոպական հսկողութեան տակ դնելու: Գիտեմ որ ամերիկեան քաղաքականութիւնը նկատի չառներ այս պարագան: Իսկ Անգլիացիները Եւրոպան միշտ երեւակայած են իբրեւ Ֆրանքօ-գերման պայքար մը, ուր իրաւարարի դեր կը կատարէ Անգլիան: Մենք կրնանք Եւրոպան վերակազմել երբ Գերմանիան վերածուի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԲԵՄ

Մեր գրական հիւղակին մէջ ամենախեղճ զաւակը թատրոնն է, մանաւանդ նոր թատրոնը: Վաթսունական թուականներուն, ազգային վերազարթման մը ոգիին տակ, ծաղկեցաւ պատմական ողբերգութեան դպրոց մը. սակայն երբ ժամանակը քալեց ու ետին թողուց այդ շրջանը, մեր թատերական գրականութիւնը չկրցաւ քալել կեանքին հետ, ու մնաց խղճալի:

Այս է պատճառը, որ Փարիզէն մինչեւ Ամերիկա եւ այլուր, մենք մեր բեմերէն կը ծամենք կը ծամծմենք նոյն ողորմելի ձիւթերը, եւ ժողովուրդը տաղտուկով կ'երթայ այդ ներկայացումներուն միշտ խաքեր համար:

Եթէ Շանթն ու Շիրվանզադէն չըլլային, սնանկ պէտք էր հռչակել մեր թատերագրութիւնը:

Պէտք է ըսել նաեւ որ Շանթ ծանր է ու բեմական բարդութիւններով ա՛յնքան լի որ մատչելի չէ մեր արդի ուժերուն եւ կարելիութիւններուն: Իսկ Շիրվանզադէ թէեւ իրապաշտ ու բեմական, բայց իր տիպարներէն շատը հնցած են ու արտասահմանի սերունդներուն համար եղած են ժամավրէպ:

Ուրեմն, այս պայմաններուն մէջ հարկ է համակրանքով մօտենալ նոր թատերախաղերուն, եթէ տկար ու միջակ իսկ ըլլան անոնք: Երիտասարդական փորձեր են որ կրնան լաւագոյնին յանգիլ:

Այս կարգէն է Գրիգոր Վահանի նոր թատերախաղը՝ Մեր կեանքը որ ներկայացուեցաւ վերջերս Գուլվարներու փոքրիկ մէկ թատրոնին՝ Փոթինիէրի մէջ:

Գրիգոր Վահան բոլորովին նոր մը չէ: Արտագաղթէն առաջ, Պոլիս, Կավռօշի մէջ կը գրէր զուարթ ոտանաւորներ յանգաւորելով օրուան դէպքերն ու դէմքերը: Որոշ շնորհ ունէր, եւ փոխանակ «Կավռօշ»ի շրջանակէն սկսելու, եթէ քիչ մը խստաբարոյ թերթի մը բովէն անցնէր, իր արժէքները աւելի պիտի զատուէին եւ աւելի լաւ անուն մը պիտի շինէր իրեն:

Իր կեանքը անցուցած ըլլալով բեմերուն աւելի շատ ետեւն ու ... տակը (իբր յուշարար) թատերական արուեստին գաղտնիքներուն հետ շփման մէջ եղած է միշտ:

Այս փորձառութենէն կրցած են օգտուիլ իր խաղերը: Իր առաջին գործը չէ Մեր կեանքը: Գրած է նաեւ Ազգային ջոջը եւ Կինն անհաւատարիմ է անուն երեք արարով խաղեր որ Փարիզի մէջ ներկայացուած են անցեալ տարիներուն, ուր անվիճելի են բեմական իր արժէքները, թէեւ մերթ ծայրայեղութիւններով ու կրկնութիւններով:

Մեր կեանքը իրենց՝ դերասաններու առօրեայ կենցաղին պատկերն է. միշտ դրամի պակաս, զայն ճարելու համար խարէութիւններ, ունենալէ վերջ վատնում, դժբախտ հարուածներ եւ բախտի ժպիտներ:

Արմէն Ուրարտացի (Գ. Վահան) թատերագիր մըն է եւ իր ընկերը՝ Վազգէն Դարբինեան դերասանը (Ա. Գմբէթեան) կը տառապին նիւթական նեղութեան մէջ: Թատերագիրը կը սիրէ հայուհի մը՝ Ալիս Յովհաննէսեանը (Օր. Խաչեան), իսկ դերասանը ամուսնացած է եւ ունի հիւանդ երախայ մը: Դրացի Ֆրանսուհի մը՝ Մօնիք (Տիկին Լաթիֆեան) որ Ուրարտացիէն հայերէն ուսած եւ հոգիին հայացած է, լուռ սիրահարուած է իր ուսուցիչին: Ալիս կը լքէ թատերագիրը, որ ինքզինք կը կորսնցնէ այդ հարուածին տակ, բայց Ֆրանսուհին անձնուիրութեան մեծ ապացոյցներ կու տայ իր զգացումներէն մղուած: Դերասան Դարբինեանի զաւակը կը մեռնի եւ այս բոլոր ձախորդութիւնները կը դարմանուին՝ երբ Երեւանի ներկայացուցիչը (Սարիմ) կու գայ յայտնել թէ հայրենիքը գրկաբաց կ'ընդունի զիրենք եւ թէ օդանաւը պատրաստ է մեկնելու համար:

Խաղին յաջող դրուագներն են առաջին արարը ուր կը ներկայացուի դերասաններուն ամենօրեայ արկածալից կեանքը եւ յետոյ երախային մահուան տեսարանը: Բայց ի՞նչպէս վերջացնել: Ահա դժուարինը: Բարեբախտաբար վերջին տարիներ ներգաղթը «ազատարար դուռ» մը ընծայեց մեր թատերագիրներուն:—Հայաստա՜ն, հայրենի՛ք, ներգա՛ղթ...: Ապահովագրուած ծափ:

Խաղին բոլոր տիպարները լաւ են տրուած բացի Մօնիքի դերէն որ կեղծ ու անբնական է: Գրուածքին ամենատկար ու սխալ կողմն է այս: Նման Ֆրանսուհի մը ոչ թէ իրականին՝ այլ երազի մէջ անգամ չենք կրնար գտնել: Կը խօսի առանց շեշտի այնպիսի պերճութեամբ ու դարձուածքներով զոր յիսուն տարի առաջուան բեմբասաց — վարժապետները հազիւ թէ գործածէին: Ներկայացնողը իր Փիզիքականով ալ անհամաձայն էր Ֆրանսուհիի տիպարին: Թատերական ու բեմադրական հակասրջութիւն մըն էր եղածը: Աւելի ճիշդ ու արդար պիտի ըլլար հաւատարիմ Մօնիքը հայուհիի վերածել, իսկ սիրադրուժ Ալիսը Ֆրանսուհի: Մանաւանդ որ Օր. Խաչեան կուտար Ֆրանսուհիի տիպար մը՝ լեզուական առումով մը, մինչ Տիկին Լաթիֆեան կը ներկայանար հայեցի ընտիր արտասանութեամբ մը: Նախընտրելի չէ՞ր իրեն տալ մայրական դերը:

Կը յուսանք որ Գր. Վահան պիտի կատարէ այս բարեփոխումը, նկատի առնելով նաեւ որ իր խաղը վիրաւորական էր Հայուհիներու անձնուիրութեան աւանդական զգացումին համար:

Գալով խաղարկութեան — Մրցանակը պէտք է տալ երիտասարդ արուեստագիտուհի Օր. Հայկուհի Խաչեանի որ ոչ միայն լաւ էր իր առաջին դերին՝ Ալիսի մէջ, այլ մանաւանդ երկրորդին՝ որդեկորոյս մօր դերին մէջ հասաւ արտայայտութեան եւ յուզումի այնպիսի խորութեան մը որ ցնցեց ամբողջ սրահը: Տաղանդաւոր այս աղջիկը հայ բեմին մէկ զարդն ըլլալու կոչուած է, եթէ երբեք հայ բեմ գոյութիւն ունի կամ կրնայ ունենալ...: Օրինակ, ահա Մատլէն Էքիզեանը որ տեղքայլ ընելու հարկադրուած է ասպարէզի չգոյութենէն: Տխուր պատկեր մեր մեծխօսիկութեան:

Գլխաւոր դերակատարը ինքն էր հեղինակը. թէեւ իր լաւագոյն խաղարկութիւնը, բայց իբր դերասան նուազ կ'արժէ քան իբր թատերագիր: Գմբէթեան միշտ գիտէ իր տիպարներուն մորթին մէջ մտնել եւ ապրիլ բեմին վրայ ամենայն բնականութեամբ: Լաւ կ'ընէ կարծեմ, երբեմն աննշան մանրամասնութիւնները չարհամարհելով: Օրինակ՝ կրնար աղջկան մահուան վրայ կարմիր փողկապը սեւի փոխել: Լաթիֆեան հարուստ զուլպայավաճառի եւ օդային փիլիսոփայի դերին մէջ ապրեցուց տիպարը: Ընտիր կատակերգակ մըն է արդէն ինք: Վ. Ալթունեան լաւ արտայայտեց խաբուած յաճախորդի իր պզտիկ հատուածը: Իսկ Սարիմ, օր մը, հինգ տողնոց իր դերը եթէ սորվի ու անսխալ արտասանէ, այդ օրը պիտի երթամ մոմ մը վառել Ժան Կուժոնի եկեղեցին:

Ինչպէս ըսի վերը, համակրանքով պէտք է մօտենալ այն նորերուն որ կը փորձեն հայ բեմին բերել իրենց միտքի նախախայրիքը: Ինչպէս Գրիգոր Վահան, Հրաչ Տարօնեան ալ տուաւ երեք թատերախաղ: Հակառակ անոր որ այս վերջինը քարոզչական տաղտուկով կը լեցնէ իր գործերը, ինչ որ կը հակասէ իսկական արուեստի տուեալներուն, բայց պէտք է ներել, քանի որ մէկ օրէն միւսը կարելի չէ լաւ թատերագիր մը դառնալ: Աւա՜ղ, հասած ենք ժամանակի մը ուր հայրենիք եւ Հայաստան, հայրենասիրութիւն կամ «Հայաստանասիրութիւն» նոյնիմաստ և անբաժան բառերն իսկ թշնամաբար կը նային իրարու եւ կ'արտայայտեն տարբեր, հակադիր ըմբռնումներ: Օր մը կը դարմանուի այս ալ: Արդէն փորձառութիւնը ինքը պիտի գայ ուղղել ամէն ինչ: Այն խօսքերը որ երէկ ծափի փոթորիկներ կը յարուցանէին, այսօր մեղմ ալիքներու կը վերածուին, վաղը գուցէ լռութեամբ ընդունուին, թերեւս ալ նոր խանդեր ստեղծեն: Այս չէ սակայն էականը արուեստին համար: Պէտք է գիտնալ որ բեմը ժուժկալութիւն կը պահանջէ եւ ճառերը չէ որ արժէքներ կը շինեն, այլ զգացումներու խորութիւնն ու արարքներու բարձրութիւնը:

Անդրադառնալով փարիզահայ բեմի մօտաւոր անցեալի գործունէութեան, հոն կը գտնենք մէկ ներկայացումը Գ. Զօպանեանի շատ հին մէկ խաղին՝ Մութ խանէր որ իր կարգին լաւ կը սկսի գէշ վերջանալու համար: Հեղինակը եթէ ջնջէ վերջին արարը, որ բեմը ապաստանոցի մը կը վերածէ եւ եթէ արդիացնէ տիպարները, մեր թատրոնին տրուած կ'ըլլայ տանելի խաղ մը:

Գ. Շահխաթունիի երկու խաղերը՝ Առաքել Աղա եւ Հայրենիքը ողողւում էն տեսած չըլլալով չեմ կրնար բան մը ըսել:

Յիշենք նաեւ Գեղամ Աճէմեանի Սիլվան որ տաղմըն էր, բայց մեր դերասանները զաւեշտի վերածեցին: Սիլվա եթէ վերաքննուի ու արդիացուի իր հեղինակին կողմէ, կրնայ մտնել Փարիզահայ աղքատիկ բեմին խաղացանկին մէջ, մանաւանդ երբ վերածուի երգախառն օփերէթի:

Գրիգոր Վահանով վերջացնելու համար, պէտք է ըսել թէ ունի բեմական սահուն եւ ընտիր լեզու, գիտէ տեսարանները համադրել ու հակադրել, խաղին տալ յուզական կշռոյթ, զուարթ եւ տխուր դրուագներ ագուցել եւ հասարակութիւնը արթուն պահել: Այս արժանիքներով՝ պէտք է շարունակէ իր գործը եւ հայ բեմին տայ ապրելու արժանի էջեր:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ - ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Էրզրում

ԽՄԲ.— Թուրք գրագէտ Իսմայէլ Հապիպ Սէվիւք, որուն գրութիւնները Եփրատի, Տաւրոսի եւն. մասին հրատարակած ենք արդէն, այս անգամ կը նկարագրէ Կարինը:—

×

ԺԲ. եւ ԺԳ. դարերուն, Արեւմուտքի մեծ յիշատակարաններէն Պերլին ծնած չէր դեռ, Փարիզ սանկ ու նանկ աւան մը, Լոնտոն մշուշներու մէջ կորսուած առասպել մըն էր:

Մինչդեռ Էրզրում, առեւտրական եւ զինուորական կայան մըն էր, ուր ճամբաներ իրարու կը միանային, եւ մանաւանդ Պաղտատի հրկիզումէն վերջ, այնտեղի առեւտուրն ալ փոխադրուած էր Էրզրում, որ ծաղկած էր մեծապէս: Ահա եռայարկ բերդեր, իրարու վրայ ուղղաձիգ պարիսպներ, բարձաբերձ աշտարակներ, որոնք երկինքը կը ճանկեն եւ կարծես Էրզրում ժայթքած է հողէն վեր:

Ահա նաեւ բերդաքաղաքը, լեցուն սելճուքեան բաղնիքներով, գմբէթարդ եւ յախճապակիներով զարդարուն, մարմարէ պալատներ, յակինթագոյն աղիւսներէ շինուած եւ կապոյտ տեսակներով երփներփուն մինարէներ, քաղաք մը լոյսով, երազով հիմնուած, ուր արեւը երբ կը ցոլայ, գոյներու տօնահանդէս մը կը պարզուի ձեր աչքերուն:

Չորս ճակտի վրայ չորս փառապանծ դռներ, որոնք մեծ ու բոլորակ քարերու աղեղներուն հետ երկաթէ թեւերով եւ արոյրէ ճանչիւններով առտուները կը բացուէին եւ գիշերները կը գոցուէին:

Հապա՜ կարաւանները որ կուգային Հնդկաստանէ, Չինաստանէ եւ կամ այդ երկիրները կ'երթային, հապա՜ քաղաքին վեհաշուք օթեւանները, ով հեռաւոր անցեալ, հեռաւոր իրականութիւն որ Էրզրումն իսկ է:

Մի առ մի պատեցայ ժամացոյց բերդին բոլոր խորշերը, եւ հիմա գագաթէն կը նայիմ քաղաքին համայնապատկերին: Աշտարակը ցցուած է քաղաքին սրտին մէջ, եւ քաղաքը տեսականօրէն կը գտնուի անոր ակնարկին տակ: Չորս թեւերով կրնաք լրացնել քաղաքին ընդհ. տեսարանը:

Փալանտէօքէնի սարալանջերուն վրայ, հարաւէն հիւսիս գալարուող զառիթափ իմբլուշտին, գորշագոյն լեռներուն ցցուած աղեղին մէջ խատուտիկ քաղաք մը քանդակուեր, դրուագուեր է կարծես:

Դէպի Արեւմուտք, Զալկարայի շառաչիւնը կը լսէք, դէպի Արեւելք Շուկային ներքնամասը, որ կ'երկարի ու կ'ոլորուի ամքած ջրանցքի մը նման: Իր այս վիճակով, Էրզրում կը նմանի լայնածաւալ տապակի մը:

Անդին քաղաքին լիսէն, վարժապետանոցը, հիւանդանոցը, կառավարչատունը եւ ափ մը տուն. որոնք բաժնուած են քաղաքէն եւ սակայն կարօտ են անոր հովանիին: Այդ գօտին չի հաւնիր կարծես հինէն, բայց չի կրնար նորն ալ ամբողջացնել: Յայտնի է, քանի մը սկսեր են եւ կիսատ թողեր:

Քաղաքին կեդրոնը, շատ մը շէնքեր փլցնելով հիմնուեր է արդիական պողոտան, բայց սալայատակ չունի:

Ճամբաներուն վրայ ձողեր տնկեր են, լամբարներ դրեր, բայց ելեկտրականութիւն չկայ: Քաղաքապետութեան եւ կառավարութեան հրապարակին վրայ կոթող մը կանգներ են, բայց իմաստ չունի:

Պանդոկի տեղ խան, խոհարարին կերակուրը անհամ, մանաւանդ կառքերը հին ու մաշ եւ հանգստեան կոչուելու արժանի, ձիերը կմախակերպ, եւ սայլորդներն ալ ձորձերու մէջ պլլուած:

Աշտարակէն երբ կը նայիմ, ցիրուցան տուները կը գտնեմ: Բոլորն ալ ներկուած չեն, պատերը հաստ, գորշագոյն, տանիքները հողէ շինուած: Տուներուն մարմինները քարուկիր են թէեւ, բայց չորցած ցեխակոյտի կը նմանին:

Շատերը երկյարկանի են, բայց գետին կքած: Քաղաքը հողի վրայ չէ, այլ անկողնին մէջ: Անցեալէն մնացած յիշատակարաններն անգամ կուլան կարծես թէ: Քաղաքին առաջին խորհրդանիշը, Ուզքիւպչէնալէր, մինչեւ կէս մէջքը թաղուեր է հողին մէջ:

Լազոնթիյէ մէտրէսէին մինարէն թուեր է, եւ բանտարկուեր զօրանոցին մէջտեղ: Չիֆթէմինարէները, որոնք մետասաներորդ ժամու ջանքերով փրկուեցան կորուստէ, ետեւի կողմէն նորէն թաղուած են հողին մէջ:

Սինանի շրջանէն մնացած Լալա փաշա մզկիթը իր մարմարէ սիւներով եւ խոյակներով, ծեփի եւ ներկի մէջ խեղդուեր է: Գույումճումուրատ մզկիթն ալ որ մինարէ չունի, կը նմանի դղակի մը որուն գմբէթը մամուռ կալեր է: Անցեալին սեգ յիշատակարաններն անգամ չնչահեղձ վիճակ մը ունին, ընդհանուր ուժասպառութեան մէջ:

Էրզրումի բնակչութիւնը նախապատերազմեան շրջանին կէսն է հիմա: Գաղթեր, տարագրութիւններ, հրդեհներ, փլուզումներ պատահեցան:

Մի միայն Դաշնակ «քոմիթէճի»ները վերջին նահանջին առթիւ տասներկու հազար անզէն թուրք ջարդեցին:

Սարըղամըշի մեծ ողբերգութեան առեն, ամէնէն աւելի Էրզրումի կարիճներն են որ զոհեր տուին: Մեծ պատերազմէն գոյացած վէրքերը փակուած չեն տակաւին, եւ անոր եղերական հաշուեկշիռը ամէնէն աւելի կը գտնէք Էրզրումի մէջ:

Թրանզիթ չկայ, վաճառականութիւնը մարեցաւ, կեանքը կասեցաւ: Պետութիւնը զբաղած է, դարմանները դժուարին, Էրզրում աչքէ հեռու:

Քաղաքին ցերեկները անյոյս, գիշերները ելեկ-

Բժ. Մ. Մալաքեան

Աթէնքի «Ազատ Օր»ին մէջ հրատարակուած մահազդէ մը (9 Փետրուար) ցաւով կ'իմանանք թէ հիւանդանոցին մէջ մեռած է Բժ. Մովսէս Մալաքեան: Ուրիշ ոչ մէկ տեղեկութիւն:

Պոլսոյ բժիշկներէն Ա. Ն. Մեզպուրեան հետեւեալ կենսագրական տեղեկութիւնները կը հրատարակէ «Ժամանակ»ի մէջ, հանգուցեալ բժիշկի մասին, որուն մտերիմն եղած է.—

Ողբացեալ Տոքթ. Մալաքեան, որդի Կարապետի, ծնած է 1876ին, Թէքիրտաղ: Նախնական կրթութիւնը Ազգ. վարժարանի մէջ ստանալէ ետք. իր ուսումը շարունակած է Թէքիրտաղ Կէլիպոլուեան միջնակարգ դպրոցին մէջ, ուրկէ ընթացաւարտ եղած է 1893ին: Յետոյ մեկնած Ֆրանսա եւ հետեւած Նանսիի Երկրագործական վարժարանին եւ վկայուած 1897ին: Ապա անցած է Մոնփէլիէ եւ համալսարանի գրական ճիւղին հետեւելով վկայականին արժանացած է 1898ին: 1898—1899 տնօրէն Սիլիվրիի Ազգ. վարժարանի: 1899—1902 Էտիրնէի Թաղային վարժարանի տեսչութեան պաշտօնը ստանձնած է: Այդ պաշտօնէն կախակայուած իտալահպատակ ըլլալուն: 1900ին Մոնփէլիէի բժշկական ուսանող արձանագրուած: Ըստ Մալաքեանի մեզ հաղորդած ինքնակենսագրութեան, 1901ին անուանուած Ներքին բժիշկ Արլի հիւանդանոցին: 1906ին բժիշկ վկայուած է եւ հաստատուած ծննդավայրը՝ Թէքիրտաղ: 1908ին անուանուած Պարսկաստանի դեր հիւպատոս Թէքիրտաղի: Թուրք իտալական պատերազմի ընթացքին Իտալիա մեկնած: Ընդհանուր առաջին պատերազմին Ֆրանսա գտնուած: Զինադադարէն մինչեւ 1922, հելլէնական գրաւման վերջաւորութիւնը դարձած իբր բժիշկ Թէքիրտաղ, յետոյ փոխադրուած Յունաստան եւ հաստատուած Սելանիկ:

Տոքթ. Մ. Կ. Մալաքեան մեր գրասէր բժիշկներէն եղած է, թուղթ եւ գրիչ սիրողներէն: Նանսիի Երկրագործական վարժարանի ուսանողութեան շրջանէն սկսեալ աշխատակցած է «Արեւելք»ի գիտական յօդուածներով, նաեւ Գ. Զօհրապի եւ Հ. Ասատուրի «Մասիս» պարբերաթերթին, ֆրանսերէն «Իսթանպուլ»ի եւ Առեւտրական Սենեակի պաշտօնաթերթին: Աշխատակցած է նաեւ «Լոյս» գրական շաբաթաթերթի, Ղազար Բոլատի «Հանրագիտակ»ին, Սմբատ Դաւիթեանի «Բիւրակն»ին, շաբաթաթերթ «Ազատամարտ»ի, «Ճակատամարտ»ի, «Ալիք»ի, «Ազդարար»ի մէջ:

Մալաքեան հրատարակած է ժողովրդական առողջապահութեան նպաստելու նպատակով հատորիկներ. Նորածիններու առողջապահութիւնը, «Արարիչը գիտութեան առջեւ», Կրօնք եւ բարեշրջում, Գիտութիւն, Փիլիսոփայութիւնը եւ կրօնք, Սիֆիլիսը, Տարերք փիլիսոփայութեան, Տարերք երկրագործութեան, Տարվինականութիւն, Գոյութ մը սենեակիս շուրջը (թարգմ.) եւայլն:

1922ին, Հոկտեմբեր մէկէն սկսած է հրատարակել Սելանիկի մէջ «Օլիմպոս» ամսաթերթը:

★ Հանգուցեալը, վաղեմի Դաշնակցական, 1930ին կորսնցուց այդ հանգամանքը, ներքին պայքարի մը հետեւանքով: Ամուսնացած էր Յոյն կնոջ մը հետ: Ապահովաբար շատ մը ձեռագիրներ ձգած է զորս պէտք է փրկեն իր բարեկամները:

Զարեհ Գավէզեան

ՆԻՍ, 27 Մարտ.— Երէկ ցուրտ հողին յանձնեցինք, վաստակաւոր հայ թարգմանիչ եւ հրապարակագիրը, Զարէհ Գավէզեան:

Ծնած է Նիկոմիտիա (Իզմիտ), 17 Յունուար 1869ին: Իր նախնական ուսումը կը ստանայ քաղաքին ազգ. վարժարանը: Ապա կ'անցնի Պոլիս, Պէրպէրեան վարժարանը, աշակերտելով Ռեթէոս Պէրպէրեանի, որուն յիշատակը միշտ վառ մնացած էր իր մէջ:

Ուսումը աւարտելէ վերջ կը մտնէ Արեւելեան Երկաթուղիներու վարչութեան մէջ, պաշտօնավարելով մինչեւ 1899: Այնուհետեւ կը նուիրուի առեւտրական ասպարէզին, հանելով բարձր դիրքի մը, շնորհիւ իր ուղղամտութեան: Մինչեւ 1914 եղած է Բիւթանիոյ Գաւառ. Ժողովի անդամ, մասնաւորապէս կրթական մարզին մէջ: 1915 Ապրիլ 11-24ին Զարեհ Գավէզեանն ալ միւս մտաւորականներու հետ կը բաժնէ իր ժողովուրդի ճակատագիրը, ձերբակալուելով կ'աքսորուի Սուլթանիէ: Աքսորի ընթացքին կը կորսնցնէ իր կինը, ծննդավայրին մէջ: Ապա աքսորի ճամբուն վրայ դնելով իր հինգ զաւակները, կը յաջողի անցնիլ Զմիւռնիա, ուր երկար ատեն կը վարէ ազգային վարժարաններու կրթական յանձնախումբը:

Տարաբախտ Սեդրակ Թոքաճեանի հետ կը վարէ «Հորիզոն»ի խմբագրութիւնը: Նոյն ատեն աշխատակցելով «La Reforme» եւ «La Libérté» ֆրանսերէն թերթերուն: 1922 Իզմիրի աղէտին գէթ կ'իյնայ Թուրքերուն ձեռքը, բայց շատ չանցած հրաշքով մը կ'ազատի եւ կ'անցնի Միտիլլի կղզին, ապա Աթէնք եւ վերջապէս Ֆրանսա, 1924ին:

1933էն ի վեր քաշուած էր գործօն աշխատանքէ եւ նուիրուած զուտ գրական եւ մանաւանդ թարգմանչական աշխատանքներու: Ծանօթ էր ֆրանսերէն, թուրքերէն, յունարէն լեզուներու, եւ քաջածանօթ հայերէնի:

Ունի դէզ մը ձեռագիրներ, որոնց մէջ ամէնէն կարեւորն է «Նարեկ»ի հարազատ թարգմանութիւնը ֆրանսերէնի: Արդիւնք երկար տարիներու լուրջ աշխատանքի մը:

Վերջերս կ'աշխատակցէր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկան «Հայաստան»ին, թարգմանութիւններով:

Անսահման պաշտամունք եւ յարգանք ունէր դէպի մեռելները՝ գուրգուրանք դէպի նոր սերունդը եւ սէր դէպի «Յառաջ»ը, որուն հաւատարիմ ընթերցող մըն էր:

1949, Մարտ 18ին ունեցաւ կաթուած մը, կորսնցնելով խօսելու կարողութիւնը: Յետոյ հարուած մը եւս, որ անդամալուծեց մարմնին կէսը: Մարտ 24ին, ուրեմն վեց օր վերջ փակեց իր աչքերը յաւիտենապէս:

Շաբաթ օր իր դագաղին կ'ընկերանար բարեկամներու եւ ընկերներու խուռն բազմութիւն մը: Նիսի Մաալէնի Հայոց եկեղեցիին մէջ թաղման արարողութենէն վերջ դամբանականներ խօսեցան պատարագիչ քահանան, ընկեր Հայրապետը, իսկ բարեկամներուն եւ ընկերներուն կողմէ ընկեր Շահան Զօտեան: Բոլորն ալ վեր հանեցին՝ լաւ հայուն, հեղինակին, թարգմանիչին եւ պարկեշտ առեւտրականին բարձր յատկութիւնները:

Հայ դրչի լուռ պահակ, հողը թեթեւ կշռէ վրադ:

Շ. ՍԵՒԱՆ

13.000.000 ՈՐԲԵՐ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Ունէսքոյի հրատարակածտեղեկագրին համաձայն Ֆրանսայի 12 միլիոն մանուկներէն 250 հազարը որբեր են, որոնց 70.000 ը միայն որբանոցներումէջ դրուած:

Հազարաւոր ֆրանսացի մանուկներ դպրոցէ զրկուած են, իբրեւ հետեւանք պատերազմի աւերներուն: Կործանած են հազար նախակրթարաններ, իսկ ծանրապէս վնասուած՝ 82 երկրորդական վարժարաններ:

Նոյն տեղեկագրին համաձայն, Եւրոպայի մէջ կան 7.500.000 ցիրուցան մանուկներ, առանց հաշուելու 4.500.000 աքսորականներ: Եւրոպայի որբերուն թիւն է 13 միլիոն: Միայն Վիէննայի մէջ կան 29 հազար որբեր: Յունաստանի մանուկներուն 12 %ը որբեր են:

Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է Իտալիոյ մէջ: Միայն Հռոմի ընկեցիկներուն թիւը կը հաշուեն 65 հազար: Նափոլիի մէջ՝ 75 հազար: Միլանի մէջ ալ կան 40.000 ծնողազուրկ երախաներ: 1946ին ամբողջ Իտալիոյ մէջ կային 3 միլիոն անտուն երախաներ: Անկէ ի վեր այս թիւը իջած է 390 հազարի:

Ֆինլանտայի մէջ 24 մանուկներէ մէկը որբ է: Լեհաստան ունի 1.700.000 որբեր, իսկ Հունգարիոյ մէջ մէկ միլիոն անպատսպար երախաներ:

...տրականութեան պակասէն դարձեալ անլոյս, եւ..

Այժմու Էրզրումը դատն իրականութիւն մըն է:

Նոր Էրզրում մը պիտի շինուի, ընդհ. քննչութեան սենեակին մէջ, սեղանին վրայ ահագին ծրագիրներ տեսայ: Քաղաքին արեւմտեան դետնին վրայ, պիտի կառուցուին պաշտօնատուներ, կայաններ, դրամատուներ, բնակարաններ, վարժարաններ, դարատաններ, աւագաններ, սինէմա, թատրոն, եւ քաղաքին այդ մասը քանի մը տարիէն պիտի ժայթքի դալարագեղ ծառաստանի մը նման:

Հապա՞ քաղաքին կայարանի մասը: Հոն ալ պիտի շէննայ, աշխատանոցներ, ցորենի շտեմարաններ, հիմնարկներ պիտի շինուին եւ պիտի կազմեն առանձին աշխարհ մը: Միլիոններ պէտք են, հիմներու համար մեծ ջրմուղը եւ անոր ուժով ելեկտրակայան մը: Նորը կը յաջորդէ հինին եւ իր ամուր բազուկով շունչ ու կենդանութիւն կուտայ քաղաքին:

Ազգ մը ոչ թէ իբր զանգուած, այլ իբր ստեղծագործական ուժ կը փայլի: Մեր պատիւը այստեղ է ահաւասիկ: Այսպիսի գործերն են որ իրենց պերճախօսութեամբ մարդկային պատիւը կ'արտայայտեն եւ կը սրբագործեն:

Փրկենք մեր պատիւը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Ուստի երկրորդ օրը երբ ժամանակը եկաւ, եւ սկսաւ խօսք բանալ, Թորոս բացարձակ իրեն իմացուց թէ զինք իբրեւ դատաւոր ընդունելու պատրաստ էր, միայն թէ Օշին պէտք էր որ գար ներկայ ըլլար եւ պատասխանէր ամէն ամբաստանութիւններու:

Թէպէտ Օշին այս պայմանը ընդունելու շատ դէմ կեցաւ, բայց կնոջն ու բոլոր ընտանիքին յորդորներուն չկրնալով դիմադրել, մանաւանդ թէ փրկութեան ուրիշ յոյս մըն ալ չունենալով, պարտաւորուեցաւ յանձն առնել:

Եւ ահա խաղաղութեան հրեշտակը սկամայ եղաւ դատաւոր:

Թորոս հոն մի առ մի կը ցուցնէր բոլոր անցեալին մէջ թէ ինչչափ ատելի եւ վնասակար գտած էր միշտ պատերազմը եւ թէ անոր համար իր երկու եղբայրներուն հետ քանի քանի անգամ աւրուած էր, եւ թէ ինչպէս պարտաւորած իր ազգին պատիւին եւ ազատութեան համար պատերազմելու ընդդէմ Յոյներու եւ այլազգիներու եւ թէ միշտ այս ամէն պատերազմներու մէջ թէ որ Օշինի անձր իրեն դէմ գտնուած չէր, իր գրգռութիւնները միշտ գտնուած էին. թէ որ իր եղօրը Ստեփանէի անգութ սպանութեան գործակից չէր, կամակից ըլլալուն ապացոյցները ի ձեռին ունէր:

«Թէ որ անոր մահուանէն վերջը Թորոս եւ Հայերը, Յոյները խորտակեցին եւ անկարող ըրին, Օշին աւելի Յոյն քան բոլոր Յոյները՝ թուղթ թուղթի վրայ կը գրէր հրաւիրելով դարձեալ Կայսրը պատերազմի եւ իմացնելով թէ՝

«Քանի որ Ռուբինեան ազատմբ զարմը մնար աշխարհիս վրայ եւ բնաջինջ չըլլար, Կիլիկիա խաղաղութիւն պիտի չդտնէր յաւիտեան»:

Եւ այս թունաւոր խօսքերը այն միջոցին կը գրուէին երբ ինք Թորոս իր մէկ հատիկ զաւակը անոր տղուն հարսնութեան կուտար, շնորհելով փրկանքի գինը եւ պատանդը իր փեսայացնելով: Եւ խօսքերը բաւական չհամարելով կ'առնէր կը դնէր մէջտեղ Օշինի ստորագրութեամբ գրուած գրերը որ անուրանալի վկաներ էին իր բամբասանքներուն:

Եւ երբ ան եւ Ներսէս ինքն ալ շատ ընդարմացած բերան չէին բանար, այն ատեն դառնալով առ դատաւորն.

— Հայր Սրբազան, ըսաւ, թէ որ Մերուժան, թէ որ Վեստ Սարգիս հոս սա մարդուն հետ նըստած ըլլային, կարծեմ թէ իմ մի միայն պարտքս այս մարդը անոնցմէ տարբերել չէր, այլ հաւասարապէս պատժել պէտք էր ըլլալ, շատ եղաւ այսչափ տարիներու համբերութիւնս, եւ ես հիմա իմ անձիս միայն պարտաւոր չեմ այդ դըրդեակը հիմնայատակ կործանելու, այլ սուրբ պարտաւորութիւն մըն է ինծ իմ ազգիս համար այս մատնութեան, դաւաճանութեան բոյնը անհետ ընել, վասնզի հոն՝ անոր հանդիպակաց պարիսպներուն մէջ գրուեցան պատրաստուեցան այդ գրութիւնները, հոնկից ելան Հայ զինուած ձեռքեր իրենց եղբայրներուն արիւններու մէջ թաթխուելու համար, անոր համար ահա տարի մըժամանակ կ'ըլլայ որ ես հոս այս վրանին տակ կը սպասեմ, ափսոս ձեզի, Սրբազան, որ այսպիսի փեսի մը փնճակեր էք, ա՛յնչափ եւ աւելի թերեւս ափսոս ինծի որ այդպիսի հօրմը զաւակը ինծի փեսայացուցեր եմ:

Այս խօսքերը թէպէտ առանց կիրքի եւ հանդարտ ձեւով գրուցուած՝ այնչափ արհամարհանքի ծանրութիւն բեռնաւորեցին Օշինի վրայ, որ գլուխը կուրծքին վրայ խոնարհեցաւ, արձանի պէս մնաց, եւ Ներսէս տխուր հարցուց իրեն թէ՝ այն թուղթերը իրենը ըլլալը կ'ընդունէ՞ր:

Իսկ երբ նա աչքով միայն «Այո» մըղըրուեց, այն ատեն հրաւիրեց զինքը Լամբրոն դառնալ, եւ մնաց Թորոսի եւ անոր զօրականներուն հետ:

Սկսաւ իր շնորհալի լեզուովը ճառել համոզիչ խօսքերով թէ քրիստոնէական պարտաւորութիւններուն առաջիններէն մէկն է ներողամիտ ըլլալ, եւ թէ վրէժխնդրութիւնը ինչչափ որ քրիստոնէական սկզբունքներու դէմ էր, նոյնչափ ու աւելի մեծ եւ վեհ սրտերու չէր վայելեր:

ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼԻ

շարք մը դաշնակցային պետութեանց: Այս տեսակ Եւրոպա մը ունենալով, կրնանք դէպի Ռուսաստան դառնալ եւ կազմել ամբողջ Եւրոպան, մէջն ըլլալով Ռուսիան»:

Զօրավարը զարմանք յայտնեց որ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ Ալժերիան յիշած, բայց Թունուզն ու Մարոքը դուրս ձգած են:

Կարեւոր դէպքեր Ուաշինկթընի մէջ

Յառաջիկայ շաբթու շարք մը կարեւոր դէպքեր տեղի պիտի ունենան Ուաշինկթընի մէջ:

Արդէն իսկ Ամերիկա հասած են արեւմտեան Եւրոպայի արտաքին նախարարները: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը կը հասնի այսօր, հինգշաբթի, եւ վաղն իսկ մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին հետ:

Շաբաթ օր նախնական խորհրդակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութեան եղանակներու մասին: Կիրակի՝ խորհրդակցութիւններ մասնագէտներու հետ: Երկուշաբթի, (4 ապրիլ) կէսօրէն վերջ պիտի ստորագրուի Ատլանտեանի դաշինքը, ի ներկայութեան նախագահ Թրումընի եւ 2000 հանդիսականներու:

Երեքշաբթի օր պիտի բացուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը Նիւ Եորքի մէջ: Չորեքշաբթի օր Եւրոպայի ներկայացուցիչները պիտի քննեն քաղաքական եւ զինուորական կացութիւնը, Ամերիկայի նախարարներուն հետ:

★ Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը՝ Պ. Պեւին պիտի խնդրէ Մ. Նահանգներու կառավարութենէն՝ բացորոշապէս պարզել իրենց տեսակէտը Միջերկրականեան դաշինքի մասին: Այս առթիւ խորհրդակցութիւններ կատարուած են «Քուին Մէրի» շոգենաւին մէջ, Պեւինի եւ ուրիշ արեւմտեան նախարարներու միջեւ: Միեւնոյն նաւուն մէջ կը գտնուէր Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ:

★ Իտալական կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ կ'ընդունի անդամակցիլ Ատլանտեանի զինակցութեան: Ասով տասնի կը բարձրանայ անդամներուն թիւը: Այսօր-վաղը կը սպասուի Փորթուկալի եւ Իսլանտայի պատասխանին:

Նորվեկիոյ խորհրդարանն ալ սկսաւ քննել դաշինքը: Համայնավարները Թռուցիկներ ցրուեցին ունկնդիրներու ամփիոնէն, յայտարարելով թէ չեն ուզեր Ատլանտեանի դաշինքը»: Ոստիկանութիւնը դուրս հանեց կարմիր ցուցարարները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌՇԱԼ ՍՈԿՈԼՈՎՍՔԻ, Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին հրամանատարը, փոխ նախարար նշանակուեցաւ Խ. Միութեան զինեալ ուժերուն: Իրեն յաջորդեց զոր. Չուկով:

ԼԵՆԻՆԻ ՇՔԱՆՇԱՆ ստացաւ հռչակաւոր Բերիան, այժմ ներքին նախարար, իր ծննդեան 50-ամեակին առթիւ: Անշուշտ «ի վարձ իր բարւոք ծառայութեանց», ինչպէս կ'ըսեն:

ՉԻՆԱԿԱՆ հրոսախումբեր յարձակում գործեցին Թոնքինի Մոնքէ քաղաքին վրայ: Ֆրանսացիները եւ բնիկները քաղաքին միջնաբերդը ապաստանեցան: Երեսուն Ֆրանսացիներ սպաննուեցան: Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ արշաւանքը ետ մղուած է եւ տէր են կացութեան:

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ սէնտիքան որոշեց ազատօրէն ծախել կարգ մը նիւթեր (շոքոլա եւն.) ապրիլ 5էն, իսկ կաթնեղէնները՝ Մայիս 1էն: Պարենաւորման վարչութիւնը ազդարարեց որ սպասէն կառավարութեան հրահանգին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 1062 (1125), տոլար 319 (378), զուից. ֆրանք 80.20 (92.50): Նափոլէոն 4400, զուից. ոսկի 4250, սթերլին 5225, տոլար (20) 20.700, ձոյլ ոսկի 605.000 Ֆր.:

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը վճռապէս կը հերքէ այն զրոյցները թէ խլրտումներ ծագած են, ռազմափորձեր տեղի կ'ունենան, Թիթօնապաշտներ փորձած են եւն.: — Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը որոշեց նոր դիւրութիւններ ընծայել Յուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչներուն, զարկ տալու համար երկրին տնտեսութեան:

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ Զատկի պարգեւը պիտի ըլլայ 55 միլիոն ֆրանք (13 Ապրիլ): A. եւ B. շարքի տոմսակներու գինը՝ 1750 ֆրանք, երկուքը միասին՝ 3500: A. շարքին առաջին պարգեւը պիտի ըլլայ 40 միլիոն, B. շարքինը՝ 15 միլիոն: Այնպէս որ կրկնակ տոմսակ ունեցողը պիտի շահի 55 միլիոն ֆրանք: Միւս պարգեւներն են 10 միլիոնէն մինչեւ հազար ֆրանք: Համագումար 107,162 պարգեւ, 315 միլիոն ֆրանք:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 2 Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահին մէջ, 340 Bld. Chave Պատուոյ նախագահութեամբ Տիկ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ եւ ներկայութեամբ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Երգչախումբ (Ս. Ան), հայկ. պարեր (Ս. Ժերոմ, Լէ զ'Օլիվ), մարզական ցոյցեր (Էքս, Լէ Միլ): ՄՐՑՈՒՄ 12 մասնաճիւղերու լաւագոյն արտասանողներուն եւ երգողներուն մէջ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր Ս. Լուի Ն. Ս.ի Սիամանթօ նուագախումբին ղեկավարութեամբ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ մէջ, ապրիլ 2-ին, ժամը 21ին, St. Barnardի սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն)

Կը ներկայացուի «ՉԻԻՆԱԹՈՅՐԸ» եւ ծիծաղաշարժ գաւեշտ մը:

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Տէր եւ Տիկ. Հայկ եւ Օլէմփ Միւզիքեան եւ զաւակները (Պոմոն-Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Կարպիս եւ Անդինէ Տիչեան (Պէյրութ) կը ծանուցանեն թէ, իրենց մօր՝ Տիկին ԽՈՍՐՈՎՈՒՀԻ ԿԱՏԱԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս եւ Միւզիքեան, Կատաեան, Տիչեան, Լաֆճեան եւ Պօղոսեան, համայն ննջեցելոց հոգւոյն հանգիստ պատարագ և հոգեհանգստեան պաշտօն ունենայ, այս կիրակի Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ ժամը 11ին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ Ս. ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Երեկոյթ խնջոյք, այս շաբաթ, ժամը 9ին rue de la Brosse դպրոցի սրահը:

Նախագահութեամբ ընկ. Յ. ՊԵՏԻԿԵԱՆի: Կը խօսի ընկեր ՁԷՔԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

Հայ հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնենք որ Պ. ԺՕԶԷՖ ՏՈՍՏՈՂՐՈՒԵԱՆԻ,

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Լաւագոյնն է հարսնիքներուն եւ պարահանդէսներուն համար: Դիմել անձամբ կամ գրաւոր. — Հասցէն՝ 163 rue Paul Bert, Lyon:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի G սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 4ին, կայարանին դիմացի սրճարանը:

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Sociétés Savantesի G սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ֆր. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէնթ Անթուանի Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ կէսօրէն վերջը ժամը 2ին Եղիշէ Կարապետեանին բնակարանին մէջ, Vallon de Tuves, Սէնթ Անթուան:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Նիսի Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Բարդէն Գավէզի եւ պարագաներուն, իրենց ողբացեալ հօր՝ ԶԱՐԵՀ ԳԱՎԷԶԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Անիէռ Պ. Քոլոմպի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ թաղեցիներուն որ Գթութեան շաբաթի հանգանակութիւնը արդիւնաւորեցին, գումարը հասցնելով 12.535 ֆրանքի: